GEORGII ACROPOLITAE

A N N A L E S.

RECOGNOVIT

IMMANUEL BEKKERUS.

BONNAE

IMPENSIS ED. WEBERI

MDCCCXXXVI.

IMMANUELIS BEKKERI

PRAEFATIO.

Georgius Acropolita rerum sua aetate gestarum commentarios reliquit duos, qui cum plerumque ad verbum conveniant, eo differunt quod alter quae ad rem publicam pertineant tradit, alter scriptoris vitam inserit. illum Theodorus Dousa edidit, hunc Leo Allatius: utrumque iuxta ponit editio Parisiensis, malo, si quid video, exemplo: cur enim eadem bis ingerantur? equidem Allatianum libellum (A) cum Dousano (D) ita contuli ut diversam huius lectionem, quae quidem verbis aut singulis aut paucis contineretur, tanquam e codice minus integro excerperem aut, si possem, ad emendationem converterem. sic scriptoris tertia ferme parte compendi facta, commentatorum quoque depascendam ratus luxuriam et Allatii de Georgiis eorum-

que scriptis diatribam reccidi, receptam praesertim a Fabricio (Bibl. Gr. t. 10 ed. antiq., t. 12 ed. Harles.), et Melchioris Incoferi de immunitate rerum sacrarum sententiam (p. 206—215 ed. Paris.) omisi, et passim locos bene multos delevi scriptorum tum aut ineditorum aut rariorum, nunc aditu tam facilium ut sufficere videretur, loci illi ubi reperiantur, verbo monere.

Scrib. Berolini cal. Iun. a. 1836.

THEODORI DOUSAE
PRAEFATIO.

Quod de Africa olim, mallem hodie de Graecia diceretur, ut ea scilicet nobis aliquid novi subinde suppeditaret pareretque. quod quidem te iuxta mecum optare, qui tuus est erga litteras amor, lector candide, certo certius. eccum igitur tibi sub hoc omine votoque historicum mediae aetatis Graecum, nunquam ante hac editum, ex mea bibliotheca postliminio eductum. repertum olim in Galata (Pera vulgo) redemptumque a Georgio Cantacuzeno, ex cuius libro apographum transcriptum fuit manu Theodosii Zygomalae Nauplii ex petitione domini Georgii fratris mei P. M., qui auctorem illum inter alios Cpoli superioribus annis attulit. hic cum a me exercitii gratia pro meis viribus Latine translatus esset, vix tamen videbatur idoneus qui per virorum ora oculosque volitaret. versio rudis erat et nondum recognita; exemplar (quo unico usi sumus) ita corruptum, tot lacunis et maculis oppletum, tam denique ab omni parte culpa amanuensis (qui et ipse corrupto exemplari usus erat) vitiosum, ut nihil minus quam historia aliqua inde elici posse videretur. non mentior, lector: ad singula propemodum verba subsistendum mihi fuit et divinandum. quid quaeris amplius? fregi glaciem, quoad potui, auctorem lacerum mutilumque seposui,

ut meliori tempori reservaretur. sed cum I. Meursius et P. Scriverius, geminum et incomparabile seculi nostri eruditorum iubar, operam suam in hoc auctore liberaliter offerentes non esse procrastinandum dictitarent, accidit nescio quo modo ut hic liber una cum versione mea et notis nonnullis, e manibus mihi praereptus, quasi abortivus partus ante tempus nasceretur, ita tamen ut iidem illi quos dixi auctori huic corrigendo non parum lucis dederint, difficultates plurimas et inextricabiles errores explicuerint. tu interim, amice lector, tantis difficultatibus consideratis, hunc laborem meum studiumque promovendae rei historicae ex aequitate metire, et hac ipsa diligentiam meam compensa, aequi bonique consulens primam hanc Georgii Logothetae editionem: in magnis enim voluisse sat est: recogniturus eundem, si deo placet, aliquando, et luculentiorem, si vita supersit, producturus. interim esto contentus hoc Catone, et vale.

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΤΟΥ ΑΚΡΟΠΟΛΙΤΟΥ

ΧΡΟΝΙΚΗ ΣΥΓΓΡΑΦΗ.

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΤΟΥ ΑΚΡΟΠΟΛΙΤΟΥ

ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΛΟΓΟΘΕΤΟΥ

ΧΡΟΝΙΚΗ ΣΥΓΓΡΑΦΗ.

Τὸ τῆς ἱστορίας χρήσιμον καὶ πρὸ ἡμῶν οἱ συγγραψάμενοι διω- P 1
ρίσαντο, καὶ ἅπερ ἂν ἐκείνοις ἐπῆλθεν εἰπεῖν, ταῦτ᾽ ἂν καὶ ἡμεῖς ἐρεῖν ἔχομεν· τί γὰρ ἂν καὶ εὕροιμεν καινότερον νόημα τοσούτων ἱστορησάντων καὶ σύμπαν καλὸν τῆς ἱστορίας ἀποφηναμένων ἐν τοῖς σφετέροις συγγράμμασιν; τάχα δέ, ὃ πλέον ἐκείνων ἐν τοῖς

inscr. *Πόνημα χρονικὸν ἡμιτελές* D. *ἡ παροῦσα χρονικὴ συγγραφὴ τοῦ μεγάλου λογοθέτου τοῦ Ἀκροπολίτου ἐστίν, ὃς ἔκτισε καὶ τὸ μοναστήριον τῆς ἁγίας τοῦ Χριστοῦ ἀναστάσεως. περιέχει δὲ τὰ μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἄχρι τῆς βασιλείας τοῦ βασιλέως Μιχαὴλ τοῦ Παλαιολόγου* A. prooemium tale habet D: *Τὸ τῆς ἱστορίας χρήσιμον καὶ οἱ πρὸ ἡμῶν συγγραψάμενοι διωρίσαντο, καὶ ἅπερ αὐτοὶ ἐκεῖνοι εἶχον ἂν εἰπεῖν ἀπὸ τῶν πραχθέντων ἀναμαθόντες, ταῦτα ἡμεῖς νῦν προϊόντες ἐροῦμεν, τῶν ἱστορίαν συγγραψαμένων ὡς ἑνὸν τὸν στῦλον (τοῦ στύλου?) ἐχόμενοι,*

GEORGII ACROPOLITAE

MAGNI LOGOTHETAE

ANNALES,

LEONE ALLATIO INTERPRETE.

Historiae commoda, qui res gestas ante nos scripsere, oratione complexi sunt; alia nos ab illis quae ipsis in mentem venere non suggesserimus: quid enim post tot scriptores, qui totum quod in historia est bonum monumentis editis demandarunt, inauditum aut cuiquam novum afferemus? verum quod

νῦν προκειμένοις ἡμῖν λέξειν ἄξιον, τοῦτό γε ἂν τῆς ἡμετέρας
P 2 συγγραφῆς προβαλούμεθα. τὸ δέ ἐστιν ὅτι καινοτέρων ἡμῖν προ-
κειμένων πραγμάτων, ἃ μήπω τις γραφῇ παραδέδωκε, καινότερον
συμβαίνει εἶναι καὶ τὸ ὠφέλιμον, ἐκείνων ἐν γνώσει τῶν ἀνθρώ-
πων γεγενημένων ἅπερ ὁ χύδην ῥέων λόγος οὐκ ἀληθῶς ἀποφαί-
νεται. οἱ μὲν οὖν τὰ καθ' ἡμᾶς ἱστορικῶς συγγραψάμενοι ἄλλην
ἄλλος πεποίηνται τὴν ἀρχήν· οἱ μὲν γὰρ αὐτῶν ἀπὸ τῆς τοῦ κό-
σμου γενέσεως ἤρξαντο, οἱ δὲ ἐξ ἀξιολόγου τινὸς ἀρχῆς, ἢ Περ-
σῶν ἢ Ἑλλήνων ἢ Ῥωμαίων ἢ ἄλλου οὑτινοσοῦν τῶν ἐθνῶν, ἕκα-
στος πρὸς τὸν ἑαυτοῦ σκοπὸν τὸ οἰκεῖον καταρτιζόμενος σύγ-
γραμμα. καὶ ἡμῖν οὐχ ἥκιστα οὕτω τὰ τῆς συγγραφῆς τελε-
B σθήσεται. τὰ μὲν γὰρ ἀπ' ἀρχῆς γεγενημένα τῆς τοῦ κόσμου
γενέσεως πολλοῖς τε καὶ πολλάκις ἐξιστορήθη, οὐ χρὴ δὲ λέγειν
καὶ ὡς πρὸς ἀλλήλους οἱ πλείους ἠναντιοφώνησαν τὰ τῶν βασι-
λέων συγγράφοντες, ἀλλοιώσεις τε χωρῶν καὶ πόλεων στάσεις καὶ

καθὰ μιμηταὶ τοῦ καλοῦ τῆς ἱστορίας ἐθέλοντες ἐπακούειν. καινοτέρων τοίνυν προκειμένων πραχθέντων πραγμάτων καὶ μήπω ἔτι οὐδενὶ συγγραφῇ παραδεδομένων καινότερον συμβαίνει πως γενέσθαι καὶ τὸ ὠφέλιμον· ἐκεῖνα γὰρ νῦν διηγησόμεθα ἃ χύδην καὶ πολυτρόπως πολλοὶ ἐσημείωσαν, ἐκλεξάμενοι καὶ ἀναμαθόντες τὴν ἀλήθειαν τῶν πεπραγμένων. οἱ μὲν οὖν τῶν συγγραφέων αὐτῶν ἄλλην ἄλλος πεποίηται τὴν ἀρχήν, ἢ ἀπὸ τῆς γενέσεως τοῦ παντὸς ἀρξάμενοι, ἢ ἀπὸ αξιολόγου ἀρχῆς, ὡς Περσῶν Ἑλλήνων Ῥωμαίων ἢ καὶ ἄλλων, ἕκαστος πρὸς τὸν σκοπὸν ἑαυτοῦ τὸ οἰκεῖον ἐξυφαινόμενος σύγγραμμα. ἡμῖν δ' οὐχ οὕτω τὰ τῆς συγγραφῆς ἡμῶν ἔσται, τοῦτο μὲν ὡς πολλοῖς συγγεγραμμένα, τοῦτο δὲ ὅτι καὶ πρὸς ἀλλήλους ἀντιλεγόμενα, μὴ καὶ ἡμεῖς ἀντιμάχης τυχόντες τὴν ἀλήθειαν ἀδικήσωμεν, ὡς οἱ παραχαράκται ἢ οἱ τὰ βασιλικὰ κέρματα λυμαινόμενοι. οὔτε γοῦν ἀφανῆ τινὰ καὶ πολυχρόνια ἀσάφειαν ἔχοντα συγγράφειν ἐπιχειρήσομεν, οὔτε πρὸς χάριν ἢ ἀπέχθειαν ἢ φθόνον, ἢ ἄλλων (ἄλλο τι?) τῶν συσκιαζόντων τὴν ἀλήθειαν καὶ πιθανῶς ἢ καὶ διαλεκτικῶς ἄλλα ἀντ' ἄλλων ἀναπλαττόντων, ἢ καὶ τὰ μὴ ὑπάρξαντα θαυμαστὰ μὲν ἀλλ' οὐ πιστὰ τῇ φύσει ἀναπλαττόντων, ἢ καὶ τὰ μικρὰ μεγαλυνόντων ἢ καὶ τὰ μεγάλα σμικρυνόντων τῇ πανδήμῳ ῥητορικῇ, ἀλλὰ φιλαλήθως τὰ ἐμφανῆ καὶ ἐπὶ τοῖς χρό-

in re proposita dictu dignum a nobis censetur, id scriptioni nostrae praeponemus, rebus scilicet novis obiectis nullique scriptorum enarratis novam quoque utilitatem nobis accedere, cum ea in cognitionem hominum veniant, quorum fluxo et popularis strepitus diffuso rumore veritati non recte consulitur. qui itaque res nostras historia prosecuti sunt, alio atque alio initio facto rem inchoarunt: ex his enim nonnulli ab orbe ipso condito, alii a praeclaro quopiam sive Persarum sive Graecorum sive Romanorum sive alterius nationis imperio exorsi, ad exitum sibi propositum scriptionem propriam direxerunt. nos etiam nihilominus narrationem nostram prosequemur. res quippe actas earumque cursum ab orbe condito multi ac saepe pertractarunt. neque hic operae pretium erit disserere quantum illi in rerum gestarum serie, regionum excidiis, urbium seditionibus, bellis commissis, ca-

πολέμων συρρήξεις καὶ ἀνδραποδισμοὺς καὶ νίκας καὶ ἥττας καὶ ὅσα τοιαῦτα συμβαίνει τοῖς καθ' ἡμᾶς. πολυσχιδῶν γὰρ τουτωνὶ τελούντων καὶ μηδὲ παρ' αὐτῶν ἴσως τῶν ἐνεργούντων γινωσκομένων, σχολῇ γ' ἂν τοῖς ἐξιστοροῦσι τοῦ ἀληθοῦς παντάπασι γενήσεται ἡ ἐπίτευξις. ἐκ τοῦ μᾶλλον δὲ καὶ ὅσα τῇ κοινῇ φήμῃ γνωρίζεται, ταῦτα τὸν ἐξιστοροῦντα παραλήψεσθαι δέον, εἰ μὴ ἀδικεῖν οὗτος ἐθελήσειε τὴν ἀλήθειαν ὡς οἱ τοὺς ὀβολοὺς κερματίοις ἐλλυμαινόμενοι ἢ καὶ παραχαράττειν βουλόμενοι. οὔτε C γοῦν πρὸς χάριν οὔτε πρὸς φθόνον, ἀλλ' οὐδὲ πρὸς μῖσος ἢ καὶ πρὸς εὔνοιαν συγγράφειν χρεών ἐστι τὸν συγγράφοντα, ἀλλ' ἱστορίας μόνον χάριν καὶ τοῦ μὴ λήθης βυθῷ, ἣν ὁ χρόνος οἶδε γεννᾶν, παραδοθῆναι τὰ ὑπό τινων γεγεννημένα, εἴτ' ἀγαθὰ εἴτε φαῦλα τυγχάνοιεν. ἀρχὴ δὲ ἡμῖν γενέσθω ἡ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἅλωσις, οὕτω τοι περιφανὴς καὶ γνώριμος οὖσα σύμπασιν ὡς μηδὲ ἓν εἶναι τῶν ἐθνῶν ὃ μὴ ταύτην ἐγνώρισεν.

νοις εἰπεῖν ἡμῶν πεπραγμένα, ἐξ ὧν ἄλλα μὲν ἀπὸ τῶν ἀκριβῶς εἰδότων ἠκούσαμεν καὶ πεπληροφορήμεθα, ἄλλα δὲ καὶ ἀπὸ σημειωμάτων τῶν σπουδαιοτέρων, ἄλλα δὲ καὶ εἴδομεν καὶ ἐνωτίσθημεν, νέα εἰπεῖν καὶ πρόσφατα, ἐν οἷς ἀλήθεια γυμνῶς ἀναγράφεται, ὡς ἐπὶ στήλης ὁ ἀνδριὰς καὶ τὰ βασιλικὰ ἀπεικονίσματα τῆς μνήμης χάριν ἐπὶ στηλῶν ἢ ζωγραφούμενα ἢ πλαττόμενα ἢ ἐγγλυφόμενα, ἀνά τε τοὺς πολυανδρείους τόπους καὶ φόρους καὶ συνελεύσεις τετεχνουργημένα ἀνεστηλωμένα τε καὶ ἰσχυρῶς ἐνιδρυμένα. ἀρχὴ δὲ ἡμῖν γενέσθω τοῦ παρόντος συγγράμματος τῆς ἱστορίας ἅλωσις Λατίνων ἡ τῆς πασῶν μὲν πόλεων εὐτυχεστάτης, προκαθημένης καὶ βασιλίδος, τῆς Κωνσταντίνου, τοῦ Βύζαντος ποτέ, νῦν δὲ δυστυχεστάτης, ὡς ἐμφυλίοις κακοῖς ἐντυχούσης καὶ πράγμασι γειτονικοῖς καθὰ εἰπεῖν κυκλομερῶς καὶ ἁπανταχόθεν πολιορκηθείσης, ἵνα τὴν ταύτης κάραν εἴπω τὴν κομόεσσαν καὶ χαρίτων συρμάδας τὰς παντοίας κλινοῦσι, καὶ διαμεριοῦνται τὸν ταύτης πλουτισμόν. ἣν δὲ (δὴ?) ἅλωσιν δουπήσασαν ταραχαῖς πολέμοις ἀνδροκτασίαις αἰχμαλωσίαις, καὶ ἐνωτισθεῖσαν ἁπανταχοῦ ἔθνεσιν ἅπασι καὶ σύμπασι φάναι, φήμη, ὡς θεά τις καθ' Ὅμηρον καὶ αὐτή, καὶ τὰ πρὸς ἀλλήλους ἐρωτήματα τὰ συνήθη ἀνθρώπων καὶ διηγήματα ἐποίησε γνώριμον καὶ διάδηλον.

ptivitatibus, victoriis, cladibus et huiuscemodi generis aliis assereudis inter se dissentiant: cum enim varia sint ac multiplicia, adeo nt neque victoribus ipsis, ut ipse suspicor, innotescant, qui id fieri potest ut incorruptam fidem nndamque veritatem ab historicis expectemus? immo scriptori quae fama plurimorum celebrantur assumenda sunt, ni veritatem, quemadmodum qui obolos frustulis depravant ant adulterant, contaminare velit. non itaque gratia aut invidentia, non amore aut odio, sed cognitionis tantum causa, ut ne quae a nonnullis gesta sunt, sive illa prava sive bona, memoria hominum dilapsa oblivione, quae tempore irrepit, obruantur, scribenda historia est. narrationis uobis principium sit Cpolis expugnatio, urbis sane conspicuae omnibusque uotae, et cuius nomen in humano geuere nemo est qui non teneat.

2. Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ ἀδελφοῦ τελοῦντος τοῦ προβε-
βασιλευκότος Ἰσαακίου, Ἀγγέλων καὶ ἀμφοῖν ὀνομαζομένων, τά
D τε τῶν Ῥωμαίων τότε διιθύνοντος σκῆπτρα, οἱ ἐξ Ἰταλίας κατὰ
τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐξεστράτευσαν. ἡ δὲ αἰτία τοιάδε. κατ-
έβαλε μὲν τῆς ἀρχῆς τὸν ἀδελφὸν Ἰσαάκιον ὁ προειρημένος Ἀλέ-
ξιος καί οἱ τὰς ὄψεις ἐπήρωσε, καὶ ἦν τὸ ἀπὸ τοῦδε τῆς τῶν Ῥω-
μαίων κρατήσας ἀρχῆς· ὑπῆρχε δὲ τῷ Ἰσαακίῳ υἱὸς ἐκ τῆς προ-
τέρας αὐτοῦ γυναικὸς γεννηθείς, τὸν μείρακα ἤδη ἀμείβων, ὃς
δυσανασχετήσας τῇ τοῦ πατρὸς παροινίᾳ τὴν φυγήν τε μηχανη-
σάμενος ἐπὶ τὴν Ῥώμην χωρεῖ καὶ τῷ ταύτης ἀρχιερεῖ ἑαυτὸν
προσρίπτει, λιπαρῶς τε τούτῳ προσκείμενος τὴν πατρικὴν ἐκδί-
κησιν ἐπεζήτει. ἐπεὶ δὲ τῷ τότε τύχοι πλήθη πολλὰ εἰς ἓν συνα-
χθῆναι τῶν Ἰταλῶν, οἱ μὲν ἐξ αὐτῆς Ἰταλίας οἱ δὲ ἐκ τῆς τῶν
P 3 Φράγκων ἀρχῆς, ἐκ δ' Ἑνετῶν ἕτεροι καὶ ἐξ ἄλλων ἄλλοι, καὶ
ἡ πρόφασις εἰς ἐλευθερίαν τῆς Ἱερουσαλὴμ ἀπελθεῖν, ὅπου ὁ κυ-
ριακὸς τυγχάνει τάφος, ἦν δὲ ὁ τούτους συναθροίσας ὁ ἀρχιερα-
τικῶς τῆς πρεσβυτέρας προϊστάμενος Ῥώμης, ὅν, ὡς προειρήκειν,
ὑπὲρ τῆς πατρικῆς ἀρχῆς ὁ τοῦ Ἰσαακίου ἐξελιπάρει υἱός, ταῖς
παρακλήσεσι τοῦ παιδὸς δυσωπηθεὶς ὁ πάπας, μάλιστα δὲ ταῖς
ὑποσχέσεσιν (ἐτύγχανον γὰρ ἁδραί), παραδίδωσι τὸν παῖδα τοῖς
ἡγεμόσι τῶν στρατευμάτων, ὡς ἂν αὐτὸν τῆς προκειμένης ἐκνεύ-

1 τοῦ Κομνηνοῦ — τά τε] τοῦ Ἀγγέλου τὰ D 5 ὁ προειρημένος Ἀλέξιος om D 6 καὶ ἦν — ἀρχῆς om D 7 ἐκ — ἀμείβων om D 10 περὶ vulgo 11 προσρίπτει, πατρικὴν ἐκδίκησιν ἐπιζητῶν, omissis reliquis, D 13 τῶν Ἰταλῶν om D, εἰς Ἰταλίαν interpres 14 ἕτεροι add D 16 συναθροίσας — 19 μάλιστα] ἀθροίσας ὁ πάπας, ὃς ταῖς παρακλήσεσι τοῦ παιδὸς καταδυσωπηθείς, μᾶλλον D.

2. Alexio Comneno, Isaacii, qui ante imperium rexerat, fratre, (utrique Angelo nomen fuit) Romani imperii sceptra tenente, Itali Cpolim ducto agmine invaserunt. expeditionis causa haec fuit. Alexius Isaacium fratrem imperio spoliatum olicaecat, Indeque Romanorum dominatum occupat: sed Isaacii filius e priore illi uxore susceptus, tum primum e pueris excedens, facinus patratum in parentem aegre ferens, fugam meditatus Romam appulit, et ad pedes pontificis provolutus impenseque exorans acrius ad ulciscendas paternas iniurias incumbebat. sors tunc tulerat ut complures in Italiam, non ex Italia modo sed ex dicione Gallica, aliique ex aliis locis (nec deerant Veneti) in unum convenirent, eo nomine ut Hierusalem, ubi dominicum erat sepulcrum, suo accessu in libertatem vindicarent. eos In eundem locum coëgerat, qui tunc tanquam summus sacerdos seniori Romae praeerat; quem, uti dixeram, pro paterno imperio recuperando Isaacii filius supplici oratione exorabat. adolescentis precibus, imo promissorum (neque enim exigua pollicitus fuerat) expectatione motus copiarum ducibus iuvenem committit, ut

σαντες τῷ πατρικῷ ἐγκαταστήσαιεν θρόνῳ, ἀναλώματά τε παρ' αὐτοῦ λάβοιεν ὁπόσα ἂν καθ' ὁδὸν ἀναλώσαιεν καὶ ὁπόσα περὶ τὴν Κωνσταντίνου βραδύναντες. ἀνήχθησαν οὖν οὗτοι τριήρεσί τε καὶ ναυσὶ κοίλαις. ἐπεὶ δὲ τῇ Κωνσταντίνου προσώκειλαν εὐτυχῶς ἐν πνεύμασι φοροῖς πεποιημένοι τὴν ἄνοδον, γνωρίζουσι B τοῖς ἐκεῖ τὸν παῖδα, τὴν ἀδικίαν, τὰ διὰ ταῦτα τοῦ Ῥώμης ἐντάλματα. μέχρι μὲν οὖν τινὸς λόγοι τε ἐξ ἀμφοτέρων ἐγεγόνεισαν τῶν μερῶν καὶ μάχαι κατὰ χερσὸν ἰσχυραί, ξυμβάσεις τε ἐκ πρεσβειῶν οὐδ' ὅλως συνέβαινον. ἐπεὶ δὲ ὁ βασιλεὺς Ἀλέξιος τοῖς τοιούτοις ἀπώκνησε πράγμασι, μάλιστα δέ γε ἀπείρηκε τοῖς ἐντὸς εἰς σύγχυσιν ἀποβλέπουσι καὶ νοσοῦσι τὸ ἄστατον, τὰ πάντα χαίρειν ἐάσας φυγῇ ἐχρήσατο ἑκὼν ἀέκοντί γε θυμῷ, τοῦτο δὴ προσειπών, ὡς οἱ ἀκηκοότες ἔφασκον, τὸ "Δαβὶδ φυγὼν ἐσώθη," προσεπαγόμενός τε καὶ τὴν γυναῖκα καὶ χρήματα τοῦ βασιλικοῦ C ταμιείου ἱκανά. (3) ἐπεὶ γοῦν οὗτος ἐξῄει τῆς Κωνσταντίνου, πρεσβεύουσι πρὸς τοὺς Ἰταλοὺς οἱ οἰκήτορες, ὡς ἂν ὁ τοῦ Ἰσαακίου Ἀλέξιος, δι' ὃν, ὡς ἐδόκει, τὸ μάχιμον ἦν, ἐντὸς εἰσαχθείη καὶ βασιλεὺς ἀναγορευθείη. εἰσάγεται γοῦν εἰς τὴν πόλιν ὁ παῖς ἐπὶ ταῖς προτέραις συνθήκαις, αἷς ὑπέσχετο τοῖς ἀναβιβάσασιν αὐτὸν Ἰταλοῖς, καὶ βασιλεὺς παρὰ παντὸς ἀναγορεύεται τοῦ λαοῦ.

1 καταστήσαιεν D 4 τε om D εὐτυχῶς — ἄνοδον post κοίλαις ponit A, πεποιημένοι τὴν ἄνοδον om D 6 ἐκεῖσε D 7 ἐξ ἀμφοτέρων post μάχαι, omissis τῶν μερῶν et κατὰ — συνέβαινον, D 10 γε om D 12 ἑκὼν — θυμῷ om D δὴ et 13 ὡς — τὸ et 14 προσεπαγόμενός — Κωνσταντίνου om D 16 Ἰσαακίου υἱὸς Ἀλέξιος D 17 δι' — ἦν om D 18 ὁ παῖς et 19 προτέραις om D.

eum de via decedentes paterno solio restituerent, sumptus sive in itinere sive apud Byzantios mora impensos ab ipso susciperent. triremibus itaque et navibus conscensis, secundissime rapacibus ventis acti Cpolim perveniunt: ibi manifestant adolescentem, patrata scelera, unde enata iussa pontificis ante oculos omnium proponunt. congressi sunt per breve tempus; colloquia inter ambas partes processerunt; praeliis nec contemnendis ad urbem decernunt. sed legationibus irritis gravius dissident. his imperator Alexius animum despondens, quin imo tractationibus civium confusis illis quidem ac lubricis diffidens, contemptis neglectisque omnibus fugam arripuit, sponte quidem, sed illubenti animo, cum illud enuntiasset, ut auriti testes referunt, "David fuga salutem sibi peperit", una secum et uxore et ingenti pecuniarum vi ex imperatorio aerario avecta. (3) eo itaque Cpoli egresso legationem cives ad Italos mittunt, ut Isaacii filius Alexius, cuius causa, ut videbatur, ad arma profectum erat, invectus imperator acclamaretur. quare adolescens, quibus se devinxerat deducentibus Italis, condicionibus introducitur, et uno omnium ore imperator

ἦσαν οὖν τὸ ἀπὸ τοῦδε οἵ τε πολῖται οἵ τε Ἰταλοὶ τῷ δοκεῖν εἰρη-
νεύοντες, τῶν μὲν Ἰταλῶν ἀπαιτούντων τὰς ὑποσχέσεις καὶ τὰ
ἀναλώματα, τῶν δὲ οἰκητόρων τῆς πόλεως ὑπὲρ ἀριθμὸν ἡγουμέ-
D νων τὸ χρῆμα, καὶ δυσχεριζομένων ὡς οὐκ ἂν ἔχοιεν τοσαῦτα
τοῖς Ἰταλοῖς ἐπιδοῦναι. συνέβη δὲ τῷ τότε καὶ γογγυσμὸν ἐν τῇ
πόλει τούτου χάριν γενέσθαι· ὁ γὰρ πατὴρ Ἀλεξίου ὁ Ἄγγελος
Ἰσαάκιος (ἔτι γὰρ περιῆν τῷ βίῳ, κἂν ἀπῆρε μετὰ μικρόν) μήπω
ἁλούσης τῆς Κωνσταντίνου γνώμην δέδωκεν ὡς τῶν ἱερῶν κειμη-
λίων συνάθροισιν γεγονέναι τὰ πρῶτα, ἐκεῖθέν τε ἄρξασθαι τοῦ
πρὸς τοὺς Ἰταλοὺς χρέους, τὸ δὲ ἐλλεῖπον ἐκ τῶν βασιλικῶν τα-
μείων δοθῆναι καὶ τῶν οἰκητόρων τῆς πόλεως. ἐν τῷ μεταξὺ δὲ
τῆς ἀμφισβητήσεως οὔσης καὶ ἐξ ἑκατέρων τῶν μερῶν ἀφικνου-
μένων τῶν πρέσβεων, φονεύεται ὁ παῖς τοῦ Ἰσαακίου Ἀλέξιος
P 4 παρ' Ἀλεξίου τοῦ Δούκα, ὃν πρωτοβεστιάριον οὗτος τετίμηκεν,
οἱ δὲ τῆς πόλεως εἴς τι τῶν αὐτοῦ ἐπιμεμφόμενοι Μούρτζουφλον
ἐκάλουν. ἀνηγορεύθη γοῦν παρὰ τῶν πολιτῶν ὁ ῥηθεὶς Ἀλέξιος
Μούρτζουφλος βασιλεύς. τοῦ τοιούτου γοῦν χάριν ἐπὶ πλέον μα-
νέντες οἱ Ἰταλοὶ ἄσπονδον τὴν ἔχθραν κατὰ τῶν Κωνσταντινου-
πολιτῶν ἐποίησαν. συνέβη δὲ καὶ ἕτερόν τι γενέσθαι τοῖς πολί-
ταις βούλευμα ἐπαίνου ἄξιον. τοὺς γὰρ Λατίνους, οὓς οἰκήτο-
ρας εἶχεν ἡ Κωνσταντίνου, οἱ προύχοντες καὶ τῶν ἐν τέλει συνε-
βουλεύσαντο ἀποπέμψαι τῆς πόλεως, ὡς μὴ ἐπιβούλους αὐτοὺς

1 ἦσαν — εἰρηνεύοντες om D 2 τὰς ὑποσχέσεις ἀπαιτούντων D 3 an ὑπεράριθμον? 6 τούτου χάριν post καὶ D 7 ἔτι — μικρὸν om D 10 τοὺς om D 12 πρέσβεων ἀφικνουμένων D 16 οὖν D 17 τοῦ τοιούτου] τούτου D 19 πεποιήκασι D 21 Κωνσταντινούπολις D.

salutatur. erant interim cives cum Italis imagine tantum pacis et amicitiae specie concordes, cum Itali promissa impensasque acrius reposcerent, cives earum summam subducta ratione immanem esse existimarent, minimeque se eam persolvere posse contenderent. interea novae turbae Byzantii concitae sunt pater enim Alexii Angelus Isaacius, licet ex urbe declinasset, adhuc in vivis, paululum antequam Byzantium caperetur, sententiam tulerat ut ex donariis sacris in unum collectis divenditisque Italis debitum primum reponeretur; si quod deesset, ex aerario, civiumque facultatibus persolveretur. dum inter se dissident et hinc illincque legati mittuntur, filius Isaacii Alexius ab Alexio Duca, ab hoc eodem Isaacii filio protovestiarii dignitate insignito, et a civibus, nescio quid illi vitio vertentibus, Murtzuphlo dicto, obtruncatur. Murtzuphlus postea imperator non dissentiente populo eligitur. hinc magis ac magis Itali in furorem acti graves ac sempiternas inimicitias in Byzantinos susceperunt. per idem tempus laudabili consilio a civibus deliberatum est: nam qui praeerant et dignitatibus praefulgebant, decrevere ut Latini, qui Cpoli veluti accolae sedem posuerant, urbe

ἐντὸς ἔχοιεν. οἱ δὲ αὐτόμολοι πρὸς τοὺς πολεμίους χωροῦσι χιλιοστύες πολλαί, ὅρκοις ἀρρήκτοις τὸ πρῶτον τοὺς πολίτας B πληροφοροῦντες μὴ ἄν ποτε μελετῆσαι κατ᾽ αὐτῶν προδοσίαν, συναποθανεῖν δὲ εἰ συμβαίη αὐτοῖς ὡς ἰθαγενεῖς καὶ αὐτόχθονας. καίτοι καὶ γυναῖκάς τε καὶ παιδία διδόντες ἐν ἀσφαλεστέροις ταῦτα τόποις ἀπαγαγεῖν οὐκ ἔπεισαν. ἐξελθόντες δὲ πολλὰ τοῖς ἐναντίοις συνήραντο ἅτε πλῆθος πολὺ ὄντες καὶ εἰδήμονες τῶν πραγμάτων.

4. Τεσσαράκοντα γοῦν παρῆλθον ἡμέραι, καὶ ἑάλω παρὰ τούτων ἡ Κωνσταντίνου, ἔτους μὲν ὄντος ἀπὸ γενέσεως κόσμου ͵ϛψια΄, ιβ΄ τοῦ Ἀπριλίου ἄγοντος· τῷ γὰρ ι΄ ἔτει Μαΐου ὄντος τῇ πόλει προσώρμησαν, ἐν ἕνδεκα δὲ μησὶ συνέβη γενέσθαι τὴν πόρθησιν. καὶ ἡ μεγίστη καὶ περιφανεστάτη πόλις ἑάλω, ἑνός, ὥς φασιν, ἢ καὶ δύο ἐπιπηδησάντων πρῶτον τῷ τείχει ἀπὸ κλίμακος εἰς ἱστὸν κειμένης μεγίστης κοίλης νηός. ὅσα μὲν οὖν συν- C έβη τῇ πόλει, μακροτέρων ἂν εἴη ταῦτα λόγων καὶ οὐ πρὸς τὴν παροῦσαν ὑπόθεσιν· πάντως δὲ νοεῖν ἔξεστι πᾶσιν ὁπόσα ταῖς αἰχμαλωτιζομέναις πόλεσιν ἐπιπέπτωκε πάθη, φόνοι ἀνδρῶν, γυναικῶν ἀνδραποδισμοί, σκυλεύσεις, οἰκιῶν κατασκάψεις, τἄλλά τε πάντα ὁπόσα μαχαίρας ἔργον καθέστηκεν. ἐπεὶ γοῦν ἐγκρατεῖς γεγόνασι τῆς πόλεως οἱ Ἰταλοί, ὡς ἐξ ὑπερδεξίων ὁρμώμενοι τὴν

1 οἱ — τὸ] καὶ τὸ D 2 πληροφοροῦντας D 4 συμβῇ D 5 τε om D διδόντες et ταῦτα om D 8 παρῆλθον γοῦν D 9 Κωνσταντινούπολις D ἔτους — ͵ϛψια΄ om D 10 ἄγοντος τοῦ Ἀπριλλίου D 12 καὶ περιφανεστάτη om D 13 πρῶτον add D 15 ταῦτα om D 20 τῆς πόλεως γεγόνασιν D post Ἰταλοί D διὰ τὰς ἁμαρτίας, ὡς ἦσαν οἱ ἅγιοι τρεῖς παῖδές ποτε καὶ συνᾴδει καὶ πᾶσα ἡ θεία γραφή,

pellerentur, ne Byzantini internis insidiis appeterentur. illorum molta milia in hostes transfugiunt, licet prius fidem suam solemni iureiurando obligarent nunquam se in cives proditionem meditaturos, commorituros potius, si opos fuerit, veloti domesticos et indigenas: imo cum uxores ac filios traderent, ut securioribus locis custodirentur, non suasere. hi urbe egressi, multi nimium rerumque periti, re et opera et consilio quam plurimum hostes iuverunt.

4. Post quadraginta itaque dies exactos Cpolis ab istis expugnatur anno ab orbe condito 6711, duodecimo mensis Aprilis. decimo namque anno mense Maio ad urbem applicant, et mense undecimo diripiuot. sicque maxima urbium ac celeberrima capta est, uno aut altero, ut rumor increbuit, e scala malo navis maximae adnexa in muros insilientibus. quae vero mala urbs subiit, prolixiorem poscunt orationem longeque sunt ab hoc argumento. ad ea porro quisque animum defixerit, quae in excidio ac direptione urbium accidunt, caedes hominum, mulierum captivitates, praedas, domorum effossiones, cetera omnia, quibus gladii scelere ac facinore in hostes desaeviunt. Itali devicta urbe, veluti e loco superiori impetu facto, occi-

τε δυσμὴν πᾶσαν κατέδραμον, ἀλλὰ δὴ καὶ τῆς ἑῴας μέρος οὐκ ἔλαττον. πρῶτα μὲν οὖν χειροῦνται τὰ τῆς δυσμῆς, πάντων ὑποφευγόντων αὐτοὺς ὡς ὑπό τινος θεηλάτου ἐλαυνομένων πληγῆς.

5. Ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς Ἀλέξιος ὁ Ἄγγελος, ὃν ἀποδρᾶ-
D ναι ὁ λόγος εἰρήκει τῆς Κωνσταντίνου, ἐπὶ τὴν Φιλιππούπολιν
ἀφικόμενος καὶ μὴ πρὸς τῶν οἰκητόρων δεχθεὶς ἐπὶ τὴν Μοσυ-
νούπολιν ἀφικνεῖται, κἀκεῖσε τὰς διατριβὰς ἐποιεῖτο. Ἀλέξιος
δὲ ὁ Δούκας, ὃς τὸν υἱὸν τοῦ Ἰσαακίου ἀπέκτεινε, βουλόμενος
ἐκ κήδους αὐτῷ προσαρμόσασθαι ἅμα τε τὸν τοῦ Ἰσαακίου υἱὸν
πεφόνευκε καὶ ἅμα τὴν τοῦ βασιλέως Ἀλεξίου θυγατέρα Εὐδοκίαν
προσηγάγετο εἰς γυναῖκα, ὑστάτην οὖσαν τῶν θυγατέρων ἐκείνου.
τρεῖς γὰρ ὑπῆρχον αὐτῷ, καὶ ἡ μὲν πρώτη Εἰρήνη κατωνομάζετο,
ἣν καὶ ἀνδρὶ συνέζευξεν Ἀλεξίῳ τῷ Παλαιολόγῳ, ὃν καὶ δεσπότην
P 5 τετίμηκεν· ἀλλὰ προῴχετο οὗτος τῆς Κωνσταντίνου ἁλωσέως.
ἡ δὲ δευτέρα ἐκαλεῖτο Ἄννα, εἰς ἣν Θεόδωρον τὸν Λάσκαριν ἐπε-
γάμβρευσεν. ἡ δὲ τρίτη Εὐδοκία κατωνομάζετο, ἣν πρὸ καιροῦ
ὁ πατὴρ αὐτῆς τῷ κράλῃ Σερβίας συνέζευξεν. ἐπί τινι δὲ πάθει,
ὡς ἔφασκον, ταύτην οὗτος φωράσας ἐπὶ τὸν πατέρα πάλιν ἐκπέμ-
πει, καὶ ἔμενεν οὕτως. ταύτην εἰλήφει ὁ εἰρημένος Δούκας Ἀλέ-
ξιος, τὴν οἰκείαν καταλιπὼν γαμετήν. ὡς γοῦν παρὰ τῶν Ἰτα-
λῶν ἑάλω ἡ Κωνσταντίνου, ἀπέδρα καὶ οὗτος ἐκεῖθεν, ἐπιφερό-
μενος καὶ τὴν σύζυγον Εὐδοκίαν. μαθὼν δὲ ὡς ἐν Μοσυνουπόλει

3 ὡς om D 6 Κωνσταντινουπόλεως D 6 et 7 περὶ vulgo 8 τὰς om D 12 εἰς γυναῖκα προσηγάγετο D 15 ἁλώσεως] πόλεως D 17 κατωνομάζετο om D 19 ταύτην ante ὡς D οὗτος om D 20 ἔμενεν] ἦν D 21 Ἀλέξιος] ὁ Μούρτζουφλος D 22 Κωνσταντινούπολις D.

dentis oram omnem et orientis partem non minimam excurrere. primum occidentis partes, fugientibus omnibus tanquam ira caelitum invectum malum eos abigeret, in deditiunem subigunt.

5. Imperator Alexius Angelus, quem antea Cpoli declinasse commemoraveram, Philippopolim veniens nec ab accolis exceptus Mosynupolim confugit, ubi moras trahebat. at Ducas Alexius, qui filium Isaacii peremerat, illius affinitatem ambiens, statim atque Alexium iugulavit, imperatoris Alexii filiam Eudociam, filiarum illius postremam, sibi in matrimonio iunxit. tres etenim filias susceperat, quarum prima Irene Palaeologo, qui despotae dignitate honestatus ante direptionem urbis vitam finierat, collocatur; secunda Anna Theodoro Lascari desponsa; Eudociam tertiam impuberem adhuc nec maturam viro crali Serviae nuptam dederat, quam ille, ut aiebat, nescio in quo depreheasam patri remisit, cum qao aetatem degebat. eam Ducas Alexius, exclusa propria, uxorem duxit. sed potitis Italis Byzantio inde secum inter alia uxorem deferens excessit, certiorque factus Mosynu-

τὰς διατριβὰς ποιεῖται ὁ πενθερὸς αὐτοῦ βασιλεὺς Ἀλέξιος, θαρροῦντως πρὸς αὐτὸν ἀπῄει. ὁ δὲ τοῦτον πολλῶν τε ἄλλων χάριν καὶ οὐδὲν ἧττον τῆς θυγατρὸς ἐμυσάττετο. κηδεστείας οὖν ὑποδὺς B προσωπεῖον ὑποδέχεται τὸν Ἀλέξιον, λουτρόν τε εὐτρεπίσας ἅμα τῇ θυγατρὶ λουθῆναι τοῦτον προστέταχεν. ἐντὸς οὖν τοῦ λουτῆρος γενομένου τοῦ Ἀλεξίου ἐπεισπίπτουσιν ἀθρόως αὐτῷ οἱ τοῦ βασιλέως Ἀλεξίου ὑπηρέται, κἀκεῖσε τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ ἐξορύττουσιν. ἔφασκον δὲ οἱ ξυντυχόντες ὡς ἡ θυγάτηρ ἑστῶσα παρὰ τὴν θύραν τοῦ λουτροῦ τὸν πατέρα ὕβρεσιν ἔπλυνε, κἀκεῖνος ταύτην τῆς ἀναιδείας καὶ τῆς ἀσελγοῦς ἀγαπήσεως ἐλοιδόρει. τυφλὸς οὖν γεγονὼς ὁ δηλωθεὶς Δούκας Ἀλέξιος περὶ τὰ τῆς Μοσυνουπόλεως ἐπλανᾶτο μέρη, ἀλήτης διερχόμενος τὰ ἐκεῖσε. ὁ δὲ βασιλεὺς Ἀλέξιος ἀπάρας ἐκεῖθεν ἐπὶ τὰ μέρη τῆς Θεσσαλονίκης C ἐχώρει. ἐπεὶ δὲ ἐξώρμησαν τῆς Κωνσταντίνου οἱ Ἰταλοὶ καὶ ἀπῆλθον περὶ τὴν Μοσυνούπολιν, εὑρόντες ἐκεῖσε τὸν Μούρτζουφλον εἰς τὴν Κωνσταντίνου ἀπήγαγον, τοῦ δὲ δηλωθέντος αὐτοῦ μιάσματος ἀμυνόμενοι, ὅπερ εἰς τὸν υἱὸν Ἰσαακίου τοῦ βασιλέως εἰργάσατο, κρημνώδει θανάτῳ τοῦτον καταδικάζουσιν· εἰς γὰρ τὸν μέγιστον ἀνάξαντες κίονα, οὗ Ταῦρος ἡ κλῆσις, κάτω βάλλουσι. καὶ τοιοῦτον μὲν τὸ τέλος αὐτοῦ, ὁ δὲ βασιλεὺς Ἀλέξιος εἰς τὴν Θεσσαλονίκην ἀφίκετο.

4 καὶ λουτρὸν εὐτρ. D 5 γενομένου τοῦ λουτῆρος οἱ τοῦ βασιλέως Ἀλεξίου ἐπεισπίπτουσιν αὐτῷ ὑπηρέται D 7 αὐτοῦ add D 11 δηλωθεὶς om D 13 περὶ vulgo 16 Κωνσταντινούπολιν D δηλωθέντος αὐτοῦ om D 17 ὃ εἰς τὸν Ἰσαακίου πεποίηκεν υἱὸν D 18 κρημν. — ἀφίκετο] ἐκ Ταύρου κρημνίζουσι τοῦ κίονος D.

poli imperatorem Alexium socerum immorari alacri ad eum animo festinat; qui multis aliis titulis, sed filiae potissimum causa ab eodem abhorrebat: affinis nihilominus personam induens Alexium excipit, praeparatoque lavacro ut una cum filia lavaret iussit, balneumque ingressum Alexium imperatoris Alexii administri impetu facto invadunt et luminibus spoliant. traditum est ab oculatis testibus filiam ad balnei fores stantem patrem iniuriis lacessere, contra eam a patre pro impudico atque flagitioso amore proscindi. obcaecatus itaque Ducas Alexius apud Mosynupolim et loca vicina palans vagusque oberrabat; et imperator Alexius inde deflectens Thessalonicam contendit. Itali vero Cpoli excedentes, circaque Mosynupolim immorantes, compertum Alexium Murtzuphlum Cpolim avexere, scelusque quod in imperatoris Isaacii filium ediderat ulciscentes auctores fuere ut praeceps adigeretur: namque in columnam maximam, cui Tauro nomen est, sublatum egere praecipitem. et hic finis vitae illius fuit. sed imperator Alexius Thessalonicam venit.

6. *Τῆς οὖν πόλεως κυριεύσαντες οἱ Ἰταλοὶ ἄδειαν δεδώκασι τοῖς ταύτης οἰκήτορσι τοὺς θέλοντας μένειν τε καὶ ὑπὸ χεῖρα εἶναι αὐτῶν, τοὺς δὲ μὴ ἀκωλύτως ἀπέρχεσθαι ὅπῃ ἂν βούλοιντο.* D *ἐξήρχοντο τοίνυν οἱ μὲν φανερῶς οἱ δὲ καὶ κρύφα, ὅσοι τῶν περιφανεστέρων ἐτύγχανον. ὁ μὲν οὖν Λάσκαρις Θεόδωρος προεξελθεῖν πέφθακεν ἅμα τῇ γαμετῇ Ἄννῃ, ὃν γαμβρὸν ὁ λόγος φθάσας ἐδήλωσε τοῦ βασιλέως Ἀλεξίου τελεῖν, καὶ δεσπότην ὑπ' ἐκείνου τετιμημένον. ἀπελθὼν οὖν οὗτος μετὰ τῆς σφετέρας γυναικὸς καὶ τῶν τέκνων (ὑπῆρχον γὰρ αὐτῷ θυγάτρια τρία, ὧν ἡ μὲν πρώτη Εἰρήνη ἡ δὲ δευτέρα Μαρία ἡ δὲ τρίτη Εὐδοκία κατωνομάζοντο) καὶ ἐπὶ τὴν Νίκαιαν πόλιν γενόμενος παρεκάλει τοὺς Νικαεῖς ἔσω τοῦτον τῆς πόλεως δέξασθαι καὶ ὡς κυρίῳ προσανέχειν αὐτῷ. οἱ δὲ οὐκ ἐδέχοντο. λιπαρῶς γοῦν ὁ Λάσκαρις τούτοις προσκείμενος, καὶ κἂν τὴν γυναῖκα μόνην δέξασθαι ἐκδυσωπῶν, μόλις ἐς τοῦτο πειθηνίους ἐγνώρισεν. ἀφεὶς* P 6 *οὖν τὴν γυναῖκα οὑτοσὶ κατὰ Νίκαιαν διήρχετο τὰ πέριξ Προύσης τε καὶ τὰ περὶ αὐτήν, ὅπως τε ὑπὸ χεῖρα ταῦτα ποιήσαιτο καὶ ὡς βασιλεὺς ἀντὶ τοῦ πενθεροῦ Ἀλεξίου τούτων κατάρξειεν. οὗ δὴ καὶ τετύχηκε· καὶ γὰρ ἐν τῷ μεταξὺ καὶ ἐπὶ τὸν Περσάρχην ἀφίκετο συνήθη τούτῳ τελοῦντα, καὶ συμμαχίαν προσείληφε, καὶ τὰ πρὸς σκοπὸν διεπράξατο. δύο γοῦν παραδραμόντων ἐνιαυτῶν,*

1 *Μοσυνουπόλεως* D 3 *μὴ* add D *ὅπου* D 5 *μὲν οὖν*] *δὲ* D *ἅμα τῇ γαμετῇ Ἄννῃ προεξελθεῖν πέφθακεν τῆς Κωνσταντίνου, δεσπότης ὑπ' ἐκείνου τετιμημένος* D 8 *ἀπελθὼν τοίνυν μετὰ καὶ τῶν θυγατρίων Εἰρήνης Μαρίας καὶ Εὐδοκίας εἰς Νίκαιαν παρεκάλει τοὺς Νικαεῖς εἴσω τῆς πόλεως δέξασθαι τοῦτον. οἱ δὲ οὐκ ἐδέχοντο. ὁ δὲ καὶ κἂν τὴν γυναῖκα δέξασθαι δυσωπῶν μόλις ἔπεισεν* D 11 *περὶ* vulgo 16 *οὑτοσὶ κατὰ Νίκαιαν* om D *Προῦσάν* D 17 *ὅπως τε*] *τε* om D 19 *περὶ* vulgo.

6. Itali urbe potiti civibus potestatem fecere ut qui vellent manerent ac subditicii essent, qui nollent, libere quo vellent proficiscerentur; iamquo qui ante alios eminebant, hi clam alii palam, seso surripiebant. Theodorus Lascaris, quem imperatoris Alexii generum fuisse ab eodemque despotam declaratum supra oratio nostra narraverat, una cum uxore Anna et filiis (tres namque filiae illi erant, prima Irene, altera Maria, tertia Eudocia) ante direptionem abscedens et circa Nicaeam profectus, Nicaenos oxorabat ut semet intus reciperent sibiquo veluti domino obtemperarent. cum non proficeret, acrius incumbens, et vel uxorem solum admitterent impense deprecans, vix tandem obtinuit. quare Nicaeae uxore relicta circa Prusam loca omnia excurrebat, eo animo ut illa sibi subiiceret et pro socero Alexio ipso veluti imperator res ageret ac ministraret. noc spes eum fefellit: nam interim ad Persarum principem sibi amicitia devinctum profectus atquo auxiliaribus copiis auctus, quae iamdiu animo conceperat, per-

καὶ ὡς δεσπότου παρὰ πάντων φημιζομένου τοῦ Λασκάριος, ἐπεὶ συνδρομὴ γέγονε κατὰ Νίκαιαν ἀπό τε περιφανῶν ἀνδρῶν καὶ τῶν λογάδων τῆς ἐκκλησίας, σκέψις τούτων ἐγένετο ὅπως βασιλεὺς B φημισθείη ὁ δεσπότης Θεόδωρος. πατριάρχου δὲ μὴ παρόντος ἐκεῖσε, — ὁ γὰρ Καματηρὸς Ἰωάννης, ὅς τὸν πατριαρχικὸν ἐκόσμει θρόνον ἡνίκα τῆς Κωνσταντίνου ἐκράτησαν Ἰταλοί, περὶ τὸ Διδυμότοιχον ἀπῆρε κἀκεῖσε τὰς διατριβὰς ἐπεποίητο, καὶ διαμηνυθεὶς παρά τε τοῦ Λασκάριος καὶ τῶν λοιπῶν ἀπηνήνατο τὴν πρὸς αὐτοὺς ἄφιξιν, ἔγγραφον τὴν παραίτησιν ποιησάμενος. ψηφίζεται γοῦν πατριάρχης Μιχαὴλ ὁ Αὐτωρειανός, λόγιος τυγχάνων καὶ πάσης γραφῆς ἔμπειρος τῆς τε ἡμετέρας καὶ τῆς θύραθεν, ὃς καὶ τὸν δεσπότην Θεόδωρον τῷ βασιλικῷ διαδήματι ἐταινίωσεν. (7) ἐντεῦθεν βασιλεὺς ὁ Λάσκαρις ἀναγορευθεὶς συν- C τονώτερον ἐφήψατο τῶν πραγμάτων, μάχαις δὲ προσέκρουσεν οὐκ ὀλίγαις καὶ χαλεπαῖς. οἵ τε γὰρ Ἰταλοὶ κατὰ τὴν ἑῴαν τὸν πόρον πεποιηκότες τὰ πλείω ταύτης ὑφ᾽ ἑαυτοὺς ἐποιήσαντο· τό τε γὰρ ἅπαν θέμα Ὀψικίου καὶ Αἰγαίου καὶ αὐτὸ δὴ τὸ Ἀτραμύτιον τῶν Ἰταλῶν ἐγεγόνει, Βάρις τε καὶ Αὐλωνία Ποιμανηνόν τε καὶ Λεντιανὰ μέχρι τοῦ Λοπαδίου αὐτοῦ δεσπότας ἐγίνωσκον Ἰταλούς, ἀλλά γε δὴ καὶ τῆς Βιθυνίας πάντα μέχρι καὶ Νικομηδείας αὐτῆς. ἐντεῦθεν ἐστενοῦτο πολὺ ὁ βασιλεὺς Θεόδωρος. οὐδὲν δὲ ἧττον καὶ πρὸς τῶν Ῥωμαίων κατεβιάζετο. ἐν γὰρ τῇ συγχύσει

1 φημιζομένου παρὰ πᾶσιν τοῦ Λασκάρεως D 2 τε add D 3 τούτοις D 7 ἐποιεῖτο D 8 παρὰ τοῦ Λασκάρεως D 11 γραφῆς πάσης D τῆς ante θύρ. add D 12 τῷ τῆς βασιλείας διαδήματι ταινιοῖ D 14 προσέκρουσεν A 20 Θινίας D 22 τῶν om D.

fecit. duobus itaque annis integris cum omnibus uti despota Lascaris agnosceretur, conventusque ex viris celeberrimis ac ecclesiae primatibus Nicaeam concurrentibus haberetur, illud inter eos agitatum est, qua ratione Theodorus ad illa usque tempora despota imperator acclamaretur. patriarcha non aderat: Ioannes quippe Camaterus, qui patriarchale solium Italis Byzantium expugnantibus honestabat, Didymotoechum abierat ibique commorabatur: accersitus a Lascari aliisque scripto etiam patriarchatui renuntians noluit accedere ideo in eius locum Michael Auctorianus sufficitur, vir disertus literarumque non nostrarum solum sed exterarum etiam peritissimus. is despotam Theodorum imperatorio diademate coronavit. (7) hinc imperator Lascaris renuntiatus impensius ad res gerendas accingitur, bellisque se plurimis iisque ingentibus exercuit. Itali namque in orientem praetergressi potissimam illius partem debellaverunt, thema siquidem Opsicii et Aegaei necnon Atramyttium ipsum Italis cesserat. Baris item et Aulonia, Poemanenum, Lentiana ad Lopadium, et Bithyniae omnia ad Nicomediam Italorum imperium subierunt. quare imperator Theodorus in summas angustias adductus est. nec minus a Graecis ipsis urgebatur. enimvero in per-

τῆς Κωνσταντίνου ἁλώσεως ἄλλοθεν ἄλλος ἡγεμόνες εἶναι τυχόντες ἢ καὶ οἱ τῶν ἄλλων προύχοντες ὡς οἰκείαν ἀρχὴν τὴν ὑφ' D ἑαυτοὺς ἐποιοῦντο χώραν, ἢ ἐξ αὐτῶν εἰς τοῦτο ὁρμήσαντες ἢ καὶ παρὰ τῶν οἰκητόρων μετακληθέντες εἰς τὴν τῆς χώρας δεφένδευσιν. αὐτίκα Θεόδωρός τε, ὃν καὶ Μωροθεόδωρον ἐπεκάλουν, ἄρχων ἦν τῆς Φιλαδέλφου πόλεως, ἕτερος δὲ Σάββας τοὐπίκλην τοῦ ἄστεως ἐδέσποζε τοῦ Σαμψὼν μετὰ καὶ τῶν πλησίον τυγχανόντων αὐτῷ. Παφλαγονίας δὲ πάσης ἐγκρατὴς ἦν Δαβίδ, ἀδελφὸς ὢν Ἀλεξίου τοῦ τῆς Τραπεζοῦντος κρατήσαντος, ὃς καὶ μέγας ὠνομάζετο Κομνηνός, οἳ τοῦ βασιλέως Ἀνδρονίκου ὑπῆρχον ἔγγονοι, Μανουὴλ τῷ τούτου τεχθέντες υἱῷ. διὰ ταῦτα ἐν πολλῇ P 7 στενοχωρίᾳ τὰ πράγματα ὑπῆρξε τῷ βασιλεῖ Θεοδώρῳ. ἀλλὰ τὸν μὲν Μωροθεόδωρον καὶ τὸν Σάββαν εὐχερῶς μετῆλθεν, κἀντεῦθεν ἐδέσποζεν ἀδεῶς Κελβιανοῦ τε παντός, Μαιάνδρου Φιλαδελφείας καὶ Νεοκάστρων.

8. Ἀλλ' ἐνταῦθά μοι ὁ λόγος ἀναμεινάτω· ἱστορῆσαι γὰρ βούλεται τὰ τῷ βασιλεῖ Ἀλεξίῳ συμβάντα, ἤδη δὲ καὶ τἆλλα τὰ ἐπὶ τῇ ἑσπέρᾳ γενέσθαι φθάσαντα. ἀφίκετο μέν, ὡς εἰρήκειν, εἰς Θεσσαλονίκην ὁ εἰρημένος βασιλεὺς Ἀλέξιος, καὶ ὑπεδέχθη παρὰ τῆς αὐτοῦ νύμφης, ἣ ἐξ Οὔγγρων μὲν ὥρμητο, ἐπεγαμβρεύθη δὲ τῷ βασιλεῖ Ἰσαακίῳ μετὰ τὴν τῆς γυναικὸς αὐτοῦ τελευτήν, ἣν καὶ ὡραίαν πάνυ τῷ εἴδει οἱ κατιδόντες ἔφασκον

2 οἱ om D   5 τε om D   11 Μανουὴλ] μετὰ A   διὰ — 12 Θεοδώρῳ om D   17 ἤδη — φθάσαντα om D   18 μέν] μὲν οὖν D   19 ὁ — Ἀλέξιος om D.

turbatione ac confusione Cpolitanae direptionis hinc inde alius atque alius cum exercitus ducerent, sive etiam qui aliis praestarent, partem quam ipsi moderabantur, sive id ex semetipsis tentantes, sive ab accolis in locorum propugnationem accersiti, veluti dominatum proprium occupabant. sic Theodorus cognomento Morotheodorus Philadelphiam dominatui suo subiecit. alius item cognomento Sabbas Sampsonis urbem cum his quae adiacebant tenuit. Paphlagoniam universam David Alexii Trapezuntis domini frater, qui et magnus Comnenus vocabatur, imperatoris Andronici nepos uterque ab illius filio prognatus, obtinuit. propterea in maximis turbinibus ac fluctibus res imperatoris Theodori nutabant, qui primum quidem Morotheodorum et Sabbam facile oppressit, ideoque tuto et sine motu totius Celtiani Maeandri Philadelphiae et Neocastrorum dominationem tenebat.

8. Sed hic paululum coercenda oratio est: namque mihi in animo est, quae imperatori Alexio contigere, necnon gesta in occidente reliqua recensere. appulerat imperator Alexius, uti supra memoravi, Thessalonicam, exceptusque est a nuru, genere quidem Ungara, sed imperatori Isaacio post uxoris obitum desponsata, muliere specie nimium egregia ac decora, ut

B εἶναι. τῶν γοῦν Ἰταλῶν εἰς πολυμέρειαν τὰ τῆς Ῥωμαΐδος κληρωσαμένων, καὶ τοῦ μὲν ἐκ Φλάντρας ὡρμημένου Βαλδουΐνου βασιλέως ἀναγορευθέντος, τοῦ δὲ δουκὸς Βενετίας, ὃς καὶ αὐτοπροσώπως συνῆν, μερίδα οὐ σμικρὰν ἐσχηκότος καὶ δεσποτικῷ ἀξιώματι τιμηθέντος, ἔχειν τε ἐξ ὅλου, πρὸς τὸ ὅλον ὃ τὸ τῶν Φράγκων ἐκτήσατο γένος, τὸ τέταρτον καὶ τοῦ τετάρτου τὸ ἥμισυ, ἐπειδὴ καὶ ὁ μαρκέσιος ἀξιόλογον μοῖραν τῇ συμμαχίᾳ ἦν ἐνεγκάμενος, ῥὴξ Θεσσαλονίκης παρὰ τοῦ Φλάντρα τετίμητο, προσλαβόμενος καὶ γυναῖκα τὴν δηλωθεῖσαν Μαρίαν τὴν ἐξ Οὐγγρίας πρότερον προσηρμοσμένην Ἰσαακίῳ τῷ βασιλεῖ. ὑπὸ ταύ- C της, ὥς ἔφην, ὁ βασιλεὺς ὑπεδέχθη Ἀλέξιος. μετὰ μικρὸν δὲ φωραθεὶς τὰ ἐκεῖσε νεωτερίζεσθαι ἀπεδιώχθη συνάμα τῇ γυναικὶ καὶ τῇ θυγατρὶ Εὐδοκίᾳ, ἣν καὶ ἐς Κόρινθον ἀφικόμενος τῷ ἐκεῖσε τῆς χώρας κατάρχοντι συνεζεύξατο Σγουρῷ· ἦν γὰρ καὶ ὁ Σγουρὸς οὗτος μετὰ τὴν τῆς Κωνσταντίνου ἅλωσιν νεωτερίσας καθ' ἑαυτόν, καὶ Κορίνθου ἄρχων καὶ τῶν περὶ ταύτην χωρῶν, ὡς καὶ ἑτέρων ἕτεροι. μικρὸν δὲ καὶ τοῖς ἐκεῖσε προσδιατρίψας, γνοὺς παρά τινων ὡς ἁλίσκεσθαι μέλλει, ἀπέδρα. ἐκ Λογγιβαρδίας δέ τισι ξυντυχὼν ἁλίσκεται, πρὸς τὸν πρωτεξάδελφον αὐτοῦ Μιχαὴλ τὰς κινήσεις ποιούμενος· ἦν γὰρ οὗτος τότε μέρους τινὸς τῆς παλαιᾶς Ἠπείρου κρατήσας καὶ πολλὰ τοῖς πρὸς τὰ ἐκεῖσε D

1 γοῦν] δ' D 2 Φλάνδρας D 3 αὐτοπρόσωπος D 4 μικρὰν D 5 τε] τὰ A 7 τῆς συμμαχίας D 8 ῥὴξ τῆς Θ. D Φλάνδρα D 9 τὴν ἐξ — βασιλεῖ om D 11 ὡς ἔφην ὁ βασιλεὺς om D 12 τὰ] τοῖς D 13 τῷ Σγουρῷ συνέζευξε. μικρὸν δὲ τοῖς, omissis reliquis, D 17 ἐκεῖ συνδιατρίψας D 20 κἀκεῖνος τῷ τότε D 21 κρατήσας Ἠπείρου D τοῖς — ἀφιγμένοις post πράγματα D.

qui illam viderant fassi sunt. ab Italis itaque Romana dicione in plurimas partes ac homines divisa, Balduinus Flander imperator eligitur, dux Venetiarum, cum ipse praesens adesset, despotae dignitate insignitur et non perexiguam rerum accipit partem, ut scilicet rerum omnium quae Franci obtinuissent quartam ipse partem quartaeque mediam haberet. cum vero et marchio non parum in suppetiis afferendis adiuvisset, a Flandro rex Thessalonicae fit, et sibi Mariam Ungaram prius, ut iam diximus, imperatori Isaacio desponsatam matrimonio iungit. ab hac Alexius imperator excipitur, nec multo post novis rebus inhiare deprehensus urbe pellitur una cum uxore Eudociaque filia, quam Corinthum veniens Sguro illius regionis dynastae in matrimonium copulat. Sgurus etenim post Byzantinum excidium solus rebellione facta Corintho et locis adiacentibus imperavit, quemadmodum alii aliis. paululum autem ibidem commoratus, cum a nonnullis insidias sibi parari audisset, sese subterduxit, et parvae Longobardorum manui impingens, dum ad consobrinum Michaelem contendit, capitur. Michael quippe parti veteris Epiri tunc temporis dominabatur, Italis circa ea loca excurren-

μέρη ἀφιγμένοις Ἰταλοῖς παρέχων πράγματα. καὶ ἦν οὗτος δυναστεύων τῆς τοιαύτης χώρας· Ἰωαννίνων γὰρ ἦρχε καὶ Ἄρτης καὶ μέχρι Ναυπάκτου. ὡς γοῦν ἑάλω παρὰ τῶν Λογγιβάρδων ὁ βασιλεὺς Ἀλέξιος, καὶ ἀπεμπολεῖται παρ' αὐτῶν σὺν ἅμα τῇ γυναικί. μικρὸν δὲ μετὰ τοῦ Μιχαὴλ προσκαρτερήσας βούλεται πρὸς τὸν τοῦ Ἰκονίου σουλτάνον ἀπελθεῖν, ὃν Ἰαθατίνην ὠνόμαζον. ἦν γὰρ τούτῳ συνήθης· ὁ γὰρ εἰρημένος Ἰαθατίνης τὰς τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ χεῖρας ἀποδρὰς Ἀζατίνου κατάρχοντος τῷ τότε τῶν Μουσουλμάνων, φυγὰς παρὰ τὴν Κωνσταντίνου ᾤχετο, καὶ τῷ βασιλεῖ ὑποδέδεκται Ἀλεξίῳ, βαπτίζεταί τε παρ' αὐτοῦ καὶ υἱοθετεῖται. ὃς καὶ τῷ βασιλεῖ Ἀλεξίῳ συναπέδρα ἀποδράντι
P 8 τῆς Κωνσταντίνου. ἀλλ' οὔπω συχναὶ παρῆλθον ἡμέραι, καὶ ἀφικνεῖται πρὸς αὐτὸν ἀνὴρ κρύφα μηνύων αὐτῷ τὸν τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ μόρον· ὃς καὶ ῥάκεσι πενιχροῖς ἐσταλμένος μετ' αὐτοῦ ἀφικνεῖται, καὶ τοῖς αὐτοῦ καταστὰς γνώριμος Περσάρχης ἐπιφημίζεται. οὗτος καὶ τῷ βασιλεῖ Θεοδώρῳ ἔν τισι καιροῖς στενοχωρηθέντι χρήσιμος ἀνεφάνη, συμμαχίαν δοὺς καὶ τὰ εἰς εἰρήνην σπεισάμενος· ὡς ἀδελφὴν γὰρ τὴν βασιλίδα Ἄνναν ὠνόμαζεν. (9) πρὸς τοῦτον ἡ πᾶσα σπουδὴ τοῦ βασιλέως Ἀλεξίου ἀφικέσθαι προσῆν· ἐδυσανασχέτει γὰρ ἐλθεῖν παρὰ τὸν βασιλέα καὶ γαμβρὸν Θεόδωρον. ἐφοδίοις γοῦν ἀπάρας τῆς τοῦ Μιχαὴλ γῆς

1 οὕτως D 3 τῶν om D 4 καὶ — 5 προσκαρτερήσας add D
5 βουλεύεται πρὸς τὸν Ἰκονίου Σουλτὰν D 8 Ἀζατίνου add D
9 φυγὰς — υἱοθ.] ἐς Ἀλέξιον ἧκε τοῦτον καὶ παρ' αὐτοῦ υἱοθ. D
11 Ἀλεξίῳ] τούτῳ D ἀποδράντι τῆς Κωνσταντίνου om D
12 οὐ D 13 ἀνὴρ τὸν ἀδελφοῦ αὐτοῦ μόρον μηνύων αὐτῷ κρύφα D 16 οὗτος] ὃς D ἔν — στενοχωρηθέντι om D
17 καὶ — σπεισάμενος om D 19 πρὸς — Θεόδωρον om D
20 παρὰ] περὶ vulgo 21 γοῦν om D.

tibus molestus operosusque. hic, inquam, usquequaque Michael dominabatur, cum Ioanninis et Artae usque ad Naupactum imperaret. captus itaque a Longobardis imperator Alexius pretioque redemptus, una cum coniuge ad sultanum Iconii Iathatinem sibi familiaritate notum proficisci deliberat: namque Iathatines e fratris tunc Musulmanarum rerum moderatoris manibus fugiens profugus Cpolim appellit, exceptusque ab imperatore Alexio sacro initiatur lavacro filiusque adoptatur. hic cum imperatore Alexio Cpoli fugiente una aufugit. nec multo post vir quidam clam ad ipsum proficiscens fratris obitum nuntiat; qui vili in veste ac squallente cum nuntio iter ingreditur, et a suis cognitus Persarum principatui praeest, Theodoro imperatori belli discriminibus saepe afflicto debilitatoque non modo auxiliaribus copiis sed foedere etiam pacto (Annam enim imperatricem sororem compellabat) apprime proficuus. (9) ad hunc ut accederet sua studia convertit omnia Alexius imperator: ad imperatorem enim et generum Theodorum moleste accedebat. commeatus itaque subvehens e dicione Michaelis solvit, et

καὶ φορῷ χρησάμενος πνεύματι τῇ τῆς Ἀττάλου προσώρμισεν. B ἀσμενέστατα γοῦν παρὰ τοῦ σουλτὰν προσδέδεκται. ὁ βασιλεὺς δὲ Θεόδωρος διῆγεν ἐν τῇ Νικαίᾳ, καὶ πρεσβεία πρὸς τοῦ σουλτὰν παρ' αὐτὸν ἀφικνεῖται τὴν τοῦ βασιλέως καὶ πενθεροῦ γνωρίζουσα ἄφιξιν, καὶ ὡς ἄδικος εἴη ξενικῆς ἐπειλημμένος ἀρχῆς. ἐταράχθη γοῦν ἐπὶ τοῖς λόγοις ὁ βασιλεύς, καὶ δέος αὐτῷ ἐπεισῄει οὐχὶ σμικρόν· ὁ μὲν γὰρ σουλτὰν πρόφασιν εἶχε τὸν βασιλέα Ἀλέξιον, τῇ δὲ ἀληθείᾳ σκοπὸς ἦν αὐτῷ πᾶσαν τὴν Ῥωμαίων καταδραμεῖν καὶ καταληΐσασθαι ἢ καὶ ὑπὸ χεῖρα ποιήσασθαι, καὶ ἦν ἐπὶ ξυροῦ, ὅ φασι, τῷ βασιλεῖ Θεοδώρῳ τὰ πράγματα. συναγαγὼν οὖν τοὺς αὐτοῦ ἐπειρᾶτο τούτων, εἴτε αὐτῷ προσανέ- C χοντες ἂν εἶεν εἴτε τῷ πενθερῷ αὐτοῦ τῷ βασιλεῖ Ἀλεξίῳ. οἱ δὲ πανσυδὶ μιᾷ φωνῇ, ὡς ἐκ γνώμης μιᾶς, ἢ συζῆν αὐτῷ ἢ συναπολέσθαι εἰρήκεισαν. θαρσαλέος γοῦν ὁ βασιλεὺς τοῖς τῶν ὑπὸ χεῖρα λόγοις γενόμενος τῆς Νικαίας ἐξῄει, ἔχων καὶ τὸν τοῦ σουλτὰν πρέσβιν μεθ' ἑαυτοῦ. ταχύτερον δὲ τῷ δρόμῳ χρησάμενος ἀφικνεῖται τῇ Φιλαδέλφου. ὁ δὲ σουλτὰν ἐπάρας μεθ' ἑαυτοῦ καὶ ὃν ὡς δέλεαρ ἐπεφέρετο βασιλέα Ἀλέξιον, τὴν ἔφοδον ἐν Ἀντιοχείᾳ πεποίηται· πόλις δὲ αὕτη χώρας προκαθημένη Μαιάνδρου. κρατεῖν δέ οἱ ταύτης ἦν ὁ σκοπός. διὰ ταῦτα καὶ ἑλεπόλεις ἐστήσατο καὶ ἐπόρθει τὴν πόλιν. καὶ ἦν γε αὕτη ἐν χρῷ

2 οὖν D 3 πρὸς τοῦ σουλτὰν om D 6 καὶ — σμικρόν om D 7 τὸν βασιλέα om D 8 τῇ — τὴν] σκοπὸς δ' ἦν αὐτῷ τὴν τῶν D 9 καὶ κατ. — ποιήσασθαι om D 10 ὅ om D τῷ βασ. Θ.] τούτῳ D 11 γοῦν D 12 ἂν om D αὐτοῦ τῷ βασιλεῖ Ἀλεξίῳ om D 13 μιᾷ — μιᾶς om D 14 οὖν D ὁ — γενόμενος om D, qui θαρσαλέως 15 τοὺς τοῦ Σουλτᾶν πρέσβεις, omissis μεθ' ἑαυτοῦ, D 17 ἀφίκετο εἰς Φιλαδέλφου D 20 κρατῆσαι D.

ventis operam dantibus ad Attali orbem descendit, et quam cupidissime a sultano excipitur. interim Nicaeae Theodoro imperatori degenti a sultano legatio mittitur, quae et imperatoris et soceri nuntiaret adventum, et quam iniustus esset alieni principatus occupator. conturbatus animo imperator nimis male timuit totus. sultanus enim specie propugnandi Alexii, re autem ipsa Romanos agros omnes excurrere populabundus et dicioni Persicae addere animum induxerat. erantque res Theodori in angusto oppido coactae, et ut aiunt in acie novaculae. quare convocatis suis omnibus explorabat, in suamne an in soceri imperatoris Alexii partem abituri essent? illi omnes uno ore veluti ex tessera inclamare, aut una cum eo se vivere aut una mori velle. recollecto igitur animo subditorum vocibus imperator Nicaea exit, secum legatum sultani convehens, ocyusque approperans Philadelphiam occupat. sultanus cum imperatore Alexio, quem veluti Romanorum escam secum conducebat, in Antiochiam irrupit. est ea civitas Maeandro adiacens, illiusque potiundae propositum erat. hinc machinis adactis orbem premebat,

D τοῦ ἁλῶναι. ὃ δὴ καὶ δεδιὼς ὁ βασιλεὺς Θεόδωρος (ἦν γὰρ καὶ ἀληθὲς ὡς εἰ ταύτης ἐκράτησεν ὁ σουλτάν, οὐδὲν ἂν ἦν αὐτῷ ἐμποδὼν τοῦ μὴ πᾶσαν τὴν τῶν Ῥωμαίων χειρώσασθαι) καὶ οἷον ἐπὶ κύβου τὸν πόλεμον θείς, ἢ μᾶλλον ἀληθῶς εἰπεῖν ἐπὶ τῷ δεσπότῃ θαρρήσας Χριστῷ, οὗ τὴν κλῆσιν ὡς σύσσημόν τι ἢ σφραγῖδα οἱ εὐσεβεῖς ἐπιφέρομεν, ἐπισπεύδει τὸν δρόμον, παραγγείλας μηδένα ἢ σκευὴν φέρειν ἢ ἄχθος ἢ ἕτερόν τι τῶν οὐ λυσιτελούντων ἐν τῷ πολέμῳ, ἄνευ μέντοι τῶν ἀναγκαίων, τροφῆς μικρᾶς καὶ ἐνδύματος. ἦν δὲ ἅπαν αὐτῷ τὸ στράτευμα εἰς δισχιλίους ἠριθμημένον, ὧν ὀκτακόσιοι μὲν Ἰταλοί, ἄνδρες γενναῖοι καὶ τὴν χεῖρα
P 9 σθεναροί, ὡς ὁ καιρὸς ἔδειξε, Ῥωμαῖοι δὲ οἱ λοιποὶ ἐτύγχανον. (10) ἐγγύς που γοῦν γενόμενος τῆς Ἀντιοχείας ὁ βασιλεὺς ἀφίησι τὸν πρέσβιν Πέρσην παρὰ τὸν σφέτερον ἀφικέσθαι δεσπότην· καὶ ὃς ἀπῆλθε καὶ μηνύει τῷ σουλτὰν τὴν τοῦ βασιλέως ἔφοδον, δύσπιστον ἐκείνῳ πάνυ τυγχάνουσαν. ὅρκοις γοῦν ἐβεβαίου ὁ πρέσβις ὡς ἐγγὺς ὁ βασιλεὺς πάρεστιν. ταῦτα οὖν ἀκηκοὼς ὁ σουλτάν, ὡς εἶχε τάχους, τὰς δυνάμεις συνάγει καὶ παρατάττεται πρὸς τὸν πόλεμον. ἐμπίπτουσι γοῦν ταῖς τοῦ σουλτὰν πρῶτον δυνάμεσιν Ἰταλοί. ἀλλ' ἦν τὸ τῶν Μουσουλμάνων πλῆθος πολύ.
B ἔργα δὲ κρατερᾶς χειρὸς ἐνδειξάμενοι καὶ γενναιοτέρας ψυχῆς σχεδὸν πίπτουσι πάντες, ἀπειροπλασίους ξίφους ἔργον ποιήσαντες. τῶν γοῦν Ἰταλῶν οἱ Μουσουλμάνοι περιγενόμενοι ῥᾷον καὶ τῶν Ῥωμαϊκῶν ἐκράτουν δυνάμεων· καὶ οἱ μὲν προτροπάδην

3 τὴν Ῥωμαίαν D 7 σκηνὴν D.

et tantum non ceperat. quod pertimescens Theodorus (neque enim dubium erat quin ea subacta sultano nullum in posterum impedimentum foret, quo minus Romani imperii reliquum debellaret) et veluti in cubo belli exitu posito, sive ut verius dicam, Christi domini, cuius nomen veluti tesseram et signum pii nos circumferimus, praesidio nisus, propere celerat, prius commisso, ne quis attegias aut sarcinas vel quid simile praelio inutile prae necessariis tenui victu vestituque deferrent. exercitus bina milia hominum non excedebat, quorum octingenti Itali, viri strenui et manu fortes, ut occasio palam fecit, reliqui Romani fuere. (10) prope Itaque Antiochiam factus imperator Persam legatum, ut remearet ad dominum, dimittit. illo sultano nuntiat imperatoris accessum, creditu omnino difficilem, adeo ut imperatorem iam adesse iureiurando confirmare necesse fuerit legatum. his auditis sultanus quam celerrime collectis copiis in aciem militem excit. primum Itali sultani ordines nimiom multos adoriuntur, ac manus validae viriliorisque animi facinoribus effectis fere omnes occumbunt, cum multo plures ac multo numerosiores obtruncassent. exsuperatis a Musulmano Italis nullo negotio Romanorum exercitus fusus est, cuius potior pars fugiens terga ver-

ἔφευγον, ὀλίγοι δὲ ἐκαρτέρουν τὸ τέλος τῆς μάχης ἀποσκοπούμενοι. τῆς μάχης οὖν ἐγκρατὴς γενόμενος ὁ σουλτὰν ἐζήτει τὸν βασιλέα, καὶ δείκνυσί τις τοῦτον αὐτῷ ἐν ἀμηχανίᾳ γενόμενον. ὡς εἶχε γοῦν τάχους, πρὸς τὸν βασιλέα ὁρμᾷ, τῇ τοῦ σώματος ἰσχύϊ θαρρῶν ἐπ᾽ αὐτῷ. ἔγνωσαν οὖν ἑκατέρους ἑκάτεροι. καὶ ὁ μὲν σουλτὰν κορύνῃ κατὰ κεφαλῆς πλήττει τὸν βασιλέα, καὶ πίπτει C τοῦ ἵππου· ἦν γὰρ τῇ βολῇ σκοτοδινιάσας. συνεμποδίσθη γάρ, ὥς φασι, τῇ βολῇ καὶ ὁ ἵππος, οὐκ οἶδ᾽ εἰ καὶ τούτου δευτέραν παρὰ τοῦ σουλτὰν λαβόντος πληγήν. ἔξω δ᾽ οὖν τοῦ ἵππου ὁ βασιλεὺς γενόμενος καὶ οἷον ῥωσθεὶς ὑπὸ θειοτέρας δυνάμεως, ἐπὶ πόδας σταθεὶς τὴν σπάθην ἐξάγει τοῦ κουλεοῦ, καὶ τοῦ σουλτὰν ἐνθένδε στραφέντος καὶ ὑβριστικῶς ἐπειπόντος "λάβετε τουτονί" πλήττει τοὺς ὀπισθίους πόδας τῆς τοῦ σουλτὰν ἵππου ὁ βασιλεύς· θηλείας δὲ ἐπωχεῖτο καὶ ὑπερμεγέθους. ὡς ἐκ πύργου γοῦν ὁ σουλτὰν καταβάλλεται, καί οἱ αἰφνηδὸν ἡ κεφαλὴ ἀποτέμνεται, μήτε τοῦ βασιλέως γνόντος μήθ᾽ ἑτέρου τῶν συμπαρόντων τῷ βασιλεῖ παρὰ τοῦ κεκαρατόμηται. νικᾷ γοῦν ἐντεῦθεν ὁ βασιλεὺς D τὸ πλεῖστον ἐξηττημένος· οὐδὲ γὰρ εἶχεν ἐπὶ τὰ πρόσω χωρεῖν μετὰ μετρίων ἐλλελειμμένος. τοῦτο τοῖς Ῥωμαίοις ἀναψυχῆς ἐγένετο πρόφασις· σπονδὰς γὰρ ἐντεῦθεν ἀρρήκτους οἱ Μουσουλμάνοι μετὰ Ῥωμαίων ἐποίησαν. ἐντεῦθεν τῆς ἐκεῖσε μάχης ἐκεχειρίαν ἔσχεν ὁ βασιλεύς, τοῖς δ᾽ Ἰταλῶν πολέμοις ἐσχόλαζεν. προσελάβετο δὲ καὶ τὸν πενθερὸν αὐτοῦ τὸν βασιλέα Ἀλέξιον ἐν τῇ μάχῃ εὑρὼν καὶ τὰ εἰκότα τιμήσας, ἀπήγαγέ τε εἰς Νίκαιαν, καὶ

5 ἔγνωσαν — ἑκάτεροι om D 7 συνεμπ. γὰρ] συνεμπ. δὲ? 9 γοῦν A 16 συμπαρεστώτων D 19 μυρίων A 23 τὸν βασιλέα Ἀλέξιον om D.

tere, pauci se sistere pugnae exitum expectantes. ubi sultanus pugnam indipiscitur, imperatorem vestigat. baerentem illum, atque attonitum quispiam monstrat. sic celeritate qua poterat, corporis robore fidens in imperatorem rapitur. se cognoscunt invicem, et primus sultanus clava caput imperatoris ferit. ille plaga vertigine correptus equo (quippe equus etiam plaga, nescio an iterata, externitur) decidit; quo deturbatus et divino auxilio veluti fultus, erectus strictoque gladio sultani inde reversi, iniurioseque conclamantis "capite hunc," posteriores equae, qua immani ille vehebatur, pedes caedit. indeque tanquam e turri deiecti sultani caput humeris avellitur: a quonam vero abscissum sit, neque imperator ipse neque ex iis qui aderant quispiam perspexit. potissima itaque sui parte devictus. cum ultra progredi cum milibus baud posset, imperator devicit. hinc relaxatis animis Romani respirarunt. perpetuo namque Musulmani cum Romanis, nunquam rescindendo amicitiae foedere sociati sunt; quo a Persicis pugnis liber imperator Italorum praeliis animum advertebat. comprehendit et socerum Alexium in acie, quem debito honore affectum Nicaeam conduxit, insignibusque imperatoriis

τῶν βασιλικῶν παρασήμων ἐκδύσας ἐν τῇ τοῦ Ὑακίνθου μονῇ διάγειν ἐκέλευσεν, ἔνθα καὶ θνήσκει· ἡ γὰρ σύζυγος αὐτοῦ Εὐφροσύνη ἐν τῇ τῆς Ἄρτης ἐτελεύτησε χώρᾳ, ἔνθα καὶ ὁ νεκρὸς αὐτῆς κατετέθη.

11. Περιεγένετο δὲ καὶ ὁ βασιλεὺς Θεόδωρος καὶ τοῦ τῆς Παφλαγονίας κρατοῦντος Δαυίδ, καὶ Ἡράκλειαν παρεστήσατο καὶ Ἄμαστριν καὶ τὴν πᾶσαν πέριξ χώραν καὶ τὰ πολίχνια.
P 10 πάλιν δέ μοι τὰ τῆς ἱστορίας βούλεται τὰ ἐν τῇ ἑσπέρᾳ ξυμβάντα συγγράψασθαι. ἵνα δέ μοι ἡ ἱστορία τοῖς πᾶσιν εὔγνωστος εἴη, δέον ὀλίγ᾽ ἄττα προεξειπεῖν.

Τοῦ βασιλέως Ἰσαακίου τῆς Κωνσταντίνου κατάρχοντος, καὶ τῆς γαμετῆς θανούσης αὐτοῦ, ἠγάγετο εἰς γυναῖκα τὴν ἣν προειρήκειν, ἐξ Οὐγγρίας ὡρμημένην, θυγατέρα οὖσαν τοῦ τῶν Οὔγγρων ἄρχοντος. ἐπεὶ δὲ ἔμελλε τὸν γάμον ποιεῖν καὶ ὑπῆρχεν οὗτος βασιλικός, ἀξιόλογα ἔδει γενέσθαι τούτου τὰ ἀναλώματα. ἐντεῦθεν ἐξ ἁπάσης τῆς Ῥωμαίων ἐπαρχίας πρόβατά τε καὶ χοῖροι
B καὶ βόες συνήγοντο. ἐπεὶ δὲ πλείω τῶν ἄλλων ἡ Βουλγάρων τρέφει ταῦτα, καὶ πλείω παρὰ ταύτης ἀπῃτοῦντο. τὸ δὲ Βουλγάρων φῦλον ἔκσπονδον μὲν τὰ πρῶτα Ῥωμαίοις τελοῦν καὶ πολέμων πολλῶν πρόξενον γεγονὸς αὐτοῖς ἀνδραποδισμῶν τε καὶ ἁλώσεων πόλεων καὶ μυρίων ἄλλων δεινῶν, καὶ ταῦτα ἐν πολλοῖς τοῖς ἔτεσιν, ὕστατα παρὰ τοῦ βασιλέως Βασιλείου χειροῦται, ὃν διὰ ταῦτα Βουλγαροκτόνον ἡ φήμη ἐκάλεσε. μέχρι γοῦν τοῦ βασι-

8 συμβάντα ξυγγράψασθαι D 13 προειρήκειν post ὡρμημένην D θυγατέρα post ἄρχοντος D 15 γενέσθαι καὶ τὰ τούτου D 16 πρόβατα καὶ βόες καὶ χοῖροι D 18 δὲ] γὰρ D 21 τοῖς om D 22 χειροῦνται D 23 μέχρις οὖν D.

spoliatum in Hyacinthi monasterium relegavit, ubi et diem suum obiit. coniux illius Euphrosyne in Arta urbe, in qua et sepulta est, vita excessit.

11. Profligavit deinceps imperator Theodorus et Davidem Paphlagoniae dominum, et in potestatem redegit Heracleam, Amastrim, loca in eis atque oppidula omnia. rursum cursus orationis id postulat ut quae gesta sunt in occidente enarrem: ut vero historia omnibus perspicua sit, pauca quidem praedicenda sunt.

Cum imperator Isaacius rem gereret Cpolitanam, uxore demortua, quam supra diximus, Ungaram Ungarorum principis filiam uxorem duxit. cum appararet nuptias easque regias, magnificis quoque sumptibus decorare decrevit. hinc ex universa Romanorum dicione pecudes sues ac boves congregabantur. sed cum harum rerum Bulgaria omnium feracissima sit, plurima quoque ab ea deposcebantur. Bulgari et antea quidem inimici Romanis, illisque multorum bellorum, captivitatum, excidiorum urbium et aliorum sexcentorum infortuniorum per annos plures causa, tandem ab imperatore Basilio, quem non aliam ob causam Bulgaroctonum dictum fama atque

λέως Ἰσαακίου ὑπόφορον τὸ γένος ἐτέλει Ῥωμαίοις, διὰ δὲ τὴν τοιαύτην πρόφασιν μεμελέτηκεν ἀνταρσίαν, καὶ ἀνίσταταί τις Ἀσὰν τοὔνομα καὶ βασιλεύει τῆς χώρας, ἅπαντα τὰ ἐντὸς τοῦ Αἵμου μέχρι καὶ τοῦ Ἴστρου ὑφ᾽ ἑαυτὸν ποιησάμενος. ἐκ τού- C του οὐκ ὀλίγα πράγματα Ῥωμαίοις ξυνέβη· ἔχοντες γὰρ οἱ Βούλγαροι τὸ Σκυθικὸν σύμμαχον πολλὰ ἐποίουν τῇ Ῥωμαίων δεινά. τῷ τοι καὶ ὁ βασιλεὺς ἀγανακτήσας Ἰσαάκιος, τὸ τῶν Ῥωμαίων ἅπαν συναγαγὼν εἰς ἓν στράτευμα, κατ᾽ αὐτῶν ἐχώρει. τὴν γοῦν παράλιον παριὼν καὶ διὰ τῆς Μεσημβρίας πόλεως τὴν δίοδον ποιησάμενος ἔσω τοῦ Αἵμου γίνεται. ὁ δὲ Ἀσὰν μετὰ τοῦ ὑπ᾽ αὐτὸν στρατεύματος ἐντὸς τοῦ πολιχνίου οὗ δὴ τὸ ὄνομα Στρίναβος εἰσέρχεται, ἔνθα καὶ τὰς σκηνὰς ποιησάμενος ὁ βασιλεὺς Ἰσαάκιος τοὺς Βουλγάρους ἐπολιόρκει. καταστρατηγεῖται δὲ παρ᾽ αὐτῶν· τῶν τις Βουλγάρων γὰρ προσωπεῖον ὑπεν- D δὺς φυγάδος ἀφικνεῖται παρὰ τὸν βασιλέα καὶ μηνύει αὐτῷ Σκυθῶν ἔφοδον, ὁ δὲ βασιλεὺς τῷ λόγῳ θροηθείς, καὶ ταῦτα τὴν ἐπιοῦσαν τὸ πολίχνιον χειρώσασθαι μέλλων, ἀπανίσταται τοῦ τόπου. οὐκ ἐξῆλθεν οὖν τὴν ἣν ἐπῆλθεν ὁδόν, ἀλλ᾽ ἐξαπατηθεὶς ὑπὸ τοῦ Βουλγάρου τὴν ταχυτέραν τάχα διεξιέναι βεβούλευται. ἐπεισπίπτουσιν οὖν αὐτῷ διερχομένῳ οἱ Βούλγαροι ἐπί τινι στενωπῷ γενομένῳ, καὶ κατακλύουσι τὸ ὑπ᾽ αὐτὸν ἅπαν στράτευμα, καὶ σκυλεύουσι πᾶσαν τὴν τῆς στρατιᾶς ἀποσκευήν, ἀλλὰ δὴ καὶ τὴν τοῦ βασιλέως αὐτοῦ. πίπτουσι δὲ πολλοὶ τῶν Ῥωμαίων. οἱ δὲ διασωθέντες μετὰ τοῦ βασιλέως γυμνοί τε ἦσαν καὶ ὀλίγοι

4 μέχρις τοῦ D 7 τῷ τοι] τότε D 8 εἰς ἓν om D 14 γὰρ Βουλγάρων τις D ὑπενδυθεὶς A 18 εἰσῆλθεν D ἀπατηθεὶς D.

auditione accepimus, debellati ad imperatoris usque Isaacii tempora Romanis tributa pendebant. tum ob ea quae memoravimus rebellionem moliuntur, et ab Asano nescio quo suasore atque impulsore, omnibus quae intra Haemum ad Histrum usque excurrunt in potestatem redactis, regio occupatur. eo res Romana quam maxime afflicta est: Bulgari namque cum Scythae mutuas operas tradidissent, multis malis Romanos vexarunt. propterea indignatus imperator Isaacius in unum collectis copiis adversus eos aciem ducit, et maritima praetergressus atque per Mesembriam civitatem iter faciens Haemum ingreditur. Asanus cum exercitu in oppidulo cui nomen Strinabo immoratur; et imperator Alexius tentoriis fixis Bulgaros obsidet. sed ab illis eluditur. unus enim ex illis transfugam simulans imperatori Scytharum irruptionem denuntiat. imperator conturbatus nuntio, licet die sequenti oppidulum subacturus esset, loco cedit, nec eam quam inierat redit viam, sed delusus a Bulgaro breviorem nec inconsultus aggreditur. progredientem itaque et in angusta semita laborantem Bulgari aggrediuntur, militem fundunt, apparatumque omnem bellicum depraedantur, ipsam etiam imperatoris suppellectilem diripiunt. ex Romanis plures caesi sunt; qui cum imperatore evaserant

πάνυ. ἐντεῦθεν ἐφυσιώθη τὸ τῶν Βουλγάρων φῦλον, λεῖαν πολ-
λὴν ἐκ τῶν Ῥωμαίων κερδῆσαν, ἀλλὰ δὴ καὶ ἐκ τῶν βασιλικῶν
P 11 παρασήμων τὰ τιμιώτερα. τάς τε γὰρ τοῦ βασιλέως πυραμίδας
ἀνελάβοντο καὶ φιάλας τῶν ἐπισήμων καὶ χρῆμα εἰς πλῆθος καὶ
αὐτὸν δὴ τὸν βασιλικὸν σταυρόν· τῶν τινὸς γὰρ αὐτὸν ἱερέων
ῥίψαντος μετὰ μικρὸν ἐφεῦρον ἐν τῷ ποταμῷ, ἐκ χρυσοῦ μὲν
κατεσκευασμένον, φέροντα δὲ μέσον ἐκ τοῦ ἁγίου ξύλου, ἐν ᾧπερ
ὁ δεσπότης προσηλώθη Χριστός, εἰς σταυροῦ σχῆμα τετυπωμέ-
νον, θήκας δὲ μικρὰς παμπόλλας ἔχοντα, ἐν οἷς λείψανά τε
πρόσεστι τῶν περιφανεστέρων μαρτύρων, τῆς θεομήτορος τὸ γάλα
καὶ μέρος τι τῆς ζώνης αὐτῆς καὶ ἄλλα πλεῖστα, ὁπόσα τῶν ἐνα-
γῶν καθειστήκει. ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς Ἰσαάκιος εἰς τὴν Κων-
σταντίνου οἷον φυγὰς ᾤχετο. (12) ἐντεῦθεν οὐκ ὀλίγα πρά-
B γματα Ῥωμαίοις ἐκ Βουλγάρων ὑπῆρχεν. ἀλλὰ καὶ τοῦ βασιλέως
Ἰσαακίου ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Ἀλεξίου τυφλωθέντος, καὶ
αὐτοῦ δὲ τῶν Ῥωμαϊκῶν σκήπτρων ἐπειλημμένου, πόλεμοι πάμ-
πολλοι τοῖς Ῥωμαίοις παρὰ τῶν Βουλγάρων ἐγένοντο περὶ τὰ
μέρη τῆς Φιλιππουπόλεως καὶ Βερόης, ἔνθα καὶ ὁ πρωτοστράτωρ
Καμύτζης ὑπὸ τῶν Βουλγάρων ἑάλω μαχόμενος, τοῦ ἀδελφοῦ
τοῦ Ἀσὰν Ἰωάννου τότε κατάρχοντος. ὁ γὰρ δηλωθεὶς Ἀσὰν δύο
ἔσχεν ἀδελφούς, ὧν ὁ μὲν Πέτρος ἐκαλεῖτο ὁ δὲ Ἰωάννης· καὶ

2 εἰληφός D 5 δὴ om D 6 ἐν] αὐτὸν ἐν D 7 ἐν — Χριστός om D 9 προσῆσαν λείψανα ἁγίων μαρτύρων, τὸ γάλα τε τῆς θεομήτορος D 11 καὶ ἄλλα — καθειστήκει om D 13 οἷον φυγὰς om D 14 τοῖς ῥωμαίοις A ὑπῆρχεν — 18 Βερόης] καὶ τοῦ Ἀλεξίου βασιλεύσαντος πόλεμοι αὐτῷ ἐκ τούτων πολλοὶ περὶ Βέρροιαν D 19 τῶν om D 20 ὁ γὰρ Ἀσὰν εἶχε δύο ἀδελφούς, Πέτρον καὶ Ἰωάννην D.

pauci admodum fuere et prorsus nudi. hac victoria praeda spoliisque Romanorum Bulgari nimis et insolenter animos sublevarunt: quippe ex ipsis imperatoriis insignibus pretiosiora conquisierant, et praeter ea regias pyramidas, phialas celebres, pecuniae vim immensam, ipsam etiam imperatoriam crucem, quam sacerdos abiecerat, non multo post in flumine offendunt, ex auro compactam, in medio ex sacrosancto ligno, cui Christus dominus affixus pependerat, in modum crucis efformato complectentem, nec non parvas et plurimas thecas habentem, in quibus celebriorum martyrum reliquiae, deiparae lac, zonae eiusdem pars, et reliqua multa, quae sanctis loculis asservantur, continebantur. imperator ergo Isaacius Cpolim fugiens se recepit. (12) hinc detrimentis noxisque non paucis Romanos Bulgari affecerunt. sed et imperatore Isaacio a fratre Alexio obcaecato, eoque Romani imperii habenas moderante, multis praeliis versus Philippopolim Beroëmque, ubi protostrator Camytzes depugnans a Bulgaris captus est, Ioanne Asani fratre tunc dominante, Romanos Bulgari vexarunt. Asanus enim duos habuit fratres: uni nomen fuit Petro, alteri Ioanni. Ioannes penes illum residebat,

τὸν μὲν Ἰωάννην εἶχε μεθ᾽ ἑαυτοῦ, τὸν δὲ Πέτρον τμῆμά τι κόψας τῆς αὐτοῦ ἐπαρχίας ἄρχειν ἐκείνου διεκελεύσατο, ἥ τε μεγάλη Περισθλάβα καὶ ἡ Προβάτους καὶ τὰ περὶ αὐτὰ τῷ Πέτρῳ C *παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Ἀσὰν ὡς οἰκεῖος κλῆρος δεδώρητο, ὅθεν καὶ μέχρι τοῦ νῦν τὰ τοιαῦτα τοῦ Πέτρου ὀνομάζεται χώρα. ἐννέα γοῦν ἐνιαυτοὺς διανύσας ὁ Ἀσὰν βασιλικῶς κατάρχων τοῦ Βουλγαρικοῦ γένους φονεύεται παρὰ τοῦ πρωτεξαδέλφου αὐτοῦ Ἰβαγγοῦ, ὃς καὶ παραυτίκα ἀπέδρα, βασιλεύει δὲ τοῦ γένους ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ἰωάννης, μὴ θελησάντων τῶν Βουλγάρων εἰς βασιλείαν τὸν Πέτρον ἀναγαγεῖν· καὶ ὁ τοῦ Ἀσὰν δὲ υἱὸς Ἰωάννης ἔτι ἀφῆλιξ ὑπῆρχεν.* (13) *οὗτος οὖν ὁ Ἰωάννης βασιλεὺς Βουλγάρων ὀνομασθεὶς πολλῶν τε τοῖς Ῥωμαίοις αἴτιος ἐγεγόνει κακῶν, εὐτυχῶς δὲ καὶ τοῖς Ἰταλοῖς αὐτοῖς. ἦν γὰρ οὗτος βασι-* D *λεὺς Βουλγάρων, ὁπότε ἡ Κωνσταντίνου ἑάλω. ὡς γοῦν οἱ Ἰταλοὶ πᾶσαν τὴν τῆς Μακεδονίας χώραν ὑφ᾽ ἑαυτοὺς ἐποιήσαντο, βασιλικῶς τοῦ πρώτως ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει κατάρξαντος Βαλδουΐνου τὰ κατ᾽ αὐτοὺς διευθύνοντος, καὶ πρὸς τὴν πόλιν Ἀδριανοῦ διεμηνύσατο ὅπως ὑπ᾽ αὐτοὺς γένηται· ὁ γὰρ βασιλεὺς Βουλγάρων Ἰωάννης προύλαβε χειρώσασθαι τὴν Φιλιππούπολιν καὶ ἀνδραποδισμὸν μέγαν τῶν Ῥωμαίων ἐκεῖθεν ποιήσασθαι. μὴ βουληθέντων δὲ τῶν Ἀδριανουπολιτῶν ὑπὸ χεῖρα γενέσθαι τῶν Ἰταλῶν, ἐκστρατεύουσιν οἱ Ἰταλοὶ κατ᾽ αὐτῶν, αὐτοῦ*

2 κόψας ἄρχειν τούτου παρῆκεν D   ἥ τε — χώρα om D
6 βασ. — γένους om D   7 τοῦ om D   8 Ἰβανοῦ D   ὃς — ἀπέδρα om D   καὶ βασιλεύει ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ἰωάννης, ἀφήλικος ὄντος τοῦ τοῦ Ἀσὰν υἱοῦ Ἰωάννου D   11 οὗτος — 13 δὲ] ὃς πολλῶν ἐγεγόνει τοῖς Ῥωμαίοις αἴτιος κακῶν D   16 βασιλέως τοῦ πρώτου D   ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει om D   17 διιθύνοντος D   20 μέγαν om D   22 αὐτοῦ — Κωνσταντινουπόλει om D.

Petro partem e dominio avulsam commisit, ut regeret. tum magnam Peristhlabam et Probatum et loca adiacentia frater Asanus Petro, ut iure suo ac nutu gubernaret, elargitur. sic factum est ut ad hunc diem ea loca Petri regio cognominentur. per integros novem annos cum Asanus regie admodum rem Bulgarorum gessisset, a consobrino suo Ivango, qui se postmodum illico in fugam dederat, iugulatur. haeres fuit imperii Ioannes ipsius frater: renuere namque Bulgari Petro provinciam dominandi tradere. (13) Ioannes itaque Asani filius tenera adhuc aetate rex Bulgaris constitutus multa in Romanos mala ingessit, et in Italos etiam ipsos, prospere et fortunate: erat enim, cum Cpolis direpta est, Bulgarorum rex. quando itaque Itali universam Macedoniam subegerunt, res eorum, qui primus Cpoli imperium tenuit, regie administrante Balduino, pro deditione Adrianopolitas sollicitant: namque rex Bulgarorum Ioannes Philippopolim magna Romanorum clade praeda ditatus praeripuerat. cum Italorum iugum Adrianopolitae detrectassent, Itali

τε τοῦ βασιλέως Βαλδουΐνου συνόντος αὐτοῖς καὶ τοῦ τὸν τόπον
τοῦ δουκὸς ἐπέχοντος Βενετίας ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει. εἰς
στενοχωρίαν γοῦν οὐ μικρὰν ἐλθόντες οἱ τῆς Ἀδριανοῦ οἰκήτορες
P 12 *ἀποστέλλουσι πρὸς τὸν βασιλέα τῶν Βουλγάρων Ἰωάννην, ἵνα*
συνάρηται τούτοις καὶ τοῦ ἐπηρμένου κινδύνου ῥύσηται. ὁ δὲ
ἀσμένως δέχεται τοῦτο, καὶ Σκύθας μεθ' ἑαυτοῦ προσλαβόμενος,
ἐπεὶ φανερῶς οὐκ εἶχε τοῖς Λατίνοις μαχέσασθαι, περιγενέσθαι
βεβούλευται μηχαναῖς. καὶ ὁ μὲν ἔκειτο μακράν που τῆς Ἀδρια-
νουπόλεως, ἐκπέμπει δὲ κατὰ τῶν Ἰταλῶν τοὺς Σκύθας τῇ Σκυ-
θικῇ στρατείᾳ χρήσασθαι κατ' αὐτῶν. Ἰταλοῖς μὲν οὖν ἔθος
ἐφ' ἵπποις ὑψαύχεσιν ἐποχεῖσθαι καταφράκτοις τε δι' ὅλου εἶναι
τοῖς ὅπλοις τοῦ σώματος, κἀντεῦθεν δυσκινήτως κατὰ τῶν ἐναν-
τίων ὁρμῶσι· Σκύθαι δὲ κουφότερον ὡπλισμένοι ἐλευθερώτερον
ἐπιπηδῶσι τοῖς ἐναντίοις. οὗ μὴ ξυνιέντες οἱ Ἰταλοὶ παρὰ τῶν
B *Σκυθῶν καταστρατηγοῦνται, ὥστε καὶ αὐτὸν τὸν βασιλέα Βαλ-*
δουΐνον ὑπ' αὐτῶν ἁλῶναι καὶ δέσμιον ἀπαχθῆναι πρὸς τὸν βα-
σιλέα Βουλγάρων Ἰωάννην, οὗπερ, ὥς φασι, καὶ τὴν κεφαλὴν
μετὰ τὴν σφαγὴν εἰς κύπελλον χρηματίσαι τῷ βαρβάρῳ, τῶν
ἐντὸς ταύτης πάντων κεκαθαρμένην καὶ κόσμῳ περιπυκασθεῖσαν
κύκλωθεν. οἱ μὲν οὖν Ἀδριανουπολῖται ἐκ τοῦ παραντίκα τὸ
γεγονὸς οὐκ ἐγνώρισαν· εἰ γὰρ ᾔδεισαν, ἐξῄεσαν ἂν τῆς πόλεως

1 secundum τοῦ vulgo deest 3 οὖν D Ἀδριανοῦ στέλλουσι D 4 τῶν om D 5 καὶ — ῥύσηται om D 7 ἐπεὶ — μαχέσασθαι om D 8 μηχαναῖς Λατίνων περιγενέσθαι σπεύδει D 9 τῇ — αὐτῶν om D 11 ἐποχεῖσθαι ὑψαύχεσιν D τε — τοῖς om D 12 τοῦ — ὁρμῶσι om D 15 ὡς D βασιλέα om D 17 καὶ et 18 μετὰ τὴν σφαγὴν om D 18 τῶν — κεκαθαρμένην om D 19 καὶ om D πυκασθεῖσαν D 21 ἐξῄεσαν — καὶ om D.

in eos copias, quibus Balduinus imperator et vices ducis Venetiarum Byzantii gerens praesto aderant, educunt; quare Adrianopolitae in summas angustias adducti ad regem Bulgarorum Ioannem, ut suppetias ferret et a scopulo in tranquillum deduceret, viros delegant. postulatis ille oblectatus, sociosque sibi Scythas asciscens, cum palam in acie adversus Latinos prodire non posset, ex insidiis eos opprimere statuit. ipse quidem longe Adrianopoli aberat, Scythas vero in Italos mittit, ut Scythico bellandi modo eos aggrederentur. Italis in more est equis ferocitate exultantibus vehi, munirique armis circumquaque toto corpore, ideoque segnes ac tardos in hostes ferri. verum Scythae cum levius armentur, liberius adversarios impetunt. illud ignorantes Itali a Scythis praeter opinionem dolis opprimuntur. Balduinus imperator captus et vinculis gravis ad Bulgarorum regem Ioannem adducitur; illius caput abscissum, sordibusque internis expurgatum et ornamentis undique circumseptum, poculi loco barbaro inservisse fama est. Adrianopolitae non statim rem perceperant: nam urbe egressi castris adsultarent Italo-

καὶ λείαν αὐτῶν ἐπεποιήκεισαν τὰς Ἰταλικὰς σκηνάς. οἱ γοῦν
ἀπολειφθέντες Ἰταλοὶ φῶτα λαμπρὰ ἐν ταῖς σφετέραις ἀνάψαντες
σκηναῖς, καὶ ὑποψίαν δόντες τοῖς πολίταις ὡς πάρεισι, μέσων C
νυκτῶν φυγάδες ἐπὶ τὴν Κωνσταντίνου χωροῦσι. πρωΐας γοῦν
γνόντες τοῦτο οἱ τῆς Ἀδριανοῦ οἰκήτορες τὰ ἐλλελειμμένα ταῖς
σκηναῖς ἐλῄσαντο. ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς Βουλγάρων κατὰ τὰ ὑπε-
σχημένα τοῖς Ἀδριανουπολίταις ἐγκρατὴς γενέσθαι τῆς σφῶν πό-
λεως ὥρμησεν· οἱ δὲ ἀπηρνήσαντο τοῦτο. δυσανασχετήσας οὖν ὁ τῶν
Βουλγάρων βασιλεὺς τῇ ἀπάτῃ πολιορκῆσαι τούτους ἠθέλησεν.
ἀλλ' ἀφυεῖς παντελῶς εἰς πολιορκίαν οἱ Βούλγαροι· οὔτε γὰρ
ἑλεπόλεις οἴδασι στῆσαι οὐδ' ἕτερόν τι τῶν δυναμένων πορθῆσαι
διανοήσασθαι. ἀπάρας γοῦν ἐκεῖθεν ὁ βασιλεὺς τῶν Βουλγάρων,
μὴ ἔχων τὸ ἐμποδὼν ὡς τῶν Ἰταλῶν αὐτοῦ καταπορθηθέντων τὸ
ἔσχατον, ἑτέρου δὲ μὴ ὄντος τοῦ ἀνθισταμένου, πᾶσαν κατατρέ- D
χει Μακεδονίαν. λείαν οὖν παμπόλλην ἐποιήσατο, αὐτάνδρους
τὰς πόλεις ἀνδραποδισάμενος καὶ τέλεον κατασκάψας αὐτάς. τὸ
δέ οἱ διανόημα ἦν, ὡς μήποτε Ῥωμαίους ἀνάκλησιν σχεῖν, τῶν
σφετέρων ἐπιδράξασθαι πόλεων. κατέσκαψε γοῦν ἐκ βάθρων
αὐτῶν τὴν Φιλιππούπολιν, θαυμαστὴν ἄγαν οὖσαν, ἥτις παρὰ
τῷ Ἕβρῳ κεῖται, εἶτα τὰς ἄλλας πάσας πόλεις, τὴν Ἡράκλειαν, τὸ

1 αὐτῶν ἐπεπ.] ἂν ἐποίησαν D γοῦν] δὲ D 2 λ. ταῖς σκηναῖς ἅψαντες καὶ μέσον νυκτῶν ἄραντες περὶ D 4 περὶ vulgo οὖν D 5 οἰκήτορες om D 6 ἄραντες ἦσαν D κατὰ] Ἰωάννης κατὰ D 8 ὁ — ἀπάτῃ om D 11 τι — πορθῆσαι om D 12 ὁ — ἐμποδὼν om D 13 αὐτοῦ et 14 τὸ — ἀνθισταμένου om D 15 καὶ λείαν πολλὴν ἐλᾷ D 16 ἑλὼν καὶ τέλος D ibid. αὐτάς — ἦν om D 17 τῶν — πόλεων om D 18 γοῦν — 19 τὴν] γὰρ D 19 θαυμαστὴν — κεῖται om D 20 τὰς — τὴν om D τὸ et τὴν om D.

rum ac bona diripuissent. reliquiae Italorum in tentoriis, clarissimis luminibus accensis, quasi adessent, media nocte pedem Cpolim referunt. eo mane cognito ab Adrianopolitanis, quae in tentoriis remanserant, praedatum itum est. rex Bulgarorum Adrianopolitarum promissionibus fretus, urbem sibi subiicere avens iter arripit: illi se dedere recusarunt. sed dolo rex Bulgarorum indignatus ad eos obsidendos animum advertit. verum apparandis obsidionibus Bulgari omnino inepti sunt; neque enim admovendarum machinarum artem callent, neque quippiam aliud capiendis urbibus opportunum moliri possunt. propterea inde discedens, cum nullus illi se opponeret, Italis ab eo penitus debellatis, universam Macedoniam excurrit, praeda ingenti locupletatus, urbes cum ipsis habitatoribus spolians funditusque evertens, eo animo ut si quando Romani infortunio desaeviente respirassent, propria oppida recuperare nequirent. quare e fundamentis sustulit Philippopolim, praeclaram nimium atque egregiam urbem, quae Hebro adiacet, alias deinceps

Πάνιον, τὴν Ῥαιδεστόν, Χαριούπολιν, Τραϊανούπολιν, Μάκρην, Κλαυδιούπολιν, Μοσυνούπολιν, Περιθεώριον καὶ ἄλλας πολλάς, ἃς ἀριθμεῖν οὐ χρεών. τὸν δὲ λαὸν ἀπάρας ἐκεῖθεν περὶ τὰς παραρροίας καθίζει τοῦ Ἴστρου, ἐκ τῶν ἰδίων τῶν ἠνδραποδισμένων κωμῶν καὶ πόλεων τὰς κλήσεις ἐπιθεὶς ταῖς οἰκήσεσιν. ἀντάμυναν οὖν, ὡς ἔφασκεν, ἐποιεῖτο τῶν ὧν εἰργάσατο πρὸς
P 13 Βουλγάρους κακῶν ὁ βασιλεὺς Βασίλειος, καὶ καλεῖσθαι μὲν ἔλεγεν ἐκεῖνον Βουλγαροκτόνον, Ῥωμαιοκτόνον δὲ ὠνόμαζεν ἑαυτόν. μέχρι γοῦν καταντήσας καὶ αὐτῆς τῆς Θεσσαλονίκης ἐκεῖσε θνήσκει πλευρίτιδι νόσῳ κατασχεθείς, ὡς δέ τινες ἔλεγον ὅτι ἐκ θεομηνίας αὐτῷ ὁ θάνατος γέγονεν· ἔδοξε γὰρ αὐτῷ καθ' ὕπνους ἔνοπλον ἄνδρα ἐπιστῆναι αὐτῷ καὶ δόρατι πλῆξαί οἱ τὴν πλευράν. ἦν γὰρ καὶ ἀληθῶς ὡς οὐδέποτε τῇ Ῥωμαίων τοσαῦτα παρά του ξυνέβη κακά, ὡς καὶ ὄνομα τεθῆναι τούτῳ ἐκ κυνὸς τὴν ἐπίκλησιν ἔχον· Σκυλοϊωάννης καὶ γὰρ ἐπεκλήθη τοῖς πᾶσι. τὸ γὰρ
B τῶν Σκυθῶν γένος ἰδιοποιησάμενος καὶ κοινωνήσας αὐτοῖς συγγενείας καὶ τρόπου μετασχὼν ἐκ φύσεως θηριωδεστέρου, φόνοις ἐνετρύφα Ῥωμαίων. ὡς γοῦν οὑτοσὶ ἐτεθνήκει, ὁ τῆς ἀδελφῆς αὐτοῦ παῖς Βορίλας τοὔνομα, τὴν Σκυθίδα θείαν γαμετὴν εἰληφώς, τῆς ἀρχῆς τῶν Βουλγάρων γέγονεν ἐγκρατής. τὸν δὲ τοῦ Ἀσὰν παῖδα Ἰωάννην ἀφήλικα ὄντα ἔτι κρύφα τις λαβών, ὡς

3 πολλάς om D 4 τοῦ Ἴστρου καθίζει D ἰδίων τῶν om D 5 ἐπιθεὶς τὰς κλήσεις D 6 οὖν] μὲν οὖν D 9 καὶ αὐτῆς καταντήσας Θεσσαλονίκης D 13 ἦν — κακά om D 14 τὴν ἐπίκλησιν ἔχον om D 16 τῶν γὰρ Σκυθῶν τὸ D συγγενείας] κοινωνίαν D 17 ἐκ φύσεως om D 19 φρορίλας A 21 Ἰωάννου D ἔτι ὄντα D ὡς εἰρήκειμεν om D.

universas, Heracleiam, Panium, Raedestum, Chariupolim, Traianupolim, Macrem, Claudiupolim, Mosynupolim, Peritheorion, aliasque quamplurimas, quas enumerare operae pretium non est. multitudinem abigens circa Istri fluenta collocat, et ex iam direptis oppidis et urbibus nomina propriis coloniis imponit, damna, ut ipse dictitabat, compensans, quibus imperator Basilius Bulgaros afflixerat, eumque fatebatur dici Bulgaroctonum, ac vero Romaeoctonum indigitabat. is usque Thessalonicam perveniens laterali morbo vitam finit, vel ut alii asserebant, ira numinis tristi morte multatus est. somniavit enim ab armato sibi adstante hasta latus confodi: nemo enim, nec mentior, e memoria hominum tot ac iste calamitatibus Romanos afflixit, adeo ut a cane nomen illi impositum sit, et Scylo-Ioannes ab omnibus compellaretur. cum enim Scythas sibi devinxisset affinitate cum illis contracta, et mores sibi vindicaret ob ferociorem naturam immaniores, caedibus Romanorum admodum delectabatur. hoc fatis functo sororis illius filius Phrorilas nomine, Scythide avia in matrimonium ducta, regnum Bulgarorum occupat. filius vero Asani Ioannes clam ereptus, ut diximus, ad Scythas asportatur.

εἰρήκειμεν, ἐπὶ τοὺς Σκύθας κεχώρηκεν. καὶ ταῦτα μὲν τὰ περὶ Βουλγάρων· ὁ λόγος δὲ μετὰ ταῦτα τοῖς ἰδίοις ἐξιστορήσει καιροῖς.

14. Ὁ δὲ Μιχαήλ, ὃν ἱστορήσας ὁ λόγος πέφθακε τῆς Ἠπείρου κατάρξαι καὶ τινος μέρους τῆς χώρας Ῥωμαίων, τρεῖς κασιγνήτους ἐκέκτητο, τὸν Κωνσταντῖνον, τὸν Θεόδωρον καὶ τὸν C Μανουήλ, ὧν ὁ μὲν Θεόδωρος τῷ βασιλεῖ Ῥωμαίων συνῆν Θεοδώρῳ τῷ Λάσκαρι, ὑπηρετῶν αὐτῷ ὡς καὶ οἱ λοιποὶ τῶν Ῥωμαίων. διὰ τοῦτο παρακαλεῖ τὸν βασιλέα Θεόδωρον ὁ Μιχαήλ, ἵνα τοῦτον πρὸς αὐτὸν ἐκπέμψῃ διὰ τὸ μὴ ἔτι ἔχειν παῖδα εἰς ἥβην ἐλθόντα, ἀλλ᾽ οὐδὲ γνήσιον (ὁ γὰρ αὐτῷ γεννηθεὶς Μιχαὴλ ἐκ παλλακῆς ἐκείνῳ γεγένητο, περὶ οὗ ἐροῦμεν ἐν τοῖς μετέπειτα), καὶ τοῦ θανάτου δὲ δεδιέναι τὸ ἄωρον· τοὺς γὰρ λοιποὺς τῶν ἀδελφῶν ἀφυεῖς ἐγίνωσκεν εἰς ἀρχήν. τοῦτον δὲ τὸν Θεόδωρον ὁ βασιλεὺς πέμπει τῷ ἀδελφῷ Μιχαήλ, ὅρκοις πρῶτον ἐμπεδωσάμενος πίστιν δουλείας εἰς τοῦτον φυλάττειν καὶ εἰς τοὺς μετ᾽ D αὐτὸν Ῥωμαίων κατάρξοντας. ὃς καὶ ἀφικόμενος συνῆν τῷ ἀδελφῷ Μιχαήλ. μετ᾽ οὐ πολὺ δὲ φονεύεται παρά του τῶν ὑπηρετῶν ὁ Μιχαὴλ νύκτωρ ἐπὶ τῆς κλίνης συγκαθεύδων τῇ γυναικί· Ῥωμαῖος δὲ ἦν τῷ φονευτῇ τοὔνομα. ἐπιλαμβάνεται γοῦν τῆς ἐξουσίας ἐκείνου ὁ ἀδελφὸς Θεόδωρος, ἔχων καὶ τοὺς ἀδελφοὺς Κωνσταντῖνον καὶ Μανουήλ. ἄρξαι δὲ βουληθεὶς πάνυ ἐπηύξησε

1 περὶ vulgo καὶ — καιροῖς om D 3 ὁ Μιχαὴλ δέ, ὃν τῆς Ἠπείρου κατάρξαι εἰρήκαμεν, τρεῖς D 5 τὸν ter om D 7 ὑπηρετῶν — 8 τοῦτο] καὶ D 9 ἔχειν ἔτι παῖδα ἔνηβον D 11 γεγένηται D περὶ — μετέπειτα om D 12 δὲ om D τοὺς — 14 Μιχαήλ] καὶ πέμπει τοῦτον τῷ ἀδελφῷ D 16 αὐτοῦ D, omissis Ῥωμαίων κατάρξοντας 18 νύκτωρ — γυναικί om D 21 ἄρξαι — ἐπηύξησε] καὶ ηὔξησε D.

et haec quidem de Bulgaris: reliqua oratio, quibus gesta sunt temporibus, enodabit.

14. Michaeli porro, quem Epiro imperasso et partem aliquam dominii Romani obtinuisse supra enuntiavimus, tres fuere fratres, Constantinus Theodorus et Manuel. Theodorus cum Theodoro Lascari imperatore vivebat, illi, quemadmodum et reliqui Romanorum morigerans atque obsequiosus. propterea Theodorum imperatorem Michael deprecatur ut eum ad se mitteret, quod nullum genuinum filium adultum possideret (quem enim susceperat Michael, ex pellice erat, de quo infra dicemus), et mortem intempestam pertimesceret, et alios fratres ineptos ad dominandum iudicaret. Theodorum imperator fratri Michaeli dimittit, cum prius iusiurandum fidelitatis in semet et in successores suos Romanorum imperatores exegisset. sic dimissus cum fratre Michaele in communitate vitae atque victus erat. non multo post a servo Michael noctu in lectulo una cum uxore cubans (Romaeo nomen erat parricidae) interimitur. quare Theodorus frater in dominatu, secum habens Constantinum et Manuelem fratres, succedit. cum vero ad principatum in-

τὴν αὐτοῦ ἀρχήν· ἔκ τε γὰρ τῶν Ἰταλῶν οὐκ ὀλίγην χώραν ἐκτήσατο, κἀκ τῶν Βουλγάρων πολλήν· τήν τε γὰρ Θεσσαλίαν ὑφ' ἑαυτὸν ἐποιήσατο Ἀχρίδα τε καὶ Πρίλαπον Ἀλβανόν τε καὶ αὐτὸ τὸ Δυρράχιον, ἔνθα καὶ Πέτρον μετὰ μεγίστης στρατιᾶς ἐξ Ἰταλίας ὁρμώμενον καὶ ὡς πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν πεποιημένον τὴν δίοδον, ἀνηγορευμένον πρὸς τοῦ πάπα καὶ βασιλέα, αὐτοῦ P 14 που γεγενημένον προχειρωσάμενόν τε καὶ αὐτὸ τὸ Δυρράχιον γενναίως κατετροπώσατο. ὁ μὲν οὖν ῥηθεὶς Πέτρος γαμβρὸς ὑπῆρχεν ἐπ' ἀδελφῇ τοῦ πρώτως βασιλεύσαντος ἐκ τοῦ Λατίνων μέρους Βαλδουΐνου καὶ τοῦ μετ' αὐτὸν Ἐρρῆ, ἐκαλεῖτο δὲ ἡ αὐτῶν ἀδελφὴ Ἰολέντα, ἐξ ἧς παῖδες τῷ Πέτρῳ γεγένηνται τρεῖς, ὅ τε Φίλιππος, ὁ Ῥομπέρτος καὶ ὁ Βαλδουῖνος, ὧν ὁ μὲν Ῥομπέρτος καὶ ὁ Βαλδουῖνος τῆς Κωνσταντίνου βεβασιλεύκασι, τοῦ πρώτου αὐτῶν ἀδελφοῦ τοῦ Φιλίππου τῷ ἀδελφῷ Ῥομπέρτῳ τῆς βασιλείας παραχωρήσαντος. ὑπῆρχον δέ σφισι καὶ ἀδελφαί, ὧν μία Μαρία B ἦν, ᾗ συνεζύγη ὁ βασιλεὺς Θεόδωρος. ὁ μὲν οὖν δηλωθεὶς Θεόδωρος, καθὼς εἰρήκειν, τὸ οἰκεῖον παραλαβὼν στράτευμα ἀντιτάττεται τῷ Πέτρῳ μικρὸν ὑπερπηδήσαντι τὸ Δυρράχιον καὶ ἐν ταῖς τοῦ Ἀλβανοῦ δυσχωρίαις γεγενημένῳ. νικῶσι γοῦν κατὰ κράτος οἱ τοῦ Κομνηνοῦ Θεοδώρου τὸ τῶν Λατίνων στράτευμα,

1 προσεκτήσατο γὰρ οὐκ ὀλίγην χώραν ἔκ τε Ἰταλῶν καὶ Βουλγάρων, καὶ τὴν Θεσσαλίαν D 5 ὡς om D 6 διοδεύοντα D καὶ om D βασιλέως A αὐτοῦ — 13 Βαλδουῖνος] καὶ προχειρωσάμενον τὸ Δυρράχιον, ἐκ τοῦ Λατίνων μέρους Βαλδουΐνου καὶ τοῦ μετ' αὐτὸν Ἐρρῆ γενναίως κατετροπώσατο. γαμβρὸς δ' ἦν ὁ Πέτρος Βαλδουΐνου ἐπ' ἀδελφῇ Ἰολέντᾳ, ἐξ ἧς παῖδες αὐτῷ Φίλιππος Ῥομπέρτος καὶ Βαλδουῖνος D 13 ὁ om D 15 δὲ om D ὧν μία et 16 ἦν om D 16 ὁ δὲ τῆς Ἠπείρου Θεόδωρος τὸ D 19 κατὰ κράτος om D.

cumberet, imperii sui iura nimium extendit: namque ex Italis non parvam, ex Bulgaris vero multam regionem suae dicioni adiecit, sibique Thessaliam Achrida Prilapum Albanum et Dyrrachium ipsum subegit; ubi Petrum cum ingenti militum vi ex Italia venientem, et quasi Cpolim iter intenderet, a summo pontifice electum, declaratumque circa eadem loca imperatorem, Dyrrachio praeoccupato fortiter in fugam vertit. Petrus sororem primi ex Latinis Balduini et successoris illius Erici sibi matrimonio iunxerat. sorori nomen Iolentae fuit, ex qua tres Petrus susceperat filios, Philippum Robertum et Balduinum, quorum Robertus et Balduinus, cum primus eorum frater Philippus Roberto administrandi imperii potestatem fecisset, Cpolis regionem tenuerunt. ex eorum sororibus Maria Theodoro imperatori copulatur. porro, quem supra innuimus, Theodorus, exercitu coacto, Petro paululum Dyrrachium praetergresso et inter Albani angustias adducto sese opponit. ibi Theodori Comneni milites Latinorum copias strenue fundunt, oppressis uni-

ὡς πάντας ἄρδην δεσμώτας ποιῆσαι σὺν πᾶσι σκεύεσι, καὶ αὐτὸν δὲ τὸν βασιλέα Πέτρον ἔργον μαχαίρας γενέσθαι. τοῦτο δὴ τότε μέγα τοῖς Ῥωμαίοις ἐγεγόνει βοήθημα.

15. Ἀλλ' ὁ λόγος μοι καὶ πάλιν ἐπὶ τὸν βασιλέα Θεόδωρον τὸν Λάσκαριν ἐφορμᾷ. οὗτος γὰρ ἐκ τῆς αὐτοῦ γαμετῆς C Ἄννης, ὡς ἔφην, τρεῖς ἐποιήσατο θυγατέρας, Εἰρήνην Μαρίαν καὶ Εὐδοκίαν. τὴν γοῦν Μαρίαν τὴν δευτέραν τῶν αὐτοῦ θυγατέρων τῷ ῥηγὶ Οὐγγρίας διερχομένῳ τὴν αὐτοῦ χώραν ἐκ τῶν Ἱεροσολύμων εἰς κῆδος ἐπὶ τῷ υἱῷ παραδίδωσι, τὴν δὲ πρώτην αὐτοῦ θυγατέρα τὴν Εἰρήνην ἀνδρὶ συζεύγνυσι τῷ Παλαιολόγῳ Ἀνδρονίκῳ, ὃν καὶ δεσπότην τετίμηκε. μετ' οὐ πολὺ δὲ ὁ δεσπότης Παλαιολόγος θνήσκει, καὶ προσλαμβάνεται ὁ βασιλεὺς εἰς γαμβρὸν Ἰωάννην τὸν Δούκαν, οὗ Βατάτζης τὸ ἐπίκλην, καὶ ἐκ Διδυμοτοίχου ἦν ὡρμημένος, τὸ τοῦ πρωτοβεστιαρίτου διενεργῶν D ὀφφίκιον. ἡ μὲν οὖν βασιλὶς Ἄννα ἔφθη πρὸ καιροῦ τελευτῆσαι, ἠγάγετο δὲ ἐξ Ἀρμενίων γυναῖκα ὁ βασιλεύς. δυσαρεστήσας δὲ πρὸς αὐτὴν ἐπὶ τὴν ἰδίαν πατρίδα τὴν Κιλικίαν ἐκπέμπει, ἐπιφέρει δὲ αὐτῷ γαμετὴν τὴν τοῦ βασιλεύοντος τῶν Ἰταλῶν ἀδελφήν, ὃς Ῥομπέρτος, ὡς ἔφην, ἐκέκλητο καὶ τὸν θεῖον Ἐρρῆ διεδέξατο. οὗτος καὶ γὰρ ὁ Ἐρρῆς πολλὰ πράγματα παρέσχε Ῥωμαίοις καὶ αὐτῷ τῷ βασιλεῖ Θεοδώρῳ. ἀνδρεῖος γὰρ ὤν, περὶ

3 τοῖς om D 4 Ἀλλ' — 5 γὰρ] ὁ δὲ βασιλεὺς Θεόδωρος Λάσκαρις D 6 ὡς ἔφην om D 7 secundum τὴν et τῶν αὐτοῦ θυγατέρων om D 8 ἐξ D 9 τῷ add D 10 αὐτοῦ — ἀνδρὶ om D 12 post θνήσκει D: ὡς μέν τινες ἔφασκον, ἐξ ἐρωτικῶν διαθέσεων 13 τουπίκλην, ἐκ Διδυμοτοίχου δὲ πρωτοβεστιάριον ὄντα D 15 βασίλισσα Ἄννα προτετελευτήκει, ἤγετο D 17 τὴν Κιλικίαν om D 18 βασιλέως Ἰταλῶν Ῥομπέρτου ἀδελφήν. καὶ τὸν θεῖον γὰρ Ἐρρῆν ὁ Ῥόμπερτος διεδέξατο πολλὰ Ῥωμαίους ἡττήσαντα, μάλιστα δὲ ἐξ D.

versis, adeo ut omnes comprehensos vinculis alligarint, impedimenta abripuerint, ipsumque etiam imperatorem Petrum gladio peremerint. hac victoria res Romana haud minimum sublevata est.

15. Verum rursus oratio in Theodorum Lascarim imperatorem deflectit. huic ex Anna uxore, ut dixi, filiae natae sunt tres, Irene Maria et Eudocia. Mariam secundam Ungariae regis Hierosolymis per illius dicionem revertentis filio nuptum dederat, primam Ireneu Andronico Palaeologo, quem et despotae dignitate insigniverat, uxorem locarat: nec multo post Palaeologus despota morte obit, et imperator eam Ioanni Ducae, Batatzae cognomine, qui e Didymotoecho ortum duxerat et hinc protovestiarii officium administrabat, despondit. imperatrix Anna autem vitam finierat. hinc ex Armeniis uxorem accipit imperator, cui deinceps subiratus in Ciliciam illius patriam remittit, et cum sorore Italorum principis (Roberto, ut innui, nomen erat, et Erico patruo successerat) nuptias facit. per Ericum res Romana et Theodorus imperator multum detrimenti cepit: cum enim esset fortis et ad

μάχας ὀξύρροπος, καὶ τεταπεινωμένα τὰ τῶν Ῥωμαίων ὁρῶν, καὶ μάλιστα ἐξ ὅτου τὸν σουλτὰν πεφόνευκεν ὁ βασιλεὺς Θεόδωρος· τότε γὰρ τὸ ἐκ Φράγκων προσὸν αὐτῷ ἀπολώλεκε στράτευμα, ἐν ᾧ καὶ τὰς πρὸς τοὺς ὁμογενεῖς τεθαρρηκὼς ἦν μάχας. οὓς καὶ ὁ βασιλεὺς Ἐρρῆς ἐδεδίει· πολλοὶ γὰρ ἦσαν ὀνομαστοὶ ἀπό τε γένους ἀπό τε μὴν τῆς προσούσης ἐκείνοις ἀνδρίας. διὰ ταῦτα, ὥς φασί τινες, καὶ τὴν τοῦ βασιλέως νίκην ἀκηκοὼς ὁ Ἐρρῆς "νενίκηται" ἔφη "ὁ Λάσκαρις, οὐ νενίκηκεν." ἵνα γοῦν μὴ πολὺν P 15 κατατείνω λόγον τῆς ἱστορίας, τοῦτ᾽ ἂν μόνον εἰπὼν τὸ πᾶν παραστήσαιμι· μέχρι καὶ αὐτοῦ τοῦ Νυμφαίου τὰς σκηνὰς ὁ Ἐρρῆς ἐπήξατο, κατ᾽ ἐρημίαν πολλήν, οὐδενὸς κωλύοντος. ἐκεῖθέν τε ὑποστρέψας τὸ μὲν τοῖς κρατηθεῖσι κορεσθείς, τὸ δὲ καὶ ἐκεχειρίαν ἐθελήσας λαβεῖν (οὐ γὰρ ἄγαν καρτερικὸν τὸ Λατινικὸν φῦλον ἐν ταῖς μάχαις καθέστηκεν), εἰς ξυμβάσεις ἦλθε μετὰ τοῦ βασιλέως Θεοδώρου. καὶ συνεφωνήθη τὰ μὲν τοῦ Κιμινᾶ πάντα (οὕτω γὰρ τὸ ὄρος καλεῖται τὸ ἐγγὺς τῆς Ἀχυράους τυγχάνον) μετὰ καὶ αὐτῆς τῆς Ἀχυράους παρὰ τοῦ τῶν Φράγκων γένους δεσπόζεσθαι, τὸν δὲ Κάλαμον (κώμη δέ ἐστιν ὁ Κάλαμος, ἐξ οὗ B τὸ τῶν Νεοκάστρων ἄρχεται θέμα) μένειν ἄοικον, τὰ δὲ ἐντεῦθεν παρὰ τοῦ βασιλέως Θεοδώρου δεσπόζεσθαι· Νεόκαστρα δὲ ταῦτα ἦν καὶ Κελβιανὸν Χλιαρά τε καὶ Πέργαμος καὶ τὰ πλαγίως ἐγκείμενα, Μαγίδιά τε καὶ Ὀψίκια. ὑπῆρχε δὲ καὶ ἄλλη χώρα τῷ

3 παρὸν D ἐν — 7 τινες] διὸ D 8 ἵνα — 10 παραστήσαιμι] καὶ D 10 τοῦ om D 11 κατ᾽ — κωλύοντος om D 12 τὸ μὲν — καθέστηκεν om D 17 μέρους A 18 κῶμος D 19 τάδ᾽ ἐντεῦθεν τάδε Νεόκαστρα Κελβιανὸν Χλιαρά τε καὶ Πέργαμος καὶ τὰ πλαγίως ἐγκείμενα Μαλδία τε καὶ Ὀψίκια παρὰ τοῦ βασιλέως Θεοδώρου δεσπόζεσθαι. ὑπῆρχε δὲ τούτῳ καὶ ἄλλη χώρα ἡ D.

pugnandum praeceps et audax, videretque Romanos depressos, et potissimum postquam sultanum imperator Theodorus leto dedit: tunc enim Italum militem, quo fultus cum suae nationis hominibus audacter bellum conserebat, et quem imperator Ericus metuebat quod in eo et genere nobiles et irato sibi ingenio viribus valentes conspicerentur, perdidit. praeterea, ut quidam memorant, de imperatoris victoria certior factus "Lascaris" exclamat "victus est, non vicit." sed ne diutius orationem prutraham, vel hoc solo res conspicua erit. Nymphaeum usque, cum nullus adversaretur, castra posuit Ericus, indeque rediens, partim praeda parta opimus ac saturus, partim a laboribus feriari optans (neque enim in sustinendis bellorum certaminibus Latina natio perdurat) cum imperatore Theodoro foedus iniit; concordatumque est Cimeni (sic enim mons Achirao adiacens appellatur) universa et ipsam Achiraum a Latinis possideri, Calamum vero (id oppidum est, ex quo Neocastrorum thema initium sumit) inhabitatum deseri; quae sequerentur sub arbitrio esse imperatoris Theodori: ea erant Neocastra, Celbianum, Chliara, Pergamus, et quae a latere erant Magidia et Opsicia. praeter haec alius etiam regionis imperator Theo-

βασιλεῖ Θεοδώρῳ ἡ ἀπὸ τοῦ Λοπαδίου ἀρχομένη, καὶ Προῦσαν περιλαμβάνουσα καὶ Νίκαιαν. καὶ οὕτω μὲν ξυνέβη τῷ βασιλεῖ Θεοδώρῳ τὰ πράγματα.

16. Ὁ δὲ εἰρημένος Ἐρρῆς, εἰ καὶ Φράγκος τὸ γένος ἐτύγχανεν, ἀλλ' οὖν τοῖς Ῥωμαίοις καὶ ἰθαγενέσι τῆς Κωνσταντίνου ἱλαρώτερον προσεφέρετο, καὶ πολλοὺς εἶχε τοὺς μὲν τοῖς μεγάλοις τούτου συντεταγμένους τοὺς δὲ τοῖς στρατιώταις, τὸ δὲ κοινὸν πλῆθος ὡς οἰκεῖον περιεῖπε λαόν. καὶ γὰρ περιγενόμενος C τῶν Ῥωμαϊκῶν ἄστεων Λεντιανῶν τε καὶ Ποιμανηνοῦ, καὶ ἄνδρας τὸν Ἄρην πνέοντας καὶ ἔργα ψυχῆς γενναίας ἐνδειξαμένους ὡς ἕρμαιόν τι ἐδέξατο ἐφευρών. ἐν γὰρ τῷ τῶν Λεντιανῶν ἄστει οὐ μόνον σπάνις ὕδατος τοὺς φυλάττοντας ἐξέκαυσεν, οὐδ' ὅτι ὁ λιμὸς καὶ σκύτη φαγεῖν αὐτοὺς κατηνάγκασεν τὰ ἀπὸ τῶν ἀσπίδων καὶ ἐφεστρίδων αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ τεῖχος οὐ μικροδιάστατον ταῖς ἑλεπόλεσι καταπεσόν, μετὰ μεγίστης πυρκαϊᾶς τεσσαράκοντα ἡμέρας ἐφύλαττον τοῦτο, ἀμοιβαδὸν τῇ πυρκαϊᾷ προσεπισωρεύοντες ξύλα. κρατηθέντος γοῦν τοῦ ἄστεως οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν ἀπολέλυται D εἰ μὴ μόνος ὁ τοῦ βασιλέως αὐτάδελφος καὶ ὁ εἰς ἡγεμόνα τοῦ στρατεύματος τεταγμένος Δερμοκαΐτης καὶ ὁ Παλαιολόγος Ἀνδρόνικος, ὅν, ὡς ὁ λόγος πέφθακε δηλῶσαι, καὶ εἰς τὴν θυγατέρα αὐτοῦ Εἰρήνην γαμβρὸν ὁ βασιλεὺς προσελάβετο. πάντας δὲ τοὺς ἄλλους ὁ Ἐρρῆς συλλεξάμενος καὶ κατὰ ἴλας συντάξας,

2 καὶ οὕτω — πράγματα om D 5 ἦν D τῆς] τοῖς D 6 μείζοσιν αὐτοῦ D 8 πλῆθος om D 9 Ῥωμαϊκῶν] λοιπῶν D τε om D 10 ἔργα post γενναίας D 12 φυλάσσοντας D 13 αὐτοὺς φαγεῖν D τὰ ἀπὸ τῶν] ἀπ' D 14 μακροδιάστατον D 17 ἀπώλετο D 18 μόνον D 20 ὁ — δηλῶσαι] ἔφην D 21 αὐτοῦ ὁ βασιλεὺς προσελάβετο γαμβρόν D.

dorus dominabatur, quae a Lopadio principium habens Prusam Nicaeamque suo ambitu continet. et sic Theodoro imperatori res cesserant.

16. Sed Ericus licet Italus genere, Romanos tamen et Byzantinos indigenas placidius sedatiusque amplectebatur, et ex illis plures inter primates collocaverat, alios inter militem adnumeraverat, plebem vero veluti proprium populum fovebat. etenim Romanis urbibus Lentianis ac Poemaneno expugnatis, viros in illis Martem spirantes et editis facinoribus singulares praeter spem inventos in lucro deputavit. nam Lentianis non modo custodes aquarum penuria afflixit, verum et famis adeo excruciavit ut scutorum necnon sagulorum pelles comedere compulsi sint. murum etiam machinis admotis solo aequatum, ideoque vaste ac profunde hiantem unus post alium incendio ligna supergerens per quadragiuta dies defenderunt. tandem urbe perdomita, uullus ex defensoribus praeter germanum imperatoris fratrem, et qui exercitui praeerat Dermocaitem, et Palaeologum Andronicum, cui Irenem filiam imperator, ut antea diximus, collocaverat, pretio redemptus est. quin omnibus Ericus in unum convocatis et in turmas ac cohortes dissipatis, duci-

καὶ ὁμογενεῖς αὐτοῖς παραδοὺς ἡγεμόνας, ὑπερέχειν δὲ πάντων τὸν Θεοφιλόπουλον Γεώργιον παρασκευάσας, τὴν τῶν ἀνατολικῶν μερῶν φυλακὴν αὐτοῖς ἐνεπίστευσε.

17. *Τουτουῒ δὲ τοῦ Ἐρρῆ τῆς Κωνσταντίνου κατάρχοντος ἀπεστάλη παρὰ τοῦ πάπα πρὸς τὴν βασιλίδα τῶν πόλεων ἀρχιερεύς, ὃν καὶ λεγάτον αὐτοί φασι, τοὔνομα Πελάγιον, ἅπαντα τὰ προνόμια τοῦ πάπα φέροντα· ἐρυθροβαφῆ καὶ γὰρ ὑπεδέδετο* P 16 *πέδιλα, ἐκ τῆς αὐτῆς δὲ χροιᾶς καὶ τὰ ἐνδύματα εἶχε, καὶ ἡ ἐφεστρὶς δὲ τοῦ ἵππου καὶ τὰ χαλινὰ τῷ τοιούτῳ ἐβάπτοντο χρώματι. ἤθους δὲ τυχὼν ἀγριωτέρου καὶ ἀλαζονείᾳ χρώμενος πολλὰ δεινὰ ἐνεδείξατο ἐπὶ τοῖς τῆς Κωνσταντίνου οἰκήτορσι. καὶ ἡ σκῆψις ὡς εὔλογος· ἠνάγκαζε καὶ γὰρ τοὺς πάντας τῇ τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης ὑποκύψαι ὑποταγῇ. ἐντεῦθεν καθείργνυντο μοναχοί, ἱερεῖς ἐδεσμοῦντο καὶ ναὸς ἅπας ἐκέκλειστο. καὶ ἦν ἐν αὐτῷ δυοῖν θάτερον, ἢ ὁμολογῆσαι τὸν πάπαν πρῶτον ἀρχιερέα καὶ τούτου τὴν μνήμην ἐν ἱεροτελεστίαις ποιεῖν, ἢ θάνατον εἶναι τῷ μὴ διαπραξαμένῳ τοῦτο τὸ ἐπιτίμιον. τοῦτο εἰς βαρυθυμίαν ἦγε τοὺς οἰκή-* B *τορας τῆς Κωνσταντίνου, καὶ μάλιστα τῶν ἄλλων τοὺς προύχοντας, οἳ καὶ πρὸς τὸν βασιλέα Ἐρρῆν ἀφιγμένοι "ἡμεῖς μὲν" ἔφασαν "ἄλλου γεγονότες γένους, καὶ ἄλλον ἀρχιερέα ἔχοντες, ἑαυτοὺς τῷ κράτει σου ὑπετάξαμεν ὥστε σωματικῶς κατάρχειν ἡμῶν, οὐ μήν γε ψυχικῶς καὶ πνευματικῶς. σοῦ μὲν γὰρ ἐν πολέμῳ*

3 *αὐτοῖς φυλακὴν* D 4 *τουτουῒ δὲ τοῦ*] *τοῦ δὲ* D 5 *παρὰ τοῦ πάπα* om D *βασ. τῶν πόλεων*] *Κωνσταντίνου* D 9 *δὲ* om D 10 *τυχόντος* D *δεινὰ τοῖς Κωνσταντινουπολίταις παρέσχεν* D 14 *ἐγκέκλειστο* D 16 *ποιεῖν*] *ἐκφωνεῖν* D 17 *τοῦτο* ante *τὸ* om D 19 *τὸν βασιλεύοντα τὸν* D 22 *καὶ*] *ἢ* D *πολέμοις* D.

bus ex eodem genere assignatis, omnium principatum Theophilopulo Georgio commisit, et orientalium partium custodiam demandavit.

17. Sub hoc Byzantii imperante ad reginam urbium a summo pontifice praesul (ipsi legatum indigitant) Pelagius nomine papae praerogativas omnes referens ablegatur: namque calceos rubros induebat, neque diversicoloribus indumentis amiciebatur, quinimmo equi sagulum et fraena eodem inficiebantur veneno. et cum moribus esset immanioribus, fastus ac insolentiae plenus, nimium in Byzantinos saeviit. et propositum a ratione aberrare non videbatur: omnes enim, ut veteri Romae colla subiicerent, compellebat. hinc monachi in carcerem impingi, sacerdotes in vincula, et templa omnia occludi, nec praeter haec duo tertium statui: etenim vel papam primum omnium pontificem faterentur, illiusque inter sacrorum solemnia memoriam facerent, vel qui id abnuissent, morte penderent poenam. hoc Byzantii accolae, et inter eos primas obtinentes, angi excruciarique animo et ad Ericum imperatorem profecti "nos" inquiunt "alio genere orti aliumque habentes pontificem nosmet imperio tuo et potestati subiecimus, ita ut in corpora, non in animum et spiritum dominareris. namque in tui defensionem, dum bellum geritur,

ὑπερμαχεῖσθαι τῶν ἀναγκαίων, τῶν δ' ἡμετέρων ἐκστῆναι σεβασμάτων καὶ θρησκευμάτων τῶν ἀδυνάτων πάντη καθέστηκεν. ἢ γοῦν λῦσον ἡμῖν τὰ ἐπελθόντα δεινά, ἢ ἄφες ὡς ἐλευθέρους ἐν τοῖς ἰθαγενέσιν ἀφῖχθαι." ταῦτ' εἶπον, κἀκεῖνος μὴ βουλόμενος ἐν στερήσει γενέσθαι τοσούτων καλῶν κἀγαθῶν ἀνθρώπων, καὶ C ἄκοντος τοῦ εἰρημένου λεγάτου τούς τε ναοὺς ἀνέῳξε, καὶ τοὺς ὅσοι ταῖς εἱρκταῖς ἦσαν κατισχημένοι μοναχούς τε καὶ ἱερεῖς ἀπολέλυκε, καὶ τὸν κατασχόντα τότε τὴν Κωνσταντίνου κλύδωνα κατεστόρεσε. πολλοὶ δὲ τῶν μοναχῶν προεξιόντες τῆς Κωνσταντίνου τῷ βασιλεῖ Θεοδώρῳ προσῆλθον, καὶ αὐτοῖς προστάξει τούτου μοναὶ πρὸς καταμονὴν ἐπιδέδονται. καὶ πρεσβύτεροι δὲ πρὸς τὴν Νίκαιαν ἀπιόντες οἱ μὲν τῷ πατριαρχικῷ κλήρῳ συγκατελέγησαν, οἱ δὲ θείοις ἐνασμενίσαντες τοῖς σηκοῖς ἐλευθέρως ἐβίωσαν. καὶ οὕτω μὲν ἐγεγόνει ταῦτα παρὰ τοῦ τότε βασιλεύοντος τῆς Κωνσταντί- D νου Ἐρρῆ.

18. Τούτου δὲ τελευτήσαντος ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ῥομπέρτος μαλακώτερον ἐχρᾶτο τοῖς πράγμασι. τούτου τὴν ἀδελφὴν εἰς γαμετὴν εἰλήφει ὁ βασιλεύς. οὐ πολλοὶ παρῆλθον ἐνιαυτοί, καὶ ἐπεὶ ὁ τῆς Κωνσταντινουπόλεως βασιλεὺς Ῥομπέρτος οὐκ ἔφθασε συζυγῆναι γυναικί, παράνομόν τι πρᾶγμα βεβούλευται ὁ βασιλεὺς διαπράξασθαι· ἐπὶ γὰρ τῇ θυγατρὶ αὐτοῦ Εὐδοκίᾳ προσλαβέσθαι τουτονὶ γαμβρὸν ᾑρετίσατο. ἔνθεν τοι καὶ ἔρις ἐκ τοῦ τότε πατριαρχοῦντος Μανουὴλ τῷ βασιλεῖ ξυμβεβήκει, μηδ' ὅλως τῇ

7 μοναχοὶ D 8 καὶ τὸν — κατεστόρεσε om D 9 Κωνσταντινουπόλεως D 10 προσίεσαν D πρὸς καταμονὴν om D 11 ἐπεδίδοντο D 13 θείοις ναοῖς ἐνασμ. ἐλευθ. D καὶ — 16 τούτου] τοῦ Ἐρρῆ D.

arma capere necesse est: at nostris ritibus et caeremoniis ut cedamus fieri omnino nequit. aut itaque nos ab urgenti discrimine libera, aut tanquam liberis ad indigenas aditionem dato." sic locuti. ille cum tot probis optimisque viris privari nollet, etiam invito legato templa reseravit, vinculis custodiisque monachos ac sacerdotes liberavit. et tempestatem, qua tunc Byzantium iactabatur, sedavit. multi vero ex monachis, antequam haec gererentur, Cpoli excedentes ad imperatorem Theodorum commigrarunt, quibus illius mandato monasteria ad habitandum assignata sunt. et sacerdotes Nicaeam petentes, partim patriarchali clero adnumerati, partim locis sacris oblectati, libere vitam traduxere. et haec quidem hoc modo ab imperatore Cpolitano Erico gesta sunt.

18. Erico fato functo frater illius Robertus mollius negotiis incumbebat. huius soror imperatori nupserat. paucis elapsis annis cum Cpolitanus imperator Robertus uxori non esset obnoxius, imperator impium facinus patrare sibi in animo proposuit. studens eum Eudociae filiae alligare sibique generum assumere. hinc dissidia inter Manuelem tunc temporis patriarcham

τοιαύτῃ ἀθεσμογαμίᾳ συγκατανεύοντος. ἀλλ' οὐκ ἔφθασεν ὁ βασιλεὺς τέρματι δοῦναι τὸ θέλημα· μήπω γὰρ στείλας ταύτην εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὡς ηὐτρέπιζε, καταλύει τὸν βίον, τὴν βασιλείαν καταλιπὼν τῷ γαμβρῷ αὐτοῦ Ἰωάννῃ τῷ Δούκᾳ. οὐ P 17 γὰρ εἶχεν ἄρρενα παῖδα εἰς ἥβην ἐλθόντα· οὓς γὰρ δύο ἐκ τῆς βασιλίδος Ἄννης ἐσχήκει ἄρρενας παῖδας, τεθνάναι προύφθασαν, ἐκ δὲ τῆς ἐξ Ἀρμενίων ὡρμημένης ἓν παιδίον ἄρρενα πεποίηκεν, ὅπερ ὀκταετὲς ἦν ἡνίκα ὁ βασιλεὺς καὶ πατὴρ αὐτοῦ ἐτεθνήκει. διὰ τὸ ἀμοιρεῖν γοῦν αὐτὸν ἄρρενος ἐνήβου γονῆς ὁ ἐπὶ τῇ θυγατρὶ γαμβρὸς αὐτοῦ τῆς βασιλείας κληρονομεῖ. ἦν δὲ ὁ βασιλεὺς Θεόδωρος ὁ Λάσκαρις, ὁπότε τὸ τέλος ἔσχε τοῦ βίου, τῶν μὲν τεσσαράκοντα πέντε ἐτῶν ὑπερέκεινα, ἐλάττων δὲ τῶν πεντήκοντα, βασιλεύσας ἐκ τούτων ἔτη ιη'. ἦν δὲ τὸ σῶμα μικρός, οὐκ ἄγαν δέ, μελάγχρους ἐφ' ἱκανόν, καθειμένον ἔχων B τὸ γένειον καὶ περὶ τὸ ἄκρον σχιζόμενον, ἐπ' ὀλίγον ἑτερόφθαλμος, πρὸς τὰς μάχας ὀξύς, θυμοῦ τε καὶ ἀφροδισίων ἡττώμενος, ἐλευθεριώτερος ἐν ταῖς δωρεαῖς· οἷς γὰρ ἂν βούλοιτο, πολὺ τὸ χρυσίον ἐδίδοτο, ὡς ἐν ἀκαρεῖ τούτους πλουτεῖν. τεταλαιπώρηκε δὲ πάμπολλα ἐν ταῖς μάχαις ταῖς τε πρὸς Ἰταλοὺς καὶ τοὺς Πέρσας. ἀρχὴ γοῦν οὗτος ἐγεγόνει τῆς τῶν Ῥωμαίων ἀρχῆς, ᾧ καὶ πολλὴν χάριν ὀφλεῖν τοῖς Ῥωμαίοις πάνυ δέον καθέστηκεν.

1 συγκατανεύσαντος D 3 Κωνσταντίνου, ὡς ηὐτρέπισε D 4 τῷ γαμβρῷ αὐτοῦ post Δούκᾳ D 5 γὰρ ἔνηβον εἶχεν D, non omissis εἰς ἥβην ἐλθόντα. ὃν γὰρ ἐκ D 7 ἄρρενα παῖδα τεθνάναι προὔφθασεν D 9 διὰ γοῦν ἀμοιρεῖν D 10 αὐτοῦ βασιλέα D 11 δὲ ὁ Λάσκαρις μη' ἐτῶν καὶ πρός, ἐλάττων D 13 ἦν δὲ om D τὸ μὲν σῶμα D 18 ὡς — πλουτεῖν om D 19 πάμπαν D τε om D 20 τῶν om D 21 καὶ om D πάνυ om D.

atque imperatorem suborta sunt, cum neutiquam adeo infandis noptiis consensom ille praestaret. verum imperator, quod optabat, praestare non potuit. nondum enim illa Cpolim transmissa, dum appararent nuptias, vitam finit, generi suo Ioanni Ducae imperio relicto: nullum enim habebat puberem filium, namque bini ex imperatrice Anna suscepti ante obierant, et ex Armenia filius unicus erat octennis, cum pater illius et imperator vita defecit. quod itaque ille masculo filio eoque pubere destitueretor, filiae suae maritus imperii heres fit. imperator Theodorus Lascaris annos quinquo et quadraginta et amplius, minor quinquaginta natus excessit e vita, decem et octo regnavit, corpore, sed non nimium, pusillus, moderate nigricante, promissa barba, sed quae in extremis scinderetur, variis, sed parumper, oculis, praeceps in proelia, irae ac Veneris impatiens, in muneribus munificentior: quibus enim illi collubitum erat, ingens auri vis donabatur, ut statim opulenti evaderent. pugnis adversus Italos et Persas quammaxime conflictatus, prima tamen Romanis imperii ipse fundamenta iecit, cui a Romanis quammaxime

κατετέθη δὲ ὁ νεκρὸς αὐτοῦ ἐν τῇ τοῦ Ὑακίνθου μονῇ, ἔνθα καὶ ὁ βασιλεὺς Ἀλέξιος τέθαπται καὶ ἡ βασιλὶς Ἄννα ἡ τούτου σύζυγος.

19. Καθὼς γοῦν εἰρήκειν, μετὰ τὴν τελευτὴν αὐτοῦ ἐπι- C λαμβάνεται τῶν Ῥωμαϊκῶν σκήπτρων Ἰωάννης ὁ Δούκας ὁ γαμβρὸς αὐτοῦ, στεφθεὶς παρὰ τοῦ πατριάρχου Μανουήλ, ὃς τὸν Μάξιμον διεδέξατο. μετὰ γὰρ τὴν τελευτὴν τοῦ πατριάρχου Μιχαὴλ ὁ Εἰρηνικὸς Θεόδωρος τῷ πατριαρχικῷ ἐνίδρυται θρόνῳ, ὃς καὶ Κωπᾶς ὑπὸ τῶν πολλῶν ἐκαλεῖτο, μετὰ δὲ ἐνιαυτοὺς ἓξ ἐκείνου τὸν βίον ἀπολιπόντος ὁ μοναχὸς Μάξιμος εἰς τὸν πατριαρχικὸν ἀνάγεται θρόνον, θεραπεύων τὴν γυναικωνίτιδα καὶ ὑπὸ ταύτης ἀντιθεραπευόμενος· οὐδὲν γὰρ ἄλλο ἦν τὸ εἰς ταύτην ἀναβιβάσαν αὐτὸν τὴν περιωπήν. ἐπιβιοὺς δὲ μῆνας ἓξ τελευτᾷ, καὶ ὁ Μανουὴλ εἰς τὸν πατριαρχικὸν ἀνάγεται θρόνον, φιλόσοφος, ὡς ἐδόκει, ὢν καὶ ὑπὸ πολλῶν κατονομαζόμενος. D

20. Ἐπὶ δὲ τὰ Βουλγάρων καὶ αὖθις ὁ λόγος ἀναχωρεῖ. ὁ πρῶτος βασιλεὺς τῶν Βουλγάρων Ἀσὰν δύο ἔσχεν υἱούς, τὸν Ἰωάννην καὶ τὸν Ἀλέξανδρον. τοῦ γοῦν εἰρημένου Βορίλα βασιλικῶς τῶν Βουλγάρων κατάρχοντος, ὁ τοῦ Ἀσὰν υἱὸς Ἰωάννης φυγαδείᾳ χρησάμενος ἐπὶ τὰ τῶν Ῥώσων χωρεῖ, ἐκεῖσέ τε χρόνον ἐφ᾽ ἱκανὸν διαμείνας, καί τινας τῶν συγκλύδων Ῥώσων σὺν ἑαυ-

4 καθὼς — αὐτοῦ] εἶτα D 5 Ἰωάννης Δοὺξ Βατάτζης γαμβρὸς D 9 ὑπὸ τῶν πολλῶν om D τούτου δὲ μετ᾽ ἐνιαυτοὺς ἓξ ἀπολιπόντος μοναχὸς D 11 καὶ — περιωπήν om D 13 δὲ] δὲ μόνον D 15 ὑπὸ τῶν πολλῶν D 16 καὶ om D χωρεῖ D 18 τοῦ — κατάρχοντος om D 19 τοῦ Ἀσὰν υἱὸς om D 20 περὶ vulgo τῶν om D 21 σὺν] ἐν vulgo.

gratiae habendae sunt. sepultus fuit in Hyacinthi monasterio, ubi et imperator Alexius positus fuerat et imperatrix Anna thalami consors.

19. Quemadmodum ergo dixi, post illius obitum Romani imperii gubernacula Ioannes Ducas gener illius suscipit, a Manuele patriarcha, qui Maximo successerat, coronatus. namque post patriarchae Michaelis excessum Irenicus Theodorus, cui a plerisque Copae nomen inditum fuerat, in patriarcham eligitur; post annos sex eo demortuo Maximus monachus patriarchale solium ascendit, gynaeceio palpans ac supparasitans, et vice versa ex eo assentationes et blanditias aucupans: neque enim aliud eum in tam sublime culmen evexerat. sed post menses sex moritur, et Manuel in patriarchali solio collocatur, vere vir philosophus, ut apparebat, et a multis eo nomine honestatus.

20. Sed ad res Bulgaricas redeamus. primus Bulgarorum rex Asanus duos habuit filios, Ioannem et Alexandrum. itaque Borila, cuius supra mentionem fecimus, regie Bulgaris imperante, Asani filius Ioannes fuga se abripiens in Rusos confugit, ibique per tempus aliquod commoratus, et convenarum Rusorum nonnullis in unum congestis, paternam hereditatem reposcit,

τῷ περιαγαγών, τὴν πατρικὴν ἀνακαλεῖται κληρονομίαν καὶ πολεμεῖ τῷ Βορίλᾳ καὶ νικᾷ τοῦτον καὶ χώρας οὐκ ὀλίγης ἐγκρατὴς γίνεται. ὁ δὲ Βορίλας ἔνδον εἰσέρχεται τοῦ Τρινόβου, καὶ ἐπὶ ἑπτὰ ἔτεσι τειχήρης πολιορκεῖται. ἐπεὶ δὲ ἀπέκαμον οἱ συνόντες αὐτῷ, τῷ Ἀσὰν Ἰωάννῃ προσέρχονται. φεύγων δὲ ἁλίσκεται ὁ Βορίλας καὶ παρὰ τοῦ Ἰωάννου τυφλοῦται, καὶ οὕτως ἐγκρατὴς
P 18 τῆς τῶν Βουλγάρων ἁπάσης ὁ Ἰωάννης γεγένηται. καὶ τὰ μὲν ἐν τοῖς Βουλγάροις τοσαῦτα.

21. Ὁ δὲ Κομνηνὸς Θεόδωρος, ὃν πρὸ μικροῦ ὁ λόγος ἱστόρησεν, μὴ θέλων μένειν ἐν τῇ οἰκείᾳ τάξει ἀλλὰ τὰ τῆς βασιλείας σφετερισάμενος, ἐπειδὴ τῆς Θεσσαλονίκης γέγονεν ἐγκρατὴς πολλήν τε χώραν τῆς Ῥωμαΐδος ἐκ τῆς κεκρατημένης παρὰ τῶν Ἰταλῶν ὑφ' ἑαυτὸν ἐποιήσατο, ἔτι δὲ καὶ τῆς παρὰ τῶν Βουλγάρων κεχειρωμένης, πορφυρίδα τε ὑπενδύεται καὶ ἐρυθρὰ περιβάλλεται πέδιλα, ἀντιστάντος αὐτῷ ἐπὶ τούτῳ στερρότατα τοῦ μητρο-
B πολίτου Θεσσαλονίκης Κωνσταντίνου τοῦ Μεσοποταμίτου, ὃν καὶ πολλαῖς κακουχίαις καὶ ἐξορίαις διὰ ταῦτα ὑπέβαλε τῶν κανονικῶν ἐθῶν ἀντεχόμενον. ὁ δὲ Βουλγαρίας ἀρχιεπίσκοπος Δημήτριος τὸ βασιλικὸν περιδιδύσκει τοῦτον διάδημα, ὡς ἔφασκεν, αὐτόνομος ὢν καὶ μηδενὶ εὐθύνας ὀφείλων δοῦναι, καὶ διὰ ταῦτα ἐξουσίαν ἔχειν βασιλέας χρίειν οὕς τε ἂν καὶ ὅπου καὶ ὅτε βούλοιτο. βασιλεὺς οὖν ἀναγορευθεὶς ὁ Θεόδωρος βασιλικῶς ἐχρᾶτο

2 ἐγκρατὴς οὐκ ὀλίγης D 4 πολ.] ἔσω πολ. D 6 τῷ Ἰωάννῃ D
7 ἐγένετο D καὶ — τοσαῦτα om D 12 ἐκ τῆς om D
13 τῶν — κεχειρωμένων D 14 ὑποδύεται — ὑποβάλλεται D: malim περιβάλλεται — ὑποδεῖται. 15 τοῦτο D 17 διὰ ταῦτα add D
20 τοῦτο ἔχειν ἐξουσίαν βασιλέα στέφειν D, omissis οὕς — βούλοιτο.

et in Borilam arma suscipit, et vincit, dominusque fit non exiguae regionis. Borilas Trinobum ingressus septem annos obsidionem sustinet; et cum socii defatigati succumberent, ad Asani Ioannem deficiunt. Borilas inde inter fugiendum deprehensus ab Ioanne oculis laeditur, sicque universa dicione Bulgarorum Ioannes potitur. et haec quidem de Bulgaris.

21. Comnenus interim Theodorus, cuius paulo ante meminimus, proprium ordinem indignatus et quae sunt imperii occupans, postquam Thessalonicam in potestatem recepit, non minimam Romanae dicionis partem, ex ea quae suberat Italis et a Bulgaris intercipiebatur, sibi vindicat, purpureaque chlamyde induitur, et rubris calceis convestitur, obluctante illi in hoc quam strenuissime Constantino Mesopotamita metropolita Thessalonicensi, quem diris malis et calamitosis exiliis canonica statuta propugnantem insectatus misere afflixit. sed Bulgariae archiepiscopus Demetrius, tanquam qui, ut ipse fatebatur, sui iuris esset neminique sui facti rationem reddere teneretur, ideoque in eius potestate esse, quoslibet et ubicunque et quandocunque illi libitum fuisset, reges ungere, regio eum diademate coronat. Theodorus ergo imperator acclamatus, uti imperatoribus moris est, res disponebat, despotas,

τοῖς πράγμασι, δεσπότας τε προυβάλλετο καὶ σεβαστοκράτορας μεγάλους τε δομεστίκους καὶ πρωτοβεστιαρίους καὶ τὴν λοιπὴν πᾶσαν τάξιν βασιλικήν. ἀφυῶς δὲ ἔχων περὶ τοὺς τῆς βασιλείας C θεσμοὺς Βουλγαρικώτερον ἢ μᾶλλον βαρβαρικώτερον ταῖς ὑποθέσεσι προσεφέρετο, οὐ τάξιν γινώσκων οὐδὲ κατάστασιν οὐδὲ ὅσα ἐν τοῖς βασιλείοις ἀρχαῖα ἔθιμα καθεστήκασιν. οὗτος οὐ μικρῶς τῷ βασιλεῖ ἀντεφέρετο Ἰωάννῃ. ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς ἠξίου αὐτὸν τῶν δευτερείων μετέχειν τῆς βασιλείας καὶ τῆς χώρας αὐτοῦ ἐγκρατῆ εἶναι καὶ κατ' οὐδὲν ἄλλο ὑπείκειν αὐτῷ, ὁ δὲ ἀντέβαινε στερεώτερον.

22. Ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς Ἰωάννης ἄρτι τῶν σκήπτρων ἐπειλημμένος, καὶ κομιδῇ ἐν στενῷ οὖσαν τὴν τῶν Ῥωμαίων τεθεαμένος ἀρχήν, οὐκ ἀνασχόμενος ἐν πολλοστοῖς βασιλεύειν, δύο D παραδραμόντων ἐνιαυτῶν μάχην ποιεῖται μετὰ τῶν Ἰταλῶν. καὶ συνάγεται στράτευμα Λατινικὸν ἀξιόμαχον, οὗ προυμάχοντο οἱ τοῦ βασιλέως Θεοδώρου αὐτάδελφοι, οἱ σεβαστοκράτορες Ἀλέξιός τε καὶ Ἰσαάκιος· οὗτοι καὶ γὰρ ἅμα τῷ τὸν βασιλέα αὐτῶν ἀδελφὸν θανεῖν τὴν θυγατέρα αὐτοῦ Εὐδοκίαν λαβόντες ἀποδρᾶναι πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν ἐβουλεύσαντο, ἀλλὰ τοῦ μὲν σκοποῦ αὐτῶν ἥμαρτον, ἐκεῖνοι δὲ δραπέται ᾤχοντο. τῆς μάχης οὖν συρραγείσης ἐν τοῖς μέρεσι τοῦ Ποιμανηνοῦ, ὅπου καὶ ὁ ναὸς τοῦ ἀρχιστρατήγου τῶν ἄνω δυνάμεων ἐγκαθίδρυται Μιχαήλ, νικᾷ

2 τε om D 3 τοῦ βασιλέως D 4 ἢ — ὑποθέσεσι] αὐτοῖς D 5 οὐ — καθεστήκασιν om D 7 οὖν βασιλεὺς] γὰρ D 8 ἐγκρατὴς D 9 καὶ — αὐτῷ om D 13 οὐκ — ἐνιαυτῶν om D 15 οὗ καὶ πρ. D 17 secundum καὶ om D ἀδελφὸν αὐτῶν βασιλέα D 20 αὐτῶν om D.

sebastocratoras, magnos domesticos, protovestiarios creabat, et reliquum universum imperatorium ordinem pro nutu dispensabat. cum vero inepte circa imperatoria iura stultus esset, Bulgarico magis sive potius barbarico more neque ordinem servans neque decorem, et si quae alia sunt in imperatoria aula veneranda decreta negligens, negotiis incumbebat. hic non parum Ioanni imperatori adversabatur. quare eum imperator, ut secundas imperii sibi haberet suoque uteretur dominatu, in nullo sibi obnoxius concedebat. ipse firmius ac validius reluctari.

22. Ioannes ergo imperator tum primum sceptris obtentis, et Romanorum imperium in angustum adductum conspiciens, nec sustinens cum multis aliis imperare, post elapsos duos annos bellum cum Italis suscipit, et exercitum ex Latinis fortissimum atque amplissimum conflat, quem Theodori imperatoris fratres germani sebastocratores Alexius atque Isaacius deducebant. his enim, statim atque imperator eorum frater mortem oppetiit, illius filia Eudocia surrepta Cpolim secedere in animo fuit. sed spe frustrati fugiunt. ergo apud Poemanenum, ubi et coelestium virtutum militiae duci Michaeli

κατὰ κράτος ὁ βασιλεύς, τῶν μὲν πλείστων Ῥωμαίων σχεδὸν ἐξηττημένων τὸ πρῶτον, αὐτοῦ δὲ τοῦ βασιλέως μετ' ὀλίγων P 19 πάνυ τὴν νίκην πᾶσαν ἐξειργασμένου· αὐτός τε γὰρ δόρατος ἥψατο καὶ πολέμιον ἔβαλε καὶ ἀνδρεῖον ἐν ἐκείνῳ τῷ πολέμῳ τὸ φρόνημα ἐνεδείξατο, οὐδὲ τοῖς πρὸ τοῦ ἀγνοούμενον. ἡ τοιαύτη νίκη εἰς μεγίστην αὔξησιν ἐγεγόνει τῆς τῶν Ῥωμαίων ἀρχῆς, τῶν Ἰταλῶν δὲ συστολὴν καὶ κατάπτωσιν. τοὺς μὲν γὰρ ζωγρίας τοὺς κρείττους αὐτῶν ἐν τῷ τοιούτῳ πολέμῳ ὁ βασιλεὺς κατέσχεν, ἀλλὰ δὴ καὶ τοὺς αὐταδέλφους Λασκάριας, οὓς τυφλοῖ ἐπαιτίους εὑρών· ἄλλοι δὲ ξίφους ἔργον ἐγένοντο· οἱ δὲ μὴ συνόντες τῷ πολέμῳ δειλίᾳ κάτοχοι ἐγεγόνεισαν. καὶ μέρος δὲ τῶν Ἰταλῶν τὸ B Σερρῶν κάστρον τῷ τότε πολιορκοῦν ὑπὸ τοῦ Κομνηνοῦ Θεοδώρου δεσποζόμενον, ἐπεὶ τὴν τῶν οἰκείων τοιαύτην ἐπέγνωκεν ἧτταν, ἀπέδρα ἐλευθέρας τὰς Σέρρας καταλιπών· ἐς μικρὸν γὰρ αὐτῷ κομιδῇ τοῦ ἁλῶναι ἦλθον. ἐντεῦθεν τὰ τῶν Ἰταλῶν ἔνθεν κἀκεῖθεν διαιρούμενα κατά τε τὴν ἕω καὶ τὴν ἑσπέραν, καὶ ἰσχυροῖς ἀντιπάλοις προσπταίοντα τῷ τε βασιλεῖ Ἰωάννῃ καὶ τῷ Κομνηνῷ Θεοδώρῳ, βασιλεῖ φημιζομένῳ καὶ τουτῳΐ, ἀπήρχοντο καταπίπτειν. αὐτίκα γοῦν ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης ἐπειδὴ τοὺς Ἰταλοὺς ἐν τῷ εἰρημένῳ τόπῳ καταλελύκει, τὰ ὑπ' ἐκείνων κρατούμενα τῶν Ῥωμαίων ἐπολιόρκει φρούρια, καὶ ἥλισκε ταῦτα μηδενὸς τελοῦντος τοῦ βοηθήσοντος. μέχρι μὲν γάρ τινος οἱ ἐν τοῖς

1 τῶν — 3 γὰρ] ὁ γὰρ βασιλεὺς D 9 Λασκαρίους D ἀποτυφλοῖ ἐν αἰτίαις D 10 οἱ — καὶ om D 11 τῶν om D 12 τῷ τότε om D 13 ὡς ἔγνω τὴν ἧτταν ταύτην D 14 ἐλευθέρας — ἦλθον om D 15 ἔνθεν — 19 καταπίπτειν] ἐστενοῦντο D 19 αὐτίκα γοῦν ὁ] ὁ δὲ D ἐπειδὴ — καταλελύκει om D 21 μηδενὸς — ἀντείχοντο om D.

templum positum est, commisso proelio, vi armisque superat imperator marte ambiguo, primum quidem potiori Romanorum parte debellata, sed imperatore deinceps cum paucis admodum insignem victoriam adepto. ipse etenim hastam contorsit, hostem confodit, et magnas cogitationes in bello, quod et antiquioribus minime ignotum fuerat, commonstravit. victoria haec mirum est quantum res Romanas sublevaverit, Italas imminuerit ac depresserit. Italorum enim praestantissimos quosque viros in eo conflictu cepit, fratres itidem Lascarides, quos criminis convictos luminibus spoliavit. alii gladio internecati sunt; qui vero pugnae non affuere timore perciti haesere. Itali etiam eo temporis Serrarum castellum prementes, ubi suos debellatos esse agnoverunt, Serris liberis derelictis fuga sibi consuluerunt, cum parum abfuisset quin ab ipsis expugnarentur. exinde res Itala hinc atque illinc per Orientem ac Occidentem divulsa, et valentiores nacta adversarios imperatorem Ioannem et Theodorum Comnenum, ipsum etiam imperatorem vocitatum, cadere coeperat. statim itaque Ioannes imperator dicto in loco Italis expugnatis ab illis Romanorum oppida oppressa obsidione tentare, et auxilio

φρουρίοις ἀντείχοντο· ὡς δὲ χρονιωτέρους ἐποίει τὰς πολιορκίας ὁ C βασιλεύς, μάλιστα δὲ καὶ παρακαιρίους (οὐ γὰρ ἐν ἔαρι ἢ θέρει ἢ μετοπώρῳ, ἀλλ' ἐν μέσῳ χειμῶνος τὰς ἐφόδους ἐποιεῖτο), ἑλεπόλεις τε συνίστα καὶ τὰς ἐπάλξεις κατέβαλλεν, ἀποκάμνοντες οἱ ἐντὸς τὰ μὲν προυδίδουν ὅρκοις τὴν ζωὴν ἐξωνούμενοι, ἐκ δὲ τῶν ἔπιπτον μάχῃ καὶ καθείργνυντο ὡς δεσμῶται. ἑάλω γοῦν ὑπὸ τοῦ βασιλέως Ποιμανηνὸν Λεντιανὰ Χαρίορος Βερβενίακον. ὁ γοῦν βασιλεὺς Ἰωάννης παντοίως τοῖς Λατίνοις μαχόμενος τριήρεις τε κατεσκεύασε, καὶ περὶ τὸν Ἑλλήσποντον ταύτας ἔστησεν D ἐν τόπῳ ὃς Ὁλκὸς ὀνομάζεται, καὶ ἦν πολλὰ παρέχων αὐτοῖς πράγματα, κατὰ δύσιν ὁρμώμενος καὶ λείαν τὰ ἐκείνων ποιούμενος, πορθῶν τε τὸ τῶν Μαδύτων ἄστυ καὶ τὴν Καλλιούπολιν καὶ τὰ παραιγιάλια πάντα τοῖς Ἰταλοῖς ὑπόφορα ὄντα.

23. Ἐν τουτοισὶ δὲ ὄντος τοῦ βασιλέως Ἰωάννου, καὶ ἀκρατῶς μαχομένου τοῖς Ἰταλοῖς κατά τε χέρσον καὶ θάλασσαν, σκευωρεῖται τούτῳ ἐπιβουλή. ὁ δὲ ταύτην συστησάμενος πρωτεξάδελφος ἦν τοῦ βασιλέως ὁ Νεστόγγος Ἀνδρόνικος. οὑτοσὶ δὲ καὶ τὴν τῆς συγγενείας σχέσιν παρ' οὐδὲν θέμενος καὶ τὸν τῆς φιλίας ἀπορρήξας δεσμὸν ἀνταρσίαν κατὰ τοῦ πρωτεξαδέλφου βασιλέως βεβούλευται, ἔχων συνεργὸν εἰς τοῦτο τὸν ἀδελφὸν Ἰσαάκιον καὶ ἑτέρους τῶν ἐπιφανῶν οὐκ ὀλίγους, τόν τε Φλαμούλιον,

1 ὡς δὲ] ὃς D ὁ — παρακαιρίους om D 2 γὰρ ἔαρι ἢ θέρει τε ἢ D 6 ὡς δεσμῶται om D ὑπὸ τοῦ βασιλέως om D 7 Λεντίνα D 8 παντοίως — μαχόμενος om D 9 τε καὶ κατασκευάσας καὶ D 10 ἐν — ὀνομάζεται om D αὐτοῖς] Λατίνοις D 16 σκαιωρεῖται D ταῦτα D 17 ἦν om D οὑτοσὶ — βεβούλευται om D 21 τόν τε — ἀριθμόν om D.

opeque destituta expugnaro: paululum enim qui in oppidis erant, obsistere; sed cum diuturnioribus et potissimum intempestivis (nequo enim vero aut autumno aut aestate, sed hieme media irruptiones faciebat, admovebat machinas ot propugnacula deiiciebat) obsidionibus urgeret, qui in illis erant, defatigati ea, iureiurando vitam redimentes, dedere. plerique etiam ex his pugna periclitantes oppressi, tanquam captivi mancipati. sic ab imperatore Poemanenum, Lentiana, Charioros, Berbeniacum expugnata sunt. Ioannes ergo imperator undique bellum in Latinos commovens triremes compegit, pergitque in Hellespontum, ubi Holco nomen est, quibus molestus erat atque negotiosus in occasum irrepens, fortunas uniuscuiusque et bona depopulans. inter ea ot Madytarum urbem et Calliupolim et oram maritimam Italis tributariam depraedatur.

23. Cum haec ageret imperator Ioannes, acribusque Italos praeliis terra marique divexaret, insidiae vitae illius parantur. facinoris auctor erat Nestongus Andronicus imperatoris consobrinus. is artissimae affinitatis coniunctione neglecta spretisque amicitiae iuribus in consobrinum suum imperatorem coniurat, coniurationis consorte fratre Isaacio et non paucis ex proceri-

P 20 ὃν μέγαν ἑταιρειάρχην ὁ βασιλεὺς τετίμηκεν, τὸν Ταρχανειώτην Συναδηνόν, τὸν ἐπ' ἀδελφῇ τούτου γαμβρὸν Στασηνόν, τὸν Μακρηνὸν καὶ ἄλλους εἰς πλῆθος τὸν ἀριθμόν. ἐγένετο δὲ ἡ ἐπιβουλὴ πολυήμερος. ἐν τῇ Λαμψάκῳ δὲ διάγων ὁ βασιλεὺς μανθάνει ταῦτα. πυρὶ οὖν τὰς τριήρεις καταναλώσας, ἵνα μὴ τοῖς Ἰταλοῖς ὑπὸ χεῖρα γένοιντο, καὶ προυργιαίτερον τὸν ἔσωθεν πόλεμον κρίνας τοῦ ἔξωθεν, ἀπάρας ἐκεῖθεν ἐπὶ τὴν Ἀχυράους ἀφίκετο, κἀκεῖθεν τὴν ἐξέτασιν τῆς ἐπιβουλῆς ἐποιήσατο. καὶ ἦσαν οἱ συνωμόται πάντες ταῖς δίκαις ὑπεύθυνοι. ἀλλ' ὁ βασιλεὺς B φιλανθρωπότερον τοῖς νόμοις ἐχρήσατο, καὶ τὸν μὲν Νεστόγγον Ἰσαάκιον τυφλώσει καταδικάζει καὶ χειροκοπίᾳ, ὡσαύτως καὶ τὸν Μακρηνόν· ἐξελήλεγκτο γὰρ ὡς πολλάκις ἐφώρμησε, κατὰ νῶτον τυγχάνων τοῦ βασιλέως, ἐφελκύσαι τὴν σπάθην καὶ καταρράξαι καιρίαν. καὶ ἄλλους δέ τινας μικραῖς ποιναῖς καθυπέβαλεν, τοὺς δὲ πλείστους ἀφῆκεν εἱρκταῖς μέχρι τινὸς περικλείσας, καὶ αὐτὸν δὴ τὸν πρωτουργὸν τῆς ἐπιβουλῆς, τὸν καὶ βασιλείας ἐφιέμενον, τὸν Νεστόγγον Ἀνδρόνικον ἐν τῷ φρουρίῳ τῆς Μαγνησίας συνέκλεισεν. τοσοῦτον ἡ τῆς ἀγάπης σχέσις τὸν βασιλέα τοῦ κακο- C ποιῆσαι τοῦτον ἐκώλυσεν. ὃς καὶ μετ' ὀλίγον ἀπέδρα, ὡς μέν τινες ἔφασκον, θελήσει τοῦ βασιλέως ἐλευθεριώτερον βαίνειν τοῦτον παρακελευσαμένου καὶ οἷον κλέψαι τοῦτον τὴν σωτηρίαν βουλευσαμένου. ὃς καὶ νυκτὸς φυγὼν ἐπὶ τὰ τῶν Μουσουλμάνων

4 ὁ βασιλεὺς add D 5 τοῦτο D γοῦν D 7 περὶ vulgo 11 χειροκοπήσει D 15 πλείους D 16 τὸν καὶ] καὶ τῆς D 17 τὸν Νεστόγγον Ἀνδρόνικον om D 18 τοσοῦτον — ἐκώλυσεν om D 19 ὃς καὶ ὕστερον ἀπέδρα περὶ Μουσουλμάνους καὶ ἦν ἐκεῖ μέχρι D 22 περὶ vulgo.

bus. nec deerant sceleris participes Phlamulius magni hetaeriarchae dignitate beneficio imperatoris condecoratus, Synadenus Tarchaniota sororis illius maritus, Stasenus, Macrenus aliique quamplurimi. cum vero per multos dies coniuratio protraheretur, Lampsaci degens imperator conatus conspirantium rescivit, et triremibus ne ab Italis occuparentur concrematis, bello domestico magis quam externo invigilandum ratus, inde digressus Achiraum proficiscitur, ibique quaestionem, ut consortes sceleris indicarentur, habet: et coniurati omnes convicti condemnatique sunt. attamen imperator humaniorem se praebens Nestongum Isaacium lumine et manu mutilat, Macrenum quoque: saepius enim cum a tergo imperatoris esset, et gladium stringere et vulnus infligere letale tentasse deprehensus est. alios itidem mitioribus poenis multavit, plurimos ad tempus detrusit in carceres, et ipsum conspirationis auctorem et imperium affectantem Nestongum Andronicum Magnesiae in arcem relegavit. sic amoris illecebrae ab illis maleficiendo imperatorem abstraxere. Nestongus paulo post aufugit, ut quidam tradunt, annuente imperatore, qui illum liberius vagari posse praeceperat, ut quodam modo salutem suffuratus esse videretur. noctu ille in fugam coniectus Musulmanos convenit, inter

ἐφώρμησε, καὶ διῆγεν ἐκεῖσε μέχρι τῆς αὐτοῦ τελευτῆς. ἐντεῦθεν ὁ βασιλεὺς προσεκτικώτερον ἐχρᾶτο τοῖς πράγμασι, καὶ τῆς προτέρας ἐλευθεριότητος οὐκ ἀντεποιεῖτο, φύλακάς τε περὶ αὐτὸν ἔστησε καὶ φρουροὺς νύκτωρ τε καὶ μεθ' ἡμέραν τοῖς ἐκείνου προσέχοντας. μάλιστα δὲ περὶ ταῦτα συνέτεινεν ἡ βασιλὶς Εἰρήνη, ἀρρενωπότερον τὸ ἦθος ἔχουσα καὶ τοῖς πᾶσι βασιλικώτερον ἐν- D τυγχάνουσα.

Εἰς συνθήκας δὲ θελήσαντες ἐλθεῖν οἱ Ἰταλοὶ ἀπέλυσαν πρὸς τὸν βασιλέα καὶ τὸ τῶν Πηγῶν ἄστυ. καὶ οὕτω δὴ μετ' αὐτῶν ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης εἰρήνευσεν, πάντων τῶν πρὸς νότον ὑποχωρησάντων αὐτῷ Λατίνων, ἔτι δὲ κρατούντων πρὸς Βορρᾶν τὰ πλησίον ὄντα τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῇ τοῦ Νικομήδους πόλει ἐγγίζοντα.

24. Συνέβη δέ τι πρὸ αὐτοῦ καὶ τοιοῦτον. οἱ γὰρ τῆς Ἀδριανουπόλεως οἰκήτορες πρεσβείαν πρὸς τὸν βασιλέα ἐστείλαντο, ὅπως ἀποστείλῃ πρὸς αὐτοὺς στράτευμα καὶ τῆς Ἰταλῶν ἐλευθερώσῃ χειρός. ὁ δὲ τὸν πρωτοστράτορα Ἰσῆν, στράτευμα δοὺς αὐτῷ, ἐξαπέστειλεν. συνῆν δὲ αὐτῷ καὶ ὁ Καμύτζης Ἰωάννης. οἳ καὶ διαπεράσαντες τὸν Ἑλλήσποντον καὶ διὰ τῆς Μακεδονίας διελθόντες εἰς Ἀδριανούπολιν ἀφίκοντο, ἐντὸς δὲ γενόμενοι τῆς πόλεως διῆγον ἐκεῖσε. ἐλπὶς δὴ ἦν τῷ βασιλεῖ Ἰωάννῃ διὰ ταῦτα καὶ τῶν πέριξ ἐγκρατῆ γενέσθαι. ἀλλ' ὁ Κομνηνὸς Θεόδωρος, P 21

2 καὶ — ἀντεποιεῖτο om D 4 νύκτωρ — προσέχοντας om D 8 δ' ἐθελήσαντες οἱ Ἰταλοὶ συνελθεῖν D 10 Ἰωάννης om D 11 τὰ πρὸς Βορρᾶν τὰ πλησίον τῆς D 13 Συνέβη — γὰρ] οἱ δὲ D 17 πρωτοβεστιάριον D 21 δὲ D 22 καὶ add D ἐγκρατὴς D.

quos ad extremum vitae exitum aetatem duxit. hinc imperator attentius rebus advertere; omnibus ad se adeundi facultatem, qua prius utebantur liberiore, coercere; custodes ac vigiles, qui noctu interdiuque se ac rationes suas defenderent, addere. sed omnium maxime imperatrix Irene, moribus ac ingenio mascula, et cum omnibus magis regie quam par erat conversans, ad conservandum eum incumbere.

Itali interim cum imperatore concordiam confirmare volentes castro Pegarum cessere; sicque cum eis Ioannes imperator pacem composuit, cum ad Austrum omnibus renuntiassent, sed adhuc, quae circa Boream affinia Cpoli erant urbique Nicomediensi proxima, retinerent.

24. Contigit etiam illud prius. Adrianopolitani cives legationem ad imperatorem obeunt, ut exercitu ad eos convecto servitute Italica liberet. ille Isem protostratora cum copiis misit; militiae consors erat Ioannes Camytzes. hi Hellesponto adnavigato per Macedoniam iter facientes Adrianopolim veniunt, urbemque ingressi stativa habuere. certa vero spes imperatori Ioanni inhaeserat reliquorum etiam adiacentium locorum dominatum habiturum. verum Theodorus Comnenus, de quo nos supra diximus, vici-

ὃν φθάσας ὁ λόγος ἐδήλωσεν, τῶν ἐγγὺς πάντων γενόμενος ἐγκρατής, ἄνευ μέντοι τοῦ τῆς Ῥοδόπης ὄρους, ὅπερ καὶ Ἀχριδὼς ὠνόμασται, καὶ τῶν ἐν τούτῳ ἄστεων καὶ τοῦ Μελενίκου· τούτων γὰρ ἦρχεν ὁ Σθλάβος, προσγενὴς ὢν τοῦ βασιλέως Ἀσὰν καὶ δεσπότης τετιμημένος ὑπὸ τοῦ βασιλέως Κωνσταντινουπόλεως Ἐρρῆ, οὗ καὶ τὴν θυγατέρα ἐκ παλλακῆς αὐτῷ γεγενημένην ἠγάγετο εἰς γυναῖκα. οὗτος δὴ ὁ Σθλάβος, ἵνα μικρόν τι τὸν εἱρμὸν τοῦ λόγου διέλωμαι, φρούριον τὸν Μελένικον εὑρὼν ὀχυρὸν καὶ σχεδὸν πᾶσιν ἐναντιουμένοις ἀνάλωτον αὐτοκρατὴς ἦν, μηδενὶ τῶν πέριξ ἀρχόντων ὑποπεσών. ἐνίοτε μὲν γὰρ Ἰταλοῖς
B ὑπῆρχε σύμμαχος ἐκ κήδους αὐτοῖς συναγόμενος, ἐνίοτε δὲ Βουλγάροις ἐκ συγγενείας ὁμοφρονῶν, ἐνίοτε δὲ τῷ Κομνηνῷ Θεοδώρῳ· καὶ ἦν οὐδέποτέ τινι οὔτε ὑποτασσόμενος οὔτε εἰς ἀληθῆ πίστιν καὶ ὁμοφροσύνην ἐρχόμενος. τούτῳ συνεζύγη μετὰ θάνατον τῆς αὐτοῦ γαμετῆς ἡ τοῦ Πετραλίφα θυγάτηρ τοῦ γυναικαδέλφου τοῦ Κομνηνοῦ Θεοδώρου, περὶ ἧς παρακατιὼν ὁ λόγος ἐρεῖ. ἄνευ μέντοι, καθὼς εἰρήκειν, τῶν ὑποπιπτουσῶν τῷ τοιούτῳ Σθλάβῳ χωρῶν τὰ πάντα ὑπὸ τὸν Κομνηνὸν ἐγεγόνει Θεόδωρον. ἐπεὶ γοῦν Μοσυνούπολις καὶ Ξάνθεια καὶ ἡ Γρατζιανὰ καὶ αὐτὴ ὑπὸ τοῦτον ἐτέλει, τὸ τῆς Σταγείρας ὑπερβὰς ὄρος, ὃ δὴ
C Μάκρην ὀνομάζουσιν οἱ πολλοί, τὰ ἐκεῖθεν τοῦ Ἕβρου κατέδραμεν, ἄνετα εὑρὼν πάντα καὶ μηδενὶ φρουρίῳ περιφραγνύμενα.

1 ὃν] ὡς D 2 μὲν D Ἀχρειδὸς D 6 τὴν ἐκ παλλακῆς θυγατέρα ἠγάγετο D 7 δὴ om D ἵνα — διέλωμαι om D 9 καὶ — ἀνάλωτον om D αὐτοκρατῶν D 10 μὲν om D Ἰταλοῖς συνεμάχει, ἐνίοτε Βουλγάροις, ἐνίοτε δὲ καὶ τῷ D 13 καὶ ἦν — ἐρχόμενος om D 16 περὶ — Θεόδωρον om D 19 Γρατζιάνους αὐτὴ D 22 καὶ — τοι om D.

nis omnibus potitus praeter Rhodopes montem, cui et Achrido nomen est, et in eo oppida, et Melenium, quibus Sthlavus Asani regis affinis et ab imperatore Cpolitano Erico, cuius filiam e pellice susceptam sibi matrimonio iunxerat, despotae munere decoratus dominabatur. Sthlavus hic, ut seriem orationis paulum abrumpam, castro Melenico potitus, valido illo quidem et hostibus inexpugnabili, suo ipse iure utebatur, nemini vicinorum principum obnoxius; quandoque enim Italis, affinitate cum eis coactus, auxilio erat, quandoque Bulgaris generis fretus coniunctione, quandoque etiam Theodoro Comneno, nemini unquam se neque subdens, neque pacem concillatam vere servans, neque assensus sustinens. illi, post elatam uxorem, Petraliphae Theodori Comneni uxoris fratris filia nupserat, de qua infra dicetur. praeter itaque urbes Sthlavo tributarias, reliqua omnia Theodoro Comneno subdebantur. et cum Mosynupolis Xanthia Gratianus sub eo essent, Stagirae monte, quem Macrem vulgus nominat, decurso, Hebri ex ea parte omnia aperta atque incustodita nec castello ullo munita excurrens, et Didymotoe-

ἔνθεν τοι καὶ περὶ Διδυμότοιχον γεγονὼς ἐν οὐ πολλῷ χρόνῳ βασιλεὺς ἐπεφημίζετο τούτων. ἀφικόμενος δὲ καὶ ἐπὶ τὴν Ἀδριανούπολιν εὗρεν ἐντὸς τὸν δηλωθέντα Ἰσῆν τὸν πρωτοστράτορα καὶ τὸν Καμύτζην μετὰ τοῦ στρατεύματος τοῦ βασιλέως Ἰωάννου. ἀπατηλοῖς δὲ λόγοις τοὺς οἰκήτορας ὑπελθών, ὡς πλουτίσειε τούτους ἄκρως καὶ τῶν ἄλλων Ῥωμαίων ὑπερυψώσειεν, πείθει τὸ μὲν τοῦ βασιλέως ἐξαγαγεῖν στράτευμα ἔξω, αὐτὸν δὲ εἰσαγαγεῖν. ἐξάγεται οὖν ὁ πρωτοστράτωρ Ἰσῆς καὶ ὁ Καμύτζης μετὰ D τοῦ συνόντος τούτοις στρατεύματος, ἐπὶ ὅρκοις τοῦ μή τινα παθεῖν τούτων δεινόν τι. ἐξελθόντες οὖν ὁ μὲν πρωτοστράτωρ οὐδὲ ὅλως τὸν Κομνηνὸν Θεόδωρον τεθέαται (τοῦτο γὰρ δὴ αὐτοῖς συμπεφώνηται), ὁ δὲ Καμύτζης συντυχὼν αὐτῷ οὐκ ἀπέβη τοῦ ἵππου οὐδὲ ὡς βασιλεῖ προσεκύνησεν. εἰς ὃ βαρυθυμήσας ὁ Κομνηνὸς Θεόδωρος (ἐβούλετο γὰρ ὡς βασιλέα ἐκεῖνον πάντας ἔχειν Ῥωμαίους, ἐπείπερ καὶ ὡς βασιλεὺς ἐφημίζετο) ὕβρεις τε κατέχεε τοῦ ἀνδρὸς καὶ μικροῦ ἂν καὶ πληγὰς ἐπέθετο. τοῦτο τῷ Καμύτζῃ ἀφορμὴ ἐγεγόνει πρὸς τὸν βασιλέα τιμῆς· ὡς γὰρ αὖθις τὸν Ἑλλήσποντον διεπέρασαν καὶ πρὸς τὸν βασιλέα ἀφίκοντο, μέγας ἑταιρειάρχης διὰ ταῦτα ὁ Καμύτζης τετίμηται. ὁ Κομνηνὸς οὖν Θεόδωρος ἐγκρατὴς καὶ τῆς Ἀδριανουπόλεως γεγονὼς πολλὰ

1 περὶ τὸ Διδυμότειχον D 2 Ἀδριανοῦ, καὶ εὑρὼν τὸ στράτευμα τοῦ βασιλέως Ἰωάννου, καὶ ἀπατηλοῖς λόγοις D 7 στράτευμα, αὐτοῦ δ' D 8 εἰσάγεται D ὁ πρωτ. — στρατεύματος om D 10 τούτων παθεῖν τι δεινόν D 11 τεθέαται ante τὸν D 13 βασιλέα D 14 Θεόδωρος — ἀνδρὸς καὶ om D 16 ἐπέθετο τούτῳ. διὸ ἐτιμήθη παρὰ τοῦ βασιλέως μέγας ἑταιρειάρχης ὁ Καμύτζης D 19 ὁ οὖν Κομνηνὸς γεγονὼς καὶ τῆς Ἀδριανοῦ ἐγκρατὴς D.

chum sppellens, non multos post dies rex eorum acclamatur. et Adrianopolim usque perveniens, in ea dictum Isem protostratora et Camytzem cum imperatoriis copiis reperit, et fallacibus ac captiosis sermonibus cives decipiens, opibus nempe fortunis dignitatibus aliisque Romanos caeteros quam maxime sui csusa superaturos, persuadet imperatoris militem eiicere, suum admittere. quare protostrator Ises atque Camytzes cum exercitu pelluntur, cum cives se prius iureiurando alligassent nemini damnum illaturos. pulsi, protostrator Comnenum Theodorum ne vidit quidem (namque ita convenerunt), Camytzes cum illi occurrisset, neque equo descendit neque uti decet imperatorem adorsvit. qusre ira incitatus Theodorus (volebat enim se ab omnibus Romanis imperatorem agnosci, cum et imperator diceretur) gravissimis inIuriis virum cumulat, parumque abfuit quin etiam plagas infligeret. hoc Camytzae, ut ab imperatore honores consequeretur, in causa fuit: nam ut rursum Hellesponto praeterlapso ad imperatorem accessere, magnus hetaeriarcha non aliam ob causam Camytzes efficitur. Comnenus itaque Theodorus Adrianopoli occupata non minimum res Italas turbavit: quae

P 22 παρέσχε τοῖς Ἰταλοῖς πράγματα. κατέδραμε γὰρ πάντα τὰ ὑπ' ἐκείνων κρατούμενα, καὶ μέχρι καὶ αὐτῆς τῆς Βιζύης γενόμενος τὸ ἔξω κατέσχε τοῦ ἄστεως, καὶ λείαν πολλὴν ἐκεῖθεν ἐποιήσατο, καὶ μέχρι καὶ τῶν πυλῶν τῆς Κωνσταντίνου κατήντησε, καὶ πτοίαν πολλὴν τοῖς Λατίνοις ἐνέβαλε. τότε δὴ καὶ ὁ Ἀσὲλ Δεκαέ, ὃς τῇ θυγατρὶ τοῦ βασιλέως Θεοδώρου τοῦ Λασκάριος συνεζύγη, ὑπό τινος τῶν τοῦ Κομνηνοῦ Θεοδώρου δόρατι ἐπλήγη τὸν τράχηλον. καὶ ἦν ὡς ἔδοξε τὰ τῆς βολῆς ἐκείνῳ θανάσιμα, ἀλλ' ὑπό του τῶν ἰατρῶν τεθεράπευται. ἦν δὲ τὸ ἀπὸ τοῦδε B τραχυτέρα αὐτοῦ ἡ φωνὴ καὶ οὐκ εὐχερῶς οἱ τοῦ τραχήλου στρεφόμενοι σπόνδυλοι.

25. Οὕτως οὖν ἐπαυξήσας τοῖς πράγμασιν ὁ Κομνηνὸς Θεόδωρος ἐπειδὴ ὁμορῶν ἐγεγόνει τοῖς Βουλγάροις, εἰς σπονδάς τε συνῆλθε τῷ τῶν Βουλγάρων βασιλεῖ Ἰωάννῃ τῷ Ἀσάν, ὃν φθάσας ὁ λόγος εἴρηκε μετὰ τὸν Βορίλαν βασιλεῦσαι τῆς τῶν Βουλγάρων, καὶ συγγένειαν μετὰ τούτου πεποίηκε προσλαβόμενος ἐπὶ τῷ ἀδελφῷ τούτου Μανουὴλ τὴν θυγατέρα αὐτοῦ Μαρίαν, ἥτις ἐκ παλλακῆς ἐκείνῳ γεγέννηται. ὁ μὲν οὖν Ἄγγελος Θεόδωρος τὰς μετὰ τοῦ Ἀσὰν Ἰωάννου σπονδὰς διαλύσας, οἷα ἐκεῖνος C ἀνὴρ θρασύτερος καὶ ἀτακτότερον φερόμενος οὐ μόνον ἐν βασιλείοις ἀλλὰ καὶ ἐν πᾶσιν ἁπλῶς τοῖς πολιτικοῖς, καὶ θαμὰ παρα-

3 καὶ λείαν — ἐποιήσατο om D 4 καὶ post μέχρι om D καὶ — ἐνέβαλε om D 5 δὴ om D 6 Δεκαὲ τῆς θυγατρὸς τοῦ Λασκάρεως Θεοδώρου σύζυγος D 7 τῶν add D 8 ἦν — 9 τεθεράπευται] τεθεράπευτο D 9 ἦν δὲ] καὶ ἦν D 10 καὶ — 12 ὁ] ὁ δὲ D 13 ἐπειδὴ — Βουλγάροις om D 14 τε om D τῶν add D ὃν — πεποίηκε om D 16 προσλαβ. — Μανουὴλ post Μαρίαν D 18 ἥτις — γεγέννηται om D ὁ — γειτόνων] εἶτα D 19 οἷος? v. index grammat.

enim illi tenebant, omnia adortus et Byzantium ipsam usque profectus, quidquid extra urbem erat, pro arbitrio duxit, et opima praeda auctus ad fores Byziae, ingente Latinis timore iniecto, pervenit. tunc temporis et Aseldecaë, filiae imperatoris Theodori Lascaris maritus, ab iis qui cum Comueno Theodoro erant hasta iugulum feritur, vulnusque letale iudicatum a perito tandem medico sanatur. exhinc postea erat vox asperior, nec colli vertebrae, ut antea, flexu faciles.

25. Sic ergo rebus prospere gestis Theodorus Comuenus, cum suo imperio fines iidem essent ac Bulgaris, foedus cum Bulgarorum rege Ioanne Asano, qui, ut dixi, post Borilam Bulgaris praeerat, init; illiusque filia Maria ex pellice suscepta fratri suo Manueli desponsata affinitate coniungitur. sed enim Angelus Theodorus cum Asano Ioanne condicionibus ac pactionibus perturbatis, cum audacior esset, atque inordinatius non solum in regia sed in aliis negotiis civilibus sese immisceret, saepeque iusiurandum

βαίνων τοὺς ὅρκους καὶ παρασπονδῶν τοῖς ἐν γειτόνων, κατὰ Βουλγάρων χωρεῖ, πολλὴν συναθροίσας τὴν στρατιὰν ἔκ τε Ῥωμαίων συγκεκροτημένην καὶ Ἰταλῶν. παραμείψας οὖν τὴν Ἀδριανοῦ ἐπὶ τὰ ἄνω τοῦ Ἕβρου τὴν πορείαν ἐποιεῖτο, ζητῶν μετὰ Βουλγάρων συρρῆξαι πόλεμον. ἐζήτει δὲ ἄρα τὸν αὐτοῦ ὄλεθρον. ἐδόκει καὶ γὰρ ὡς οὐδ' ὅλως οἱ Βούλγαροι ὑποπτήξαντες τὴν ὁρμὴν καὶ μόνην τῆς στρατιᾶς αὐτοῦ ὑποσταῖεν. οὐχ οὕτω δὲ καὶ οἱ Βούλγαροι, ἀλλ' ὁ Ἀσὰν Ἰωάννης ταῖς ἐπιορκίαις καὶ ταῖς παρασπονδήσεσι D *τοῦ Ἀγγέλου Θεοδώρου μᾶλλον τεθαρρηκὼς ἢ ταῖς σφετέραις δυνάμεσιν, ὀλίγον τι συμμαχικὸν ἀπὸ Σκυθῶν εἰληφώς, οὐκ εἰς χιλίους μετρούμενον, θαρραλεώτερον εἰς τὴν μάχην ἐφέρετο, ὥς φασί τινες, καὶ τῇ σημαίᾳ τὸν ἔγγραφον ὅρκον τοῦ Θεοδώρου ἀπαιωρήσας. καὶ δὴ περί που τὸν παρέβριον τόπον (Κλοκοτινίτζαν αὐτὸν ὀνομάζουσι) ξυμβάλλουσι τὰ στρατεύματα, καὶ ὡς ἐν μικρῷ τὸ πᾶν παραστῆσαι, κατὰ κράτος νικᾶται παρὰ τῶν Βουλγάρων καὶ τῶν Σκυθῶν ὁ Θεόδωρος, καὶ συλλαμβάνεται μὲν παρὰ τῶν πολεμίων οὗτος, οὐκ ὀλίγοι δὲ καὶ τῶν προσγενῶν αὐτοῦ καὶ τῶν ἐν τέλει τε καὶ λογάδων, καὶ τὰ ἐκείνων πάντα λεία τοῖς Βουλγάροις ἐγένετο. φιλανθρωποτέρως δὲ περὶ τὸ ἁλωθὲν πλῆθος ὁ Ἀσὰν διατεθεὶς τοὺς πλείους τῶν*

2 *πολλὴν — Ἰταλῶν* om D 4 *περὶ* vulgo 5 *ἐζήτει — ὄλεθρον* om D *καὶ ἐδόκει ὡς οἱ Βούλγαροι ὑποπτήξαντες οὐδὲ τὴν ὁρμὴν τῆς* D 7 *οὐχ — Βούλγαροι* om D 8 *Ἰωάννης* om D *καὶ ταῖς — 10 δυνάμεσιν*] *τούτου τεθαρρηκὼς* D 10 *τι* om D *ἀπὸ τῶν Σκ.* D 11 *οὐκ — 12 καὶ*] *ἐν* D 13 *τοῦ Θεοδώρου*] *τούτου* D *δὴ* om D 14 *ὃν Κλοκονίτζαν ὀνομ.* D 15 *ὡς — κράτος* om D 16 *παρὰ — ὁ*] *ὁ Ἄγγελος νέος* D *καὶ συλλ. — 18 προσγενῶν*] *ὃς συλλαμβάνεται καὶ οὐκ ὀλίγοι τῶν συγγενῶν* D 19 *ἐγένοντο* D 20 *περὶ — πλῆθος* om D.

negligeret fidemque violaret, in affines Bulgaros pedem movet, et ex Romanis atque Italis ingentem militem exaggerat, et Adrianopolim praetergressus in superiorem partem Hebri agmine ducto cum Bulgaris poscebat, sed exitium sibi quaerens, acie confligere. videbatur enim sibi Bulgaros timore percitos nequaquam vel solum sui exercitus impetum sustinere. at non sic Bulgari, sed Asanus Joannes perfidia ac foedere ab Angelo Theodoro fracto potius quam propriis viribus fretus, parva sibi auxiliari manu e Scythis conducta, ne numero quidem millenis, confidentius in conflictum agebatur, signo etiam militari, ut a nonnullis memoriae proditum est, iureiurando Theodori scripto appenso. et forte circa locum Hebro proximum, quem Clocotinitzam appellant, milites adversis signis irruunt, et ut verbo singula exprimam, debellatur a Bulgaris et Scythis Theodorus, et ab hostibus una cum eo non pauci illius affines et dignitate conspicui et illustres viri, eorum supellectile a Bulgaris depopulata, capiuntur. Asanus cum multitudine capta humanius se gerens potiorem copiarum partem, et eos

στρατευμάτων, καὶ μάλιστα τοὺς χυδαιοτέρους καὶ σύγκλυδας, ἐλευθεροῖ καὶ πρὸς τὰς ἑαυτῶν ἀποπέμπει κώμας τε καὶ πόλεις, τάχα μὲν τὸ φιλάνθρωπον ἐνδεικνύμενος, τάχα δὲ καὶ τὸ συμ-
P 23 φέρον τούτῳ πραγματευόμενος· ἐβούλετο καὶ γὰρ δεσπόσαι τῶν τοιούτων, τῆς Ῥωμαϊκῆς ἀρχῆς ἀποσπάσας. οὗ καὶ τετύχηκεν· ἐπεὶ καὶ γὰρ κατ' αὐτῶν κατόπιν ἐχώρει, πάντα ἀναιμωτὶ τούτῳ ὑπέπιπτον, καὶ γίνεται μὲν ὑπ' αὐτὸν ἡ Ἀδριανοῦ, ἐκ τοῦ σχεδὸν δὲ καὶ τὸ Διδυμότειχον, εἶτα Βολερὸν ἅπαν, Σέρραι Πελαγονία καὶ Πρίλαπος καὶ τὰ πέριξ τούτων. κατέδραμε δὲ καὶ τῆς μεγάλης Βλαχίας, ἀλλὰ καὶ τοῦ Ἐλβάνου καταχυριεύει, καὶ μέχρι τοῦ Ἰλλυρικοῦ τὰς λείας ποιεῖ. ἐπεὶ δὲ τὸ πολὺ τοῦ βουλεύματος κατειργάσατο καὶ ὡς ἠγάπα τὰ καθ' αὐτὸν διέθετο, εἰς τοὺς οἰκείους ἐπανέζευξε τόπους, τινὰ μὲν τῶν φρουρίων καταλελοιπὼς
B ὑπὸ Ῥωμαίων δεσπόζεσθαι, τὰ πλείω δὲ ὑφ' ἑαυτὸν ποιησάμενος, στρατιώτας ἐν τούτοις τάξας καὶ στρατηγοὺς καὶ τοὺς εἰσπραττομένους τὰ δημόσια φορολογήματα. ἔδοξε γοῦν τοῖς πᾶσι τότε καὶ θαυμαστὸς καὶ μακάριος· οὐ γὰρ ἐχρᾶτο μαχαίραις ἐν τοῖς οἰκείοις, οὐδ' ἐχραίνετο φόνοις Ῥωμαϊκοῖς, ὡς οἱ πρὸ αὐτοῦ τῶν Βουλγάρων. ἔνθεν τοι καὶ οὐ μόνον παρὰ Βουλγάρων ἀλλὰ καὶ παρὰ Ῥωμαίων ἐφιλεῖτο καὶ ἑτέρων ἐθνῶν.

1 καὶ μάλιστα — σύγκλυδας om D 2 καὶ πρὸς — πόλεις om D 3 μὲν καὶ τὸ D 4 καὶ om D 5 τῆς — ἀποσπάσας om D 6 καὶ om D κατόπιν om D 9 δὲ om D 10 τοῦ om D 15 στρ.] καὶ στρ. D καὶ τοὺς — φορολογήματα om D 16 οὖν D 17 καὶ θαυμ.] καὶ om D μακαριστός D ἐν τοῖς οἰκείοις om D 18 Ῥωμαϊκοῖς — Βουλγάρων om D 19 οὐ — καὶ om D 20 καὶ ἑτέρων ἐθνῶν om D.

praecipue qui humili loco nati convenerant, liberat inque eorum oppida ac urbes dimittit, seu ex humanitate id gereret, seu ut hac ratione utilia sibi comparans et commodis suis apta disponeret: eorum namque dominium sibi defectionis tempus circumspectans moliebatur. votique compos effectus est: quippe quos ipse persequebatur, Marte incruento colla omnes subdebant. illi etiam se submisit Adrianopolis, non multo post Didymotoechum, Bolerum totum, deinceps Serrae Pelagonia Prilapus et loca contermina. magnam item Blachiam excurrit Elbanumque occupat et usque Illyrium rapinis omnia vastat. cum vero quae sibi animo proposuerat maiori ex parte complesset disposuissetque pro arbitrio, patrias repetiit sedes, et castellis nonnullis in custodiam ac dominium Romanorum relictis, plerisque sibi reservatis, milites in illis ac duces quaestoresque, qui vectigalia et tributa exigerent, constituit; iudicatusque est ab omnibus tunc temporis admirabilis et tuto fortunatus; neque enim in domesticos gladio saeviit, neque Romanorum se caedibus polluit, ut qui ante eum Bulgaris dominabautur sueverant. hinc non a Bulgaris modo sed Romanis aliisque gentibus carus ac intimus habebatur.

26. Ἐπεὶ γοῦν, ὡς ὁ λόγος ἱστόρησεν, ὁ Ἄγγελος Θεόδωρος λάφυρον ἐγεγόνει μετὰ καὶ λοιπῶν προσηκόντων τῷ γένει ἐκκρίτων ἀνδρῶν τῷ Ἀσάν, ἐφρουρεῖτο μὲν παρ' αὐτοῦ, ἐφιλο- C φρονεῖτο δὲ τὰ πολλά. καὶ τοῦτο ἦν ἐπὶ πολύ· ἐπεὶ δὲ εἰς τὰ οἴκοι νεωτερισμοῖς χρᾶσθαι πεφώραται, ἐκτυφλοῖ αὐτὸν ὁ Ἀσάν. ὁ μὲν οὖν ἀδελφὸς αὐτοῦ Μανουὴλ ὁ Ἄγγελος, ὃς δεσποτικῷ ἀξιώματι παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ ἐτετίμητο, φυγῇ χρησάμενος ἡνίκα τὸ Ῥωμαϊκὸν ἐπετρέπετο στράτευμα, ἐπὶ τὴν Θεσσαλονίκην ἀπῄει καὶ δεσπότης ὠνομάζετο, ταύτης τε κυριεύων καὶ τῶν περὶ αὐτήν, ἐρυθροῖς δὲ γράμμασι τὰς αὐτοῦ γραφὰς ἐπεκύρου. πρὸς ὃν καὶ ἀπέσκωψέ τις τῶν πρέσβεων παρὰ τοῦ βασιλέως Ἰωάννου ἀποσταλείς, ὡς εἰς σὲ μᾶλλον ἁρμόσει τὸ εἰς Χριστὸν ψαλτῳδούμε- D νον, σὲ τὸν βασιλέα καὶ δεσπότην. καὶ ἦν μὲν τὸ ἀπὸ τοῦδε ὁ Ἄγγελος Μανουὴλ τῶν ἐναπολειφθεισῶν πρὸς τὰ δυτικὰ μέρη χωρῶν καὶ πόλεων ἐγκρατής, μὴ παρὰ τῶν Βουλγάρων τὸ σύνολον ἐνοχλούμενος, ἐπεὶ τῇ ἐκ παλλακίδος τοῦ Ἀσὰν συνεκοιτάζετο θυγατρί.

27. Ἀλλὰ ἐπὶ τοὺς ἐν τῇ Κωνσταντίνου Λατίνους ἐλθέτω καὶ αὖθις ὁ τῆς ἱστορίας εἱρμός. οἱ ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει ἐπειδή, ὡς προειρήκαμεν, ὁ Ῥομπέρτος, ὃν ὡς βασιλέα ὁ λόγος ἔχειν τούτους ἱστόρησε, τὸν Εὔριπον καταλαβὼν τετελεύτηκεν, ἐναπελείφθη δὲ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Βαλδουῖνος ἔτι ἀφῆλιξ ὤν,

1 Ἐπεὶ — 5 χρᾶσθαι] ἐφρουρεῖτο οὖν ὁ Ἄγγελος Θεόδωρος παρὰ τοῦ Ἀσὰν φιλοφρόνως. καὶ ἐπεὶ νεωτερίζων D 6 ὁ δὲ ἀδελφὸς τούτου D ὃν καὶ δεσπότην τετίμηκεν D 7 ἡνίκα — στράτευμα om D 9 ὀνομαζόμενος ἐρυθροῖς γράμμασι D 12 σὲ καὶ μᾶλλον τὸ D 13 καὶ ante ἦν add D 18 Ἀλλὰ — 21 ἱστόρησε] ὁ δὲ Ῥομπέρτος ὁ τῆς Κωνσταντίνου βασιλεύς D 22 ὁ om D.

26. Theodorus Angelus, ut dixi, una cum aliis affinibus et viris illustribus ab Asano spolium factus in custodiam coniicitur; cui Asanus prolixe ac benigne et ad multum tempus favebat. sed cum domi novis rebus inhiare depreheudisset, lumine privat. frater illius Manuel Angelus, despotae dignitate a fratre cohonestatus, fugam meditatus, cum Romanus miles terga verteret, Thessalonicam reversus despota vocabatur, illius et locorum adiacentium dominus, scriptionesque suas purpureis characteribus consignabat. in quem et Ioannis imperatoris legatus non inurbana dicacitate iactavit, in eum scilicet magis aptari posse quod de Christo in Psalmis legitur, "te regem et despotam." et ex eo tempore Angelus Manuel reliquorum in occidentali plaga oppidorum ac urbium dominus habebatur, a Bulgaris nulla molestia lacessitus, dum eius matrimonium cum Asani filia vigeret.

27. Verum in Byzantinos Italos rursus orationis seriem convertamus. Cpolitani, cum, ut ante narravimus, Robertus, quem veluti imperatorem venerabantur, Euripum profectus exspirasset et frater eius Balduinus puer

στέλλουσι πρεσβείαν πρὸς Ἰωάννην τὸν ὀνομαζόμενον Ἱεροσολύμων
ῥῆγα, φήμην τε πολλὴν αὐχοῦντα περὶ τὰς στρατιωτικὰς μεθό-
P 24 δους βριαρόν τε χεῖρα καὶ τῷ μεγέθει τοὺς κατ' αὐτὸν ὑπερβάλ-
λοντα, ὡς ἄν γε ἀφίκοιτο πρὸς αὐτοὺς καὶ βασιλεὺς Κωνσταντι-
νουπόλεως φημισθείη καὶ ἄρξοι ὡς αὐτοκράτωρ τῶν εἰς αὐτήν,
ἐπιγαμβρεύσοι δὲ ἑαυτῷ καὶ τὸν ὃν εἶχεν εἰς τὴν κληρονομίαν,
ὡς ᾤοντο, Βαλδουῖνον (ὑπῆρχε γὰρ τῷ ῥηγὶ καὶ θυγάτριον),
μετὰ δὲ τὴν τοῦ ῥηγὸς ἀποβίωσιν βασιλεύσοι τούτων ὁ Βαλδουῖ-
νος, αὔξην προσδεδεγμένος τῆς ἡλικίας, ἐπεὶ καὶ ὁ ῥὴξ ἔξωρος
ἄγαν ἦν, περί που τὰ ὀγδοήκοντα ἔτη ἢ καὶ πλείω τούτων δια-
βιώσας. ὡς καὶ αὐτὸς τοῦτον εἶδον, ὑπερεξεπλάγην τὸ τοῦ ἀν-
δρὸς μῆκος ἐν πάσῃ διαπλάσει τοὺς ἄλλους ὑπερβάλλοντος πολὺ
B κατά γε μῆκος καὶ πλάτος. ξυνέθετο γοῦν ὁ ῥὴξ τῇ πρεσβείᾳ,
καὶ καταλαμβάνει τὴν Κωνσταντίνου, τὴν πορείαν διὰ θαλάττης
πεποιηκώς· οὐδὲ γὰρ εἶχε λαὸν ἀξιόχρεων, ὡς ἄν γε πεζοπορή-
σειεν. ἐπεὶ δὲ καταλάβοι τὴν Κωνσταντίνου, οὐκ εὐχερῶς εἶχεν
ἐξιέναι καὶ μάχης κατάρξαι· καὶ γὰρ ἐπέγνω τὸν βασιλέα Ἰωάν-
νην στρατηγικώτατόν τε ὄντα καὶ ταῖς κατ' ἐχθρῶν μάχαις εὐ-
μεθοδώτατον. ἐμέμφετο γοῦν ἑαυτὸν τῆς ἐγχειρήσεως, καὶ ὅτι

1 στέλλει οὖν πρ. D 2 ῥῆγα τῶν Ἱεροσολύμων D, omissis φήμην — ὑπερβάλλοντα 4 γε] τε vulgo πρὸς αὐτοὺς om D 5 καὶ — αὐτήν om D 6 ἐπιγαμβρεύσας δὲ τοῦτον αὐτῷ, εἶχε γὰρ θυγάτρια, καὶ ἵνα μετὰ τὴν τούτου ἀποβίωσιν βασιλεύσῃ πάλιν αὐτός. ἦν γὰρ ὁ ῥὴξ οὗτος περί που τὰ ὀγδοήκοντα καὶ πρὸς ἔτη καὶ ὑπερόριος D 11 ὡς — πρεσβείᾳ καὶ om D 14 κατ. οὖν τὴν Κωνσταντινούπολιν ὁ ῥήξ, καὶ μὴ ἔχων λαὸν ἀξιόμαχον οὐκ εὐχερῶς εἶχεν ἐξιέναι, ἐπιγνοὺς τὸν D 18 τε et καὶ — εὐμεθοδώτατον om D 19 δὲ τῆς ἐγχειρήσεως ἑαυτὸν καὶ κακῶς ἔφασκε νοεῖν τοὺς λέγοντας αὐτὸν τῷ βασιλεῖ ἀντιφέρεσθαι. δύο οὖν ἐνιαυτοὺς D.

adhuc ac impubes remansisset, ad Ioannem Hierosolymorum regem militari prudentia, ut tunc fama ferebat, singularem, manu validum multumque inter suos specie corporis eminentem, legatos destinant, ut ad illos concederet et Cpolis imperator acclamaretur, res in ea uti imperator obtineret, nec non filiam, quam ipse susceperat, Balduino, sicuti ipsi existimabant, imperii heredi, qui tamen post eum aetate iam matura ac integra imperaret, in matrimonium collocaret. aetas regis nimium processerat circa annos octoginta vel ultra nati quemadmodum et ipse eum vidi, et admiratus sum viri undequaque exactam molem: humanae enim magnitudinis modum longitudine ac latitudine plus nimio excesserat. rex legatis animum advertit, iterque per mare ingressus Cpolim venit: neque enim multitudo, qua sibi tutum iter terrestre faceret, suppetebat. cum Cpolim penetrasset, neque egredi neque primus pugnam tentare audebat: sat enim illi comperta erat Ioannis imperatoris rei militaris summa prudentia et in conflictu cum hostibus ingenium supra caeteros solertissimum. quare semet ipsum aggressionis illius incusabat,

πρώτως τοῦ ἔργου ἐπεβάλετο, καὶ κακῶς ἔφασκεν τοὺς λέγοντας, εἴγε καὶ οὕτως ὑπελάμβανον καὶ οὐκ ἠρέθιζον αὐτὸν διὰ τὸ σφίσι συμφέρον, ὡς καταλάβοι ἂν εἰς χώρους ὧν οὐκ ἐπίσταται ἄρχειν C ὁ ἐπ' αὐτοῖς βασιλεύων· καλῶς γὰρ ἐγνώκει καὶ ἔλεγεν ὡς εἰ δέκα τοσοῦτοι χῶροι τῷ βασιλεῖ Ἰωάννῃ πρὸς δεσποτείαν ὑπῆρχον, καλῶς ἠπίστατο τούτων κατάρχειν καὶ βασιλεύειν καὶ διασώζειν ἐκ τῶν ἐχθρῶν. εἴτε γοῦν διὰ ταῦτα, εἴτε καὶ τρυφῆσαι εἰς ἄκρον ἐν τοῖς τῆς Κωνσταντίνου βεβουλημένος καλοῖς, δύο ἐνιαυτοὺς ἐντὸς αὐτῆς διήνυσε. μόγις γοῦν τριήρεις οἰκονομήσας καὶ στράτευμα συναθροίσας, ὅσον εἶχε πρὸς δύναμιν, κατὰ τῆς ἕω ἐχώρησε, καὶ περὶ τὸ τῆς Λαμψάκου ἐλλιμενίζει νεώριον, προσεχῶς τῷ τότε τοῦ βασιλέως Ἰωάννου ἐκ τῆς κατὰ τοῦ Καίσαρος Γα- D βαλᾶ μάχης ὑποστρέψαντος, ὃν διὰ νεωτερισμὸν ἐμαχέσατο.

28. Ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς περὶ τὰ τῆς Σταδίας μέρη τὰς σκηνώσεις ποιούμενος τῷ Παλαιολόγῳ Ἀνδρονίκῳ, ὃν μέγαν δομέστικον εἶχε, περὶ οὗ καὶ μικρὸν πρόσθεν εἰρήκειν, τὰ στρατεύματα καὶ τοὺς στρατηγοὺς παραδούς, καὶ ἐπὶ τὴν νῆσον Ῥόδον τριήρεσιν ἱκαναῖς καὶ λοιπαῖς ἐξαποστείλας ναυσίν, εἴ πως βριαρώτερον ἐπιτεθείη τῷ ἀποστάτῃ καὶ καταβλάψειεν οἷς οἶδε λόγοις τῆς στρατηγίας, ἐπειδὴ ταῦτα οὕτω συμβαίη καὶ κατὰ σκοπὸν Ἰωάννῃ τῷ βασιλεῖ τὰ περὶ τὸν Καίσαρα γένοιτο, ἀκούσας δὲ καὶ ὡς ὁ ῥὴξ ἐξήει τῆς Κωνσταντίνου καὶ βουλὴν ἔχοι προσοκεῖλαι τῇ

9 μόγις γοῦν] καὶ D 10 συναθροίσας — δύναμιν om D τὴν D 11 τοῦ D 16 περὶ — εἰρήκειν om D 17 καὶ τοὺς στρατηγοὺς om D 18 τριήρεσι καὶ ναυσὶ στείλας D βρ. τὸν ἀποστάτην κατ. D 19 οἷς — p. 50, 4 ἐφέρετο] καὶ ἐπεὶ ταῦτα κατὰ σκοπὸν συνέβη τῷ βασιλεῖ D.

et quod manus operi iniecisset; et male eos asserere contendebat, si ipsi tamen ita sentirent neque ipsum propter propria commoda proritarent, eum ad loca accessurum fuisse, quae dominus illorum ac imperator administrare nesciret: namque apprime callebat, dictoque firmabat, etiamsi decies tot loca ad regendum Ioanni imperatori suppeterent, optime eum illa agere moderari tuerique ab hostibus scire. sive etenim horum causa, sive etiam quod Cpolitanis luxuriari deliciis ac bonis animum implere vellet, duos in ea annos exegit. tandem triremibus apparatis et collectis, uti poterat, copiis, in orientem progreditur et apud Lampsacum portum capit, Ioanne imperatore a bello cum Caesare Gabala, quem propter motam seditionem debellaverat, gesto continenter regresso.

28. Imperator in Stadiae partibus tabernaculis positis, Andronicum Palaeologum magnum domesticum, de quo supra diximus, copiis ac ducibus traditis in insulam Rhodum cum triremibus, quae satis essent, et aliis navibus dimittit, ut validius rebellem invaderet et militiae quas noverat artibus opprimeret. haec cum ita perfecta essent, resque contra Caesarem pro sententia imperatoris Ioannis successisset, nec non relatum illi fuisset regem

Λαμψάκῳ κἀκεῖ ἐξελθεῖν καὶ Ῥωμαίοις πολεμῆσαι μεθ' ὧν ἔτυχε P 25 *διάγειν ὁ βασιλεύς (ὀλίγοι δὲ ἦσαν οὗτοι, ἐπεὶ τὸ πολὺ τῆς στρατιᾶς τῇ μάχῃ καὶ τῇ ὥρᾳ τοῦ χειμῶνος τεταλαιπωρηκὸς ἐπὶ τὰ οἴκοι ἐφέρετο), χωρεῖ πρὸς τὴν Λάμψακον, καὶ τοῖς τῆς Σιγρηνῆς μέρεσι τὰς σκηνὰς πήγνυσι.*

29. *Τότε καὶ αὐτὸς πρὸς τῶν γονέων ἐκ τῆς Κωνσταντίνου ἀπεστάλην τῷ βασιλεῖ ἑκκαιδεκαέτης ὢν καὶ νῦν τῆς ἐγκυκλίου ἀπηλλαγμένος παιδεύσεως, ἣν γραμματικὴν κατονομάζουσιν οἱ πολλοί. ἐβούλετο δέ μοι καὶ ὁ πατὴρ λάθρα τῆς τῶν Λατίνων ἀπολισθῆσαι χειρός· ἰσχυρῶς γὰρ παρ' αὐτῶν ἐκεκράτητο ταῖς τῶν ἀναλωμάτων δαψιλείαις καὶ ταῖς σφῶν δεξιώσεσι, καὶ τὸ πολ-* B *λὴν ἔχειν περὶ αὐτὸν ὑπηρεσίαν τέκνα τε θεράποντάς τε καὶ θεραπαινίδας οὐκ ὀλίγον ἐποίει τούτῳ τὸ ἐμποδών. ἀλλ' ἦν αὐτῷ κατὰ νοῦν τῷ τότε, καθὼς ἂν ἄρα δυνάμεως σχοίη, εἰ δεήσει, παρακινδυνεῦσαι πρὸς τὴν ἔξέλευσιν καὶ ἀποπλῆσαι τὸ σπουδαζόμενον. διά τοι τοῦτο κἀμὲ πρὸς τὸν κρατοῦντα προπέπομφε. κεκώλυκε δὲ τοῦτον νόσος βαρεῖα· ἡμιθνὴς γὰρ σχεδὸν καὶ ἡμίξηρος γεγονώς, περὶ δύο που ἔτη τῇ κλίνῃ προσπεπατταλευμένος, ἀπέλιπε τοῦ βίου, αὐτὸς δὲ ἐναπελείφθην τοῖς ἀνακτόροις προμηθείας βασιλικῆς ἀξιούμενος.*

C 30. *Ὡς γοῦν ἔφημεν, καταλαβὼν ὁ ῥὴξ Ἰωάννης, ὁ καὶ βασιλεὺς Κωνσταντινουπόλεως φημιζόμενος, τὴν Λάμψακον περὶ τὸν οὕτω πως ὀνομαζόμενον τόπον Ὁλκὸν τὰς νῆας τούτου καθ-*

4 *χωρεῖ αὐτὸς πρὸς* D   *καὶ παρὰ τὴν Σιγρινὴν τὰς* D
6 *Τότε* — 21 *ἔφημεν* om D   21 *καταλαβὼν οὖν ὁ ῥὴξ τὴν Λάμψακον, περὶ τὴν Ὁλκὸν τὰς* D.

Cpoli egredi eo animo ut Lampsacum appelleret ibique adversus Romanos confligeret, cum his quos secum habebat imperator admodum paucos (potissima namque exercitus pars proelio ac tempestate hiberna afflicta domum remeaverat) Lampsacum petit et apud Sigrenem castra metatur.

29. Tunc temporis et ipse a parentibus undecim annos natus et ex encyclia, quam vulgus grammaticam vocat, literatura instructus ad imperatorem mittor. pater etiam e Latinorum manibus se surripere decreverat, licet ab illis et sumptuosis impensis et officiis et beneficiis, quibus eum prolixe admodum prosequebantur, detineretur, ne leve esset domesticae supellectilis amplitudo, filii famuli famulaeque impedimentum: in ea nihilominus perstabat sententia, si quando facultas esset, etiam vires exerturum et exitum tentaturum et concepta vota obiturum, ideoque me ad imperatorem praemiserat. sed morbus gravis conatus intercepit: namque pene semivivus et media sui parte fere exiccatus, annosque circiter duos lecto detentus, tandem vitam amisit. ipse vero in aula imperatorio sumptu necessariis providebar.

30. Rex enim Ioannes, ut dictum est, qui item Cpolitanus imperator acclamabatur, Lampsacum appulsus in locum Holcum dictum naves suas

ὥρμισεν. ὁ δὲ βασιλεὺς Ἰωάννης ἐπεὶ μὴ εἶχε μεθ' ἑαυτοῦ στρατὸν ἀξιόμαχον κωλῦσαι τούτῳ τὴν ἔξοδον δι' ἃς εἰρήκειν αἰτίας, μεθόδοις στρατηγικαῖς μεθ' ὧν εἶχεν ὀλίγων τὰς τῶν πολεμίων κινήσεις ἐκώλυεν. ἐξῆλθον γοῦν οἱ Λατῖνοι καὶ ὁ τούτων ῥὴξ Ἰωάννης, καὶ ἐβάδισαν μὲν τόπους τινὰς παραιγιαλίους. οὐδὲ γὰρ ἠδύναντο μακρότερον τῶν νηῶν αὐτῶν ἀποστῆναι· ὁ γὰρ ἀντιστρατηγῶν αὐτοῖς βασιλεὺς ἐπηκολούθει καὶ ὑπῆρχε δεινὸς μετὰ μικρᾶς πάνυ δυνάμεως ἀναχαιτίσαι τοὺς ἐναντίους. ὁ μὲν οὖν D
βασιλεὺς περὶ τὰς τῶν βουνῶν ὑπωρείας ἐποιεῖτο τὰς πορείας, περὶ δὲ τὰς ἠιόνας οἱ Ἰταλοί. ὀλίγον οὖν χρόνον διαβιβάσαντες ἐν τῇ τοῦ βασιλέως παραιγιαλίῳ χώρᾳ (οὔπω γὰρ παρέδραμον τέτταρες μῆνες) καὶ ὀλίγον τόπον πατήσαντες (ἀπὸ γὰρ τῆς Λαμψάκου μέχρι καὶ τῶν Κεγχριῶν ἀφίκοντο), μικρὸν ἢ μηδὲν λυμήναντες (προύφθασε γὰρ ὁ βασιλεὺς τὰ χρειώδη πάντα τοῖς ὑψηλοτέροις τόποις διασώσασθαι), ἐπὶ τὸ τῶν Πηγῶν ἐχώρησαν ἄστυ, ἓν μόνον φρούριον χειρωσάμενοι, ὃ Κεραμιδὰς ὀνομάζεται, περί που τοὺς βουνοὺς διακείμενον τῆς Κυζίκου. εἶχον δὲ καὶ τὰς ναῦς αὐτῶν ἑτοίμους εἰς τὴν Κωνσταντίνου παλινοστῆσαι. καὶ ᾤχοντο ἂν αἰσχύνης καὶ ζημίας πεπληρωμένοι, εἰ μὴ τοῦ τῶν Πηγῶν ἄστεως περιεγένοντο τῇ κλοπῇ· ἀνὴρ γάρ τις δεινὸς ἀναρριχᾶσθαι πρὸς ἀκρωνυχίας πετρῶν ὁδὸν ἐφεῦρε, δι' ἧς P 26
ὡπλισμένους Λατίνους εἰς τὴν ἀκρόπολιν νυκτὸς ἀνεβίβασεν, οἳ

1 λαὸν D   2 κωλῦσαι — αἰτίας om D   4 ἐκώλυσεν D
οὖν D   ὁ ῥὴξ αὐτῶν D   7 καὶ — ἐναντίους om D
12 τέσσαρες D   τοῦ D   13 ἄχρις καὶ τῶν Κεγχρέων D
15 περὶ vulgo   ἐχώρησεν D   16 χειρωσάμενος D
21 ἀκρονυχίαν D   22 ὡπλ. ἀνθρώπους Λατ. D.

subduxit. Ioannes autem imperator, cum ad resistendum ac descensum impediendum ob iam dictas causas copias non haberet, militaribus artibus cum exiguo milite hostium motus reprimebat. descenderunt Latini et eorum rex Ioannes, perque loca quaedam maritima iter intendebant, cum a navigiis discedere procul non auderent: nam eos adversis copiis imperator sequebatur, ingenio promptus et acer, qui cum parva etiam manu hostium impetus propulsaret. imperator per radices montium, Itali per littora iter habebant. parum itaque in ora maritima imperatori subiecta commorati (neque enim quattuor menses exegerant) nec multo calcato solo, cum a Lampsaco Cenchrias usque ne minimo quidem damno illato processissent (namque imperator eminentioribus locis necessaria quaeque antea conducta in custodiam tradiderat), ad Pegarum oppidum deflexere, unico tantum castello, cui Ceramidae nomen est, circa Cyzici colles sito, devicto. naves vero promptas, quibus se Cpolim reducerent, habebant. et remeassent utique probris ac damnis pleni, ni furto Pegarum oppidum expugnassent. vir enim quidam saxorum praerupta scandere dexter ac solers viam invenit, per quam noctu

καὶ τοῖς φύλαξιν αἴφνης ἐπεισπεσόντες αὐτούς τε ἐφόνευσαν καὶ εἷλον τὸ ἄστυ. τοῦτο πρὸς βραχὺ μὲν εἰς δειλίαν Ῥωμαίους ἐνέβαλε· πλήρης γὰρ ἦν ἡ πόλις ἀνδρῶν καλῶν τε κἀγαθῶν κἀκ τῶν περιφανεστέρων ἐν στρατιώταις. ἀλλ' ἡ τοῦ βασιλέως περὶ τὰ τοιαῦτα οἰκονομία καὶ στρατηγικωτάτη δεινότης τὴν τῶν Ῥωμαίων δειλίαν τότε ἀπετινάξατο, καὶ εἰς πτοίαν μᾶλλον τοὺς B Λατίνους ἐνέβαλε, καὶ τῆς τε φυσικῆς ῥοπῆς καὶ τῆς ἁλώσεως τῶν κατασχεθέντων γεγενημένης σφίσιν ὁρμῆς ἀνέστειλε. καὶ ὑπέστρεψαν εἰς τὴν Κωνσταντίνου, μικρόν, ὡς ἔφημεν, ἢ οὐδὲν εἰργασμένοι.

31. Ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς Ἰωάννης, οἷα ἐκεῖνος δεινὸς ἐφευρεῖν μεθόδους ἐν περιστάσεσι σῶσαί τε τὸ οἰκεῖον, ὑπὲρ οὗ καὶ πλείονος ἐδεῖτο λόγου, ἀναχαιτίσαι τε καὶ τὸ ὑπεναντίον, ὡς ἂν δι' ἀμφοῖν τὰ οἰκεῖα κρατύνοιτο, εὑρίσκει τρόπον ἀποπληρωτικὸν τοῖν δυοῖν. ἐγεννήθη γὰρ αὐτῷ υἱὸς ἐκ τῆς βασιλίδος Εἰ- C ρήνης, ᾧ καὶ κλῆσις τοῦ πάππου καὶ βασιλέως Θεοδώρου τοῦ Λασκάριος ἐπετέθειτο· ἑνδέκατον δέ οἱ ἔτος τότε ἠνύετο. καὶ ὁ Ἀσὰν δὲ θυγάτριον ἔσχεν, Ἑλένη αὐτῇ τοὔνομα, παρὰ τῆς ἐξ Οὔγγρων γαμηθείσης αὐτῷ· ἔννατον καὶ ταύτῃ ἔτος ἦν. πρεσβείαν γοῦν στέλλει ὁ βασιλεὺς πρὸς τὸν Βουλγάρων ἄρχοντα Ἀσάν, καὶ μνηστείας τῶν παίδων μνημονεύει καὶ τῆς ἀμφοῖν ἀγχι-

3 κἀκ — στρατιώταις om D 4 περὶ — 5 δεινότης] στρατηγία D 5 τῶν Ῥωμαίων et τότε om D 6 καὶ εἰς — εἰργασμένοι om D 7 τῆς] τῆς ἐκ τῆς? 11 Ὁ — ἐκεῖνος] οὗτος γὰρ οἷα D οἷος? 12 ὑπὲρ — λόγου om D 13 καὶ ἀναχαιτίσαι τὸ D 16 κλῆσιν τοῦ πάππου Θεοδώρου ἐπεθέτετο D 17 τότε ἔτος διηνύετο D 18 δὲ om D παρὰ — αὐτῷ ante θυγάτριον D 19 ἔννατον — p. 53, 1 συγκροτήσεως] στέλλει οὖν πρὸς τοῦτον ὁ βασιλεὺς ὑπὲρ μνηστείας τῶν παίδων D.

in arcem armatos Italos introduxit, qui improvisa irruptioue custodibus contrucidatis oppidum occuparunt. boc Romanis non parum timoris incussit: urbs enim ea viris probis ac bonis et inter milites celebrioribus abundabat. verum imperatoris circa baec prudentia et plusquam militaris calliditas Romanorum quidem metum excussit, Latinis vero maiorem formidinem iniecit, et quos ipsi impetus ex praeda facta sumpsere inbibuit. quare cum parum aut nihil, ut dictum est, profecissent, Cpolim reverterunt.

31. Imperator Ioannes impendentibus periculis et rebus in extremum adductis discrimen succurrere perspicax et acutus, ut suos tueri ac servare posset, quod et magis dignum consideratioue erat, et hostes infirmare, et per haee duo propria constabiliret, ut ambo perficeret, modum invenit. ex imperatrice Ireue filium susceperat, eui ab imperatore Theodoro Lascari patruo nomen dederat, undecim iam annos eo temporis natum. Asanus item filiolam habuit Heleuem nomine, ab Ungara ortam, novennem. imperator ad Asauum Bulgarorum principem oratores mittit, ut sponsaliorum inter

στείας καὶ τοῦ δι' ἀλλήλους συνασπισμοῦ τε καὶ συγκροτήσεως. καὶ δέχεται ὁ Ἀσὰν τὴν πρεσβείαν, καὶ πληροῦνται αἱ συμφωνίαι. καὶ ἐπὶ τούτοις καὶ ὅρκοι προύβησαν.

32. Τότε γοῦν καὶ αὐτὸς ἔρωτι τῶν μαθημάτων ἁλοὺς D καὶ τῆς ὑψηλοτέρας τῶν λόγων παιδεύσεως, τοῖς πᾶσι χαίρειν εἰπών, θελήματι τοῦ κρατοῦντος μετὰ καὶ ἑτέρων μειράκων εἰς τὰς τῶν λογικῶν παιδευμάτων θύρας παρήγγισα. παιδευτὴς δὲ ἦν ἡμῖν ὁ Ἑξαπτέρυγος Θεόδωρος. ἐπεὶ δὲ ἔμπροσθεν τοῦ βασιλέως συνήλθομεν, πρός με τείνας τὸν λόγον ὁ βασιλεὺς εἰρήκει ὡς τούτους μὲν ἐκ Νικαίας λαβὼν τῷ διδασκαλείῳ παρέδωκα, σὲ δὲ τοῦ ἐμοῦ ἐκβαλὼν οἴκου τουτοισὶ συναφῆκα διδάσκεσθαι. δεῖξον οὖν ὡς ἀληθῶς τῆς ἐμῆς οἰκίας ἐξῄεις, καὶ οὑτωσὶ τῶν μαθημάτων ἀντιποιήθητι. στρατιώτης μὲν γὰρ τὸ ἐπιτήδευμα γεγονὼς ὁπόσα ἂν ἔσχες τὰ τοῦ σιτηρεσίου παρὰ τῆς βασιλικῆς δεξιώσεως, τοσαῦτα ἂν ἴσως ἢ καὶ ὀλίγον πλείω σοι διὰ τὸ τοῦ γένους περιφανὲς ἔσται. ἔμπλεως δὲ φιλοσοφίας φανεὶς μεγάλων ἀξιωθήσῃ τῶν τιμῶν τε καὶ τῶν γερῶν· μόνοι γὰρ ἁπάντων ἀνθρώπων ὀνομαστότατοι βασιλεὺς καὶ φιλόσοφος. οὕτω μὲν τῶν ἀνακτόρων ὑποχωρήσας ὡς διδασκάλου φέρων ἐνέβαλον ἑαυτόν, ἑπτακαιδέκατον ἔτος ἄγων. ἦν δὲ οὗτος, ὡς ἔφην, ὁ Ἑξαπτέρυγος, ἀνὴρ οὐ πάνυ μὲν ἐπιστήμων ἐν τοῖς μαθήμασιν, ἀγαθὸς P 27 δὲ φράζειν, οἷα ῥητορικῆς κατάκρως ἐνδιατρίψας λόγοις καὶ τὸ ἐξαγγέλλειν εὐφυῶς μεμελετηκὼς καὶ πολλοῦ διὰ τοῦτο ἠξιωμένος

2 καὶ πλ. — προύβησαν om D 4 Τότε — παρεμβληθήσεται om D.

pueros et inter se affinitatis mentione inducta de mutuo auxilio mutuisque inter se tradendis operis sermonem consererent. Asanus legationem approbat; pacta conventa conficiuntur et iureiurando confirmantur.

32. Tunc mihi mathematum et sublimioris disciplinae amore excito, omnibus valere iussis, una cum aliis adolescentibus, ita annuente imperatore atque Exapterygo Theodoro informante, logicae scientiae aditus foresque aperiuntur. cum ante imperatorem convenissemus, in me oratione conversa imperator dixit. "hos Nicaea desumptos praeceptori tradidi: tibi e domu mea accepto, ut una cum his instruereris, facultatem feci. ostende itaque te vere e mea domu egressum fuisse, sicque mathematis incumbe: militarem enim vitam secuto, quot ex liberalitate imperatoris stipendia constitui poterunt, tot tibi aut non multo plura propter familiae claritudinem supererunt. at ubi philosophiae insinuatus frugiferis opibus te impleveris, magnos honores ac dignitates tibi comparabis. namque inter homines maxime omnium conspicui praecellunt imperator atque philosophus." hac ratione aula egressus praeceptori me dedidi annos septem et decem natum. verumtamen Exapterygus in mathematis non admodum praestabat, sed multum dicendo valuit, utpote rhetoricis studiis eximie institutus et ad eloquendum composite usu atque ingenio comparatus, ideoque nomen illius celeber-

ὀνόματος. ἐκείνου δὲ τελευτήσαντος μετὰ τὴν εἰς ἡμᾶς τῶν ποιημάτων σαφήνειαν καὶ τὴν τῆς τῶν λόγων τέχνης διδασκαλίαν, παρὰ τὸν Βλεμμίδην Νικηφόρον, ὃν τότε πάντες οἴδαμεν τελεώτερον τῶν ἄλλων ἐν ταῖς κατὰ φιλοσοφίαν ἐπιστήμαις, ἐφοίτησά τε αὐτὸς καὶ ὅσοι σὺν ἐμοὶ ἐτελοῦντο τὰ λογικά. καὶ ὁ περὶ ἡμῶν λόγος μέχρι τοσούτου νυνί· ἐσαῦθις δὲ ὅπῃ παρείκοι τῇ ἱστορίᾳ παρεμβληθήσεται.

B 33. Ἐπεὶ δέ, ὡς προειρήκειν, καὶ ἀμφοῖν τοῖν βασιλέοιν αἱ σπονδαὶ τῆς συμβιβάσεως γένοιντο, τῷ τε βασιλεῖ φημὶ Ἰωάννῃ τῷ Δούκᾳ καὶ τῷ κρατοῦντι τῶν Βουλγάρων Ἀσὰν Ἰωάννῃ, προκατέλαβε μὲν ὁ βασιλεὺς τὴν Λάμψακον, καὶ διαπεραιοῦται μετὰ τῶν οἰκείων δυνάμεων εἰς Καλλιούπολιν, καὶ πολεμεῖ τὸ ἄστυ ἑλεπόλεις στήσας, καὶ ἐν οὐ πολλῷ χρόνῳ χειροῦται τοῦτο, τῆς τῶν Βενετίκων διασώσας τοῦτο χειρός. μετὰ τοῦτο καταλαμβάνει τὴν Καλλιούπολιν καὶ ὁ Ἀσὰν σὺν τῇ οἰκείᾳ γαμετῇ τῇ ἐξ Οὔγγρων Μαρίᾳ καὶ τῇ θυγατρὶ Ἑλένῃ, καὶ συνέρχεται εἰς Καλλιούπολιν τῷ βασιλεῖ, καὶ τὰ εἰς φιλίαν ἀμφότεροι διαπράττονται. οὗτος
C μὲν οὖν οὐ διεπέρασε τὸν Ἑλλήσποντον, ἀλλ᾽ ἔμεινεν ἐν τοῖς τῆς Καλλιουπόλεως μέρεσιν· ὁ δὲ βασιλεὺς Ἰωάννης τὴν αὐτοῦ σύζυγον σὺν τῇ θυγατρὶ Ἑλένῃ λαβὼν διαπεραιοῦται εἰς Λάμψακον, ἔνθα ἦν ἡ βασιλὶς Εἰρήνη, καὶ πληροῦσι τὴν τῶν παίδων συνάφειαν, τοῦ πατριάρχου Γερμανοῦ τὰ τῆς ἱερολογίας τελέσαντος.

6 παρήκοι vulgo 8 δὲ — 12 εἰς] δ᾽ αἱ σπονδαὶ ἐγένοντο, διαπεραιοῦται ἐκ Λαμψάκου μετὰ τῶν οἰκείων ὁ βασιλεὺς εἰς D 14 ἀνασώσας χειρός D μετὰ τοῦτο om D 15 τῇ ἐξ Οὔγγρων Μαρίᾳ om D 16 Ἑλένῃ om D εἰς Καλλιούπολιν om D 17 ἐς D οὗτος — μέρεσιν om D 19 ὁ σὺν Ἀσὰν τὴν αὐτοῦ γαμετὴν καὶ τὸ θυγάτριον λαβὼν D 21 πληροῦται τὰ τοῦ κήδους τῶν παίδων D 22 ἱεροτελεστίας D.

rimum fuit. eo demortuo, postquam nobis poematum ambages explicasset et orationis conficiendae artem tradidisset, ad Blemmidem Nicephorum, quo neminem in philosophicis disciplinis praestantiorem novimus, me ipsum contuli, et quicunque una mecum logicis speculationibus attendebant. et de me ipso haec in praesenti satis dicta sint: in posterum vero reliqua, ubi sese tulerit occasio, historiae inserentur.

33. Cum itaque, ut praedixeram, ambo Ioannes Ducas imperator et Asanus Ioannes Bulgarorum rex in unum foedere icto convenissent, imperator Lampsacum praeoccupat, et copiis Calliupolim traiicit, adactisque machinis castellum invadit, et non multo post e Venetorum manibus recuperat. post haec Asanus cum uxore Maria Ungara et filia Helena Calliupolim venit, ubi cum imperatore sermonem conserit; ibidemque amicitiam uterque confirmant. hic Hellespontum non traiecit, sed in Calliupolis partibus remansit. Ioannes imperator cum uxore et filia Helena Lampsacum, ubi erat Irene imperatrix, remeat. et puerorum nuptias apparant, cum Germanus patriarcha

τότε καὶ ὁ Τρινόβου ἀρχιερεὺς ὑπὸ τὸν τῆς Κωνσταντινουπόλεως τελῶν αὐτονομίᾳ τετίμηται καὶ πατριάρχης ἀναγορεύεσθαι κέκριται βασιλικῷ καὶ συνοδικῷ τῷ θεσπίσματι, χάριτας τῶν προυχόντων ἀποτινύντων τῷ Βουλγάρων ἄρχοντι Ἀσὰν τοῦ κήδους ἕνεκα καὶ τῆς φιλίας. ἐπεὶ γοῦν ὅσα ἐς τὰ τοιαῦτα φέρει πεπλήρωται, ἡ μὲν βασιλὶς Εἰρήνη τὸν υἱὸν μετὰ τῆς νύμφης λαβοῦσα D τοῖς ἑῴοις συνδιῃτᾶτο χώροις, ὡσαύτως δὲ καὶ ἡ τοῦ Ἀσὰν σύζυγος ἐν τοῖς οἰκείοις τόποις ὑπέστρεψεν, ὁ δὲ βασιλεὺς Ἰωάννης καὶ ὁ Ἀσὰν τὰς οἰκείας δυνάμεις προσειληφότες καὶ ἄμφω τὴν δυτικὴν κατέδραμον χώραν, ὁπόση ἦν τοῖς Λατίνοις δουλεύουσα. καὶ λείαν μὲν πολλὴν ἐποιήσαντο καὶ Σκυθῶν ἐρημίαν (τὸ τῆς παροιμίας εἰπεῖν) τὴν ἅπασαν ἀπειργάσαντο, σφίσι δὲ αὐτοῖς κατὰ τοὺς ὅρκους τὰ ἄστη καὶ τὴν χώραν διεμερίσαντο. καὶ Καλλιούπολις μέν, ἐπεὶ καὶ πρὸ τῆς συνελεύσεως τοῦ Ἀσὰν παρὰ τοῦ βασιλέως ἑάλω, ὑπὸ τὸν βασιλέα ἐγένετο, ὁμοίως καὶ Μάδυτα καὶ πᾶσα ἡ ὀνομαζομένη Χερρόνησος. εἶχε δὲ ὁ βασιλεὺς καὶ τὸ τοῦ Κισσοῦ φρούριον, καὶ μέχρι ποταμοῦ ὃν Μαρίτζαν ὁ πολὺς μετονομάζει λαὸς τὰ σύνορα ἔθετο. ἐκράτησε δὲ καὶ τοῦ ὄρους τοῦ Γάνου, καὶ ἐν αὐτῷ ἐδείματο καὶ πολίχνιον, ἔνθα καὶ τὸν P 23 Κοτέρτζην Νικόλαον φυλάττειν ἐξέπεμψε καὶ πράγματα παρέχειν

2 τετίμητο βασιλικῷ καὶ συνοδικῷ ψηφίσματι D 3 χάριτας — φιλίας om D 5 ἐπεὶ — πεπλήρωται] ἔπειτα D 7 διῃτᾶτο χωρίοις, ἡ δὲ τοῦ D 8 τόποις om D 9 διειληφότες D καὶ ἄμφω om D 10 τοῖς om D 11 καὶ λείαν — ἐποιήσαντο om D τὸ τῆς παροιμίας] ὡς ἔπος D 12 πᾶσαν D εἰργάσαντο D 13 κατὰ τοὺς ὅρκους om D καὶ τὴν χώραν καὶ τὰ ἄστη D 14 παρὰ τοῦ βασιλέως om D 16 εἶλε D 17 μέχρι τοῦ ποταμοῦ Μαρίτζας τὰ D 19 τοῦ om D καὶ πολ.] καὶ om D 20 παρέχων D.

inter rem divinam nuptiarum caeremonias absolvisset. tunc et Trinobi praesul Cpolitano obnoxius imperatorio ac synodico decreto, ut Asano Bulgarorum principi affinitatis et amicitiae causa gratificarentur, suo iure vivere et patriarchae nomine condecorari obtinuit. his ergo ac similibus expletis imperatrix Irene cum filio ac sponsa in orientalibus locis versabatur, Asani uxor in sedes suas reversa est. Ioannes deinceps imperator et Asanus conductis copiis uterque occiduam plagam, quae Latinis serviebat, excurrerunt, ingentique inde praeda deportata Scythicam solitudinem, ut proverbio utar, universam effecerunt, urbibus ac regione, ut inreiurando convenerant, sibi divisis. Calliupolis cum ante adventum Asani expugnata fuisset, sub imperatoris potestate venit. simili ratione et Madyta, et omnis cui Chersoneso nomen est. habebat praeterea imperator et Cissi castrum, et ad fluvium qui Maritza a multis vocatur fines extendit. potitus est ad haec et monte Gano, in quo oppidulum exstruxit, cuius in custodiam misit Nicolaum Cotertzem, virum plurimis proeliis exercitum, in quibus adeo praestiterat ut

Λατίνοις τοῖς ἐν τῇ Τζουρουλῷ, ἄνδρα πολλοῖς κατεξητασμένον πολέμοις, καὶ ἐς τοσοῦτον εὐδοκιμήσαντα ὡς πάντας τοιαύτην δόξαν περὶ τούτου σχεῖν, μήτε πρὸ αὐτοῦ μήτε μὴν μετ᾽ αὐτὸν ἄλλον φανῆναι τοιούτοις ἔργοις ἐγκεχειρηκότα ἢ τοσαῦτα κατωρθωκότα. ὁ δὲ Ἀσὰν τὰ ὑπεράνω τῶν εἰρημένων χώρων καὶ πρὸς Βορρᾶν νεύοντα ὑφ᾽ ἑαυτὸν ἔσχεν. μέχρι μὲν οὖν καὶ αὐτῶν τῶν τειχῶν τῆς Κωνσταντίνου καὶ ἀμφότεροι κατηντήκεσαν, τοῦ ῥηγὸς
B Ἰωάννου ἐπ᾽ αὐτῶν καθεζομένου καὶ καθορῶντος, καὶ πτοίαν πολλὴν τοῖς Λατίνοις ἐνέβαλον, καὶ ἐν στενῷ κομιδῇ τὰ κατ᾽ αὐτοὺς ἔθεντο. ἐπεὶ δὲ ὁ τοῦ μετοπώρου παρερρύη καιρὸς καὶ ὁ χειμὼν ἤγγιζεν, ἀλλήλοις συνταξάμενοι ὅ τε βασιλεὺς Ἰωάννης καὶ ὁ Ἀσὰν ὁ μὲν εἰς τὴν οἰκείαν χώραν τῶν Βουλγάρων χωρεῖ, ὁ δὲ βασιλεὺς ἐς τὴν ἕω διαπερᾷ.

34. Ἐπεὶ δὲ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Θεόδωρος ἀφῆλιξ ἐτύγχανεν ὤν, ἑνδέκατον γὰρ διήνυεν ἔτος, ὥσπερ ἔφημεν, ἡνίκα τῇ βασιλίδι Ἑλένῃ ἐς συνουσίαν ἔμενον ἀτελῆ. ἀνήγοντο δὲ παρὰ τῆς βασιλίδος Εἰρήνης καὶ ἐπαιδεύοντο, οἷα ἐκείνη φύσεως ἀγαθῆς τυ-
C χοῦσα καὶ πρὸς ἅπαν καλὸν ἐπινεύουσα. τὰ μὲν οὖν τῶν Λατίνων πράγματα συνεστάλη τε τότε πολύ, καὶ τῷ κήδει τῶν δύο αὐτοκρατόρων εἰς ταπεινὸν ἄγαν καταπεπτώκει τὸ φρόνημα. ὁ δὲ ῥὴξ Ἰωάννης μικρὸν ἐπιβιώσας ἐξ ἀνθρώπων ἐγένετο, τὴν τῆς

1 ἄνδρα — 4 κατωρθωκότα] τοῦτο δὲ τὸ τῆς Τζουρουλῶ οὐ μετὰ πολὺν χρόνον ὑπὸ τῶν Ῥωμαϊκῶν ἑάλω δυνάμεων D   5 χωρίων D   καὶ τὰ πρὸς D   10 ὁ — καὶ om D   11 συνταξάμενοι ὁ μὲν Ἀσὰν εἰς τὰ οἶκοι, ὁ δὲ βασιλεὺς εἰς ἕω διεπέρασεν D   14 Ἐπεὶ — φρόνημα om D   16 ἐς] συνεζεύχθη, τὰ ἐς?   17 οἷα?   18 ἀπονεύουσα? cf. p. 31 a.

apud omnes illud vulgatum fuerit, neminem neque ante eum neque post eum fuisse qui tot ac tanta facinora vel attentarit felicius vel prosperius gesserit, ut inde Latinis qui in Tzurulo erant negotia facesseret. Asanus dictorum locorum partes superiores ad Aquilonem tenuit. et ad ipsos usque Cpolis muros Ioanne rege in illis adsidente et intuente uterque perveniens ingentem timorem Latinis iniecere, resque eorum in extremum discrimen deduxere. porro cum autumnus praeteriisset ac hiems instaret, Ioannes imperator atque Asanus postquam inter se de gerendis deliberassent, Asanus quidem domum revertitur, imperator in Orientem transfertur.

34. Cuius filius Theodorus cum adhuc immatura esset aetate, utpote qui annum undecimum, ut diximus, non excederet cum reginam Helenam duceret, integer ab imperatrice Irene una cum puella conservabatur: colebantur enim ab ea pueri atque informabantur, tanquam quae ingenium ac naturam optimam nacta in omne bonum animum inclinaret. igitur Latinorum res nimium in angustum deducta, duorum etiam imperatorum affinitate in extremum fastus ille depressus est. rex interim Ioannes cum non diu vixis-

Κωνσταντινουπόλεως ἐξουσίαν τῷ αὐτοῦ γαμβρῷ τῷ Βαλδουΐνῳ ὡς κλῆρον καταλιπών. ὁ δέ γε Ἀσὰν μετάμελος ἐπὶ ταῖς τοῦ βασιλέως Ἰωάννου συνθήκαις, ὡς ἐφάνη, γενόμενος τρόπον ἐζήτει ὅπως ἂν τὴν θυγατέρα ἀποσπάσῃ τοῦ συζύγου βασιλέως τοῦ Θεοδώρου καὶ ἑτέρῳ ταύτην κηδεύσῃ· τῶν γὰρ Ῥωμαίων ἐδεδίει πάνυ τὴν ἐς τὰ βελτίω προκοπήν, ἔθνους ἄρχων ὑποτεταγμένου πάλαι D *Ῥωμαίοις. σκήπτεται γοῦν αἰτίαν, ὡς ἐδόκει μέν, εὔλογον, κἂν οὐκ ἐλάνθανε τοὺς ἐπισταμένους τὰ πράγματα, καὶ ἀποστέλλει πρέσβεις πρὸς τὸν βασιλέα καὶ τὴν βασιλίδα, ὡς ἐπεὶ πλησιάσειε τῇ Ἀδριανοῦ βούλεται αὐτός τε καὶ ἡ σύζυγος τὸ θυγάτριον ἰδεῖν καὶ πατρικῶς περιπτύξασθαι καὶ τὰ εἰκότα πληρῶσαι καὶ αὖθις ἀποπέμψαι πρὸς τὸν πενθερὸν καὶ σύζυγον. ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς Ἰωάννης καὶ ἡ βασιλὶς Εἰρήνη, καί τοί γε ἀκριβῶς εἰδότες τὸ δρᾶμα καὶ καθαρῶς ἐπιγνόντες τὴν σκευωρίαν, ὅμως πέμπουσι πρὸς τὸν Ἀσὰν τὴν θυγατέρα, ταῦτ' εἰρηκότες ὡς εἰ τὴν θυγατέρα κατάσχοι καὶ τοῦ νομίμως συζευχθέντος ἀποστερήσειεν, ἔστι θεὸς ὁ τὰ πάντα ἐφορῶν καὶ τιμωρίαν ἐπάγων τοῖς τοὺς ὅρκους* P 29 *παραβαίνουσι καὶ τὰς συνθήκας, ἃς ἐπὶ θεῷ μάρτυρι συνεστήσαντο, διαλύουσιν. ὁ μὲν οὖν Βούλγαρος τὴν θυγατέρα λαβὼν ᾤχετο, τοὺς ἑπομένους αὐτῇ πάντας ὀπισθορμήτους ποιήσας, καὶ*

1 *τῷ γαμβρῷ Βαλδουΐνῳ τὴν Κωνσταντίνου ὡς* D 2 *γε* om D 3 *ταῖς συνθήκαις τοῦ βασιλέως φανεὶς τρόπον ἐζήτει δι' οὗ τὸ θυγάτριον τοῦ συζύγου ἀποσπάσῃ. τῶν* D 6 *ἐς τὰ βελτίω* om D *ἔθνους — Ῥωμαίοις* om D 7 *σκέπτεται* vulgo *ὡς — πράγματα* om D 8 *στέλλει πρὸς τὴν* D 10 *Ἀδριανουπόλει* D *τε* om D 11 *καὶ τὰ — σύζυγον* om D 12 *οἱ οὖν βασιλεῖς καίτοι ἐπιγνόντες* D 15 *τοῦτ'* D 16 *καὶ — ἀποστερήσειεν* om D *ἔσται θεὸς τιμωρός. καὶ ὁ Βούλγαρος* D 19 *λαβὼν τὴν θυγατέρα* D.

set, ex hominibus sublatus genero suo Balduino Cpolitanum imperium hereditarium reliquit. Asanus pactorum quae cum Ioanne imperatore sanxerat pertaesus, quanam ratione filiam a marito Theodoro imperatore avelleret et alii collocaret quaerebat: Romanorum namque in meliora progressum formidabat, gentis ipse Romanis obnoxiae occupator. meditatur itaque causam, iustam illam quidem atque conspicuam, ut videbatur, licet expertos rerumque gnaros consilium hominis non praeteriret. mittit ad imperatorem atque imperatricem legatos, qui referrent se cum uxore, dum Adrianopolim venisset, filiolam intueri velle et paterna necessitudine amplecti exosculárique, aliaque, uti par esse videbitur, explere, rursumque se eam ad socrum et consortem thalami remissurum. Ioannes imperator et imperatrix Irene, etsi fabulam ad amussim callerent et plane technas ac machinas cognoscerent, mittunt nihilominus ad Asanum filiam hoc enuntiato, "si ille filiam retinuisset et a legitimo coniuge separasset, esse deum, qui omnia conspicit, poenamque iurisiurandi et foederum sub teste deo initorum violatoribus infligit." sed Bulgarus recepta filia abiit, omnibus eam sequentibus recessim

τὸν Αἷμον διαβὰς ἐχώρει ἐπὶ τὸν Τρίνοβον, κλαιούσης μὲν τῆς αὐτοῦ θυγατρὸς καὶ ὀλοφυρομένης, καὶ πενθερᾶς καὶ βασιλίδος Εἰρήνης καὶ τοῦ συζύγου λίαν ἐποδυρομένης τὸν χωρισμόν, ὅτε φασὶ τὸν Ἀσὰν προσλαβόμενον αὐτὴν τῆς αὐτοῦ ἐφεστρίδος B ἔμπροσθεν ἐπικαθίσαι καὶ τύψαι κατὰ κόρρης τοῖς δακτύλοις, καὶ ἐπαπειλῆσαι δεινῶς, εἰ μὴ σιγῇ φέρει ὅσα οἱ διὰ βουλῆς ἐστὶν ἐπ᾽ αὐτῇ διαπράξασθαι.

35. Κατ᾽ ἐκεῖνο καιροῦ καὶ τὸ τῶν Σκυθῶν γένος, τῶν Ταρτάρων καταδραμόντων αὐτῶν, ὁπόσοι τὸ ξίφος ἐκείνων ἐξέφυγον, ἀσκοῖς τὸν Ἴστρον διαπεράσαντες τέκνοις ἅμα καὶ γυναιξί, καὶ ἀκόντων Βουλγάρων (πολλαὶ γὰρ ὑπῆρχον χιλιοστύες) τοὺς τῆς Μακεδονίας χώρους κατέλαβον, οἱ μὲν περὶ τὸν Ἕβρον καὶ τὰ ἐκεῖσε πεδία τὰς νομὰς ποιούμενοι, οἱ δὲ περὶ τὰ κατωτέρω μέρη καὶ τὸν ποταμὸν ὃν ἡ χύδην ῥέουσα γλῶττα, καθάπερ ἔφημεν, C Μαρίτζαν κατονομάζει. καὶ γάρ ἐστιν ὡς ἀληθῶς Ἕβρος μέχρι καὶ τῆς Αἵμου τὰς ἐκδρομὰς ποιούμενος, κἀκεῖθεν ἐπὶ τὸ Αἰγαῖον ἐκρέων πέλαγος· ὅτι δὲ συμβάλλουσι τούτῳ καὶ ἕτεροι ποταμοὶ καὶ μείζω ποιοῦσιν, ἐναλλάττει τοῖς παροικοῦσι καὶ τοὔνομα. ἐλῄζον οὖν τὰ ἐν Μακεδονίᾳ πάντα, καὶ ὡς ἐν ὀλίγῳ ἔρημα πάντα τῶν οἰκητόρων ἐποίησαν, καὶ Σκυθῶν ἐρημίαν (τὸ τῆς παροιμίας ἐρεῖν) ἀπειργάσαντο, καὶ πολιχνίων δὲ ὁπόσα ὑπῆρχον εὐχείρωτα

1 περὶ vulgo 2 καὶ πενθερᾶς — χωρισμόν om D 4 τῆς — καὶ om D 5 τοῖς δακτύλοις om D 6 διαβολῆς vulgo εἰ — διαπράξασθαι om D 10 διαπεράσαντες καὶ τὸν Αἷμον ὑπερπηδήσαντες τέκνοις D 13 περὶ — 18 τοὔνομα] περὶ τὴν Μαρίτζαν D 16 περὶ vulgo 19 γοῦν D ἅπαντα D καὶ ὡς — ἀπειργάσαντο om D.

cedere coactis, ac Haemum praetergressus Trinobum contendebat. cum illacrimaretur filia eiularetque, seque a socro, imperatrica Irene, atque coniuge separatam esse anxie ac nimium indoleret, fama est Asanum eam ante sui equi sagulum collocasse, digitisque in faciem percussisse, minatum acriter, ni silentio raptum ferret, se in eam omnia quae illi probro essent executurum.

35. Per idem tempus Scytharum gens ab excursionibus latrociniis ac Tartarorum caedibus reliqua, cum filiis et uxoribus, Bulgaris licet reclamantibus, cum innumera esset multitudo, utribus Istro superato, Macedoniaa loca occuparunt: alii circa Hebrum et aequatas agri planities victus sibi suppeditant, alii in loca inferiora, et fluvium quem communis lingua, ut diximus, Maritzam vocare solet, deferuntur. Hebrus namque ra et nomine usque Haemum excurrit, indeque in Aegaeum pelagus influit. quod vero in eum alii fluvii ingrediuntur et auctiorem reddunt. nomina accolarom, uti sese offerunt, induit. diripuere itaqua omnia quae in Macedonia erant, adeo ut minimo tempora universa cultoribus spoliata desolaretur, et Scytha-

πολέμῳ περιεγένοντο. καὶ ἐφονεύοντο μὲν πολλοί, ἐσκυλεύοντο δὲ πάντες καὶ ᾐχμαλωτίζοντο καὶ ἀπημπολοῦντο ἐν τοῖς μείζοσιν ἄστεσιν, οἷον τῇ Ἀδριανουπόλει, τῷ Διδυμοτοίχῳ, τῇ Βιζύῃ, τῇ [D] *Καλλιουπόλει, καὶ εἴ τι ἄλλο ἦν τείχεσιν ἐρυμνοτέροις ὠχυρωμένον καὶ τῷ πλήθει τῶν οἰκούντων ἠσφαλισμένον.*

36. *Ἐπεὶ γοῦν οὕτω ταῦτα συνέβη, τὸ τῶν Λατίνων γένος ἀεὶ καθ᾽ ἡμῶν μανίαν τρέφοντες, καὶ χεῖρον δὲ διατεθέντες διὰ τὴν πρὸ μικροῦ γενομένην σφίσι παρά τε τοῦ βασιλέως Ἰωάννου καὶ τοῦ Ἀσὰν ἔφοδον καὶ τῶν χωρῶν καὶ τῶν πολιχνίων αὐτῶν στέρησιν, καιρὸν ἐζήτουν ἐπιχειρήσασθαι καθ᾽ ἡμῶν, εὑρόντες τῷ τότε δυνάμενον, ὡς ᾤοντο, τὴν ἧτταν τούτοις ἀνακαλέσασθαι. καὶ πρῶτα μὲν τὸν Ἀσὰν ὑποποιοῦνται, καὶ τούτῳ τὰ πρὸς εἰρήνην σπένδονται· ἔπειτα δὲ σὺν αὐτῷ καὶ τοὺς Σκύθας, βαρβάρους ἄνδρας ἀλήτας τε καὶ ἐπήλυδας, μικροῖς τισὶ τοῖς χαρίσμασι, μακροτέραις δέ γε ταῖς ὑποσχέσεσιν εἰς ἑαυτοὺς ἕλκουσι καὶ συμπράκτορας τῶν ἔργων ποιοῦσι. καὶ δὴ συμμαχίαν τοσαύτην ἔκ τε Σκυθῶν καὶ Βουλγάρων συνηθροικότες οἱ Ἰταλοὶ ὁμόσε κατὰ τοῦ βασιλέως Ἰωάννου χωροῦσιν. ἐπεὶ δὲ σφίσιν ἐκ τοῦ* [P 30] *σχεδὸν τὸ τῆς Τζουρουλοῦ ἄστυ ἐτύγχανε, κατ᾽ ἐκείνου τὴν μάχην ἱστῶσι, παρόντος αὐτοπροσώπως καὶ τοῦ Ἀσὰν μετὰ τοσούτων χιλιοστύων, τῶν Σκυθικῶν καὶ τῶν Βουλγαρικῶν στρατευμάτων, καὶ τῶν Ἰταλικῶν μηχανημάτων. ἦν δὲ τῆς Τζουρουλοῦ*

2 *τοῖς — τῇ* om D 3 *τῷ Διδυμοτοίχῳ* om D *τῇ* utrumque om D 4 *καὶ εἴ — 5 ἠσφαλισμένον*] *καὶ τοῖς μείζοσιν ἄστεσιν* D 7 *ἀεὶ — 12 πρῶτα*] *πρῶτον* D 12 *τὰ πρὸς εἰρήνην* om D 14 *ἄνδρας* om D 15 *μείζοσι δ᾽ ὑποσχέσεσιν* D 17 *ἔκ — Βουλγάρων* om D *οἱ Ἰταλοὶ* om D 18 *Ἰωάννου* om D 19 *Τζουρουλῷ* D 20 *αὐτοπροσώπως* om D 21 *τῶν* ante *Βουλγ.* om D 22 *ἐφρούρει δὲ τὴν Τζουρουλῷ ὁ* D.

rum solitudo, ut proverbio dicitur, efficeretur. oppidulis item captu facilibus bello non sine multorum strage potiti sunt: rapinis ac populationibus omnia vastata; viri in servitutem abacti in maioribus urbibus Adrianopoli Didymotoecho Bizya Calliupoli, et si quae alia erat murorum tutiorum strue circumdata aut habitantium multitudine circumsepta, divenditi sunt.

36. Cum haec ita succederent, Latini quoque perpetuo in nos odio ac furore inflammati, et propter quam in eos Ioannes imperator et Asanus irruptionem fecerant, et urbium ac oppidorum privationem magis ac magis infensi, nostra aggrediendi nosque opprimendi occasionem quaerebant, et ad vires amissas instaurandas satis illud peropportunum visum est. primum sibi Asanum conciliant, cum quo pacem componunt; deinceps Scythas barbaros errones peregrinos et advenas munusculis exiguis, sed uberioribus promissionibus illectos sibi adsciscunt, agendorumque sibi socios allegant. hinc magis ex Scythis et Bulgaris auxiliaribus copiis recollectis Itali una omnes simul adversus Ioannem imperatorem aciem instruunt. et cum prope Tzuru-

τὴν φρουρὰν παρὰ τοῦ βασιλέως Ἰωάννου προσδεδεγμένος ὁ Ταρχανειώτης Νικηφόρος, ὃς ἐπὶ τῆς τραπέζης τοῦ βασιλέως ὑπῆρχε τότε, μέγας δὲ δομέστικος τετίμηται ὕστερον, γαμβρὸς δὲ ἦν τοῦ μεγάλου δομεστίκου τοῦ Παλαιολόγου ἐπὶ τῇ πρώτῃ αὐτοῦ θυγατρὶ Μαρίᾳ. ἦν δὲ ὁ Ταρχανειώτης καὶ στρατιώτης καλὸς καὶ
B ἀγαθὸς στρατηγός, καὶ πολλῆς ἐπαπολαύων τῆς παρὰ θεοῦ ἀντιλήψεως, καθὼς καὶ μέχρι τέλους ἐπέγνωσται μάλιστα· καὶ γὰρ ἐδόκει τοῖς πολλοῖς εὐτυχίᾳ κατορθούμενος τὰ πολλὰ ἢ εὐανδρίᾳ καὶ στρατηγίᾳ τῶν ἐναντίων περιγενόμενος. ἐπεὶ δὲ τῷ ἄστει παρεκαθίσαντο, μηχανήματά τε καὶ ἑλεπόλεις τοῖς Ἰταλοῖς ἐγεγόνεισαν πολλαί τε καὶ ἰσχυραί, ὡς μὴ μόνον τηλικοῦδε ἄστεως περιγενέσθαι ἰσχύουσαι ἀλλὰ καὶ ὑψηλοτέρων τειχῶν καὶ εὐμεγεθεστέρων πόλεων, τότε τὸ γενναῖον φρόνημα καὶ τὴν στρατηγικὴν μεθοδείαν μετὰ τῶν σὺν αὐτῷ ὁ ἐπὶ τῆς τραπέζης λαμπρῶς ἐνεδείξατο. ἦν δὲ τὸ ὅλον τῆς τοῦ θεοῦ ἀντιλήψεως· ἀντεμηχανᾶτο
C γὰρ ἔνδον ὁ Ταρχανειώτης τοῖς ἔξωθεν μηχανήμασιν, καὶ τῇ τοσαύτῃ πληθύϊ τῆς στρατιᾶς ἀντεπεξῆγε τὸ ἀνδρικὸν ἐν πολλοστοῖς ἄγαν τοῖς στρατιώταις. ἐν ἀμηχανίᾳ δὲ ἦν ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης, οὐ τοσοῦτον τῶν ἐν τῷ ἄστει ὑπεραγωνιῶν, ἀλλ' εἰδώς, οἷα ἐχέφρων καὶ συνετὸς τὰ πολέμια, ὡς εἰ τὸ ἄστυ παρὰ τῶν

2 ὃς] ὁ D, omissis τοῦ βασιλέως ὑπῆρχε. 3 μέγας — ὕστερον] καὶ ὕστερον μέγας δομέστικος D 4 ἐπὶ — 5 καὶ] ἀνὴρ D 5 καὶ ἀγαθὸς στρατηγὸς om D 6 ἀπολαύων D 7 καθὼς — περιγενόμενος om D 10 τε] μὲν D τοῖς Ἰταλοῖς om D 14 τῆς om D 17 ἀντεπεξῆγε — στρατιώταις om D 19 οὐ — ἀλλ' om D 20 οἷα — πολέμια om D παρὰ τῶν ἐναντίων om D.

lense castrum esset, vires ad id oppugnandum convertunt, eodem Asano praesente cum tot milenis Scytharum et Bulgarorum et Italicis machinis. Tzuruli custodia Nicephoro Tarchaniotae, qui e mensa tunc erat imperatoris, postmodum magnus domesticus creatus est, magni domestici Palaeologi gener, cum primum illius filiam Mariam sibi nuptiis adiunxisset, ab imperatore Ioanne demandata fuerat. erat Tarchaniota miles praestans et optimus dux, et divini praesidii saepissime particeps, ut exitu fineque rerum patenter innotuit: namque eum plerique aspirante magis fortuna res absolvere quam robore et militari peritia hostes superare existimabant. postquam castrum a milite circumseptum est, arietes tormentaque Italis adfuere multa et valida, quibus non hoc solum sed altiores etiam muros et ingentiores urbes quassatas diruissent. tunc cogitationes magnas et in bellicis disponendis industriam una cum sociis, qui e mensa erat, dilucide satis demonstravit. verum totum id divinae opi tribuendum est. nam Tarchaniota in externas machinas alias ipse machinabatur, et tantae copiarum multitudini robur ac animum, quae in immensa militum multitudine reperiri possent, opposuit. haec anxium ac sollicitum habebant Ioannem imperatorem, non tantum de castro pertimescentem, sed tanquam summo ingenio et prudentia bellica praeditum

ἐναντίων ἁλῴη φροῦδα πάντα τὰ ἐν τῇ δύσει τούτῳ τυγχάνοντα γένοιντο. τέως οὖν ἠγάπα μᾶλλον ἐν τούτῳ ἐπτοῆσθαι τοὺς πολεμίους καὶ τὸ πολὺ τῆς ῥύμης σφίσιν ἐναποκόπτεσθαι· ἔμελε γὰρ αὐτῷ μᾶλλον τὰ ἐν τῇ ἕῳ, ὧν ἐλευθέρων ὑπαρχόντων τῆς μάχης πλεῖον αὐτῷ τὸ τῆς εὐφροσύνης ὑπῆν. πολιορκουμένου γοῦν τοῦ ἄστεως Τζουρουλοῦ αἴφνης ἐπῄει μήνυμα τῷ Ἀσὰν ὡς ἡ σύζυγος D αὐτοῦ ἡ ἐξ Οὔγγρων ἐξ ἀνθρώπων ἐγένετο, τετελεύτηκε δὲ κατὰ ταὐτὸ καὶ παιδίον αὐτοῦ καὶ ὁ Τρινόβου ἐπίσκοπος. θεομηνίαν γοῦν ἡγησάμενος ταῦτα πυρὶ ἀφανίζει τὰς ἑλεπόλεις, καὶ ὡς εἶχε δρόμου ἐπὶ τὸν Τρίνοβον ἵκετο. μόνοι γοῦν ἀπολελειμμένοι οἱ Ἰταλοί, ἐπεὶ μὴ ἀποχρώντως εἶχον εἰς τὴν τοῦ ἄστεως πολιόρκησιν, κἀκεῖνοι τὴν κατ' αὐτῶν μάχην λελοιπότες ἐς τὴν Κωνσταντίνου ᾤχοντο. ἠλευθέρωτο γοῦν τὸ ἄστυ τῆς τῶν ἐναντίων πολιορκίας, καὶ συνηλευθέρωτο καὶ ὁ ἐπὶ τῆς τραπέζης Ταρχανειώτης, Νικηφόρος ἐν τούτοις κατὰ τὴν κλῆσιν ἀναφανείς. ὁ μὲν οὖν Ἀσάν, ἐπειδὴ τούτῳ τὰ προρρηθέντα ξυμβέβηκε λυπηρά, εὐσεβῶς καὶ μάλα οἰηθεὶς ὡς διὰ τὰς παραβασίας τῶν ὅρκων ὧν μετὰ τοῦ βασιλέως Ἰωάννου ξυνέθετο καὶ τὸ ἀποσπάσαι τὴν θυ- P 31 γατέρα τοῦ συζύγου Θεοδώρου ταυτὶ γένοιντο, μετάμελος ἐπὶ τούτοις γενόμενος πρέσβεις ἐξαπεστάλκει πρὸς τὸν βασιλέα, ἑαυτόν τε ἐξουθενῶν τῆς κακίστης πράξεως καὶ τὰς συνθήκας ἀνα-

1 ἀλῷ D τούτῳ et 2 γένοιντο om D 2 ἐν τούτῳ μᾶλλον D 3 ῥώμης D 5 τὰ D 6 Τζουρουλῷ D 7 κατ' αὐτὸ καὶ τὸ π. D 9 γοῦν] τοίνυν D 10 περὶ vulgo 12 ἀπολελοιπότες D 15 Νικηφόρος — ἀναφανείς om D 16 ἐπειδὴ — λυπηρά om D 17 καὶ μάλα om D παραβάσεις D ὧν — 19 γένοιντο] οὕτω λελύπητο D 20 ἐξαποστέλλει D 21 καὶ τῆς κακίστης πράξεως τὴν ἧτταν ἀνακαλούμενος D.

suspicantem, si castrum ab hostibus caperetur, quaecunque ipse in occidente possideret, pessum itura. delectabatur interim in eo expugnando adversarios retardari, eorumque potissimam impetus partem confringi: nam orientalibus rebus potius animum advertebat, quas cum a bello immunes conspiceret, magis animo gestiebat. dum obsidetur Tzuruli castrum, Asano de repente nuntiatur uxorem Ungaram in vivis esse desiisse, eodem momento et filiolum ipsius et Trinobi episcopum obiisse. ideo numinis iram ratus tormenta igne concremat, et quam citissime Trinobum redit. igitur soli Itali cum ad obsidendum castrum ex se non sufficerent, quam in Romanos constituerant pugnam dirimentes, Cpolim revertuntur, et arx illa ab hostium obsidione liberatur. qui e mensa erat Tarchaniota Nicephorus in his victoriam, quod utique suum nomen infert, adeptus. Asanus ergo post dicta adversa ac infortunata pie admodum concipiens propter violatum iusiurandum, quod imperatori Ioanni dederat, et filiam a thalami consorte Theodoro raptam haec fieri, poenitentia ductus caduceatores mittit ad imperatorem, semet ipsum sceleris accusans et pacta conventa reposcens, deprecansque

καλούμενος καὶ συγγνώμην τῶν πεπραγμένων αἰτούμενος. ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς Ἰωάννης καὶ ἡ βασιλὶς Εἰρήνη, οἷα ἐκεῖνοι πρὸς τὰ εὐσεβέστερα καὶ θειότερα ἀπονεύοντες, δέχονταί τε τὴν πρεσβείαν, καὶ οὐδὲ εἰς μακροὺς ἐλθόντες λόγους τούς τε ὅρκους καὶ αὖθις
B πεδοῦσι καὶ τὴν νύμφην Ἑλένην ἀνακαλοῦνται. ἀποστέλλεται γοῦν αὕτη πρός τε τὸν πενθερὸν καὶ τὸν σύζυγον, καὶ εἰρήνη πάλιν μέσον Ῥωμαίων τε καὶ Βουλγάρων.

37. Ὁ μὲν οὖν τῆς ἱστορίας δρόμος ἐφ' ἑτέραν τρέπεται τὴν ὁδὸν καὶ τὰ περὶ τῶν ἐν τῇ Κωνσταντίνου διασαφήσει· πολυσχιδῶς γὰρ τότε τῶν πραγμάτων κεκινημένων διὰ τὸ πολυαρχίαν ἐν πᾶσι γενέσθαι, ποικίλως δεῖ καὶ τὰ τοῦ λόγου συστρέφεσθαι. ὁ μὲν οὖν Βαλδουῖνος, ὃν ὁ λόγος βασιλεῦσαι τῆς Κωνσταντίνου προείρηκεν, ἀπειρηκὼς ἐν ταῖς πρὸς Ῥωμαίους μάχαις, μᾶλλον δὲ τῇ πρὸς τὸν βασιλέα Ἰωάννην ἐναντιότητι (ἐς μικρὸν
C γὰρ τὰ ἐκείνου παρὰ τούτου συνέσταλται), πρὸς τὸν τῶν Φράγκων ἀποδεδημήκει ῥῆγα, προσῳκειωμένον τούτῳ καθ' αἷμα, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ὡς ξυμφυλέτην ἄγαν τε Ῥωμαίοις ἐχθρὸν καὶ βοηθεῖν διὰ ταῦτα ἕτοιμον, καὶ συμμαχίαν ζητεῖ ἀξιόλογον, καὶ ἐπιτυγχάνει τοῦ σκοποῦ· καὶ ἐν οὐ πολλῷ χρόνῳ ἑξήκοντα χιλιάδες συνηθροίσθησαν Φράγκων, ἵν' ὅπως κατὰ Ῥωμαίων χωρήσωσιν. ἐπεὶ δὲ οὐκ ἦν αὐτοῖς εὔδρομος διὰ νηῶν ἡ ὁδός, τῆς ἀναγωγῆς

1 καὶ συγγν. — αἰτούμενος om D οἱ οὖν βασιλεῖς πρὸς τὰ θειότερα D 2 οἷοι? 3 τε om D 4 καὶ — πεδοῦσι om D 5 νύμφην αὖθις ἀνακαλοῦνται, καὶ στέλλεται αὐτοῖς, καὶ εἰρήνη γίνεται μέσον αὐτῶν D 8 Ὁ — 13 προείρηκεν] ὁ δὲ Βαλδουῖνος D 14 μᾶλλον — συνέσταλται om D 16 οὐ — ἕτοιμον om D 18 συμμαχίας ζητήσας ἔτυχε τοῦ D 20 ἠθροίσθησαν D ἵν' — χωρήσωσιν om D 21 τῆς — μισθὸν om D.

sibi veniam flagitiorum. Ioannes imperator Ireneque imperatrix, tanquam qui in magis pia ac magis divina prospicerent, legatos excipiunt, nec verbis rem prolatando rursum iusiurandum comprobant, sponsamque Helenam repetunt, quae ad socrum et coniugem redit, et pax iterum inter Romanos et Bulgaros peragitur.

37. Sed historiae series alio deflectit, et quae Cpoli agebantur narrare gestit: namque cum tunc temporis ob varios ubique principatus in multas etiam partes res divisae agitareutur, varie etiam orationis corpus conformandum est. Balduinus, quem supra oratio nostra Cpoli imperasse demonstraverat, ob conflictus erga Romanos et potissimum propter sui adversarium Ioannem imperatorem, qui in angustum dominatum illius contraxerat, diffidens ac plane desperans ad Francorum regem sibi affinitate coniunctum et eiusdem generis et Romanis infensissimum, ideoque suppetias ferre paratum, proficiscitur, operamque illius nec contemnendam poscit. fit voti compos, et intra breve tempus Francorum sexaginta milia, ut in Romanos arma caperent, lecta sunt. et cum navigiis via difficilis esset (largiorem enim

προσαπαιτούσης πλείω ἢ κατὰ δύναμιν τὸν μισθόν, διὰ τῆς χέρσου τὴν πορείαν ποιοῦνται. καὶ δὴ τὰς ἄνω παραμείψαντες Γαλ- D λίας καὶ διελθόντες τὴν Ἰταλίαν διὰ τῶν ὑπωρειῶν τῶν Ἄλπεων εἰς τὸ Ὀστρίκιον ἀφίκοντο, καὶ τὴν Οὐγγρίαν παραγγείλαντες διαπερῶσι τὸν Ἴστρον, καὶ τῇ Βουλγάρων προσέσχον, πᾶσι μὲν ὡς φίλοις καὶ συγγενέσι καθ᾽ ὁδὸν χρώμενοι, καὶ διὰ σφᾶς μὲν αὐτούς, οὐχ ἧττον δὲ καὶ διὰ τὴν πρὸς ἡμᾶς ἔχθραν ἐφιλοφρονοῦντο παρὰ τῶν κατὰ τόπους κρατούντων τὰ μάλιστα. οἱ μὲν οὖν Βούλγαροι τὰς μετὰ Ῥωμαίων σπονδὰς παρεωρακότες ἄδειαν τοῖς Φράγκοις δεδώκασι διὰ τῶν ὅρων αὐτῶν διελθεῖν, τῷ δοκεῖν ὑπ᾽ αὐτῶν βιασθέντες τὴν ἐκβολήν. τὸ μὲν οὖν ἄστυ τῆς Τζουρουλοῦ καὶ αὖθις ἑάλω ἐκστρατευσάντων κατ᾽ αὐτῶν τῶν Λατίνων καὶ συμμαχούντων τούτοις καὶ τῶν Σκυθῶν, εἰς φυλακὴν δὲ ἦν τότε ὁ Πετραλίφας Ἰωάννης, ὃς μέγας χαρτουλάριος πρὸς τὸν βασιλέα Ἰωάννην τετίμητο, ἀνὴρ γενναῖος τὴν χεῖρα καὶ πολεμικοῖς πράγμασι κατεξητασμένος παιδόθεν· τὸ δὲ τῆς Λατινικῆς δυνάμεως περιὸν καὶ τὸ ἀπειροπληθὲς τῶν Σκυθῶν καὶ τὸ τῶν ἑλεπόλεων συχνόν τε καὶ καρτερὸν παραδοῦναι τοῦτον τὸ ἄστυ P 32 τοῖς Ἰταλοῖς πεποιήκεσαν. φασὶ δέ τινες καὶ προδοσίαν μελετῆσαί τινας κρύφα, κἀντεῦθεν πτοηθῆναι τὸ ἀπρόοπτον τῆς ἁλώσεως. οἱ μὲν οὖν Λατῖνοι τὴν Τζουρουλὸν ἐχειρώσαντο, καὶ τοὺς ἐν ταύτῃ Ῥωμαίους συνάμα τῷ Πετραλίφᾳ δεσμώτας ἤγα-

8 τὰ μάλιστα om D 10 τοῖς om D διὰ — αὐτῶν om D τῷ — ἐκβολήν om D 11 Τζουρουλῷ D 12 ἐκστρατ. — Σκυθῶν om D 14 τότε] τούτου D ὃς] ὁ D, omissis πρὸς — τετίμητο. τοῦ βασιλέως Ἰωάννου? 15 γενναῖος — 16 παιδόθεν] ἀνδρεῖος D 19 πέπεικε D καὶ — 21 ἁλώσεως] ὡς καὶ διὰ ὑποψίαν προδόσεως D 21 Τζουρουλῷ D 22 ἐνταῦθα D.

quam ipsi possent facere impensam similis navigatio postulabat), terrestri itinere viam ineunt, superioresque Gallias traiicientes percursaque Italia per radices Alpium Ostricium proficiscuntur, et per Ungariam commigrantes Istrum tranant, et Bulgaris immiscentur, omnibus tanquam amicis et affinibus usi; qui et propter semet ipsos, nec minus in nos odium amicissime a locorum dominis excipiebantur. Bulgari foederibus cum Romanis spretis facultatem Francis fecere per montana sua transeundi, quasi vi atque factione coacti dedissent. sic Tzuruli arx a Latinis oppugnantibus cum Scytharum auxiliaribus copiis rursum expugnatur. tunc eam custodiebat Ioannes Petraliphas magni cancellarii dignitate a Ioanne imperatore decoratus, vir maximis corporis viribus et a puero militaribus negotiis exercitus: verum Latinarum copiarum abundantia et innumera Scytharum vis tormentorumque spissum ac validum Italis deditionem paravit. tradunt nonnulli clam aliquos defectionem meditatos, ideoque improvisum expugnationis pertimuisse. Latini itaque Tzurulum cepere, et in ea Romanos comprehensos cum Petrall-

γον εἰς τὴν Κωνσταντίνου, καὶ πρὸς τοὺς οἰκείους αὐτοὺς ἀπημπόλησαν. τοῦ δὲ ἄστεως τῆς Τζουρουλοῦ πολιορκουμένου παρ' Ἰταλῶν, ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης τριήρεις ἱκανὰς συσκευασάμενος καὶ στράτευμα οὐκ ὀλίγον μεθ' ἑαυτοῦ προσλαβὼν κατὰ τῶν B Ἰταλῶν ἐπεχείρει. ἀπὸ μὲν οὖν τῆς Νικομηδείας ἀπάρας καὶ παραμείψας τὸν χάρακα ἐπόρθησε τὴν Δακίβυζαν πρὸ καιροῦ, καὶ κατέσχε ταύτην, προσέτι δὲ καὶ τὸ τοῦ Νικητιάτου φρούριον, καὶ ὑφ' ἑαυτὸν καὶ τοῦτο πεποίηκεν. ἐδυστύχησε δὲ τῷ τότε ἐν ταῖς τριήρεσιν ἀπειροπολέμων ὄντων τῶν ἐν αὐταῖς μαχομένων, καὶ τοῦ Ἰσφρὲ τοῦ Ἀρμενίου εἰς τάξιν ἡγεμόνος ἐν τούτοις τυγχάνοντος καὶ ὀκνηροτέρου τελοῦντος περὶ τὰ μάχιμα. προϋπῆρχε δὲ τὴν τῶν τριήρεων στρατηγίαν ὁ Κοντοφρὲ Μανουὴλ περιεζωσμένος, ἀνὴρ γενναῖος τὴν χεῖρα καὶ Ἄρην πνέων κατά τε θά- C λατταν καὶ ξηράν. ἀλλὰ πρό τινων ἡμερῶν θρασυτέρας τὰς διαλέξεις περὶ τοῦ ναυτικοῦ πρὸς τὸν βασιλέα ποιησάμενος (εἰρήκει καὶ γὰρ ὡς οὐκ ἂν ἀντωπήσειαν ταῖς Ἰταλικαῖς τριήρεσιν αἱ ἡμέτεραι, κἂν πολλαπλασιάζοιντο πρὸς αὐτούς, ἀκριβῶς τὰ περὶ ἀμφοῖν ἐπιστάμενος) παρεστάλη τῆς ἡγεμονίας, καὶ Ἰσφρὲ αὐτὴν διεδέξατο, καὶ ἡττήθη ἧτταν σφόδρα δεινήν. τριάκοντα γὰρ ἐξάρχων τριήρεων ὑπὸ τρισκαίδεκα ἐκνενίκηται, καὶ τοσαύτας ἀπώλεσεν ὁπόσαι ἦσαν τῶν ἐναντίων· ἑκάστη γὰρ τούτων μίαν ἐκέρδησε λάφυρον αὐτοῖς ἀνδράσι καὶ ὅπλοις. καὶ ταῦτα μὲν

1 *Κωνσταντινούπολιν* D 2 *Τζουρουλῷ πολιορκουμένης* D *παρ' Ἰταλῶν* om D 3 *σκευασάμενος* D 5 *οὖν* add D 10 *Ἰοφρὲ* D 16 *καὶ γὰρ* om D *ἂν* om D *τριήρεσιν* om D 17 *κἂν* — 18 *ἐπιστάμενος*] *καὶ* D 18 *καὶ ὁ Ἰοφρὲ* D 19 *ἧτταν σφόδρα δεινήν* om D 20 *νενίκηται* D 21 *ἑκάστη* — *οὕτως* om D.

pha vinculis alligatos et Cpolim deductos familiaribus vendiderunt. dum obsideretur ab Italis Tzurulus, Ioannes imperator multis triremibus fabricatis et exercitu non exiguo secum conducto Italos aggrediebatur. a Nicomedia discedens et Characem praetergressus Dacibyzam praeter expectationem oppugnatam occupavit. praeterea et Nicetiati castellum in suam potestatem redegit. infortunatus nihilominus in triremibus fuit, cum qui in illis confligebant bello essent inexperti atque insueti, et Isphreus Armenius classi praeesset, circa res militares ultra quam par erat segnior. ante eum Manuel Contophreus, vir manu potens, terra marique Martem spirans, triremium erat gubernator: sed cum ante paucos dies de classe audacior illius cum imperatore congressio fuisset (namque dixerat Italicis triremibus nunquam nostras, licet multo plures fuissent, cum ipse ambarum facultates optime nosceret, obviare vel obsistere posse), praefectura spoliatus est, quam in se Isphreus receperat, valde miseranda victoria superatus: cum enim triginta triremes conduceret, a tredecim debellatus est, totque de suis quot erant hostium amisit: singulae enim singulas cum ipsis hominibus et armis spolium

ἔσχεν οὕτως, ὁ δὲ βασιλεὺς Ἰωάννης καὶ αὖθις μετὰ τοῦ βασι- D
λέως Ἀσὰν εἰρήνην εἶχε, καὶ τῇ συγγενείᾳ καὶ ἄμφω συνεδέδεντο, οὐκ ἀκριβῶς μὲν τοῦ Ἀσὰν τὰς ἐνόρκους συμφωνίας φυλάττοντος· ἔστι γὰρ ὅτε διὰ μικρὸν κέρδος παρεσπόνδει. τέως ἐν τῷ φανερῷ καὶ πλατυκῶς ἔστεργε τὴν ἀγάπην καὶ τὰ τῶν φίλων ἐποίει.

38. Ὁ μὲν οὖν Ἀσὰν Ἰωάννης τῆς συζύγου στερηθείς, ἣν ἐξ Οὐγγρίας εἶναι ὁ λόγος φθάσας ἱστόρησεν, ἠγάγετο εἰς γυναῖκα τὴν θυγατέρα τοῦ Ἀγγέλου Θεοδώρου τὴν Εἰρήνην, καλὴν τὸ εἶδος καὶ εὐμεγέθη, μηδὲ τὸ τοῦ αὐταδέλφου τοῦ πατρὸς αὐτῆς κῆδος ὑπιδών, ὅτιπερ τῇ ἐκ παλλακίδος αὐτοῦ θυγατρὶ συνηυνάζετο. ἦσαν δὲ τῷ Ἀγγέλῳ Θεοδώρῳ παῖδες ἄρρενες δύο, Ἰωάννης καὶ Δημήτριος, καὶ θήλειαι δύο, ἡ Ἄννα καὶ ἡ ῥηθεῖσα Εἰρήνη, μεθ' ἧς ὁ Ἀσὰν παῖδας γεγέννηκε τρεῖς, τὸν Μιχαήλ, τὴν Θεοδώραν καὶ τὴν Μαρίαν. ἀπελύθη γοῦν τῶν δεσμῶν διά
τοι τοῦτο ὁ Ἄγγελος Θεόδωρος, καὶ συναινέσει τοῦ γαμβροῦ αὐ- P 33
τοῦ τοῦ Ἀσὰν ἐγκρατὴς γενέσθαι τῆς Θεσσαλονίκης καὶ πάσης ἧς πρότερον ἦρχε χώρας ἠθέλησε. καὶ δή τινας ὀλίγους παρὰ τοῦ Ἀσὰν προσλαβόμενος, ἐπεὶ φανερῶς κινῆσαι μάχην κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Μανουὴλ οὐκ ἠδύνατο, κρύφα μηχανᾶται τὴν εἰς Θεσσαλονίκην εἴσοδον, εὐτελῆ τινὰ ἀμφιασάμενος ῥάκια καὶ τὴν εἴσοδον ὑποκλέψας τῆς πόλεως. ἐπεὶ δὲ εἰσῄει καί τισιν ἐπεγνώσθη τοῖς οἷς ἐβούλετο, οὓς ὅτε εὐτύχει ἐφίλειστε καὶ εὐηργέτει, μεθ'

1 βασιλέως om D 2 ἄμφω] αὖθις D 3 οὐκ — 4 ὅτε] ἀλλ' ὁ Ἀσὰν ἔστιν ὅτε καὶ D 4 τέως — ἐποίει om D 6 Ὁ — 7 ἠγάγετο] ἠγάγετο δὲ ὁ Ἀσὰν D 8 καλὴν — εὐμεγέθη om D 11 ἄρρενες δύο om D 12 θήλειαι Ἄννα τε καὶ Εἰρήνη D 15 τοι om D ὁ] καὶ ὁ D 17 εἶχε D 18 μάχην add D.

retulerunt. et haec quidem ita se haboere. imperator vero Ioannes rursos cum Asano paeem sanxit, et affinitate ambo vinciebantor. Asanus quamvis cum iureiurando foedera composita non oimia anxie observaret, tanquam qui vel minimo emolumeoto sibi proposito iura violaret, in aperto et simulate amicitiam colebat, et quae amicorum erant exeqnebatur.

38. Hic ergo uxore, quam Ungaram fuisse praenarravimus, privatus filiam Angeli Theodori Irenem, forma conspicuam et corpore proceram, fratris paterni consanguinitatem, qui cum filia soa e pellice suscepta cubabat, haud reveritus, sibi matrimonio iungit. erant Tbeodoro Angelo filii mascoli duo, Ioannes et Demetrius, et doae feminae, Anna et dicta Irene; quacom Asanus filios babuit tres, Miehaelem Theodoram Mariam. propterea viuculis solutus Angelos Theodorus, ita genero eius Asauo annuente, Thessalonicae et universae regionis, cui ipse prius imperabat, imperium recuperare animum induxit, paucisque ab Asano acceptis, cum palam in fratrem Manuelem arma capere non posset, clam ingressum Thessalouicae molitur. sic sordidis pannis vestitus orbem furtive ingreditur. com vero quibus concupierat, illis scilicet quos ipse in rebus prosperis sibi et amore et beneficio

ὢν καὶ τεθάρρηκε τὴν κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ σκῆψιν, οὐ πολλοῦ δεη-
B θεὶς τοῦ χρόνου ἐγκρατής τε αὖθις τῆς Θεσσαλονίκης ἐγένετο καὶ
τῶν πέριξ πόλεων καὶ χωρῶν. βασιλεὺς δὲ ὀνομάζεσθαι οὐκ ἠθέ-
λησε διὰ τὸ τῶν ὀφθαλμῶν πάθος, τὸν δὲ υἱὸν αὐτοῦ Ἰωάννην
βασιλέα ὠνόμασε, καὶ ἐρυθροῖς πεδίλοις τοὺς πόδας ἐκείνου ὑπέ-
δησε, καὶ τοιούτοις γράμμασιν ὑπογράφειν διώρισεν, αὐτόν τε
διέπειν τὰ κοινὰ καὶ διεξάγειν τὰ τοῦ υἱοῦ. τὸν δ' ἀδελφὸν Μα-
νουὴλ τῆς ἀρχῆς ἐκβαλών, καὶ ἐμβαλὼν ἔν τινι τριήρει, περὶ τὴν
Ἀττάλου ἐξώρισεν, τὴν δὲ σύζυγον αὐτοῦ πρὸς τὸν πατέρα Ἀσὰν
ἐξέπεμψεν. ὁ δὲ Ἀσὰν τὸν πενθερὸν μᾶλλον ἐφίλει Θεόδωρον ἢ
C τὸν γαμβρὸν αὐτοῦ Μανουήλ· ὑπερηγάπα γὰρ τὴν σύζυγον Εἰρή-
νην, οὐχ ἧττον ἢ Ἀντώνιος τὴν Κλεοπάτραν. ὁ μὲν οὖν Μανουὴλ
τῇ Ἀττάλου προσοκείλας παρὰ προσδοκίαν τοὺς ἐξ Ἄγαρ εὗρε
φιλανθρωπίᾳ μᾶλλον πρὸς αὐτὸν χρησαμένους· ἐπεὶ γὰρ εἰρήκει
πρὸς τὸν βασιλέα Ἰωάννην τυγχάνειν αὐτοῦ τὴν ὁρμήν, παρεχώ-
ρησαν τούτῳ τὴν δίοδον, ἐφοδιασάμενοι προσηκόντως. ἐκεῖθεν
οὖν πρὸς τὸν βασιλέα ἀφίκετο οὗτος, καὶ ὁ βασιλεὺς ἀσμένως τε
τοῦτον ἐδέξατο καὶ ὡς προσῳκειωμένον τῷ γένει καὶ ὡς πάλαι δε-
D σπότην ὠνομασμένον, δοὺς δὲ αὐτῷ χρῆμα καὶ τριήρεις ἓξ ἐπὶ
τὴν μεγάλην Βλαχίαν ἀφῆκεν, ὅρκους παρ' αὐτοῦ λαβὼν φρικώ-
δεις, οἷος ἐκεῖνος συνέσεως καὶ ἀγχινοίας πλήρης ὤν. καταλαβὼν
οὖν τὸν τῆς Δημητριάδος χῶρον ὁ Μανουήλ, κἀκεῖθεν τοῖς μὲν

2 τε om D τῆς om D 3 ἐθέλησε D 10 πενθερὸν αὐτοῦ μᾶλλον D 11 ὑπερηγάπα — Κλεοπάτραν om D 13 τοῖς ἐξ Ἄγαρ ἐνέτυχε D 14 μᾶλλον om D χρησαμένοις D 16 εἴσοδον D ἐφοδ. — 17 οὖν] καὶ D 17 οὗτος om D 19 περὶ vulgo 20 φρικώδεις — ὢν om D 22 οὖν τὴν Δημητριάδα κἀκεῖθεν D.

devinxerat, innotuit, adversus fratrem consilia aperit, neque diu post rursus et Thessalonicam et adiacentia loca et urbes sub dominium ditionemque suam facit. is propter oculorum imminutionem imperatoris nomen recusat, eo tamen Ioannem filium cohonestat, et purpureis calceis pedes illius circumvestit, neque dissimilibus literis subscribere iussit; sibi vero summam omnium rerum ac filii temperationem reservavit; fratrem Manuelem abrogato imperio in triremem impositum Attaliam ablegavit, coniugem ad Asanum patrem remisit. Asanus Theodoro socero quam genero Manueli addictior erat: non minus enim ipse amore coniugis Irenae quam Antonius Cleopatrae corripiebatur. Manuel itaque Attaliam appellens ab Agarenis, quod ipse nusquam speraverat, humanissime officiosissimeque excipitur: nam dicenti se ad Ioannem imperatorem contendere commeatu, uti par erat, subministrato transitum dedere. indeque imperatorem conveniens, et uti genere coniunctus et despota iam olim electus ab imperatore lubenti animo visitur; cui cum et pecunias et triremes sex tradidisset, in magnam Blachiam, prius ab illo iureiurando formidabili sane, tanquam qui et prudentia ac solertia excelleret, accepto, direxit. ubi Demetriadem Manuel appulisset et amicis

τῶν οἰκείων γραφαῖς τὴν αὐτοῦ παρασημάνας ἔφοδον, τοὺς δὲ ὑποθέλξας ταῖς ὑποσχέσεσιν, οὐ διὰ πολλῶν συνηθροίκει περὶ αὐτὸν στράτευμα, ἦρξέ τε Φαρσάλων καὶ Λαρίσσης καὶ Πλαταμῶνος καὶ τῶν περὶ ταῦτα. εἶτα δὲ σπονδὰς ποιησάμενος συνῆλθε τούτου τοῖς ἀδελφοῖς, τῷ τε Κωνσταντίνῳ καὶ Θεοδώρῳ· ὁ μὲν γὰρ Κωνσταντῖνος δεσπότης, ὡς ἔφημεν, ὧν ἦρχεν ὧν εἰρήκειμεν ἄρχειν, ὁ δὲ Θεόδωρος ἦν ὁ τοῦ φημιζομένου ἐν Θεσσαλονίκῃ Ἰωάννου πατήρ. ἐπεὶ δὲ συνήεσαν, πείθουσι καὶ ἄμφω τὼ ἀδελφὼ τὸν Μανουὴλ τῶν σπονδῶν ἐκστῆναι τῶν πρὸς τὸν βασιλέα Ἰωάννην. ὁ δὲ ἑκὼν ἀέκων, ὡς ἔφασκον οἱ παρατυχόντες καὶ περὶ τῶν τοιούτων εἰδότες, συνήνεσεν αὐτῶν τοῖς βουλεύμασι, καὶ τὸ P 34 ἀπὸ τοῦδε ὑπῆρχον συνδεδεμένοι, ταῖς σφετέραις χώραις ταῖς μεμερισμέναις αὐτοῖς ἀρκούμενοι, καὶ μετὰ τῶν ἐν Πελοποννήσῳ καὶ Εὐρίπῳ Λατίνων συμβάσεις ἔχοντες εἰρηνικάς.

39. Οὐ πολὺς παρεῤῥύη χρόνος, καὶ ὁ Μανουὴλ ἐξ ἀνθρώπων ἐγένετο, μετάμελος, ὡς ἔλεγον, τῶν παραβάσεων τῶν πρὸς τὸν βασιλέα γενόμενος. θνήσκει δὲ καὶ ἡ βασιλὶς Εἰρήνη, γυνὴ σωφρονική τε καὶ ἀρχικὴ καὶ πολὺ τὸ μεγαλεῖον ἐπιδεικνυμένη τὸ βασίλειον. ἔχαιρε δὲ καὶ λόγοις καὶ σοφῶν ἠκροᾶτο μεθ᾽ ἡδονῆς. ἐτίμα δὲ τούτους ὑπερβαλλόντως, ὡς ἔστιν ἐκ τούτου γνῶναι. καὶ γὰρ ἐκλείψεως γενομένης ἡλίου τὸν καρκίνον B διοδεύοντος περὶ μεσημβρίαν, ἐπείπερ αὐτὸς οὕτω συμβὰν ἐν τοῖς

3 Φαρσαλίας D 4 καὶ τῶν — ποιησάμενος add D 5 τοῖν ἀδελφοῖν D 6 Κωνσταντῖνος ὥστε μὲν δεσπ. D ἦρχεν — p. 35 B extr. καλούμενος om D.

ac familiaribus ad hos literis datis suum significasset adventum, alios promissionibus demulxisset, nullo negotio copias collegit, Pharsalosque et Larissam et Platamonem sibi comparavit, çonvenitque cum fratribus Theodoro et Constantino. nam Constantinus, ut diximus, despota, quae commemoravimus, dominabatur, Theodorus erat Ioannis, qui Thessalonicae acclamabatur, pater. cum convenissent, ambo fratres Manueli suadent ut condiciones et pactiones, quas cum imperatore Ioanne inierat, perturbaret. ille volens nolens, ut qui interfuerant et rerum harum periti asserebant, consilio eorum acquievit; indeque inter eos amicitia ac familiaritate intercedente, divisis urbibus contenti, cum Latinis, qui in Euripo atque Peloponeso erant, foedere iungebantur.

39. Nec diu post Manuel, cum pactorum, quae cum imperatore Ioanne pepigerat, violationis prius eum paenituisset, ex hominum vita migravit. imperatrix etiam Irene, mulier prudens ac digna imperio, multumque dignitatis ac magnificentiae prae se ferens, ex hac turba et colluvione decessit. ea sermonibus delectabatur, et sapientum congressibus, quos maximi faciebat, non sine gaudio attendebat, ut hinc manifeste percipitur. nam cum sol cancrum peragrans meridie defecisset, ipseque casu in regiam accessissem

βασιλείοις ἀπῆλθον (ἐσκηνοῦτο δὲ περὶ τοὺς τόπους οὓς ὀνομάζουσι Περίκλυστρα σὺν τῇ βασιλίδι ὁ βασιλεύς), ἠρώτηκέ με τὴν τῆς ἐκλείψεως αἰτίαν. καὶ αὐτὸς μὲν ἀκριβῶς οὐκ εἶχον ἐρεῖν (ἄρτι καὶ γὰρ τῶν τῆς φιλοσοφίας ἡψάμην ὀργίων παρὰ τοῦ σοφοῦ Βλεμμίδου διδασκόμενος), ὅμως μέντοι παρ' αὐτοῦ τῷ τότε ὅσον ἦν εἰκὸς ἐπιγνοὺς τήν τε τῆς σελήνης ἐπιπρόσθησιν αἰτίαν τῆς
C ἐπισκιάσεως ἔλεγον εἶναι, καὶ δοκεῖν μὲν ἐκλείπειν τὸν ἥλιον, οὐκ ἀληθῆ δὲ εἶναι τὴν τῆς φάσεως στέρησιν, μᾶλλον μέντοι τοῦτο τὴν σελήνην πάσχειν, ἐπὰν τῷ σκιάσματι ἐμπέσῃ τῷ τῆς γῆς, διὰ τὸ ἐξ ἡλίου τὸ φέγγος αὐχεῖν. ἐπεὶ δὲ ὁ λόγος ἐπὶ μήκιστον παρετείνετο, ἀντέλεγε δὲ τοῖς λεγομένοις ὁ ἰατρὸς Νικόλαος, ἀνὴρ ἥκιστα μὲν φιλοσοφίας μετασχών, ἄκρος δὲ τὴν οἰκείαν τέχνην καὶ μάλιστα τὴν διὰ πείρας γινωσκομένην (πάνυ δὲ οὗτος ἠγαπᾶτο τῇ βασιλίδι, ἀκτουαρίου δὲ εἶχε τιμήν) — ἐπεὶ γοῦν ἀντέλεγεν οὗτος, αὐτὸς δὲ πλέον ἐστωμυλλόμην, ἐν τῷ μεταξὺ τῶν λεγομένων ἐπεκάλεσέ με ἡ βασιλὶς μωρόν, εἶτα δὴ ὥς πέρ τι οὐ προσῆκον ἐργα-
D σαμένη, πρὸς τὸν βασιλέα στραφεῖσα "ἀπρεπῶς ἄρα εἰρήκειν" ἔφη, "καλέσασα τοῦτον μωρόν." καὶ ὁ βασιλεὺς "οὐ καινόν· μειράκιον γάρ ἐστιν." εἴκοσι γὰρ σὺν ἑνὶ τότε ὑπῆρχον ἐτῶν, καὶ οὐ πάμπαν ἀπᾴδει τούτου τὸ πρόσρημα. ἀλλ' ἡ βασιλὶς "οὐ χρεών" φησι "τὸν φιλοσόφους λόγους προσφέροντα οὑτωσί γε προσαγορευθῆναι παρ' ἡμῶν." ταῦτ' εἶπον, ὡς ἂν παραστήσαιμι ὅπως τε αὐτὴ ἐφίλει τοὺς λόγους καὶ τοὺς λόγους εἰδότας τούτους ἐτίμα. θνήσκει μέν, ὡς ἔφην, ἡ βασιλὶς αὕτη, οἶμαι δὲ καὶ τὴν τοῦ ἡλίου

(loca vero Periclystra dicta imperator cum imperatrice incolebat), defectus causam a me poposcit. ipse tum primum philosophiae arcanis a sapiente Blemmida imbutus accurate rem non poteram explicare. ex memetipso tamen, quod par erat, decernens lunae interpositionem adumbrati solis causam esse enuntio, viderique solem deficere re vera lumine non spoliatum, sed potius lunae defectum esse, dum in umbram terrae incidit, quandoquidem illa solis splendore renideat. sed cum oratio in longum protraheretur, dicta refellebat Nicolaus medicus, vir nullatenus in philosophia versatus, arte vero quam ipse profitebatur eximius, et ea praecipue quae experientia comparetur, imperatrici summopere carus, et actuarius dignitate. cum ille itaque opponeret, ipse vero magis ac magis garrulus blaterarem, inter disserendum me imperatrix *μωρὸν* quasi puerum compellavit; postmodum ac si indecore fecisset, ad imperatorem conversa "indecenter itaque feci" ait, "dum hunc *μωρὸν* nuncupavi." et imperator "non novum illud est" inquit: "adolescentulus namque est." tunc quippe eram unum et viginti annos natus; ideoque similis appellatio haud dedecebat. et imperatrix "at minime opus est philosophicos sermones pertractantem sic a nobis compellari." haec ideo effatus sum, ut quantum ipsa sermonibus afficeretur et sermonum similium gnaros honoraret, eluceat. moritur ergo, ut dixi, haec imperatrix, existi-

ἔκλειψιν τὸν ταύτης προσημᾶναι θάνατον. καὶ κομήτης δὲ πρὸ μηνῶν ἓξ περὶ τὸ μέρος ἀνεφάνη τοῦ Βορρᾶ· ἦν δὲ πωγωνίας, καὶ διήρκεσε μῆνας τρεῖς, οὐχ ἑνὶ τόπῳ ἀλλ' ἐν διαφόροις φαινόμενος. μετὰ βραχὺ δὲ καὶ ὁ Βουλγάρων ἄρχων Ἀσὰν ἐξ ἀνθρώπων ἐγένετο, ἀνὴρ ἐν βαρβάροις ἄριστος ἀναφανεὶς οὐκ ἐν τοῖς P 35 *οἰκείοις μόνον ἀλλά γε δὴ καὶ τοῖς ἀλλοτρίοις· ἐχρήσατο καὶ γὰρ φιλανθρωπότερον τοῖς προσερχομένοις αὐτῷ ἐπήλυσι, καὶ μάλιστα τοῖς Ῥωμαίοις, καὶ φιλοτίμως αὐτοῖς παρεῖχε τὰ σιτηρέσια. ἐπεὶ οὖν αὐτὸς ἐτεθνήκει, ὁ υἱὸς αὐτοῦ, ὃν Καλλιμάνον ὠνόμαζον, ἐκ τῆς ἐξ Οὔγγρων τούτῳ γεγεννημένος τὴν ἀρχὴν ἀνεδέξατο. ἦν δὲ τῷ τοιούτῳ Καλλιμάνῳ καὶ αὐτοκασιγνήτη, ἧς τοὔνομα Θάμαρ. ἐκ δὲ τῆς τοῦ Ἀγγέλου θυγατρὸς τῷ Ἀσὰν τρεῖς παῖδες γεγέννηνται, ἄρρην ὁ Μιχαὴλ, αἱ θήλειαι, ὡς εἰρήκειμεν, ἡ Μαρία καὶ ἡ Ἄννα. ὁ μὲν οὖν Καλλιμάνος τὴν πατρικὴν ἀρχὴν ἀνα-* B *ζωσάμενος καὶ τὰς μετὰ τοῦ βασιλέως Ἰωάννου σπονδὰς ἀνενεώσατο, καὶ εἶχον εἰρήνην ἐν τοῖς τοιούτοις τὰ πράγματα. τοῦ δὲ Μανουὴλ τοῦ ἀδελφοῦ Θεοδώρου τετελευτηκότος τὴν κρατουμένην παρ' αὐτοῦ χώραν ὁ ἀνεψιὸς αὐτοῦ Μιχαὴλ κατέσχε καὶ τῇ αὐτοῦ προσήρμοσε χώρᾳ· καὶ ἦσαν αὖθις εἰρηνεύοντες ὅ τε Θεόδωρος Ἄγγελος, τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ἰωάννην ἔχων ἐν Θεσσαλονίκῃ καὶ τοῖς περὶ αὐτὴν βασιλικῶς φημιζόμενον, καὶ ὁ θεῖος αὐτοῦ Κωνσταντῖνος δεσπότης καὶ οὗτος καλούμενος, καὶ ὁ ἀνεψιὸς αὐτοῦ Μιχαήλ.*

40. *Ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς Ἰωάννης, ἐπειδὴ ὁ Βούλγαρος* C *Ἀσὰν ἐκποδὼν ἐγένετο καὶ μειράκιον ἦρχε τῆς τῶν Βουλγάρων,*

22 ὁ om D　　23 *Μανουὴλ* D　　25 *Ἀσὰν* om D.

moque solis defectum illius mortem praenuntiasse. cometa etiam, ex eorum specie quos barbatos dicimus, ante sex menses in Borealem plagam apparuit, suffecitque menses tres non uno in loco, sed alio atque alio divagatus. nec multo post Bulgarorum princeps Asanus vita excessit, vir inter barbaros optimus, nec propriis modo sed alienis etiam optime usus: humaniorem etenim cum advenis ad eum concurrentibus, et potissimum Romanis, quibus magnifice stipendia numerabat, se praebuit. eo vita functo Callimanus eius ex Ungara filius in dominatu succedit. Callimano soror erat, cui Thamari nomen. ex filia vero Angeli Asanus tres filios susceperat, Michaelem masculum, ut diximus, Mariam et Annam feminas. Callimanus paternum regnum capessens foedera cum Ioanne imperatore renovat. sicque placida in pace omnia quiescebant. Manuele porro Theodori fratre extincto loca ab eo obtenta Michael nepos occupavit suisque coniunxit. rursumque Theodorus Angelus, cum filius Ioannes Thessalonicae et adiacentibus locis imperator acclamaretur, et patruus illius Constantinus, despota et ipse vocitatus, et nepos ipsius Michael inter se pacem agebant.

40. Imperator ergo Ioannes, Asano Bulgaro de medio sublato et puero

ἀδείας δραξάμενος ἐπεχείρησε τὴν βασιλικὴν καταλῦσαι κλῆσιν τὴν ἐπιφημιζομένην τῷ Ἰωάννῃ τῷ υἱῷ τοῦ Ἀγγέλου. καὶ πρῶτον μηνύμασιν ὑποποιεῖται τὸν αὐτοῦ πατέρα Θεόδωρον. καὶ δῆτα υἱὸς ἐκεῖνος ἀπροόπτως ἐπιχειρῶν ἐν τοῖς πράγμασι, μηδέν τι τῶν συμβησομένων ὑπιδὼν προσέρχεται τῷ βασιλεῖ Ἰωάννῃ, καὶ ὑποδέχεται αὐτὸν οὗτος ἀσμένως καὶ τετίμηκε, θεῖόν τε τοῦτον ἀπο- D καλῶν κἀν τῇ αὐτοῦ συγκαθίζων τραπέζῃ καὶ τῶν λοιπῶν φιλοφρονημάτων μεταδιδούς. ἐπεὶ δὲ τοῦτον ἐν χεροῖν ἔσχεν ὁ βασιλεύς, εἶχε δὲ καὶ ταῖς αὐτοῦ δυνάμεσι ταῖς Ῥωμαϊκαῖς στράτευμα ἀξιόμαχον προστεθὲν ἐκ Σκυθῶν (τούτους γὰρ πρὸ βραχέος δώροις τε καὶ δεξιώσεσι ποικίλαις ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης χειροήθεις τε πεποίηκεν ἐξ ἀγριωτέρου τοῦ ἤθους, καὶ τῆς Μακεδόνων ἀπῴκισε καὶ πρὸς τὰ τῆς ἕω διεπέρασε μέρη), τούτοις μᾶλλον θαρρήσας, καὶ μηδέν τι δεινὸν ἐκ Βουλγάρων προσδοκῶν τὸ μὲν διὰ τὰς γεγενημένας σπονδὰς τὸ δὲ καὶ διὰ τὸ ὑπὸ μειρακίου τὰ τῶν Βουλγάρων διεξάγεσθαι, ἀπάρας τῆς ἕω ὁ βασιλεὺς καὶ διαπεραιωθεὶς τὸν Ἑλλήσποντον, τὰς ἐκ τῶν Ῥωμαϊκῶν στρατευμάτων δυνάμεις καὶ τὰς ἐκ τῶν Σκυθῶν μεθ᾽ ἑαυτοῦ ἔχων χωρεῖ κατὰ τοῦ ἐν Θεσσαλονίκῃ φημιζομένου βασιλεύειν Ἰωάννου. ἐπεὶ δὲ παρῆλθε τὰ τῆς Θρᾴκης καὶ Μακεδονίας χωρία, ἤδη δὲ καὶ τὴν Χριστούπολιν παρήμειψε καὶ τὸν Στρυμόνα, τῷ φρουρίῳ τῆς P 36 Ῥεντίνης προσέσχεν ὑπό τινων τηρουμένῳ τῶν Ἰωάννου, οἳ καὶ

1 βασιλικὴν αὐτῶν κατ. D 3 καὶ δῆτα — 5 ὑπιδὼν] ὁ δὲ D 10 πρὸ βραχέος om D 11 τε om D ποικίλαις om D χειροήθεις πεποίηκεν ὁ βασιλεὺς ἐξ D 13 πρὸς τὴν ἕω D, omisso μέρη 15 τῶν om D 17 τῶν om D 19 Θεσσ. βασιλεύοντος Ἰω. D ἐπεὶ — ἅπασαν om D.

Bulgariae imperante, occasione arrepta appellationem imperatoriam, qua Ioannes Angeli filius gestiebat, debere sibi in animo proponens, primum Theodorum illius patrem nuntio seductum sibi conciliat, qui tanquam tunc recens res aggressus, nihil eorum quae contingere poterant suspicatus, ad Ioannem imperatorem se confert. imperator eum excipit lubentissime, honoribus afficit, patruumque vocans mensa ac reliquis humanitatis officiis communicavit. postquam eum in potestatem habuit, et non contemnendus esset e Scythis exercitus, quos non multos ante dies muneribus variisque beneficiis sibi devinctos atque ex immanioribus moribus et Macedonia distractos in orientalem oram deduxerat, satis animo certo et confirmato nihil sibi incommodi a Bulgaris pertimescens, partim propter pacta cum eis inita, partim quod res Bulgarorum a puero regerentur, ex Oriente solvens, praeternavigato Hellesponto, secum una et Romanarum copiarum et Scytharum auxiliis advectis adversus Ioannem Thessalonicae imperatoris sibi nomen vindicantem aciem instruit. et cum Thraciae, ac Macedoniae oppida superasset, Christopolim et Strymonem praeteriens Rentinae castello a nonnullis Ioannis

πρὸ τοῦ τὰ στρατεύματα τοῦ βασιλέως Ἰωάννου ἰδεῖν καταλιπόντες τὸ φρούριον, φυγῇ χρησάμενοι, δρομαῖοι τὴν Θεσσαλονίκην εἰσῄεσαν. ἔρημον δὲ ἀνδρῶν πολεμιστῶν εὑρόντες οἱ τοῦ βασιλέως κατέσχον αὐτὸ καὶ φυλακὴν ἐγκατέστησαν. ὁ δὲ βασιλεὺς τὴν στρατιὰν συλλεξάμενος ἅπασαν ἐγγύς που τῆς Θεσσαλονίκης ὡσεὶ σταδίους ὀκτὼ τὴν σκηνὴν πήγνυσι· κῆπος τοῦ Προβατᾶ ἡ κλῆσις τοῦ τόπου. ἑλεπόλεις μὲν καὶ μηχανήματα οὐκ ἦν αὐτῷ εὐχερὲς κατὰ τῆς τοσαύτης πόλεως στῆσαι κἀντεῦθεν μετὰ μάχης τοιᾶσδε χειρώσασθαι, ἐκδρομὰς δὲ ἐποίει διὰ τῶν στρατευμάτων B *καὶ τὰ πέριξ πάντα ἐλῄϊζεν, καὶ μάλιστα διὰ τῶν Σκυθῶν· πάντα γοῦν λείαν ἐποίουν. εἶχε δὲ μεθ' ἑαυτοῦ καὶ τριήρεις, ὧν ἦρχεν ὁ Κοντοφρὲ Μανουήλ. ἔκκριτοι δὲ τῷ βασιλεῖ παρείποντο ἄνδρες ὁ Τορνίκης Δημήτριος τὰ κοινὰ διέπων καὶ μεσιτεύων ταῖς ὑποθέσεσιν, Ἀνδρόνικος ὁ Παλαιολόγος, ὃς τὴν τοῦ μεγάλου δομεστίκου περιεζώννυτο δύναμιν, τὰ τῶν στρατευμάτων διεξάγων πράγματα, καὶ ἄλλοι πλείους εἰς ἡγεμόνας ἀποτεταγμένοι, ὅ τε Ῥαοὺλ Ἀλέξιος πρωτοβεστιάριος ὤν, ὁ ἐπὶ τῆς τραπέζης Νικηφό-* C *ρος ὁ Ταρχανειώτης, ὁ Κοντοστέφανος ὁ τὴν πρωτοσεβαστοῦ ἔχων ἀξίαν, ὁ Πετραλίφας μέγας χαρτουλάριος ὠνομασμένος, καὶ ἄλλοι τῶν ἐπιφανῶν οὐκ ὀλίγοι. ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς Ἰωάννης παρακαθή-*

5 *ἐγγύς* — 7 *τόπου*] *καὶ πήγνυσι τὴν σκηνὴν κατὰ τὸν κῆπον τοῦ Προβατᾶ, ὡσεὶ σταδίους ὀκτὼ ἀπέχοντα τῆς Θεσσαλονίκης* D 8 *διὰ μάχης πειρᾶται χειρ.* D 10 *καὶ μάλιστα* — *ἐποίουν* om D 13 *ὁ τὰ* D *καὶ* — *ὑποθέσεσιν* om D 14 *ὁ Παλαιολόγος Ἀνδρόνικος μέγας δομέστικος ὤν, ὁ ἐπὶ τῆς τραπέζης Νικηφόρος Ταρχανιώτης, ὁ πρωτοσέβαστος Κοντοστέφανος, ὁ πρωτοβεστιάριος Ἀλέξιος ὁ Ῥαούλ, ὁ Πετραλίφας μέγας χαρτουλάριος καὶ ἄλλοι. ὁ* D 20 *Ἰωάννης παρακαθήμενος* om D.

militibus custodito applicat, qui nec imperatoris Ioannis comparatos exercitus intuiti, castello neglecto in fugam sese coniicientes, cursim Thessalonicam petunt. qui cum imperatore erant, viris bellatoribus vacuum castellum occupant et in custodiam tradunt. imperator recollecto exercitu prope Thessalonicam stadia circiter octo castra ponit; nomen loco Provatae hortus. cum illi neque tormenta neque arietes, quibus tantam urbem oppugnaret et praelio sibi assereret, suppeterent, milite, sed praecipue Scythico, excurrebnt, omniaque circum loca depopulabatur. erant cum eo triremes, quibus praeerat Manuel Contophreus. viri illustres imperatorem sequebantur Demetrius Tornices, qui summam rerum publicarum administrabat et negotiis intererat, Andronicus Palaeologus magnus domesticus, copiarum gubernator, aliique multo plures duces militibus praefecti, Raulus Alexius protovestiarius, qui e mensa erat, Nicephorus Tarchaniota, Contostephanus protosebastus, Petraliphas magnus chartularius, aliique celebrium non pauci. sed Ioannes imperator urbi adsidens agenda omnia in civitatem moliebatur; nec

μενος, ὅσα ἦν εἰκὸς ποιεῖν, ἐποίει κατὰ τῆς πόλεως. οὐδὲ οἱ ἐντὸς ἀπώκνουν ἐργάζεσθαι, ἀλλὰ καὶ οὗτοι ἐκδρομιὰς τῶν πυλῶν ἐξιόντες κατὰ τῶν τοῦ βασιλέως ἐποίουν. οὐ συχναὶ παρῆλθον ἡμέραι, καὶ τὸ τῶν Ταχάρων ἔθνος κατὰ τῶν Μουσουλμάνων χωρῆσαν καὶ πόλεμον κατ' αὐτῶν συῤῥῆξαν νενίκηκε. καὶ ὁ λόγος D φθάνει πρὸς τὸν βασιλέα διαμηνυθεὶς παρὰ τοῦ υἱέως αὐτοῦ τοῦ βασιλέως Θεοδώρου· τοῦτον γὰρ καταλελοίπει περὶ τὰ μέρη τῶν Πηγῶν διατρίβειν, ἀφεὶς μετ' αὐτοῦ καὶ τὸν Μουζάλωνα Ἰωάννην, μυστικὸν μὲν ὄντα ὅτε τοῖς κοσμικοῖς συνετάττετο, τότε δὲ μοναχὸς ἦν, ἀνὴρ ὀξύνους καὶ δραστήριος καὶ βασιλικοῖς τῶν ἄλλων πλέον ἐμπρέπων πράγμασι, καὶ τὸν Λιβαδάριον Μιχαὴλ μέγαν ἑταιρειάρχην ὄντα. ὡς γοῦν τῆς φήμης ὁ βασιλεὺς ᾔσθετο, σιωπὴν παραγγείλας τοὺς εἰδότας ἄγειν καὶ μηδενὶ περὶ τούτου κοινωνεῖν, εἰς συμβάσεις μετὰ τοῦ ἐντὸς Ἰωάννου χωρεῖ, πρέσβιν ἐν τούτοις λαβὼν τὸν πατέρα Ἰωάννου τὸν Ἄγγελον Θεόδωρον. πληρουμένων γοῦν ἡμερῶν τεσσαράκοντα ἐγένοντο αἱ σπονδαὶ καὶ οἱ ὅρκοι προέβησαν· τὰ μὲν γὰρ ἐρυθρὰ πέδιλα ἀπεβάλλετο καὶ τὴν περιμάργαρον πυραμίδα, εἰς ἣν καὶ λίθος ὑπερκάθηται κόκκινος, βασιλικὰ ταῦτα σύμβολα, τετίμηται δὲ πρὸς τοῦ βασιλέως τῷ δεσποτικῷ ἀξιώματι, καὶ εὔνους ἀνεφάνη τῷ βασιλεῖ. ταῦτα P 37 δὲ διαπραξάμενος ὁ βασιλεὺς παλινοστεῖ πρὸς τὴν ἕω, καταλιπὼν δεσπότην τὸν βασιλέα καὶ ὑποχείριον, ὅρκοις συνδήσας τοῖς εἰωθόσι καὶ δώροις εἰκόσι δεξιωσάμενος, καὶ πάντας τοὺς ὑπ' ἐκεῖνον

2 ἔνδον D ἐργάζεσθαι et καὶ οὗτοι om D 3 κατὰ — βασιλέως om D συχναὶ δὲ π. D 6 διαμηνυθεὶς — 12 ᾔσθετο] ὁ δὲ D 13 τοὺς — κοινωνεῖν om D 14 ἔνδον D 18 ὑπερκάθητο D 19 παρὰ D.

cives desponderant animum, sed foribus egressi excursionibus imperatorios divexabant. nec multos post dies Tachariorum natio in Musulmanos invadens proelio cum illis dimicat et fugat; de quo imperator ab imperatore Theodoro filio, quem in Pegarum partibus una cum Ioanne Muzalone mystico quidem, dum cum laicis connumeraretur, sed tum monacho, homine navo industrio experientissimo et rebus imperatoriis administrandis ante alios excellentissimo, et Michaele Libadario magno hetaeriarcha, reliquerat, certior fit. id ubi persensisset imperator, ut silentio scientes tenerent et ne cui rem communicarent iubet. interim cum Ioanne, qui Thessalonicae erat, foedus ferit, cum pro eo Theodorus Angelus Ioannis pater legatus accessisset. inter dies quadraginta sanctiores factae sunt et iusiurandum finem habuit: namque rubri calcei dimissi et unionibus interstincta pyramis, super quam lapis rubeus emicabat, quae imperatorum insignia sunt; ab imperatore postea despotae dignitate condecoratur, cuius et amicitiam coluit. his completis imperator in Orientem remeat, cum fecisset ut imperator despota esset et servus; quem iureiurando, uti moris erat, obstrinxerat muneribusque pro di-

φιλοφρονησάμενος χρήμασι. καταλελοίπει δὲ μετ' αὐτοῦ καὶ τὸν πατέρα τούτου Θεόδωρον.

41. *Ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς Ἰωάννης κατειλήφει τὴν ἕω. τὴν γοῦν χειμερινὴν τότε παραμείψας ὥραν ἐν τῷ Νυμφαίῳ, ὡς ἔθος ἦν αὐτῷ, ἀπάρας ἐκεῖθεν ἐπὶ τὴν Λάμψακον ἥει, κἀκεῖσε τὸ θέρος διαβιβάσας καὶ τὴν τῆς ὀπώρας ὥραν, ἐπεὶ ὁ χειμὼν ἤρξατο, τοῦ* B *χώρου μεταβὰς ἐπὶ τὰ τῶν Πηγῶν ἐχώρει μέρη. μεγίστου δὲ χειμῶνος πεπείραται καθ' ὁδόν, ἀρξαμένου μὲν ἐπεὶ ὁ βασιλεὺς εἰς τὴν Σιγρηνὴν ἐσκήνωσεν, ἡμέρας δὲ δύο τῇ δριμύτητι τούτου καὶ τῇ σφοδροτάτῃ φορᾷ τῆς χιόνος τεταλαιπώρηκεν, μέχρις ἂν κατηντήκει εἰς τὸ τῶν Πηγῶν ἄστυ. πολλοὶ γοῦν καθ' ὁδὸν ἐτεθνήκεισαν καὶ πολλαί· μέχρι γοῦν τριακοσίων, ὡς οἱ ἀριθμήσαντες ἔφασκον, ὑπὸ τῆς χιόνος κατεχώσθησαν, μὴ δυνάμενοι ἀντωπῆσαι τῇ τοῦ πνεύματος φορᾷ. οὐδεὶς γοῦν τῶν ἰδόντων ἔλεγε γινώσκειν γεγενῆσθαί ποτε τοιοῦτον χειμῶνα. ἦγε δὲ τῷ τότε ὀκτωκαιδεκάτην μὴν ὁ Δεκέμβριος, ἔτος δὲ ἦν ἐπὶ τῷ ἑξακισχιλιοστῷ καὶ ἑπτα-* C *κοσιοστῷ τὸ τεσσαρακοστὸν οἶμαι πρῶτον. ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς ἐν τῷ τῶν Πηγῶν ἄστει διημερεύσας μέχρις ἂν τὸ πολὺ τοῦ χειμῶνος λωφήσῃ, ἐξιὼν ἐκεῖθεν εἰς τὸ Νύμφαιον ἀπήει, καὶ ἦν ἐκεῖσε μέχρι καὶ τῆς τοῦ ἔαρος ἐπιλάμψεως. ἐπεὶ γοῦν, ὡς εἰρήκειμεν, ἡ τῶν Μουσουλμάνων παρὰ τῶν Ταχαρίων καταλέλυται στρατιά, σουλτάνος*

1 *χρήμασι* om D 2 *πατέρα τούτου*] *βασιλέα* D 5 *περὶ* vulgo *κἀκεῖσε* — 7 *μέρη*] *καὶ τὸ ἐπιὸν ἔτος περὶ Πηγὰς χωρεῖ* D 8 *ἐπὰν* D 9 *Σιγρηνὴν*] *γῆν* D 11 *δὲ* D *ἀπεθνήκεισαν* D 12 *πολλαὶ* et *γοῦν* om D *οἱ ἀριθμήσαντες* om D 15 *τοιοῦτον γινώσκειν* D, omissis *γεγενῆσθαί ποτε* *ἦγε* — *πρῶτον* om D 17 *μὲν οὖν*] *γοῦν* D 19 *ἐξιὼν δὲ ἐκ.* D *καὶ ἦν* — 20 *ἡ*] *ὡς οὖν ἡ* D.

gnitate affecerat, et caeteros alios illi subiectos pecunia donaverat. cum eo etiam patrem Theodorum reliquit.

41. Igitur imperator Ioannes, cum se in Orientem recepisset, Nymphaei hiemat. inde discedens Lampsacum venit, ubi aestate atque autumno transactis, initio hiemis, dimisso loco, Pegas contendit, quando et inter ambulandum saevientis hiemis vim atram excepit, cum castra Sigrene locasset, exorsam, et per duos dies illius frigore ac glomeratae nivis turbinibus afflictus, donec ad Pegarum arcem pervenit. plures eo in itinere virilis et muliebris sexus exanimati sunt: ad trecenta namque, ut qui rationem supputarunt retulerunt, hominum mortuorum capita, nivali eo tumulo contecta, consita sunt, quando ventorum rabie ne intueri quidem alter alterum poterant, omnesque qui malo interfuere contestati sunt similem se hiemis horrorem nunquam alias persensisse. decima octava tum mensis Decembris dies numerabatur; annus 6741, ut mea fert sententia. imperator in Pegarum urbe donec hiemis saevitia molliretur commoratus, inde exiens Nymphaeum appellit, ibique ad vernum tempus permansit. Musulmanorum itaque exercitu dissipato, ut diximus, a Tachariis, quibus sultanus Iathatiues praeerat, sultani

δὲ ἦρχεν αὐτῶν οὗ κλῆσις Ἰαθατίνης, υἱὸς τοῦ σουλτὰν Ἀζατίνη,
φαῦλος ἐξ ἀγαθοῦ ἀρχὸς γεγονώς, — πότοις γὰρ ἔχαιρε καὶ ἀσελ-
D γείαις καὶ κοίταις ἀλλοκότοις τε καὶ ἀτόποις, καὶ συνῆν ἀεὶ ἀν-
θρωπίσκοις οὐκέτι λόγον εἰδόσιν οὐδ᾽ ἀνθρωπίνην φύσιν τὸ σύνο-
λον. ὁ πατὴρ δὲ αὐτοῦ οὐ τοιοῦτος ἦν, ἀλλ᾽ ἡττᾶτο μέν, οὐ
σφόδρα δέ, τῶν ἀσελγειῶν· διὸ καὶ βέλτιον τῶν πρὸ αὐτοῦ ἐστρα-
τήγει, καὶ φιλίως πρὸς τὸν βασιλέα διέκειτο. ἀλλ᾽ οὗτος οἷς
ἔχαιρε, πλησμίως τούτων ἀπώνατο. πεπείραται γοῦν μάχης
Ταχαρικῆς καὶ ἥττηται. ἐν στενῷ γοῦν τῶν πραγμάτων κομιδῇ
γεγονὼς πρέσβεις ἐκπέμπει πρὸς τὸν βασιλέα Ἰωάννην, βουλῆς τε
ἀξιῶν ἀρίστης ἐξ αὐτοῦ τυχεῖν, ὡς ἂν ἀποτρέψοιτο τὸν ἀντίπαλον
καὶ μικρὸν κουφισθείη τοῦ βάρους αὐτοῦ, σωτηριῶδες τοῦτο φά-
σκων τυγχάνειν ἀμφοῖν· τοῦ γὰρ γένους τῶν Μουσουλμάνων παρὰ
τῶν Ταχάρων ἀπολωλότος ἄνετος λείπεται τοῖς ἐναντίοις ἡ κατὰ
τῶν Ῥωμαϊκῶν χωρῶν ἔφοδος. καὶ ἦν τοῦτο πάνυ γε ἀληθές. ὁ
γοῦν Ἰωάννης, οἷα ἐκεῖνος δεινὸς ἐν τοῖς τοιούτοις πράγμασιν,
P 38 ἀποδέχεται ἄσμενος τὴν πρεσβείαν, καὶ εἰς ἕνωσιν συνελθεῖν ᾐρε-
τίσατο τῷ σουλτάν, ὡς ἂν τοῦτο τοῖς ἐναντίοις εἰς ἀποτροπὴν γέ-
νοιτο· ἡνωμένων γὰρ τῶν τοιούτων δύο μεγίστων ἀρχῶν εἰκὸς
πτοίαν γενέσθαι τοῖς πολεμίοις, πρὸς ἕνα μὲν ἔχουσι τὸν σκοπόν,
πρὸς δύο δὲ ἀθρόον εὑρισκομένοις. καὶ γοῦν ἐπὶ τοῖς τοιούτοις

1 οὗ κλῆσις om D υἱὸς Ἀζατίνου D 5 ὁ — ἀπώνατο om D 9 ἐν — 10 πρέσβεις] πρέσβεις οὖν D 10 τε et 11 ἀρίστης ἐξ αὐτοῦ om D 11 ὡς ἀποτρέψαιτο D 12 τοῦ βάρους αὐτοῦ om D φάσκων τυγχάνειν] τυγχάνον D 14 γίνεται D 15 Ῥωμαίων D καὶ — ἀληθές om D 16 γοῦν βασιλεὺς Ἰωάννης D, omissis οἷα — πράγμασιν 17 ἄσμενος om D καὶ εἰς — εὑρισκομένοις om D 21 γοῦν — συσκευασάμενοι om D.

Azatini filius, qui ex bono in principem malum degenerarat: potibus namque, libidinibus monstruosis execraudisque auoribus furens, perpetuo cum homuncionibus et rationis et naturae bumanae penitus ignaris consuescebat, parenti suo dissimilis, qui libidinibus, non ita tamen, psrebat; quare et melius progenitoribus ipse suis aciem struebat, erga imperatorem benevole affectus. verum quibus iste delectabatur, iisdem saturitate non fraudata adiutus est; qui cum se vellet in pugna Tacharica experiri, debellatur. et pene rebus aversis legatos ad imporatorem Ioannem mittit, consilium praesentissimum petens, quanam tandem ipse ratione hostem repelleret et pauluium a malis sublevaretur, id scilicet dictitans utrisque salutare esse: Musulmanis enim a Tacharis prostratis, in Romanas civitates aditus liberi ac sine impedimento, quod et verissimum erat, bostibus, cum eos reprimere non possis, patebunt. porro imperator Ioannes, utpote in rebus similibus sagax et prudens, legationem libens accipit, et coucordiam cum sultano conglutinat, ut sic adversarios repellerent: nam his duabus maximis potentiis consociatis verosimile fuerit hostem metum concipere, si dum contra unum invehuntur, derepente contra duos se arma sumpsisse deprehendant. propter haec itaque in unum

συσκευασάμενοι συνηλθέτην καὶ ἄμφω, ὅ τε βασιλεὺς Ἰωάννης καὶ ὁ σουλτὰν Ἰαθατίνης, ἐν τῷ ἄστει τῆς Τριπόλεως, ὅπου καὶ ὁ Μαίανδρος ῥεῖ ποταμός. γέφυραν γοῦν ἐξ αὐτοσχεδίου ἐκ ξύλων οἱ τοῦ σουλτὰν ἐργασάμενοι εὐχερῆ τοῖς βουλομένοις πεποιήκασι τὴν περαίωσιν. ἀλλήλους γοῦν οἱ ἀρχοὶ φιλοφρόνως δεξιωσάμε- B
νοι, ἔτι δὲ καὶ τοὺς ὑφ' ἑκάτερον ἑκάτεροι προὔχοντας, καὶ συνθήκας ἃς καὶ πρὸ τοῦ εἶχον κρειττόνως βεβαιωσάμενοι, ὡς ἂν μάχοιντο συνημμένως τοῖς ἐναντίοις, διελύθησαν, ὁ μὲν βασιλεὺς ὑποστρέψας εἰς τὴν Φιλαδέλφου, ὁ δὲ σουλτὰν εἰς τὴν Ἰκονιέων, ἔνθα ἦν καὶ τὰ βασίλεια. τότε μὲν καὶ ἐν ἀμφοῖν τὰ τῆς μάχης ἠρέμησαν. καὶ γὰρ ἡ τῶν Ταχάρων στρατιὰ καθ' ἑαυτῶν ἔμενε, καὶ οὐ κεκίνητο ὡς ἔθος· ἐν τοῖς ἑαυτῶν καὶ γὰρ ἠσχολοῦντο πράγμασιν.

42. Μετ' οὐ πολὺ δὲ καὶ ὃν προειρήκειμεν Ἰωάννην τὸν δεσπότην γεγενημένον παρὰ τοῦ βασιλέως Ἰωάννου τὸ χρεὼν εἰλήφει. ὑπῆρχε δὲ αὐτῷ ἀδελφὸς Δημήτριος, ὃς μεταστειλά- C
μενος πρεσβείαν εἰς τὸν βασιλέα τοῦ τε δεσποτικοῦ ἀξιώματος ἐκεκληρονομήκει τοῦ ἀδελφοῦ, καὶ δεσπόζειν πάντων τῶν ὑπ' ἐκεῖνον προστέτακται. ἀλλ' ἦν οὗτος οὐκ ἀδελφὰ φρονῶν Ἰωάννῃ τῷ ἀδελφῷ, ἀλλὰ πολλῷ τῷ μέτρῳ διέζευκτο. ἐκείνου μὲν γὰρ εὐσεβείᾳ καὶ εὐλαβείᾳ καὶ σωφροσύνῃ χαίροντος — καὶ γὰρ ἔλεγον οἱ τὰ αὐτοῦ εἰδότες μὴ ἄν ποτε ἀπολειφθῆναι μηδεμιᾶς ἡμέ-

1 καὶ om D Ἰωάννης et 2 Ἰαθατίνης om D 2 ἐν Τριπόλει D καὶ et 3 ποταμός om D 3 γέφυραν — 8 ἐναντίοις] εἶτα D 8 ὁ μὲν — 13 πράγμασιν] ἠρέμησαν δὲ καὶ οἱ Τάχαροι D 14 Μετ' — p. 76, 9 ἠσέλγαινε] Ὁ δὲ Ἰωάννης ὁ Ἄγγελος ὁ δεσπότης Θεσσαλονίκης τὸ χρεὼν ἐλειτούργησε. καὶ ἀδελφὸς αὐτοῦ Δημήτριος πέμψας τὸ δεσποτικὸν ἐκ βασιλέως εἰλήφει ἀξίωμα. ἐγένετο δὲ ἐξώλης D.

animis coaluere, amboque, cum Ioannes imperator tum sultanus Iathatines, apud Tripolim, quam Maeander praeterfluit, ponte a sultani sociis extemporali lignis extructo, ut facilior transeuntibus pateret aditus, semet humanissime excipiunt, aliique alios magnates ac proceres; et pactis, quibus antea obstringebantur, sanctius confirmatis, ut simul una ambo hostes proelio lacesserent, abiere, Ioannes Philadelphiam petens, sultanus Iconium, ubi regia illius erat. et tunc quidem uterque tranquilla pace usus est. nam Tacharorum exercitus suis se finibus continuit, nec praescriptos, uti moris erat, transcendit, cum rebus domesticis incumberet.

42. Paulo post Ioannes, quem diximus ab imperatore Ioanne despotam factum, spiritum exhausit, fraterque illius Demetrius legatis ad imperatorem missis, ut in despotae dignitate fratri succederet omniaque illius sibi sub potestate vindicaret, impetravit. verum hic non modo Ioanni fratri non exaequatus est, sed longo intervallo ab eo degeneravit, ille siquidem, cum pietate religione et castitate summe delectaretur (ut enim illi qui optime virum noverant referebant, nullo is unquam anni die a sacro audiendo nisi mala va-

ρας τοῦ ἔτους τοῦ μὴ τῆς θείας ἱεροτελεστίας ἐπακροάσασθαι, εἰ μή τις ἐκώλυε νόσος. προσεῖχε δὲ παννυχίσιν εὐχαῖς, καὶ τὰς καθ' ὥραν ὑμνῳδίας ὁσημέραι ἐπλήρου. ὡμίλει δὲ καὶ διηνεκῶς D Ναζηραίοις, καὶ ἦν αὐτῷ διὰ σπουδάσματος ὅτι πλείστου τοῦ μονήρους βίου τυχεῖν καὶ τῆς ἐντεῦθεν ἡσυχίας ἐν πείρᾳ γενέσθαι, ἢ κἂν προσφιλῶς διακεῖσθαι τοῖς οὕτως ἔχουσιν. ὁ δὲ ἀδελφὸς Δημήτριος ἐξ ἐναντίας εἶχε τοῦ τρόπου. μειρακίοις γὰρ ἀβελτέροις ὡμίλει, καὶ τούτοις τε πλεῖστα συνήσθετο καὶ τοῖς ἀφροδισίοις ἠσέλγαινε καὶ παρὰ ταῖς ὑπὸ ζυγὸν ἐφοίτα, ὥστε ποτὲ καὶ σύμπτωμα συνέβη τούτῳ δεινόν· ἐκ γὰρ θυρίδος τοῦ ἀνδρὸς τῆς μοιχευομένης ἀθρόον ἐπεισελθόντος βουληθεὶς ἀποδρᾶσαι, ὡς ἐξ ὑπερυψήλου τοῦ τόπου πεσών, τὸν γλουτὸν ἐπλήγη, ἱκανὰς δὲ ἡμέρας νοσηλευθεὶς ἰάθη μέν, ὑπέσκαζε δὲ τῶν ποδῶν θάτερον καὶ οὐκ ἐβηματίζεν ὁμαλῶς. ἀλλ' οὗτος οὐκ εἰς μακρὰν ἀπώνατο P 39 τῆς ἀρχῆς. ὁ γὰρ βασιλεὺς Ἰωάννης ἀδείας δραξάμενος τῷ τότε καιροῦ, ἐπείπερ, ὡς ἔφημεν, τὸ τῶν Ταχαρίων γένος ἐνησχολεῖτο ἑτέροις ἔθνεσι, καταλιπὸν τὴν πρὸς τοῦ σουλτὰν τοῦ Ἰκονίου μάχην (τῷ γὰρ Βαβυλωνίῳ καὶ τοῖς πέριξ τούτου τὰ τῆς μάχης ἐπῆγεν, ὃν Χαλιφᾶν εἰώθασι καλεῖν τὰ τῶν Μουσουλμάνων φῦλα), θέρους ὥρας γενομένης διαπεραιοῦται τὸν Ἑλλήσποντον, καταλιπὼν εἰς τὴν ἕω τὸν υἱὸν αὐτοῦ Θεόδωρον. ἔτυχε μὲν πρὸ καιροῦ

9 ὥστε — 10 ἐκ γὰρ] ὃς ἐκ D 11 ἀθρόον om D ὡς — 12 τόπου] καὶ D 14 καὶ — ὁμαλῶς om D οὗτος om D 15 Ἰωάννης om D τῷ τότε — p. 77, 13 τὸ ποίμνιον] τοῦ πατριάρχου Γερμανοῦ τῶν τῇδε ἀπάραντος, καὶ Μεθοδίου τινὸς μοναχοῦ, ἡγουμένου τῆς Ὑακίνθου, πατριαρχεύσαντος καὶ μετὰ τρεῖς μῆνας τετελευτηκότος, καὶ τότε χηρευούσης τῆς ἐκκλησίας D 17 καταλιπὼν vulgo.

letudine discruciatus abstinuit), precibus ad deum effundendis perpetuo pernoctabat, laudesque divinas certis diei horis ascriptas quotidie celebrabat; quinimo continuo cum Nazaraeis versabatur, volebatque quammaxime vitae solitariae nomina dare et manantem inde tranquillitatem experiri, vel saltem sic affectorum amicissimo commercio uti. at frater Demetrius in fraternae vitae contraria studia trahebatur, tanquam qui stolidis adolescentulis consuescerat, quibus potissimum gaudebat, et dediti corporis obsequio vinceretur, alienasque permoleret uxores. hinc aliquando non mediocre infortunium invenit; nam cum constupratae mulieris vir per fenestram ex improviso domum esset ingressus, ille fuga sibi consulens alto ex loco praecipitatus clunem laesit, et cum diu aegrotasset, sanatus quidem est, sed altero pede claudicans non recta incedebat. at hic non multum imperio potitus est. nam Ioannes imperator tunc temporis occasione arrepta, quod, ut diximus, natio Tacharorum cum aliis nationibus contendebat, cum sultano pugna postposita, quando Babylonico, quem Musulmani Calipham solent appellare, et illi proximis bellum inferret, ineunte aestate Hellespoutum tranat, filio suo Theo-

τὸν πατριάρχην Γερμανὸν τὰ τῆδε καταλιπόντα πρὸς τὰς θείας ἀπᾶραι σκηνάς, καλῶς καὶ ὁσίως βιώσαντα καὶ καλῶς τὴν αὐτοῦ ποιμάναντα ποίμνην· ἐγένετο δὲ μετ' αὐτὸν Μεθόδιός τις καλούμενος [B] μοναχός, ἡγούμενος ὢν τῆς κατὰ Νίκαιαν Ὑακίνθου μονῆς, ἀνὴρ αὐχῶν μὲν εἰδέναι πολλά, ὀλίγων δὲ ἴδρις ὤν. ἀλλ' οὗτος τρεῖς καὶ μόνους μῆνας ἐπαπολαύσας τοῦ θρόνου τετελεύτηκεν. ἐστέρετο γοῦν ἀρχιερέως ἡ ἐκκλησία. ὁ γὰρ βασιλεὺς Ἰωάννης ἐν τοῖς τοιούτοις μὴ πρόχειρος ὢν οὐκ εὐχερῶς εἶχεν ἐκ τοῦ προχείρου τὸν ἄξιον ἐφευρεῖν, ἢ μᾶλλον τὸν ἐκείνῳ ἀρέσοντα· μάλιστα γὰρ οἱ κρατοῦντες τοὺς πρὸς ἀρέσκειαν ἐν τούτοις προσίενται, ὡς ἂν μή τινας ἔχοιεν ἀντερίζοντας τοὺς βουλήμασι. παρερρύη γοῦν χρόνος συχνός, καὶ οὐκ ἦν ὁ διεξάγων τὸ ποίμνιον.

43. Ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς Ἰωάννης, ὡς ἔφημεν, εἰς τὴν [C] ἀντίπεραν καὶ δυτικὴν ἐποιεῖτο τὸν βάδον χάριν τοῦ τὰς ἐκεῖσε χώρας καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς κατοπτεύσασθαι ἄστη· καὶ μέχρι γὰρ τοῦ οὕτω πως ἐπονομαζομένου ἄστεως Ζίχνα, ἐγγύς που ὄντος Σερρῶν, ἁπάντων ἐδέσποζεν. ἦρχε μὲν τότε Βουλγάρων ὁ τοῦ Ἀσὰν υἱὸς Καλλιμάνος, δωδεκαέτης ὤν. ἐπεὶ γοῦν ἐπὶ τὰ μέρη τοῦ Κισσοῦ ὁ βασιλεὺς ἐγένετο, κἀκεῖσε διημερεύσας τὴν ἐπαύριον τῆς πορείας εἴχετο, ἐπεφθάκει δὲ ἐπὶ τὸν ποταμὸν ὃν Ἕβρον καλοῦσι, πλησίον τῆς μονῆς τοῦ Βηρὸς ὀνομαζομένης ποιούμενον τὰς ῥοάς,

14 ὁ δὲ βασιλεὺς εἰς τὴν ἀντίπεραν ἐποιεῖτο τὸν βάδον ἕως τοῦ Ζίχνα ἄστεως. ἦρχε μὲν οὖν Βουλγάρων D 19 περὶ vulgo 20 γένοιτο D κἀκεῖσε et τὴν ἐπαύριον om D 21 καὶ πέφθακε περὶ τὸν Εὖρον τὸν πλ D 22 ὀνομαζομένης om D.

doro in Oriente relicto. ante haec tempora Germanus patriarcha rebus terrenis dimissis in beatorum sedes avocatur, postquam probe sancteque vixisset, probeque suas oves pavisset. post eum monachus quidam Methodius nomine, Hyacinthi, quod Nicaeae est, monasterii praeses, vir quidem dicto suo tenus cautus ac sapiens, re vera tamen paucorum sciens, tres tantum menses throno potitus obiit, et ecclesia vidua pontifice suo carebat. cum enim Ioannes imperator in his expediendis non esset admodum promptus, non ita facile poterat e re nata dignum tali solio, vel potius qui illi probaretur, invenire. principes enim in haec munera viros, qui quod illis placitum est faciant nec suis desideriis adversentur, asciscunt. igitur multum praeterierat tempus, nec aderat qui oves gubernaret.

43. Porro Ioannes imperator, ut diximus, in oppositam e regione continentem atque occiduam, ut urbes in ea ac oppida resque in illis visitaret, iter instituit: nam ad oppidum cui nomen Zichnae est, prope Serras, omnibus dominabatur. tunc Bulgarorum Asani filius Callimanus duo et decem annos natus principatum tenebat. cum ad loca Cissi imperator processisset, ibidem commoratus die postero iter continuat, et ad flumen Hebrum, prope Beris monasterium defluentem et ab indigenis Maritzam vocatum, pervenit.

D Μαρίτζαν δὲ καλούμενον χωριτικῇ διαλέκτῳ. κατὰ δὲ τὸ μέσον τοῦ ποταμοῦ γενομένου τοῦ βασιλέως (ποσὶ γὰρ ἵππων ὑπῆρχε βατός, ἐπείπερ θέρους τέλος ἐτύγχανεν· φθίνοντος γὰρ τρίτη ἢ καὶ τετάρτη Σεπτεμβρίου ἦν) μήνυμα διακεκόμισται σεσημασμένον γραφῇ σταλείσῃ παρὰ τοῦ τὴν δημόσιον τῆς Ἀχριδοῦ κρατοῦντος ἀρχήν, ὡς ὁ Καλλιμάνος ὁ τῶν Βουλγάρων ἄρχων τὸν βίοτον ἐξεμέτρησεν, ὡς τινὲς μὲν ἔφασκον, φυσικῇ νόσῳ τοῦτο παθών, οἱ δ᾽ ἄλλως ἔλεγον, ὡς ἐναντιόφροσι τούτου πόματι κρύφα ἐσκευασμένῳ πρὸς μόρον διέφθαρται. ἀλλ᾽ οὗτος μὲν εἴθ᾽ οὕτως εἴτ᾽ ἄλλως ἐξ ἀνθρώπων ἐγένετο, καὶ ἦν ὁ λόγος ἀληθείας ἐχόμενος· συνεχέσι γὰρ διεβεβαιοῦτο μηνύμασιν. ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς ταῦτα μαθὼν τοῦ πρόσω εἴχετο, καὶ τέλος φθάνει τὴν Φιλίππου, παραμείψας τὴν Χριστούπολιν, κἀκεῖσε σκέψιν ἐποιεῖτο μετὰ τῶν μετ᾽ αὐτοῦ λογάδων εἰ δεῖ προσβαλεῖν τοῖς τῶν P 40 Βουλγάρων καὶ χειρώσασθαί τινα τῶν παρ᾽ αὐτοῖς κρατουμένων, καὶ εἰ εὐχερές ἐστιν ἁλῶναι ἡμῖν τὸ τῶν Σερρῶν ἄστυ. καὶ τινὲς μὲν ἀπηγόρευον τῷ βασιλεῖ τὴν κατὰ τῶν Βουλγάρων μάχην· οὐ γὰρ ἀξιόμαχον ἔλεγον ἄγειν στρατόν, ἐπεὶ μηδὲ πρὸς μάχην ηὐτρέπιστο, ἀλλὰ κατὰ μόνην θέαν τῶν αὐτοῦ ἐποιεῖτο τὴν κίνησιν. τὸ δὲ τῶν Σερρῶν ἄστυ, ᾧ πρώτως προσβαλεῖν ἔδει, ἄμαχον μὲν ἐστιν ἐκ τοῦ ὑπερκεῖσθαι τῆς γῆς, κυκλωθῆναι δὲ τοσούτῳ στρα-

1 χωριτικῇ διαλέκτῳ om D κατὰ — 6 ὡς] καὶ ἐκεῖ δέχεται ἀναφορὰν παρὰ τοῦ τῆς Ἀχρείδων δημοσίαν κρατοῦντος ὡς D 6 ὁ τῶν — ἄρχων om D 7 ὡς — 12 μαθὼν] καὶ τάχος D 12 τέλος om D 13 παραμείψας τὴν Χριστούπολιν om D 14 μετὰ — λογάδων om D 15 Βουλγάροις D καὶ — κρατουμένων om D 16 ἐστιν om D ἡμῖν] οἱ D 17 ἀπηγόρευον — p. 79, 6 ἀποτρέποντες] ἀπέτρεπον τοῦτο D.

in medio fluminis constitutus imperator (equo enim aquas, quaudo aestas praecipitabatur, nam vigesima septima aut octava erat mensis Septembris, permeabat) literis a rerum summam Achridae gubernante ad se datis certior fit Callimanum Bulgarorum principem vitam finisse, nonnullorum sententia naturali morbo, aliorum ab adversariis ad hoc clam parato pharmaco extinctum. at hic sive hac sivè alia ratione ex hominibus sublatus est. nec rumor a veritate aberat: crebris enim uuntiis id asseverabatur. haec ubi rescisset imperator, iter prosequitur, et Christopolim praetergressus quam celeriter Philippos attingit, ibidemque cum primoribus suis cousilium init, an irrumpendum esset in Bulgaros, abripiendumque aliquid quod ab ipsis occupabatur, et an facili negotio posset a nobis Serrarum oppidum expugnari. quidam imperatori adversus Bulgaros bellum dissuadebant. non habere eum militem, cum non ad confligendum sed sua solummodo visitatum venerit, tanto proelio parem. Serrarum arcem primum aggrediendam, cum e planitie emineret, inexpugnabilem esse, nec posse tantillo exercitu circumsepi. tor-

τεύματι οὐκέτι ῥᾷον ἐστίν. ἑλεπόλεις δὲ στῆσαι κατ' αὐτοῦ τῶν ἀμηχάνων καθέστηκεν. προσβαλεῖν δὲ καὶ μετὰ πεῖραν ἀνακρουσθῆναι αἰδὼς μὲν ὑπάρχει τῷ κράτει τῆς Ῥωμαίων ἀρχῆς (φήμη B *γὰρ αὐτῆς ἐπὶ τοῖς τοιούτοις πάνυ πολλή), καὶ τὸ πρὸς μάχην παροτρῦναι Βουλγάρους ἐφησυχάζοντας οὐκέτι συμφέρει. ταῦτα συνεβούλευον οἱ τὸν βασιλέα τῆς ἐγχειρήσεως ἀποτρέποντες. ὁ δὲ Παλαιολόγος Ἀνδρόνικος, ὃν μέγαν δομέστικον ὁ λόγος μοι προϊστόρησε, τὰ ἐναντία μᾶλλον τῷ βασιλεῖ συνεβούλευε. καὶ ἀποπειρᾶσθαι χρὴ τοῦ ἄστεως τῶν Σερρῶν. καὶ εἰ μὲν κρατήσομεν τούτου, κέρδος ἐσχήκαμεν οὐ μικρόν, καὶ μᾶλλον τὰ τῶν Βουλγάρων ταπεινωθήσονται, καὶ τὴν τῆς ἀγάπης πρεσβείαν εὐχερέστερον δέξαιντο, ἐπεὶ καὶ ἐκποδὼν αὐτῶν ὁ δεσπότης, μέλλει δὲ καὶ ἄλλο βρέφος ἄρξαι τῶν Βουλγάρων ὁ ἐκ τῆς Εἰρήνης τῆς τοῦ Ἀγγέλου Θεοδώρου τῷ Ἀσὰν γεννηθεὶς Μιχαήλ. εἰ δὲ μὴ περι-* C *γενέσθαι ἡμᾶς συμβαίη τοῦ ἄστεως, τί τὸ ζημίαν ἐπάγον τῇ τῶν Ῥωμαίων ἀρχῇ; λαβόντες γὰρ διάπειραν ἠρεμήσομεν, καὶ πάλιν διαπρεσβεύσομεν πρὸς Βουλγάρους, κἀκεῖνοι ἀσμένως τὴν πρεσβείαν δέξαιντο ὑπὸ βρέφους ἀρχόμενοι, ὃ τὰ πρὸς μάχην οὐκ οἶδεν. ἕκαστος δὲ τὰ τῆς εἰρήνης φιλεῖ, τῆς ἀναπαύσεως στοχαζόμενος. ἔδοξε τῷ βασιλεῖ ἄριστα βεβουλεῦσθαι τὸν μέγαν δομέ-*

1 *στῆναι* vulgo 6 *ὁ δὲ Παλαιολόγος ὁ μέγας δομέστικος καὶ ἀποπειρᾶσθαι Σερρῶν ἔφη* D, omissis *καὶ εἰ — Μιχαήλ* 9 *χρὴ*] *ἔφη χρὴ?* 14 *εἰ δὲ καὶ μὴ περιγενοίμεθα, τίς ἡ ζημία;* A, omissis *λαβόντες — στοχαζόμενος* 20 *τοῦ δὲ δεξάμενος ὁ βασιλεὺς τὴν βουλὴν εἰς τὰς Σέρρας ἀφίκετο. εὗρεν οὖν τὴν μὲν πόλιν διερριμμένην, τὴν δ' ἀκρόπολιν τετειχισμένην, καὶ φύλακα ἐπ' αὐτῇ Δραγωτᾶν τινά. τοὺς Τζουλούκανας οὖν ἀθροίσας ὁ βασιλεὺς κρατῆσαι ταύτης ἠρέθισε (ἠρετίσατο?), οἳ τὰ τόξα λαβόντες καὶ σανίδας αὐτοσχεδιάσαντες ὡς ἀσπίδας ἐν οὐ πολλῷ κρατῆσαι ταύτης ἴσχυσαν, καὶ σκυλεύουσι τὰ παρευρημένα. ὅσοι δ' ἴσχυσαν τῶν ἐν-*

menta in eam ut adigerentur fieri omnino non posse. aggredi vero et arce tentata repelli Romanorum robori ac virtuti, cuius adeo praeclara fama in omnes pervasit, probro esse. Bulgaros quiescentes ad proelia concitare minime conducere. haec regem ab oppugnatione retrahentes adducebant in medium. Palaeologus Andronicus, quem ante magnum domesticum fuisse significavimus, hisce contraria imperatori consulebat. tentandam esse Serrarum arcem; ea potitis multum inde utilitatis futurum, rebus Bulgarorum magis ac magis afflictis, qui ista ratione legationem pro pace ineunda expeditius admittent, cum a nullo regantur, et infantis Michaelis ex Irene Angeli Theodori filia Asano suscepti dominationem subituri. quodsi castrum ita ferente fortuna nobis non cesserit, quid inde Romanorum imperio incommodi impendet? rem experti cessabimus, rursumque viros ad Bulgaros legabimus, qui ab infante, ne nomine quidem pugnae conscio, gubernati lubentissime legatis animum advertent. quilibet vero quietis commoda sibi repraesentans pacem exoptat. optime omnium magnum domesticum consuluisse imperatori

στικον, καὶ γοῦν τῆς πρὸς τὰς Σέρρας φερούσης, ὡς εἶχεν, ἥψατο. σχεδὸν δ᾽ ἐκεῖσε γενόμενος ἐπήξατό τε τὰς σκηνὰς καὶ κατ᾽ αὐτῶν D ἐστρατοπεδεύσατο, οὔκουν μὲν δι᾽ ἀξιομάχου στρατοῦ (οὐ γὰρ ηὐμοίρει τοσούτου τότε, καθὼς εἰρήκαμεν), στρατηγίᾳ δὲ καὶ μεθοδεύμασιν ἐπειρᾶτο τοῦ ἄστεως. ἐπεὶ δ᾽ αἱ Σέρραι πάλαι μὲν ὑπῆρχε πόλις μεγίστη, ὁ δὲ Βούλγαρος Ἰωάννης μετὰ τῶν λοιπῶν Μακεδονικῶν πόλεων καὶ ταύτην πολιορκήσας κατήρειψεν, ὡς κώμη τότε ἐτύγχανε, τῆς ἀκροπόλεως μόνης περιτετειχισμένης καὶ ηὐτρεπισμένης δέξασθαι πόλεμον, ἧς φύλαξ ἦν ἀνὴρ Βούλγαρος Δραγωτᾶς τὴν κλῆσιν, ἐς Μελενίκου τὰς οἰκήσεις ποιούμενος. ἐπεὶ γοῦν ἡ κάτω πόλις Σερρῶν ἀτείχιστος ἦν (λίθοις καὶ γὰρ μόνοις, ἀσβέστου δίχα, καὶ μὴ ἀνηγμένοις εἰς ὕψος τὰ τεθραυσμένα τάχα περιεφράγνυτο), τοὺς ἐπὶ μισθῷ τοῖς στρατιώταις δουλεύοντας, οὓς καὶ Τζουλούκωνας ἡ χυδαία γλῶττα κατονομάζει, P 41 συναθροίσας ὁ βασιλεὺς κρατῆσαι ταύτης ἠρέθισεν, ἐπεὶ τῶν ἀναγκαίων ἐσπάνιζον, οἳ καὶ οἴκοθεν ἐκινοῦντο πρὸς τὸ εὐπορῆσαι τῶν χρειωδῶν. ὁρῶντες δὲ καὶ τὴν χώραν εὐεπίβατον, τὰ τόξα λαβόντες, ἔτι δὲ καὶ σπάθας, καί τινας σανίδας ἐξαυτοσχεδιάσαντες ὡς ἀσπίδας, καὶ ταύτας προβεβλημένοι, τὸ ἀρεϊκὸν ἀλαλάξαντες χωροῦσι κατὰ τῆς χώρας αὐτοβοεί, καὶ ἐν οὐ πολλαῖς ὥραις ἐντὸς ἐγένοντο. σκυλεύουσι γοῦν τὰ παρευρεθέντα. οἱ δέ γε ἐντός, ὅσοι μὴ ἐπεφθάκεισαν εἰς τὴν ἀκρόπολιν ἀναδραμεῖν, ἱκέται πρὸς τὸν βασιλέα ἐξῄεσαν. ἐπεὶ δ᾽ ὁ κρατῶν τοῦ

τός, ἱκέται πρὸς τὸν βασιλέα ἧκον. καὶ ὁ Δραγωτᾶς διαπρεσβεύεται πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ χρήματα καὶ ἐσθῆτας δεξάμενος τὸ ἄστυ δέδωκεν. ὑπέσχετο δὲ δοῦναι καὶ Μελένικον D 23 οἰκέται vulgo.

visum est, et ad Serras iter, utut potuit, ingreditur, proximeque accedens tentoriis structis castra metatur, non exercitus viribus fidens, quem exiguum ac pusillum fuisse diximus. hinc militaribus artibus ac insidiis urbem aggreditur. Serrae antiquo aevo civitas maxima, postmodum a Ioanne Bulgaro una cum aliis Macedonicis urbibus obsidione septa soloque aequata, cuius veluti apertus prostabat, arce tantum muris circumsepta, sicque accommodata ut bellum posset excipere. illius custodiae vir Bulgarus Dragotas nomine, Melenici sedem habens, invigilabat. cum ergo Serrarum urbs inferior absque moenibus esset, quippe quae saxis tantum absque calce, nec iis in altitudinem sublatis, in locis murorum quassatis disiectisque cingebatur, mercede conductos militum famulos, quos Tzucalonas vulgus lingua propria nominat, in unum exaggerans imperator ad eam occupandam, cum necessariis destituerentur, quique domo egressi fuerant ut sibi futura usui subministrarent, incitavit. hi cum locum aditu facilem vidissent, acceptis sagittis et ensibus, et nonnullis tabulis in modum scuti ex tempore, quibus corpus defenderent, detornatis, classicum concinentes in urbem ipso clamore irrumpunt, et non post multas horas introeunt, obvia quaeque rapiunt. ex civibus, quicumque in arcem non convolarunt, supplices ad imperatorem

ἄστεος Δραγωτᾶς τὴν κάτω χώραν εἶδεν ἁλοῦσαν, ἀνὴρ Βούλγα- B
ρος καὶ ἥκιστα πεπαιδευμένος ἄστη χρονίως διαφυλάττειν, μαθὼν
δὲ καὶ τὸν τοῦ δεσπότου αὐτοῦ θάνατον, τύχῃ ἀγαθῇ οὐ διὰ μα-
κροῦ καρτερήσας διαπρεσβεύεται πρὸς τὸν βασιλέα. καὶ τὸ μὲν
ἄστυ εὐθὺς τὸν βασιλέα ἐφήμιζεν· ἁλουργὸν οὖν χλαῖναν ὁ Δρα-
γωτᾶς χρυσίῳ συνυφασμένην ἐνεδέδυτο, καὶ στατήρων πλῆθος
χρυσῶν ἐδέδεκτο. ὑποσχέσεις γοῦν ὑπὲρ τοῦ Μελενίκου μάλα
λαμπρὰς πρὸς τὸν βασιλέα ἐπεποίητο, ὑπεράγαν ἀληθεῖς.

44. Πάντα γοῦν ταῦτα πρὸς τοῦ βασιλέως λαβὼν ὁ Δρα-
γωτᾶς, καὶ ὡς δέλεαρ ὑποβεβλημένος, ἀπῄει. ἐπεὶ δὲ φθάσοι C
ἐς Μελένικον, πάντα προῦπτα τοῖς ἐποίκοις ποιεῖται, καὶ σφᾶς
αὐτοὺς διεγείρει προδοῦναι τὸ ἄστυ τῷ βασιλεῖ, ἐν τῷ φανερῷ
μὲν οὐ ταῦτα λέγων, κρύφα δὲ τοῖς πλείστοις περὶ τούτου κοινο-
λογούμενος. ἐπεὶ δὲ ὁ τὴν ἡγεμονίαν διέπων τοῦ ἄστεως ὁ Λιτο-
βόης Νικόλαος κατάνοσος ἦν καὶ τῇ κλίνῃ ταῖς τῶν ποδῶν ἀλγη-
δόσι προσπεπατταλευμένος, ἐλευθέρως εἶχον οἱ πάντες διαπράτ-
τεσθαι σφίσι τὰ βουλητά. ἐπεὶ δὲ καὶ ὁ Μαγκλαβίτης Νικόλαος
εἷς ἦν τῶν ἐπιφανεστέρων ἐν τοῖς τοῦ Μελενίκου οἰκήτορσιν, ἀνὴρ
δραστήριος καὶ δεινὸς καιρικαῖς περιπετείαις συμμεταβάλλεσθαι,
τὰ τοῦ Δραγωτᾶ φωράσας καὶ γνοὺς ὡς δυνηθείη ἂν τὰ ὑπεσχη- D

9 Huius capitis loco haec habet D: καὶ εὑρὼν τὸν μὲν τοῦ ἄστεος ἔφορον Λιτόβοον κλινήρη, τὸν δὲ Μαγκλαβίτην Νικόλαον * * * * * *. ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς ἐσκηνοῦτο περὶ τὴν Βαλαβίσδαν τόπον, καὶ οἱ Μελενικιῶται ἀφικόμενοι τὸ ἄστυ τούτῳ παρέσχον. ἐκράτησε δὲ ὁ βασιλεὺς καὶ Στενιμάχου καὶ Τζεπαίνης καὶ τῶν τῆς Ῥοδόπης πολιχνίων καὶ κωμοπόλεων, καὶ ὅρον τὸν Εὖρον πεποίητο. κατέσχε δὲ καὶ ἐκ τῶν πρὸς Βορρᾶν Στούμπιόν τε καὶ Χυττοβὸν καὶ Βελεβούσδιον Σκόπιά τε καὶ Βελεσσὸν καὶ τὰ μέχρι Πριλάπου καὶ Πελαγονίας χωρία, Νευστάπολίν τε καὶ Πρόσακον, καὶ σπονδάς τε ἐκ Βουλγάρων δεξάμενος, ὡς μέχρι τούτων στῇ, ἀνέσχεν.

egrediuntur. arcis praefectus Dragotas, homo Bulgarus, et per multum tempus ad tuendas ac defendendas arces plane ineptus, ubi audiit inferiorem urbem captam nec non domini sui obitum, ita favente fortuna, non diu sustinens, imperatori de arce dedenda significat. et sic arx illico imperatorem recognovit. Drsgotas purpurea chlaena auro contexta amicitur, et staterum aureorum vim non contemnendam accipit proin magnificas admodum maximeque veras de Melenico promissiones imperatori fecit.

44. His omnibus ab imperatore Dragotas acceptis, et quasi esca aliis expositus, discessit, atque Melenicum veniens omnia ad accolas refert, eosque ut imperatori se dedant, non haec in aperto edisserens sed clam cum plurimis sermonem communicans, adhortatur. cum autem, qui oppidum gubernabat, Nicolaus Litoboës aegrotus lecto pedum doloribus teneretur, libere omnes arbitratu suo res quas ipsi vellent agebant. inter hos Nicolaus Manclavites ex nobilioribus unus Melenici incolis, vir audax et pro re nata, uti tempus daret, varie se effingendi sagax ac perspicax, quae a Dragota molie

μένα τῷ βασιλεῖ διαπράξασθαι, τοῦ πλήθους τὸ πλεῖον ὑπαγαγών, τοῦ κρύφα λέγειν ἀποστὰς ἐς τὸ φανερὸν τοῖς πᾶσιν ὑπέθετο τὰ συνοίσοντα, εἰρηκὼς ὡς ἡμῖν μὲν ἐγένετο προσταλαιπωρῆσαι τῇ τοῦ παιδὸς τοῦ Καλλιμάνου ἀρχῇ, καὶ ἦν πρὸς ἐλπίδος ἀνδρωθῆναί τε τοῦτον καὶ πρὸς αὐτοῦ τὰς ἀμοιβὰς τῆς κακοπαθείας ἀντιλαβεῖν εἰς ἡλικίαν ἐλθόντος, ὅτε διακρῖναι δύναιτο ἄν τις ἀπὸ φαύλου ἄνδρα καλόν. ἐπεὶ δὲ τούτου κακούργῳ τύχῃ ἡμάρτομεν, πρόκειται δὲ ἡμῖν βρεφύλλιον ἄλλο εἰς τὴν τῶν Βουλγάρων ἀρχήν, παντὸς ἂν ἀνοηταίνοντος χείρους φανείημεν, εἰ πάλιν πρὸς δυσπραγίας ἄλλας ἐπιδοίημεν αὐτούς, ἀδέσποτοι τὸν πάντα βίον διατελεῖν αἱρούμενοι, ὑφ' οὗ πολλά τε καὶ μείζω τὰ δεινὰ φύεται. ἀλλ' ἐπεὶ ὁ βασιλεὺς ἡμῖν ὁ τῶν Ῥωμαίων προσήγ-
P 42 γισεν, δεῖ αὐτῷ ἑαυτοὺς ἐγχειρίσασθαι, δεσπότῃ πιστῷ καὶ εἰδότι ἄνδρα ἠδὲ κακὸν ἠδὲ καὶ ἐσθλόν, καὶ δίκαιον ἐν ἡμῖν ἔκπαλαι σχόντι. ὅ τε γὰρ ἡμέτερος χῶρος τῇ τῶν Ῥωμαίων προσήκει ἀρχῇ· πλεονεκτικώτερον γὰρ οἱ Βούλγαροι τοῖς πράγμασι χρησάμενοι καὶ τοῦ Μελενίκου γεγένηνται ἐγκρατεῖς, ἡμεῖς δὲ πάντες ἐκ Φιλιππουπόλεως ὁρμώμεθα, καθαροὶ τὸ γένος Ῥωμαῖοι. ἄλλως τε καὶ ὁ τῶν Ῥωμαίων βασιλεὺς ἀληθῶς καὶ ἐν ἡμῖν δικαιοῦται, καὶ εἰ Βουλγάροις προσήκοιμεν· ὁ γὰρ υἱὸς τούτου καὶ βασιλεὺς Θεόδωρος τῷ βασιλεῖ τῶν Βουλγάρων τῷ Ἀσὰν κεκήδευτο,
B καὶ νῦν ἡ τοῦ βασιλέως τοῦ Ἀσὰν θυγάτηρ ἡ σύζυγος τοῦ τοιούτου βασιλέως δέσποινα παρὰ Ῥωμαίοις καὶ ἔστι καὶ ὀνομάζεται.

14 ἠδὲ κακὸν] ἡμὲν κακὸν?

bantur deprehensis, ac cognito se posse imperatori promissa perficere, si multitudinis potiorem partem in sententiam suam traxisset, ab occultis colloquiis sese retrahens palam omnibus utilia edixit, "pueri Callimani" inquiens "principatu iniqua perpessi sumus, ea tamen spe, nos, si puer in virum evasisset, tantae tolerantiae praemia recepturos, postquam ille aetatem illam, quae virum probum a malo secernere potest, attigisset. sed cum id adversa fortuna amiserimus, et infantulus alius ad regendos Bulgaros praeponatur, omni stulto stultiores essemus, si aliis rursum infortuniis nosmetipsos dederimus, tanquam qui in omne aevum absque principe, re omnium perniciosissimum, vivere vellemus. sed quando Romanorum imperator ad nos accessit, nos illi fido domino et virum probum ac malum optime cognoscenti tradere debemus. ipse ius ab antiquo in nos obtinet, locus siquidem hic noster imperii Romani est. Bulgari vero alienis avaritia raptis Melenicum quoque occuparunt. nos omnes ex Philippopoli orti primordia quoque generis liquido ducimus ex Romanis. quinimmo et Romanorum imperator, licet Bulgari essemus, ius tamen in nos habet: filius quippe illius et imperator Theodorus cum Asano Bulgarorum principe affinitate coniungitur, et nunc regis Asani filia domina a Romanis nuncupatur et est. his itaque omnibus verba lucu-

τούτων οὖν ἁπάντων χάριν τὰ πολλὰ τῶν λεγομένων καταλιπόντας ἐπ᾽ αὐτὸν χρὴ ἰέναι καὶ τοὺς αὐχένας ὑποκλῖναι τῷ τῆς δουλείας ζυγῷ· χρηστὸς γὰρ ὁ ζυγὸς τῶν φρονίμων βασιλέων καὶ γηραιῶν, καὶ πολλῷ κουφότερος τῶν ἔτι διατελούντων ἐν μείραξι." ταῦτ᾽ εἰρηκὼς πέπεικε πάντας ἀμογητὶ καὶ πολλῶν ἄτερ πραγμάτων γενέσθαι τοῦ βασιλέως. καὶ δὴ πρέσβεις τινὰς τῶν συνεποίκων στείλαντες, τάχα μὲν κρύφα, μᾶλλον δὲ γινωσκομένους τοῖς πλείοσι, συμβάσεις μετὰ τοῦ βασιλέως πεποίηνται. χρυσόβουλλος γοῦν C τῷ βασιλεῖ τῶν ᾐτημένων σφίσι περιληπτικὸς γεγενημένος καὶ δεδομένος τοῖς πρέσβεσι τοῖς τοῦ Μελενίκου ἀποσταλῆναι προσετετάχει οἰκήτορσι. καὶ οἱ μετ᾽ οὐ πολὺ ὁμοθυμαδὸν πάντες συνειλεγμένοι, ὅσοι τε τῶν προυχόντων, ὅσοι τῶν ἐν στρατείᾳ κατειλεγμένων καὶ ὅσοι κρείττους ἄλλοι τῶν οἰκητόρων, πρὸς τὸν βασιλέα ἀφίκοντο, σκηνούμενον περὶ τόπον Λαβίσδαν οὕτω πως ὀνομαζόμενον, ἄνδρες εὐσταλεῖς τε καὶ ἔντιμοι κἀκ μόνης θέας αἰδοῦς καὶ τιμῆς ἄξιοι, ὑπὲρ πεντακοσίους τυγχάνοντες· οὓς αὐτὸς εἰρήκειν ἰδὼν "ποία ὁπλομαχία ἡμῖν αὐτοὺς παρεστήσατο; ἢ πόσαι D φάλαγγες ἱππέων τῶν τοσούτων περιεγένοντο; ἀλλ᾽ ἐν τῷ κρείττονι ῥᾷστα καὶ τὰ μικροῦ δεῖν ἀνεπιχείρητα. κἀντεῦθεν δῆλον ὡς ἀληθές ἐστι τὸ τῷ ἀποστόλῳ Παύλῳ εἰρημένον, οὐ τοῦ τρέχοντος οὐδὲ τοῦ διώκοντος, ἀλλὰ τοῦ εὐδοκοῦντος θεοῦ." τῷ τοι καὶ τὸν στρατηγὸν οὐ δεῖ πάμπαν ἐπαινεῖν οὔτε μὴν ψέγειν. πολλὰ γάρ τινες διαγωνισάμενοι σπουδαίως τε καὶ συντόνως, δραστικώτερον τοῖς παροῦσι χρησάμενοι, μικρὸν ἢ οὐδὲν κατωρθώ-

10 προπεφθάκει?

lenta in pauca conferentes ad eum recurrere debemus, colla illi nostra servitute constituta addicere. sapientum namque regum ac senum logum suave est, multoque levius quam infantium." his sine ullo labore ac molestia omnibus sussit ut imperatoris partes sequerentur. quare ex civibus nonnullos clam quidem, ut videre erat, sed plurimis tamen cognitos legant, et in foedus cum imperatore coeunt. et bulla aurea, qua res gestae describebantur, per eosdem legatos imperatoris iussu ad Melenici defertur cives, qui una omnes simul, sive ex primoribus sive militiae ascriptis sive celebrioribus sive etiam habitatoribus, in unum conspirantes ad imperatorem apud Labisdam (locum sic appellant) commorantem viri compti ac nobiles et ex solo aspectu venerandi ac honoribus digni supra quiogentos festinant. ut ipse eos vidi ita locutus sum. "quaenam nobis armorum fulgura viros subegit, aut quot equitum phalanges tot devicerunt? sed melioris praesidio facillime et quae vix unquam vinci poterant debellantur. hinc verissimum est Pauli apostoli dictom, non esse currentis neque persequentis, sed illius cui deus beneplacito suo concesserit." propterea duces exercituum neque laudandi neque vituperandi sunt. multi namque diligenter ac prudenter certantes, dum animosius

σαντο, ἔνιοι δὲ καὶ ἐσφάλοντο πλεῖστα. ἕτεροι δὲ δεξιᾶς ηὐμοι-
ρηκότες τύχης, ἀμελετήτως ἐπὶ τὰ ἔργα χωροῦντες μεγάλων τρο-
παίων γεγόνασιν αὐτουργοί, οἷόν τι ξυνέβη τῷ τότε καὶ τῷ βασι-
λεῖ Ἰωάννῃ. πολλῶν γὰρ ἄστεων καὶ χώρων πολλῶν ἐγεγόνει
δεσπότης ἐν ἀκαρεῖ, μή τινος πολέμου γεγενημένου, μηδέ τινος
πεσόντος ἐν μάχῃ, μηδὲ χυθέντος αἵματος, μηδὲ ξίφους κατορ-
χησαμένου σώματος, ἀλλ' ἡμέρως καὶ γαληνῶς ὥσπερ τινὸς κλή-
ρου πατρόθεν τούτῳ προσήκοντος ἀνιδρωτὶ τῶν τοιούτων ἁπάν-
P 43 των κατῆρξε. Στενίμαχος γὰρ καὶ Τζέπαινα, καὶ ὅσα ἦν τῷ τῆς
Ῥοδόπης ὄρει παρακείμενα πολίχνιά τε καὶ κωμοπόλεις, ὑπόφορα
τούτῳ γεγένηνται, καὶ ὅρος αὐτῷ τε καὶ τοῖς Βουλγάροις Ἕβρος
ἦν ποταμός. ἐκ δὲ τοῦ πρὸς Βορρᾶν μέρους Στούμπιόν τε καὶ
Χοτοβὸς ὀχυρὰ ἄττα φρούρια καὶ χῶρος ὁ Βελεβουδίου ὑπὸ τὸν
βασιλέα ἦν, Σκοπιά τε καὶ Βελεσὸς καὶ μέχρι Πριλάπου καὶ τῶν
Πελαγονίας χωρίων, Νευστάπολίς τε καὶ Πρόσακος, τὰ πάντα
ὑπῆρξε τῷ βασιλεῖ ὑποχείρια. καὶ σπονδαὶ ἐπὶ τούτοις τῶν Βουλ-
B γάρων τῷ βασιλεῖ ἐγεγόνεισαν, τοῖς τοιούτοις καὶ μόνοις ἀρκεῖ-
σθαι τοῦτον καὶ μὴ περαιτέρω κατεπεμβαίνειν. καὶ ταῦτα μὲν
οὕτως ἔσχε τὸν τρόπον, ἐγὼ δὲ αὐτὸς ἐν τοῖς ἐπιστολιμαίοις τῶν
λόγων ὑπούργουν, ἑκάστῳ τῶν ἁλισκομένων ἄστεών τε καὶ χωρῶν
καὶ γραφὴν ἐγχαράττων βασιλικήν· ἔθος γὰρ τοῦτο παλαιὸν τοῖς
βασιλεῦσι Ῥωμαίων, δῆλα τοῖς μακρόθεν διὰ γραμμάτων ποιεῖν
τὰ σφῶν αὐτῶν κατορθώματα καὶ πρὸς ἡδονὴν ἐπεγείρειν, ἧς δὴ
καὶ οὗτοι διὰ τῶν ἔργων μεταλαγχάνουσιν.

2 περὶ vulgo.

rem peragunt, parum aut nihil profecerunt, plerique etiam operam et oleum ut plurimum perdiderunt: alii secunda freti fortuna segniter se in rebus agendis occupantes, ingentia tropaea consecuti sunt, uti tunc imperatori Ioanni accidit, qui nulla mora multarum urbium multorumque oppidorum absque ullo proelio, absque ullius caede, sine effusione sanguinis, sine gladii in corpus humanum saevitia, sed placite ac quiete et sine sudore, ac si in hereditatem paternam immitteretur, dominationem adeptus est. Stenimachus enim et Tzepaena, et quotquot Rhodopes monti oppidula cuiusque adiacent, tributaria habuit, et imperatoris ac Bulgarorum fines Hebrus fluvius terminavit. In Boreali plaga Stumpium, Chotobos, castra munitione valida, et Belebudii locus imperatori cesserant, nec non Scopia et Belesus caeteraque usque Prilapum et Pelagonios agros; item Neustapolis et Prosacus sese subiecerant. et super his Bulgarorum rex et imperator sic convenerant, ut imperator scilicet his et solis contentus nihil ulterius attentaret. et haec quidem ita peracta sunt. Ipse in scribendis epistolis operam navabam, singulis urbibus ac oppidis captis scribens et imperatorium sigillum imprimens. namque id moris erat Romanorum imperatoribus per literas longe distantibus egregie a se gesta significare, voluptatemque illis, quam ipsi experirentur, conciliare.

45. Ἐπεὶ γοῦν οὕτω ταῦτα διεπράχθη τῷ βασιλεῖ, πολλῆς μὲν ἡδονῆς αἴτια τούτῳ γεγενημένα, οὐχ ἧττον δὲ καὶ πᾶσι C Ῥωμαίοις αὔξησίν τινα κατιδοῦσι τοῦ κράτους καὶ πλατυσμὸν τῆς ἀρχῆς, ἣν μὲν πρὸς βουλήσεως τῷ βασιλεῖ μνήσασθαι νόστου καὶ πρὸς τὴν ἕω ἐπαναζεῦξαι (καὶ γὰρ καὶ ὁ καιρὸς τοῦτο ἀπῄτει· μὴν γὰρ παρερρύη Ὀκτώβριος, καὶ περί που τὰ μέσα τούτου διήρχετο ὁ Νοέμβριος), ἀλλά τις λόγος χρηστὸς καὶ πάνυ ὠφέλιμος ἐνεπόδιζε τὴν ὁρμήν. ἡ γὰρ Θεσσαλονίκη, καθάπερ προϊστορήσαμεν, τὸν τοῦ Θεοδώρου υἱὸν τὸν Δημήτριον ἐγνώριζέ τε δεσπότην καὶ κατωνόμαζε· δεσπότης γὰρ ἦν καὶ πρὸς τοῦ βασιλέως τετιμημένος. ἐπεὶ δ', ὡς προπεφθάκαμεν περὶ τούτου ἐρεῖν, ἀτάσθαλον ἦν τὸ μειράκιον καὶ παιδιαῖς ἐνσχολάζειν προσῆκον D καὶ μειρακίων ἀθύρμασι, μήτι γε ἀνδρῶν προΐστασθαι συνετῶν καὶ πολιτείας κατάρχειν καὶ νομίμως ἐπιστατεῖν, ἐπιβουλὴν κατ' αὐτοῦ τινὲς ἐξαρτύουσιν, ὧν οἱ ὀνομαστοί τε καὶ γνώριμοι Σπαρτηνὸς ἦσαν καὶ Καμπανὸς ὁ Ἰατρόπουλός τε καὶ ὁ Κουτζουλάτος, οἱ δὲ τῶν ἐπισήμων ὅ τε Μιχαὴλ ὁ Λάσκαρις καὶ ὁ Τζυρίθων,

1 Ἐπεὶ — p. 88, 20 χωρεῖ] haec ita contrahit D: ἵκετο δὲ τῷ βασιλεῖ ἀγγελία ὡς ἐπιβουλήν τινες τῶν Θετταλῶν κατὰ τοῦ δεσπότου Δημητρίου ἱστῶσιν, ὧν οἱ ὀνομαστοὶ Σπαρτηνὸς ἦσαν καὶ Καμπανὸς Ἰατρόπουλός τε καὶ ὁ Κουτζολάτος, οἱ δὲ τῶν ἐπισήμων Μιχαὴλ ὁ Λάσκαρις καὶ ὁ Τζιρίθων. ἕνα γοῦν τούτων τὸν Καμπανὸν εἰς τὸν βασιλέα ἔπεμψαν, καὶ ὁ βασιλεὺς τὰ κατὰ σκοπὸν τούτοις ἐπεπράχει δι' ἐγγράφου χρυσοβουλλίου, καὶ ἀπάρας Μελενίκου περὶ Θεσσαλονίκην ἐφέρετο, πρέσβεις πρὸς Δημήτριον πέμψας, ὡς ἂν κατὰ τὰς αὐτοῦ ὑποθήκας ἀφίκοιτο εἰς αὐτόν. ὁ δὲ (οὐδὲ γὰρ εἶχε νοεῖν) οἴκοι κατέμεινεν ἐκ τῶν συμβούλων πεισθείς. ξυνέβη δέ τι ὅπερ ὡς ἥδυσμά τι παραστήσω. τὸν Καμπανὸν (εἷς δ' οὗτος τῶν συνιστόρων τοῦ δόλου) ἀπήγγειλάν τινες κατὰ Δημητρίου φρονεῖν, καὶ ὃς παρέστη τῷ Δημητρίῳ καὶ ἀπηλέγχετο καὶ ἦν πρὸς τῇ τοιαύτῃ ἐξετάσει. ὁ γοῦν Σπαρτηνὸς συμμύστης ὢν τούτῳ τάχος ἐκεῖσε φέρεται, καὶ "τί" φησι "περὶ τοῦδε τοῦ ἀλιτηρίου κατηγοροῦσί τινες, δέσποτα; ὃς εἰ ἁλῷ τοιοῦτος, πολλῶν θανάτων κρι-

45. Cum itaque haec ab imperatore sic essent peracta, quibus magnam ille laetitiam nec minorem Romani omnes conceperant, tanquam qui inde magnum in imperio progressum et amplitudinem virium auspicarentur, de reditu et in Orientem abitione cogitari coeptum est: tempus enim id praestolabatur, cum October effluxisset et medius iam November excurreret. verum rumor nescio quis probus et apprime utilis impetum cohibebat. Thessalonica enim, ut supra narravimus, Theodori filium Demetrium despotam agnoscebat cognominabatque, cum eo honore ab imperatore insigniretur. sed cum, ut ante diximus, puer sceleribus illaquearetur, rebusque ludicris puerorumque nugamentis, non virorum prudentium colloquiis nec iustae rei publicae administrationi ac regimini incumberet, insidiis a nonnullis appetitur, quorum praecipui et notiores fuere Spartenus, Campanus, Iatropulus, Cutzulatus, insigniores Michael Lascaris et Tzyritho magni chartularii di-

ὃν καὶ μέγαν χαρτουλάριον ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης τετίμηκεν. ἄλλοι δὲ οἱ τοῦ σκέμματος κοινωνοὶ οὔπω δῆλοι ὡς αὐτοὶ σφίσι τοῦ πράγματος σὺν τῷ πλήθει γεγόνασιν, ἀλλ' ἔμειναν ἀκατάγνωστοι τοῖς πλείοσιν. ἕνα γοῦν τούτων τῶν εἰρημένων τὸν Καμπανὸν οἱ πάντες συσκευασάμενοι εἰς τὸν αὐτοκράτορα Ἰωάννην ἐκπέμπουσιν πραγματείας μὲν προφάσεως χάριν, τῇ δὲ ἀληθείᾳ κοινοῦ χρυσοβούλλου ἐπευμοιρῆσαι, τῶν ἀνέκαθεν προσαρμοσάντων Θεσσαλονίκῃ ἐθίμων τε καὶ δικαίων περιεκτικοῦ καὶ τῆς σφῶν ἐλευθερίας
P 44 παρεκτικοῦ. ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς πάντα τε τούτοις κατὰ σκοπὸν ἐπεπράχει, καὶ δωρεῶν ὑποσχέσεις τοῖς ὑπηρετήσουσι τῇ πράξει καὶ ἐγγράφους τίθησι. ταῦτα δὴ ἐς τὸ ἀσφαλὲς οἰκονομήσας ὁ βασιλεὺς ἀπάρας τῶν Μελενίκου χωρίων περὶ τὴν Θεσσαλονίκην ἐφέρετο, πρότερον ἐξαποστείλας πρέσβεις ἐς τὸν Δημήτριον, ὡς ἂν κατὰ τὰς αὐτοῦ ὑποθήκας ἀφίκοιτο εἰς αὐτὸν καὶ ἀφοσιώσοι τὸ ὄφλημα· οὕτω γὰρ συνέθετο καὶ κατώμοσεν. ὁ δὲ (οὐδὲ γὰρ εἶχε νοεῖν οἴκοθεν) τοῖς ἐπιβούλοις συμβούλοις χρώμενος οἴκοι
B καταμένειν ἐπείθετο· σκευωρίαν γὰρ ἔφασκον εἶναι κατ' αὐτοῦ

θείη ἂν ἄξιος." καὶ ὁ Δημήτριος (ἐθάρρει γὰρ μάλα τούτῳ ὡς πιστῷ) "προδότην τοῦτόν φασιν εἶναι, Σπαρτηνέ." ὁ δὲ παίει τὸν Καμπανὸν λαβόμενος τούτου τῆς γένυος. "ἐγὼ" φησὶν "αὐτὸν ἐν τοῖς οἴκοι ἀπαγαγών, δέσποτα, ἐτασμοῖς ἐκπιέσας πάντα τοῦτον καταναγκάσω ἔκφορα ποιῆσαι." ταῦτ' εἶπε, καὶ ὡς εἶχε τάχους ἐς τὴν οἰκίαν ἀπῄει. τὸν μὲν οὖν Καμπανὸν τὸ ἀπὸ τοῦδε κλίνη εἶχεν, ἀσκὸν δὲ διαφυσήσας ὁ Σπαρτηνὸς καὶ δεσμεύσας καὶ ἐπαιωρήσας ἔτυπτεν ὡς Καμπανόν, ἀποκαλύψαι δῆθεν τὰ κρύφα. ἀσκὸς δὲ ἦν, οὐ Καμπανὸς ὁ τυπτόμενος. εἶτα ἀφίκετο ὡς εἶχε ποδῶν ὁ Σπαρτηνὸς πρὸς Δημήτριον, καὶ οἱ φησίν "ὅρκῳ σε πιστώσω τὸ πρᾶγμα, μὰ τὸν σὸν καὶ ἡμῶν ἁπάντων Δημήτριον, τὸν κηδεμόνα Θεσσαλονίκης καὶ πολιοῦχον. τοιοῦτός ἐστιν ὁ Καμπανὸς ὁποῖος ὁ Σπαρτηνός, καὶ οὕτως διάκειται περὶ σὲ καθὰ καὶ ὁ Σπαρτηνός, ὃν ἀνθρώπων ἁπάντων πλέον σε φιλοῦντα ἐπέγνωκας" ὁ δὲ βασιλεὺς ἐπὶ Θεσσαλονίκης χωρεῖ. 2 σκάμματος vulgo 8 περιεκτικὸν et παρεκτικόν vulgo.

gnitate ab imperatore condecoratus; reliquos conspirationis socios nondum novimus: ita una cum multitudine coïere, ut inauditi ignotique pluribus remanserint. unum ex his Campanum insidiarum instructissimum ad imperatorem Ioannem ablegant, quasi ille negotiationis causa proficisceretur, re vera tamen ut bullam auream impetraret, qua antiqua Thessalonicensium iura ac privilegia comprobarentur et libertas civibus assereretur. imperator in vota eorum concedens pro sententia omnia exequitur: munerum etiam inter consilii adiutores distribuendorum promissionibus rem sollicitat, et scripto se obligat. his ita tuto dispositis Melenico egrediens Thessalonicam contendebat, prius ad Demetrium viris delegatis, ut ille, si pacta servare vellet, ad se proficisceretur et debitum exsolveret. sic enim ille convenerat, iureque se iurando obstrinxerat. ille (neque enim ex se aliquid sapere poterat) insidiatoribus pro consiliariis usus domi mansit: vocationem etenim imperatoris

τὴν τοῦ βασιλέως μετάκλησιν, κοῦφος δὲ ὢν οὗτος τὰς φρένας τοῖς αὐτῶν λόγοις συνεφέρετο, ὅποι καὶ νεύοιεν. ξυνέβη δὲ κἀν τούτοις ὅπερ ὡς ἥδυσμά τι παραθήσω τοῖς λόγοις. τὸν Καμπανὸν (ἕνα καὶ τοῦτον τῶν συνιστόρων τοῦ δόλου προείπομεν εἶναι) τὰ οὐχ ὑπὲρ Δημητρίου φρονοῦντα ἀπήγγειλάν τινες, ἐπεὶ καὶ ἐκ βασιλέως ἐπανέζευξεν. καὶ ὃς παρέστη τῷ Δημητρίῳ, καὶ κατηγορεῖτο πρὸς τῶν ἀληθῆ κατ᾽ αὐτοῦ φασκόντων, ὡς ῥᾳδιουργεῖ κρύφα καὶ ἀποπειρᾶται τοῦ λαοῦ καὶ γραφαὶ πρὸς αὐτοῦ τῷ βασιλεῖ πέμπονται καὶ λόγοι μυστηριώδεις διαμηνύονται. καὶ ἦν C *πρὸς τῇ τοιαύτῃ ἐξετάσει ὁ Καμπανός. ὁ γοῦν Σπαρτηνὸς συμμύστης ὢν τῶν πραττομένων περὶ τῶν τοιούτων μεμαθηκὼς τάχος ἐκεῖσε φέρεται, καὶ ὡς εἶχεν ἄσθματος καὶ σπουδῆς, "τί" φησί "περὶ τοῦδε τοῦ ἀλιτηρίου κατηγοροῦσί τινες, δέσποτα, ὃς εἰ ἁλῴη τοιοῦτος, πολλῶν θανάτων κριθείη ἂν ἄξιος;" καὶ ὁ Δημήτριος (ἐθάρρει γὰρ μάλα τούτῳ ὡς πιστῷ, καὶ πάνυ τοῦτον δυσνούστατον κατὰ τὸν κωμικόν, εἰ καὶ μὴ κλεπτίστατον, ἡγεῖτο) "προδότην τοῦτον, Σπαρτηνέ, φασὶν εἶναι οἱ τοῦτον διώκοντες." ὁ δὲ παίει τὸν Καμπανὸν κατὰ τῆς σιαγόνος τῷ καρπῷ,* D *σφόδρα χρησάμενος τῇ βολῇ, καὶ λαβόμενος τούτου τῆς γένυος "ἐγώ" φησίν "αὐτὸν ἐν τοῖς οἴκοι ἀπαγαγών, δέσποτα, ἐτασμοῖς ἐκπνεύσας τὸ πρῶτον, πάντα τοῦτον καταναγκάσω ἔκφορα ποιῆσαι τὰ κρύβδην τούτοις ῥᾳδιουργούμενα." ταῦτ᾽ εἶπε, καὶ ὡς εἶχε τάχους ἐς τὴν οἰκίαν ἀπῄει. τὸν μὲν οὖν Καμπανὸν τὸ ἀπὸ τοῦδε*

16 *εὐνούστατον?*

in eum fraudulenta esse consilia affirmabant. qui cum ineptus esset nec animi compos, eorum sermonibus, quocunque illum traxissent, agebatur. accidit etiam quod condimenti loco orationi meae interponam. Campanum, unum ex conspirantibus, ut supra diximus, non a Demetrio sed ab adversario stare, cum ex imperatore rediisset, non nemo renuntiavit. iudicio penes Demetrium sistitur, et accusatur ab iis qui vera referebant, eum clam in principem machinari seducereque populum; literas ad imperatorem scriptitare, quibus arcana imperii revelaret. et simili quaestioni Campanus supponebatur. Spartenus machinationis consors, ubi id rescivisset, quam citissima eo advolat, et utut potuit, anhelans "cuius causa" inquit, "despota, scelestus iste in ius rapitur, qui si similium criminum convincatur, ne ille et iure merito multis mortibus condemnabitur." et Demetrius illi tanquam fidei spectatae viro confidens, cum eum sibi amicissimum, etsi non furacissimum, ut Comici verbis utar, existimaret, "qui hunc accusant, proditorem esse, Spartane, fatentur." ipse pugno, eoque vehementissimo, Campani maxillam contundit, arreptaque illius barba "ego" inquit, "despota, domum conductum tormentis primum adhibitis, quaecunque ipse sive conscii occulte pertentarunt, cogam confiteri." dixit, et qua potuit celeritate domum abiit. Campanus itaque ex illo in lecto pulcherrimo ac magnifico stragulo inter plu-

κλίνη εἶχε καὶ στιβὰς ὑψηλὴ πρὸς ἀνάπαυσιν καὶ τὰ ἐς τρυφὴν μᾶλλον ἐφευρημένα, οἷς καὶ μᾶλλον χαίρουσιν ἄνθρωποι οἱ τοιαῦτα μεμελετηκότες διαπράττεσθαι πράγματα. ὡς δέ καί τινες ἔφασαν, ἀσκὸν διαφορήσας ὁ Σπαρτηνὸς καὶ πληρώσας τοῦ πνεύματος, εἶτα καὶ δεσμεύσας ὡς ἐντὸς ἅπαν ἐναπειλῆφθαι πνεῦμα μή τινος οὔσης τούτῳ τῆς ἐκροῆς, ἀπαιωρήσας ἔτυπτε ῥάβδοις τάχα τὸν Καμπανὸν ἐτάζων ἀποκαλύψαι τὰ κρύφια. ἀσκὸς δὲ ἦν, οὐ Καμπανός, ὁ τυπτόμενος. ἐπεὶ δὲ ἡ ἀρκοῦσα ὥρα παρῆει,
P 45 *καὶ ἄξιον ἐτασμὸν δεδυνημένη ποιήσασθαι καὶ ἔκπυστον θεῖναι καὶ τὸ ἐν μυχοῖς βαθυτάτοις ἐγκείμενον ἄρρητον, ὡς εἶχε ποδῶν ὁ Σπαρτηνὸς ἀφίκετο πρὸς τὸν Δημήτριον, καί οἵ φησι "δέσποτα, ὅρκῳ σε πιστώσω τὸ πρᾶγμα. μὰ τὸν σὸν καὶ ἡμῶν ἁπάντων Δημήτριον, τὸν κηδεμόνα τῆς Θεσσαλονίκης καὶ πολιοῦχον" (οὗτος δὲ ὁ ὅρκος παρὰ Θεσσαλονικεῦσι πλέον τῶν ἄλλων ὅρκων ἰσχύει), "τοιοῦτός ἐστιν ὁ Καμπανὸς ὁποῖός ἐστιν ὁ Σπαρτηνός, καὶ οὕτως διάκειται περὶ σὲ καθάπερ δὴ καὶ ὁ Σπαρτηνός, ὃν ἀνθρώπων ἁπάντων πλέον σε φιλοῦντα ἐπέγνωκας." οὕτως ὁ*
B *Σπαρτηνὸς τὴν μέλλουσαν φωραθῆναι ῥαδιουργίαν οἰκονομικῶς διεσκέδασεν. ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς Ἰωάννης ἀπάρας τὰ στρατεύματα ἐπὶ τὴν Θεσσαλονίκην ἐξ ὀρθοῦ χωρεῖ, καὶ περὶ ταύτην ἐστρατοπεδεύσατο. πολιορκῆσαι μὲν γὰρ οὐκ ἦν αὐτῷ (οὐ γὰρ ἀρκούσας εἶχε τὰς ἐπὶ τούτῳ δυνάμεις), πρεσβείας δὲ ἐποίει, καὶ ἐζήτει ἐξελθεῖν πρὸς αὐτὸν τὸν Δημήτριον, καθὼς ἦν ὠμοσμένον*

20 ἐξ ὄθρου vulgo, ἐξ ὄρθρου interpres. quod reposui, infra est p. 95 b 21 οὐ — δυνάμεις om D.

mas quiescebat; et quaecunque ad augendum luxum et sese oblectandum viri hisce rebus perditi ingenii acumine comparare nituntur, large effuseque illi subministrabantur. sermo et ille nonnullorum fuit Spartenum utrem inflasse implevisseque flatu, dein illigasse, ne flatus in eo interclusus aliqua ex parte efflueret. eum appensum flagellis, ac si Campanum quateret, ut quae sciret indicaret, caedebat. verum non Campano sed utri ictus illi incutiebantur. tandem cum hora, quae pro habenda quaestione, et ad ea revelanda quae etiam in occultissimis abdita latebant, plus satis esse poterat, effluxisset, Spartenus velocius ad Demetrium pervolat, et infit "rem tibi sacramento corroboro per tuum et nostrum omnium Demetrium Thessalonices curatorem ac moderatorem," quo sane sacramento apud Thessalonicenses nil solemnius, nil sanctius excogitari potuit, "non alius a Sparteno Campanus est, qui aeque ac Spartenus, quo nullum inter mortales reliquos tui studiosiorem cognoscis, in te animo affectus est." sic Spartenus scelus alias detegendum provide exhausit et quaestioni finem fecit. igitur imperator Ioannes una cum milite primo diluculo Thessalonicam appellit, ibique castra ponit: nam obsidione eam cingere, cum ad obsidendum necessaria minime suppeterent, non poterat. caduceatoribus porro Demetrium, ut ipse iuratus

αὐτῷ, ἔτι δὲ ποιῆσαι καὶ ἀγορὰν ἔξω τῆς πόλεως Θεσσαλονίκης, ὡς ἂν ἔχοιεν ὠνεῖσθαι τὰ χρειώδη τὰ στρατεύματα. ὁ δὲ τοῖς ἐπιβούλοις συμβούλοις χρώμενος οὐδέν τι τῶν τοιούτων ποιῆσαι παρεχωρεῖτο. πάνυ δὲ ὀλίγων ἡμερῶν παραδραμουσῶν ὀλίγου C τινὸς στρατεύματος πλησίον ἱσταμένου τῆς μικρᾶς πύλης τῆς παρὰ τῇ θαλάσσῃ [καὶ ἐπονομαζομένης] διὰ τὸ μὴ ἀπροόπτως ἐξελθεῖν τινὰς τῶν τῆς πόλεως καί τινας λυμαίνεσθαι τῶν ἐκ τοῦ στρατοῦ, ἐξαπίνης ἐκ ταύτης ἐγεγόνει βοὴ ὡς ἤνοικται ἡ πύλη παρά τινος τῶν ἐντός, καὶ τῇ βοῇ συνείπετο ἡ παραφυλάττουσα δύναμις, καὶ σύμπαν δὲ τὸ στράτευμα ὁπλισθὲν μετὰ τοῦ κρατοῦντος ἐφοίτα. καὶ ἐν ἀκαρεῖ πάντας εἶχεν ἡ Θεσσαλονίκη τοὺς τοῦ βασιλέως ἐντός. ὁ δὲ βασιλεὺς ἔστη παρὰ τὴν πρὸς ἀνατολὰς βλέπουσαν πύλην τῆς πόλεως, καὶ ἡ τοῦ Δημητρίου ἀδελφὴ Εἰρήνη, ἡ τοῦ Βουλγάρων Ἀσὰν γαμετή, γονυπετοῦσα καὶ ποτνιω- D μένη μὴ παθεῖν τὸν ἀδελφὸν αὐτῆς τῶν ὀφθαλμιῶν στέρησιν. ὁ δὲ Δημήτριος ἔφθη εἰς τὴν ἀκρόπολιν ἀναβάς. ἐγγύας δὲ ἐνωμότους πρὸς τοῦ βασιλέως λαβοῦσα ὡς οὐκ ἀπολέσει οὗτος τοὺς ὀφθαλμούς, ἀπῄει τε παρὰ τὸν ἀδελφὸν καὶ πρὸς τὸν βασιλέα τοῦτον ἐξήγαγεν· ἦν δὲ φέρων οὗτος τὴν ἡλικίαν τοῦ μείρακος, προσεχῶς εἰς αὐτὴν παραγγείλας καὶ μήπω χνοάζων τὸ γένειον, ὡραῖος δὲ τὸ εἶδος καὶ τὴν φυήν. τετίμηκε δὲ ταύτην ὁ βασιλεύς· ὡς γὰρ ἀπέβη αὐτὴ τοῦ ἵππου, τηνικαῦτα καὶ ὁ βασιλεὺς τοῦ οἰκείου ὀχήματος ἀποβὰς πεζὸς ἔστηκε σὺν αὐτῇ. ἡ μὲν οὖν πόλις

6 καὶ ἐπονομαζομένης om D 11 ἡ om D 12 περὶ D 14 ἡ vulgo om 17 ὡς — ὀφθαλμούς om D 18 τε παρὰ] πρὸς D 22 ante ὡς D: οἷα ἐκείνης σχηματιζόμενος τὴν ταπείνωσιν. τοῦ οἰκείου — αὐτῇ om D.

Imperatori fuerat, ad se accersit, emporiumque poscebat extra Thessalonicam, in quo milites, quae sibi usui essent, pretio coëmerent. ille a consultorum insidiis sibi non praecavens, dictis eorum obsecundans, nihil ex his quae imperator indixerat executus est. paucissimos post dies parva militum manus apud pusillam urbis portam et mare spectantem adsidens, custodiensque ne quis ex urbe ex improviso irrepens militem laederet, oborto inde clamore portam ab iis qui intus erant apertam fuisse, clamorem insequitur, et universus exercitus post eam armatus cum imperatore confestim Thessalonicam ingressus omnia occupant. imperator in porta urbis, quae in Orientem vergit, stetit. aderat et Demetrii soror Irene, Bulgarorum Asani uxor, supplex, genibus nixa et lacrimabunda exorans ne frater oculis obcaecaretur. Demetrius in arcem prius sese receperat. soror, spondente ac iureiurando promittente imperatore oculos eum non amissurum, fratrem adolescentis aetatem maturam admodum prae se ferentem, sed adhuc imberbem, forma et specie egregium, ad imperatorem detulit. eam honore ornavit imperator: ut enim illa equo descendit, imperator etiam a proprio vehiculo exiliens, pe-

Θεσσαλονίκη οὕτως ὑπὸ τὸν βασιλέα γέγονεν Ἰωάννην, μᾶλλον δὲ ὑπὸ Ῥωμαίους· οἱ γὰρ αὐτὴν κρατοῦντες ἐναντιόφρονες Ῥωμαίοις ἐτέλουν.

46. *Ὀλίγας δὲ πάνυ ἡμέρας ἐν τῇ Θεσσαλονίκῃ προσκαρ-* P 45 *τερήσας ὁ βασιλεύς (κατήπειγε γὰρ αὐτὸν ὁ τοῦ χειμῶνος καιρός· Δεκέβριος γὰρ ἐτύγχανε μήν), ἀφεὶς ἐν αὐτῇ τὸν μέγαν δομέστικον τὸν Κομνηνὸν Ἀνδρόνικον τὸν Παλαιολόγον, οὗ πολλάκις ἐμνήσθημεν, τὰ πρῶτα φέροντα τῶν ἐν στρατηγίαις τεταγμένων, ἄνδρα συνετώτατον καὶ πρᾳότατον καὶ εὖ εἰδότα καὶ μάχην ὁπλίσαι καὶ διευθῦναι λαὸν καὶ ἐν πολεμικοῖς καὶ εἰρηνικοῖς τοῖς καιροῖς, νικητὴς ἐπανέζευξεν εἰς τὴν ἕω, θαυμαζόμενος ὑπὸ πάντων καὶ κλεϊζόμενος τῆς ταχινῆς οὕτω καὶ μεγίστης νίκης, οὐχ ὑπὸ τῶν οἰκείων μόνον ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τῶν ἀλλοτρίων· ὑπὲρ φυσικὴν γὰρ τάξιν ἔδοξε τὸ κατόρθωμα καὶ τῶν τροπαίων τὸ ἀλλ-* B *επάλληλον, καὶ θεοῦ μᾶλλον προνοίᾳ ἢ στρατηγικαῖς μεθόδοις ταυτὶ διαπράξασθαι. καταλέλοιπε δὲ καὶ εἴς τε τοῦ Μελενίκου καὶ τὴν τῶν Σερρῶν καὶ τῶν περὶ αὐτὰς φυλακὴν τὸν τοῦ εἰρημένου μεγάλου δομεστίκου πρῶτον υἱὸν τὸν Κομνηνὸν Μιχαήλ, ὃν μετὰ χρόνους τινὰς ἡ τῶν Ῥωμαίων βασιλεία πεπλούτηκεν εἰς εὐτυχίαν ταύτης καὶ εὐδοξίαν, ἄλλον τε ἀλλαχοῦ ἐπαφῆκεν εἰς ἀσφάλειαν τῶν χωρῶν τε καὶ πόλεων, ἐπάνω δὲ πάντων τὸν μέ-*

1 *μᾶλλον — ἐτέλουν* om D   4 *Ὀλίγας — 10 τοῖς καιροῖς*] *ὁ δὲ βασιλεὺς ἀφεὶς τὸν μέγαν δομέστικον τὸν Παλαιολόγον* D   11 *θαυμαζόμενος — 20 εὐδοξίαν*] *ἀφεὶς καὶ εἰς Μελένικον καὶ Σέρρας καὶ τὰ περὶ αὐτὰ τὸν τοῦ μεγάλου δομεστίκου υἱὸν Μιχαὴλ τὸν Παλαιολόγον.*   16 *τοῦ*] *τὴν τοῦ?*   21 *ἐπάνω — διῆγε* om D.

des cum ea stetit. Thessalonica hac ratione sub imperatoris Ioannis dicione facta est, imo potius sub tutela Romanorum acquievit: illius etenim domini Romanis contraria sentiebant.

46. Nec multum Thessalonicae commoratus imperator (hiberna namque tempestate Decembre mense exhorrescente pellebatur), in ea magnum domesticum Comnenum Andronicum Palaeologum, cuius saepius meminimus, inter viros militia celebres primas ferentem, prudentissimum et quam maximo mansuetum, aciei instruendae et digerendi militem optime gnarum, ot belli pacisque artibus clarum, relinquens, victor triumphans in Orientem reversus est, ab omnibus laudibus encomiisque ob celerem ac maximam victoriam, non a suis modo sed externis etiam, condecoratus. supra enim naturae captum facinus et tropaeorum crebritas divina potius providentia quam militaribus artibus patrata fuisse visa sunt. praeterea Melenicum Serras ac loca adiacentia in fidem ac clieutelam Michaelis Comneni, dicti magni domestici primi filii, quem post annos non multos Romanorum imperium non sine et fortunarum et gloriae incremento sui administratorem agnovit, contulit. nec non arcibus tuendis ac defendendis urbibus alium atque alium imposuit, qui-

γαν δομέστικον, ὡς ἂν ὑπείκοιντο πάντες αὐτῷ καὶ τοῖς ὑπ' αὐτοῦ λεγομένοις τε καὶ πραττομένοις. ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς εἰς τὰ τῆς ἕω μέρη διαπεράσας διῆγε, καὶ τὸν Δημήτριον, ὃν τῆς Θεσσαλονικέων ἀρχῆς καθεῖλεν, ἐν τῷ φρουρίῳ καθείρξας τῶν Λεν- C τιανῶν ἐτήρει. ὁ δὲ μέγας δομέστικος ὀλίγον ἐπιβιοὺς χρόνον καὶ καλῶς διαπρέψας ἐν τῇ τούτου ἀρχῇ, νοσήσας καὶ τὴν τρίχα ἀποκαρεὶς τὸ βιοῦν ἐξεμέτρησεν. ἀπεστάλη δὲ ἀντ' αὐτοῦ Θεόδωρος ὁ Φιλῆς ἀντ' αὐτοῦ διέπειν τὰ τῆς ἀρχῆς. ἐπεὶ δὲ ὑπὸ τὸν βασιλέα ἐγεγόνει Θεσσαλονίκη καὶ Βέρροια, τὰ ἐκεῖθεν αὐτῶν καὶ πρὸς δυσμὰς ἀπὸ τοῦ Πλαταμῶνος ἀρχόμενα ὑπὸ τὸν δεσπότην Μιχαὴλ ἐτέλουν, ἔτι τε τὰ περὶ Πελαγονίαν καὶ Ἀχρίδα καὶ Πρίλαπον. τοὺς δὲ Βοδηνοὺς καὶ Σταρίδολα Στρόβον τε καὶ τὰ περὶ ταῦτα ὁ τοῦ Δημητρίου πατὴρ τοῦ Μιχαὴλ δὲ θεῖος ὁ Ἄγγελος κατεῖχε Θεόδωρος.

47. Ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς ἐν τοῖς τοῦ Νυμφαίου παραχει- D μάσας ἦρος φανέντος, ὥσπερ εἰώθει, ἐξῄει ἐκεῖθεν, ἐκεχειρίαν δὲ ἐξ ἁπάντων ἔχων τοῖς πλησιάζουσιν ἄστεσι τῆς Κωνσταντίνου καὶ παρὰ Λατίνων κεκρατημένοις, τῇ Τζουρουλῷ φημὶ καὶ τῇ Βιζύῃ, ἐπιθέσθαι τεθέληκεν· ἑώρα καὶ γὰρ πάνυ τὰ τῶν Λατίνων ἠσθενημένα. διαπεραιωθεὶς γοῦν τὸν Ἑλλήσποντον ἐν τῇ

3 καὶ τὸν] τὸν δὲ D 5 ἐφρούρει D τοῦ δὲ μεγάλου δομεστίκου νοσήσαντος καὶ ἀποκαρέντος ἐστάλη D 8 ἀντ' — ἀρχῆς om D καὶ ἐπεὶ D 9 τὰ] καὶ τὰ D 10 τὸν Μιχαὴλ τὸν δεσπότην D 11 τὴν Πελαγονίαν καὶ Ἀχρειδῶν D 12 Στρωβός D .13 τοῦ Μιχ. — Θεόδωρος om D. pro τοῦ autem vulgo τόν. 15 μὲν om D 16 ὥσπερ — κεκρατημένοις om D 18 φημὶ om D 19 ἑώρα — p. 92, 1 ἀφίκετο] καὶ πρῶτον ἀφίκετο ἐν τῇ Τζουρουλῷ D.

bus magnum domesticum, ut illius imperia aeque ac subditi capesserent, praecepta sarta tecta haberent, rebus gerendis obsecundarent, praefecit. ergo imperator regressus in Oriente degebat. Demetrium a Thessalonicensium dominatu exturbatum et in arce Lentiana occlusum in custodiam misit. magnus interim domesticus non diu vita protracta, sed qui non sine nominis et gloriae fama in administratione se gesserat, in morbum incidens capillis detonsis vitam finiit; in cuius locum suffectus est Theodorus Philes, qui loco illius imperium regeret. subacta Thessalonica ac Berroea, quae inde extendebantur loca ad occasum ab usque Platamone, et quaecunque ad Pelagoniam Achridam et Prilapum attinebant, sub Michaele despota erant, Bodeni Staridola Strobus et circa ea loca sub Demetrii fratre. Michaelem patruus Angelus Theodorus penes se habebat.

47. Imperator cum Nymphaei hibernasset, ineunte vere, suo more faciens, inde egressus, cum undique pactae indutiae cessationem belli fecissent, proxima Cpoli oppida et a Latinis possessa, Tzurulum scilicet et Bizyam, bello aggredi instituit: nam collapsas Latinorum vires animadverterat. quare tranato Hellesponto apud Tzurulum primo sedem locat. erat eo in

Τζουρουλῷ τὸ πρῶτον ἀφίκετο. ἦν δὲ ἐντὸς τοῦ ἄστεως ἡ τοῦ βασιλέως γυναικαδέλφη Εὐδοκία, ἣν ὁ Ἀσὲλ Δεκαὲ εἰς γυναῖκα ἠγάγετο τῆς ἀδελφῆς αὐτῆς βασιλίδος Εἰρήνης καὶ τοῦ γαμβροῦ καὶ βασιλέως θελήματι. ὁ μὲν οὖν Ἀσὲλ Δεκαὲ οὐκ ἐκαρτέρησεν P 47 *ἐν τῷ ἄστει· τὴν γὰρ τοῦ βασιλέως ἐπεγνωκὼς ἔφοδον ἐκεῖνος μὲν ἐξῄει, τὴν δὲ σύζυγον αὐτοῦ Εὐδοκίαν εἴασεν ἐν τῷ ἄστει, φυλακὴν ἱκανὴν συνεπιστήσας αὐτῷ· ἔδοξε γὰρ αὐτῷ ὡς διὰ τὴν αὐτοῦ γυναικαδέλφην οὐκ ἂν βουληθείη ὁ βασιλεὺς πορθῆσαι τὸ ἄστυ. ἐκεῖνος δὲ τὰ πολλὰ παρορῶν τῶν τοιούτων παρεκάθισε τῷ ἄστει, καὶ ἑλεπόλεις ἔστησε καὶ μηχανήματα καταβλητικὰ τῶν ἐπάλξεων, καὶ διὰ μετρίων πάνυ τῶν ἡμερῶν ἐχειρώσατο, καὶ τὴν μὲν αὐτοῦ γυναικαδέλφην εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ἐξαπέστειλεν, ἕνα ἵππον αὐτῇ δοὺς ἵν' ἐποχῆται, πάντας δὲ τοὺς εἰς φυλακὴν τοῦ ἄστεως ὄντας πεζοὺς ἀπέλυσεν. ἀλλὰ καὶ τὸ τῆς* B *Βιζύης ἄστυ στρατιὰν ἐκπέμψας διὰ βραχέος κεχείρωκεν, καὶ συνήγαγε καὶ τοῦτο τῇ τούτου ἐπικρατείᾳ.*

48. *Κατὰ τοὺς καιροὺς τούτους ἑάλω καὶ τὸ ἄστυ τῆς νήσου Ῥόδου ὑπὸ Γεννουΐτῶν νυκτὸς ἐν κλοπῇ. ὁ γὰρ κρατῶν αὐτοῦ Ἰωάννης ὁ Γαβαλᾶς, ὁ τοῦ Καίσαρος Λέοντος τοῦ Γαβαλᾶ ἀδελφός, ὁ καὶ μετὰ θάνατον τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ τῆς νήσου δεσπόζων, ἀποδεδημήκει μετὰ τοῦ βασιλέως κατὰ τῶν ἐν Κωνσταν-*

1 *ἦν δὲ ἐκεῖσε ἡ τοῦ Ἀσελδεκαὲ γυνή, ἀδελφὴ τῆς βασιλίδος Εἰρήνης, Εὐδοκία. ὁ* — D 6 *ἐν — ἄστυ* om D 9 *ἐκεῖνος δὲ*] *ὁ δὲ βασιλεὺς*, D omissis *τὰ — τοιούτων*. 11 *πάνυ τῶν* om D *ἐχειρώσατο τοῦτο καὶ τὴν αὐτοῦ* D 12 *τὴν* post *εἰς* om D *ἀπέστειλε, καὶ τοὺς σὺν αὐτῇ. ἀλλὰ* — D 15 *καὶ — ἐπικρατείᾳ* om D 17 Caput 48 tale praebet D: *Τότε καὶ τὸ ἄστυ ἰσχυρὸν Ῥόδου ἑάλω ὑπὸ Γενουΐτῶν κλοπῇ. ὁ γὰρ κρατῶν αὐτὸ Ἰωάννης ὁ Γαβαλὰς ὁ τοῦ Καίσαρος ἀδελφὸς ἀποδεδημήκει μετὰ τοῦ βασιλέως περὶ Νικομήδειαν διάγον-*

oppido Eudocia soror uxoris imperatoris, quam sibi Aseldecaë, ita imperatrice Irene et genero et imperatore annuente, in matrimonium coniunxerat. Aseidecaë quippe imperatoris invasione comperta non diu in oppido moratus, praesidiis loco firmato, profugerat, consortem suam Eudociam ibidem relinquens, ratus imperatorem propter propinquam cognationem oppidum neutiquam oppetiturum. verum ille huiusmodi rationibus posthabitis oppidum cinxit, tormenta admovit et machinas, quibus propugnacula disiiceret, et post dies non multos occupavit. uxoris suae sororem unico cum equo, quo vehi posset, Cpolim transmisit; reliquos, qui in arcis custodia erant, pedites dimisit. imo et Bizya oppidum incitato milite non multo post cepit dominatuique suo subegit.

48. Circa haec tempora Rhodi insulae castrum a Ianuensibus nocturno dolo occupatur. praefectus enim Ioannes Gabalas, Caesaris Leonis Gabalae frater, post obitum fratris insulam cum imperio obtinens, una cum im-

τινουπόλει ὡρμημένων Λατίνων, περὶ τὰ μέρη Νικομηδείας διάγοντος. εὐθὺς οὖν βασιλικῇ προσταγῇ στέλλεται ὁ ἐπὶ τοῦ κεράσματος Ἰωάννης ὁ Καντακουζηνός (οὗτος γὰρ ἔτυχε τῷ τότε τὴν δουκικὴν τῶν Θρακησίων ἀνεζωσμένος ἀρχήν), καὶ εἰσῆλθεν ἐντὸς C *τῆς νήσου μετὰ μετρίων τινῶν δυναμένων ὅπλα κινεῖν, καὶ φθάνει κατασχεῖν τὰ ἐν αὐτῇ φρούρια, τά τε ἐπονομαζόμενα Φιλέρημον καὶ Ληΐτὸν τὸ ἕτερον. ἐμάχετο οὖν ὡς εἶχε δυνάμεως τοῖς Γεννουΐταις. ἐπεὶ δὲ ἀξιόμαχος παρὰ τοῦ κρατοῦντος ἀπεστάλη τούτῳ στρατός, ἐγγύς που τοῦ ἄστεως πηξάμενος τὰς σκηνὰς ἐπολιόρκει τοὺς ἐντὸς Γεννουΐτας, οὐ κατέβλαπτε δὲ αὐτούς· τροφῶν γὰρ ηὐπόρουν διαρκῶν. τὰς γὰρ τῶν Ῥοδίων οἰκίας πλήρεις εὑρόντες τῶν ζωαρκῶν οὐδενὸς τῶν ἀναγκαίων ἐσπάνιζον. συνεκοιτάζοντο δὲ καὶ ταῖς τούτων γυναιξίν, εἰ μή τινα ἔξωρον οὖσαν ἢ τὸ εἶδος οὐκ ἀγαθὴν ἀπήλασαν ἔξω. καὶ τάχος* D *μὲν ἂν τὸ τῆς Ῥόδου ἄστυ ὑπὸ Ῥωμαίους ἐγένετο τῇ συνεχεῖ πολιορκίᾳ τοῦ Καντακουζηνοῦ καὶ ταῖς εὐμηχάνοις τούτου ὁπλομα-*

τος. εὐθὺς οὖν βασιλικῇ προσταγῇ στέλλεται ὁ ἐπὶ τοῦ κεράσματος Ἰωάννης ὁ Καντακουζηνὸς τὴν Θρακησίων ἐζωσμένος ἀρχήν, καὶ εἰσῆλθε τὴν νῆσον, καὶ κατέσχε φρούριον ταύτης ὀνομαζόμενον Φιλέρημον, καὶ ἐμάχετο Γενουΐταις. ἐγγὺς δὲ τοῦ ἄστεως πηξάμενος τὰς σκηνὰς ἐπολιόρκει τοὺς Γενουΐτας. καὶ τάχος μὲν ἂν τὸ τῆς Ῥόδου ἄστυ ὑπὸ Ῥωμαίων ἐγένετο, εἰ μὴ ὁ τῆς Ἀχαΐας καὶ Πέλοπος πρίγγιψ Βαλδουΐνος εἰς Συρίαν ἐπάγων συμμαχίαν καὶ ὁπλίτας εἶχεν ἱππότας κἀκεῖθεν διιὼν συνθήκας μετὰ Γενουΐτῶν ἐποίησε καὶ ἀφῆκεν αὐτοῖς ἄνδρας ἑκατόν, ὃ τοὺς Ῥωμαίους ἔπεισεν ὑποχωρῆσαι εἰς τὸ Φιλέρημον. ἐξήρχοντο οὖν οἱ τοῦ πρίγγιπος ἱππεῖς, καὶ τὴν χώραν ἐληΐζοντο, καὶ σπάνιν τῶν ἀναγκαίων Ῥωμαίοις ἐποίουν. ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς Ἰωάννης τὸ Νύμφαιον καταλαβών, καὶ στόλον συσκευασάμενος καὶ τριακοσίους ἱππεῖς, καὶ δοὺς αὐτοῖς στρατηγὸν τὸν Κοντοστέφανον, τὸν πρωτοσεβαστὸν Θεόδωρον ἐξαπέστειλεν· οἳ τῇ νήσῳ ἐπιόντες καὶ τοὺς Λατίνους ἔξω καταλαβόντες ἄρδην πάντας σπάθης ἔργον ἐποίησαν. οἱ δὲ Γενουΐται παρέδωκαν τὸ ἄστυ καὶ αὐτοὶ πρὸς βασιλέα ἀφίκοντο.

peratore circa Nicomediam degente adversus incursantes e Cpoli Latinos processerat. statim itaque imperatoris mandato Ioannes Cantacuzenus pincerna, eo tempore ducalem Thracesiorum principatum administrans, mittitur, in eamque ingressus cum paucis admodum copiis arma movet, oppidaque in ea Philiremum ac Lietum occupat, et utut poterat, cum Ianuensibus confligebat. cum vero iustum ad opus exercitum imperator transportasset, ille prope castrum tentoriis collocatis Ianuenses, sed nullo damno, obsidebat: namque alimentis abundabant, tanquam qui Rhodiorum domibus. bonis ad vitam sustinendam exuberantibus, expilatis necessaria sibi omnia ad vitam comparaverant. cum eorum quoque uxoribus, nisi effoeta iam aetate aut specie indecora quaepiam fuisset, quas oppido eiecerant, consuescebant. et continua sane nec interrupta Cantacuzeni obsidione, beneque instructis machinis et opportunis dimicationibus, Rhodiense castrum sub dicione Roma-

χίαις, εἰ μή τι ξυνέβη τοιοῦτον. ὡς γὰρ ὁ τῆς Ἀχαΐας καὶ Πελοποννήσου πρίγκηψ Βιλαρδουῒν εἰς τὴν Συρίαν ἀνήγετο, συμμαχίαν ἐπάγων τοῖς εἰς Συρίαν ἀφικομένοις Φράγκοις, κἀν ταῖς τριήρεσιν αὐτοῦ ὁπλίτας εἶχεν ἱππότας, προσώκειλε δὲ τῇ νήσῳ Ῥόδῳ, καὶ συνθήκην μετὰ τῶν ἐν αὐτῇ Γεννουΐτων ἐποιήσατο, καὶ καταλέλοιπε παρ᾽ αὐτοῖς ἄνδρας εὐγενεῖς καὶ ἀγαθοὺς ἱππεῖς πλείους τῶν ἑκατόν. τοῦτο τοὺς Ῥωμαίων ὑποχωρῆσαι τῆς πολιορκίας τοῦ ἄστεως κατηνάγκασε καὶ εἰς τὴν Φιλέρημον ἐγχωρεῖν. οἱ μὲν οὖν καταλελειμμένοι παρὰ τοῦ πρίγκιπος ἱππεῖς καταλιμπάνοντες τοὺς πεζοὺς Γεννουΐτας περὶ τὸ ἄστυ ἐξήρχοντο, καὶ
P 48 τὴν πᾶσαν χώραν ἐλῄζον. τὰ μὲν οὖν χρειώδη ἑαυτοῖς περιεποιοῦντο, σπάνις δὲ τῶν ἀναγκαίων τοῖς Ῥωμαίοις ἐκ τούτου ξυνέβη γίνεσθαι, ἐφ᾽ ᾧ τυγχάνειν δρόμωνας καὶ ἕτερα ξύλα τοῖς Γεννουΐταις πειρατικά. ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς Ἰωάννης τὸ Νύμφαιον καταλαβών, καὶ στόλον συσκευασάμενος ἀξιόλογον ἐν τῇ Σμύρνῃ, ἱππαγωγούς τε τριήρεις οἰκονομήσας ὡς μέχρι καὶ τῶν τριακοσίων ἵππων ἐπιφέρεσθαι, καὶ εἰς στρατηγὸν αὐτοῖς ἀποτάξας τὸν Κοντοστέφανον Θεόδωρον τὴν τοῦ πρωτοσεβαστοῦ ἀξίαν διέποντα, καὶ ὅπως μέλλει τὰ τῆς μάχης καταρτίσαι τε καὶ συν-
B τάξαι, ποῦ τε καὶ ὅτε, ἐγγράφως αὐτῷ παραδοὺς ἐξαπέστειλεν, ἐπευξάμενος τούτῳ τε καὶ τοῖς μετὰ τοῦτον τὰ λῷστα. ὁ μὲν οὖν πρωτοσεβαστὸς Θεόδωρος ταῖς τριήρεσιν ἀναχθεὶς καὶ εἰς τὴν νῆσον ἀφιγμένος Ῥόδον, πάντα τε ὡς ὁ βασιλεὺς προσέταξε διαταξάμενος, τοὺς Λατίνους κατετροπώσατο· ἔξω γὰρ ληϊζομένοις ἐντυχόντες τοῖς Λατίνοις οἱ τοῦ βασιλέως ἄρδην πάντας σπάθης

norum venisset, nisi quid tale obtigisset. Achaiae et Peloponnesi princeps Vilarduinus in Syriam contendens ad Francos, qui in ea erant, copias auxiliares traiiciebat, armatosque in triremibus etiam equites deportabat. hic Rhodum appellens, cum Ianuensibus paetione inita, equites fortes atque ingenuos centum et amplius illis concessit, qui Romanos ab obsidione licet invitos dimovere et Phileremum repulerunt. hi a principe equites relicti, pedites Ianuenses in castro secludentes, exilientes rapinis omnia vastabant, sibique alimenta subministrabant. hinc Romani rerum inopia laborare, eoque potissimum quod dromonibus aliisque Ianuensium navigiis piraticis infestarentur. sed Ioannes imperator Nymphaeum pergens, Smyrnae classe valida adornata et hippagogis triremibus ad trecentos etiam transportandos equos aptissime compactis, ductorem classis Theodorum Contostephanum, protosebasti dignitate insignitum, delectum, apprimeque quanam ratione aciem instruere ac componere, quo in loco et quando deberet, etiam scriptione instructum, dimittit, bona illi sociisque ac fausta deprecatus. protosebastus Theodorus triremibus in altum devectus et Rhodum veniens, et uti praeceperat imperator rebus dispositis, Latinos fugat, Romanis siquidem Latini omnia diripientes obviam facti ad internecionem caesi sunt, cum pin-

ἔργον πεποίηνται, τοῦ ἐπὶ τοῦ κεράσματος Ἰωάννου τοῦ Καντακουζηνοῦ ἐπισκηψαμένου μηδενὸς αὐτῶν φείσασθαι. οἱ μὲν οὖν Φράγκοι οἱ ἱππεῖς βασιλικῇ εὐβουλίᾳ οὕτως ἀπώλοντο, οἱ πεζοὶ δὲ Γεννουῖται ἐναπολειφθέντες τῷ ἄστει τῆς Ῥόδου κατεῖχον αὐτὸ C τοῖς ἔξω μαχόμενοι. ἐπεὶ δὲ οὐ δυνάμεως εἶχον εἰς μακρὸν ἀντέχειν, εἰς ξυμβάσεις ξυνῆλθον, καὶ παρέδωκαν μὲν τὸ ἄστυ τοῖς Ῥωμαίοις, αὐτοὶ δὲ πρὸς τὸν βασιλέα ἀφίκοντο καὶ κατὰ τὰς γεγονυίας τούτοις συνθήκας τῆς βασιλικῆς εὐμενείας ἀπήλαυσαν. καὶ οὕτω δὴ καὶ αὖθις ἡ νῆσος Ῥόδος ὑπὸ Ῥωμαίους ἐγένετο. καὶ ταῦτα μὲν ξυμβέβηκεν οὕτως.

49. Ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς Ἰωάννης μετὰ τοῦ δεσπότου Μιχαὴλ συνθήκας τε πεποίηκε καὶ εἰς κήδους κοινωνίαν συνῆλθε· τὸν γὰρ τοῦ Μιχαὴλ υἱὸν Νικηφόρον ἐπὶ τῇ θυγατρὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ βασιλέως Θεοδώρου τῇ Μαρίᾳ γαμβρὸν ἠγάγετο. καὶ ἡ D τούτου γαμετὴ Θεοδώρα τὸν Νικηφόρον μεθ᾽ ἑαυτῆς λαβοῦσα εἰς τὴν ἕω διαπεραιοῦται, καὶ περὶ τὰ μέρη τῶν Πηγῶν τῷ βασιλεῖ διάγοντι ἐντυγχάνει, καὶ ἡ τῶν παίδων μνηστεία γεγένηται. καὶ ἡ Θεοδώρα αὖθις τὸν αὐτῆς υἱὸν λαβοῦσα οἴκαδε ὑπεχώρησε παρὰ

11 D: Ὁ δὲ βασιλεὺς μετὰ τοῦ δεσπότου Μιχαὴλ συνθήκας ἐποίησε καὶ εἰς κήδους κοινωνίαν συνῆλθε, τὸν υἱὸν τούτου τὸν Νικηφόρον γαμβρὸν λαβὼν ἐπὶ τῇ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ θυγατρὶ Μαρίᾳ, καὶ περὶ Πηγὰς τὴν μνηστείαν ποιεῖ. ἀλλὰ τὸ τῆς παροιμίας κἀπὶ τῷ Μιχαὴλ ἐπαληθεῦον ἦν· στρεβλὸν ξύλον οὐδέποτ᾽ ὀρθόν, καὶ Αἰθίοψ οὐκ οἶδε λευκαίνεσθαι. εἶτα εἰς ἀποστασίαν ἐχώρησεν ὁ Μιχαήλ, τῷ θείῳ αὐτοῦ Θεοδώρῳ συμβούλῳ χρησάμενος. ὃ γνοὺς ὁ βασιλεὺς διαπεραιοῦται τὸν Ἑλλήσποντον, καὶ καταλαβὼν Θεσσαλονίκην ἐν τοῖς Βοδηνοῖς ἐστρατοπεδεύσατο. ἀπέδρα δ᾽ ἐκεῖθεν ὁ Ἄγγελος Θεόδωρος. εἰς δὲ πολιορκίαν Βοδηνῶν καταστὰς τὸ ἄστυ παρεστήσατο. καὶ ἐν λίμνῃ Ὀστροβῷ παραστρατοπεδεύσας πέμπει τὸν Κομνηνὸν Ἀλέξιον Στρατηγόπουλον, Μιχαὴλ τὸν Παλαιολόγον, τὸν Μακρηνὸν Ἰωάννην, τὸν Τύραννον Γουδέλων, ἵνα ληΐζοιντο

cerna Ioannes Cantacuzenus id imperasset ut nemini parcerent. sic Franci equites sapienti imperatoris consilio trucidati sunt. Isnuenses pedites, qui in castro Rhodio remanserant, adversus oppugnatores bellum gerentes illud defendebant. cum deinceps pugnam diutius sustinere nequirent, pacto castrum dedidere Romanis, ipsi vero ad imperatorem accedentes, ut pactione firmatum fuerat, imperatoriae mansuetudinis participes effecti sunt. sic rursum Rhodus insula in dicionem Romanorum venit. et haec quidem ita peracta sunt.

49. Porro Ioannes imperator cum despota Michaele foedus init, et affinitatis cognatione coniungitur. namque Michaelis filio Nicephoro filii sui imperatoris Theodori filiam Mariam matrimonio copulat, uxorque illius Theodora Nicephorum una secum in Orientem asportat, et circa Pegarum loca imperatorem degentem alloquitur. sic filiorum sponsalia constituta sunt. dein Theodora cum filio, non sine debitis humanitatis officiis ab imperatore

τὸν αὐτῆς σύζυγον Μιχαήλ, προσηκόντως φιλοφρονηθέντες παρὰ
τοῦ βασιλέως. ἀλλὰ τὸ τῆς παροιμίας κἀπὶ τῷ Μιχαὴλ ἐπαλη-
θεύειν ἐφαίνετο· στρεβλὸν ξύλον οὔποτ' ὀρθόν, καὶ ὁ Αἰθίοψ
οὐκ οἶδε λευκαίνεσθαι. εἰς ἀποστασίαν γὰρ τοῦ βασιλέως ἐφώρ-
μησε, συμβούλῳ περὶ τὴν σκῆψιν τῷ θείῳ αὐτοῦ τῷ Ἀγγέλῳ
Θεοδώρῳ χρησάμενος. ὁ γοῦν βασιλεὺς Ἰωάννης ταῦτα γνοὺς
καὶ τὴν αὐτῶν συνωμοσίαν μεμαθηκώς, οὐκ ἄλλους οἰόμενος
ἐναντίους εἶναι μετὰ τῆς Κωνσταντίνου ἅλωσιν ἀλλ' ἢ τούτους,
ἐπειδὴ καὶ ἐκεχειρίαν ἦγεν ἀπὸ τοῦ μέρους τῶν Μουσουλμάνων,
P 49 ἠρέμουν δὲ καὶ τὰ ἐκ τῶν Βουλγάρων, ἀξιομάχως καὶ ὡς εἰπεῖν
βασιλικῶς παρασκευασάμενος, καὶ τὰς δυνάμεις ἁπάσας ὡς ἔδει
συντάξας, διαπεραιοῦται τὸν Ἑλλήσποντον, πολλοὺς μὲν καὶ ἄλ-
λους ἔχων στρατηγούς, τὸν δὲ Ταρχανειώτην Νικηφόρον τὸν ἐπὶ
τῆς τραπέζης αὐτοῦ οἷον τὰ τοῦ μεγάλου δομεστίκου διεκπλη-
ροῦντα. ἐπανεπαύετο δὲ τοῖς αὐτοῦ ἤθεσι, καὶ εὔνουν αὐτὸν
ἐλογίζετο κἀν ταῖς στρατηγίαις, ὡς ἡ πεῖρα μεμαρτύρηκε, δε-
ξιώτατον. καταλαβὼν γοῦν τὴν Θεσσαλονίκην κἀκεῖθεν τὰς δυ-

τὰ τοῦ Μιχαήλ. ὁ δὲ βασιλεὺς ἐκεῖ σκηνῶν ἠθύμει ὅτι μὴ ἄξιόν τι εἰργάσατο. τὴν δὲ τῶν χρειωδῶν σπάνιν ἡμιόνοις καὶ καμήλοις ἐκ Βερροίας ἐθεράπευεν. ἧκε δ' αὐτῷ πρόσφυξ ὁ Γλαβᾶς Ἰωάννης ἐκ Καστορίας, καὶ συνεχῶς ὁ Πετραλίφας Θεόδωρος ὁ γυναικάδελφος τοῦ Μιχαήλ, ὃς ἐπεὶ προσέλθοι τῷ βασιλεῖ, αἱ Δεαβόλεις ἥ τε μικρὰ καὶ μεγάλη τοῦ βασιλέως ἐγένοντο. καὶ ὁ ἀπὸ Ἀλβάνου Γουλάμος μετὰ στρατοῦ πρὸς Καστορίαν διάγων, σύζυγον ἔχων καὶ τὴν αὐτοῦ ἀνεψιὰν τῆς βασιλίδος Εἰρήνης πρωτεξαδέλφης αὐτῆς θυγατέρα, προσήει τῷ βασιλεῖ. ὁ δὲ Μιχαὴλ ἐν στενῷ ὁρῶν τὰ περὶ αὐτὸν πρεσβείαν πρὸς τὸν βασιλέα ἐστείλατο, καὶ ἀπέλυσε πρὸς τὸν βασιλέα ὁ Μιχαὴλ Πρίλαπον καὶ Βελεσὸν καὶ τὸ ἐν τῷ Ἀλβάνῳ φρούριον τὰς Κρόας. καὶ προέβησαν παρὰ τοῦ βασιλέως ἔγγραφοι ὅρκοι, καὶ δεσπότην τὸν αὐτοῦ υἱὸν τιμήσας ὁ βασιλεὺς διὰ τὴν ἐγγόνην. ὁ δὲ βασιλεὺς ἐν Βοδηνοῖς παραχειμάσας μετὰ μετρίου στρατεύματος ἀπῆλθεν εἰς Ἀχρίδας καὶ εἰς Δεάβολιν καὶ Καστορίαν. 9 ὑπὸ vulgo.

utrique exhibitis, ad maritum Michaelem domum revertitur. attamen proverbio vulgatum in Michaele quoque nec incompte locum habere compertum est: lignum curvum nunquam rectum, nec Aethiops albescere scit; quippe ab imperatore, consilio patrui sui Angeli Theodori usus, defecit. quod cum intellexisset imperator, et eorum conspirationem rescivisset, sibique post Cpolim captam nullos alios praeter hos adversarios infensos existimaret, et pace Musulmanica frueretur, et conatus Bulgarorum quiescerent, pro dignitate rei. et ut ita dicam, apparatu regio, militiis omnibus uti par erat compositis Hellespontum transit, secum plerisque militum ducibus conductis. inter eos accensebantur Nicephorus Tarchaniota mensae praefectus et vices magni domestici gerens, cuius moribus imperator, sibi amore coniunctissimum iudicans, acquiescebat, vir in exercendis militiae numeris, ut experimento postea deprensum est, praestantissimus. ille se Thessalonicam con-

νάμεις ἀπάρας ἐν τοῖς Βοδηνοῖς ἐστρατοπεδεύσατο. πέφθακε δὲ ὁ Ἄγγελος Θεόδωρος ἐξ αὐτῶν ἀποδρᾶναι καὶ εἰς τὸν ἀνεψιὸν αὐ- B *τοῦ τὸν δεσπότην Μιχαὴλ ἀπελθεῖν. ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς εἰς πολιορκίαν τῶν Βοδηνῶν καταστὰς ἐν οὐ πολλῷ χρόνῳ τὸ τῶν Βοδηνῶν παρεστήσατο ἄστυ. κἀκεῖθεν ἀπάρας ἔν τινι τόπῳ τῇ τοῦ Ὀστροβοῦ ἐγγίζοντι λίμνῃ ἐπήξατο τὰς σκηνάς. καὶ ἐξαποστέλλει στρατηγοὺς κατὰ τῶν χώρων τοῦ δεσπότου Μιχαὴλ τόν τε Στρατηγόπουλον Ἀλέξιον, τὸν Παλαιολόγον Μιχαὴλ τὸν τοῦ μεγάλου δομεστίκου υἱόν, καὶ τὸν Μακρηνὸν Ἰωάννην, τὸν Τύραννον Γουδέλην καὶ ἑτέρους, ἵνα τε ληΐζοιντο τὰ πέριξ, καί που εἰ τύχοιεν καὶ στρατεύματα αὐτοῦ, εἰς μάχην κατ᾽ αὐτοῦ χωρήσαιεν, καὶ εἴπερ εὐχέρειαν σχοῖεν, καὶ ἄστυ πορθήσαιεν. καὶ οὕτως μὲν* C *ἐκεῖνοι ἐποίουν, καὶ προῆγον τῆς τοῦ βασιλέως σκηνῆς ἔμπροσθεν· ὁ δὲ βασιλεὺς προσεκαρτέρει τοῖς τοῦ Ὀστροβοῦ τόποις, καὶ ἐβαρυθύμει ἐφ᾽ ᾧ μὴ πέφθακεν ἄξιόν τι ἐργάσασθαι. ἠγανάκτει δὲ καὶ τὸ στράτευμα· ὁ καιρὸς γὰρ ἦν χειμέριος, ἐσπάνιζον δὲ καὶ τῶν χρειωδῶν. ἀλλ᾽ ὁ βασιλεὺς τὸ τοιοῦτον τεθεράπευκεν· ἀπὸ Βερροίας γὰρ ἡμιόνοις καὶ καμήλοις τὰ χρειώδη διεκόμιζεν ἐν τῷ στρατοπέδῳ. οὑτωσὶ δὲ διατεθειμένου τοῦ βασιλέως παρ᾽ ἐλπίδας ἐπιφοιτᾷ τῷ βασιλεῖ πρόσφυξ ἀπὸ Καστορίας Γλαβᾶς, καὶ συνεχῶς ὁ Πετραλίφας Θεόδωρος ὁ ἐπὶ θυγατρὶ γαμβρὸς τοῦ Τορνίκη Δημητρίου τοῦ Κομνηνοῦ, ὃς τὰ κοινὰ διέ-* D *πων ἦν τῷ βασιλεῖ Ἰωάννῃ, παρ᾽ αὐτοῦ πάνυ φιλούμενος καὶ τιμώμενος· ἀδελφὸν γὰρ αὐτὸν ἐν τοῖς γράμμασιν ἀπεκάλει. ἐξ*

tulit, inde collatis signis apud Bodenos castra locavit. verum Angelus Theodorus Bodenis prius emergens nepotem suum Michaelem despotam adit. imperator nihilominus obsidione cingit Bodenos, nec multum post tempus castrum in dicionem recipit. hinc abscedens in loco qnodam Ostrobi lacui proximo tabernacula figit, indeque duces militum Alexium Strategopulum, Michaelem Palaeologum magni domestici filium, Ioannem Macrenum, Gudelem Tyrannum, aliosque in Michaelis despotae loca subiecta mittit, ut fortunas uniuscuiusque diriperent, et sicubi exercitum illius offenderent, pugna in eum veherentur, et si sese offerret occasio, arcem etiam expugnarent. sic illi exhauriebant omnia ac depopulabantur et ante imperatoris tentorium deferebant. imperator in Ostrobi locis remanserat, affligebaturque animo, quod nihil dignum ipse expectatione hominum peregisset. neque minus exercitus aegre ferebat, quippe tempestate hiberna discruciatus magis ac magis necessariorum inopia laborabat. imperator incommodo providit: mulis etenim camelisque Berroea necessaria convehebantur. sic imperatori affecto praeter expectationem Castoria transfuga Glavas occurrit. et non multo post Theodorus Petraliphas, qui conduxerat filiam Demetrii Tornicii Comneni, cui summa rerum publicarum ab imperatore Ioanne commissa fuerat, cum eum summopere et diligeret et in honore haberet: eum enim in li-

ἀνθρώπων οὖν πρὸ καιροῦ γέγονεν. οἰκονόμος οὖν τῶν κοινῶν οὐκ ἦν ἐν τιμῇ καὶ ὀφφικίου ὀνόματι γνωριζόμενος, τοῖς τυχοῦσι δὲ ἐχρᾶτο εἰς ὑπηρεσίαν ὁ βασιλεὺς καὶ γραμματικοῖς ἀνωνύμοις, τῷ Μεσοποταμίτῃ Ἰωσὴφ καὶ τῷ ξυνυπηρετήσαντι αὐτῷ Νικηφόρῳ τῷ Ἀλυάττῃ, ἐν δὲ τοῖς ἐλλογιμωτέροις γράμμασι καὶ ἀξίοις σπουδῆς τῷ Μακρωτῷ Ἰωάννῃ καὶ ἐμοί. ὁ μὲν οὖν ῥηθεὶς Πετραλίφας τοῦ Μιχαὴλ γυναικάδελφος ὤν, ἐπεὶ προσέλθοι τῷ βασιλεῖ, P 50 *πολλῆς εὐθυμίας αὐτόν τε τὸν βασιλέα καὶ τὰ στρατεύματα ἔπλησεν· εὐθὺς γὰρ ἡ Καστορία καὶ ἡ περὶ αὐτὴν ἅπασα χώρα προσερρύη τῷ βασιλεῖ, καὶ αἱ Δεαβόλεις δέ, ἥ τε μικρὰ καὶ μεγάλη, τοῦ βασιλέως ἐγένοντο. καὶ ὁ ἀπὸ τοῦ Ἀλβάνου ὁ Γουλάμος, ἐπεὶ πρὸς τὰ τῆς Καστορίας συνδιῆγε μετὰ τοῦ ἐξ Ἀλβάνου στρατοῦ μέρη, σύζυγον ἔχων τῆς βασιλίδος Εἰρήνης αὐτανεψιὰν πρωτεξαδέλφης αὐτῆς θυγατέρα, λόγοις μειλιχίοις καὶ γράμμασιν ὑποσχέσεων τῶν ὑπὸ τοῦ βασιλέως θελχθεὶς προσῄει τῷ βασιλεῖ.* B *φιλοφρόνως γοῦν τοὺς τοιούτους πάντας ὁ βασιλεὺς δεξάμενος πρεπόντως ἐφιλοτιμήσατο. ταῦτα γνοὺς Μιχαὴλ ὁ δεσπότης, καὶ ἐν στενῷ κομιδῇ βλέπων τὰ περὶ αὐτὸν τυγχάνοντα πράγματα, κατὰ ῥοῦν δὲ χωροῦντα τῷ βασιλεῖ, πρεσβείαν πρὸς τὸν βασιλέα ἐστείλατο διά τε τοῦ μητροπολίτου Ναυπάκτου τοῦ Ξηροῦ καὶ τοῦ ἐπ' ἀδελφῇ γαμβροῦ αὐτοῦ τοῦ Μαλιασηνοῦ καὶ τοῦ Λαμπέτου, οἳ καὶ εἰς λόγους συνελθόντες τῷ βασιλεῖ ξυμβάσεις πεποίηνται. καὶ ἀπέλυσε μὲν πρὸς τὸν βασιλέα ὁ Μιχαὴλ τὸ ἄστυ τὸν Πρίλαπον καὶ τὸν Βελεσὸν καὶ τὸ ἐν τῷ Ἀλβάνῳ φρούριον τὰς Κρόας,*

teris fratrem vocabat. hic multum ante haec tempora vita functus est; ideoque nemo in ea dignitate atque officio, qui publica scilicet administraret, agnoscebatur, sed imperator quibuscunque et ut sors tulerat, grammaticisque minime notis, Iosepho Mesopotamita illiusque administro Nicephoro Alyate, sed in spectabilioribus literis studioque et diligentia dignis Ioannis Macroti et meo ministerio utebatur. Petraliphas ergo, uxoris Michaelis frater, obviam imperatori factus multo eum gaudio, ingenti etiam laetitia agmina cumulavit. statim enim Castoria et circumiacentis loca imperatori se submisere. Deabolis item magna et parva in potestate illius venere. et ex Albano Gulamus, una cum exercitu, quem Albano conduxerat, in Castoriae partibus degens, Irenae imperatricis nepti, consobrinae illius filiae, matrimonio copulatus, oratione placida et miti, nec non literis ac promissis imperatoriis illectus, imperatori se dederat. amice humaneque hos omnes exceptos imperator, uti par erat, muneribus etiam cumulavit. certior de his factus Michael despota. cernens res suas in extrema fortuna laborare, imperatoris prospere cuncta ac secundo vento procedere, legatos ad imperatorem misit Xerum metropolitam Naupacti, Maliassenum sororis suae generum, et Lampetem, qui convenientes imperatorem foedus faciunt. et Michael quidem imperatori castrum Prilapi et Belesum et in Albano oppidum

καὶ προεβήσαν πρὸς τοῦ βασιλέως ἔγγραφοι ὅρκοι, καὶ ἀπεστάλησαν πρὸς αὐτὸν καὶ πρέσβεις, ὅ τε Φιλαδελφίας Φωκᾶς καὶ ὁ C *τῆς αὐλῆς πριμμικήριος Ἰσαάκιος ὁ Δούκας, ὃν καὶ Μούρτζουφλον ἀπεκάλουν, καὶ ὁ Ὑαλέας Μιχαὴλ καὶ αὐτὸς ἐγώ. ἀπήειμεν γοῦν πρὸς τὸν Μιχαήλ, καὶ εὕρομεν τοῦτον ἐν τῇ Λαρίσσῃ, καὶ πεπληρώκαμεν τὰς σπονδάς, καὶ λαβόντες τὸν υἱὸν αὐτοῦ Νικηφόρον, ὃν καὶ δεσπότην ὁ βασιλεὺς διὰ τὴν αὐτοῦ ἐγγόνην τετίμηκεν, ἀλλὰ μὴν καὶ τὸν τοῦ Μιχαὴλ θεῖον τὸν Ἄγγελον Θεόδωρον δεσμώτην, πρὸς τὸν βασιλέα ἐπανεζεύξαμεν ἐν τοῖς Βοδηνοῖς σκηνούμενον. καὶ οὕτω μὲν ἐγεγόνει ταῦτα, καὶ εἰς τοιοῦτο τέλος κατηντήκει τὰ πράγματα. παραχειμάσας οὖν ἐν τοῖς Βοδηνοῖς ὁ βασιλεὺς ἦρος ὥρᾳ, ἐπεὶ καὶ τὴν ἀναστάσιμον* D *ἑωρτάκει ἡμέραν, τὰ στρατόπεδα αὐτοῦ που καταλελοιπὼς καὶ εἰς ἡγεμόνα αὐτῶν τάξας τόν τε πρωτοβεστιάριον Ἀλέξιον τὸν Ῥαοὺλ, γαμβρὸν ὄντα ἐπ' ἀδελφόπαιδι τοῦ βασιλέως, καὶ τὸν Κομνηνὸν Μιχαὴλ τὸν Παλαιολόγον, μετὰ μετρίου στρατεύματος εἰς θέαν τῶν προσφάτως ἐπιγεγενημένων τούτῳ χώρων ἀφίκετο. καὶ ἀπῆλθε μὲν εἰς Ἀχρίδα, ἐπιδεδημήκει δὲ ἐς Δεάβολιν κἀκεῖθεν εἰς Καστορίαν. καὶ τῇ τῆς ὀπώρας ὥρᾳ συσκευασάμενος τὰ στρατεύματα τῆς εἰς ἕω φερούσης ἐφήψατο.*

50. *Παραμείψας οὖν τὴν Θεσσαλονίκην καὶ τὴν Βισαλτίαν, διαβὰς ἐς Φιλίππους ἐπήξατο τὴν σκηνὴν λόγου πέρι, ὡς ἐδόκει τούτῳ, οὐχὶ σμικροῦ. ὁ γὰρ ἐκ τοῦ Μελενίκου Μαγκλα-*

21 D1 *Καὶ παραμείψας Θεσσαλονίκην, καὶ Βισαλτίαν εἰς Φιλίππους ἐπήξατο τὴν σκηνήν. ὁ γὰρ Μαγκλαβίτης Νικόλαος κατεῖπε*

Croas dedidit. foedus etiam per imperatorem iureiurando scriptis consignato firmatum est; et ad eum missi legati Phocas Philadelphiensis, Isaacius Ducas aulae primicerius, quem et Murtzuphlum cognominabant, Michael Hyaleas et ego ipse ad Michaelem accessimus Larissae commorantem, et pacta complevimus. et cum filium illius Nicephorum, quem propter suam neptem imperator despotao munere decoraverat, accepissemus, nec non Michaelis patruum Angelum Theodorum vinculis alligatum, ad imperatorem apud Bodenos degentem remigravimus. et haec ita peracta sunt, talemque finem res habuere. cum Bodenis imperator hiemasset, vere, resurrectionis diebus festis celebratis, exercitibus *ibidem* relictis, et ductoribus eorum protovestiario Alexio, Raulo neptis marito et Comneno Michaele Palaeologo constitutis, cum parvo agmine ad urbes iam recens Romano imperio additas revisendas iter ingreditur, et primum Achridam petit, inde Deabolim proficiscitur, ex qua Castoriam pervenit, et autumno agminibus compositis viam ad Orientem meditatur.

50. Hinc Thessalonicam praetergressus emensusque Bisaltiam apud Philippos non levi ex causa, ut sibi videbatur, castra metatus est. nam e Melenico Nicolaus Manclavites imperatori adhuc apud Bodenos commoranti

βίτης Νικόλαος κατεῖπε πρὸς τὸν βασιλέα τοῦ Παλαιολόγου Μι-
P 51 *χαὴλ τοῦ προρρηθέντος υἱοῦ τοῦ μεγάλου δομεστίκου, ὅτε ἦν ἐν*
τοῖς Βοδηνοῖς. ἐπεὶ δὲ οὐκ ἦν καιρὸς τοιούτων πραγμάτων ἐρεύ-
νης ἀλλ' ἐκστρατείας καὶ μάχης, ἐταμιεύετο τῷ βασιλεῖ τὰ τῆς
ὑποθέσεως ἕως ὥραν εὔθετον. τότε γοῦν εἰς ἐξέτασιν τῶν τοιού-
των ἐγεγόνει ὁ βασιλεύς, καὶ δικαστήριον ἔστησε καὶ κρίτας ἐκά-
θισε καὶ λαμπρὸν κριτήριον συνεκρότησεν. ἡ δ' ὑπόθεσις ἦν
τοιαύτη. ἐπεὶ ἐτελεύτησεν ὁ Τορνίκης Δημήτριος, ἔτι δὲ περιῆν
ἐν Θεσσαλονίκῃ ὁ μέγας δομέστικος, ὁ δὲ τούτου υἱὸς Μιχαὴλ ἐς
Μελένικον καὶ Σέρρας, ὃς καὶ μαθὼν τὸν τοῦ Τορνίκη θάνατον
B *ἐδυσφόρησε καὶ σκυθρωπὸς τοῖς ἐντυγχάνουσιν ἐπεφαίνετο· ἦν*
γὰρ ὁ Τορνίκης σύζυγον ἔχων τοῦ μεγάλου δομεστίκου πρωτεξα-
δέλφην. οἷα γοῦν φιλεῖ ἐπὶ τοῖς τοιούτοις γίνεσθαι, ἠρωτήκει
τις τῶν ἐκ Μελενίκου τοὔνομα ... θάτερόν τινα καλούμενον ...

Μιχαὴλ τοῦ Παλαιολόγου, ὃν καὶ ἤθελεν ἐξετάσαι ὁ βασιλεύς. ἐτασθέντων οὖν τῶν εἰρημένων ὁ μὲν ἤλεγχε τὸν εἰπόντα, ὁ δὲ ὡμολόγει εἰπεῖν, ἀλλ' οὐκ εἰδήσει τοῦ Παλαιολόγου Μιχαήλ. καὶ ὁπλισθέντες καὶ ξυμβαλόντες ἥττηται ὁ κατηγορούμενος, καὶ συλληφθεὶς ζωὸς αὖθις ἠρνεῖτο κατεκρίθη θανεῖν, καὶ αὖθις μεθ' ὅρκων τὸν Κομνηνὸν Μιχαὴλ ἔλεγε μὴ εἰδέναι. ἡ οὖν ἐξέτασις πρὸς τὸν Κομνηνὸν Μιχαήλ, καὶ ἡ διὰ μύδρου ἀπόδειξις. ὁ δέ, εἰ μὲν κατηγορεῖ μού τις, πρὸς ἐκεῖνον ἂν ἐμαχεσάμην, τὸ δὲ μύδρον κρατῆσαι τερατουργοῦ τινός, οἷος ἦν Φειδίας καὶ Πραξιτέλης. ὁ δὲ Φιλαδέλφου Φωκᾶς συνεβούλευσε τούτῳ τὸ τοιοῦτον. ὁ δὲ "οὐκ οἶδ' ὅπως τὸ τοιοῦτον κέκληται ἅγιον" ἔφη, "ἀλλ' ἐγὼ ἁμαρτωλός εἰμι ἄνθρωπος, καὶ τερατουργεῖν τοιαῦτα οὐ δύναμαι. εἰ δέ μοι συμβουλεύῃ μητροπολίτης ὢν καὶ θεοῦ ἄνθρωπος τουτὶ διαπράξασθαι, ἔνδυσαι μὲν αὐτὸς τὴν ἱεράν σου στολήν, εἶτα ταῖς σαῖς χερσὶν ἐκπύρωσόν μοι τὸν σίδηρον, καὶ ταύταις ἐπίθες τῇ χειρί μου τοῦτον. καὶ εἰ οὕτω γένηται, τεθάρρηκα τῷ δεσπότῃ μου Χριστῷ ὡς τὴν μὲν ἁμαρτίαν μου παροράσεται, θαυματουργήσει δὲ τὴν ἀλήθειαν." καὶ ὁ μητροπολίτης "οὐκ ἔστι τοῦτο τῆς ἡμετέρας καὶ Ῥωμαϊκῆς καταστάσεως, οὐδὲ τῆς ἐκκλησιαστικῆς παραδόσεως, βαρβαρικῇ δὲ παραδόσει παρῆκται." καὶ ὃς "εἰ μὲν ἐκ βαρβάρων γεγένημαι, βαρβαρικῶς ἐκτισαίμην τὴν δίκην μου." καὶ ὁ μητροπολίτης πρὸς τὸν βασιλέα ἐλθὼν ταῦτ' εἶπε. καὶ ὁ βασιλεὺς "αἴ τὸ ἐλεεινὸν οἵας δόξης ἐξέπεσε."

Michaelem Palaeologum, dicti magni domestici filium, accusavit: sed cum talium perscrutatio, dum educendi exercitus pugnaeque conferendae tempus instaret, minime opportuna videretur, in opportunius tempus rem visum est imperatori differre. tunc itaque de iis quaestionem habendam censuit. quare senatum continuo convocat, iudices decernit, et iudicium celebre constituit. causa haec erat. cum Demetrius Tornicius vitam finisset, essetque Thessalonicae magnus domesticus, filius vero illius Michael Melenici et Serris, Michael comperta Tornicii morte, aegre rem tulit, tristisque ac vultu turbationem prae se ferens alloquentibus videbatur. Tornicius enim magni domestici consobrinam matrimonio sibi iunxerat. ut in his fieri amat, e Melenico quispiam, alium quidem nomine...... interrogavit "quanam de causa

ὅτου χάριν σκυθρωπάζει ὁ Κομνηνὸς Μιχαήλ. ὁ δὲ (καὶ γὰρ ἠπίστατο τὴν αἰτίαν) "ὁ Τορνίκης" ἔφη "Δημήτριος τέθνηκεν. ἦν δὲ προσγενὴς αὐτοῦ καὶ οἰκονόμος τῶν κοινῶν. καὶ τούτου γοῦν χάριν κἀκείνου λελύπηται." ὁ δὲ "οὔ μοι δοκεῖ" φησίν· "οὐδὲ γὰρ διὰ Τορνίκην οὕτως ἂν ἠδημόνει καὶ ἤσχαλλεν. ἀλλ' ὡς ἔοικεν, ἐπὶ τῷ κρείττονι ἐκείνου τοῦτο συμβέβηκε. καὶ εἰ C τοῦτο, φεῦ ἡμῖν· ἐν γὰρ ταραχαῖς καὶ ὀχλήσεσιν αὖθις γενήσονται τὰ ἡμέτερα, κατεστορεσμένα νῦν καλῶς καὶ εἰς ἀταραξίαν ἐληλυθότα." ἦ δ' οὗτος "ἀλλ' ὦ φίλος, καὶ εἰ τοιοῦτον ξυνέβη, καὶ οὕτω δὴ οὐ κακῶς τὰ καθ' ἡμᾶς ἕξουσι. καὶ γὰρ ὁ μέγας δομέστικος ἐν Θεσσαλονίκῃ διάγει ἡγεμονεύων αὐτῆς, καὶ οὑτοσὶ δὲ ὁ Κομνηνὸς Μιχαὴλ ὁ τούτου υἱὸς τὴν τῶν ἡμετέρων χώρων διεξάγει κηδεμονίαν. ὑπὸ τοιούτων γοῦν μεγίστων ἀνδρῶν διακυβερνώμενοι οὐκ ἄν ποτε κοσμικὸν κλυδώνιον ἴδοιμεν, ἄλλως τε καὶ ἡ τοῦ Βουλγάρου Καλλιμάνου ἀδελφὴ Θάμαρ, ἄζυξ ἔτι τελοῦσα, εἰς γάμιου κοινωνίαν ξυνέλθῃ τῷ Κομνηνῷ Μιχαήλ, καὶ D γενήσονται σπονδαὶ μέσον τε ἡμῶν καὶ Βουλγάρων." ταῦτα δὴ λελάληνται παρ' αὐτῶν μηδὲν εἰδότος τοῦ Κομνηνοῦ Μιχαήλ. θάτερος οὖν τοῖν δυοῖν ἐπελθὼν πρὸς τὸν εἰρημένον Μαγκλαβίτην ἀνήγγειλεν αὐτῷ τὰ τοιαῦτα, ὁ δὲ ἀνήνεγκε τῷ βασιλεῖ. κατασχεθέντες οὖν καὶ ἄμφω ἠρώτηνται περὶ τῶν λελεγμένων. ὁ μὲν οὖν κατηγόρει, θάτερος δὲ ὑπεραπελογεῖτο. ἔφησεν οὖν ὡς ἀληθῶς μὲν οὑτοσὶ εἰρήκει, παρ' ἐμοῦ γὰρ ἀκήκοεν· ἀλλ' οὐκ εἰδή-

4 οὐ μὴ vulgo.

Michael Comnenus sese animi tristis angeret." ille (namque causam optime calebat) "Tornicius" ait "Demetrius fato functus est, qui eum propinqua cognatione contingebat et res publicas administrabat, propterea morte illius tristis est." alius "non hoc mibi ita se babere videtur: neque enim propter Tornicium ita doleret affligereturque. sed ut apparet, id in melius illi contigit. quodsi hoc fuerit, vae nobis: rursus enim res nostrae perturbatae in magna confusione motuque erunt, quae nunc sedatae ac optime trauquillatae cernuntur." tunc alius respondit "sed o carum caput, licet tamen id acciderit, non ideo res nostrae male se babebunt. namque magnus domesticus Thessalonicae degens illam moderatur. et bic ipse Comnenus Michael, illius filius, nostris urbibus operam praestat. ab his itaque viris, iisque maximis, dum gubernamur, nunquam aliqua tempestate iactari poterimus. praeterea Callimani Bulgari soror Thamar, nulli nupta, matrimonio Michaeli Comueno iungetur. et sic inter nos ac Bulgaros pax conciliabitur." baec ab illis inscio Michaele Comneno dicta sunt. at unus ex bis Manclavitae colloquia inter se inita refert: ille imperatori denuntiat. comprebensus uterque de iis quae dixerant interrogantur. et unus quidem accusabat, alius respondebat "accusatorem vera enunciare: a me enim audiit. verum ea in-

σει μοι εἴρηται τοῦ Κομνηνοῦ, ἀλλ' ἐξ ἑαυτοῦ τοὺς λόγους τούτους προήνεγκα. ἠναγκάζετο γοῦν περὶ τούτου· ὁ δὲ ἠρνεῖτο καθάπαξ μὴ εἰδέναι τι περὶ τούτου τὸ σύνολον τὸν Κομνηνὸν Μιχαήλ. ἐντεῦθεν ηὐτρέπιστο τούτοις στρατιωτική τις ἀπόδειξις, ἐπεὶ μὴ ὑπῆρχον οἱ μαρτυροῦντες, ἡ διὰ μάχης διάπειρα. ὡπλίσθησαν οὖν καὶ ἄμφω, εἰσῆλθον εἰς τὸ στάδιον, ξυνέβαλον ἀλ- P 52 λήλοις, καὶ νενίκηται ὁ κατηγορούμενος ἀπερρίφη τε τοῦ ἵππου, καὶ τὴν νικῶσαν ὁ κατήγορος ἔσχηκεν. συλληφθεὶς οὖν ζωὸς (οὐδὲ γὰρ καιρίαν τέτρωται) καὶ αὖθις ἠρώτηται, ὡς ἂν καθομολογήσειε τὴν ἀλήθειαν. ὁ δὲ τοῦ προτέρου λόγου ἀντείχετο, καὶ μηδ' ὅλως εἰδέναι τι τὸν Κομνηνὸν διεμαρτύρετο Μιχαήλ. ἐπεὶ δὲ διὰ πλείονος βασάνου ἔδοξεν ἐπιγνῶναι τὸν βασιλέα τὸ ἀληθές, οἷος ἐκεῖνος τὰς ἐξετάσεις ἀκριβεστέρας ποιούμενος, τὸν διὰ θανάτου ἐπήγαγε τῷ ἀνδρὶ ἔλεγχον. ἐδέδεντο γοῦν αἱ χεῖρες ὄπισθεν τοῦ καταδικασθέντος ξίφους ἔργον γενέσθαι, οἱ δ' ὀφθαλμοὶ λινῷ ὑφάσματι ἐκαλύφθησαν· οὕτω γὰρ εἴωθε τοὺς B κατακρίτους διασκευάζεσθαι καὶ τὴν πληγὴν λαμβάνειν τῆς ἀναιρέσεως. ὡς γοῦν καὶ ταῦτα οὑτωσὶ γένοιτο, καὶ ὁ δεσμώτης κλῖναι τὸν αὐχένα προστέτακται ἵνα δέξηται τῆς κάρας τὴν ἐκτομήν, καὶ πάλιν περὶ τῶν ζητουμένων ἠρώτηται ὁ δὲ μεθ' ὅρκων φρικτῶν ἐβεβαιώσατο μηδέν τι ὅλως συνειδέναι ἐπὶ τούτοις τὸν Κομνηνὸν Μιχαήλ, ἐκεῖνος μὲν τὴν πρὸς θάνατον εἰάθη ὁδεῦσαι, τὴν δὲ πρὸς εἱρκτὴν ἐβάδισε, καὶ εἶχον αὐτὸν κλοιοὶ καὶ καθείρ-

22 φήθη?

scio Comneno effatus sum, cum ex memetipso verba illa protulerim. cogebatur ille ut hoc indicaret. verum ille negabat aliquid omnino de eo Michaelem scire Comuenum. hinc militaris probatio, cum testimonia aliorum desiderarentur, praeparatur, per pugnae scilicet experimentum. ambo itaque urmantur, in stadium intrant, confligunt invicem, et accusatus vincitur, qui equo deiectus victoriam accusatori concessit. idem vivus comprebensus (neqne enim letali vulnere vocem amiserat) iterum interrogatur, ut rem fateretnr. ille primum sermonem obstinate continuabat, et nihil horum Michaelem Comnenum tenere contestabatur. cum vero atrocioribus tormentis veritatem extorquendam esse statuisset imperator, quemadmodum ille accuratiora vitae examina poscebat, quaestionem homini, quae per mortem infertur, instituit. mauus retro condemnati alligatae fuerunt, ut ense periret, oculi linteo involucro operiuntur. sic enim condemnati solent construi et ictum necis excipere. his ita peractis, et vinctus, ut cervicem ad caput amputandum reclinaret iussus, denuo de iis quae in quaestione erant exposcitur. ille iureiurando etiam sacro sancto confirmavit nihil ullatenus horum conscium esse Michaelem Comnenum. qui postmodum, licet non caesus fuit, in carcerem tamen abductus est, compedibus ac vinculis constrictus.

ξεις. ἡ ἐξέτασις δὲ πᾶσα πρὸς τὸν Κομνηνὸν κατήντηκε Μιχαήλ, καὶ δὴ ἔφασκον αὐτῷ οἱ τάχα κρίνειν τοῦτον λαχόντες ὡς ἐπεὶ περὶ σοῦ ἀπειρημένοι τινὲς λελάληνται λόγοι, δεῖ σε διά τινος θαυματοποιίας τούτους ἀποσκευάσασθαι. τὸ δὲ ἦν ἡ διὰ μύδρου C ἀπόδειξις. ὁ δὲ (καὶ γὰρ εἶχεν βοηθοῦσαν αὐτῷ τὴν ἀλήθειαν) "εἰ μέν τις ἦν" ἔλεγεν "ὁ κατ᾽ ἐμοῦ τι κατηγορῶν, πρὸς ἐκεῖνον ἂν ἐμαχεσάμην καὶ ἀπέδειξα ψεύδεσθαι· κατηγόρου δὲ μὴ παρόντος ὑπὲρ τίνος κρίνομαι; εἰ δὲ θαυματουργῆσαί με θέλετε, ἀλλ᾽ ἐγὼ οὐκ εἰμὶ τοιοῦτος ὥστε καὶ τερατοποιίας ἐργάζεσθαι. σίδηρος δὲ πεπυρακτωμένος, εἰ ἐν χερὶ ἀνθρώπου ζῶου οὗτος ἐμπέσοι, οὐκ οἶδα πῶς ἂν οὐ καύσειεν αὐτήν, εἰ μή πού τις ἔξεσται τῷ Φειδίᾳ ἐκ λίθου ἢ τῷ Πραξιτέλει, ἢ καὶ ἀπὸ χαλκοῦ εἴργασται." ταῦτ᾽ ἔλεγε καὶ μάλα νὴ τὴν Θέμιν δικαίως. ἐπεὶ δὲ καὶ ὁ τῆς D Φιλαδελφέων μητροπολίτης Φωκᾶς συμπαρῆν τοῖς γενομένοις, φιλούμενος πρὸς τοῦ βασιλέως καὶ πάνυ φιλοφρονούμενος, — πέπονθε δὲ τοῦτο οὐκ ἐξ ἀρετῆς ἀλλ᾽ ἐξ ἀναιδείας. καὶ γάρ ποτε τοῦ βασιλέως πυθομένου περί τινος τῶν κοινῶν πραγμάτων ἐπαρρησιάσατο καὶ "ὦ βασιλεῦ" ἔφη, "τίνος χάριν ἀρτίως ἡμᾶς ἐρωτᾷς, αὐτὸς ἀεὶ ἐξ ἑαυτοῦ τὰ δοκοῦντά σοι διαπραττόμενος;" ταῦτ᾽ εἶπε, καὶ τότε μὲν ὁ βασιλεὺς ἐσχετλίασεν, καί γε εἰρήκει πρὸς τοὺς συμπαρισταμένους "τί οὕτω θρασύτερον ὁ μητροπολίτης εἴρηκεν, ὑμεῖς δὲ ἠνέσχεσθε;" μετὰ βραχὺ δὲ φιλοφρόνως τοῦτον ἐδεξιώσατο καὶ ἐτίμα καὶ σύμβουλον εἶχεν ἐν ταῖς κοσμικαῖς ὑποθέσεσιν. ὑποδρηστῆρι γοῦν καὶ τότε ἐχρήσατο τούτῳ ὁ

universa tandem quaestio in Michaelem Comnenum conversa est, et indices ad id destinati illi dicebant "quando de te sermones quidem haud comprobati referuntur, a te illos mirando aliquo facinore refellendos esse necessum est, id autem erit per ferrum candens purgatio." tum ille veritate ipsa fretus "si quis esset" dicebat "qui me accusaret, cum eo utique contenderem, ostenderemque eum mentiri. at vero cum accusator nullus sit, de quo iudicor? porro si me mira vultis conficere, ego sane is non sum qui miracula facere possim. ferrum candens in manus vivi hominis cadens nescio quanam illud ratione manus non comburat, nisi ille a Phidia vel Praxitele e saxo excisus vel ex aere conflatus sit." haec ille, et admodum hercle iuste dicebat. verum enimvero cum et Philadelphiensis metropolita Phocas rebus interesset, unice imperatori dilectus multisque humanitatis officiis acceptus, quod non virtute ac merito, sed impudentia assecutus fuerat. namque cum aliquando de rebus publicis nescio quid percunctaretur, libere sententiam suam ostendit, et "o imperator" inquit, "quamobrem in praesenti nos consulis, cum ipse semper per te, quod tibi visum fuerit, peragas?" dixerat haec, et moleste sane tulerat imperator, quandoquidem eos qui adstabant sic eum allocutum ferunt "an potuit a metropolita afferri quid audacius? et vos tolerastis." post brevem horam in eum suavissime effusus beneficia contulit, et honores consiliumque ab eo in negotiis secularibus capiebat. quare tum

P 53 βασιλεύς. καί γε καταμόνας τὸν Κομνηνὸν παραλαβὼν Μιχαήλ,
κἀμοῦ τῶν λόγων ἀκροωμένου, ταῦτ᾽ εἶπεν, ὡς εὐγενὴς μὲν ἀνὴρ
σὺ καὶ ἐξ εὐγενῶν γεγένησαι. δεῖ οὖν σε τὸ δέον ὑπὲρ τῆς σῆς
ὑπολήψεώς τε καὶ πίστεως καὶ παντός σοι τοῦ γένους καὶ νοῆσαι
καὶ διαπράξασθαι. ἐπεὶ δὲ οὐκ ἔλεγχος παρὰ μαρτύρων ἐν σοί,
δεῖ σε τῷ μύδρῳ τὴν ἀλήθειαν παραστήσασθαι. καὶ ὃς μάλα
γενναίως καὶ ἀνδρικῶς, καὶ ὡς ἄν τινα οἱ γραφεῖς ἐν μάχῃ ἄτρε-
στον διαγράψαιεν, "οὐκ οἶδ᾽ ὅπως τὸ τοιοῦτον κέκληται ἅγιον, ὦ
δέσποτα," ἔφη. "ἀλλ᾽ ἐγὼ μὲν ἁμαρτωλός εἰμι ἄνθρωπος, καὶ
τερατουργεῖν τοιαῦτα οὐ δύναμαι· εἰ δέ μοι συμβουλεύῃ μητρο-
B πολίτης ὢν καὶ θεοῦ ἄνθρωπος τουτὶ διαπράξασθαι, ἔνδυσαι μὲν
αὐτὸς τὴν ἱεράν σου πᾶσαν στολήν, καθὼς εἴωθας ἐν τῷ θείῳ
εἰσέρχεσθαι βήματι καὶ ἐντυγχάνειν θεῷ, εἶτα δὴ ταῖς σαῖς χερσὶν
ἐκπύρωσόν μοι τὸν σίδηρον, αἷς τοῦ θείου ἐφάπτῃ θύματος, τοῦ
σώματος τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ ὑπὲρ παντὸς τοῦ
κόσμου τεθυμένου καὶ ἀεὶ θυομένου παρ᾽ ὑμῶν τῶν ἱερέων τε
καὶ ἱεραρχῶν, καὶ ταύταις δὴ ταῖς ἱεραῖς σου χερσὶν ἐπίθες τῇ
χειρί μου τὸν σίδηρον, καὶ τεθάρρηκα εἰς τὸν δεσπότην Χριστὸν
ὡς πᾶσαν μὲν οὗτος ἁμαρτίαν μου παρορᾶσεται, θαυματουργήσει
C δὲ τὴν ἀλήθειαν." καὶ ὁ μὲν Κομνηνὸς Μιχαὴλ οὕτως εἴρηκεν,
ὁ δὲ μητροπολίτης "ὦ καλὲ νεανία" ἔφη, "τοῦτο οὐκ ἔστι τῆς
ἡμετέρας καὶ Ῥωμαϊκῆς καταστάσεως, ἀλλ᾽ οὔτε τῆς ἐκκλησια-
στικῆς παραδόσεως, οὔτε μὴν ἐκ τῶν νόμων οὔτε δὴ πρότερον ἐκ

o

tiam imperator tanquam ministro usus est, qui seorsim ab aliis Comnenum Michaelem, eum et ipse sermones audirem, in hunc fere modum alloquitur. "nobilis quidem cum ipse sis et ex nobilibus prognatus, ea et animo concipere et re praestare debes quae nec ab existimatione nec a fide tua nec denique a cognatione tua aliena iudicantur. sed enim cum testes ad te convincendum non adsint, operae pretium erit te ferro candenti veritatem designare." ille magno ac virili animo, et quemadmodum pictores inter pugnandum imperterritum hominem depinxissent, firmus ac stabilis, "sacrum hoc" inquit, "domine, quonam vocetur nomine, non novi. ipse ego peccator sum, nec eiuscemodi admiranda efficere possum. si vero tu mihi, qui metropolita es et homo divinus, ut id expleam adhortaris, age tu ipse sacrarum vestium apparatu integro te circumvesti, quemadmodum sancta sanctorum ingredi soles et deum alloqui; dein tuis manibus, quibus tangis sacrosanctum sacrificium, corpus domini nostri Iesu Christi, qui pro orbe universo oblatus est continuoque a vobis sacerdotibus et praesulibus offertur, ferrum mihi inflamma, et iisdem sacris tuis manibus ferrum acceptum manui meae impone. sic enim in domino meo Christo confido, omnia eum mea delicta dissimulaturum veritatemque non sine miraculo patefacturum." haec Comnenus Michael dixerat. et metropolita "o bone iuvenis" inquit, "hoc neque nostri neque Romani instituti neque ecclesiasticae traditionis. immo neque ex legibus, neque prius e sacris ac divinis canonibus desumptum est.

τῶν ἱερῶν καὶ θείων κανόνων παρείληπται. βαρβαρικὸς δὲ ὁ τρόπος καὶ ἀγνὼς ἐν ἡμῖν, προσταγῇ δὲ μόνον ἐνεργεῖται βασιλικῇ." καὶ ὃς "ὦ μέγιστε ἱεράρχα θεοῦ, εἰ μὲν καὶ αὐτὸς ἐκ βαρβάρων γεγένημαι καὶ βαρβαρικοῖς τοῖς ἤθεσιν ἀνατέθραμμαι ἢ καὶ νόμοις τουτοισὶν ἐκπεπαίδευμαι, καὶ βαρβαρικῶς ἐκτισαίμην τὴν δίκην μου. εἰ δὲ Ῥωμαῖος καὶ ἐκ Ῥωμαίων, κατὰ νόμους Ῥωμαϊκοὺς καὶ παραδόσεις ἐγγράφους ἡ κρίσις τερματισθήτω D *μοι." ἐκεῖνος μὲν οὖν τοῖς λόγοις οἷον τοῦ νεανίου ἐκπεπληγμένος (εἰκοστὸν γὰρ καὶ ἕβδομον διήνυεν ἔτος ὁ Κομνηνὸς Μιχαὴλ) καὶ τῷ μὴ ἐν συμφοραῖς τούτου ὄντος τὸ εὐγενὲς τοῦ φρονήματος καταπίπτειν μηδὲ τὸ τῶν νοημάτων χαλᾶν εὐεπήβολον, πρὸς τὸν βασιλέα ἐλθὼν ὅσα μὲν οὖν εἶπεν ἐκεῖνος αὐτὸς οὐκ οἶδα, πάντως δὲ ταῦτ' ἔμελλε λέξαι ὅσα τε καὶ οἷα ἤκουσεν. ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς διάπειραν πολλὴν πεποιηκὼς οὐχ εὗρε κατά τι τὸν Κομνηνὸν Μιχαὴλ ὑπ' αἰτίαν ὄντα, καὶ ταῦτα καὶ τὸν ἀναίτιον εἰς αἰτίαν ἄγων τῇ βίᾳ ἢ τῶν λόγων ἢ τῶν μαστίγων. πάντες γὰρ ἀπεφαίνοντο οἵ τε τῶν Λατίνων οἵ τε τῶν Ῥωμαίων, καὶ μάλιστα τῶν Λατίνων, ἐπεί γε οὗτοι ἐλευθερώτερον χρῶνται τῇ γλώττῃ πρὸς τοὺς δεσπότας, ἀθῷον εἶναι ἐπὶ πᾶσι τὸν Κομνηνὸν Μιχαήλ. ἤκουσα δὲ καὶ αὐτὸς ἐπὶ τῇ κρίσει παρών, καὶ σὺν ἐμοὶ ὁ Μα-* P 54 *κρωτὸς Ἰωάννης, τάχα καὶ ἡμεῖς συναριθμούμενοι τοῖς κρίνουσι πρὸς τοῦ βασιλέως, ὡς ξύλων ἄν τινες μηδὲν διαφέροντες ἐνταῦθ' ἵστανται. ἐβούλετο γὰρ πάκτας κατ' αὐτοῦ συμψηφίζεσθαι. ἡμῖν δὲ οὐκ ἦν λόγος, ἄνευ λόγου τοῦ Μιχαὴλ Κομνηνοῦ κρινο-*

sed barbaricus est iste modus, nobisque minime notus, qui iussu tantum imperatorio fit." et ille "o maxime dei antistes, si ex barbaris ipse genus ducerem et barbaricis moribus enutritus aut similibus legibus instructus fuissem, barbarico etiam modo poenas luerem. sed si Romanus et ex Romania, Romanis legibus, et scriptis traditionibus iudicium terminetur." ille itaque iuvenis sermonibus quasi attonitus (Michael namque Comnenus septimum tunc et vigesimum annum agebat), et quod in infortuniis nihil de generosis cogitationibus demitteret nec sententiarum ingeniosum ac dextrum laxaret, ad imperatorem accurrit, et quaenam ipse dixerit nescio, attamen illum quaecunque audierat, nec alia dixisse iudico. igitur imperator post varia multaque experimenta nullius criminis aut facti reum Michaelem Comnenum deprehendit, eoque potissimum, quod innocentem et sermonum et flagellorum vi reum perageret. omnes enim sive Latini sive Romani, sed maxime Latini, qui ore liberiore adversum dominos loquuntur, Michaelem Comnenum omnium plane insontem iudicabant. ego etiam qui iudicio interfueram, et una mecum Ioannes Macrotus, uterque ab imperatore inter iudices annumerati, nonnullos nihil a lignis distantes ibidem interesse audivi. namque ille volebat ut omnes simul in eum sententiam ferrent. sed nos his neque attendebamus neque advertebamus animum, cum Comnenus Michael absque

μένου. ἐφιλεῖτο γὰρ (φίλη γε ἡ ἀλήθεια) οὐ πρὸς ἡμῶν καὶ μόνον, ἀλλὰ καὶ πρὸς παντὸς τῶν ἐν τέλει τῶν τε στρατηγῶν τῶν τε στρατιωτῶν καὶ αὐτῶν τῶν τῆς ξύγκλυδος· τοῖς τε γὰρ νεάζουσιν ἡδὺς ἦν καὶ προσηνὴς ὁμιλῶν καὶ χαρίεις ἐν λόγοις καὶ ἐν ἐπιτηδεύμασι δεξιώτατος, τοῖς τε γέρουσι γηραιὸς ἐδόκει τὸν λόγον
B τε καὶ τὴν σύνεσιν, καὶ ἀσπάσιος αὐτοῖς ἐνομίζετο. καὶ ταῦτ' οὖν, ὡς οἶμαι, γέγονεν ἐπ' αὐτῷ δοκιμασίᾳ τοῦ κρείττονος· ἐπεὶ γὰρ εἰς τὴν βασίλειον ἔμελλε θεὸς ἀναβιβάσαι τοῦτον περιωπήν, τῷ τῶν βασάνων πυρὶ καὶ τῷ διαπείρας χωνευτηρίῳ δεδοκίμακεν, ἵνα μὴ εἰς τὸν βασίλειον ἀναβὰς θρόνον ῥᾷον ἔχοι πιστεύειν διαβολαῖς καὶ συκοφαντίαις, μήτε θᾶττον τὰς ἀποφάσεις ποιεῖν ἐπ' ἐξουσίᾳ τοῦ πράττειν τὰ βουλητέα γεγενημένος. οὐ μὴν καὶ ἐν ἄλλοις κατεξήτασεν, ὡς προϊὼν ὁ λόγος δηλώσει. ἐπὶ δὲ τέλει τῆς ὑποθέσεως ταυτησὶ ἦν ὁ βασιλεὺς εἰρηκώς, κἀμοῦ τῶν λόγων
C ἀκροωμένου, "αἲ ἐλεεινὸν οἵας δόξης ἐξέπεσες." τὸ δὲ ἦν ὅτι περ πρὸς βουλήσεως ἦν τῷ βασιλεῖ τὴν ἐγγόνην αὐτοῦ, τὴν πρώτην θυγατέρα τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ τοῦ βασιλέως Θεοδώρου τὴν Εἰρήνην, ἐπιδοῦναι τῷ Κομνηνῷ Μιχαὴλ εἰς ὁμόκοιτιν. ἦν δὲ αὕτη πρὸς τὸν Μιχαὴλ ἀνεψιὰ δευτερεξαδέλφου θυγάτηρ. ἀλλὰ τοῦτο καὶ ἐπὶ τῷ βασιλεῖ Ἰωάννῃ ἐγένετο καὶ ἐν πλείοσιν ἄλλοις, καὶ εἴωθε τὰ τοιαῦτα οὕτω πως συμβαίνειν· κἂν γὰρ τῇ ἐκκλησίᾳ κεκώλυται, ἀλλὰ τοῖς βασιλεῦσιν ἐφεῖται τῆς κοινῆς προμηθείας χάριν καὶ τοῦ συμφέροντος.

12 καὶ] ἀλλὰ καί? 15 αἲ] ἂν vulgo.

ulla ratione in iudicium vocaretur. diligebatur etenim, ita me amet veritas, non a nobis modo, sed ab unoquoque dignitate praefulgente, ductoribus copiarum, militibus, convenis; cum iunioribus dulcis, usu facilis, eloquio suavis, ad agenda tractandaque negotia incredibilis, senibus et sermone et prudentia senex habebatur, cuius impendio consuetudine illi oblectabantur. haec tamen ita annuente numine in eum patrata sunt, quandoquidem, cum ad imperatorium culmen attollere decrevisset eum, et tormentorum igne et experimentorum conflatorio probavit, ne in solium evectus calumniis et accusationibus ex facili crederet, neque eo in loco constitutus, quo quidquid libuerit agere posset, plus iusto celerius decerneret ac determinaret. verum enimvero in aliis etiam, ut subsequens oratio iudicabit, numini probatus est. in extremo negotio imperator, quod etiam ipse auditione acceperam, enuntiarat "vae misero tibi, quanam gloria cecidisti." id porro erat, imperatorem fixius animo agitasse neptem, primam filiam filii sui imperatoris Theodori, Irenem, quae ipsi Michaelis secundi consobrini sui filia erat, Michaeli Comneno in matrimonium collocare. quod et in imperatore Ioanne aliisque pluribus factum est. et his affinia non alia ratione evenire consuevere: licet enim ab ecclesia probibeautur, attamen publicae gubernationis causa atque commodi imperatoribus permittuntur.

51. Ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς οὑτωσὶ τὰ τῆς ὑποθέσεως διαλύσας εἰς τὴν ἕω ἀπῄει, ὁ δὲ Κομνηνὸς Μιχαήλ, ὡς εἰρήκειν, ὑπεβλέπετο. ἐπεὶ δὲ τὸ τοῦ γένους περιφανὲς καὶ πρὸς αὐτὸν συγ- D γενές, ἔτι γε μὴν τὸ πρὸς τοὺς μεγάλους γνήσιον τούτου οὐκ εἴα τὸν βασιλέα ἐν περιφρονήσει φέρειν τὰ κατ᾽ αὐτόν, τί ποιεῖ; στέλλει τοῦτον πρὸς τὸν πατριάρχην· ὁ Μανουὴλ ἦν τότε τὰ τῆς πατριαρχίας διιθύνων πηδάλια, ἀνὴρ εὐλαβοῦς καὶ βίου καὶ πολιτείας σεμνῆς, εἰ καὶ γυναικὶ συνεζύγη, ἄλλως δὲ οὐ πεπειραμένος γραμμάτων, οὐδὲ ὧν ἀνεγίνωσκεν ἀνελίττων τὴν ἔννοιαν. καὶ γράφει πρὸς τοῦτον ὁ βασιλεὺς ἐπιτιμίων καθυποβαλεῖν τὸν Κομνηνὸν Μιχαὴλ καὶ ὅρκοις αὐτὸν ἐμπεδῶσαι, μὴ ἂν ποτε βουληθῆναι ἀπιστίαν κατὰ τοῦ βασιλέως μελετῆσαι, φυλάττειν δὲ καθαρὰν αὐτοῦ τὴν πρὸς τὸν κρατοῦντα διάθεσιν. γέγονε P 55 ταῦτα, καὶ ὁ βασιλεὺς τὸν Κομνηνὸν ἀνεδέξατο Μιχαήλ, καὶ ζεύγνυσιν αὐτῷ εἰς γυναῖκα τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ τοῦ σεβαστοκράτορος Ἰσαακίου τοῦ Δούκα ἐγγόνην τὴν Θεοδώραν, ἣν μόνην ὁ πατὴρ αὐτῆς καταλελοιπὼς ὁ τοῦ σεβαστοκράτορος υἱὸς Ἰωάννης ἔτι ἐν μείραξιν ὢν τὸ χρεὼν ἐξεμέτρησε, χήραν μὲν τὴν αὐτοῦ γαμετὴν Εὐδοκίαν ἀφείς, τὴν τοῦ Ἀγγέλου Ἰωάννου θυγατέρα, ὀρφανὴν δὲ τὴν αὐτοῦ θυγατέρα Θεοδώραν, ἥτις εὐτυχῶς τῷ Κομνηνῷ τότε συνέζευκτο Μιχαήλ. ἡ γὰρ μήτηρ αὐτῆς Εὐδοκία καί τοί γε νέα οὖσα πάνυ τὴν χηρείαν φέρειν ἠσπάσατο, ἀρετὴν B

1 D: *Καὶ εἰς ἕω διαπεραιοῦται, καὶ συζεύγνυσι τῷ Μιχαὴλ τῷ Κομνηνῷ εἰς γυναῖκα τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ τοῦ σεβαστοκράτορος Ἰσαακίου ἐγγόνην τὴν Θεοδώραν, ἣν μόνην ὁ πατὴρ Ἰωάννης κατέλιπεν σὺν τῇ αὐτῆς μητρὶ Εὐδοκίᾳ τῇ τοῦ Ἀγγέλου Ἰωάννου συνοῦσαν, τῇ θείᾳ τῶν Στρατηγοπούλων.* 10 *ἐπιτιμίοις?*

51. Igitur imperator, modo quo diximus quaestioni fine imposito, in Orientem progreditur, et Michaelem Comnenum suspectum babebat. quando vero et generis claritudo et cum ipso coniunctio, necnon cum magnatibus affinitas non permittebant imperatori ut res ab eo gestas haberet contemptui, mittit eum ad Manuelem, qui ea tempestate patriarchotos gubernaculis assidebat, virum pietate insignem et vitae instituto, licet uxorem duxisset, venerandom, literas tamen haud doctum, cum nec eorum sententiam quae ipse percurrerat caperet; qoem scripto imperator compellat ot poenis quoque exactis Michaelem Comnenom increparet, iureque iurando fidem illius alligaret, nullas eum imposterum adversus imperatorem insidias moliturum, sed fidum ac incorruptum in dominum amoris obseqoium exhibiturum. ubi ea res sic evenit, imperator Comnenum in gratiam recipit, illique fratris sui sebastocratoris Isaacii Ducae neptem Theodoram ooptum dedit, quam unicam pater illios, sebastocratoris filius Ioaooes, in adolesceotia fato fuoctus, reliquerat. obiit equidem ille uxore Eudocia Angeli Ioanois filia vidua, pupilla vero filia Theodora, quae iam tum non infelicibus aviboa Comneno Michaeli iuncta fuerat, relicta, mater siquidem illius Eudocia, licet florente iuventa fervida,

δὲ ἐφίλει καὶ καθάπερ προσανέχειν θεῷ. διὰ ταῦτα καὶ ἀντιμισθίαν ἀντιλαμβάνει πρὸς θεῷ τὸ κῆδος. καὶ ταῦτα μὲν ἔσχεν οὕτως.

52. Ὁ δὲ βασιλεὺς τὰ τῆς ἕω μέρη κατειληφὼς καὶ τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐκείνου παρῳχηκότος αὖθις ἐπὶ τὴν προκαθημένην τῶν Βιθυνῶν πόλιν ἀφίκετο Νίκαιαν. καιρὸς ἦν περὶ τὰ τοῦ χειμῶνος τέλη, καὶ φθίνων ἐτύγχανε Φεβρουάριος. καὶ ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τῆς

2 θεοῦ? 4 D: Εἰς ἐπιὸν περὶ τὴν Νίκαιαν ἀφίκετο, ἔνθα περὶ τὸν Φευρουάριον ἐπὶ κλίνης τὸ πλέον τῆς νυκτὸς καθήμενος καὶ πρηνὴς ἐπὶ κλίνης πεσὼν ἦν ἄναυδος. οἱ δὲ ἰατροὶ ἀμυχὰς τοῖς ποσὶν ἐποίουν, καὶ ἐφόλκιον ταῖς ἀμυχαῖς ἐνέβαλον. ἀλλὰ ταύτην τὴν νύκτα καὶ τὸ ἐπιὸν ἡμερονύκτιον ἀκίνητος ἔκειτο· ἀποπληξία γὰρ ἦν ἡ νόσος. μόλις γοῦν ἀνέπνευσεν ἠλλοιωμένος τὸ χρῶμα, καὶ ἔσπευσε καταλαβεῖν τὸ Νύμφαιον πρὸ τῆς βαϊοφόρου κυριακῆς, καθ' ἣν εἴωθε θριαμβεύειν. καὶ ἐκεῖ καὶ τὴν Ἀναστάσιμον διῆλθε, καὶ τὸ ἀπὸ τοῦδε τοῖς τοιούτοις ἐπεχωρίαζε μέρεσι, τῇ κατασχούσῃ τοῦτον νόσῳ κατὰ διάστημα ἡμερῶν πιεζόμενος. ποτὲ μὲν γὰρ ἐπὶ κλίνης ἔπιπτεν ἄφωνος, ποτὲ δὲ ὁδὸν βαδίζων ἔφιππος ὑπὸ τῆς νόσου ἐγίνετο κάτοχος, καὶ οἱ συμπαρόντες κατεῖχον καὶ παρεφύλαττον, καὶ ἐπὰν εἰς λογισμὸν ἧκε σχολῇ πρὸς τὰ βασίλεια ὑπανέστρεφεν, ἐνίοτε δὲ καὶ φοράδην ἤγετο. ἐπεὶ δὲ ἡ νόσος ἐπηύξανε καὶ τὸ σῶμα τοῦ βασιλέως κατέπιπτε, συνεχέστερον γὰρ ἐγίνετο τοῦτο, καὶ ἡ ἀτροφία τοῦτον ἐπίεζε, καὶ ἀφίκετο εἰς Σμύρνην, ὡς τῷ ἐκεῖσε προσκυνήσῃ Χριστῷ καὶ διὰ παρακλήσεων ἵλεων αὐτὸν ἀπεργάσοιτο. καὶ ἀπελθὼν ἀνακωχὴν οὐχ εὗρεν. ἀλλ' ἐν τοῖς Περικλύστροις τόποις σκηνούμενος, ἅ εἰσιν ἐγγὺς Σμύρνης, χείρονος τοῦ πάθους ἐπῄσθετο. καὶ καταλαμβάνει τὸ Νύμφαιον, καὶ ἐν τοῖς ἐγγὺς τῆς χώρας βασιλείοις κήποις τὰς σκηνὰς ἐπήξατο. ἔνθα καὶ τὸ χρεὼν ἐλειτούργησεν, ἑξήκοντα δύο ἐτῶν ὤν, ἐξ ὧν τριακοντατρεῖς βεβασίλευκεν καλῶς καὶ ἀγαθῶς. πρᾶος γὰρ ἦν καὶ πρὸς τὸ φιλανθρωπότερον ἀεὶ ἀπονεύων, πρὸς πάντας φιλόδωρος, μᾶλλον δὲ πρὸς τοὺς μήκοθεν. ἐρώτων δὲ θήλεων ἡττᾶτο, ἐξ ὅτου ἡ σύζυγος αὐτοῦ Εἰρήνη ἐξ ἀνθρώπων ἐγένετο, μάλιστα δὲ τῆς ἐξ Ἰταλίας Μαρκεσίνης, ὡς καὶ πέδιλα ὑποδεδέσθαι ταύτῃ δοῦναι κοκκοβαφῆ καὶ ἐφεστρίδας καὶ χαλινά, ἕπεσθαί τε αὐτῇ πλείους ἢ τῇ κυρίως δεσποίνῃ, ἄλλα τε πολλὰ ἐποίει ταῖς ἐκείνης δουλεύων ὀρέξεσι. καρτερικὸς δ' ἦν ἐν ταῖς μάχαις, καὶ τοῖς μὲν κατὰ συστάδην πολέμοις οὐκ ἔχαιρε, τὸ ἀλλοπρόσαλλον τοῦ Ἄρεως δειλιῶν, τῇ καρτερίᾳ δὲ χρώμενος, καὶ ἐνεαρίζων εἰς τὴν ἐναντίων καὶ τὴν θέρους ὥραν διαβιβάζων, ἔτι δὲ καὶ τὴν φθίνουσαν, ἐνίοτε δὲ καὶ παραχειμάζων τὴν νικῶσαν ἐλάμβανεν. ἦν δὲ εὐσεβέστατος καὶ φιλόπτωχος φιλοδίκαιός τε καὶ φιλόχριστος, τὴν βασιλείαν τῷ υἱῷ Θεοδώρῳ καταλιπὼν ἐτῶν ὄντι λγʹ· τοσοῦτος γὰρ ἦν ὁ χρόνος αὐτῷ ὅσος ὁ τῆς πατρικῆς βασιλείας ἐτύγχανεν· σχεδὸν γὰρ τῇ πατρικῇ ἀναρρήσει καὶ γέννησις ἐκείνου συνέδραμεν. 5 περὶ vulgo.

viro carere maluit ac virtutem sectari, deo freta, cui se fortunasque suas devoverat. hinc deus virtutem matrimonio compensavit. et haec quidem ita se habuere.

52. Imperator cum in Orientem secessisset, anno elapso rursum ad reginam Bithynorum urbem Nicaeam pervenit. hiemis extremum erat, exitusque Februario impendebat, cum imperator vesperi lecto assidens, exigua

κλίνης ἑσπέρας καθήμενος (παρέδραμε δὲ καὶ μέρος τι τῆς νυκτός),
αἴφνης γεγονὼς ἄφωνος, πρηνὴς ἐπὶ τῆς κλίνης πεσὼν ἦν τὸ ἀπὸ C
τοῦδε ἄναυδος τὸ καθόλου. χεῖρες δὲ ἰατρῶν ὑπούργουν ἐν τού-
τῳ, καὶ ἀμυχὰς ἐν τοῖς ποσὶν ἐποίουν, καὶ ἐφόλβιον ταῖς ἀμυχαῖς
ἐνέβαλλον, καὶ ἄλλ᾽ ἄττα ἔπραττον, ὁπόσα ἡ τέχνη ἐδίδασκεν.
ἀλλ᾽ ὁ βασιλεὺς ὅλην τε ταύτην τὴν νύκτα καὶ τὴν ἐπιοῦσαν ἡμέ-
ραν καὶ αὖθις τὴν ἑτέραν νύκτα ἀκίνητος ἔκειτο· ἀποπληξία γὰρ
ἦν ἡ νόσος, καὶ οὕτω βαρεῖα ὥστε διαρκέσαι τοσοῦτον εἰς ἀκινη-
σίαν καὶ ἀφωνίαν. μόγις οὖν ἀνέπνευσε καὶ εἰς ἑαυτὸν ἦλθεν.
ἠλλοιωμένος δὴ ἦν τὸ χρῶμα. ἔσπευσε γοῦν καταλαβεῖν τὸ Νύμ-
φαιον, φθάσας τε πρὸ τῆς βαϊοφόρου κυριακῆς, καθ᾽ ἣν εἰώθε D
θριαμβεύειν ὁ βασιλεύς. ἐπιτείνας οὖν τὴν ὁδὸν ἀφίκετο εἰς τὸ
Νύμφαιον, κἀκεῖσε τὸν κατὰ τὴν βαϊοφόρον θρίαμβον ἐξετέλεσε
καὶ τὴν ἀναστάσιμον ἑωρτάκει ἡμέραν. καὶ τὰ ἀπὸ τοῦδε τοῖς
τοιούτοις ἐπεχωρίαζε μέρεσι, τῇ κατασχούσῃ τοῦτον νόσῳ κατὰ
διαστήματα ἡμερῶν τρυχόμενός τε καὶ πιεζόμενος. ποτὲ μὲν γὰρ
ἐν τῷ παλατίῳ διάγων εὐθὺς ἐπὶ κλίνης ἔπιπτεν ἄφωνος, ποτὲ δὲ
ἐφ᾽ ἵππου βαίνων καὶ ὁδὸν βαδίζων ὑπὸ τῆς νόσου ἐγίνετο κάτοχος,
καὶ οἱ συμπαρόντες κατεῖχόν τε καὶ πρὸς ὥραν παρεφύλαττον,
ὥστε μὴ γνωρίζεσθαι τοῖς πολλοῖς. ἐπὰν δὲ εἰς λογισμὸν ἐπανῆκε,
σχολῇ πρὸς τὰ βασίλεια ἐπανέστρεφεν, ἐνίοτε δὲ καὶ φοράδην ἐπὶ
θρόνου ἐν τοῖς ἀνακτόροις ὑπὸ τῶν οἰκείων ἤγετο. ἐπεὶ δὲ ἡ νόσος
ἐπηύξανε, τὸ σῶμα τοῦ βασιλέως κατέπιπτε· συνεχέστερον γὰρ
ἤρξατο πάνυ τούτῳ γίνεσθαι. σύντηξις γοῦν ἦν αὐτῷ τῶν σαρκι-

11 φθάσαι?

noctis parte procedente, ex improviso vocem emittit: hinc pronum effusum loquela penitus destituerat. medici curationem eius recipere, pedes scarificare, scarificationibus epholbium imponere, aliaque remedia, quae ars dictat, malo invenire. verum imperator tota ea nocte et die subsequente, et quae mox advenerat, alia nocte motus expers iacuit: morbus enim erat nervorum resolutio, adeoque gravis ut tanto tempore et motu et voce stupens atque attonitus privaretur. tandem aliquando respiravit et in semet, colore tamen deperdito, rediit. Nymphaeum ergo quam celerrime, et ante dominicam palmarum, qua triumphare ille sueverat, advehi curat, et accelerato itinere Nymphaeum appellit, in quo die palmarum triumphum egit et resurrectionis diem celebravit; indeque assiduo loca illa frequentabat, morbo per intervalla dierum ingruente iactatus conflictatusque. quandoque enim in palatio degens subito in lectum amissa voce procumbebat; quandoque equitans inter ambulandum a morbo corripiebatur. et qui aderant, sustinebant et ante tempus custodiebant, ne pluribus innotesceret. dein sui compos per otium in aulam revertebatur. quandoque etiam clanculum in sellula per regiam a familiaribus deducebatur. sed cum morbus invalesceret, corpus imperatoris in peius ruebat, cum solito longe frequentius malo divexaretur carnesque absumeren-

P 56 κιῶν, καὶ τὸ δεινότερον ἡ ἀτροφία τοῦτον ἐπίεζεν. ἐπεὶ οὖν χεῖρες ἰατρῶν εἰς τὴν νόσον ἀπέκαμον, παραμυθίαν βουλόμενος μικρὰν ἐφευρεῖν ἠθέλησεν εἰς τὴν Σμύρνην ἀπελθεῖν, ὅπως τῷ ἐκεῖσε προσκυνήσῃ Χριστῷ παράκλησίν τε ποιήσοι καὶ ἵλεων αὐτὸν ἀπεργάσοιτο. ἀφικόμενος οὖν ταῦτα μὲν διεπράξατο, ἀνακωχὴν δὲ τοῦ πάθους οὐχ εὗρεν, ἀλλ' ἐν τοῖς Περικλύστροις σκηνούμενος (τόπος δέ ἐστιν οὗτος ἐγγύς που τῆς Σμύρνης, διὰ τὸ πολλοῖς τοῖς ὕδασι περικλύζεσθαι οὕτω πως κατονομαζόμενος) μείζονος ἢ μᾶλ- B λον χείρονος τοῦ πάθους ἐπῄσθετο. ἐκεῖθεν οὖν ἀπάρας πονήρως λίαν ἔχων τοῦ σώματος καταλαμβάνει τὸ Νύμφαιον. καὶ ἐν μὲν τοῖς βασιλικοῖς οὐκ ἀπῆλθεν οἰκήμασιν, ἐν δὲ τοῖς ἐγγύς που τῆς χώρας βασιλείοις κήποις τὰς ἀνακτορικὰς σκηνὰς ἐνιδρύσατο. ἔνθα καὶ τὸ χρεὼν ἐλειτούργησε τρίτῃ καλανδῶν Νοεμβρίου, ἑξήκοντα καὶ δύο, ὡς οἱ τὰ περὶ αὐτοῦ ἀκριβέστερον εἰδότες ἔφασκον, ἔτη βιώσας, ἐξ ὧν τριάκοντα καὶ τρεῖς βεβασίλευκε καλῶς τε καὶ ἀγαθῶς. πρᾶος γὰρ ἦν καὶ πρὸς τὸ φιλανθρωπότερον ἀεὶ ἀπονεύων. δωρεαῖς μὲν πρὸς τοὺς αὐτοῦ ἧττον ἐχρᾶτο, πρὸς δὲ τοὺς ξένους, C καὶ μᾶλλον τοὺς ὡς πρέσβεις ἀφικομένους, δαψιλεστέραν τὴν χεῖρα προύτεινεν, ἵν' ὑπ' αὐτῶν ἐπαινοῖτο. ἐρώτων δὲ θήλεων ἡττᾶτο, ἐξ ὅτου ἡ σύζυγος αὐτοῦ καὶ βασιλὶς Εἰρήνη ἐξ ἀνθρώπων ἐγένετο. μάλιστα δὲ τῆς ἐξ Ἰταλίας ἐλθούσης ὡς θεραπαινίδος μὲν τῆς ἐξ Ἀλαμάνων συζύγου βασιλίδος Ἄννης, ἀντιζήλου δὲ ταύτης γεγενημένης Μαρκεσίνης τε ὀνομαζομένης τοῦ ἔρωτος ἥττητο, καὶ ἐς τοσοῦτον τῆς ἀγάπης αὐτῆς ἐξεκρέματο ὡς καὶ

6 post *Περικλύστροις* vulgo τρόποις.

tur, quod deterius habebat et ali non poterat. cum ergo medicorum ingenium de restituenda valetudine desperasset, ut respirare ipse paululum posset, Smyrnam iter meditatur, ut Christum, qui in ea insigniter colitur, adoraret precibusque effusis sibi propitium in tanto infortunio redigeret. accessit, omnia, uti instituerat, perfecit, nec tamen ex morbo convaluit. porro in Periclystris commorans (locus is est prope Smyrnam, quod undique aquarum copia circumfluatur, sic dictus) maiori sive potius atrociori malo oppressus, inde discedens, cum gravissime corpore urgeretur, Nymphaeum proficiscitur, nec regias ibidem domos invisit, sed in hortis regiis prope urbem imperatoria finxit tentoria; ubi et diem suum obiit extremum tertio calendas Novembris, sexaginta et duos annos natus, ut qui illius res exactius possidebant dixere. ex his triginta tres probe integreque regnaverat leni animo fuit, semperque se humaniorem praebebat. familiares parcius munerabatur: exteros, eosque qui tanquam legati ad eum venissent, magnificentioribus largitionibus, ut ab eis laudaretur, afficiebat. amoribus muliebribus, postquam eius uxor Irene imperatrix ex hac vita excesserat, et potissimum Marcesinae, quae ex Italia venerat, Annae quidem imperatricis ex Alemania uxoris pedissequa, sed quae postea in amore aemula fuerat, deditus. e cuius amore ita

πέδιλα ὑποδεδέσθαι δοῦναι ταύτῃ κοκκοβαφῆ καὶ ἐφεστρίδας τοιαύτας καὶ χαλινά, ἕπεσθαί τε αὐτῇ πλείους ἢ τῇ κυρίως δεσποίνῃ, ἄλλα τε πολλὰ ἐποίει ταῖς ἐκείνης δουλεύων ὀρέξεσι. καρτερικὸς δὲ ἦν οὗτος ἐν ταῖς μάχαις ὁ βασιλεύς, καὶ τοῖς μὲν κατὰ συστά- D δην πολέμοις οὐκ ἔχαιρε, τὸ ἀλλοπρόσαλλον τοῦ Ἄρεως δειλιῶν καὶ τὸ παρὰ ταῦτα ἄδηλον ὑπολογιζόμενος· τῇ καρτερίᾳ δὲ χρώμενος, καὶ ἐνεαρίζων μὲν εἰς τὴν τῶν ἐναντίων γῆν καὶ τὴν θέρους ὥραν διαβιβάζων, ἔτι δὲ καὶ τὴν φθίνουσαν ὀπώραν διανύων, ἐνίοτε δὲ καὶ παραχειμάζων τὴν νικῶσαν ἐλάμβανεν, ἀποκαμνόντων τῶν ἐναντίων τῇ τοῦ βασιλέως ἐνστάσει τε καὶ ὑπομονῇ. ἐτεθνήκει μὲν ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης τῷ υἱῷ αὐτοῦ Θεοδώρῳ τὴν βασιλείαν καταλελοιπώς, τριάκοντα καὶ τρία ἔτη διανύοντι. τοσοῦτος γὰρ ὁ χρόνος αὐτῷ ὁπόσος τῆς πατρικῆς βασιλείας ἐτύγχανε· σχεδὸν γὰρ τῇ πατρικῇ ἀναρρήσει καὶ ἡ γέννησις ἐκείνου ξυνέδραμεν.

53. Ἀλλ᾽ ὁ βασιλεὺς μὲν Θεόδωρος τῶν βασιλείων ἐπειλῆπτο θρόνων. τὴν νενομισμένην γοῦν ὁσίαν ἀποδοὺς τῷ βασιλεῖ P 57 καὶ πατρί, καὶ καθεσθεὶς ἐπ᾽ ἀσπίδος ὡς ἔθος, καὶ ὑπὸ πάντων φημισθεὶς αὐτοκράτωρ, τοῦ Νυμφαίου ἀπάρας ἐπὶ τὴν Φιλαδέλφου ἀφίκετο. μεγίστη δέ αὕτη πόλις καὶ πολυάνθρωπος καὶ ὁπλί-

16 D: Ὃς τὴν νενομισμένην ὁσίαν ἀποδοὺς τῷ πατρὶ καὶ ἐπ᾽ ἀσπίδος φημισθείς, τοῦ Νυμφαίου ἀπάρας πρὸς τὴν Φιλαδέλφου ἀφίκετο. καὶ ἐκεῖσε διακαρτερήσας μικρὸν καὶ περὶ τὴν Βιθυνῶν χωρεῖ. καὶ ἐπεὶ ἐχήρευεν ἡ ἐκκλησία (προτέθνηκε γὰρ τοῦ βασιλέως ὁ πατριάρχης Μανουήλ), Ἀρσένιόν τινα μοναχὸν ἐξ Ἀπολλωνιάδος λίμνης μεταπεμψάμενος χειροτονεῖ πατριάρχην, ὃς καὶ μονημέρως διάκονος καὶ ἱερεὺς καὶ πατριάρχης τετέλεστο. καὶ παρ᾽ αὐτοῦ στεφθεὶς ἔξεισιν.

ipse pendebat ut illi coccineos calceos gestare permiserit et sagum et fraenum non alterius coloris indulserit, plores illi famulos quam verae dominae donaverit, alisque quamplurima libidinibus illius deserviens praestiterit. fuit illi animus belli ingens ac tolerans consertis proeliis, variam Martis sortem extimescens, et in illis conserendis incertum animo agitans, minime delectabatur, sed fortitudine ac patientis, et verno tempore in hostium locis degens et aestate traiiciens, nec non et senescentes fructus expectans, quandoque etiam hibernans victorism reportabat, imperatoris constantia ac patientia fatigatis hostibus. moritur imperator Ioannes imperio filio suo Theodoro tres et triginta annos agendi relicto: tot enim aetatis illius anni quot et paterni imperii erant: cum paterna enim acclamatioue forte et natales illius concurrerant.

53. Igitur imperator Theodorus imperii habenis susceptis, iustisque imperatori et fratri, uti fieri amat, factis, et soper scutum assidens, uti moris est, ab omnibus imperator acclamatus, Nymphaeo discedens Philadelphiam commeat, urbem ingentem et frequentem populis oppidanisque arma

ζεσθαι δεδυνημένους οἰκήτορας ἔχουσα, καὶ μάλιστα τοξείαν ἀσκοῦντας· ἀγχιτερμονοῦσα δὲ τοῖς Περσικοῖς ὁρίοις ἀεὶ διαμάχεσθαι τοῖς ὑπεναντίοις τούτους ποιεῖ καὶ ἐθάδας πολέμων ἐργάζεται. ἐκεῖσε οὖν διακαρτερήσας μικρὸν καὶ ὅσον πρεσβείαν στεῖ-
B *λαι πρὸς τὸν σουλτάν, ἐπὶ τὰ Βιθυνῶν κεχώρηκε μέρη καὶ τὴν τῆς χώρας ταύτης προκαθημένην πόλιν τὴν Νίκαιαν. ἐπεὶ δὲ ἐχήρευε τοῦ πατριαρχοῦντος ἡ ἐκκλησία (πέφθακε γὰρ ὁ πατριάρχης Μανουὴλ μικρόν τι τοῦ βασιλέως Ἰωάννου προτελευτῆσαι), ἔδει δὲ πρῶτον πατριάρχην προβληθῆναι, ἵν' ἐπὶ τῷ βασιλεῖ τὴν στεφηφορίαν ἐν τῷ ἱερῷ τελεσιουργήσῃ τεμένει, ἐζητεῖτο μὲν ὁ ἄξιος τοῦ τοιούτου θρόνου, ἡ δόξα δὲ τοῖς πολλοῖς ἐπὶ τῷ Βλεμμίδῃ ἐτύγχανε Νικηφόρῳ, τῷ ἐμῷ διδασκάλῳ τῶν τῆς φιλοσοφίας λόγων τε καὶ δογμάτων, ἀνδρὶ ἐκ νεότητος τὸν ζυγὸν ἀραμένῳ*
C *τοῦ μονήρους βίου καὶ περιβοήτῳ τυγχάνοντι καὶ περὶ λόγον καὶ ἀρετήν, κἂν ἐνίων ὁ φθόνος, καὶ μάλιστα τῶν προυχόντων, οὐ μόνον οὐκ ἐκφανῆ τούτῳ τὰ τῆς ἀρετῆς ἐποίει, ἀλλὰ καὶ κακίας τινὰς αὐτῷ προσεκόλλα. οὗτος οὖν πρὸς τὸν βασιλέα Θεόδωρον φιλίως διέκειτο καὶ παρ' αὐτοῦ ἐφιλεῖτο· τῶν γὰρ λόγων, ἐν οἷς τὰ πολλὰ ἐπεγάννυτο, διδάσκαλον καὶ αὐτὸν ἐπεγράφετο· σοφὸς γὰρ ἦν εἰς ἄκρον ταῖς ἀληθείαις ὁ βασιλεύς. ὁ δὲ ὀκνηρότερος*
D *περὶ τὸ πρᾶγμα ἐτύγχανεν. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ὁ βασιλεὺς αὐτὸς μαλακώτερον αὐτοῦ ἐπειρᾶτο· μᾶλλον γὰρ πρὸς βουλήσεως ἦν αὐτῷ τὴν προστασίαν μὴ καταδέξεσθαι. ταπεινοτέρους γὰρ καὶ μετρίους εἶναι τὸ φρόνημα τοὺς πατριαρχεύοντας οἱ κρατοῦντες*

5 περὶ vulgo.

sumere et maxime sagittis adversarium configere professis. ea cum in finitimum agrum Persicum extendatur, bella cum hostibus continuo exercens gentem belli studiis asperrimam alit. ibi paucis diebus, quibus legationem ad sultanum miserat, commoratus ad Bithynorum oras et ad primam illius regionis urbem Nicaeam secessit. sed cum patriarchao orba ecclesia foret (nam paulo antequam Ioannes imperator moreretur, patriarcha Manuel vitam finierat), nec absque patriarcha imperatoris coronatio in sacro templo contici posset, dignus ea provincia et honoro conquirebatur. plurimorum suffragia in Nicephorum Blemmidam, praeceptorem meum et philosophicorum sermonum ac dogmatum institutorem, virum et literis et virtuto perquam celobrem, et qui iuvenis adhuc atque tenella aetate iugum monasticae vitao tulerat, respiciebant, licet nonnullorum, et maxime primatum, invidentia non modo tantae virtutis lumen occuluerat, sed et vitia quaedam homini appinxerat. hunc imperator Theodorus diligebat, cui iucundissimus erat, quippe qui sermonum, quibus summopero delectabatur, magistrum eum sibi adsciverat: sapientiae enim culmen et re vera attigerat imperator. ille ad tantam rem segnior esso, ot imperator etiam ipso non impenso nimis urgere, cui magis volupo erat ab oo similem dignitatem non recipi. reges scilicet eos qui pa-

ἐθέλουσι, καὶ προσπίπτειν εὐχερῶς τοῖς σφῶν αὐτῶν βουλήμασιν
ὡς προστάγμασιν. τοῦτο δὲ μᾶλλον οἱ ἀγροικότεροι πάσχουσιν·
οὐδὲ γὰρ ἔχουσι τοῖς λόγοις θαρρεῖν, οἱ δὲ περὶ λόγους ἀκαμπέ-
στεροι φαίνονται καὶ τοῖς ἐκείνων ὁρισμοῖς ἀντιπίπτουσιν. ὁ γοῦν
βασιλεὺς Θεόδωρος διὰ ταῦτα μικράν τινα πεῖραν λαβὼν τοῦ ἀν-
δρὸς ἐφ' ἑτέρους ἐτράπετο. καὶ ἐπεὶ δυσαρεστῶν ἐτύγχανεν ἐν
πολλοῖς, μοναχόν τινα εἶναι μαθὼν ἐν τῇ τῆς Ἀπολλωνιάδος λίμνῃ
ὀλίγων γραμμάτων πεῖραν ἔχοντα (μόνον καὶ γὰρ ἐψήψατο τῆς
γραμματικῆς παιδείας), ἀνίερον τελοῦντα καὶ Ἀρσένιον ὀνομαζό-
μενον, ὡς εἶχε τάχους, στέλλει τοὺς αὐτὸν ἄξοντας. καὶ ὃς ἀφί-
κετο. ἐπεὶ δὲ τὴν ἀπὸ τῆς Νικαίας ἔξοδον ἔσπευδε, διὰ τάχους
τοῖς ἀρχιερεῦσι προστάττει χειροτονῆσαι πατριάρχην αὐτὸν ὁ βα- P 53
σιλεύς, οἳ καὶ οὑτωσὶ διεπράξαντο, ἐν μιᾷ ἑβδομάδι διάκονον καὶ
ἱερέα καὶ πατριάρχην αὐτὸν ἐκτελέσαντες.

54. Ἡ δὲ αἰτία τοῦ ἐπισπεύδειν τὴν ἀπὸ τῆς Νικαίας ἔξοδον ἦν αὕτη. ὁ Βουλγαράρχης Μιχαήλ, ὃς γυναικάδελφος τοῦ βασιλέως ἐτύγχανε Θεοδώρου, τῷ πενθερῷ αὐτοῦ τῷ Ἀσὰν Ἰωάννῃ ἐκ τῆς τοῦ Ἀγγέλου Θεοδώρου θυγατρὸς γεννηθείς, τὸν τοῦ βασιλέως Ἰωάννου πυθόμενος θάνατον, ἐπεὶ τὰ δυτικὰ μέρη γυμνὰ στρατευμάτων ἑώρα Ῥωμαϊκῶν, βουληθεὶς τὴν ἀφῃρημέ-

15 D: Ὁ γὰρ Βουλγαράρχης Μιχαήλ, ὁ τούτου γυναικάδελφος, τὸν τοῦ βασιλέως Ἰωάννου πυθόμενος θάνατον, ἐπεὶ τὰ δυτικὰ μέρη γυμνὰ στρατευμάτων ἑώρα, βουληθεὶς τὰ ἀφῃρημένα ἐκ τούτων ἄστη ἀνακαλέσασθαι, τὸν Εὖρον διαπεράσας πολλὰ ὑφ' ἑαυτὸν ἐποιήσατο. μετετέθη μὲν οὖν ὁ Στενίμαχος Περιστίτζα Κριτζιμὸς Τζέπαινα καὶ τὰ ἐν τῇ Ἀχριδῷ ξύμπαντα πλὴν Μνιάκου· τοῦτο γὰρ καὶ μόνον ὑπὸ Ῥωμαίων πεφύλακτο. Οὖστρα δὲ καὶ Περπεράκιον καὶ Κρυβοὺς καὶ τὸ παρακείμενον τῇ τοῦ Ἀδριανοῦ καὶ κεκλημένον Ἐφραὶμ τοῖς Βουλγάροις κεχείρωτο. τούτου χάριν ἔσπευδε.

triarchatui praesint moribus ac ingenio abiectiores moderatioresque, ut facilius eorum nutibus veluti iussis succumbant, peroptant, quod rusticioribus, cum sermonibus fidere nequeant, potissimum accidit: qui vero sapientiae operam navant, rigidiores videntur et illorum iussibus adversantur. propterea imperator Theodorus illius mente sensuque leviter degustato ad alios se convertit, et cum plures non satisfacerent, monachum quendam ex Apolloniadis lacu, praeter paucas literas caeterorum inscientem (solum enim rudimenta grammatices attigerat), nullis sacris ordinibus insignitum, Arsenium nomine, accersitum quam celerrime missis hominibus conduxit: nec ille renuit. et Nicaea exire festinans praesulibus, ut quamprimum eum patriarcham efficerent, imperat. illi audientes per unam hebdomadam diaconum sacerdotem et patriarcham consecrant.

54. Causa vero exitum Nicaea solicitandi ea fuit. Bulgarorum princeps Michael, uxoris Theodori imperatoris frater, socero illius Ioanni Asano ex Angeli Theodori filia susceptus, Ioannis imperatoris obitu nuntiato, cum occiduas partes imperatoriis copiis nudas orbasque conspiceret, animoque

νην πρὸς τοῦ βασιλέως Ἰωάννου χώραν ἐκ Βουλγάρων καὶ τὰ ἐν
B *τούτοις ἄστη πρὸς Βουλγαρικὴν ἀρχὴν καὶ αὖθις ἀνακαλέσασθαι (τοῦτο γὰρ ἐκ μακροῦ τοῖς Βουλγάροις ὠδίνετο) καὶ τὸν καιρόν, ὡς ἐδόκει, κατιδὼν ἐπιτήδειον, ἐξορμήσας τοῦ Αἵμου καὶ τὸν Ἕβρον διαπεράσας ἐν οὐ πολλῷ χρόνῳ πολλήν τε χώραν ὑφ' ἑαυτὸν ἐποιήσατο πολλά τε ἄστη σὺν οὐδενὶ παρεστήσατο πόνῳ. Βούλγαροι καὶ γὰρ τυγχάνοντες οἱ οἰκήτορες τοῖς ὁμοφύλοις προσέτρεχον, τὸν ζυγὸν τῶν ἀλλογλώσσων ἀποσειόμενοι. τὰ δὲ ἄστη μετὰ τῶν Ῥωμαϊκῶν καὶ μόνων ἀπολελειμμένα φυλάξεων, οὐκ ἀξίων τοιούτοις καιροῖς ἀντιμάχεσθαι, εὐχείρωτα τοῖς Βουλγάροις ὑπῆρχε, τῶν μὲν πτοίᾳ ταραττομένων καὶ προδιδόντων τὰ ἄστη*
C *καὶ λαμβανόντων τὴν πρὸς τὰ οἴκοι ἐλευθερίαν, τῶν δὲ πρὸς τὴν ἐξαπίνης γεγενημένην τῶν Βουλγάρων ἔφοδον μηδὲν ἐχόντων ἐκ τοῦ προχείρου νοῆσαι λυσιτελοῦν, ἀποδιδρασκόντων καὶ ταῦτα ἔρημα τῶν φυλαττόντων ἀπολιμπανόντων, ἄλλων δὲ ἴσως καὶ χρόνῳ ἀποκαμόντων, παραταθέντος αὐτοῖς παρὰ τὸ μέτρον τοῦ χρόνου τῆς φυλακῆς. τὰ πλείω δὲ τῶν ἄστεων καὶ ἀπεριποίητα ἦν καὶ τῶν χρειωδῶν ὅπλων ἄμοιρα. κατεσχέθη μὲν οὖν ἐκ τοῦ παραυτίκα Στενίμαχος Πριστίτζα Κρυτζιμὸς Τζέπαινα καὶ τὰ ἐν τῇ Ἀχριδῷ ξύμπαντα πλὴν Μνειάκου· τοῦτο γὰρ καὶ μόνον ὑπὸ*
D *Ῥωμαίων πεφύλακται. Οὔστρα δὲ καὶ Περπεράκιον καὶ Κρυβοῦς καὶ τὸ παρακείμενον τῇ τοῦ Ἀδριανοῦ καὶ κεκλημένον Ἐφραὶμ τοῖς Βουλγάροις κεχείρωται. τούτων οὕτω γεγενημένων καὶ τῶν ἐν δυσμαῖς Ῥωμαϊκῶν κλονουμένων πραγμάτων, τῆς φήμης μέχρι*

agitasset regionem et in ea oppida ab imperatore Ioanne Bulgaris surrepta ad Bulgarorum rursus dominatum, quod iam diu Bulgarorum cordi inhaeserat, revocare, rem pro tempore opportunam, ut sibi videbatur, ratus, Haemo prodiens transnatoque Hebro paucissimo tempore multarum regionum potitus est, multaque oppida nullo cum labore sibi devinxit, Bulgari siquidem habitatores externorum iugo deiecto generis consortibus accurrebant. arces solo Romanorum praesidio munitae cum ad repellendos hostium impetus non sufficerent, in potestatem Bulgarorum nullo negotio ceciderunt, partim timore perculsis et deditionem arcium pro salute et domum abitione prodentibus, partim repentinae Bulgarorum irruptioni, cum obviam ire non possent, aufugientibus easque custodibus vacuas deserentibus, aliis etiam temporis longinquitate defessis, cum praeter modum custodiae terminus illis protraheretur. pleraeque etiam arcium imperfectae, viris et reliquis necessariis parum munitae, praeda hostibus patuerunt. e vestigio itaque expugnatae sunt Stenimachus, Peristitza, Crytzimus, Tzepaena et Achridis praeter Mniacum, quod vel solum Romanis devotum perseveraverat, omnia. praeterea Ustra, Perperacium, Cribus, et quod Adrianopoli adiacet, Ephrem, Bulgaris cessere. haec ubi ita facta sunt, et in occiduis partibus rebus Romanorum in discrimen adactis, cum fama ad imperatoris etiam aures pervolasset,

καὶ ἐς βασιλέως ἐπιδραμούσης καὶ πλειόνων προσδοκίαν κακῶν τῶν προσόντων φαντασίαν παρεχομένης, οἱ περὶ τὰ βασίλεια οὐ μικρῶς ἐταράχθησαν· ἠπίσταντο γὰρ ὡς τὰ πλείω τῶν δυτικῶν μερῶν Βουλγάροις οἰκοῦνται, καὶ ἀποστατήσουσι πάλαι Ῥωμαίων, προσφάτως δὲ χειρωθεῖσι τῷ βασιλεῖ Ἰωάννῃ, καὶ οὔπω πῆξιν τῆς χειρώσεως λαβούσης, ἔχθραν δὲ ἀεὶ πρὸς Ῥωμαίους ἐνδομυχοῦσι.

55. *Διὰ ταῦτα καὶ αὐτὸς ὁ βασιλεὺς ἠδημόνει τοῖς πράγμασιν, εἰ οὕτω κατ' ἀρχὰς τῆς ἐξουσίας αὐτοῦ δυστυχῶς πράτ-* P 59
τει. συναθροίσας οὖν τοὺς ἐν τέλει καὶ τοὺς εἰς στρατηγοὺς τεταγμένους, σὺν οἷς καὶ οἱ πρὸς πάππου αὐτοῦ τοῦ βασιλέως Θεοδώρου ὑπῆρχον αὐτῷ θεῖοι, ὅ τε Μανουὴλ καὶ ὁ Μιχαήλ, ἐβουλεύσατο τί ἂν ἔχοι πρὸς τὰ γεγενημένα διαπράττεσθαι. οἱ μὲν οὖν πλείους διαπερᾶσαι τὸν βασιλέα τὸν Ἑλλήσποντον δέον ἔλεγον εἶναι καὶ στῆσαι τὴν τῶν Βουλγάρων φοράν. τοῦτο δὲ τοῖς τοῦ κρατοῦντος θείοις τοῖς προειρημένοις οὐκ ἤρεσκεν, οἷς καὶ προσεῖχε μᾶλλον ὁ βασιλεύς, πολλῶν ἕνεκα. ἥ τε γὰρ γνησιότης τοῦ γένους ἠνάγκαζε καὶ τὸ τῆς ἡλικίας γηραιὸν παρεβίαζεν, οὐχ ἧττον δὲ πρὸς τοῦτο καὶ τὸ πολλῶν πραγμάτων ἴδρις αὐτοὺς γίνε- B
σθαι παρέπειθε· φυγάδες γὰρ οὗτοι γεγονότες τῆς τοῦ βασιλέως Ἰωάννου διακρατήσεως πολλοῖς προσωμίλησαν δεσπόταις καὶ εἰς διαφόρους περιεπλανήθησαν τόπους, κἀντεῦθεν κατὰ τὴν ποίησιν

8 D: *Βουλὴν οὖν ποιησάμενος, οἱ μὲν πλείους διαπερᾶσαι αὐτὸν τὸν Ἑλλήσποντον δέον ἔλεγον. οἱ δὲ πρὸς πάππου αὐτοῦ τοῦ βασιλέως Θεοδώρου, Μανουὴλ καὶ Μιχαὴλ οἱ Λασκάριες, οἷς προσεῖχε μᾶλλον τῇ τε γνησιότητι καὶ τῷ γήρει, οὐ χρεὼν διαπερᾶσαι τὸν βασιλέα ἐβούλευον. ἡ τῶν πλειόνων γοῦν ἴσχυσε βουλή.*

et praesentibus malis atrociora inde ventura repraesentasset, qui in aula erant, nimis conturbati sunt, qaippe qui scirent potissimam Occidentis partem in Balgaros esse propensam, tanquam qaae a Romanis iampridem defecisset, et recenter a Ioanne imperatore debellata nondum solida ac firma in dominio constaret, sed continua in Romanos odia clanculum exerceret.

55. Propterea imperator etiam ipse rebus anxie aestuabat, si tam misere potestatis illius initio haberentur. illis ergo qui dignitate fulgebant, et exercituum ductoribus, inter quos et ex avo imperatore Theodoro patrui Manuel et Michael advenerant, convocatis, consilium init, quid sibi, ut malo occurreret, agendum esset. potior eorum pars in eam ivit sententiam, ut imperator Hellesponto superato impetum Balgarorum comprimeret. sed hoc principis patruis, quos supra nominavi, haud arridebat, qaibus animam potius adverterat imperator multis de causis. affinitas qaippe generis et veneranda senectus compellebat; neqae minus ad id conferebat rerum multarum experientia. hi namque Ioannis imperatoris tempore e solo patrio exules multorum principum familiaritate usi sunt et diversa in loca aberrarunt, hinc-

εἶδον ἄστεα καὶ νόον ἔγνωσαν. καὶ ἦσαν μὲν ὡς ἀληθῶς οὗτοι
νοήμονες, οὐκ ὀρθὰ δὲ ἐφρόνουν τοῖς τῶν Ῥωμαίων πράγμασιν,
αἰτίαν ἔχοντες τὸ παρευδοκιμηθῆναι τὰ πρῶτα παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ
καὶ βασιλέως, μηδενὸς αὐτῶν εἰς ἀξίαν ἀνηγμένου βασιλέως ἀδελ-
C φοῖς διαπρέπουσαν. εἶτα καὶ παρὰ τοῦ γαμβροῦ καὶ βασιλέως
καὶ φυγαδίαι τῆς Ῥωμαίων γεγενημένοι πρὸς αὐτοὺς ἐδυσμέναινον.
καὶ ταῦτα μὲν ἴσως ἐρεῖ τις αἴτια εἶναι, τὸ δὲ ἀληθὲς τὰ τῶν
ἀνθρώπων ἤθη ἀβέβαια ὄντα καὶ ἄστατα τοιούτους τυγχάνειν
ἐποίουν. καὶ ταῦτα μὲν οὐ διελάνθανεν οὐδὲ τὸν βασιλέα Θεό-
δωρον· τέως οὖν ὡς οἰκείους τοῦ αἵματος καὶ τὸ τιμᾶν αὐτοὺς
διὰ παντὸς προελόμενος ἐχρᾶτο πρὸς συμβουλάς. ὑπετίθεντο
γοῦν οὗτοι ὡς οὐ χρεὼν τὸν βασιλέα διαπερᾶσαι πρὸς τὴν δυσμήν,
ὅτι τε κακῶς πράττει τὰ τοιαῦτα μέρη, καὶ ὡς νοσεῖ σχεδὸν ἀθε-
D ράπευτα, στράτευμά τε μὴ ἔχειν τὸν βασιλέα προσῆκον πράξει
βασιλικῇ· ὁ γὰρ χειμὼν ἐκώλυε τὴν συνάθροισιν τῶν δυνάμεων.
καὶ τὸ ἐπιδημῆσαι κατὰ χώραν τὸν βασιλέα καὶ μὴ ἄξιον τοῦ ὀνό-
ματος αὐτοῦ καὶ τῆς φήμης ἐργάσασθαι οὐ τῶν ἀφῃρημένων καὶ
μόνον βεβαίωσιν ἐν τοῖς ἐχθροῖς ποιεῖται, ἀλλὰ καὶ τῶν περιλε-
λειμμένων ἀφαίρεσιν αὔξην τε τῶν ὑπεναντίων πολλῷ μείζονα,
ὡς καὶ τῶν Ῥωμαϊκῶν πραγμάτων ἐλάττωσιν οὐ σμικράν. ταῦτα
μὲν οὗτοι, ὁ δὲ τὰ πλεῖστα πεποθημένος αὐτῷ Μουζάλων Γεώρ-
γιος, τὴν τοῦ μεγάλου δομεστίκου δύναμιν περιεζωσμένος, τὴν
βασιλικὴν περαίωσιν συνεβούλευε καὶ ταύτην κατήπειγε, μὴ λάθῃ

6 φυγαδίαις et γεγενημένοις vulgo.

que, ut poeta cecinit, viderunt urbes et mores hominum cognoverunt. hi licet, ut verum fatear, pleno pectore saperent, non recte tamen Romanorum rebus consulebant, quod primum a fratre et imperatore neglecti nullo digni habiti fuissent munere, quod fratres imperatoris condeceret; dein per generum et imperatorem ab solo patrio extorres, ab eis totos se abalienaverant. et has quidem causas Romanis illos inimicissimos reddidisse aliquis forte diceret: nobis satis cognitum mores hominum incertos atque instabiles in huiusmodi eos deduxisse simultates, quae neque imperatorem Theodorum latebant. nihilominus eos, tanquam sanguine coniunctos, et quod perpetuo eos honoribus condecorare proposuerat, consiliis adhibebat. proponebant itaque illi non esse operae pretium imperatorem in occasum progredi, quod eae partes male afflictarentur et absque remedio vehementer laborarent. copias esse imperatoris exiles ac tenues nec regio apparatu suppares, cum tempus hibernum impedimento esset ne cogerentur in unum. praeterea imperatorem, si loco moveatur neque nomini suo neque expectationi hominum dignum quippiam conficiat, non tantum hostibus ablata confirmare, sed et reliqua summo adversariorum incremento rerumque Romanarum imminutione disperdere ac dissipare. et haec quidem isti. verum Georgius Muzalo apprime illi carus, qui magni domestici munere fungebatur, imperatorium progressum non con-

τὰ πάντα τῶν ἐν δυσμῇ ἢ τὰ πλείω ταῖς τῶν ἐχθρῶν χερσὶν ἁλωθῆναι. καὶ ἄλλοι δὲ τῶν ἐπιφανῶν οὐκ ὀλίγοι τῇ τοῦ μεγάλου δομεστίκου συνῄνουν βουλῇ. ἡ τῶν πλειόνων γοῦν ἴσχυσε βουλή, P 60 μάλιστα δὲ τοῦ βασιλέως τὸ πρόθυμον καὶ ὁ τῆς καρδίας αὐτοῦ ζῆλος ἐκκαὴς γεγονὼς πρὸς τὴν κίνησιν. καὶ προσλαβόμενος τοὺς ὅσοι συνακολουθεῖν ἔτυχον, εἰς μέτριον ἀριθμουμένους στράτευμα, καὶ τοὺς καθ' ὁδὸν ξυντυγχάνοντας, καὶ τοὺς ἐγγύτερον τῆς φερούσης ὄντας καὶ δυναμένους αὐτοῖς ὅπλοις καὶ ἵπποις ἐφέψεσθαι, διαπεραιοῦται τὸν Ἑλλήσποντον, καταλιπὼν εἰς τὴν ἕω τὸν μέγαν δομέστικον.

56. Ἐντεῦθεν, ὡς εἶχε τάχους, τὴν Ἀδριανούπολιν πέφθακε. μίαν δὲ καὶ μόνην ἡμέραν διακαρτερήσας ἐν ταύτῃ ἐξῆλθεν ἐς νέωτα. καί τις τῶν ἐκ Βουλγάρων κατοπτήρων τὸν βασι- B λέα τεθεαμένος τῆς Ἀδριανου ἐξερχόμενον δρομαῖος ἐπὶ τὸν Βούλγαρον ἵκετο (περὶ τὸν Ἕβρον καὶ γὰρ οὗτος ἐστρατοπεδεύετο) καὶ τὸ δρᾶμα διασαφεῖ καὶ τὴν τοῦ βασιλέως ἐξαγγέλλει κατ' αὐτοῦ ταχεῖαν ἔφοδον, καὶ ὅρκοις ἐβεβαιοῦτο ἦ μὴν ὀφθαλμοῖς τεθεᾶσθαι τὸν βασιλέα τὴν πρὸς τῇ πόλει τυγχάνουσαν τοῦ ποταμοῦ

11 D: Ὡς εἶχεν οὖν τάχους, τὴν Ἀδριανοῦ πέφθακεν. κἀκεῖθεν ἔξεισι, καί τις τῶν Βουλγάρων κατοπτὴρ τὸν βασιλέα τῆς Ἀδριανοῦ ἐξιόντα τεθεαμένος δρομαῖος πρὸς τὸν Βουλγαράρχην ἀφίκετο περὶ τὸν Εὗρον σκηνοῦντα, καὶ τὸ δρᾶμα διασαφεῖ ὅρκοις. ἰδεῖν τὸν βασιλέα τὴν πρὸς τῇ πόλει τυγχάνουσαν τοῦ ποταμοῦ Εὕρου γέφυραν διαβαίνοντα. γνοὺς δὲ ὁ βασιλεὺς τὴν τῶν Βουλγάρων κατασκήνωσιν ἐπέτεινε τὴν ὁδόν. καὶ οἱ προάγοντες τοὺς φύλακας Βουλγάρων ξίφει καὶ ζωγρίᾳ ἑλόντες, ἔκ τινος φυγάδος διαμαθόντες, πάντες ἔφυγον τούτων πρὸς τὰ ἐνδότερα, κατεδρύπτοντο δὲ τοῖς συνηρεφέσι τῶν δένδρων. ἕωθεν δὲ τὸν τόπον ἔρημον φθάσας ὁ βασιλεὺς λελύπηται μέν, οὐκ εἶχε δ' ὅ τι καὶ δράσειε. περὶ δὲ τὴν Βεῤῥόην χωρεῖ, καὶ αὐτοβοεὶ τὸ φρούριον εἷλε. καὶ τάχ' ἂν περὶ τὸν Αἷμον αὐτὸν καὶ τὰ ἐν αὐτῷ φρούρια ἐκεχωρήκει, εἰ μὴ χειμὼν ἐκώλυσεν αὐτὸν μέγας· πολλὴ γὰρ χιὼν τῆς γῆς τὸ πρόσωπον ἐπηλύγασεν. ἡμέρας γοῦν ἓξ διακαρτερήσας ὁ βασιλεύς, λείαν τὰ Βεῤῥόης ποιησάμενος, εἰς τὴν Ἀδριανοῦ ὑπέστρεψεν. 14 περὶ vulgo.

aulere modo, sed etiam cogere, ne quae in occasu erant, vel maior eorum pars, iu inimicorum potestatem venirent. alii etiam non pauci viri celebres in magni domestici sententiam iverant. igitur praelatum est plurimorum consilium. maxime vero imperatoris ingens cupido ac animi ardor, ad itionem impense exagitatus, obvios quosque promptosque, pusillum sane exercitum, eosque qui inter ambulandum occurrebant, alios etiam qui a via non aberant, armis tamen equisque caeteros consequi valentes collegit, quos secum portans Hellespontum traiicit, magno domestico in Oriente relicto.

56. Hinc festinans Adrianopolim venit, ibique unico die commoratus postero die egreditur. interim ex Bulgarorum speculatoribus unus imperatorem intuitus Adrianopoli exsilientem citato cursu ad Bulgarum fertur (ille etenim circa Hebrum castra posuerat) et rem aperit, imperatorisque in eum

Ἕβρου γέφυραν διαβαίνοντα. τοῦτο συνέχει μὲν τοὺς περὶ τὸν Βούλγαρον, οὐ μὴν τοῦ τόπου καθ' ὃν ἔλαχον στρατοπεδεύειν ἀπέστησαν, ἀλλ' ἔμενον ἐκεῖσε μέχρις ἂν γνοῖεν τὰ τῆς φήμης C *ἀκριβέστερόν τε καὶ καθαρώτερον. ἀλλ' οὐδὲ τὸν βασιλέα ἡ τοῦ Βουλγάρου κατασκήνωσις λέληθεν, ἀλλ' ἐμεμαθήκει τὸν τόπον ὅπου δὴ τὸ στρατόπεδον εἶχεν. ταχύτερον γοῦν τὴν πορείαν ἐποιεῖτο καὶ τῶν ἵππων τὰς κινήσεις ἐπέτεινε, καὶ ηὔχετο τῷ Βουλγαρικῷ ξυντυχεῖν στρατεύματι. οὕτω γοῦν ἔχων ὁρμήματος ἔκ τινος συμβάματος ἐσφάλη τυχηρῶς τοῦ βουλεύματος. οἱ γὰρ προάγοντες τῶν Ῥωμαϊκῶν στρατευμάτων τοῖς εἰς φυλακὴν προτεταγμένοις τοῦ Βουλγαρικοῦ στρατοπέδου συμπεπτώκασι, καὶ πολλοὺς* D *μὲν ξίφους ἔργον πεποίηνται, ἄλλους δὲ ζωγρίας εἷλον, σὺν αὐτοῖς δὲ καὶ τὸν τὴν ἡγεμονίαν τῆς στρατείας ἔχοντα. οἱ δὲ ἕτεροι φυγῇ χρησάμενοι νυκτὸς βαθείας εἰς τὸ Βουλγαρικὸν ἀπέδρασαν στράτευμα, καὶ διηγοῦντο τὰ πάντα, καὶ τὸ πλησίον αὐτῶν ἤδη τυγχάνειν τὸν βασιλέα διισχυρίζοντο. ὡς ἔτυχε γοῦν ἕκαστος τῶν Βουλγάρων καὶ αὐτὸς ὁ τούτων ἄρχων, ἐπιβὰς τοῦ ἵππου, ἐπὶ τὰ ἐνδότερα τῶν Βουλγαρικῶν ἐφέρετο χώρων. κατεδρύπτοντο δὲ τούτων τοῖς τῶν δένδρων κλάδοις τὰ πρόσωπα, συνηρεφέσι τούτοις ἐμπίπτοντα· ὃ δὴ καὶ αὐτὸς ὁ Βούλγαρος πέπονθεν. ἔνιοι δὲ αὐτῶν καὶ γυμνοῖς ἐφεστρίδων εἰς τὴν ὀχείαν τοῖς ἵπποις ἐχρήσαντο. οὕτω γοῦν διαδράντες τὴν Ῥωμαϊκὴν ἀπέφυγον σπάθην. ἕωθεν δὲ τὸν τόπον φθάσας ὁ βασιλεὺς καὶ ἔρημον στρατεύματος*

17 *περὶ* vulgo. 20 *Βουλγαράρχης?*

celerem irruptionem exponit, atque iureiurando confirmabat semet oculis propriis imperatorem pontem fluminis Hebri urbi proximum pertranseuntem conspexisse. hoc quidem Bulgaros turbavit, non ita tamen ut loco, in quo castra fixerant, se moverent; quem retinebant mordicus, quousque accuratius pleniusque de his quae rumor attulerat certiores fierent. sed nec imperatorem Bulgarorum tentoria fugiebant, cum locum in quo exercitus erat addidicisset. igitur celerius iter ingredi, equorum gressus properos urgere, summisque votis exoptare Bulgaris copiis occurrere. sic ergo irruente forte fortuna ab instituto abducitur. qui enim Romanis copiis praeibant, in Bulgarici exercitus custodes incidunt, quorum plerosque ense trucidant, alios vivos capiunt, inter eos et cui summa belli credita fuerat. caeteri fuga sibi consulentes summa nocte in Bulgaricum exercitum revertuntur, nuntiantque omnia, et iam imminere imperatorem contendunt. quare uti quisque Bulgarorum potuit, eorumque princeps in equum insiliens, in interiora Bulgariae regionis loca sese recipere, et cum per loca arboribus frequentibus consita abigerentur, arborum ramis facies, quod et Bulgarus passus est, dilacerari; nonnulli etiam ex ipsis sagis omissis equis calcar addere, qui sic in fugam dati Romanorum ictus declinarunt. mane cum locum occupasset imperator

Βουλγαρικοῦ κατιδὼν λελύπηται μέν, οὐκ εἶχε δὲ ὅ τι καὶ δράσειε. βουλὴν δὲ ποιησάμενος ἐπὶ τὴν Βεροὴν χωρεῖ, κἀκεῖσε δὲ ἀφιγμένος αὐτοβοεὶ τὸ φρούριον εἷλεν· ἅπαν γὰρ τὸ τεῖχος αὐτοῦ κατη- P 61 ρείπωτο καὶ διεξόδους εἶχε πολλάς, καταβεβλημένον καὶ τοῦτο παρὰ τῶν Βουλγάρων σὺν τοῖς λοιποῖς τῶν Ῥωμαϊκῶν ἄστεων, εἰ καὶ κάμαξι καὶ τοῖς ἐξ ἁμαξῶν ξύλοις ἐδόκουν αὐτὸ κατοχυρώσασθαι οἱ οἰκήτορες. τροφῶν γοῦν ηὐμοίρησε τὰ στρατεύματα, αὐτοί τε καὶ οἱ τούτων ἵπποι· ἐπέπληστο γὰρ χορτασμάτων τὸ ἄστυ. καὶ τάχ' ἂν καὶ προσωτέρω ἂν ἐκεχωρήκει ὁ βασιλεὺς καὶ ἐπὶ τὸν Αἷμον αὐτὸν καὶ τὰ ἐν αὐτῷ τυγχάνοντα φρούρια τὴν ἔφοδον ἐπεποίητο (πτοίαν γὰρ οὐ μικρὰν τοῖς Βουλγάροις ἐνέβαλεν), εἰ μὴ χειμὼν βαρύτατος αἴφνης ἐπεισπεσὼν ἐκώλυσεν αὐτὸν τῆς ὁρμῆς· πολλὴ γὰρ χιὼν τῆς γῆς τὸ πρόσωπον ἐπηλύγασε, καὶ B τὸ ἐπὶ ξένης καὶ πολεμίας τὰ Ῥωμαϊκὰ χρονίζειν στρατεύματα οὐ καλὸν ἐδόκει τοῖς ξυμβουλεύουσιν. ἡμέρας οὖν ἓξ ἐκεῖσε διακαρτερήσας ὁ βασιλεύς, ἐπεὶ εἶχέ τι ἕτερον δρᾶσαι, λείαν τὰ Βερόης ἅπαντα ποιησάμενος, ἄνδρας γυναῖκας νήπια, πρόβατα βόας καὶ σύμπαν ἄλλο κινεῖσθαι δυνάμενον, εἰς τὴν Ἀδριανοῦ τὴν ὑποστροφὴν ἐποιήσατο.

57. Ἐκεῖθεν γοῦν ἐπιλεξάμενος ἀξιόλογον στράτευμα περὶ τὰ ἐν Ἀχριδῷ φρούρια ἐπεπόμφει τὰ πρὸ μικροῦ τοῖς Βουλγάροις κεχειρωμένα, εἴ πως καὶ αὖθις τῇ τῶν Ῥωμαίων ὑπαχθεῖεν ἀρχῇ.

2 περὶ vulgo. 10 περὶ vulgo. 20 D: Κἀκεῖθεν ἐπιλεξάμενος στράτευμα περὶ τὰ ἐν Ἀχρειδῷ φρούρια ἐπεπόμφει τὰ κρατηθέντα ὑπὸ Βουλγάρων, εἴ πως καὶ αὖθις τῇ τῶν Ῥωμαίων ὑπαχθεῖεν ἀρχῇ. ἐκεῖσε οὖν ἀφιγμένοι οἱ τῶν Ῥωμαίων ἡγήτορες ῥᾷον τῶν φρουρίων περιεγένοντο τῶν πλείστων. ἐπεὶ δὲ τὸ ἔαρ ἐπέλαμψε,

et militaribus copiis vacuum comperisset, indoluit sane, sed praestare aliquid haud potuit. tamen consilio inito Beroem proficiscitur, primoque appulsu oppidum cepit. nam murus undique lacer corruerat multisque patebat hiatibus, cum hoc quoque cum reliquis Romanorum oppidis a Bulgaro solo aequatum fuisset, licet perticis et lignis ex plaustris accolae illud muniisse viderentur. cibis itaque et equi et milites cumulate abundarunt: oppidum etenim pabulorum omnium abundantia circumfluebat. fortasse etiam imperator ulterius processisset, et circa Haemum et in eo sita oppida incursionem fecisset (timorem enim, nec eum pusillum, Bulgaris incusserat), nisi tempestas asperrima ex improviso irrumpens impetum ardoremque restinxisset. ingens etenim nix infusa terrae faciem obtexit, et in aliena ac hostili terra exercitus Romanos diutius immorari non aequi consultores laudabant. sex itaque dies ibi imperator commoratus, cum nihil suppeteret agendum, omnia Beroes, viros mulieres infantes, pecudes boves, et quidquid loco moveri poterat, depopulatus Adrianopolim repetit.

57. Ibique recollecto non contemnendo exercitu ad Achridae oppida, quae paulo ante Bulgari subegerant, si forte rursum dicioni Romanorum red-

C ἐν αὐτοῖς γοῦν ἀφιγμένοι σὺν τοῖς στρατεύμασιν οἱ τῶν Ῥωμαίων ἡγήτορες μηχανήμασί τε καὶ ἑλεπόλεσι ῥᾷον τῶν φρουρίων περιεγένοντο· οἱ Βούλγαροι καὶ γὰρ θᾶττον τῶν ἐν ἄστεσι φυλακῶν ἀπαλλάττονται, εἰ πολεμίους ὁρῷεν καὶ μαχιμωτέροις συμπλακεῖεν τοῖς πράγμασιν. ἐν οὐ πολλῷ γοῦν τὰ πλείω αὐτῶν ἐχειρώσαντο. ἀλλὰ καὶ ὁ βασιλεὺς τὸν περὶ αὐτὸν συναθροίσας λαὸν ἐπὶ τὰ ἐν Ῥοδόπῃ ἄστη κεχώρηκε. καὶ εἷλε μὲν Περιστίτζαν τοῖς μηχανήμασι, καὶ μετ᾽ αὐτὴν τὸν Στενίμαχον, καὶ ἐπὶ τούτοις τὸν Κρυτζιμόν, ὀχυρώματα ταῦτα πάντα καὶ εἰς πρόσωπον κείμενα τοῦ τῆς Ῥοδόπης ὄρους καὶ τὰ ὀπίσω πάντα φυλάττοντα. ἀφίκετο D δὲ καὶ εἰς Τζέπαιναν ἐν ἀκμῇ χειμῶνος· ἡ δὲ τοῦ τόπου δυσχωρία καὶ τὸ ψυχρὸν τοῦ καιροῦ οὐδὲ μικρόν τι εἴασεν ἐν ταύτῃ προσκαρτερῆσαι. ἐπεὶ δὲ τὸ ἔαρ ἐπέλαμψεν, προστάγματα πρὸς τὸν Στρατηγόπουλον Ἀλέξιον καὶ Τορνίκην Κωνσταντῖνον, ὃν μέγαν πριμμικήριον ὁ βασιλεὺς τετίμηκεν Ἰωάννης, ἐξέπεμψεν, ἐν ταῖς Σέρραις ὄντας καὶ τὸ στρατόπεδον ἔχοντας, ἵνα τὴν στρατιὰν πᾶσαν συναγαγόντες κατὰ τῆς Τζεπαίνης ἀφίκοιντο. τοῦτο δὴ καὶ ἐποίησαν. κακοὶ δὲ ἐφάνησαν ἐν τούτῳ τῷ ἐπιχειρήματι στρατηγοί· μήτε γὰρ πολεμίων ἐγκύρσαντες στρατιαῖς μήτε ἀνδράσιν ἀξίοις τούτοις μαχέσασθαι, κτύπων δὲ καὶ μόνων καὶ ψόφων ἀκηκοότες καὶ ἤχων κερατίνων ἀκροασάμενοι, ἀκόσμως ἐχρήσαντο τῇ P 62 φυγῇ, πᾶσαν ἀποσκευὴν καὶ τοὺς πλείους τῶν ἵππων τοῖς ποιμέσι

προστάγματα ἧκον πρὸς τὸν Στρατηγόπουλον Ἀλέξιον ἐν Σέρραις, ἵνα κατὰ Τζεπαίνης ἀφίκοιντο. ὃ καὶ ἐποίησαν. ἀλλὰ μήτε πολεμίοις ἀξίοις ἐγκύρσαντες, κτύποις ἤχων κερατίνων διαθροηθέντες ἀκόσμως ἐχρήσαντο τῇ φυγῇ, πᾶσαν ἀποσκευὴν καὶ τοὺς πλείους τῶν ἵππων τοῖς Βουλγάροις ἀπολιπόντες. 6 ἐπὶ] περὶ vulgo.

derentur, transmittit. duces Romani cum copiis advecti tormentis ac machinis facili negotio loca expugnant. Bulgari enim vel solo hostium conspectu et bellicarum rerum conflictu, arcium custodia neglecta, fugam arripiunt. quare parvo tempore potissima quaeque eorum occupata sunt. imperator etiam milite proprio coacto ad Rodopeia oppida gradum facit, cepitque machinis adactis Peristitzam, postea Stenimachum, tandem Crytzimum, propugnacula omnia in faciem Rodopes montis sita, quae retro posita custodiunt. Tzepaenam quoque profectus est ipso vigore hiemis. verum loci asperitas ac temporis rigor neque minimum in ea morari concessit. sed ubi ver appetebat, ad Strategopulum Alexium et Constantinum Tornicem, cui magni primicerii dignitatem imperator Ioannes crediderat, apud Serras existentes et exercitu potentes, mandatorum libellum dedit, ut in unum universo milite collecto Tzepaenam progrederentur. quod et executi sunt. sed in eo conatu mali copiarum ductores esse deprehenduntur: nam cum neque in hostiles copias incidissent neque viros eos cum quibus arma conserere debebant, tantum sonis et strepitibus auditis corneisque fragoribus haustis, turpiter sese conie-

καὶ συβώταις τῶν Βουλγάρων καταλιπόντες. οὕτω μὲν οὖν ἐκεῖνοι φυγαδίαι γεγονότες τὰς Σέῤῥας καὶ αὖθις κατέλαβον, ἵππων καὶ ὅπλων γυμνοὶ τυγχάνοντες. ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς διὰ ταῦτα θυμοῦ μὲν ἐπίπλητο, καὶ προσέταττεν ἐξ ὀργῆς αὐτοὺς ἐκείνους, ὅπως ἂν ἔχοιεν, ἐπὶ τὴν αὐτὴν καὶ αὖθις μάχην χωρῆσαι· οἱ δὲ ἀδυνάτως εἶχον τῆς πράξεως.

58. *Ἐπεὶ δὲ ταῦτα οὕτω ξυνέβη, συνεπεπτώκει καί τι τῶν βαρυτέρων, καὶ πολλὴν τὴν κατὰ τῶν Ῥωμαίων βλάβην ἐπαπειλοῦν. ὁ γὰρ τοῦ Μελενικιωτικοῦ προεξάρχων στρατεύματος, Δραγωτᾶς τοὔνομα, καὶ φύσει μὲν ὡς Βούλγαρος δύσνοιαν τρέφων* B *κατὰ Ῥωμαίων, ἔτι δὲ καὶ πλέον φέρων τοῦ φυσικοῦ διὰ τὴν πρὸς τὸν βασιλέα ἀπέχθειαν (ἤλπισε γὰρ ἐξ αὐτοῦ μεγάλων τυχεῖν· οὐδὲ γὰρ ἔκρινεν ἄξια τὰ παρὰ τοῦ βασιλέως Ἰωάννου ἐκείνῳ κεχορηγημένα, καὶ ταῦτα πολλὰ γεγενημένα), ἀποστασίαν φανερὰν μεμελέτηκεν. καὶ δὴ πάντας τοὺς ἐν Μελενίκῳ συναγαγὼν στρα-*

5 περὶ vulgo. 7 D: *Καὶ ὁ τοῦ Μελενικιωτικοῦ δὲ προεξάρχων στρατεύματος Δραγωτᾶς τοὔνομα ἀποστασίαν φανερὰν μεμελέτηκεν, καὶ συναγαγὼν στρατιὰν πλείστην παρεκάθισε Μελένικον. ἐφύλαττον δὲ τοῦτον ὁ Νεστόγγος Θεόδωρος καὶ ὁ Ἄγγελος Ἰωάννης, οἳ καὶ γενναίως ἀντεῖχον. ὁ δὲ βασιλεὺς εἰς Σέῤῥας ἀφίκετο, καὶ ἐπεὶ ἐκπέπυστο τὴν τοῦ Ῥουπελίου δυσχωρίαν, καθ' ἣν ὁ ποταμὸς Στρύμων ῥεῖ, Βουλγαρικῇ φυλάττεσθαι στρατιᾷ, οἳ καὶ πύλας ἐν αὐταῖς κατεσκεύασαν, σπουδῇ περὶ τὸν ἐκεῖσε χῶρον ἀφίκετο. ἀποκόψας οὖν στρατιὰν πεζαιτέρων ὑπὲρ κεφαλῆς τῶν Βουλγάρων βαδίζειν εἰς τὸ ὄρος προστέταχεν, ἱππεῦσι δὲ κατ' εὐθὺ τῶν πυλῶν τὴν μάχην ποιεῖν ἐκέλευσεν. καὶ ἐπεὶ κατεῖδον οἱ Βούλγαροι ἐκ μὲν ἄνωθεν ὀϊστοὺς βάλλοντας κατεναντίον δὲ σταδαίαν οὖσαν τὴν μάχην, εἰς φυγὴν ἐτράποντο. καὶ τὸ βασιλικὸν ἐφείπετο στράτευμα, καὶ πολλοὺς σπάθης ἔργον ἐποίησαν. οἱ δὲ λοιποὶ τὴν τοῦ βασιλέως ἔφοδον τοῖς Βουλγάροις ἀπήγγειλαν, οἳ καὶ διαταραχθέντες ὡς εἶχον ἕκαστος ἔφυγεν. ἐπειδὴ δὲ νὺξ ἦν ἀσέληνος τῇ φυγῇ καὶ δυσχερὴς ὁ τόπος, ἔνιοι μὲν ἔπιπτον τῶν ἵππων, ἕτεροι δ' αὐτοὺς κατεπάτουν, ἄλλοι τῶν ἐφεστρίδων ἀπεσφενδονοῦντο κατὰ κρημνῶν, ὡς ὀλίγους διασωθῆναι εἰς τὴν Βουλγάρων. καὶ ὁ Δραγωτᾶς δὲ ἵππων ποσὶν ἅπαν τὸ σῶμα συντέθλαστο, καὶ τριταῖος τὴν αὐτοῦ ψυχὴν ἐξεφύσησεν. ὁ γοῦν βασιλεὺς τὸ ἄστυ καταλαβὼν ἀσπάσιος ὤφθη.*

cerunt in fugam, apparatu omni bellico et ex equis plurimis Bulgarorum pastoribus ac porcariis derelictis. hac illi ratione fugitantes, equis armisque destituti, rursum Serras pervenere. propterea imperator ira furoreque percitus imperavit eisdem ut modo, quo recesserant, conflictum eundem atque pugnam exciperent. at illi tanto conatui pares non erant.

58. Haec cum ita evenisseut, gravius quippiam supervenit, quod ingentem adversus Romanos noxam minabatur. nam Meleniciotici exercitus praefectus, cui Dragotae nomen fuit, et natura quidem veluti Bulgarus Romanis infensus, et praeter innatum odium propter Ioannem imperatorem magis ac magis alienus: namque ingentia ab eo sperans, et quae ab imperatore Ioanne acceperat, multa licet atque magnifica, haud tanti aestimans palam defectionem meditatur. et iam omnibus e Melenico militibus coactis aliisque,

τιώτας τε καὶ λοιπούς, ἔτι δὲ καὶ ἄλλους παμπόλλους ἐκ τῶν πέριξ χωρῶν, παρεκάθισε τοῦ Μελενίκου τὸ ἄστυ καὶ ἐπολιόρκει
C τοῦτο καὶ ἐφιλονίκει πορθεῖν. ἦσαν δὲ ἐν τούτῳ τῷ ἄστει προτεταγμένοι τῶν φυλασσόντων ὅ τε Νεστόγγος Θεόδωρος καὶ ὁ Ἄγγελος Ἰωάννης, καὶ ἀμφότεροι δεξιοὶ ἄστυ φυλάξαι καὶ πολεμίους ἐκτρέψασθαι. ἐστενοχώρει δὲ τοὺς ἔνδον τοῦ ἄστεως οὐδὲν ἄλλο (καὶ γὰρ ηὐμοίρουν τῶν χρειωδῶν) ἀλλ' ἢ ἡ τοῦ ὕδατος ἔνδεια ἐν ὥρᾳ θέρους, τὸ ἀναγκαιότατον τῶν ἄλλων κἂν τῇ σπάνει βαρύτατον. οἱ δὲ (καὶ γὰρ οὐ πάντῃ τούτους τὸ ὕδωρ ἐξέλιπε) καρτερῶς τοῖς ἐναντίοις ἀνθίσταντο καὶ ὀϊστοῖς ἔβαλλον καὶ λίθοις ἐτίτρωσκον καὶ
D πᾶσιν ἄλλοις ὅπλοις ἐμάχοντο. τούτων ἐν ἀκροάσει γεγενημένος ὁ βασιλεὺς δυσφόρως τὴν ἀκοὴν ἤνεγκε, βουλὴν δὲ βουλευσάμενος τὴν ἀρίστην, ὡς εἶχε τάχους, ἅπαν ξυναγηοχὼς τὸ στρατόπεδον δωδεκαταῖος τὰς Σέρρας πέφθακεν, ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ τοσαύτην διανύσας ὁδὸν καὶ τοσοῦτον ἐπαγόμενος στράτευμα, ταῖς κατὰ συστάδην εἰθισμένον μάχαις, ὅπλοις κατάφρακτον καὶ ἵπποις φορταγωγοῖς διοικούμενον καὶ πάσαις ἄλλαις ἀποσκευαῖς συγκροτούμενον καὶ περιφραγνύμενον. ἐπεὶ δὲ μέχρι Σερρῶν κατηντήκει, αὐτόθι διανυκτερεύσας, ἅμα πρωῒ τὰ στρατεύματα συνταξάμενος καὶ τοὺς πεζαιτέρους καὶ τοξοφόρους ἔμπροσθεν βαίνειν ἐγκελευσάμενος, ἐπείπερ ἐπέπυστο τὴν τοῦ Ῥοπελίου δυσχωρίαν, καθ' ἣν ὁ ποταμὸς Στρυμὼν ῥεῖ δυσὶ συγκλειόμενος ὄρεσιν ὡς μόγις ἅμαξαν διὰ ταύτης ἔρχεσθαι, τοῦ ποταμοῦ στενωτάτην ἀπεργαζομένου τὴν δίοδον (κλεισούρας τοὺς τοιούτους τόπους ὁ πολὺς κατονομάζει λαός), Βουλγαρικῇ

2 τῷ ἄστει? ita p. 30 B, 47 A.

nec non etiam ex circumiacentibus locis plurimis, Melenici moenia circumvenit et obsidione cingit et oppugnare totis viribus contendit. arcis custodia demandata erat Nestongo Theodoro et Angelo Ioanni, ad defendendum oppida hostesque debellandos aptissimis. oppidani licet necessariis rebus abundarent, aquae tamen inopia laborabant, aestivo tempore prae caeteris ad tolerandum maxime arduum ac difficillimum. illi (neque enim prorsus aqua defecerat) fortiter adversariis resistere, sagittis ferire, lapidum iactu incessere, et omnium armorum genere impetum sustinere. horam certior factus imperator aegre animo angi, et cogitatione optima usus, celeritate qua potuit militiis in unum coactis, die duodecimo, tam brevi temporis spatio tantum iter emensus, tantoque exercitu stataria sueto pugna, armis circumquaque munito, equis onerariis proviso, omni alio apparatu atque ornatu visendo firmato obvallatoque instructus, Serras advenit; atque ibi cum pernoctasset, postero die summo mane recensitis copiis pedites ac sagittarios praeire iussit, cum accepisset difficilem Ropelii transitum, per quem flumen Strymo duobus occlusus montibus praeterfluit, adeo ut vix per viam currus praeteriret, flumine transitum quam angustissimum efficiente, ideoque locum Clisuras vulgus appellavit, a Bulgaro milite, equitibus

φυλάττεσθαι στρατιᾷ ἱππέων μὲν ὀλίγων πεζῶν δὲ πολλῶν (οἱ γὰρ P 63 Βούλγαροι καὶ πύλας ἐν αὐταῖς κατεσκεύασαν μοχλοῖς καὶ κλείθροις ἠσφαλισμένας, ὡς ἄμαχα τούτοις ἐξ ἀμφοτέρων τυγχάνειν, τῆς τε δυσκολίας τοῦ τόπου καὶ τῆς γεγενημένης παρ᾽ αὐτῶν προμηθείας τῆς λοιπῆς ὀχυρώσεως), ἐπεὶ ταῦτα οὕτως ἔχειν ἐμεμαθήκει ὁ βασιλεύς, σπουδῇ ἐπὶ τὸν ἐκεῖσε τόπον ἀφῖκτο. εὗρε δὲ τὰ ἐν αὐτῷ καθάπερ ἐπέπυστο. ἀποκόψας οὖν τῆς τῶν πεζαιτέρων στρατιᾶς ὅσον ἦν εἰκὸς σύνταγμα, ὑπὲρ κεφαλῆς τῶν Βουλγάρων βαδίζειν εἰς τὸ ὄρος προστέταχεν, ὡς ἂν ἐξ ὑπερδεξίων τοὺς Βουλγάρους βάλλωσιν ἐξ ὑψηλοτέρων τῶν τόπων ἐν τοῖς χθαμαλοῖς ἐκείνους τυγχάνοντας. οἱ δὲ θᾶττον ἐποίουν B τὰ προστατττόμενα· ἦν γὰρ τὸ ὄρος δένδροις μὲν συνηρεφές, βάσιμον δὲ ποσὶ πεζαιτέρων. ἱππεῦσι δὲ κατευθὺ τῶν πυλῶν τὴν μάχην ποιεῖν ἐκέλευσεν. ἐπεὶ γοῦν κατεῖδον οἱ Βούλγαροι ἄνωθεν μὲν ἐκ τῶν βουνῶν ὀϊστοῖς ἑαυτοὺς βαλλομένους, σταδιαίαν τὴν μάχην κεκτημένους κατεναντίον, καὶ ἐν στενῷ κομιδῇ τὰ καθ᾽ αὑτοὺς καθορῶντες εἰς φυγὴν ἐτράποντο, καὶ τὸ βασιλικὸν αὐτοῖς ἐφείπετο στράτευμα. πολλοὺς οὖν ἐκεῖθεν σπάθης ἔργον πεποίηνται. οἱ δὲ ἄλλοι μέχρι καὶ τῶν Βουλγαρικῶν στρατευμάτων διασωθέντες ἀπέδρασαν, καὶ τὰ περὶ τοῦ βασιλέως τούτοις ἀπήγγειλαν, καὶ ὅσα δὴ ἐπεπόνθεισαν. C οἱ δὲ τῷ ἀθρόῳ διαταραχθέντες τῆς ἀκοῆς, καὶ ὡς αἴφνης αὐτοῖς ἐπεισπέπτωκε τὰ δεινά, ἕκαστος, ὡς εἶχεν, ἵππου τοῦ ἐφευρεθέντος αὐτῷ σχεδὸν ἐπιβάς, φεύγειν ὥρμησαν. ἐπεὶ δὲ καὶ νὺξ ὑπῆρχεν ἀσέληνος καθ᾽ ἣν ἡ φυγή, καὶ δυσχερὴς ὁ τόπος καὶ τὰ τῶν ὁδῶν δυσδιάγνωστα, ἐπι-

6 περὶ vulgo.

quidem haud multis, peditibus plurimis, custodiri. Bulgari enim palis lorisque praemunitas fores in illis aperuerant, ut expugnari quidem et difficultate loci et per ipsos ex arte reliqua munitioue absoluta minime posset. hoc ita se habere ubi rescivit imperator, iter ad locum acceleravit, et rem veram esse quam audiverat comperit. expeditam itaque exercitu, quae sufficere videbatur, cohortem separatam supra Bulgarorum capita montem ascendere praecepit, ut a superioribus ac opportunioribus locis Bulgaros in humilioribus repentes ferirent. dicto citius audiunt: namque mons ille frequentibus arboribus consitus viam peditibus sternebat. equitibus adversum portas pugnam conserere mandat. verum ubi Bulgari ex collium emineutiori facie spicula mitti atque stataria pugna ex adverso urgeri sese deprehendunt, resque suas in extrema fortuna collocatas conspiciunt, in fugam se dedunt. imperatoriae cohortes insecutae quamplurimos contrucidarunt. reliqui cursu in tentoriis Bulgaricis saluti consuluere, imperatoris res gestas et quae ipsi passi fuissent enuntiare. qui improviso nuntio et repentinis calamitatibus conturbati, uti poterat quilibet, in oblatum sibi equum conscendens fugit; et cum fugae tempore luna sileret, locus difficilis, nec viae essent in prom-

πτον μὲν ἐξ ἵππων ἔνιοι, ἕτεροι δὲ αὐτοὺς κατεπάτουν καὶ ἔφθειραν, καὶ ἄλλοι μὲν τῶν ἐφεστρίδων ἀπεσφενδονοῦντο κατὰ κρημνῶν, ἄλλοι δὲ ἄλλως τέλος δύστηνον ἀπελάμβανον, ὡς ὀλίγους ἐξ αὐτῶν διασωθέντας ἐς τὴν Βουλγάρων χωρῆσαι. τότε δὴ καὶ D προϊστάμενος αὐτῶν Δραγωτᾶς ὁ καὶ προεξάρχων τῆς ἀπιστίας ἵππων ποσὶν ἅπαν τὸ σῶμα συντέθλασται, καὶ τριταῖος τὴν αὐτοῦ ψυχὴν ἐξεφύσησεν. ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς τῆς νυκτὸς ἐκείνης τὸ ἄστυ καταλαβὼν τοῖς ἐκεῖσε φυλάττουσι ξυνωμίλησε, κἀκεῖνοι ἀσπασίως τε τὸν αὐτοκράτορα ὑπεδέξαντο καὶ κρότοις ἐπῄνουν καὶ εὐφήμοις λόγοις ἐκύδαινον καὶ ἀετὸν ταχὺν κατωνόμαζον.

59. Τὰ ἐκεῖσε οὖν, ὡς ἦν εἰκός, οἰκονομήσας ὁ βασιλεύς, καὶ τὰς γυναῖκας καὶ τοὺς παῖδας τῶν ἀπιστησάντων ἐξορίσας τοῦ ἄστεως, πάντα δὲ τὰ αὐτῶν χρήματα δημοσιευθῆναι κελεύσας, ἀπάρας τοῦ Μελενίκου ἐς τὴν Θεσσαλονίκην ἀφίκετο, κἀκεῖθεν τὸν Βαρδάριον διαπεράσας καὶ τὰ Βοδηνὰ παραμείψας ὀλίγον

11 D: Καὶ ἀπάρας ἐκεῖθεν εἰς Θεσσαλονίκην ἀφίκετο. κἀκεῖθεν τὸν Βαρδάριον διαπεράσας καὶ τὰ Βοδηνὰ παραμείψας ἐνόσησε νόσημα ἑδρικόν. διακαρτερήσας δ' ἐκεῖθεν μικρὸν περὶ τὸν Πρίλαπον ὥρμησεν. ἐκεῖθεν εἰς Βελεσὸν ἐχώρει, καὶ ἅμα τῷ φθάσαι ἐκεῖσε οἱ φύλακες τούτου ὅρκους λαβόντες ἐξῄεσαν. κἀκεῖθεν διὰ τῆς Νευσταπόλεως τὴν πορείαν ἐποιεῖτο. τὸ γοῦν τῆς Στρουμίτζης παραμείψαντες ἄστυ ἐς Σέρρας ἀπῄεσαν, οὗ καὶ γραφὰς ἐδέξατο ὁ βασιλεὺς πρὸς τοῦ Μουζάλωνος, ὡς τὰ τῶν Ταχαρίων αὖθις κυμαίνεται. ἀπάρας ἐκεῖθεν εἰς Ἀδριανοῦ πολεῖ. καὶ ἐπεὶ μηδὲν τῶν περὶ Βουλγάρων κρατηθέντων ἐναπολέλειπτο, πάρεξ φρουρίων σμικροτάτων Ἀχριδοῦ καὶ Πάτμου καλουμένων, ἃ καὶ εὐχερῶς πάνυ ὁ Φιλανθρωπηνὸς εἷλεν Ἀλέξιος, καὶ ἄστεως ἄλλου Τζεπαίνης, μᾶλλον ἐδυσφόρει ὁ βασιλεύς. διὸ καὶ τῆς Ἀδριανοῦ ἀπάρας κατὰ Τζεπαίνης χωρεῖ. καὶ χειμὼν μέγας γέγονεν, χιόνι τε πολλῇ τῆς γῆς ἐπηλυγάσας τὸ πρόσωπον κατὰ τόπον ὃν Μακρολιβάδα φασὶ σκηνοῦντι τῷ βασιλεῖ. ἐκεῖθεν δ' ἄρας ἐς Στενίμαχον ἵκετο, καὶ κατευθὺ Τζεπαίνης ἐχώρει, καὶ περὶ Βατκούνιον. καὶ ἀπεστάλκει κατοπτεῦσαι τὸν τόπον, εἰ εὐχερεστέραν τὴν εἰς αὐτὸν πορείαν σχοίη. τέως ἤκεν ἐκεῖσε, καὶ ἰδὼν τὸ φρούριον δυσάλωτον καὶ τὸν χειμῶνα βαρύν, τὴν μὲν στρατιὰν ἐς τὸ πεδίον ἀνῆκεν, μόνος δὲ μετὰ τριῶν οὐράγει.

ptu, alii equis decidere, alii eos pedibus conculcatos interimere, alii e sagis per praecipitia eiaculari, alii alio malo vitam misere amittere, adeo ut ex illis pauci incolumes ad Bulgaros regressi fuerint. per id etiam tempus Dragotas Bulgarorum ductor, defectionis auctor, equorum pedibus corpus totum dilaceratus tertio die leto malo emoritur. imperator ea nocte in oppidum appellens custodes alloquitur, qui eum libentissime excipere, dein plausu et acclamationibus ingentique praeconio consalutare et celerem aquilam compellare.

59. Rebus itaque, uti par erat, dispositis imperator, nec non eorum qui defecerant uxoribus ac filiis oppido in exilium missis, et universa eorum suppellectile fisco sublatis, Melenico discedens Thessalonicam advehitur. inde Bardarium transiens parumque Bodena traiiciens castra collocat, quando

ἐκεῖσε τὰς σκηνὰς ἔπηξεν. ἐνόσησε δὲ νόσημα ἑδρικόν· τοῦτο δὲ καὶ ἐπιδήμιον τοῖς ἐκεῖσε στρατεύμασιν ἐγεγόνει. διακαρτερήσας οὖν ἐκεῖσε μικρὸν ὅσον ῥαΐσαι τὴν νόσον, ἐπὶ τὸν Πρίλαπον ὥρμησεν. P 64 ἐκεῖσε οὖν προσηκόντως συσκευασάμενος καὶ μηχανήματα προσλαβόμενος, καὶ ἁμάξαις τὰς ἑλεπόλεις συγκομισάμενος, ἐς τὸν Βελεσὸν ἐχώρει πολιορκῆσαι καὶ τῆς τῶν ἐχθρῶν χειρὸς ἐξελεῖν. οἱ δὲ καὶ μόνον τῇ τοῦ βασιλέως ἐφόδῳ καταβροντηθέντες καὶ μηδὲ ἀναμείναντες ἀναστῆναι μηχάνημα, εἰς συνθήκας ἐλθόντες ἐφ' ᾧ μηδέν τι παθεῖν δεινόν, αὐτοῖς δὲ ὅπλοις καὶ πράγμασιν τοῦ ἄστεως ἐξελθεῖν, τοὺς ὅρκους πρὸς τοῦ βασιλέως λαβόντες ἐξῄεσαν τοῦ φρουρίου. ὁ δὲ βασιλεὺς ἐπείπερ αὐτοὺς ἐθεάσατο B παμπόλλους μὲν τὸν ἀριθμὸν (εἰς γὰρ πεντακοσίους ἠρίθμηντο), εὐμεγέθη δὲ κεκτημένους τὰ σώματα καὶ ἀγαθοὺς τὰς μορφάς, ἐπὶ τῇ πράξει μεταμεμέληται, εἰ τοσούτους καὶ τοιούτους ἐάσει πρὸς τὴν τῶν ἐχθρῶν ἀφικέσθαι καὶ ἐναντίους γενέσθαι Ῥωμαίοις. ὑπὸ δὲ τῶν ὅρκων ἀναγκασθεὶς ἀπέλυσε σφᾶς αὐτοὺς τὴν ἐλευθερίαν. ἐκεῖθεν οὖν μετὰ πάσης τῆς στρατιᾶς ὁρμήσας διὰ τῆς Νευσταπόλεως τὴν πορείαν ἐποιεῖτο. ἄνυδρος δέ ἐστιν ὁ τόπος καὶ ἄνοικος καὶ πλήθει στρατευμάτων δυσβάδιστος. ἄρτου γοῦν ἐν ἐνδείᾳ ἐν οὐ μετρίαις ἡμέραις διῆγεν ἡ στρατιά, καὶ δυσὶν C ἡμέραις οἱ πλείους τῶν ἵππων ὑπῆρξαν ἄγευστοι ὕδατος. τὸ γοῦν τῆς Στρουμμίτζης παραμείψαντες ἄστυ, καὶ διὰ τῶν τοῦ Μελενίκου χώρων βαδίσαντες, ἐς τὰς Σέρρας καὶ αὖθις ἀπῄειμεν. ἔνθα καὶ γραφὰς ὁ αὐτοκράτωρ δεξάμενος ἐκ τῶν τῆς ἀνατολῆς

3 περὶ vulgo. 16 τὴν] ἐς τὴν?

et morbo hedrico laboravit. morbus hic per milites etiam divagatus est. ibi itaque tantum ut malo mederetur cunctatus Prilapum petiit, ubi decenter rebus constructis, machinis comparatis, tormentisque quas Helepolea vocant cum vehiculis circumlatis Belesum adproperat, ut oppidum obsidione ex hostium manibus ereptum sibi vindicaret. illi vel sola imperatoris irruptione attoniti, cum neque tormentorum applicationem sustinuissent, de pace pactiones faciunt, ut scilicet nulla eis inferretur noxa, sed cum armis et suppellectile ipsis exitus pateret liber civitatis. pactis sacramento ab imperatore confirmatis Beleso egrediuntur. quos ubi conspexit plures numero, cum quingenti numerarentur, ingenti corpore conspicuos formaque egregios, facti eum coeperat paenitere, quanto tot ac tales in inimicorum se protruderent loca, Romanis hostes futuri. sed iureiurando obstrictus libertatem, quam promiserat, concessit. inde cum toto exercitu exiens per Neustapolim iter arripit, loca arida et habitationum vacua et multitudini copiarum impervia. exercitus itaque panis inopia per plures dies laboravit, et maior equorum pars per duos dies aquam non degustaverat. nos Strumitzae oppidum praetergressi et per Melenici loca gradientes rursus Serras devenimus, ubi literis

μερῶν πρὸς τοῦ προσφιλοῦς αὐτοῦ πεμφθείσας μεγάλου δομεστίκου τοῦ Μουζάλωνος, ὡς τὰ τῶν Μουσουλμάνων πρὸς τῶν Ταχαρίων κυμαίνεται, ἐπέτεινε τὴν ὁδὸν καὶ μακροτέρας τὰς ἡμερησίους ἐποιεῖτο πορείας. ἐπεὶ δὲ τὸν Ἕβρον ἐπεφθάκει, ὃν καὶ Μαρίτζαν ὁ χυδαῖος κατονομάζει λαός, καὶ μὴ οὕτως ἔχειν τὰ ἐν D *τῇ ἕω μεμαθηκὼς πράγματα, τῆς ταχυτῆτος ἀνιεὶς σχολαιότερον ἐπορεύετο καὶ τοὺς συνήθεις βασιλικοὺς ἐποιεῖτο σταθμούς. παρακλίνας δὲ τῆς πρὸς ἕω κατ' εὐθεῖαν ἐς τὸ Διδυμότοιχον ἀφίκετο, κἀκεῖθεν ἐς τὴν Ἀδριανοῦ. καὶ ἐπεὶ μηδὲν ἐναπολέλειπτο τῶν παρὰ τῶν Βουλγάρων κατασχεθέντων φρουρίων καὶ ἄστεων, πάντα ὁ βασιλεὺς ἐχειρώσατο, πλὴν δυοῖν, ἑνὸς μὲν φρουρίου πάνυ σμικροτάτου ἐν τοῖς βουνοῖς κειμένου τῆς Ἀχριδοῦ καὶ καλουμένου Πάτμιου, ὃ καὶ εὐχερῶς πάνυ ὁ Φιλανθρωπηνὸς Ἀλέξιος εἷλεν ὁ Δούκας, καταλειφθεὶς πρὸς τοῦ βασιλέως εἰς φυλακὴν τῶν ἐν Ἀχριδῷ, καὶ ἄστεως ἄλλου Τζεπαίνης ὠνομασμένου, λίαν τυγχάνοντος ἐχυροῦ καὶ περὶ τὴν ξυμβολὴν τελοῦντος τῶν δύο μεγίστων ὀρῶν, τοῦ τε Αἵμου καὶ τῆς Ῥοδόπης, καθ' ὧν μέσον ὁ Ἕβρος ῥεῖ ποταμός, ἐν δεινῷ μὲν ἐποιεῖτο ὁ αὐτοκράτωρ ὅτι μὴ καὶ αὐτῶν ὡς τῶν ἑτέρων ἐκράτησεν, ἀλλ' ἔτι τῆς χειρὸς* P 65 *αὐτοῦ κρείττω φανέντα ἔξω τυγχάνουσιν, μάλιστα δὲ ὑπὲρ τῆς Τζεπαίνης ἐδυσφόρει τὰ μέγιστα. ἔσπευσε μὲν οὖν καὶ κατὰ ταύτης στρατεῦσαι καὶ ὡς εἶχεν ἰσχύος ἀποπειρᾶσθαι. ἡ μὲν οὖν ὥρα τοῦ θέρους ἤδη παρῄει, καὶ τὸ μετόπωρον ἐγγὺς ἦν καὶ τοῦτο παραδραμεῖν. ὁ δὲ μηδέν τι τοῦ καιροῦ φροντίσας, μηδὲ τὸ τοῦ*

11 ὁ] *γὰρ ὁ?*

ex Oriente acceptis ab amico magno domestico Muzalone datis, quibus certior imperator redditur a Tachariis Musulmanos perturbari, omni festinatione properans diurna itinera longiora habere. ast ubi ad Hebrum, quem plebeius sermo Maritzam nuncupat, ventum est, res in Oriente non ita geri percipiens, celeritatem itineris moratus tardius ac per otium intendere, et imperatoribus solitas mansiones conficere. recta vero e via ad Orientem deflectens Didymotoechum indeque Adrianopolim transfertur. verum castella et oppida ab hostibus occupata, duobus exceptis, omnia imperator recuperarat, quorum alterum valde exiguum in collibus Achridae situm, Patmon nomine, nullo deinceps negotio a Philantropeno Alexio Duca, in custodiam Achridanae regionis ab imperatore relicto, expugnatum est; alterum Tzepaena firmissime septum munitumque in ipso maximorum montium Haemi Rhodopesque, inter quos Hebrus fluvius praeterfluit, concursu. imperator, quod non horum, sicuti caeterorum, potitus fuisset, quae, uti potiora, subdi nequiverant, aegre angi, sed Tzepaena potissimum exagitari atque animo discruciari. quare in eam expeditionem maturavit, viresque voluit experiri suas, si quid proficerent. elapsa iam aestate, extremi sub casum autumni, neque tempe-

χειμῶνος προσωπήσας δριμὺ (ἑνὸς γὰρ καὶ μόνου τοῦ τὸ οἰκεῖον ἀποπλῆσαι βούλημα ἐστοχάζετο), τὴν στρατιὰν πᾶσαν ἐκ τῆς Ἀδριανοῦ κινήσας, ἁμάξας τε παμπόλλας συλλεγῆναι προστάξας ἀπὸ πανταχόθεν τῆς τῶν Μακεδόνων χώρας, τὰς μὲν ἐπὶ τῷ τὰ μηχανήματα καὶ τὰς ἑλεπόλεις φέρειν, τὰς δὲ ἐπὶ τῷ διακομίζειν B τὰ ζωαρκῆ τοῦ στρατεύματος, καὶ συναθροισθῆναι κελεύσας πληθὺν πεζῶν ἀνδρῶν τοξοτῶν καὶ κορυνοφόρων οὐκ εὐαρίθμητον, ἐπεὶ πάντα καλῶς αὐτῷ καὶ ὡς ἔδοξε κατηρτίσατο, τῆς Ἀδριανοῦ ἀπάρας κατὰ τῆς Τζεπαίνης ἐχώρει. τέτταρας δὲ σταθμοὺς παρήμειψεν ὁ στρατός, καὶ κατὰ τὸν τόπον ὃν Μακρολιβάδα κατονομάζουσιν ἐτητύμως πρὸς τὸ σχῆμα τὴν κλῆσιν οἱ πρώτως ἰδόντες θέμενοι, δεινὸς συμπίπτει σφίσι χειμών. ἐξ ἑσπέρας οὖν ἀρξάμενος, δι' ὅλης τῆς νυκτὸς τὴν σφοδρότητα τοῦ ψύχους καὶ τοῦ ἀνέμου προσεπιτείνας τὸ βίαιον, πολλῇ τε χιόνι τῆς γῆς ἐπη- C λυγάσας τὴν ἐπιφάνειαν, ἕωθεν τῷ βασιλεῖ πολλὴν προυξένησε τὴν δυσχέρειαν. ὅ τε γὰρ τόπος ἄοικος ἦν, καὶ ἐγγύτερον ἐτύγχανον οἱ πολέμιοι, καὶ ἡ προσδοκωμένη σπάνις τῶν ἀναγκαίων οὐχ ἧττον τὴν ψυχὴν ἐπίεζε· τοῦτο γὰρ καὶ μᾶλλον δεινότερον καθέστηκεν ἐν στρατεύμασιν. ἐς τοσαύτην γοῦν τὴν δυσφορίαν συνελαθεὶς τοὺς ἡγεμόνας συνηθροίκει τῶν στρατευμάτων, οὐ τῶν Ῥωμαϊκῶν μόνον ἀλλ' ἤδη καὶ τῶν ἐξ ἔθνους Λατίνων τε καὶ Σκυθῶν, καὶ τούτους τί δεῖ ποιεῖν ἠρωτήκει. πάντες γοῦν σχεδὸν ἐβουλεύσαντο ἐς τὴν Ἀδριανοῦ τὴν ὑποστροφὴν ποιήσασθαι. ὁ δὲ τὴν μὲν βου- D λὴν αὐτῶν οὐκ ἀπέπεμψεν, ἀλλὰ πρὸς αὐτοὺς εἰρήκει ὡς ὑμεῖς μὲν ὅπερ κρεῖττον καὶ συμφέρον ἔδοξε καλῶς ἐβουλεύσασθε· εἰ δὲ

statis neque hiberni temporis asperitate deterritus (id enim sibi tantum, rem suo modo et more facere, proposuerat), motis Adrianopoli cohortibus universis vehicula pleraque ex Macedonum regione, haec ad machinas et arietes transportandos, illa ad militiae idonea victuique necessaria devehenda, undique cogi iubet. dein peditum sagittariorum clavigerorum innumera multitudine conducta, cum opportunissime parata esse omnia aestimasset, Adrianopoli discedens Tzepaenam ferebatur. mansiones quattuor miles emensus in locum, cui ex forma ab hominibus, qui primum conspexerant, apposite nomen Macrolibada inditum fuit, advehitur. ibi foeda tempestas caelo deiecta, quae a vespere coorta per totam noctem frigoris vim et ventorum procellas intense continuans, multaque nive terrae faciem inasperans, mano imperatori atrox negotium facessit. locus enim erat habitatorum vacuus; hostes instabant proximi, et de qua timebat, necessariorum inopia, quod in exercitu omnium pessimum accidit, non minimum animum excruciabat. tantis difficultatibus conflictatus copiarum, non Romanorum modo, sed ex aliis gentibus Latinorum ac Scytharum duces advocat, deque agendis consulit. omnes fere in id convenerunt ut Adrianopolim remearent. imperator haud spreta eorum sententia infert "vos quidem quod et melius utiliusque fore iudicastis, recte

καὶ αὐτὸς ἕτερόν τι σὺν θεῷ νοήσαιμι, οὐκ ἂν δέξησθε τοῦτο ὡς ἀπὸ δεσπότου νουνεχοῦς εἰρημένον καὶ ὑμῶν ὡς δέον προνοουμένου; ξυνέφησαν ἅπαντες ὡς ὅπερ ἂν τῷ σῷ δόξειε κράτει, στερκτὸν αὐτὸ καὶ ἀσπαστὸν λογισαίμεθα. τούτους μὲν οὖν πάντας ἀπέλυσεν ὁ βασιλεὺς εἰς τὰς σφετέρας ἀπιέναι σκηνὰς ἐφ᾽ ᾧ καὶ τροφῇ διὰ τὸν χειμῶνα χρήσασθαι, αὐτὸς δὲ εἰς τὸν αὐτοῦ κοιτῶνα εἰσιὼν μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν ἐβουλεύετο τί μᾶλλον χρὴ ποιεῖν. τινὲς μὲν τὴν τῶν ἔξωθεν βουλευσαμένων βουλὴν εἰς ἔργον ἐβούλοντο θεῖναι, ἕτεροι δέ, οἷς καὶ τὸ κρεῖττον διανοηθῆναι τῷ βασιλεῖ διακέκριται, τοὐναντίον εἰρήκασιν. ἔφησαν καὶ γὰρ "ὅση μὲν ἡμῖν ὁδός ἐστιν ὄπισθεν εἰς τὴν Ἀδριανοῦ, το- P 66 σαύτη καὶ ἔμπροσθεν εἰς τὸ τοῦ Στενιμάχου ἄστυ καθέστηκε· καὶ ὥσπερ ἐκεῖ τῶν χρειωδῶν εὐμοιρῆσαι ἔχομεν, οὕτω δὴ καὶ εἰς τὸν Στενίμαχον. οὕτω πράξαντες οὐ δόξαιμεν τοῖς πολεμίοις οὔτε δειλίᾳ τῇ πρὸς αὐτοὺς οὔτε μὴν τῇ τοῦ χειμῶνος δυσχερείᾳ τὴν ὑποστροφὴν ποιήσασθαι." ἀρεστὸν γοῦν ἔδοξε τῷ βασιλεῖ, καὶ ἐπεὶ τῆς δριμύτητος καὶ ὁ χειμὼν ἔληγε καὶ ἡ τῆς χιόνος ἔστη φορά, τὴν ἐπιοῦσαν τὸ ἀνακλητικὸν ἠχῆσαι προσέταξεν. ἐκεῖθεν οὖν τὰς συντάξεις τῶν στρατευμάτων λαβὼν ἀπῄει εἰς τὸν Στενί- B μαχον. κἀντεῦθεν οὖν τὸ σύμπαν ἐνσιτίσασθαι κελεύσας στράτευμα κατευθὺ τῆς Τζεπαίνης ἐχώρει. κατηντήκει γοῦν ἐς πόλιν ἐπικεκλημένην Βατκούνιον, ἱκανὰς ἡμέρας μεγίστῃ ἐξαρκέσαι δυναμένην εἰς ζωάρκειαν στρατιᾷ. ἐκεῖθεν οὖν ἀπεστάλκει τὸν θεῖον αὐτοῦ τὸν Λάσκαριν Μανουήλ, μοναχὸν ὄντα καὶ Μάξιμον ὀνο-

8 ὡς ὅπερ] ὥσπερ vulgo. 8 τῶν vulgo om. 22 μεγίστην et στρατιάν vulgo.

probeque consuluistis. verum si quippiam etiam ipse, deo auspice, excogitarim, an non illud, veluti a prudente domino, eoque qui de vobis, uti addecet, providet, prolatum aequo animo accipietis?" omnes acclamarunt "quidquid fuerit maiestati tuae visum, acceptum et universis complacitum erit." sic eos ad propria tentoria, ut corpus cibo propter hiemem reficerent, mandat: ipse in cubiculum suum introiens, cum iis qui circa eum aderant, quid facto opus esset consulere. quidam consilium, quod foris dederant, opere praestandum esse contendere; alii, quorum meliora iudicia censuerat imperator, adversari: "iter enim" aiebant "retro nos ad Adrianopolim ducens exaequat illud quod ante ad Stenimachi oppidum fert, et quemadmodum ibi necessariorum copia, sic et Stenimachi affluit. ubi ita egerimus neque timore, quem ex hostibus conceperimus, neque tempestatis asperitate retro cogi iudicabimur." dictum approbaverat imperator. et cum acris hiems mitesceret nivisque impetus stetisset, postero die receptui signum dari iussit. inde copiarum cohortes desumens Stenimachum contendit, et cum ibidem exercitum exsaturasset, recta Tzepaenam iter dirigit, pervenitque tandem in oppidum Vatcunium, quod per plures dies maximo exercitui abunde effuseque posset alimenta suppeditare. ex eo patruum suum Manuelem Lascarim,

μαζόμενον, καὶ τὸν τοῦ ἀλλαγίου αὐτοῦ ἄρχοντα τὸν Μαργαρίτην Κωνσταντῖνον, κατοπτεῦσαι τὸν τόπον, καὶ εἰ εὐχερεστέραν τὴν πρὸς αὐτὸν πορείαν σχοίη τὸ στράτευμα. οἱ δὲ ἀπιόντες καὶ τὰ περὶ τὸν τόπον κατασκοπήσαντες εὐχερῆ τυγχάνειν τὴν ἄνοδον τῷ βασιλεῖ κατήγγελλον, καὶ μάλιστα ὁ Μαργαρίτης Κωνσταντῖνος, καί τοί γε πολλῶν τῶν εἰδότων ἀντιλεγόντων. τοῖς γοῦν τούτου C λόγοις πεισθεὶς ὁ βασιλεὺς μετὰ πάσης τῆς στρατιᾶς ἀνῄει. καὶ ἦν μὲν πάντη ἀνάντης ὁ χῶρος τὴν ἄνοδον, καὶ παγετὸς τὴν ὁδὸν πᾶσαν πολύτερός τε καὶ λεῖος βαδίσαι δυσχερεστέραν ἐποίει, συντρεφῆ τε καὶ λάσια δένδρα περὶ τὴν ἀκρώρειαν ἦν. ἡ μὲν οὖν στρατιὰ τὴν νύκτα πᾶσαν ἐκείνην πυρκαϊὰς ἀνάψαντες ἐθερμαίνοντο· τῶν γὰρ πλειόνων οἱ ὑπηρέται μετὰ τῶν σκηνῶν αὐτῶν οὐκ ἠδυνήθησαν τοὺς σφῶν κυρίους εὑρεῖν. ἔκλαιον δὲ μικροῦ δεῖν κλαυθμὸν ἄπαυστον, εἰ καὶ ἄλυπον· ὁ γὰρ ἐκ τῶν πυρκαϊῶν καπνὸς ὑπὸ τῆς τῶν δένδρων πυκνότητος συνεχόμενος, καὶ διέξοδον εἰς ἐλεύθερον ἀέρα μὴ εὑρίσκειν δυνάμενος, κάτω ὑπενόστει καὶ τοὺς D ὀφθαλμοὺς εἰς ἄκρον ἔδακνε καὶ τῶν ὀφθαλμῶν ἐκπιέζειν κατηνάγκαζε δάκρυον. τοῦτο καὶ ὁ βασιλεὺς ἐπεπόνθει. ὡς δὲ ἡ νὺξ παρῄει καὶ ἡμέρα ἐπέλαμψεν, ἀνεπιχείρητον εἰς πολιορκίαν εἶναι τὸ ἄστυ γνωρίσας κατιέναι προσετετάχει ἐς τὸ πεδίον τὴν στρατιάν. καὶ οἱ μὲν ἀπῄεσαν, ὁ δὲ φύλαξ ὄπισθεν μετὰ μετρίων ἐναπελείφθη στρατιωτῶν, καὶ τούτων περιαυτῶν τε καὶ νεωτέρων. κατόπισθεν δὲ καὶ αὐτὸς κατῄει πεζός, ὡς καὶ οἱ λοιποί· οὐδὲ γὰρ ἦν δυνατὸν ἱππότην βαδίσαι περὶ τὸ κάταντες τοῦ βουνοῦ.

9 παχύτερός?

qui monachis nomine dato nomen sibi Maximi assumpserat, et Allagii praefectum Constantinum Margaritem locum invisere misit, referreque si quis ad eum aditus militi facilis pateret. isti oculati, omnibus loci partibus perpensis, ascensum facilem esse nuntiant, et maxime Constantinus Margarites, licet alii, qui loca optime noverant, contradicerent. illius sermonibus fretus imperator cum universo exercitu ascensum tentat. locus erat praeruptus et ascensu arduus: glacies per universam viam conglomerata et levitate lubrica gressui properanti obstabat; spissae arbores ac foliis densae culmen occuparant. cohortes tota ea nocte focis accensis calefieri: plerorumque enim famuli cum attegiis dominos comperire non poterant. omnesque parum abfuit quin fletum indesinentem et absque moestitudine flerent: nam fumus e rogis densitate arborum interceptus, cum in aëre liber evagari nequiret, infra referebatur, oculosque ad extorsionem usque lacrimarum laedebat. hoc ipsum imperator quoque expertus est. verum, ut nox praeteriit et dies coepit, oppidum obsideri haud facile posse cognoscens, militem in planitiem descendere iussit. illi descenderunt. imperator custos post eos cum exigua militum, quibus corporis custodia demandata erat, eorumque iuvenum, manu remanserat; dein et ipse, quemadmodum et reliqui, pedes (neque enim erat equo insidentem per collis praerupta iter agere) in campum devenit.

60. Ἐκεῖσε γοῦν ἡμέρας διανύσας δύο, καὶ λείαν τὴν
κώμην πεποιηκὼς τὸ Βατκούνιον, ἐς τὴν Ἀδριανοῦ καὶ αὖθις ὑπέ-
στρεψε, κἀκεῖθεν εἰς τὸ Διδυμότοιχον. αὐτόθι γοῦν εἰς ἡγεμόνας
τάξας τόν τε Λασκάριν Μανουήλ, ὃν καὶ πρωτοσεβαστὸν ἐπωνό-
P 67 μασεν, ἀνθρώπιον ἀφελέστατον, κακῶς εἰδὼς στρατηγεῖν, καὶ τὸν
Μαργαρίτην Κωνσταντῖνον, ὃν προφθάσας ὁ λόγος ἐδήλωσεν, ἄν-
δρα ἄγροικον καὶ ἐξ ἀγροίκων γεγεννημένον, μάζῃ καὶ πιτύροις
ἀνατεθραμμένον καὶ λαρυγγίζειν μόνον εἰδότα. ἐκ Νεοκάστρων
δὲ οὗτος ὥρμητο, καὶ ἐτέλει τὰ πρῶτα ἐν τῇ τοῦ θέματος τουτουῒ
στρατιᾷ, εἶτα καὶ τζαούσιος γέγονεν, δόξαν δὲ παρασχὼν τῷ βα-
σιλεῖ Ἰωάννῃ ὡς ἐντρεχής ἐστι καὶ ὑπηρετεῖν ἱκανὸς ἐν τοῖς ἀνακτό-
ροις, ἐκεῖθεν ἐκβαλὼν τζαούσιον τῆς αὐτοῦ πεποίηκε τάξεως, εἶτα
αὐτῷ καὶ τὸ μέγας προσέθετο. ὁ δὲ βασιλεὺς Θεόδωρος ἄρχοντα
B τῆς αὐτοῦ κατωνόμακε τάξεως, οὔπω μέχρις αὐτοῦ τὸ τοιοῦτον ἔν
τινι γεγονός. ὁ δὲ καὶ τὸ μέγας προσέγραφε τῷ ὀνόματι. τού-
τους εἰς φυλακὴν τῆς χώρας εἴασε, καὶ ἑτέρους ἡγεμόνας οὐκ ὀλί-
γους. καταλελοίπει δὲ μετ᾽ αὐτῶν καὶ ἀξιόλογον στράτευμα,
προσετετάχει δὲ αὐτοῖς μηδ᾽ ὅλως ἐς μάχην ἐγκαταστῆναι τοῖς πολε-
μίοις, εἴπερ κατὰ τούτων ὁρμήσαιεν Σκύθας προσλαβόντες εἰς
συμμαχίαν· τοῦτο γὰρ ἡ φήμη προύλεγε. καὶ εἰς σκύλευσιν δὲ εἰ

1 D: Ἐκεῖ δὲ δύο ἀνύσας ἡμέρας, καὶ λείαν τὴν πόλιν πεποιηκὼς τὸ Βατκούνιον, ἐς Ἀδριανοῦ ἧκεν κἀκεῖθεν ἐς Διδυμότειχον. καὶ διαπεραιωθεὶς τὸν Ἑλλήσποντον περὶ τὴν Λάμψακον σκηνοῖ, καὶ Γεώργιον τὸν Μουζάλωνα πρωτοσεβαστὸν καὶ πρωτοβεστιάριον καὶ μέγαν στρατοπεδάρχην ποιεῖ, τὸν δὲ αὐτοῦ ἀδελφὸν Ἀνδρόνικον μέγαν δομέστικον, τὸν δὲ Ἄγγελον Ἰωάννην πρωτοστράτορα, πρωτοβεστιαρίτην δὲ τὸν Καρυανίτην πεποίηκεν. αὐτοῦ δὲ τὰς ἑορτὰς τῶν Χριστουγέννων καὶ φώτων διαβιβάσας εἰσῄει τὸ Νύμφαιον.

60. Ibique per duos dies cunctatus et Batcunium depopulatus, rursus Adrianopolim iodeque Didymotoechum repetit. ubi exercitus ductores eligit Manuelem Lascarim, quem et protosebastum cognominavit, homuncionem ineptissimum militiaeque inexpertum, et Constantinum Margaritem, cuius supra meminimus, rudem ac silvestrem virum et ex silvestribus prognatum, hordeaceo furfuraceoque pane enutritum, verbaque solum gula praeclusa male euntiantem ac distorquentem. is ex Neocastris origineio duxerat, et in eo themate primum militiae operam navavit; dein tzausius factus est. deinceps imperatori Ioanni acer et ministrandi in aula peropportunus iudicatus, qui eum inde amotom cohortis suae tzausium praefecit, et Magnum ipsi postea apposuit. ac imperator Theodorus suae cohortis archontem ad illa usque tempora nemini concessum appellavit. ille nomini Magnum praescribebat. his aliisque multis ducibus custodiam regionis tradidit, et militem rei supparem assignavit, illis condicionibus, ne ipsi hostium pugnam, si cum Scythis illi auxiliariis (id enimque fama praevulgatum fuerat) in eos impetum facerent, adverso Marte sustinerent. quodsi illi regiooem direptum ivissent,

κινηθεῖεν τῆς χώρας, αὐτοὺς ἀτρεμεῖν, ἔκ τε τοῦ Διδυμοτοίχου τὴν ἀσφάλειαν ἔχοντας (ἐχυρὸν γὰρ τὸ ἄστυ) καὶ ἐκ τοῦ ποταμοῦ Ἕβρου (μέσον γὰρ αὐτῶν στρατοπεδεύειν τούτους ἐκέλευσεν), εἰ C μή που φλίγῃ τις κατὰ τῆς χώρας ἐπεισφρήσειε στρατιά· κατὰ ταύτης γὰρ ποιήσασθαι θαρρούντως τὴν ἔφοδον. οὑτωσὶ γοῦν ταῦτα πάντα καταρτίσας ὁ βασιλεύς, τὸν Ἑλλήσποντον διαπεραιωθεὶς περὶ τὴν Λάμψακον τὴν σκηνὴν ἔπηξε. κἀκεῖσε τοὺς αὐτοῦ ὀφφικίοις τετίμηκε καὶ ἀξιώμασι, καὶ τὸν μὲν Μουζάλωνα Γεώργιον τὸν ὑπὲρ τοὺς ἄλλους τούτῳ φιλούμενον, ὄντα μέγαν δομέστικον, πρωτοσεβαστόν τε καὶ πρωτοβεστιάριον καὶ μέγαν στρατοπεδάρχην τετίμηκε, τὸν δὲ αὐτοῦ ἀδελφὸν Ἀνδρόνικον πρωτοβεστιαρίτην ὄντα μέγαν δομέστικον κατωνόμασε, τὸν δὲ Ἄγγε- D λον Ἰωάννην μέγαν πριμμικήριον τελοῦντα τετίμηκε πρωτοστράτωρα, πρωτοβεστιαρίτην δὲ τὸν Καρυανίτην τετίμηκεν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν οὕτως· διεξήει δὲ τὰ περὶ τούτων ὁ τῆς ἱστορίας λόγος, ἵνα τὰ μετὰ ταῦτα σαφέστερον ἀπαγγείλῃ. ἐν τῇ Λαμψάκῳ γοῦν μικρὸν διὰ ταῦτα προσκαρτερήσας ὁ αὐτοκράτωρ, καὶ τὰς τοῦ Χριστοῦ πανηγύρεις τῆς τε γέννας καὶ τῶν φώτων ἀποπληρώσας, διὰ μετρίων πάνυ τῶν ἡμερῶν ἐπεφθάκει τὸ Νύμφαιον.

61. Ἐκεῖσε γοῦν παραχειμάσας, ἐπεὶ τὸ ἔαρ ἐπέλαμψε, πολλὴν συλλεξάμενος στρατιάν, — οὐ γὰρ μόνον τοὺς τεταγμένους ὀπαδεῖν προσέταττεν, ἀλλὰ καὶ τοὺς μηδ᾽ ὅλως ἐν τάξει ποτὲ τελοῦντας τῆς στρατιᾶς. αὐτίκα γὰρ τοὺς ἐξυπηρετοῦντας

20 D: Ἔαρος δ᾽ ἐπιόντος κατευθὺ τῆς δυσμῆς ἐχώρει, ἐλπίζων τοὺς περὶ τὸ Διδυμότειχον καταλελειμμένους σώους εὑρεῖν. ἀλλὰ τούτους κακοβουλία ἔσφαλεν. ἐπεὶ γὰρ ὁ τῶν Βουλγάρων ἄρχων μακρότερον διάγειν τὸν βασιλέα ἐγίνωσκεν, Σκυθικὸν στράτευμα εἰς

ipsi Didymotoechi praesidio firmissimo fulti quiescerent: oppidum enim flumine quoque Hebro munitum erat. eosdem inter ea loca castra ponere praeceperat, ni exiguus admodum miles in regionem irrumperet: tum enim fidenter arma moverent. his praescriptis imperator Hellespontum transfretans apud Lampsacum tentorium figit, ubi suos officiis ac dignitatibus auxit. Georgium Muzalonem, tantopere sibi ante alios dilectum, tunc magnum domesticum, protosebasti et protovestiarii magnique stratopedarchae munere decoravit; fratrem illius Andronicum protovestiaritem magni domestici, Ioannem Angelum magnum primicerium Protostratoris, Caryanitem protovestiaritae titulo insignivit. et haec ita fuere. oratio porro ita res eorum digerit ut futura magis dilucide enuntiet. Lampsaci paucis tempestatibus imperator commoratus, et Christi diebus solemnibus natalitiis ac luminibus celebratis, post non multos dies Nymphaeum ingreditur, ibique hibernat.

61. Sed vere iam appetente exercitu ingenti conflato, neque enim eos tantum qui inter milites censebantur, sed eos praeterea qui nunquam inter militares copias fuerunt asserti, sequi voluit: namque confestim, qui in ve-

τοῖς βασιλεῦσιν ἐν θήραις [ταῖς τῶν θηρῶν ἄγραις] ἐλάφων τε
P 63 καὶ χοίρων, καὶ τοὺς δι' ἱεράκων θηρεύοντας, πάντας ἀπαξα-
πλῶς στρατιωτικοῖς συντέταχε τάγμασι. καὶ ἦν τὸ συνηγμένον
πλῆθος πολύ, καὶ ἡ τοῦ κρατοῦντος δὲ ἀρχὴ ἠνάγκαζε τοὺς
πλείους τῶν εἰωθότων φέρειν τι περιττότερον. οὕτω γοῦν πᾶσαν
συναγηοχήκει τὴν στρατιάν. ὡς δὲ καὶ τὸν Περσάρχην μὴ πρά-
γματα ἔχειν παρὰ τῶν Ταχαρίων πρεσβείαν ἐξαποστείλας ἐμεμα-
θήκει, κατευθὺ πρὸς τὴν δυσμὴν ἐκ τῆς ἕω ἐχώρει· καλῶς γὰρ
ἔχειν τὸν Περσάρχην τῶν ἐκείνου πραγμάτων οἰόμενος καὶ ἀσφα-
λῶς μένειν, οὐδ' ὅλως περὶ τῇ αὐτοῦ κατὰ τὴν ἕω ἐδεδίει ἀρχῇ.
B τὴν πᾶσαν γοῦν συνηθροικὼς στρατιὰν μείζονα τῶν ποτὲ παρά τε
τοῦ πατρὸς αὐτοῦ βασιλέως καὶ τούτου συνειλεγμένων εἰς τὸ δια-
περαιωθῆναι τὸν Ἑλλήσποντον ἀφίκετο εἰς τὴν Λάμψακον, ἐλπί-
σας καὶ τοὺς κατὰ τὸ Διδυμότοιχον καταλελειμμένους σώους τε
εὑρεῖν κατὰ τὰ προστεταγμένα τούτοις καὶ οὐ μικρὰν προσθήκην
τῇ ἀμφ' αὐτὸν στρατιᾷ ἐμποιήσασθαι. τοὺς δὲ κακοβουλία καὶ
τὸ παρακοῦσαι τῆς βασιλικῆς κελεύσεως ἔσφηλεν. ἐπεὶ γὰρ ὁ τῶν
Βουλγάρων ἄρχων μακρότερον διάγειν τὸν βασιλέα ἐγίνωσκε,

σφετέραν συμμαχίαν προσκαλεσάμενος κατὰ Μακεδονίαν ἐκπέπομφεν· ἠρίθμηντο δὲ περί που τὰς τέσσαρας χιλιάδας, οἳ τὴν Ἀδριανοῦ παραμείψαντες τὰ περὶ τὸν ποταμὸν Ῥηγίνα ἐληΐζοντο καὶ τὰ περὶ τὸ Διδυμότειχον. οἱ δὲ ἐκεῖσε στρατάρχαι τῶν βασιλικῶν ἐπιλελησμένοι προστάξεων κατὰ τούτων ἐξώρμησαν. καὶ ἦσαν ὅπλοις κατάφρακτοι, οἱ δὲ Σκύθαι κοῦφοι ὁπλῖται καὶ τόξοις χρώμενοι. μακρόθεν οὖν οὗτοι βέλεσι Ῥωμαίους ἔβαλλον, καὶ πεζοὺς τοὺς ἱππότας ῥαδίως ἐποίουν, καὶ τέλος τρέπουσιν. ὁ μὲν οὖν Λάσκαρις ταχύτατον ἔχων τὸν ἵππον φυγὰς εἰς Ἀδριανοῦ ᾤχετο, ὁ δὲ Μαργαρίτης ἑάλω, καὶ ἄλλοι πλεῖστοι, οὓς καὶ ἀπεμπόλησαν Βουλγάροις. ὃ δὴ μαθὼν ὁ βασιλεὺς ἔσπευσε διὰ τάχους περὶ τὸν τοῦ Βουλγαροφύγου χώραν ἐλθεῖν. ὡς δ' οἱ Βούλγαροι τὴν βασιλικὴν ἔγνωσαν ἔφοδον, ἔφυγον, ὡς εἶχον ποδῶν. οἱ πλείους δὲ τούτων περὶ τὰ μέρη Βιζύης ξίφους ἔργον ἐγένοντο. περὶ τὸν ποταμὸν οὖν Ῥηγίνα τὴν σκηνὴν ἔπηξεν. 12 συνειλεγμένην vulgo.

nationibus capiendis feris, cervis et porcis, nec non accipitrum aucupio imperatoribus inserviebant, universis penitus inter milites conscriptis ingens militum vis exaggerata est. imperatoris quoque studia animos, ut quid solito cumulatius deferrent, concitabant. hac ratione universas copias conflavit. et cum Persarum principem Tachariorum molestia liberum legatis missis cognovisset, recta ex Oriente in Occidentem graditur. namque cum Persarchae res esse in tuto collocatas et sine discrimine apprehendisset, nihil de suo spud Orientem imperio hostile timebat. igitur maiore quam unqusm vel pater illius Ioannes vel ipse antea comparasset, exercitu instructo, ad transfretandum Hellespontum Lampsacum proficiscitur, etiam quos Didymotoechi reliquerat incolumes, uti illis mandaverat, offendere, illisque maximum exercitum maiorem facere sperans. at illos ducum perversa cousilia, prudentiae et fidelitatis vacua, attriverant, quandoquidem Bulgarorum princeps Ioa-

Σκυθικὸν στράτευμα εἰς σφετέραν συμμαχίαν προσκαλεσάμενος C κατὰ τῶν τῆς Μακεδονίας χώρων ἐκπέπομφε κέρδους τε χάριν καὶ τῆς πρὸς Ῥωμαίους τινὸς ἐκφοβήσεως. ἠρίθμηντο δὲ περί που τὰς τέσσαρας χιλιάδας, ὡς οἱ εἰδότες ἔφασκον Σκύθαι. τινὲς μὲν οὖν καὶ πλείους, οἱ δὲ καὶ ἐλάττους ἔλεγον. οἱ μὲν οὖν Σκύθαι τὴν Ἀδριανοῦ παραμείψαντες τὰ περὶ τὸν ποταμὸν οὗ Ῥηγίνα τοὔνομα λείαν ἐποιοῦντο, καὶ τὰ πέριξ τοῦ Διδυμοτοίχου χωρία ἐσκύλευον. οἱ δὲ προλελεγμένοι στρατάρχαι τοῦ εἰς τὸ Διδυμότοιχον καταλελειμμένου στρατεύματος, τῶν βασιλικῶν ἐπιλελησμένοι προστάξεων, καθοπλισθέντες κατὰ τῶν Σκυθῶν ἐφώρμησαν. D οἱ μὲν οὖν Ῥωμαῖοι, οἷα ἔθος αὐτοῖς, δυσαχθέσιν ὅπλοις κατάφρακτοι ἦσαν, οἱ δὲ Σκύθαι κοῦφοι ὁπλῖται καὶ τόξοις χρώμενοι. μακρόθεν οὖν οὗτοι τοῖς βέλεσι τοὺς Ῥωμαίους ἔβαλλον καὶ τοὺς ἵππους ἐτίτρωσκον καὶ πεζοὺς τοὺς ἱππότας ῥᾳδίως ἐποίουν, καὶ τέλος τρέπουσιν. ὁ μὲν οὖν Μανουὴλ ὁ Λάσκαρις ταχύτατον ἔχων τὸν ἵππον, ὃν καὶ Χρυσοπόδην ἐκάλεσε, φυγὰς εἰς τὴν Ἀδριανοῦ ᾤχετο· ὁ δὲ Μαργαρίτης Κωνσταντῖνος ἑάλω, καὶ ἄλλοι πολλοὶ μετ' αὐτοῦ τῶν εἰς κεφαλὰς τεταγμένων τῆς στρατιᾶς, οὓς καὶ ἀπημπόλησαν τοῖς Βουλγάροις οἱ Σκύθαι. ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς τὰ περὶ τούτου μαθὼν ἠνιάθη, ἔσπευσε δὲ διὰ τάχους ἐπὶ τὸν τοῦ Βουλγαροφύγου χῶρον ἐλθεῖν, καὶ ἐπιτείνας τὸν δρόμον ὀξυτέραν ἐποίει τὴν κίνησιν. ἐπεὶ δὲ καὶ οἱ πευστῆρες ἔφασκον ἐγγὺς τυγχάνειν τὸ Σκυθικὸν στράτευμα, ἔνθα αὐτοὺς περιπολεῖν ἔλεγον, ἐκεῖσε καὶ πᾶσαν ἐκίνει τὴν στρατιάν. καὶ ἡμέρας μὲν μιᾶς πλείους τῶν τετρακοσίων διεξῄει σταθμούς, P 69

gins abesse imperatorem cognoscens, auxiliariam Scytharum sibi manum adscitam ad bona oppugnanda timoremque Romanis incutiendum in Macedoniae loca amandat. eorum numerus non ultra quattuor milia, ut rerum gnari Scythae referebant, fuit; nonnulli plures, alii pauciores affirmabant. Scythae Adrianopolim praetercurrentes, quae circum flumen cui nomen Reginae est, et circum Didymotoechum oppida, omnia praedis ac rapinis vastabant. exercitui apud Didymotoechum praefecti, neglectis imperatoriis mandatis arma sumentes, in Scythas irruunt. Romani pro more suo gravi armatura praecincti erant, Scythae levi et sagittarii, quare de longinquo isti iaculis Romanos incessere, equos sauciare, et gravi casu ex equitibus pedites facere, tandem fugare. itaqne Manuel Lascaris equo velocissimo, quem Cbrysopedem dicebat, fuga sese Adrianopolim intrusit. Constantinus Margarites et cum eo plures alii cobortium capita Bulgaris ac Scythis venundata capta sunt. de hia certior factus imperator indoluit, maturiusque in Bulgaropbygi locum festinavit, et gressum intendens festinationem acceleravit. sed speculatoribus Scytharum exercitum prope esse denuntiantibus, ubi eos paiantes audivit, eo universum exercitum movet, et uno die quadringentas

οὐκ ἐνέκυρσε δὲ τούτοις· ἐμεμαθήκεσαν γὰρ καὶ οὗτοι τὴν ταχεῖαν τοῦ βασιλέως ἔφοδον, καὶ ὡς εἶχον ποδῶν ἔφυγον, καὶ πλείους δὲ ἐξ αὐτῶν καὶ περιφανέστεροι τοῦ ἔθνους περί που τὰ μέρη τῆς Βιζύης ξίφους ἔργον ἐγένοντο. ἀποτυχὼν γοῦν τῆς ἐγχειρήσεως ταύτης ὁ βασιλεὺς περὶ τὸν ποταμὸν ὃς Ῥηγίνα καλεῖται τὴν σκηνὴν ἔπηξε, καὶ πᾶσαν ἐκεῖσε συνῆξε τὴν στρατιὰν εἰς πλῆθος οὖσαν πολύ.

62. Ὁ μὲν τῶν Βουλγάρων ἄρχων, ἐπειδὴ μὴ διαπράξασθαί τι κατὰ Ῥωμαίων ἐδεδύνητο τοῦ βασιλέως ἐπιδεδημηκότος
B μετὰ τοσούτων στρατευμάτων ἐν τῇ δυσμῇ καὶ πεπλησιακότος τῇ ἑαυτοῦ, εἰς σπονδὰς ἐτράπετο, καὶ τὸν πενθερὸν αὐτοῦ τὸν Ῥῶσον Οὖρον, τοῦ ῥηγὸς Οὐγγρίας ἐπὶ θυγατρὶ τελοῦντα γαμβρόν, μεσιτεῦσαι τὰ εἰς εἰρήνην βεβούλευται. καὶ πρῶτα μὲν ἔστειλε πρέσβεις πρὸς τὸν βασιλέα προοικονομήσοντας τὴν εἰς αὐτὸν τοῦ Οὔρου ἄφιξιν ἔξω πτοίας τε εἶναι καὶ ἐντίμως πρὸς τοῦ βασιλέως δεχθῆναι. καὶ γέγονε ταῦτα, καὶ ὁ Οὖρος εἰς τὸν βασιλέα ἀφίκετο. ἐδέχθη γοῦν παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος ἀσμένως τε καὶ μετὰ τῆς προσηκούσης φιλοτιμήσεως καὶ οὗτός τε καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ, καὶ τὴν εἰρήνην πεποίηκεν ἐπομοσάμενος δικαίῳ τε αὐτοῦ καὶ τοῦ
C γαμβροῦ αὐτοῦ τοῦ τῶν Βουλγάρων ἄρχοντος, ἀπολυθῆναι μὲν

8 D1 Ὁ γοῦν τῶν Βουλγάρων ἄρχων πτοίᾳ ληφθεὶς εἰς σπονδὰς ἐτράπετο, καὶ τὸν πενθερὸν αὐτοῦ τὸν Ῥῶσον Οὖρον, τοῦ ῥηγὸς Οὐγγρίας ἐπὶ τῇ θυγατρὶ τελοῦντα γαμβρόν, μεσιτεῦσαι τὰς ἐς εἰρήνην βεβούλευται. καὶ ὁ Οὖρος εἰς τὸν βασιλέα ἀφίκετο, καὶ ἐδέχθη προσηκόντως, καὶ τὴν εἰρήνην πεποίηκεν, καὶ ὤμοσεν ἀπολυθῆναι τὴν Τζέπαιναν καὶ ἑκάτερα τὰ μέρη τοῖς παλαιτέροις ὁρίοις ἀρκεῖσθαι. καὶ ἐς εἴκοσι χιλιάδας βασιλικῶν χαρισμάτων ὁ Οὖρος τυχὼν ἐξῄει. ὁ δὲ βασιλεὺς διεκαρτέρει τὴν τῆς Τζεπαίνης περιμένων ἀπόλυσιν.

et amplius mansiones permensus est. attamen in eos non incidit; celere enim adventu imperatoris cognito, citato cursu fugam arripuerunt, et plerique eorum et nationis celebriores circum Bizyae loca trucidati sunt. spe frustratus imperator in fluvio cui Reginae nomen castra metatur, ibique universum cogit exercitum, insolentem sane atque amplissimum.

62. Bulgarorum interim princeps, ubi adversum Romanos imperatoris cum tam ubere milite in Occidentem accessu illiusque vicinitate proficere quicquam non posset, amicitiam et foedus petiit, et Rosum Urum socrum, Ungariae regis generum, cuius arbitratu communibus negotiis consuleretur, destinat. primum tamen legati ad imperatorem praemissi, profectionem ad eum Uri, ut absque timore esset, quin etiam ut ille honorifice exciperetur, praeparant. et profecto ita se res habuit, et Urus ad imperatorem se contulit. ipse, et alii qui cum eo accesserant, lubentissime et debitis honoribus ab imperatore afficiuntur; quare suo et generi Bulgarorum principis iure

πρὸς αὐτὸν βασιλέα τὸ τῆς Τζεπαίνης ἄστυ (τοῦτο γὰρ καὶ μόνον παρὰ τῶν Βουλγάρων κατείχετο ἀφ᾽ ὧν ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης ἐκράτει), εἰρήνην τε πρὸς τοὺς Βουλγάρους ἔχειν τὸν βασιλέα, καὶ ἑκάτερα τὰ μέρη τοῖς παλαιτέροις ὁρίοις ἀρκεῖσθαι. ἐπεὶ γοῦν οὑτωσὶ ταυτὶ κατὰ γνώμην τετέλεσται τῷ κρατοῦντι, ὁ μὲν Οὖρος τοὺς τῆς ἀποχωρήσεως ἐξειπὼν λόγους ἐξῄει βασιλικῶν χαρισμάτων τυχὼν (τὰ δ᾽ ἦσαν εἰς εἴκοσι χιλιάδας ἀπαριθμούμενα ἁπάντων συνεισαγομένων εἰδῶν, ἵππων τε καὶ ὑφασμάτων καὶ λοιπῶν), ὁ δὲ βασιλεὺς διεκαρτέρει ἐν τῷ τῆς Ῥηγίνης τόπῳ, τὴν D τῆς Τζεπαίνης περιμένων ἀπόλυσιν.

63. Συμβέβηκε δέ τι ἐν τούτοις τῷ τότε πρᾶγμα θαυμάσιον, μνήμης καὶ ἱστορίας ἄξιον. ἡμέρα ἦν τῶν ἐπιφανῶν τε καὶ ἑορτασίμων καθ᾽ ἣν τὴν τοῦ Χριστοῦ μεταμόρφωσιν οἱ εὐσεβεῖς ἑορτάζομεν· καὶ ἐπεὶ ἔδει καὶ ἀμφὶ τὴν ἱερὰν μυσταγωγίαν, ὡς τὸ εἰωθός, παρεῖναι τὸν βασιλέα, εἰς ἀργίαν ὁ τοῦ ἀρίστου παρετάθη καιρός. ἠριστήσαμεν γοῦν καὶ αὐτοί, καὶ μικρόν τι καθευδήσαντες ἀνηγέρθημεν· ἤδη δὲ ὁ ἥλιος τῷ ὁρίζοντι προσήγγιζε τῆς δυσμῆς. ἔθος δὲ ὑπῆρχε τῷ βασιλεῖ περὶ δείλην ἑσπέραν ἐποχεῖσθαι καὶ σύμπαν διέρχεσθαι τὸ στρατόπεδον, καὶ ἀμφὶ τὸ τούτου τέρμα εἰς τόπον ἀγχώμαλόν πως τελοῦντα καὶ μικρὸν ὑπερανεστηκότα τῆς πεδιάδος ἀνέρχεσθαι, καὶ τὴν ὅλην καθορᾶν P 70 στρατιάν, ἣν καὶ πόλιν κινουμένην ὠνόμαζε, πάσας τὰς Ῥωμαϊκὰς ἄλλας πόλεις φυλάττουσαν. τοῦτο δὲ οὕτως ἐποίει διηνεκῶς,

11 Συμβέβηκε — p. 141, 5 σκοποῦ om D.

etiam iureiurando pacem firmavit, ea condicione ut Tzepaenae oppidum solum ex iis, quae sob dicione Ioanuis imperatoris erant, a Bulgaris tum occupatom imperatori restitueretur, imperator vice versa amicitiam et pacem cum Bulgaris continuaret, et uterque antiquis confinium terminis contineretur. ubi res pro arbitratu imperatoris successit, Urus de reditu sermone collato egreditur, imperatoriis moneribus auctus. eorum ad viginti milia, si donariorum omne genus, equorum item ac textilium et aliorum, in unum couferas, summa ascendit. imperator Tzepaenae restitutionem expectans Reginae cunctabatur.

63. Per id tempus res quidem dictu mira contigit, digna quae hominum memoriae et bistoricis monumentis commendetur. dies erat solemnis et ex celebrioribus, quo Christi transfigurationem pii nos celebramus; et cum sacro audiendo, ut moris erat, imperator adesse deberet, in diei vesperam prandium dilatum est. prandimus et ipsi, paulisper obdormimus, dein somno experrecti assorgimus, cum sol se in occasum praecipitaret. sueverat imperator nimis sero ioequitans universum circumire exercitum, in cuius confine aequum et paululum e plaoitie assurgentem locum ascendere, indeqoe universum exercitum lustrare, quem "urbem se iooventem caeterasque alias Romanas urbes tutantem" nominabat; hocque ita patrabat continuo,

*καὶ ὁ φωσφόρος δὲ εἴπερ τὸν δυτικὸν εἰσδῦναι ὁρίζοντα ἔμελλεν,
οὐ κατώκνει τοῦτο ἐργάζεσθαι. τὸ δὲ τοῦ στρατοπέδου διάστημα
ἀμφί που τὰ τεσσαράκοντα στάδια ἦν, εἰ μή γε καὶ πρός. ἔγωγε
οὖν οὐκ ἀγαθῇ τότε τύχῃ χρησάμενος ὁ φιλοβασιλεύς τε καὶ μά-
ταιος, πεπυσμένος ἱππότην εἶναι τὸν βασιλέα, τῆς ἡμιόνου ὡς
B εἶχον τάχους ἐπιβὰς δρομαῖος ἐφειπόμην αὐτῷ, οὐ τὸ τῆς ὥρας
ἄωρον κατοπτεύσας, ὅπερ ἔδει. ἐφ' ἵππον δὲ ὁ βασιλεὺς ἐπιβὰς
ταχύτερον ἐπορεύετο, ὡς δὲ εἶδέ με κατόπιν αὐτοῦ μὴ δυνάμενον
ἐκείνῳ συνέπεσθαι, ὑπολαβὼν μή πως μακρύνας οὐχ ἕψομαι,
εἰρήκει μοι "μηδ' ὅλως ἀπολειφθῇς, ἀλλὰ καὶ σχολαιότερον ἔρ-
χου." ἀπῄει γοῦν εἰς τὸν συνήθη τόπον, καὶ σὺν αὐτῷ οἱ ἀμφ'
αὐτὸν λογάδες συνέστησαν, καὶ αὐτὸς σφίσι συνῆλθον ἑπόμενος,
καὶ περιέστημεν κατὰ κύκλον πάντες. καὶ ὁ βασιλεὺς "μεμαθή-
κατέ" φησι "τῶν προσφάτως ἀπηγγελμένων ἡμῖν;" καὶ ἡμεῖς
"οὔκουν, ὦ βασιλεῦ." καὶ ὁ βασιλεύς "ἄνθρωπός τις πρό τινος
C βραχείας ὥρας ἐλθὼν ἀπήγγειλέ τι τῶν ἀβουλήτων. τὸ δ' ἦν
ὡς ὁ Ῥῶσος Οὖρος ἡμᾶς ἐξηπάτηκε· χάριν γὰρ κέρδους ἐνταυθὶ
ἀφιγμένος τὴν μεσιτείαν τῆς εἰρήνης ἐψεύσατο καὶ ἐπίορκον
ὤμοσε. φενάκη γοῦν ὑπῆρχε τὰ πάντα ἐκεῖνα ὅσα πεποίηκε,
καὶ ἀπολογίαν εὐάφορμον ἔχει, ὥς φασί, πρὸς τὴν τῶν ὅρκων
διάλυσιν, ὅτι περ ὁ τῶν Βουλγάρων ἄρχων ὁ τούτου γαμβρὸς
τὴν ἐπὶ συμφωνίαις τοιαύταις εἰρήνην οὐ καταδέχεται. τί οὖν
ὑμῖν δοκεῖ; ἆρ' ἀληθές ἐστι τοῦτο, ἢ ῥῆμα πεπλασμένον πρὸς
D ψευδολόγου;" καὶ ἡμεῖς "οὐδ' ὅλως δοκεῖ πως" ἔφαμεν "ἀλη-*

et licet vesperugo in occasum sese immergeret, ipse nihilominus id idem neque segnis praestabat. castrorum intervallum quadraginta stadia, nisi etiam plura addere velimus, exaequabat. ego itaque, deo tunc mihi irato, imperatoris nimium amans ac stolidus, ubi imperatorem equo vehi accepi, in mulam propere saliens contento cursu sequebar, temporis inopportunum, quod utique debebam, minime conspicatus. imperator equo vectus cursum rapere. mox me subsequentem conspiciens cursui imparem, suspicatus, si longius ipse processisset, non secuturum, dixit "cave, cursum contineas, sequere tamen commodius." ille in sueta sibi loca advehitur; proceres ac viri illustres itineris comites, quibuscum et ipse conveneram, undique eum constipantes adstant. tunc imperator "cognovistisne" inquit, "quae nobis nuper nuntiata sunt?" nos "minime, imperator" diximus. et imperator "quidam ante paucissimum tempus adveniens, quod sane nobis displicet, nuntiavit, Rosum Urum nobis fucum fecisse. lucri enim causa huc veniens pacem et amicitiam, quam inter nos et Bulgaros meditatus est, fefellit et peieravit. quaecunque ergo attentavit, fucus fuere atque fallacia. nec male compta illi responsio ad ius deerit violandum, Bulgarorum nempe principem, eius generum, pacem huiuscemodi condicionibus conflatam non recipere. quid vobis videtur? vestrumne est hoc, an verbum a mendace confictum?" et nos "neutiquam" dicimus "sermo verus esse videtur: omnino namque falsus

θείας τὸν λόγον ἔχεσθαι. πάνυ γὰρ τυγχάνει οὗτος ψευδὴς καὶ ἀβέβαιος, ὅτι περ ὁ Ῥῶσος Οὗρος οὐ μόνον ὑπὲρ ἑαυτοῦ ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ τοῦ γαμβροῦ αὐτοῦ τοῦ τῶν Βουλγάρων ἄρχοντος ἐπωμόσατο. πῶς οὖν ἐστὶ πεφυκὸς ἄνθρωπον ὄντα Χριστιανὸν ἐπιορκίᾳ τοιαύτῃ περιπεσεῖν;" καὶ ὁ βασιλεύς "ἡ τῶν χρημάτων ἴσως ἐπιθυμία παρέπεισεν ἂν αὐτὸν εἰς τοιαύτην ἐξολισθῆσαι κακίαν. καὶ ἡμεῖς οὐ μόνον τὴν τῶν Βουλγάρων ἀγάπην οὐκ ἔχομεν, ἀλλὰ καὶ τοσαῦτα ἐπὶ κενῆς κατηναλώκαμεν χρήματα." "οὐμενοῦν" ἡμεῖς ἔφημεν "ἀληθὲς τουτὶ καθέστηκε, βασιλεῦ." καὶ ὁ βασιλεὺς ἰδίᾳ καὶ πρὸς ἐμέ "σὺ δὲ τί φάσκεις πρὸς ταῦτα;" καὶ αὐτός "οὑτωσί πως ἐν τούτοις ὡς καὶ οἱ ἄλλοι διάκειμαι, καὶ ἐπὶ πολὺ μᾶλλον ψεύδεσθαι τὸ λελεγμένον ἢ ἀληθεύειν οἴομαι. εἰ δέ, οἷα συμβαίνει ποτὲ καὶ ἐν ἐνίοις, καὶ ὁ Οὗρος οὑτοσὶ τοὺς ὅρκους ἠθετηκέναι βεβούλευται, δόξας ἡμᾶς ἐξηπατηκέναι, ἀλλ' P 71
ἕξει μὲν οὗτος τὸ θεῖον καθ' ἑαυτοῦ πολέμιον, ἡμεῖς δὲ ὑπὲρ ἑαυτῶν τῆς ἀληθείας καὶ τοῦ δικαίου ὑπερμαχόμενον." ταῦτ' εἴπομεν, καὶ ὁ βασιλεὺς τοῖς λελεγμένοις συνῄνεσε. καὶ ὑποστρέφειν πρὸς τὰς σκηνὰς ἐφωρμήκαμεν· νὺξ γὰρ ἤδη. ἀλλ' ἡ σελήνη πανσέληνος οὖσα φῶς ἡμῖν παρεῖχεν ὁρᾶν. καὶ ὁ βασιλεὺς διερχόμενος "τί ὑμῖν δοκεῖ περὶ τῶν λελεγμένων;" αὖθις ἠρώτα. καὶ ἡμεῖς "ψευδὲς τοῦτο, ὦ βασιλεῦ." τοῦτο δὲ οὐχ ἅπαξ, οὐδὲ δὶς ἢ καὶ τρίς, ἀλλὰ καὶ πολλάκις πυθόμενος ἦν. καὶ ἡμεῖς τὰς ἀποκρίσεις ἐξ ἴσου πρὸς τὰς πεύσεις πεποιηκότες ἐσιωπῶμεν. ὁ δὲ καὶ πάλιν ἠρώτα. ἐπεὶ δὲ τοὺς ἄλλους σιγῶντας ἑώρα, πρός B

est atque incertus. namque Rosus Urus non pro se ipso modo, sed et pro genero suo Bulgarorum principe iuravit. at quonam modo id fieri potest, hominem Christianum tali se periurio dedecorasse?" et imperator "pecuniarum fortassis aviditas in simile eum flagitium conduxit. et nos neque Bulgarorum amicitia fruimur, et tantam nummorum vim incassum proiecimus." "non est" subdimus nos, "non est hoc veritati consonum, imperator." et imperator ad me potissimum conversus "tu vero quid ad haec ais?" tum ipse "non aliter de his iudico: aliorum approbo sententiam, fraudemque esse quam maximam potius quam veritatem, quod circumfertur, existimo. verum si, quod etiam aliquando in nonnullis accidere solet, Urus sacramentum violavit, nobis, ut ipse opinabatur, imponens, attamen numen ipse sibi iratum, nos vero id pro nobis ipsis veritate iustitiaque ipsa decertans habebimus." haec imperator effata approbavit, et quisque nostrum ad tentoria progredi coeperat: namque nox omnia occupaverat, licet luna plena lumine collustraret. imperator dein praeteriens, rursum nos sollicitare, "quid nobis de praedictis videretur." et nos "mendacium hoc est, imperator." et hoc non bis aut ter, sed saepissime interrogabat. et nos porro responsionibus interrogationibus ex aequo satisfacientes tacebamus. ille rursum compellare.

*με τὸν λόγον ἀποστρέψας ἠρώτηκε "σὺ δὲ τί φῂς πρὸς ταῦτα;"
τὴν τοῦ ὀφφικίου κλῆσιν προσθείς. "ἡ τοιαύτη ὑπόθεσις σοὶ ἁρ-
μόττει, καὶ ὡς σὴ καθέστηκε μάλιστα." ταυτὶ δὲ ἔλεγεν πρό-
φασιν ὀργῆς ζητῶν ἐφευρεῖν. ἦν δ' ἐγώ "τίνος χάριν ἐστὶν ἐμή;
εἰ γὰρ μὴ καλῶς πεποίηκα τὰς γραφὰς καὶ τοὺς ὅρκους τετέλεκα,
μηδὲ προσηκόντως αὐτόν τε καὶ τοὺς ἀμφ' αὐτὸν ᾠκονόμηκα,
σφάλμα τοῦτο ἐμὸν καὶ πταῖσμα μακρόν. εἰ δὲ πρεπόντως ταῦτα
γεγένηται καὶ ὡς οὐκ ἄλλως ἐχρῆν, τί πρὸς ἐμὲ τὰ παρ' ἐκείνου*
C *πρὸς ἀνατροπὴν τῶν γεγενημένων τελούμενα;" καὶ ὁ βασιλεὺς
οὐκ οἶδ' ὅπως (τὴν γὰρ αἰτίαν εἰρήκειν) πάλιν λέγει "τί φῂς
περὶ τῶν τοιούτων;" καὶ αὐτός "πολλάκις εἰρήκειν, ὦ βασιλεῦ,
ὡς ἐπὶ πλέον μοι δοκεῖ τὸ εἰρημένον ψευδές, ἐπ' ἔλαττον δὲ ἀλη-
θές. τὸ δὲ ἐπὶ τοῖς ἀδήλοις ἀκριβῶς ἀποφαίνεσθαι οὔ μοι δοκεῖ
ῥᾷον εἶναι." ἦ δ' ἐκεῖνος "ἐν τοῖς ἀδήλοις ἐστὶ χάρις βεβαίως
καὶ ἀληθῶς ἀποφαίνεσθαι· ἐπὶ γὰρ τοῖς δήλοις καὶ οἱ ἀείδαροι
λέγουσιν." ἦν δ' ἐγώ "ἰδοὺ μετὰ τῶν ἀειδάρων καὶ ἡμεῖς συν-
τετάγμεθα." καὶ ὁ βασιλεὺς χόλου πλησθείς "σὺ πάντοτε ἦσθα"
ἔφη "μωρός, καὶ ἀρτίως πάλιν μωρός." καὶ αὐτὸς οὐδέν τι*
D *πλέον μὰ τοὺς λόγους ἀνταπεκρίθην ἀλλ' ἦ "ἐγὼ μέν εἰμι μωρός,
καὶ ἵνα σιωπῶ, οἱ δὲ φρονοῦντες λαλείτωσαν." ταῦτ' εἶπον, καὶ
ὀργῆς ὁ βασιλεὺς ἀπλέτου πλησθεὶς ἑλκύσαι μὲν ὥρμησε τὴν σπά-
θην τοῦ κουλεοῦ, τῆς κώπης ἐπιλαβόμενος. ἀλλὰ τοῦτο μὲν κατ-
έσχε· μικρὸν γὰρ ταύτην ἀπογυμνώσας πάλιν εἰσῆξε· τῷ μεγάλῳ*

sed caeteros obmutescentes intuitus ad me convertens orationem infit. "tu porro quid ad haec dicis?" et nomini officium addidit. "hoc negotium ad te spectat, et tua potissimum interest." haec autem irascendi sibi causam procurans dicebat. tum ego "quanam causa mea interest? si fideliter scripturas non executus sum, nec iusiurandum persolvi, neque uti par erat illud et quae circa illud pertractari solent disposui, error hic quidem meus et imprudens culpa fuerit. verum si haec uti decuit, et ratione, qua nihil melius, absoluta sunt, quomodo, quae ille ad evertendum quae confecta sunt meditatur, mea poterunt interesse?" et imperator rursum nescio quomodo (namque causam exposui) denuo profert "quid ipse de his sentis?" tum ego "at saepius effatus sum plus in se mendacii quam veritatis, quod circumfertur, in se continere; et in dubiis exquisite sententiam ferre, non ita facile mihi videtur." respondit ille "sed in dubiis vere ac firmiter enuntiare, id prudentis est: de manifestis quippe et asini pronuntiaverint;" tum ego "iam et nos inter et asinos collocamur." et imperator ira inflammatus "tu semper" ait "haud sanus ineptis, et nunc quoque ineptis." ipse, nec aliud, ita me sermones ament, respondi "at ego quidem ineptio; ideoque silentium est mihi qui sapiunt, ipsi loquantur." dixeram. imperator incredibili atque atroci percitus iracundia, ensis capulo manu compresso, vagina detegere tentat. sed motum temperat, et quem paululum retexerat ensem, vaginae

δὲ δομεστίκῳ αὐτοῦ τῷ Μουζάλωνι Ἀνδρονίκῳ καταβαλεῖν με τοῦ ἵππου προσέταξεν. καὶ ὃς ἠρέμα πως ἔφη "ἔκστηθι τῆς ἐφεστρίδος." καὶ αὐτὸς ἀπέβην τῆς ἡμιόνου. ὁ δὲ χρηστότατος περὶ ἡμᾶς βασιλεὺς τοὺς πολλὰ πρὸς τοῦ πατρὸς αὐτοῦ δι' αὐτὸν πεπονθότας, ὡς ἐν πολλῷ πλήθει καὶ πολλάκις διαπρυσίῳ ἔλεξε τῇ φωνῇ ὡς "πολλῶν μοι αἴτιος ἀγαθῶν οὗτος ὁ ἄνθρωπος γέγονε," περὶ τῆς λογικῆς φάσκων παιδείας, "καὶ πολλῶν ὀφειλέτης τούτῳ P 72 *τυγχάνω," δυοῖν κορυνοφόροιν προσέταξεν τύπτειν με, χθιζὰ καὶ πρὸ τρίτης τούτους χειροτονήσας, ὡς εἴκοσι τέσσαρας πάντας τὸν ἀριθμόν, οὐκ οἶδ' εἰ μὴ δι' ἐμέ, ἵν' εἴη καὶ σκηνὴ τοῦ δράματος εἰς τραγῳδίαν μεμορφωμένη. καὶ οἱ μὲν ἔτυπτον, ἐγὼ δὲ σιγῇ τὰς τύψεις ἐλάμβανον. ὃ καὶ μᾶλλον τοῦτον ἐξέμαινεν, ὅτι μηδ' ὅλως πρὸς δεήσεις κάμπτομαι καὶ πληττόμενος. ἐπεὶ δὲ πολλὰς κατὰ παντὸς ἐδεξάμην τοῦ σώματος, μόγις ἰσχνῇ καὶ ἠρεμαίᾳ φωνῇ "ὦ Χριστὲ βασιλεῦ" ἔφην, "πόσας νενόσηκα νόσους, καὶ διὰ τί ἐν οὐδεμιᾷ τούτων κατέλυσα τὴν ζωήν, ἀλλ' ἐν τοιού-* B *τοις με καιροῖς ἐταμίευες;" ταῦτ' εἶπον, καὶ ὁ βασιλεὺς οἷον αἰδεσθεὶς ἀπηλλάγη, ἑνὶ τῶν ἀκολούθων αὐτοῦ εἰρηκώς "λάβε τοῦτον αὐτός." καὶ ὃς ἔφιππόν με λαβὼν ἠρώτα ποῦ ἂν καὶ ἀπέλθοιμεν. ἐγὼ δέ "ὅπου ἂν αὐτὸς βούλει, ἐφέπομαι," καὶ πάλιν οὗτος διὰ τῶν ἐρωτήσεων κατηνάγκαζε. τότε γοῦν καὶ αὐτὸς πρὸς τοῦτον ἀντέφην ὡς δεῖ ἡμᾶς τὴν πρὸς τοὺς Βαρδαριώτας βαδίσαι· τοῦτο γάρ μοι δοκεῖ καὶ μᾶλλον συμφέρον σοι. καὶ γέγονεν οὕτως, καὶ ἐς τῶν Βαρδαριωτῶν ἀπήειμεν τὰς σκηνάς.*

reddit. dein magno domestico Andronico Muzaloni me de equo deiicere, imperat. ille voce submissa "secede" ait "sago." ego mula descendi. tunc optimus erga nos imperator, nos qui multa a patre suo sui gratia aspera perpessi eramus, ut palam saepeque multis audientibus clarissima voce testatus est virum hunc, me nempe intelligens, bona sibi plurima apportasse pro disciplina logica, qua eum institueram, nec non et alia non exigua se debere confessus, duobus clavigeris heri aut nudius tertius, nescio an propter me, ut dramatis scena in tragoediam ad amussim converteretur, electis, et eorum numero ad viginti quattuor ascendente, verberibus appetere iussit. illi itaque verberare, ego silentio verbera excipere. id magis in furorem agebat imperatorem, quod nec verberibus caesus ad supplicationes effunderer. ubi vero frequentium verberum ictibus universum corpus foedaverant, vix tandem ego debili ac voce submissa "Christe rex" inquam, "quot morbis afflictatus sum, quare eorum nullo vitam amisi, sed ad has me tempestates servasti?" his dictis imperator nonnihil, ut videbatur, veritus secessit, cum uni ex iis qui ipsum sequebantur dixisset "duc tecum ipsum." ille equo advehens interrogat quo abituri simus. ego "praei; quocumque lubentia trahit, sequar." rursus ille interrogans urgere, quando et ipse respondi "iter nobis ad Bardariotas, tibi magis expeditum ineundum est." res ita gesta est, et ad Bardariotarum tentoria convenimus. ubi me eorum primicerius

C ἰδὼν δέ με ὁ αὐτῶν πριμμικήριος θαυμάσας ἠρώτα τί ἂν βουλόμενος ἐπὶ τὴν αὐτοῦ σκηνὴν ἀφικόμην. καὶ ἔγωγε "μικρᾶς" ἔφην "ἀναπαύσεως χάριν." βραχὺ γοῦν τι προσεκαρτέρησα τοῖς ἐκεῖσε· ἤδη γὰρ καὶ ὁ πριμμικήριος ἐμεμαθήκει τὰ κατ' ἐμέ. ὁ δὲ βασιλεὺς οὐδ' εἰς πολὺ μελλήσας διεμηνύσατο εἰς τὴν σκηνὴν ἀφικέσθαι με. δεδιὼς δὲ μή πως τῇ λύπῃ κατασχεθεὶς φυγῇ χρήσωμαι, προσέταξε μοῖράν τινα στρατιωτικὴν περιστοιχίσαι μου τὴν σκηνὴν καὶ λεληθότως φυλάττειν με. ἐγὼ μὲν οὖν εἰς τὴν D οἰκείαν ἀφιγμένος σκηνὴν ἡσύχως ἐν αὐτῇ τὸν καιρὸν διεβίβαζον, οὐκ ἐν ἀνακτόροις βαδίζων, οὐδέ τινι τῶν ἐπιτηδείων καὶ συνήθων προσομιλῶν, ἀλλ' ἢ ταῖς βίβλοις προσανέχων καὶ ἀναγνώσει χρώμενος καὶ τροφῆς μεταλαμβάνων κατὰ καιρόν. ἱκαναὶ γοῦν ἡμέραι οὑτωσί πώς μου ἔχοντος παρῳχήκεσαν, καὶ ὁ βασιλεὺς ἠγανάκτει τὸ σκληρόν μου καθορῶν τοῦ φρονήματος. παρῴχει γοῦν ὅλος ὁ Αὔγουστος, καὶ οὐδ' ὅλως ἐνδοῦναι εἶχον τῆς ἧς ἔστερξα γνώμης μικρόν. πολλοὶ γοῦν τῶν ἀρχιερέων ἀφίκοντο πρὸς ἐμέ, βασιλικῇ μέν, ὡς ἠπιστάμην, τῇ προσταγῇ, εἰ καὶ ἐκεῖνοι λανθάνειν ἤθελον, οἴκοθεν λέγοντες ἀφικέσθαι πρὸς ἐμὲ φιλίας χάριν καὶ χρηστῆς διαθέσεως· πολλά τε λέγοντες τὸ ἀπόκροτον καταλιπεῖν με τῆς γνώμης καὶ τῷ βασιλεῖ ξυνελθεῖν καὶ αὖθις αὐτῷ πρὸς τὸν τῆς δουλείας συνελαθῆναι ζυγόν, οὐχ εὕρισκον ὅλως πειθήνιον· ἔφασκον γὰρ ὡς εἴπερ μοι τὰ χρηστότατα ὁ βασιλεὺς ἐπι- P 73 δείξαιτο, ὁποῖα οὐδεὶς τῶν βεβασιλευκότων ἐπί τινι τῶν ὑπηρετη-

15 ὅλως vulgo.

conspexit, non sine admiratione percunctatur quaenam me occasio in eius tentorium condoceret. tum ego "ut tantillum placide quiescam" aio. paulolum inibi commoror: iam enim et primicerius de me cognoverat omnia. neque in multum cunctatus imperator ad tentorium me meum conferre praecepit; suspicatus vero ne molestia conflictatus fuga me subducerem, aliqua militum manu tentorium circumsepsit, et sic clanculum me custodiri mandavit. in meum advectus tentorium quiete aetatem agebam, neque in aulam vadens, neque familiares neque amicos alloquens, sed libris tantum incumbens, eorumque lectione me delectans, ciboque me opportune reficiens. plerique itaque dies cum hoc vitae meae moderamine praetergressi sunt. et imperator ingenium meum durum ac implacabile videns aegre ferebat. Augustus totus effluxerat, neque ego de sententia mihi proposita aliquid movi. interim praesules non pauci advenere imperatoris iussu, ut ipse cognoveram, licet ipsi id occultare studerent, nutu proprio processisse asseverantes, amicitiae et bonae erga me dispositionis gratia ingenue suadentes ut asperitate mentis aliquantulum mollita ad imperatorem accederem, rursumque illi me sub servitutis subderem iugo. illis tamen cohortationibus ad id ipse adduci non potui. dicebam enim, sive imperator in me optima quaeque munifice admodum, quae nullus ex imperatoribus, qui ante eum imperio praefuere,

σάντων αὐτῷ ἐπιδέδειχεν, ἢ τὰ χείριστα καὶ κάκιστα ἐν ἐμοὶ κατεργάσαιτο, οἷα οὐδεὶς ἄλλος τῶν ἐπὶ κακίᾳ περιβοήτων ἐν οὐδενὶ τῶν ἁπάντων πεποίηκεν, οὔθ᾽ οὕτως οὔτ᾽ ἐκείνως τῷ βασιλεῖ κατά τι δουλεύσαιμι. ἐγὼ μὲν οὖν οὕτως εἶχον γνώμης καὶ ἀμεταθέτου σκοποῦ. ἐπεὶ δὲ καὶ ὁ Σεπτέβριος ἐφεστήκει μήν, καὶ ἡ τοῦ δεσπότου Μιχαὴλ σύζυγος Θεοδώρα παρὰ τὸν βασιλέα ἀφίκετο μετὰ τοῦ υἱοῦ αὐτῆς Νικηφόρου τὸ πρὸς τὸν βασιλέα κῆδος ἀποπληρώσοντες, ὅπερ ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης ὁ τοῦ βασιλεύοντος πατὴρ πρὸ χρόνων τινῶν συμπεφώνηκεν, ὁ μὲν βασιλεὺς ἔσπευδε τὴν B Θεσσαλονίκην καταλαβεῖν, ἔνθα καὶ τοὺς γάμους ποιῆσαι βεβούληται. καὶ δή περ ἀπάρας ἐξ οὗπερ ἔκειτο τόπου τῆς εἰς τὴν Θεσσαλονίκην φερούσης ἥπτετο· καθ᾽ ὁδὸν δὲ μετὰ τῆς τοῦ δεσπότου συζύγου τὰς συμβιβάσεις ἐποίει. ἡ μὲν οὖν τοῦ δεσπότου σύζυγος Θεοδώρα καὶ ἄκουσα τοῖς τοῦ βασιλέως λόγοις συνήρχετο· ἐντὸς γὰρ τῶν ἐκείνου χειρῶν οὖσα, καὶ μικροῦ δεῖν ὡς ἐν εἱρκτῇ τυγχάνουσα, οὐκ εἶχέ τι ἄλλο δρᾶσαι. συμπεφώνηκε γοῦν δοῦναι πρὸς τὸν βασιλέα τὸ κάστρον τὰ Σέρβια καὶ σὺν αὐτῷ καὶ τὸ Δυρράχιον. ἐπὶ τούτοις καὶ ὅρκοι ἐγγράφως προέβησαν καὶ C ἀπεστάλησαν πρὸς τὸν δεσπότην Μιχαήλ. ὁ δέ, ὅ φησιν ἡ ποίησις, ἑκὼν ἀέκοντί γε θυμῷ τοῖς ὠμοσμένοις ξυνῆλθεν· ηὔχετο

1 χεῖρα vulgo   5 ἐπεὶ δὲ — 20 ξυνῆλθεν] ἀφίκετο δὲ καὶ ἡ τοῦ δεσπότου Μιχαὴλ γυνὴ Θεοδώρα μετὰ τοῦ υἱοῦ αὐτῆς Νικηφόρου τὸ πρὸς τὸν βασιλέα κῆδος ἀποπληρώσοντες. ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς ἔσπευδε τὴν Θεσσαλονίκην καταλαβεῖν, συνείποντο δὲ τούτῳ καὶ ἡ τοῦ δεσπότου γυνὴ μετὰ τοῦ υἱοῦ, καὶ καθ᾽ ὁδὸν τὰς συμβάσεις ἐποίουν, καὶ συμπεφώνηκε καὶ ἄκουσα δοῦναι πρὸς τὸν βασιλέα τὰ Σέρβια καὶ τὸ Δυρράχιον. ἐπὶ τούτοις καὶ ὅρκοι προὐβησαν καὶ ἀπεστάλησαν πρὸς τὸν Μιχαήλ, καὶ ὃς ἑκὼν ἀέκοντί γε θυμῷ ξυνῆλθεν. D   7 ἀποπληρώσαντες vulgo   20 ηὔχετο — p. 142, 15 ἐγένετο om D.

admiaistrorum cuipiam dedit, contulerit, sive pessima et atrocissima, quibus alius omnibus flagitiis inquinatissimos uuquam divexavit, in me attentaverit, sive hac sive illa ratione, nullo me modo illi inserviturum. ego itaque neque de sententia neque de proposito dimoveri potui. cum September appeteret, despotae Michaelis coniux Theodora cum filio suo Nicephoro ad absolvendas nuptias, uti Ioannes imperator, imperantis pater, ante paucos annos convenerat, ad imperatorem proficiscitur. imperator ad urbem Thessalonicam, in qua nuptias adornare decreverat, properavit, iamque loco abierat. discedens Thessalonicense iter ingreditur, et inter eundum pactiones cum despotae uxore adibat. despotae uxor Theodora licet invita cum imperatore concordabat, quippe quae in manibus eius cum esset, tantum non carceri mancipata, aliud agere nequibat. convenit itaque Serbia castrum et cum eo Dyrrachium imperatori cedere. et haec iureiurando, quod scripto consignatum est, fuerunt stabilita et ad Michaelem despotam transmissa. ille, quod poeta retulit, lubenti illubentique animo iuratis consensum prae-

γὰρ ἐλευθερωθῆναι καὶ παρ᾽ αὐτὸν γενέσθαι καὶ τὸν υἱὸν καὶ τὴν σύζυγον. ἐν τοῖς τοιούτοις τῶν λόγων ὁ βασιλεὺς κἀμὲ τῆς ἧς εἶχον ἐκμοχλεύσας στεῤῥότητος ἐχειρώσατο. ἐξαποστείλας γὰρ τὸν πρὸς πάππου αὐτοῦ θεῖον τὸν Λάσκαριν Μανουὴλ καὶ τὸν πρωτοβεστιάριον τὸν Μουζάλωνα Γεώργιον ἱλαροῖς καὶ ἁπλοῖς τισὶν ἐχρήσατο λόγοις καί με εἷλε, καὶ πρὸς αὐτὸν οἱ ἀποσταλέν- D τες ἀπήγαγον. καὶ γοῦν προσιὼν τῷ βασιλεῖ, καὶ ὡς ἔθος κλίνας τὴν κεφαλήν, μακρότερον ἔστην. καὶ ὁ βασιλεύς "οὐκ οἶδας ὅπῃ εἰώθεις ἵστασθαι; τὸν τόπον σου γινώσκεις, καὶ πρόσιθι." τῇ προσταγῇ γοῦν ὑπείξας τοῦ βασιλέως ἀπελθὼν ἔστην ἐκ πλαγίου αὐτοῦ, καθώς περ εἶχον καὶ ἔθος. τότε γοῦν μοι ὁ βασιλεὺς τὰς τοῦ δεσπότου Μιχαὴλ ὑποθέσεις πάσας ἀνεκοινώσατο, καὶ ἐξ ἀρχῆς ὅπως προέβησαν διηγήσατο. ταῦτα μὲν οὖν ἐν τοῖς τοῦ Λαγγαδᾶ (τόπος δέ ἐστιν οὗτος ἐγγύς που τυγχάνων τῆς Θεσσαλονίκης) ἐγένετο.

64. Ἐπεὶ δ᾽ ὁ βασιλεὺς τὴν Θεσσαλονίκην κατείληφε, τοὺς ἐπὶ τῇ θυγατρὶ Μαρίᾳ γάμους μετὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ δεσπότου Μιχαὴλ Νικηφόρου, ὃν καὶ δεσπότην τετίμηκεν, ἐκπεπλήρωκεν. ἐν τούτοις δὲ ὄντος τοῦ βασιλέως γραφή τις πρὸς αὐτὸν ἐξεπέμφθη παρὰ τῶν ἐν τοῖς τῆς Βιθυνίας μέρεσιν ὄντων καὶ εἰς φυλακὴν εἶναι τοῦ τόπου προστεταγμένων, ὡς ὁ Μιχαὴλ Κομνηνὸς Πα- P 74 λαιολόγος, ὃν καὶ μέγαν κονοσταῦλον πρὸς τοῦ βασιλέως Ἰωάννου

16 D: Ἐπεὶ δὲ ὁ βασιλεὺς τὴν Θεσσαλονίκην κατέλαβε, τοὺς γάμους πληροῖ, καὶ δεσπότην τὸν Νικηφόρον τετίμηκεν. ἧκε δ᾽ αὐτῷ γραφὴ ὡς ὁ Παλαιολόγος Μιχαὴλ ὁ μέγας κονοσταῦλος τὴν Βιθυνίαν διέπων φυγὰς ᾤχετο περὶ τὴν τῶν Μουσουλμάνων, καὶ ἐταράχθη ἐπὶ τούτοις ὁ βασιλεύς. 20 τοῖς vulgo om.

stitit: namque uxorem et filium liberari et ad se venire summopere exoptabat. inter haec imperator me quoque ex pertinacia, quee mihi insederet, summotum expugnat. patruo enim ex avo Manuele Lascari et protovestiario Georgio Muzaloee ed me transmissis, laetisque ac plecidis sermouibus captum, ad eum, qui missi fuerant, conducuet. ipse ad imperetorem veniens et pro more caput inclinans, diutius stans haerebam. et imperator "an non tenes ubi stare solebas? locum tuum agnoscis; eum petito." iussis imperatoriis audiens abii, et e latere, quemadmodum prius sueveram, steti. tum mihi Michaelis despotae eegotie communicat, et a principio omnia dilucide narrat. et haec quidem apud Langadam locum prope Thessalonicam gesta sunt.

64. Ubi Thessalonicam veetum est, nuptias filiae suae Mariae cum filio Michaelis despotae Nicephoro, quem et despotae mueere insignivit, adornat. ieterea qui Bithyniae partes tutabentur, quique ie semet locorum custodiam receperant, literis datis imperetori significant Michaelem Comnenum Palaeologum, magni stabuli comitis a Ioanne imperatore, ut supra nar-

ὁ λόγος φθάσας τετιμῆσθαι δεδήλωκε καὶ τὴν τῆς ἁπάσης ταύτης χώρας ἡγεμονίαν ἐμπεπιστεῦσθαι, φυγὰς ᾤχετο καὶ ἐπὶ τὸν τῶν Μουσουλμάνων ἀπῄει χῶρον. ἐταράχθη γοῦν ἐπὶ τούτοις ὁ βασιλεὺς οὐ μικρῶς, καί με προσκαλεσάμενος "ἔγνως" ἔφη "τί γέγονεν;" καὶ αὐτὸς "οὐδαμῶς" ἔφην, "ὦ βασιλεῦ· τί δέ ἐστι τὸ προσφάτως γεγενημένον;" ὁ δέ φησιν "ὁ μέγας κονοσταῦλος ἀπέδρα καὶ ἐπὶ τὰ τῶν Μουσουλμάνων κεχώρηκε. τί γοῦν ἄρα περὶ τοῦ τοιούτου διανοῇ; μῶν πρὸς Μουσουλμάνων προσλαβόμενος στράτευμα καθ' ἡμετέρας χωρήσει χώρας;" "οὐδαμῶς μοι δοκεῖ B τοιοῦτον, ὦ βασιλεῦ," ἔφην "αὐτὸν διαπράξασθαι· τὴν γὰρ γνώμην τοῦ ἀνδρὸς ἐπέγνων, καὶ τὸ τοῦ φρονήματος ἐπίσταμαι φιλορώμαιον." καὶ ὁ βασιλεύς "τίνος οὖν χάριν φυγὰς τῶν ἡμετέρων ἐγένετο;" "ὅτι περ" ἔφην, "ὡς οἶσθα ὦ βασιλεῦ, οὐχ ἅπαξ οὐδὲ δὶς ἀλλὰ καὶ μυριάκις ἠπείλεις αὐτῷ τὰ δεινότατα καὶ ὠργίζου κατ' αὐτοῦ χαλεπῶς, καὶ ἐν πλήθει παρόντι πολλῶν ἔφασκες ἐκπέμψαι καὶ ἐξορύξαι οἱ τοὺς ὀφθαλμούς. ταῦτα ἐκεῖνος ἐμάνθανε καὶ παρὰ πολλῶν τῶν λεγομένων ἤκουε, καὶ ἐδάκνετο τὴν ψυχὴν καὶ ἐδειλία τὴν τιμωρίαν καὶ ἀποφυγεῖν ἐπέσπευσε τὴν C ποινήν." "καὶ διὰ τί" ἔφη ὁ βασιλεύς "οὐκ ἐν τοῖς ἡμετέροις προσεκαρτέρει, καὶ εἰ παθεῖν ἔμελλε τὰ δεινὰ ταῦτα, τῆς ἐπὶ τῆς ἀλλοδαπῆς εὐπραγίας τὴν ἐν τοῖς ἰθαγενέσι προτιμῶν δυσπραγίαν;" "οὐκ ἔστι τοῦτο ψυχῆς ἀνθρωπίνης, ὦ βασιλεῦ. δεινὰ μὲν γὰρ παθεῖν καὶ περιπεσεῖν συμφοραῖς ἔνιοι ἂν ἱκανοὶ φανῶσι,

2 περὶ vulgo.

ratum est, titulo condecoratum, et cui universae illius regionis praefectura fuerat demandata, ad Musulmanos confugisse. quare anxius imperator animo non leviter aestuare. et me accito "tenesne" ait "quod gestum est?" et ipse "nequaquam" aio, "imperator. quid autem recens accidit?" ille subdit "magnus comes stabuli fuga se surripuit, et ad Musulmanos venit. quid de hoc animus suggerit? an ex Musulmanis exercitu conducto in nostras irrumpet ille provincias?" "neutiquam mihi videtur, o imperator, eum tale quid acturum: illius enim sensum ego et erga Romanos propensum animum pulchre calleo." et imperator "quamnam ergo ob causam fugitivus abiit?" "quod" inquam, "ut tu bene nosti, imperator, non semel aut bis, sed saepius atque saepius atrocissima minabaris, in eumque iracundia concitatus, plurimis audientibus, te illi oculos effossurum iactabas. de his ille certior factus, cum a multis quidquid inter loquendum diceretur perdisceret, angebatur animo poenasque exhorrescebat; tandem saluti suae fuga consuluit." "et propter quid," infit imperator, "in dicione nostra moratus non est, licet mala haec subiturus fuisset, in alieno solo felicitati, in materno infortunium perferens." "dedecet hoc humanum animum, o imperator, dura siquidem atque aspera perpeti noxisque variis afflictari nonnulli ingenio validiori ac

στερροτέρου γεγενημένοι φρονήματος καὶ οἷον εἰπεῖν ἀπροσπαθοῦς
ἐν τοῖς τοῦ βίου πράγμασιν· τὸ δὲ περὶ αὐτῇ τῇ ζωῇ δεδιέναι καὶ
ἀκρωτηριασμὸν τῶν καιριωτέρων σωματικῶν μερῶν προσδοκᾶν,
οὐμενοῦν δοκεῖν τινὰ ἐν τούτοις προσκαρτερεῖν, ἀλλὰ τὸν περὶ
D ψυχῆς τρέχων ἀποφυγγάνει τῶν δεινῶν ὅση δύναμις." ταῦτ' εἰ-
πόντες σεσιωπήκαμεν. καὶ μετὰ βραχὺ "τί δὲ οἴει" ὁ βασιλεὺς
ἔφη "τοῦτον ποιῆσαι;" ἐγὼ δὲ ἔφην ὡς μικρὸν ὑπολαμβάνω παρὰ
τὸν Περσάρχην προσκαρτερήσας ἀποστελεῖ συμπαθείας πρὸς τοῦ
σοῦ κράτους ἀξιωθῆναι, ἔχων καὶ τὸν Περσάρχην ἐπὶ τῇ ὑποθέ-
σει μεσολαβοῦντα, ζητήσει δέ σε ὅρκον εἰς τὴν τῆς ἀληθείας βε-
βαίωσιν, οὗ ἄνευ οὐκέτι μοι δοκεῖ παρὰ σὲ ἀφικέσθαι. ἐν τού-
τοις ἦν τεταραγμένος ὁ βασιλεύς, ἐν ἀμφιβόλοις τυγχάνων τοῖς
πράγμασιν. ὡς δὲ μετ' ὀλίγας τινὰς ἡμέρας γραφαὶ πρὸς τὸν
βασιλέα ἐπέμφθησαν πρὸς τῶν στρατάρχούντων ἐν Βιθυνίᾳ καὶ
Μεσοθυνίᾳ, αἱ δὲ γραφαὶ τοῦ μεγάλου κονοσταύλου ἐτύγχανον
πρὸς αὐτοὺς περιλήψεως ἔχουσαι οὕτως (πρὸς ἕνα δὲ ἕκαστον
τῶν τοιούτων ἐγεγραφήκει) ὡς ἐγὼ μὲν τὸν ἐκ τοῦ βασιλέως φό-
P 75 βον ἐν τῇ καρδίᾳ μου ἔχων, καὶ δεδιὼς μή τί που πάθω δεινόν,
φυγῇ ἐχρησάμην· ὑμεῖς δὲ φρονίμως καὶ ἀνδρικῶς τῶν στρατιω-
τικῶν ἐγχειρισθέντων ὑμῖν πραγμάτων ἀντέχεσθε, καὶ αἱ φυλα-
καὶ τῶν πολιχνίων καὶ ἄστεων ἀσφαλεῖς ἔστωσαν, καὶ ἡ τῆς ἁπά-
σης χώρας προσοχὴ καὶ συντήρησις παρ' ὑμῶν ὡς ἔθος γενέσθω,
καὶ καθὼς ἐπράττετε μετ' ἐμοῦ, καὶ αὖθις ποιεῖτε. καὶ ἡ ἐπιγραφὴ

2 προστάγμασιν vulgo 8 ἐπισταλεῖ? 16 περὶ λήψεως vulgo
19 δὲ vulgo om 23 ὑπογραφή?

ferociori et in humanae vitae casibus, ut ita dicam, obdurato, sustinebunt: sed vitae ipsius discrimen et praecipuarum corporis partium imminutionem, dum quis sibi timet, haud videtur fieri posse ut patienter ferat, sed pro vitae periculo currens, quantum in se est, molesta ac noxia subterfugit." his dictis siluimus. et post breve spatium "quid autem" ait imperator "existimas eum facturum?" ipse respondi "suspicor eum non diu apud Persarum principem commoratum missurum, ut a maiestate tua commissorum veniam consequatur, tanquam qui speret etiam in hoc negotio auxiliarem operam dicti principis non defuturam, et in veritatis confirmationem sacramentum etiam exposcet, sine quo, ut opinor, neutiquam ad te veniet." propter haec imperator turbatus, rebus in incertis ac dubiis agitatus, post paucos dies a cohortium Bithynicarum et Mesothyniae praesidibus epistolae ad imperatorem datae sunt; quae erant epistolae magni comitis stabuli de negotiis pertractantes in hunc fere modum, ad unumquemque illorum scriptae. "ego quidem imperatorium timorem animo volutans, haerensque ne quam subirem noxam, fugam arripui. vos caute ac fortiter rerum militarium commissarum vobis curam agite. custodiae urbium ac oppidorum in tuto sint, universaeque regionis defensio ac propugnaculum, uti moris est, procedat; et quemadmodum mecum, ita et rursum vos gerite." subscriptio magnum comitem

τὸν μέγαν κονοσταῦλον ἐσήμαινε. ταύτας ὁ βασιλεὺς θεασάμενος τὰς γραφὰς ἱλαρῶς διετέθη πρὸς τὴν ὑπόθεσιν καὶ τοῖς λόγοις μου ἐμπεπίστευκεν.

65. Ἐνταῦθα δὲ τοῦ λόγου γενόμενοι τὰ τῆς ἱστορίας, B ὡς δέον ἐστίν, ἐμπλατύνωμεν· πολλῶν γὰρ λόγων ἄξια τὰ ἐν τῇ φυγῇ γεγενημένα τοῦ Κομνηνοῦ Μιχαὴλ ἐγεγόνει. ἐπεὶ γὰρ οὗτος ἐν τοῖς οἰκήμασι τῶν Τουρκομάνων ἀφίκετο (ἔθνος δὲ τοῦτο τοῖς ἄκροις ὁρίοις τῶν Περσῶν ἐφεδρεῦον καὶ ἀσπόνδῳ μίσει κατὰ Ῥωμαίων χρώμενον καὶ ἁρπαγαῖς ταῖς ἐκ τούτων χαῖρον καὶ τοῖς ἐκ πολέμων σκύλοις ἐπευφραινόμενον, καὶ τότε δὴ μᾶλλον ὁπότε τὰ τῶν Περσῶν ἐκυμαίνετο καὶ ταῖς ἐκ τῶν Ταχαρίων ἐφόδοις συνεταράττετο), τῷ Κομνηνῷ Μιχαὴλ ὡς ἑρμαίῳ ἐντυχόντες τινί, καὶ λίχνον ὄμμα τοῖς αὐτοῦ ἐπιβαλόντες πράγμασι, πάντα τὰ C αὐτοῦ διηρπάκασι, χρυσὸν ἄργυρον ἵππους ὑφάσματα καὶ αὐτὰ δὴ τὰ ἐνδύματα οἷς οἱ αὐτοῦ ἐνεδέδυντο. διαμερίσαντες δὲ καὶ

4 D: Ἐπεὶ δὲ ὁ Παλαιολόγος ἐν τοῖς οἴκοις τῶν Τουρκομάνων ἀφίκετο, τούτῳ ὡς ἑρμαίῳ ἐντυχόντες τὰ αὐτοῦ διηρπάκασιν. οὗτος δὲ μόγις διεκφυγὼν γυμνὸς περὶ τὸν Περσάρχην ἀφίκετο. ὁ δὲ ἀσμένως τοῦτον προσήκατο, καὶ γραφαὶ στέλλονται ἵνα τὰ ἐσκυλευμένα ἐξ αὐτοῦ ἐπικομισθεῖεν αὐτῷ. ἐπεὶ δ' οἱ Ταχάριοι τὰ πλείω τῶν Μουσουλμάνων ἐληΐζοντο καὶ περὶ τὰ Ἄξαρα ἐστρατοπεδεύσαντο, ὁ Κομνηνὸς Μιχαὴλ τὴν ἡγεμονίαν τῶν Ῥωμαϊκῶν εἰληφὼς στρατιῶν καὶ χάριτι θείᾳ ἀναρρωσθεὶς πρὸς μάχην ἐξώρμησε, καὶ τοὺς Ταχαρίους νενίκηκε, πρῶτος τὸν πρῶτον τούτων βαλών. καί τις Ἀμυραχούρης τὸ ὑπ' αὐτὸν συλλαβὼν στράτευμα τοῖς Ταχαρίοις προσώρμησε, κἀντεῦθεν οἱ διώκοντες ἔφευγον. ἔπιπτον γοῦν Πέρσαι συχνοί. μέχρι μὲν οὖν μακρῶν διαστημάτων τὴν δίωξιν οἱ νενικηκότες πεποίηνται. ὁ γοῦν Κομνηνὸς Μιχαὴλ συμβὰν οὕτω τῷ μεγίστῳ στρατοπεδάρχῃ τῶν Περσικῶν στρατευμάτων, ὃν πεκλάρπακιν οἴδασι Πέρσαι καλεῖν, ξυνῄει κατ' ὁδόν, καὶ ἐπορεύοντο πλείους ἡμέρας ἐφεπομένων τῶν πολεμίων. ἐπεὶ δὲ ἡ τοῦ λεγομένου πεκλάρπακι οἰκία περὶ τὴν Κασταμόναν ἦν, ἐκεῖσε ἐγεγόνεισαν. τὸ δὲ τῶν Ταχαρίων γένος πᾶσαν τὴν ὑπὸ τοὺς Μουσουλμάνους κατέδραμε χώραν.

stabuli connotabat. his imperator literis inspectis animum nimio gaudio exhilaratus sermonibus meis fidem adbibuit.

65. Sed dum huc oratio perducta est, in historia enarranda, uti par est, uberius progrediamur: digna enim consideratione sunt quae inter fugiendum Michaeli Comneno accidere, quando hic ad Turcomanorum sedes pervenit. gens ista in extremis Persarum confinibus assidet, odio adversus Romanos inexorabili atque inexpiabili furens, et rapinis eorum et bellicis spoliis admodum gaudens gestiensque. hi tunc temporis potissimum, cum Persarum res titubaret et Tacbariorum irruptionibus afflictaretur, in Michaelem Comnenum obvium velut in thesaurum quendam incidentes, et oculos avaros in illius suppellectilem coniicientes, universa illius praedam agunt, aurum argentum equos textilia, ipsas etiam vestes, quibus qui cum eo erant

πάντας τοὺς ἑπομένους αὐτῷ, ἕκαστος τὸν κατισχημένον εἰς οἰκείαν δουλείαν ἤγαγετο. ὁ δὲ Κομνηνὸς Μιχαὴλ μόγις τὰς χεῖρας τούτων διεκφυγὼν καὶ θεοῦ προνοίᾳ διασωθεὶς γυμνὸς ἁπάντων παρὰ τὸν Περσάρχην ἀφίκετο. ὁ δὲ οὐ κατὰ νέηλυν φυγάδα τοῦτον ἐδέξατο, ἀλλ' ἀσμένως λίαν προσήκατο. τό τε γὰρ εὐγενὲς τοῦ ἀνδρὸς ἐμεμαθήκει, καὶ πάντες οἱ μετὰ τοῦ Περσάρχου D μεγιστᾶνες τελοῦντες τὸ εἶδος αὐτοῦ καὶ τὸ φρόνημα τεθαυμάκασι, καὶ ὅ φησί τις τῶν παλαιῶν, τυραννίδος ἄξιον ἔκριναν. εἰς ὀλίγους γὰρ αὐτῷ ξυνιόντες λόγους ἐκ βραχέων τὴν τοῦ ἀνδρὸς ἐπεγνώκεισαν σταθηρότητα· τήν τε γὰρ αὐτοῦ στρατιωτικὴν ἐτεκμήραντο τέχνην καὶ τὴν ἐν τοῖς πολέμοις ἀκρίβειαν, καὶ ὡς οὐκ ἀδαὴς ἂν εἴη τῶν προσηκόντων ἐν μάχαις. χάριν μὲν οὖν τῶν ἐσκυλευμένων αὐτοῦ πραγμάτων καὶ τῶν διαμεμερισμένων ὑπηρετῶν γραφαὶ τοῦ σουλτάνου, εἰ καὶ εἰς μάτην, γεγένηνται, ἵν' ἐπισυναχθεῖεν τὰ πάντα καὶ πάντες καὶ ἐπικομισθεῖεν αὐτῷ. ἐπεὶ δὲ ἐπὶ ξυροῦ ἀκμῆς τὰ τῆς μάχης σφίσιν ἐφίστατο, — οἵ τε γὰρ Ταχάριοι τὰ πλείω τῆς χώρας τῶν Μουσουλμάνων ληϊσάμενοι περὶ τὰ Ἄξαρα ἐστρατοπεδεύσαντο, πᾶσα δὲ ἀνάγκη ἦν καὶ πρὸς μάχην τοὺς Πέρσας ἀντιστῆναι τοῖς Ταχαρίοις. τὸν μὲν οὖν P 76 Κομνηνὸν Μιχαὴλ εἰς ἡγεμόνα τῶν Χριστιανῶν στρατευμάτων οἱ Πέρσαι εἶναι διετάξαντο. ὁ δὲ ἐπεὶ ἐν ἀλλοδαπῇ ἐτύγχανεν ὤν, συμμαχεῖν μὲν Μουσουλμάνοις ἀπευκταῖον ἡγεῖτο, μή ποτε, ὡς ἔφασκεν οὗτος, ἐν μάχῃ πεσὸν τὸ εὐσεβὲς αἷμα αἵμασι συνανακραθείη ἀνοσίοις καὶ ἀσεβέσι, χάριτι δὲ θείᾳ ἀναρρωσθεὶς καὶ

1 τῶν κατισχημένων vulgo.

inducbantur. socios quoque illius divisos quisque suos in propriam servitutem adduxit. Michael servatus, spoliatus omnibus ad Persarum principem confertur, qui eum non tanquam transfugam advenam excepit, sed quam humanissime hominem amplexus est (viri namque nobilitatem perceperat), et omnes regni proceres forma illius et cogitationibus obstupescentes, quod antiquorum nescio quis dixerat, dignum imperio iudicarunt: paululum etenim cum eo congressi ex modico illius effatu constantes ac firmos hominis mores assecuti sunt, unde in illius arte militari industriam et in rebus bellicis sagacitatem, nec non in conflictibus experientiam opportunam coniectura etiam prospexere. igitur pro rapta supellectile divisisque famulis recuperandis literas, etsi frustra, sultanus dederat, ut omnia in unum recollecta ipsi remitterentur. verum cum in extremo discrimine res bellica, et quod aiunt, in novaculae acie versaretur (Tacharii quippe plerumque Musulmanicae dicionis occupatum expilaverant et apud Axara castra locaverant), impellenteque necessitate Persae ad pugnam cum Tachariis instaurandam urgerentur, Michaelem Comnenum Christianis cohortibus praesidere decrevere. ille extorris et in aliena terra oberrans auxilio suo Musulmanis subvenire nefas esse ducebat, ne inter pugnandum, ut ille asseverabat, pio-

γενναῖον ἀναλαβὼν φρόνημα πρὸς τὴν μάχην ἐξώρμησε. τὸ μὲν οὖν μέρος τοῦ στρατεύματος τὸ παρὰ τοῦ Μιχαὴλ Κομνηνοῦ τεταγμένον τοὺς ἀντιτεταγμένους αὐτῷ Ταχαρίους κατὰ κράτος νενίκηκε, τοῦ Μιχαὴλ αὐτοῦ πρώτως δόρατι παρὰ μαζὸν βαλόντος τὸν τοῦ στρατεύματος προηγούμενον, ὅς, καθάπερ ἔφησαν οἱ γινώσκοντες, μετὰ μικρὸν ἐκ τῆς βολῆς ἐτεθνήκει. καὶ ἦσαν μὲν B ἐκ τοῦ κρατουμένου μέρους τοῦ Κομνηνοῦ ἐκνενικημένοι οἱ Ταχάριοι, καὶ πρὸς φυγὴν ἤδη ἐχώρουν· ἀνὴρ δέ τις τῶν ἐν Πέρσαις περιωνύμων, τὴν ἀξίαν ἀμυραχούρης (μέγα δὲ τοῦτο παρὰ Πέρσαις), ἀπιστίαν περὶ τὸ αὐτοῦ γένος ἐγκυμονῶν ἐκ μακροῦ τότε ταύτην ἐξώδινε, καὶ τὸ ὑφ᾽ αὐτὸν ἅπαν συλλαβὼν στράτευμα τοῖς Ταχαρίοις προσώρμηκε. καὶ τὸ ἐντεῦθεν τἀναντία ἦν ἰδεῖν· οἱ γὰρ πρὸ μικροῦ διώκοντες ἔφευγον καὶ νῶτα ἐδίδουν τοῖς ἐναντίοις πλήττεσθαι. ἔπιπτον γοῦν οἱ Πέρσαι συχνοὶ τοῖς τῶν Ταχαρίων πληττόμενοι βέλεσι. μέχρι μὲν οὖν μακρῶν διαστημάτων τὴν δίωξιν οἱ νενικηκότες πεποίηνται. ὁ γοῦν Κομνηνὸς Μιχαὴλ C συμβὰν οὕτω τῷ μεγίστῳ στρατοπεδάρχῃ τῶν Περσικῶν στρατευμάτων, ὃν πεκλάρπακιν οἴδασιν οἱ Πέρσαι καλεῖν, ξυνῄει κατὰ τὴν ὁδόν, καὶ ἐπορεύοντο πάνυ πλείους ἡμέρας ἐφεπομένους ἑαυτοῖς τοὺς πολεμίους ἔχοντες καὶ καθ᾽ ὥραν μαχόμενοι. ἐπεὶ δὲ ἡ τοῦ λελεγμένου οἰκία πεκλάρπακι περὶ τὴν Καστάμοναν ἐτύγχανεν οὖσα, ἐκεῖσε σπεύσαντες ἐγεγόνεισαν. τὸ δὲ Ταχαρίων γένος πᾶσαν τὴν ὑπὸ τοὺς Μουσουλμάνους κατέδραμε χώραν. ἀλλ᾽

7 τοῦ Κ.] ὑπὸ vel παρὰ τοῦ Κ.?

rum sanguis impiis ac consceleratis sanguinibus immisceretur. sed enim divino praesidio fretus, et mentem induens generosam, pugnam committit. pars itaque exercitas, quae sub Michaele Comneuo arma movebat, adversos sibi Tacharios vi palsos devicit, a Michaele ipso primum exercitus hostilis ductore ad mammas vulnerato, qui, ut harum rerum periti affirmarunt, ex eo vulnere non diu post animam efflavit. debellati itaque ex ea parte, cui Comnenas praeerat, Tacharii iam fuga terga vertebant. at vir quidam inter Persas celebris, dignitato Amyrachures, maximae apud Persas existimationis, quam multo abhinc tempore in suam gentem parum fidas proditionem conceperat, tunc exclusit, et cum universo milite sno Tachariis adhaesit. hinc contraria cerni: namque paulo ante victores sese in pedes coniicere tergaque hostibus ad lacerandum dare. itaque Persae Tachariorum iaculis dilaniati frequentes cadere, quos per longa spatia victores subsecuti sunt. Michael Comnenus, cum ita sors talisset, maximo Persicorum exercituum stratopedarchae, quem Pelarpacim Persae vocant, socius in itinere coniungitur. sic per plurimos dies procedentes cum adversariis continuo subsequentibus singulis horis pugnam conserebant, et ad Pelarpacis habitationem quae Castamone erat, gressum accelerarunt. tunc Tacharii universam Musulmanorum regionem hostiliter percurrunt. at de his narratio hoc in loco

ἐνταῦθα μὲν ὁ περὶ τούτων λόγος ἀναμεινάτω, ἐχέσθω δὲ τῶν D *προτέρων, ἵνα καὶ καθ' εἱρμὸν τὰ τῆς ἱστορίας προΐησιν.*

66. *Ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς Θεόδωρος ἐπεὶ περὶ τῶν γεγενημένων ἐν τῇ τῶν Μουσουλμάνων ἐπύθετο χώρᾳ, οὐ περὶ τούτων μᾶλλον ἔχων φροντίδα ἢ περὶ τῶν αὐτοῦ (κίνδυνον γὰρ οὐ μικρὸν ἐπισυμβαίνειν τοῖς Ῥωμαϊκοῖς ὑπετόπασε χώροις) ἔσπευσε πρὸς τὴν ἕω παλινοστῆσαι. καὶ δὴ πᾶσαν τὴν Ῥωμαϊκὴν στρατιὰν μεθ' ἑαυτοῦ προσλαβὼν τῆς πρὸς τὴν ἕω φερούσης ἐφήπτετο. καταλελοίπει δὲ ἔν τε τῇ Θεσσαλονίκῃ καὶ τοῖς κατὰ δυσμὴν μέρεσιν ὡς πρὸς φύλαξιν δῆθεν τῆς χώρας τὸν πρὸς πάππου θεῖον αὐτοῦ τὸν Λάσκαριν Μιχαήλ, μικρόν τι καὶ εὐσύνοπτον ἐκ Παφλαγόνων στράτευμα ἐπιδοὺς αὐτῷ κὰκ τοῦ Σκυθικοῦ ὅσον εἰς τριακοσίους ἠριθμημένον, τοῦ δὲ Πριλάπου καὶ τῶν περὶ αὐτὸν στρατευμάτων τὸν ὃν εἶχε Σκουτέριον Ξυλέαν ὠνομασμένον, φερωνύμως τὴν* P 77 *κλῆσιν νὴ τὴν Θέμιν ἔχοντα, εἰς δὲ τὸν Βελεσὸν καὶ τὰ περὶ αὐτὸν τὸν Καλαμπάκην Θεόδωρον, ὃν καὶ ταταν τῆς αὐλῆς κατωνόμαζον. τὸν δὲ Χαβάρωνα Κωνσταντῖνον εἰς ἡγεμονίαν τοῦ Ἀλβάνου κατέστησεν. ἐμὲ δὲ πραίτορα χειροτονήσας πάντων αὐτῶν ἀφῆκε προΐστασθαι. τοῦτο δέ, ὡς οἶμαι, πεποίηκεν, ἵνα τῇ ἐξ αὐτοῦ μακροτέρᾳ ἀποδημίᾳ εἰς λήθην ὧν ἐπεπόνθειν γενοίμην. οὐδὲ γὰρ*

2 *προΐῃ?* an *προΐωσιν?* 3 D: *Ὁ δὲ βασιλεὺς Θεόδωρος ἐπεὶ περὶ τῶν γεγενημένων ἐπύθετο, ἔσπευσε πρὸς τὴν ἕω παλινοστῆσαι, ἀφεὶς ἐν Θεσσαλονίκῃ καὶ τοῖς κατὰ δυσμὴν μέρεσιν εἰς φύλαξιν τὸν πρὸς πάππου θεῖον αὐτοῦ τὸν Λάσκαριν Μιχαὴλ μετὰ μικροῦ στρατεύματος, ὅσον εἰς τριακοσίους ἠριθμημένου, τοῦ δὲ Πριλάπου καὶ τῶν περὶ αὐτὸν στρατευμάτων τὸν ὃν εἶχε Σκουτέριον Ξυλέαν ὠνομασμένον, εἰς δὲ τὸν Βελεσὸν καὶ τὰ περὶ αὐτὸν τὸν Καλαμπάκι Θεόδωρον, ὃν καὶ ταταν τῆς αὐλῆς κατωνόμαζον, τὸν δὲ Χαβάρωνα Κωνσταντῖνον εἰς ἡγεμονίαν τοῦ Ἀλβάνου, ἐμὲ δὲ πάντων προΐστασθαι.*

pedem sistat, et de prioribus verba faciat, ut recto ordine continuatio historiae procedat.

66. Igitur imperator Theodorus de rebus in Musulmanorum dicione gestis certior factus, magis suis quam illis animum advertens, ingens inde Romanis regionibus imminere periculum suspicatus, in Orientem quam celerrime pedem retulit cum universis Romanorum copiis iter ad ea loca ingressus. Thessalonicae vero et in aliis Occidentis partibus in custodiam reliquit avunculum Michaelem Lascarim, consignata illi exigua nec ampla Paphlagonum manu, et ex Scythis non ultra trecentis. Prilapi et vicinorum exercituum Scuterium, Xyleam dictum, digno aedepol cognomine; Belesi tractusque circa ipsum Calampacem Theodorum, quem tatam aulae nuncupabant, Constantinum Chaharonem Albano praefecit; me praetorem creatum omnibus hisce praeesse iussit, non alio, ni fallor, scopo quam ut longiori ab eo discessu praeteritorum malorum oblivíscerer. namque post plagas acceptas

εἶδέ μέ ποτε μετὰ τὰς πληγὰς ἐλευθεριάσαντα καὶ λόγοις χαρωποτέροις, ὡς εἰώθειν πρὸς αὐτὸν χρήσασθαι. ἵνα γοῦν τῇ χρονίᾳ ταύτῃ διατριβῇ τῆς ψυχῆς ἡ σκυθρωπότης διαλυθείη μοι, πέπραχε τοῦτο. τάχα δὲ καὶ ὡς δυσχεραίνων ἦν τὴν ξυναυλίαν μου B βαρυνόμενος· προσέκρουον γὰρ αὐτῷ πολλάκις ἐφ' οἷς ᾔδειν οὐ κατὰ τὸν δίκαιον λόγον διαπράττεσθαι θέλοντα.

67. Ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς πρὸς τὴν ἕω ἀπῄει, ἐγὼ δὲ κατελελείμμην τοῖς ἐν δυσμῇ. τῆς γοῦν Θεσσαλονίκης ἐξιὼν ἀφικόμην ἐπὶ τὴν Βέρροιαν· ἐκεῖσε γὰρ ὑπῆρχον καὶ οἱ τοῦ πάπα πρέσβεις, οὓς ἀπεκβαλεῖν βασιλικῷ προστάγματι ἔμελλον. κἀκεῖσε μικρὸν προσκαρτερήσας διὰ τὴν τῶν πρέσβεων ἀπεκβολὴν καὶ δι' ἑτέρας τινὰς ὑποθέσεις, ἐκεῖθεν ἐξιὼν τῆς πρὸς τὸ Ἄλβανον φερούσης C ἡπτόμην. καὶ δὴ τὰ Σέρβια παρελθὼν καὶ παραμείψας τὴν Καστορίαν καὶ τὰ περὶ τὴν Ἀχρίδα παραγγείλας ἀφικόμην ἐπὶ τὸ Ἄλβανον, κἀκ τούτου μετὰ τῶν τῆς χώρας ἐκκρίτων κατείληφα τὸ Δυρράχιον. κἀκεῖσε διακαρτερήσας ἡμέρας ὀκτὼ ἐξῆμιν πάντα τὰ καθ' ὁδὸν οἰκονομήσας καὶ καταρτίσας ὡς ἔμοιγε δέον ἐδόκει, κατὰ ταῦτα δὲ καὶ τὰ τοῦ Δυρραχίου. ἐξορμήσας γοῦν τοῦ Δυρραχίου καὶ διελθὼν τὰ τῆς Χουναβίας, καὶ τὸ ὄρος ὑπερβὰς ὃ δὴ Κακὴν Πέτραν κατονομάζουσιν, εἰς τὰ περὶ τὴν Μάτην D ἀπῄειν, κἀντεῦθεν ἐπὶ τὴν Δέρβην ἀφῖγμαι. πᾶσι δὲ τοῖς καθ' ὁδὸν ξυντυχὼν τοῖς ἀμφὶ τὰ ἄστη καὶ τοῖς ἀμφὶ τὰ τοπικὰ στρα-

7 D duorum capitum loco (67 et 68): *Καὶ διελθὼν τὰ τῆς Χουναβίας καὶ τὸ ὄρος τὴν κακὴν Πέτραν. τὴν Μάτην, τὴν Δέβρην, τὴν Κύτζαβιν, εἰς Πρίλαπον ἤχθην. εἶτα τὴν Ἀλβανίαν κατέλαβον. ἦλθον εἰς Ἀχρίδαν, τὴν Πρέσπαν, τὸ Σιδηρόκαστρον, καὶ τῷ Πριλάπῳ προσέσχον.*

nunquam me liberius dicere quae sentirem, nunquam verbis hilarioribus more meo uti conspexerat. ut ergo longa ista mora moerorem e pectore demerem, id egerat; fortasse etiam mei contubernii, quod fastidiebat, taedio. saepe enim in iis quae ille contra ius fasque intentabat, ipse adversabar.

67. Imperator itaque in Orientem processit, ego in occiduis partibus restiti. egressus Thessalonica Berroeam proficiscor, ubi et papae legati immorabantur, quos imperatorio mandato dimissurus eram. ibi propter legatorum dimissionem aliaque nonnulla negotia paululum cunctatus, dein discedens Albani viam ingredior, et Serviis a tergo relictis, et Castoriam praetergressus, nec non Achrida elapsus, Albanum convenio, indeque cum nobilioribus urbis accolis Dyrrachium peto; ubi per dies octo rebus inter eundum peropportune praeparatis adornatisque, ut mihi commodius videbatur, Dyrrachiique negotiis compositis, in viam deducor, et Chunavia emensa, et montem quam Malam Petram cognominant permeans, Matem progredior, indeque Derbem appello, cum universis qui in itinere obviam facti sunt, quique vel oppida vel privatos exercitus vel publicarum etiam rerum sum-

τεύματα καὶ τοῖς τὰ δημόσια διενεργουμένοις πράγματα, διὰ τῆς Κυτζάβεως παριὼν ἐπὶ τὸν Πρίλαπον ἐγενόμην. ταύτην γοῦν τὴν πορείαν τὴν ἐκ Θεσσαλονίκης μέχρι καὶ αὐτοῦ τοῦ Πριλάπου διὰ τριῶν πεποίηκα τῶν μηνῶν χειμῶνος ὥρᾳ· Δεκέβριος γὰρ ἦν ὁπότε τῆς Βερροίας ἐξώρμων, καὶ τὸ Φεβρουαρίου τέλος ἐπὶ τὸν Πρίλαπον εἶχέ με.

68. Ἐκεῖσε γοῦν ἀφιγμένου μου φήμη πάμπαν δεινὴ τοῖς ὠσὶν ἐπεισέφρησε. τὰ δὲ τῆς φήμης, ὅτι περ τὴν ἡγεμονίαν τοῦ Ἀλβάνου πρὸς τοῦ βασιλέως λαβὼν ὁ Χαβάρων Κωνσταντῖνος πρὸς τοῦ δεσπότου Μιχαὴλ ἑάλω μηχαναῖς τῆς γυναικαδέλφης αὐτοῦ Μαρίας, ἥτις προεῖχε μὲν ἄνδρα Σφραντζῆν τοὐπίκλην, τότε δὲ ὑπῆρχε χήρα· δόλοις γὰρ αὐτὴ τὸν Χαβάρωνα μετελθοῦσα, καὶ γράμμασιν ἐρωτικοῖς δελεάσασα τούτου τὸ φρόνημα
P 78 (κουφότερος γὰρ οὗτος περὶ τὰ τοιαῦτα τυγχάνων ἦν, εἰ καὶ ἄλλως καλὸς ἐτύγχανε στρατιώτης), ταῖς πάγαις ταύτης ἁλώσιμος ἐγεγόνει. τοὐντεῦθεν εἰς ἀποστασίαν φανερὰν ὁ Μιχαὴλ ἐξωρμήκει. ἔγωγε μὲν οὖν διάγων περὶ τὸν Πρίλαπον περὶ τοῦ γεγενημένου δράματος ἐπεπύσμην. ὡς εἶχον γοῦν σπουδῆς πρὸς τὸν Λάσκαριν Μιχαὴλ· ἐπιστολὴν ἐπεπόμφειν, τὰ ξυμβεβηκότα τούτῳ διὰ ταύτης δηλοποιῶν, καὶ ἐπὶ τὴν Πελαγονίαν ἀφῖχθαι τοῦτον γεγράφηκα, ὡς ἂν καὶ αὐτὸς ἀφιγμένος ἐκεῖσε καὶ ἄμφω εἰς ἓν γεγονότες περὶ τῶν ἀνὰ χεῖρας ἡμῖν πραγμάτων τὴν ξυμβουλὴν
B ποιησαίμεθα. ξυνήλθομεν γοῦν καὶ ἄμφω ἐν τῇ Πελαγονίᾳ, καὶ μεθ' ἡμῶν καὶ ὁ Ξυλέας Σκουτέριος. ὑπελαμβάνομεν γὰρ αὐτὸν

8 περ] περὶ vulgo   20 περὶ vulgo.

mam peragerent, sermonem conserens; et per Cytzabim transiens Prilapum contendi. iter hoc Thessalonica coeptum ad Prilapum usque per tres menses tempestate hiberna perfeci. Decembri namque Berroea egredior, et Februario exeunte Prilapum appello.

68. Ubi eo venissem, vox quaedam, sed nimis dira ad aures nostras advolat. rumor erat Chabaronem Constantinum, cui Albani praefectura ab imperatore commissa fuerat, a Michaele despota, uxoris illius sororis Mariae, quae prius viro Sphrantzae cognomine nupserat, sed tum vidua aetatem agebat, insidiis circumventum captum fuisse. illa etenim dolis subductum et literis amatoriis insidiose compulsum (namque in his erat ille levior, licet miles praestans atque egregius) retibus illa suis intercipit. hinc palam Michael defectionem fecit. ego itaque Prilapi degens, ut primum flagitium audivi, qua potui diligentia literas, quibus quae evenerant indico, ad Michaelem Lascarim mitto, cui et Pelagoniam accessum, ut eo profectus et ambo in unum coeuntes de rebus, quae prae manibus erant, consilium iniremus. ambo ergo Pelagoniam progredimur. nobiscum Scuterius Xyleas ad-

ἄνθρωπον στρατιωτικὸν εἶναι ἢ κἂν ῥωμαιόφρονα· καὶ γὰρ καὶ ὁ βασιλεὺς Θεόδωρος πολλὴν περὶ αὐτοῦ εἶχεν ὑπόληψιν, στρατηγικήν τε αὐτὸν αὐχεῖν ἐμπειρίαν καὶ περὶ αὐτὸν καὶ τὰ τῶν Ῥωμαίων εὔνοιαν κεκτῆσθαι τὴν ἀκροτάτην. ἐπεὶ οὖν ξυνήειμεν, ἐβουλευσάμεθα οὑτωσί, τὸν μὲν Λάσκαριν Μιχαὴλ λαβεῖν τὸ ὑπ᾽ αὐτὸν ἅπαν στρατόπεδον, τό τε Ῥωμαϊκὸν καὶ τὸ Σκυθικόν, καὶ ἀποχωρῆσαι τῶν περὶ τὴν Βέρροιαν χώρων (ἐκεῖσε καὶ γὰρ ἐποιεῖτο τὰς σκηνάς) καὶ ἐπὶ τὴν Πελαγονίαν ὁρμῆσαι κἀκεῖσε C στρατοπεδεῦσαι. ὡσαύτως καὶ ὁ Ξυλέας Σκουτέριος ἵνα λάβῃ τὸ ὑπ᾽ αὐτὸν ἅπαν στρατιωτικὸν σύνταγμα (ἐκεῖνο γὰρ μᾶλλον εἰς πλῆθος ἠρίθμητο) καὶ συνέλθοι τῷ Λάσκαρι Μιχαήλ, καὶ ἡνωμένος ἐν τοῖς περὶ τὴν Πελαγονίαν μέρεσι στρατοπεδεύσασθαι. ἐν ἐπικαίρῳ γὰρ ἦν ὁ τόπος ἐπὶ τὴν τοῦ δεσπότου Μιχαὴλ καὶ ἐπὶ τὴν τῶν Σέρβων, ὡς ἐπυθόμεθα ὅτι καὶ οὗτοι συμφώνους λόγους πρὸς τὸν δεσπότην Μιχαὴλ ἐπεποίηντο. ἐκείνους μὲν οὖν ἐκπληρῶσαι τὰ βεβουλευμένα ὑπεσχημένους κατέλιπον, ἐγὼ δὲ μετὰ τῆς προσηκούσης ὑπηρεσίας μου τὴν Ἀχρίδα κατέλαβον, εἴ πως ἂν D δυνηθείην τὰ τῶν Ἀλβανιτῶν διορθώσασθαι. προὔλαβον δὲ ἐξαποστεῖλαι ἐπὶ τὸ Ἄλβανον τὸν ἐπὶ τῆς βασιλικῆς τραπέζης Ἰσαάκιον τὸν Νεστόγγον, ἔνταλμα δοὺς αὐτῷ κατ᾽ ἔθος περιλαμβάνον τῆς ἡγεμονίας περίληψιν. ὥριστό μοι καὶ γὰρ ἐπ᾽ ἀδείας ἔχειν με τοιαῦτα ποιεῖν, ἐνεργοῦντας καὶ δημόσια διαπραττομένους καὶ στρατευμάτων προϊσταμένους καὶ χωρῶν ἡγεμονίαν κεκτημένους ἀνταλλάττειν ὡς ἂν βουλοίμην. εἰλόμην οὖν ἀπελθεῖν ἐπὶ τὸ Ἄλ-

11 ἡνωμένους? an ἡνωμένοι — στρατοπεδεύσαιντο?

venerat: eum enim militiam doctum vel saltem Romanorum partium fautorem existimabamus, quandoquidem et imperator Theodorus non aliter de eo sentiebat: nam militarem ille experientiam prae se ferebat, ostentabatque se erga imperatorem reliquosque Romanos quam maxima benevolentia affici. convenimus; deliberavimus Michaelem Lascarim cum universa militum manu, Romanorum nempe ac Scytharum, ex Berroese locis, ubi castra metabatur, deflectere et Pelagoniam advehi in eaque tentoria locare. eodem modo Scuterium Xyleam cum suo exercitu, multitudine longe ampliore, Michaeli Lascari coniungi et circa Pelagonise loca castra ponere. locus ad Michaelis despotae ac Servorum (hi enim etiam cum despota Michaele foedus inierant) impetum comprimendum satis idoneus atque opportunus, ut accepimus, erat. his decreta se completuros pollicitis, relictis, ipse cum decenti famulitio atque servitio Achridam venio, si forte potuissem res Albanitarum corrigere. Albanum praemiseram imperatoriae mensae praefectum Isaacium Nestongum, cum illi antea, quidquid agendum esset circa administrationem, in mandatis pro more dedissem: nutu namque meo similia peragi iniunctum fuerat; ministros item et publica procurantes, nec non ductores exercituum praefectosque urbium, utcunque mihi libuisset permutari. satius itaque duxi Albanum

βανον καὶ τῆς τῆς χώρας ἕνεκε διορθώσεως καὶ τοῦ μαθεῖν με τί ἂν ὁ ἐπὶ τῆς βασιλικῆς τραπέζης πεποίηκεν. ἀπελθὼν γοῦν τὸν μὲν ἐπὶ τῆς τραπέζης, καθὼς ἂν εἶχον ἰσχύος, τοῦ Ἀλβάνου ἐξήγαγον. προύφθασαν γὰρ τὸ τῶν Ἀλβανιτῶν ἔθνος, καὶ τὰ τῆς ἀνταρσίας ἐκπεπληρώκασιν· ἅπαντες γὰρ ξυνῆλθον τῷ ἀποστάτῃ δεσπότῃ Μιχαήλ. ἐπεὶ γοῦν αὐτὸς ἑώρων τὰ πάντα κυκώμενα, ἐκ τῶν Δεβρῶν ἀπάρας (πλείους γὰρ ἐκεῖσε ἡμέρας ἢ ἔδει διήP 79 νυσα· κύκλῳ γὰρ εἶχον τοὺς πολεμίους) μετὰ μετρίων τινῶν ἀνδρῶν τῶν ἐξυπηρετούντων μοι μεθ᾽ ὅπλων κατείληφα τὴν Ἀχρίδα. κἀκεῖσε γοῦν τὸν ἐπὶ τῆς τραπέζης εἰς φυλακὴν τοῦ κάστρου ἀφεὶς, διαβὰς τὴν Πρέσπαν καὶ τὸ οὕτω πως ἐπονομαζόμενον Σιδηρόκαστρον, τῷ Πριλάπῳ προσέσχον, καὶ οἷον ἐδόκουν ὡς εἰς λιμένα τινὰ προσοκεῖλαί με ἄκλυστον. ὑπῆρξε δὲ ἐμοὶ καὶ τοῖς ἐκεῖσε οὖσιν ἡμετέροις τὰ ἐναντία. τῶν γὰρ πέριξ χωρῶν καὶ κάστρων ὁ ἀντάρτης ἐπιδραξάμενος Μιχαὴλ ἑνὸς καὶ μόνου τοῦ Πριλάπου ἐλείπετο, καὶ ἔσπευδεν, ὅσον ἦν αὐτῷ δυνατόν, ὑφ᾽ ἑαυτὸν ποιῆσαι τὸν Πρίλαπον· οὕτω γὰρ ἦν ἐξὸν αὐτῷ καὶ ἀσφαλῶς τῶν B πέριξ κρατεῖν. ἐπῆλθε γοῦν καὶ ἡμῖν μετ᾽ οὐ πολὺ τὸ πρῶτον ὁ ἀποστάτης Μιχαὴλ μετὰ τοῦ περὶ αὐτὸν στρατεύματος ἅπαντος, καὶ ἀπεπειράσατο στρατιωτικαῖς μεθόδοις τοῦ ἄστεως. τὸ δὲ ἦν ἀσφαλὲς καὶ οὐ ῥᾴδιον χειρωθῆναι. ἐθάρρει δὲ οὗτος μᾶλλον ταῖς τῶν οἰκητόρων ἐπιβουλαῖς. τῷ τότε μὲν οὖν ἀπεκρούσθη, καὶ τὸν στρατὸν αὐτοῦ λαβὼν ἐπανέζευξε καὶ τοῖς γύρωθεν τόποις περιεπόλευεν, ἡμεῖς δὲ ἐγκλεισάμενοι τῷ τοῦ Πριλάπου ἄστει καὶ

abire ad loci emendationem, nec non et cognoscendum quid mensae imperatoriae praefectus praestitisset. praefectum mensae, uti potui, Albano eduxi: gens enim Albaoitarum coniurationem inierant et cum defectore Michaele despota conspirarant. cum turbata omnia comperissem, Debris discedens (namque plures ibi dies quam opos esset persstiteram) undiqoe me hostibus ambientibus armata manu Achridam haud multo cum famulatu profectus sum. ibique oppidi custodiam mensae praefecto committens, et Prespam praeteriens et quod vo'go Siderocastrum dicitur, Prilapum perveni, et tunc me veluti in portum tranquillum et tutum invectum esse rebar. mihi nihilo minus, aliisque qui ex nostris ibidem agebant, contraria evenere. oppidorum enim ac castellorum adiacentium Michael defector potitus uno et solo Prilapo destituebatur; ideoque quam cupidissime ad illod occupandum festinabat: eo quippe subacto, sine ullo incommodo tutoqoe circum circa alia poterat expugnare. neque diu post nos quoque defector Michael cum suo exercitu universo aggreditur, et militaribus artibos oppidum attentat. erat illod munitum et aggressu difficile, quamvis ille in oppidanorum insidiis spem haerentius fixerat. attamen tunc ille repulsus est, qui recollecto exercitu regreditur et io circumstantibus locis oberrat. nos Prilapi occlusi, ac si in car-

ὡς ἐν εἱρκτῇ καθειργμένοι γεγόναμεν. καὶ τὰ μὲν ἐν ἡμῖν οὕτω ξυνέβη, ὁ δὲ τῆς ἱστορίας λόγος τῶν ἐπὶ τὴν ἕω γεγενημένων ἐχέσθω.

69. Ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς διαπεραιωθεὶς τὸν Ἑλλήσποντον, C ὡς εἶχε τάχους ἐπὶ τοὺς τῆς Λυδίας τόπους κεχώρηκε, καὶ περὶ τὰς Σάρδεις τὰς σκηνὰς ἔπηξεν. ὁ δὲ Περσάρχης σουλτάνος φυζακινῆς ἐλάφου κραδίην ἔχων, εἶπεν ἂν ποιητής, τὴν χώραν τούτου καταλιπών, ἐπείπερ καὶ τὸ τούτου στράτευμα καταλέλυται, φυγὰς πρὸς τὸν βασιλέα χωρεῖ. ὁ δὲ ἐδέξατο τοῦτον, καὶ δωρήμασιν αὐτόν τε καὶ τοὺς ἀμφ' αὐτὸν φιλοτίμως ἐδεξιώσατο, καὶ πρὸς τὴν αὐτῶν ἐπαναζεῦξαι τούτους πεποίηκε, δοὺς αὐτοῖς D στράτευμα μέτριον· εἰς τετρακοσίους γὰρ καὶ μόνον ἠρίθμητο. ἡγεμόνα δὲ τοῦ στρατεύματος τὸν Ἰσαάκιον Δούκαν κατέστησεν, ὃν καὶ Μούρτζουφλον ἐπωνόμαζον, τῷ γένει τούτου τοὐπίκλην ἐπιθέντων τινῶν τῶν παίζειν εἰωθότων περὶ τὰς κλήσεις, πριμμικήριον τότε τῆς βασιλικῆς αὐλῆς τελοῦντα. ὁ δὲ Περσάρχης ἀντίχαριν ἀντιδοῦναι θέλων τῷ βασιλεῖ τὸ ἄστυ τῆς Λαοδικείας ἀπεχαρίσατο, καὶ εἰσῆλθεν ἐν αὐτῷ καὶ Ῥωμαϊκὴ φυλακή. ἀλλ' ἐπ' ὀλίγον τοῦτο προσεκαρτέρησε, καὶ πάλιν ὑπὸ τοὺς Μουσουλ-

4 D: Ὁ δὲ βασιλεὺς διαπεραιωθεὶς τὸν Ἑλλήσποντον, ὡς εἶχε τάχους ἐπὶ τοὺς τῆς Λυδίας τόπους κεχώρηκε, καὶ περὶ τὰς Σάρδεις τὰς σκηνὰς ἔπηξεν. ὁ δὲ σουλτάνος τὴν αὐτοῦ χώραν καταλιπὼν φυγὰς πρὸς τὸν βασιλέα ἀφίκετο. ὁ δὲ δώροις τοῦτον ἐδεξιώσατο, καὶ πρὸς τὴν αὐτοῦ ἐπαναζεῦξαι πεποίηκε, δοὺς αὐτῷ καὶ στρατὸν τετρακοσίων ἐπιλέκτων, στήσας αὐτοῖς ἡγεμόνα Ἰσαάκιον Δούκαν τὸν Μούρτζουφλον. ὁ δὲ Περσάρχης τὸ ἄστυ τῆς Λαοδικείας τῷ βασιλεῖ ἐχαρίσατο· ἀλλ' ἐπ' ὀλίγον ἦν Ῥωμαίων. ὁ μὲν οὖν σουλτάνος ἐπεὶ μὴ ἐξίσχυε τοῖς Ταχαρίοις ἀνθίστασθαι, εἰς ξυμβάσεις αὐτοῖς συνῆλθε ὑπὸ τέλει φόρων, ἐξ οὗ ἕως νῦν φορολογοῦνται. ὁ δὲ Μιχαὴλ ὁ Παλαιολόγος ὅρκον παρὰ τοῦ βασιλέως λαβὼν πρὸς αὐτὸν ἐπανέζευξε. 15 ἐπὶ vulgo.

cere circumventi essemus, astringebamur. et res nostra ita se habebat. orationis porro series, unde digressa est, in Orientem revertatur.

69. Imperator Hellespontum transmittens quam celerrime ad Lydiae loca devenit, et apud Sardes castra posuit. Persarum princeps sultanus timidi cervi cor habens, ut poeta loqueretur, propria deserens, quando illius exercitus attritus erat, fugitivus imperatorem convenit. ille virum amplexatus, muneribusque eundem et socios ditatos, honorifice ac humanissime pertractavit, et in regionem propriam remisit, pusilla etiam militum manu concessa (nam quadringenti numero omnes erant), et exercitus ductorem instituit Isaacium Ducam, Murtzuphlum cognominatum, quod illius generi nonnulli, qui in similibus imponendis ludere solent, cognomen esse addiderant, tum imperatoriae aulae primicerium. Persarum princeps par pari dare hostimentum cupiens imperatori Laodiceam urbem donavit, ingressaque est in eam Romanorum, quae paulum perduravit, custodia, urbe rursus a Mu-

μάνους τὸ ἄστυ τοῦτο γεγένηται· οὐδὲ γὰρ ἦν δυνατὸν ὑπὸ Ῥωμαίων φυλάττεσθαι. ὁ μὲν οὖν σουλτάνος ἐπεὶ μὴ ἐξίσχυε τοῖς Ταχαρίοις ἀνθίστασθαι, μετὰ τῶν αὐτοῦ λογάδων βουλευσάμενος εἰς ξυμβιβάσεις καὶ συμφωνίας τοῖς Ταχαρίοις ξυνῆλθε, καὶ ὑπόφοροι τούτοις ἐγένοντο, καὶ ἔκτοτε τυγχάνουσιν σφίσιν αὐτοῖς οἱ P 80 *Μουσουλμάνοι φορολογούμενοι. ὁ δὲ Κομνηνὸς Μιχαὴλ ὁ Παλαιολόγος, οὗ πολλάκις ἐμνήσθημεν, ὅρκον πρὸς τοῦ βασιλέως λαβὼν εἰς ἀσφάλειαν πρὸς αὐτὸν ἐπανέζευξε καὶ τοῖς οἰκείοις αὖθις ἀπεκατέστη καὶ τῶν ἰδίων ἀπήλαυσεν.*

70. *Οὔπω πάνυ πολλαὶ παρῆλθον ἡμέραι, καὶ ἐπεὶ τὰ περὶ δυσμὴν ταραττόμενα λίαν ἐπεγνώκει ὁ βασιλεὺς καὶ τὰ πλείω πρὸς τοῦ ἀντάρτου Μιχαὴλ ἁλισκόμενα, καὶ ἔδει στρατηγὸν ἄνδρα μετὰ στρατεύματος εἰς ἀντιπαράταξιν στεῖλαι, τὸν εἰρημένον Κομνηνὸν Μιχαὴλ ἐξελέξατο, δοὺς αὐτῷ καὶ στράτευμα ἐκ Μακεδονίας, πάνυ τε τῷ ποσῷ ὀλίγον καὶ ἀνωφελέστατον τῇ* B *ποιότητι. ὁ δὲ (καὶ γὰρ οὐκ εἶχεν ἀντιλέγειν τοῖς αὐτῷ προστατομένοις) λαβὼν τὸ σμικροπρεπὲς ἐκεῖνο καὶ ἀπόλεμον στράτευμα τὴν Θεσσαλονίκην καταλαμβάνει, κἀκεῖθεν διαβὰς τὸν Βαρδάριον, ὃν οἱ παλαιοὶ Ναξιὸν ὀνομάζουσι, καὶ τῷ Λάσκαρι Μιχαὴλ ἑνωθείς, καὶ ἄμφω βουλὴν ποιησάμενοι κατὰ τῆς Βερροίας ὡρμήκασιν, οὐχ ἵνα μαχέσωνται ταύτῃ (οὐδὲ γὰρ ἐξῆν αὐτοῖς τοιοῦτόν τι διαπράττεσθαι) ἀλλ' ἵνα λείαν τὰ περὶ ταύτην ποιή-*

10 D: *Καὶ στέλλεται τοῦτον κατὰ τοῦ ἀποστάτου Μιχαὴλ μετὰ στρατεύματος. ὁ δὲ διαβὰς τὸν Βαρδάριον, ὃν οἱ παλαιοὶ Ναξιὸν ὀνομάζουσι, καὶ τῷ Λάσκαρι Μιχαὴλ ἑνωθεὶς τὴν Βέρροιαν ἐληΐσαντο. οἱ δὲ Σέρβοι τὴν Κύτζαβιν παραμείψαντες τὰ πέριξ Πριλάπου ἐσκύλευον. ὁ δὲ Σχουτέριος ἐμπλακεὶς τούτοις ἀσυντάκτως ἥττηται.*

sulmanis occupata; neque enim fieri poterat ut a Romanis custodiretur. sultanus ad resistendum Tachariis impar, cum proceribus consilio inito, pacem et foedus a Tachariis accipit seseque illis subdit; et ex eo tributa Musulmani Tachariis persolvunt. interim Michael Comnenus Palaeologus, cuius saepius meminimus, iureiurando ab imperatore ut tutus ageret suscepto, redit, propriisque redditus bona sua recuperat

70. Inter paucos dies, ubi res quae in Occidente gerebantur quam maxime manifestas habuit imperator, et pleraque a Michaele defectore occupari, transmittendusque esset rei militaris peritia praeditus cum exercitu, qui adversariorum impetum sustineret, dictum Michaelem Comnenum elegit, illique exercitum ex Macedonibus collectum tradidit, numero hominum haud amplum, viribus infirmum plane atque inutilem. ipse neque contra obniti neque iussa exuere idoneum ratus, cum pusillo et viribus imbecillo exercitu sese Thessalonicam confert. inde Bardarium, quem antiqui Naxium appellabant, transvectus, et cum Michaele Lascari copulatus, cumque eo consilio inito, Berroeam irrumpunt, non quod eam aggredi vellent (neque enim id poterant) sed ut circa eam loca praedam militibus darent. et sane maxi-

σωνται. καὶ ἐσκύλευσαν πολλά· ζώων γὰρ πληθὺν οὐκ εὐχερῶς ἀριθμουμένην οἱ ἀμφ᾽ αὐτοὺς ἐληΐσαντο. ἐν οἷς δὲ οὗτοι ταῦτα ἐποίουν, ὁ τῶν Σέρβων ἄρχων τὴν τοῦ ἀποστάτου Μιχαὴλ ἀνταρσίαν C μαθών, γένος ἔκσπονδον καὶ μηδέποτε εἰδὸς χάριν τοῖς εἰς αὐτὸ ἐπιδειξαμένοις χρηστόν, ἀλλὰ διὰ μικρόν τι κέρδος τὸ φιλίας ἀπορρῖπτον καὶ καταπατοῦν κύπελλον, στράτευμα συναθροίσας ὡς εἰς χιλίους ἠριθμημένον κατὰ τῶν Ῥωμαϊκῶν ἐκπέπομφε χώρων. οὗτοι μὲν οὖν τὴν Κύτζαβιν παραμείψαντες τὰ πέριξ τοῦ Πριλάπου ἐσκύλευον. ὁ δὲ Σκουτέριος Ξυλέας μετὰ τοῦ ὑπ᾽ αὐτὸν στρατεύματος ἐγγύς που τοῦ ἄστεως κείμενος, ὡς εἶδε τὸ τῶν Σέρβων στράτευμα τὴν χώραν ληΐζον καὶ πυρὰ πανταχοῦ ἀναπτόμενα, ἄνθρωπος ἀδαὴς τὰ πολεμικὰ καὶ μηδ᾽ ὅλως D ἐμπειρίαν ἔχων στρατιωτικὴν (οὔτε γὰρ σκοποὺς εἶχε μακράν, ὥστε πόρρωθεν μαθεῖν τὴν τῶν πολεμίων ἔφοδον, οὔτε συνάξαι στράτευμα ἐπεγνώκει) ἀπέλυσεν ἕκαστον κατὰ τῶν Σέρβων ὁρμᾶν ὡς ἐβούλετο. διαλυθέντες γοῦν τῆς συντάξεως καὶ ὀλίγοι τοῖς Σέρβοις πλείοσιν οὖσιν ἡλίσκοντο συμπλεκόμενοι. καὶ οἱ μὲν ἔργον μαχαίρας ἐγένοντο, οἱ δὲ ἐζωγροῦντο καὶ δεσμῶται ἀπήγοντο. ὕστερον δὲ καὶ αὐτὸς ὁ Ξυλέας Σκουτέριος μετὰ τῶν ἐναπολειφθέντων στρατιωτῶν κατὰ τῶν Σέρβων ὁρμήσας μόγις που διεσώθη, ὄρη διελθὼν καὶ βουνοὺς καὶ κρημνώδεις τόπους ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν διωκόμενος. οὕτω μὲν οὖν τὸ ἐν τῷ Πριλάπῳ καταλέλυται στράτευμα, καὶ ἡμεῖς ἐγκεκλεισμένοι τῷ τοῦ Πριλάπου ἄστει καὶ οἷον ἐγκαθειργμένοι γεγόναμεν.

mos quaestus praedasque fecerunt. nam animalium multitudinem non facili negotio numerandam milites adduxerunt. interim dum isti in agro fertili praeda onerantur, Servorum princeps defectoris Michaelis perfidiam edoctus, genere quidem foedifrago et semper in beneficos et liberales ingrato et inhumano, et parvi emolumenti gratia amicitiae poculum, ut dicitur, conculcante, exercitu mille hominum coacto Romanam dicionem infestat. hi itaque Citzabim praetergressi Prilapi adiacentem regionem praedatum ibant. porro Scuterius Xyleas cum suo milite, licet oppido appropinquasset, Servos omnia vastantes atque igne corrumpentes conspiciens, vir belli expers et qui praeliarem experientiam ne per somnium quidem degustarat (neque enim speculatores longe dimiserat, ut per eos hostium irruptionem atque insidias cognosceret), neque copias disponere edoctus, unumquemque, quo animus ferret, in Servos impetum facere concessit. quare perturbato ordine, pauci ipsi Servis numerosioribus occursantes capi, quorum alii ensibus obtruncati, alii vivi vinculis colligati deduci. ipse quoque Scuterius Xyleas cum reliqua militum manu in Servos irruens fugatur, et montibus ac collibus praeruptisque locis emensis, vix tandem salutem consequitur. et hoc modo exercitus, qui Prilapi erat, dissipatur. nos porro in Prilapi oppido concludimur et carceri, ut ita dicam, mancipamur.

P 81 71. *Οἱ δὲ περὶ τὸν Κομνηνὸν Μιχαὴλ τὸν Παλαιολόγον
καὶ οἱ περὶ τὸν Λάσκαριν Μιχαὴλ τοιάδε πεπόνθασιν. ἐπεὶ τὴν
λείαν ἐν τῇ Βερροίᾳ πεποίηνται, περὶ τὸν ἐν Βοδηνοῖς χῶρον
ἐσκήνωσαν, ὁμαλόν τε ὄντα καὶ εἰς τροφὴν ἵππων χρήσιμον. ὁ
ἀποστάτης δὲ Μιχαὴλ ὁ δεσπότης τὰ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ στρατεύμα-
τος ἀκριβῶς ἐγνωκώς, καὶ εἰς ὁπόσον τοῦτο ἠρίθμηται καὶ ὡς
πλὴν ὀλίγων τὸ πᾶν ἐστὶν ἀνωφελὲς καὶ ἀχρήσιμον, ἐκλογὴν ποιη-
σάμενος ἀπὸ παντὸς αὐτοῦ τοῦ στρατεύματος καὶ οἷον ἐξ ἁπάντων
τοὺς κρείττους χωρίσας καὶ ὡς εἰς πεντακοσίους αὐτοὺς ἀριθμή-*
B *σας, καὶ στρατηγὸν χειροτονήσας τὸν νόθον αὐτοῦ υἱὸν τὸν Θεό-
δωρον, κατὰ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ στρατεύματος πέπομφεν. ἔτυχε δὲ
τῷ τότε καὶ ὁ Λαμπαρδᾶς Μανουὴλ μετὰ στρατεύματος συρφε-
τώδους καὶ ξύγκλυδος πρὸς τοῦ βασιλέως ἀποσταλεὶς τοῖς προσοῦ-
σιν ἡγεμόσι συγκῦρσαι, καὶ κατεμέμφετο αὐτοὺς ὡς προλαβόντας
καὶ τὴν λείαν ἐργασαμένους, κἀκεῖνον δὲ ἄμοιρον γενέσθαι τοῦ
κέρδους. ἐν οἷς γοῦν τὰ τοιαῦτα συνωμιλοῦντο οἱ τοῦ στρατεύ-
ματος ἡγεμόνες, τὸ ὑπὸ τὸν Λαμπαρδᾶν Μανουὴλ συρφετῶδες
στράτευμα, ὧν οἱ πλείους ἐπωχοῦντο φορβάσι καὶ εἶχον αὐτὰς*
C *τὰ χρειώδη πεφορτισμένας, μὴ τῶν ἄλλων ἡγεμόνων εἰδότων εἴ-
χοντο τῆς ὁδοῦ τῆς παραμειβούσης τὸ ἄστυ τῶν Βοδηνῶν, ἵνα
πρότερον τῶν ἄλλων διελθόντες λείαν καὶ οὗτοι ποιήσαιντο. ξυν-*

1 D: *Καὶ ὁ ἀποστάτης Μιχαὴλ στρατιὰν ἐκπέμψας, στρατηγὸν ἐπιστήσας αὐτοῖς τὸν νόθον υἱὸν αὐτοῦ Θεόδωρον, τοὺς ὄντας ἐκεῖσε ἐν ἀκαρεῖ ἐστρέψατο. ὃ γνοὺς ὁ Παλαιολόγος Μιχαὴλ κατ' αὐτῶν ὁρμᾷ, καὶ τῷ στρατηγῷ τοῦ ἀποστάτου Θεοδώρῳ συρρήξας βάλλει τοῦτον τοῦ ἵππου καὶ ἱκετὴν ὑπὲρ τοῦ μὴ θανεῖν δέχεται. παραδίδωσιν οὖν τοῦτον Τούρκῳ τινί, καὶ ὃς πεφόνευκε τοῦτον. καὶ ἐτρέψαντο τοὺς τοῦ ἀποστάτου. εἶτα ἀφίκοντο πρὸς τὸν Πρίλαπον, καὶ ὀλίγας ἡμέρας προσμείναντες ὑπέστρεψαν.* 14 *προσλαβόντας* vulgo 16 *συνημιλλῶντο?*

71. Qui vero cum Michaele Comneno Palaeologo et Michaele Lascari erant, talia tulerunt. Berroeae omnia depraedati apud Bodenos castra locant, planitiem fertilem alendisque equis apprime idoneam. Michael despota defector Romanum militem, quantus esset, et illius numerum plane callens, ex illisque praeter paucos reliquos omnes neque usui neque ulli bono esse, ex universo suo exercitu electis et ex cunctis probatioribus secretis quingentis numero, filio suo Spurio Theodoro ductore constituto in Romanas cohortes immittit. ea etiam tempestate Manuel Lampardas cum tumultuario ac collecticio exercitu ab imperatore, ut cum aliis ducibus aggregaretur, mittitur. sed enim ipse aegre ferebat eos praedam praeripuisse, semet lucri expertem labori superesse. interim dum haec inter se conferunt copiarum ductores, viles abiectaeque Manuelis Lampardae cohortes, ex quibus plerique gregalibus equis rerum necessariarum onustis vehebantur, insciis aliis ducibus iter, quod ultra Bodenorum oppidum extendebatur, continuant, ut aliis anteversis ipsi quoque praedam praeoccuparent. illis obviam fit in Bo-

ηντήκει γοῦν αὐτοῖς ἐν τῇ κλείσει τῶν ἐν τοῖς Βοδηνοῖς ὀρῶν τὸ ἀποσταλὲν πρὸς τοῦ ἀποστάτου Μιχαὴλ στράτευμα πρὸς τὴν τῶν Ῥωμαίων καταπολέμησιν. ἄνδρες γοῦν στρατιῶται γενναῖοι ὑψαύχεσιν ἵπποις ἐποχούμενοι καὶ τοῖς ὅπλοις κατάφρακτοι ἀνθρωπίσκοις ξυντυχόντες ἀόπλοις καὶ ἀγεννέσι καὶ θηλείαις ἵπποις ἐφεζομένοις ἐν ἀκαρεῖ πάντας ἐτρέψαντο τούτους. φυγάδες γοῦν ἔνιοι ἐκ τούτων γεγενημένοι καὶ πρὸς τὸν Κομνηνὸν Μιχαὴλ ἀφιγμένοι D *ἀπήγγειλαν αὐτῷ τὰ ξυμβάντα. ὁ δὲ οὐκ ἐθροήθη τῷ αἰφνιδίῳ, ἰσχυρὸς δὲ ὢν τὴν χεῖρα καὶ τὴν γνώμην ἀνδρεῖος καὶ τὰ μάχιμα ἔμπειρος (πολλοῖς γὰρ καὶ πρότερον τοῖς πολεμικοῖς ἐγγεγύμναστο) ὁπλισθεὶς καὶ δόρυ λαβὼν καὶ τὸ στρατιωτικόν, ὅπερ ἦν ὑπὸ τὸν Λάσκαριν Μιχαὴλ ἐκ Παφλαγονίας ὡρμημένον καὶ εἰς πεντήκοντα ἄνδρας ἠριθμημένον (ἐκεῖνο καὶ γὰρ μόνον ἐτύγχανε τῶν ἄλλων κρεῖττον καὶ πολεμῆσαι δυνάμενον), κατὰ τῶν ἐναντίων ὁρμᾷ. ὁ δὲ Λάσκαρις Μιχαήλ, ὡς εἰώθει, οὐ θώρακα ἀλλὰ θωρακίδιον ὑπενδυθείς, ὡς ἂν ἔχοι ῥᾳδίως φεύγειν, ἐκ πλαγίου τῆς μάχης ἦν καὶ ἐσκόπει τὸ γενησόμενον. ὁ μὲν οὖν Κομνηνὸς Μιχαὴλ τῷ πρώτως ἐρχομένῳ ξυναντήσας βάλλει τῷ δόρατι καὶ ῥίπτει τῆς ἐφεστρίδος· ἦν δὲ ὁ ῥηθεὶς τοῦ ἀποστάτου Μιχαὴλ νόθος υἱὸς Θεόδωρος. τοῦ πτώματος γοῦν ἀναστὰς οὗτος προσέδραμε τῷ Κομνηνῷ Μιχαήλ, καὶ ἐδυσώπει μὴ φονευ-* P 82 *θῆναι. ἠγνόει δὲ τοῦτον ὁ Κομνηνός, καὶ ὅστις ἦν οὐκ ἠπίστατο. παραδίδωσι γοῦν αὐτὸν Τούρκῳ τινί, καὶ ὃς πεφόνευκε τοῦτον. εἶτα ξυμπλακέντες οἱ σὺν αὐτῷ Παφλαγόνες τοῖς λοιποῖς ἄλλος*

denorum montium claustris Michaelis defectoris agmen ad oppugnandos Romanos transmissum. milites ergo fortes ac strenui, superbis equis vecti et armis undique septi, homunciones inermes ac putidos, equulis insidentes, nulla mora omnes terga vertere coegere. ex his nonnulli, qui sibi fuga consuluerant, ad Michaelem Comnenum concedentes, quaecunque acciderant enarrant. ille re insolita atque improvisa minime consternatus, vir manu validus, natura fortis, militiae magna scientia et animo ingenti celebris, tanquam qui et antea praeliis consueverat, armatus, hasta arrepta, et agmine, quod Michael Lascaris e Paphlagonia duxerat, quinquaginta tantum hominum conducto (illud namque solum pugnam sustinere uti caeteris praestantius poterat) in hostes arma movet. Lascaris Michael pro suo more non lorica sed loricula circumdatus, ut expeditius in fugam sese coniiceret, e latere pugnae eventum observat. at Comnenus Michael primo hostium obviam factus hasta percussum sagulo pellit. erat is quem diximus, Michaelis defectoris filius spurius Theodorus, qui lapsu sublevatus Michaeli Comneno supplicatum venit, multisque verbis ne neci traderetur efflagitabat. eum Michael neque cognoscebat, neque quis esset sciebat; quare Turcae cuidam traditus occiditur. dein Paphlagones pugnae comites cum reliquis confligen-

ἄλλον ἔβαλλε, καὶ τὸ τοῦ πολέμου τέλος εἰς τροπὴν μὲν οἱ τοῦ ἀποστάτου Μιχαὴλ ἀπεῖδον, οἱ δὲ ἀμφὶ τὸν Κομνηνὸν Μιχαὴλ πλείους ἢ εἴκοσι τῶν ἐκκρίτων ζωγρήσαντες καὶ πολλοὺς ἄλλους ξίφους ἔργον ποιήσαντες ἔστησαν· οὐδὲ γὰρ εἶχον διώκειν πάνυ B ὀλίγοι τυγχάνοντες, προδιεφθαρμένων καὶ διαλελυμένων τῶν προαπερχομένων στρατιωτῶν, ὡς εἰρήκειμεν. οὕτω μὲν οὖν καὶ αὐτοῖς δυστυχῶς ξυνέβη τὰ πράγματα κατ' ἶσον τοῖς περὶ τὸν Πρίλαπον. ὁ μὲν οὖν Κομνηνὸς Μιχαὴλ καὶ ὁ Λάσκαρις Μιχαὴλ καὶ οἱ ἀμφ' αὐτοὺς ἡγεμόνες τυγχάνοντες τοῦ στρατεύματος, ἐπεὶ παρ' ἡμῶν ἠναγκάζοντο καταλαβεῖν εἰς τὸν Πρίλαπον καὶ ἡμῖν ξυντυχεῖν, ἑκόντες ἄκοντες ἀφίκοντο παρ' ἡμᾶς, καὶ ὀλίγας ἡμέρας προσκαρτερήσαντες μεθ' ἡμῶν, ἐπεὶ μὴ εἶχον δυνάμεως συστάδην ξυνελθεῖν καὶ τὸν ἀποστάτην μαχέσασθαι Μιχαήλ, ἀφέντες ἡμᾶς ὑπέστρεψαν· τήν τε γὰρ ἀπιστίαν τῶν οἰκητόρων C διενοήσαντο, καὶ τὸ ἀμφίβολον τῶν εἰς φύλαξιν αὐτοῦ τεταγμένων νουνεχῶς ἐτεκμήραντο. ἐναπελείφθην γοῦν καὶ αὐτὸς ἐν Πριλάπῳ μετὰ τῶν ὄντων εἰς τὴν φυλακὴν τοῦ ἄστεως· οὕτω καὶ γὰρ ὁ κρατῶν μοι προστέταχεν.

72. Ἐπῆλθε γοῦν τὸ δεύτερον καθ' ἡμῶν ὁ ἀποστάτης Μιχαήλ, καὶ ἐπεὶ ἐκεχειρίαν εἶχεν (ἐπέγνω γὰρ ὡς αἱ βασιλικαὶ δυνάμεις ἀδυνατοῦσι τοῦτον ἀντιστάδην μαχέσασθαι), περιε-

19 D: Καὶ ἐπεὶ ἐκεχειρίαν εἶχε, περιεστοίχισε τὸ ἄστυ καὶ ἑλεπόλεις συνίστα καὶ κλίμακας ἔφερεν, ὡς ἂν διὰ τούτων περὶ τὸ ἄστυ ἀναρριχήσαιντο. ἀλλὰ τότε μὲν τραπέντες πλεῖστοι ἔργον φόνου γεγόνεισαν. αὖθις δὲ προσβολὴ περισσοτέρα περὶ τὸ ἄστυ, καὶ ἡ ἀπόκρουσις ὁμοία. ὡσαύτως καὶ ἡ τρίτη. εἶτα ἠρέμα παρεκάθηντο, καὶ οὕτως εἷλον τὸν Πρίλαπον.

tes alius alium trucidabant: tandemque pugna extrema Michaelis defectoris milites fogae se dedere, Michaelis Comneni viginti et amplius ex electioribus adversariis vivis captis, et pluribus aliis obtruncatis finem conatui fecere. namque cum essent admodum paoci, aliis militibus, qui ante eos praeliis se lmmiscuerant, ruptis ac disslpatis, ut ante narravimus, persequi minime poterant. et sic illis misere ac infeliciter, quemadmodum et iis qui apud Prilapum ceciderunt, res evenlt. postmodum Michael Comnenus, Michael Lascaris et caeteri ductores cohortium a nobis compulsl et ad Prilapum accersiti, ut consilii causa accederent, volentes nolentes concedunt. et per paucos dies nobiscum morati, cum vires ad comminus et aperto Marto Michaelem defectorem oppugnandum non suppeterent, relictis nobis revertuotur. accolarum enim perfidiam animadverterunt, et eorum, quibus custodia tradita erat, leve atqoe inconstans prudenter cauteque ingeoiom subodorati sunt. quare ipse cum iis qui in oppidi custodia erant (namque sic mandaverat imperator) Prilapi permansi.

72. Michael defector altera vice nos adoritur, et cum in tuto sua vidisset (cognoverat enim lmperatorias copias neque ad malom propulsandum neque ad resistendum idooeas), oppidum obsidione cinxit et aptavit arietes.

στοίχισε τὸ ἄστυ φρουρᾷ καὶ ἑλεπόλεις ἵστα. ἦσαν δὲ οἱ ἐντὸς καὶ οἱ σὺν ἡμῖν τὰ αὐτοῦ φρονοῦντες. πρῶτον γοῦν πεποίηκεν ἀπόπειραν, καὶ ὁπλίσας τὸ σύμπαν αὐτοῦ στράτευμα τῷ ἄστει προσέβαλε, τοξόταις καὶ σφενδονήταις εὐστόχοις χρησάμενος. καὶ κλίμακας ἔφερον, ὡς ἂν διὰ τῶν κλιμάκων ἐπὶ τὸ ἄστυ ἀναρριχήσαιντο. ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἐτράπησαν, καὶ πλείους ἐξ αὐτῶν ἔργον D φόνου γεγένηνται λίθοις βεβλημένοι καὶ ὀϊστοῖς. καὶ μέχρι μὲν ἡμερῶν τινῶν ἡσύχασαν, καὶ πάλιν οἱ ἐντὸς καὶ ἡμέτεροι τούτους ἐκίνησαν, καὶ αὖθις προσβολὴ σφοδροτέρα ἐπὶ τὸ ἄστυ, καὶ ἡ ἀπόκρουσις ὁμοία· οὐδὲ γὰρ ἠδυνήθησάν τι ποιῆσαι, μᾶλλον πεπονθότες ἢ πράξαντες. μέχρι καὶ τρίτου προσέβαλε τὸ δεινόν, καὶ τὰ ὅμοια ἐπ' ἴσης γεγένηται. ἠρέμησαν γοῦν οἱ ἐναντίοι καὶ ἐν ἡσυχίᾳ προσεφίζανον. οὐδὲ γὰρ ἐτόλμων προσεγγίσαι· μᾶλλον γὰρ ἔπασχον ἐγγίσαντες ἢ ἐποίουν. οἱ μὲν οὖν τὴν ἀπιστίαν νοσοῦντες ἐδόκουν ἐν τῇ κινήσει τῆς μάχης ὡς τὰ ἑαυτῶν βουλήματα κατορθώσαιντο· θαῦμα δὲ ἂν εἴη τοῖς ἀκούουσιν, P 83 εἰ ἑνὸς ἀνδρὸς ἥττηντο οὐ πλείους τῶν τετταράκοντα ὑπηρέτας ἔχοντος καὶ μόνῃ τῇ πίστει καὶ τῇ ἀληθείᾳ τεθαρρηκότος. ὡς γοῦν ἀδυνάτως εἶχον μάχῃ καὶ κυδοιμῷ τὰ διαβούλια οἱ καθ' ἡμῶν φρονοῦντες τὰ σφῶν κατορθώσασθαι, ἐν ἡσυχίᾳ μεμελετήκασι τὸ δεινόν, καὶ σκῆψιν ποιησάμενοι τὴν τοῦ εἰς φυλακὴν τοῦ ἄστεως συντεταγμένου στρατεύματος ζωαρκείας χάριν διοίκησιν, ἐξάγουσιν αὐτὴν τῶν ἐπάλξεων καὶ ἐπὶ τὰ σιτοφυλάκια ἀπάγουσιν. ἐξ ἐρήμης γοῦν ἀνοίγουσι τὰς πύλας οἱ ταῦτα προμελετήσαντες. B

6 τοῦτο] τότε? 18 τῇ πίστει] καὶ πίστει vulgo 23 περὶ vulgo.

oppidani, et qoi cum nobis erant, una cum eo sentiebant. igitur primom pertentat, et uoiversum militem armatum oppido applicat, ad hoc sagittariis ac funditoribus quam optimis usus; scalas item advehit, ut illis muros ascenderet. sed tunc quidem reiecti suot, et ex illis plerique saxis telisque obruti ex hominum vita migrarunt. et sic per dies nonnullos quievere, rursumque ab oppidanis et nostris comitati rursus in oppidum vebementius irrumpunt, et pari ratione reiiciuntur: neque enim aliquid profecere suo potius quam aliorum incommodo. et tertium quoque vis illa mali incaluit, tertiumque restincta est. hostis igitur finem turbandi facit, et quieta mente constitit, et appropinquare non audebat, tanquam qui maiorlbus quam inferret malis affligeretur. verumtameo qui defectiooem meditabantur, in commotione pognae consilia magis se tuto exequi posse existimabant. mirom vero id auditoris videbitur, si unius, non plures quam qoadraginta famulos habentis, fide sola et veritate freti hominis vi compescerentur. cum ergo pugna ac praelio infanda consilia malorom maebinatores exequi non possent, scelus in tranqoillitate nec alia fraude moliuntur. agmen enim, cui ad tutandum oppidum in urbe domicilium erat, vitae sustentandae caosa propugnaculis eductum ad granaria transmittunt. haec praemeditati, cum abesset

καὶ ἑάλω οὕτω τὸ τοῦ Πριλάπου ἄστυ, οὐ πολεμίων ἀρετῇ, οὐκ ἀνοχυρότητι τόπου, ἀλλὰ τῇ τῶν φυλάκων ἀβελτηρίᾳ καὶ ἀπιστίᾳ. καὶ ἡμεῖς συνεάλωμεν καὶ δεσμῶται γεγόναμεν. οὐδὲ γὰρ ὤνησεν ἡμᾶς τὸ τῆς ἀκροπόλεως φρούριον· πέτρα γὰρ ἦν, καὶ ἁλωτὴ δεκαβάθμῳ κλίμακι, εἴπερ ἐπῄεσάν τινες πολεμήσοντες. ἐν ᾗ καὶ νυκτὸς οἱ τἀναντία φρονήσαντες ἡμέτεροι ἐφορμῆσαι καθ᾿ ἡμῶν ἠβουλήθησαν ὡς ἡμᾶς τε ἀποκτενεῖν καὶ τὰ ἡμῶν ξυλλαβεῖν. ἐπεὶ δὲ αὐτὸς ταυτὶ ἐπεγνώκειν, τότε μὲν ἑαυτοὺς ἐφυλαξάμεθα καθὼς ἦν ἡμῖν δυνατόν, ἐπιλαμψάσης δὲ ἡμέρας τῷ C ἀποστάτῃ Μιχαὴλ εἰς ξυμφωνίας ξυνῆλθον. κἀκεῖνος μὲν πρὸς ἡμᾶς δέδωκεν ὅρκους ἐλευθέρους μὲν κακῶν καὶ μετὰ τῶν σφετέρων πραγμάτων παρὰ τοῦ μέρους αὐτοῦ εἰς τὴν χώραν διασωθῆναι τοῦ βασιλέως, ἡμεῖς δὲ τὸ μικρὸν ἐκεῖνο πρὸς αὐτὸν ἀπολελύκαμεν φρούριον. ἀλλ᾿ ἦσαν οἱ ὅρκοι τούτου ψευδεῖς· ἐπίορκον γὰρ ὠμωμόκει. ἔσχεν οὖν ἡμᾶς ἐν δεσμοῖς καὶ ἀπὸ χώρας εἰς χώραν μεταβιβαζομένους πεδήτας.

Ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς Θεόδωρος περὶ τούτων ἀκηκοὼς ὑπετόπασε μὲν περὶ ἐμοῦ οὐ καλῶς, ἀνθρωπίνοις δὲ λογισμοῖς ἑπόμενος ὑπετόπασεν. ὡς γὰρ ἐμεμαθήκει τοὺς κρείττους τῶν στρατη- D γούντων ἐν τῇ δυσμῇ, ἐν οἷς ἐθάρρει καὶ τὰ πολλά, ὑπὸ τὸν ἀποστάτην Μιχαὴλ γεγενῆσθαι, τοὺς μὲν καὶ πρὸ τῶν κατασχέσεων τῶν φρουρίων, ἤγουν τὸν Σκουτέριον Ξυλέαν, τὸν Ῥαματᾶν Μανουήλ, τὸν Πουλάχαν καὶ ἄλλους ἐνίους τῶν σὺν αὐτοῖς, αὖθις δὲ καὶ μετὰ τὰς κατασχέσεις, εἴτ᾿ οὖν τὸν ἐπὶ τῆς τραπέζης

exercitus, portas aperiunt. sicque Prilapi oppidum non virtute hostium, non loci imbecillitate, sed custodum socordia ac perfidia captum est, et nos una cum eo, et vinculis tradimur; quibus nec arcis castellum profuit: saxum namque erat, et expugnatu facillimum, si quis decem graduum scala illud adortus fuisset. in quod noctu, qui ex nostris adversus nos hostilia induerant, ad nos interimendos nostraque rapienda ingruere animum induxerant. haec edocti tum, uti vires concesserant, nos custodivimus. sed ubi dies coepit, cum Michaele defectore ad pactiones venio. ille etiam iureiurando se obligaverat nos a noxa immunes et meo familiarem pro viribus salvos atque incolumes imperatoriae dicioni redditurum. sic nos pusillum illud castrum dedidimus. verumtamen iusiurandum cum ille nefarie iurasset, frustra fuit, quandoquidem ille nos vinculis colligatos de loco in locum transportabat.

Igitur imperator Theodorus de his certior redditus, de me quidem haud ingenue suspicatus est, suspicatus est tamen humanis considerationibus doctus. namque ut audiit ductorum celebriores, quibus quam maxime fidebat, in Occidente Michaeli defectori cessisse, partim antequam oppida expugnarentur, uti Scuterium Xyleam, Manuelem Ramatam, Pulacham aliosque nonnullos, partim post occupatas urbes, veluti mensae prae-

Ἰσαάκιον τὸν Νεστόγγον, ὃν αὐτὸς εἰς φυλακήν, καθὰ προϊστορήκειν, ἀποκατέστησα τῆς Ἀχρίδος, καὶ ἄλλους οὐκ ὀλίγους τῶν γνωρίμων τε καὶ ὀνομαστῶν ὑπὸ τὸν ἀποστάτην ἑκόντας τελέσαι, ἐδεδίει καὶ περὶ ἐμοί, μή ποτε καὶ αὐτὸς πάθω τὰ ὅμοια· ἔθραττε καὶ γὰρ τὸν αὐτοῦ λογισμὸν τὸ ἐξ ὑπογυίου συμβὰν ἐμοὶ παρ᾽ αὐτοῦ. οἱ δὲ τὰ κατ᾽ ἐμὲ ἀκριβέστερον ἐπιγνόντες διισχυρίζοντο μὴ ἄν ποτε τοιοῦτον φανῆναί με. ἐπεὶ δὲ χρόνος παρερρύη συχνός, κἀκ τῶν ἐπερχομένων δεσμώτην ἐμάνθανεν εἶναί με καὶ εἱρκτῇ περικλείεσθαι ποδοκάκαις τε καὶ χειροπέδαις συνέχεσθαι, ἠγάπα τε τὴν πρᾶξιν καί μοι προσφιλέστερον διετέθειτο, P 84 ὁρισμοὺς δὲ ἐπεποιήκει κτημάτων πέρι τῶν ἐμῶν, μηδένα τολμῆσαι πόδα τε βαλεῖν ἐν αὐτοῖς καὶ ζημίαν ἐπεμβαλεῖν. καὶ ταῦτα μὲν οὕτως ἔσχε, τῷ δὲ βασιλεῖ Θεοδώρῳ ξυνέβη οὕτω τὰ πράγματα.

73. Ὁ μὲν οὖν τῶν Βουλγάρων ἄρχων, ὁ γυναικάδελφος αὐτοῦ Μιχαήλ, ὃς πολλὴν τὴν ἔχθραν κατά τε αὐτοῦ τοῦ γαμβροῦ καὶ βασιλέως καὶ τῶν Ῥωμαίων ἐξέτρεφε, πρὸς τοῦ πρωτεξαδέλφου αὐτοῦ Καλλιμάνου καιρίαν πληγεὶς εἰδήσει καί τινων

4 καὶ περί] γὰρ περὶ vulgo 15 D: Ὁ δὲ τῶν Βουλγάρων ἄρχων, γυναικάδελφος τοῦ αὐτοῦ Μιχαήλ, ἔχθραν μὲν εἶχε κατὰ Ῥωμαίων, ἀλλὰ πρὸς τοῦ πρωτεξαδέλφου αὐτοῦ Καλλιμάνου καιρίαν πληγεὶς ἐτεθνήκει. ὁ δὲ Καλλιμάνος τὴν ἐκείνου λαβὼν γαμετὴν τὴν Βουλγάρων ἀρχὴν ἐσφετερίζετο. ἀλλ᾽ ὁ Ρώσος Οὖρος μετὰ στρατευμάτων ἐπελθὼν τῷ Τρινόβῳ τὴν θυγατέρα τούτου, τὴν τοῦ Μιχαὴλ σύζυγον, εἴληφεν· ὁ γὰρ Καλλιμάνος προπεφόνευτο. ἐπεὶ δ᾽ ἔρημος ἐναπελείφθη κληρονόμου ἡ τῶν Βουλγάρων ἀρχή, οἱ προύχοντες τὸν Τοίχου υἱὸν Κωνσταντῖνον εἰς τὸ ἄρχειν αὐτῶν ἀνεδέξαντο. ἵνα δὲ καὶ εὐπρόσωπος αὐτῷ ἡ ἀρχὴ γένοιτο καὶ δόξειεν ἀπὸ κληρονομίας κρατεῖν, πρὸς τὸν βασιλέα Θεόδωρον πρεσβείαν πεπόμφασιν, ἵνα τὴν πρώτην αὐτοῦ θυγατέρα Εἰρήνην συζεύξῃ τῷ τοῦ Τοίχου, ἐγγόνην οὖσαν τοῦ Ἀσάν. ἐχώρισαν οὖν τὴν ἣν εἶχε γυναῖκα, καὶ πρὸς τὸν βασιλέα ἀπέστειλαν. οὕτω γοῦν ἠρέμησαν τὰ τῶν Βουλγάρων.

fectum Isaacium Nestongum, cui ipse, ut antea narravi, Achridae custodiam demandaveram, aliosque non paucos ex maxime notis atque nobilibus voluntarie se defectori subdidisse, de me quoque timebat, ne quid patrarem simile: anxie enim illius animum turbabat, quod nuper ipse in me perpetraverat. attamen de me rebusque meis enucleatius edocti me nusquam talem futurum contendebant. post tempus non modicum ex internuntiis me vinculis addictum occludi careere`, compedibus pedes, capulis manus astringi recognoscens, facinus laudare, humanius in me affici, deque rebus meis, ne aliquis in eas intruderetur damnumque inferret, decreta evulgare. et haec quidem sic se habuere. imperatori vern Theodoro res ita evenere.

73. Bulgarorum princeps, uxoris illius frater Michael, qui simultates et inimicitias, easque non leves, et in generum et in imperatorem et rem denique Romauam gerebat, a consobrino suo Callimano, consciis nonnullis

οἰκητόρων Τρινόβου, ἔξω που τοῦ τοιούτου διάγων ἄστεως εὐθὺς
B ἐτεθνήκει. ὁ δὲ φονεύσας αὐτὸν Καλλιμάνος τὴν ἐκείνου λαβὼν
γαμετὴν ἔδοξε τὴν τῶν Βουλγάρων ἀρχὴν σφετερίσασθαι. ἀλλ' ὁ
Ῥῶσος Οὖρος μετὰ στρατευμάτων ἐπελθὼν τῷ Τρινόβῳ τὴν θυ-
γατέρα τούτου τὴν τοῦ Μιχαὴλ σύζυγον εἴληφε· τὸν γὰρ Καλλι-
μάνον προύλαβόν τινες πεφονευκέναι ἐκ τόπου εἰς τόπον φεύγοντα.
ἐπεὶ δὲ ἔρημος ἐναπελείφθη κληρονόμου γνησίου ἡ τῶν Βουλγά-
ρων ἀρχή, ξυνιόντες οἱ προύχοντες εἰς βουλὴν τὸν τοῦ Τοίχου
υἱὸν Κωνσταντῖνον εἰς τὸ ἄρχειν αὐτῶν ἀναδέξασθαι ἐβουλεύ-
σαντο. ἵνα δὲ καὶ εὐπρόσωπος αὐτῷ ἡ ἀρχὴ γένοιτο, καὶ ὡς ἄν
C γε δόξειεν ἀπὸ κληρονομίας κρατεῖν, πρὸς τὸν βασιλέα Θεόδωρον
πρεσβείαν πεπόμφασιν, ἵνα τὴν αὐτοῦ θυγατέρα τὴν πρώτην,
ἥτις καὶ Εἰρήνη κατωνομάζετο, εἰς συζυγίαν τῷ τοῦ Τοίχου Κων-
σταντίνῳ ἐκπέμψειεν καὶ συζευχθῇ νομίμως αὐτῷ, ἐγγόνη οὖσα
τοῦ προκατάρξαντος Βουλγάρων τοῦ Ἀσὰν Ἰωάννου καὶ προσή-
κουσα τῇ τοιαύτῃ ἀρχῇ. ἐπεὶ δὲ ἔτυχε τὸν Τοίχου Κωνσταντῖνον
γυναῖκα νόμιμον ἔχειν, χωρισμὸν τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς πεποιήκασι,
καὶ τὴν γυναῖκα πρὸς τὸν βασιλέα Θεόδωρον ἔστειλαν. οὕτω μὲν
οὖν ἔσχε τὰ τῶν Βουλγάρων, οὕτω δὲ καὶ ὁ βασιλεὺς Θεόδωρος
τὴν ἐξ αὐτῶν ἔσχεν εἰρήνην, καὶ ἠρέμησαν ἐν ἀμφοτέροις τὰ
πράγματα.

D 74. Μετὰ δὲ ταῦτα νόσῳ δεινῇ ὁ βασιλεὺς Θεόδωρος πε-
ριπέπτωκεν. ἀπέκαμον οὖν ἐν ταύτῃ καὶ ἰατρῶν χεῖρες, καὶ πᾶσά

22 D: Μετὰ δὲ ταῦτα νόσῳ δεινῇ ὁ βασιλεὺς περιπέπτωκεν. ἀπέκαμον οὖν ἐν ταύτῃ καὶ ἰατρῶν χεῖρες. ἐν οὐκ ὀλίγῳ γοῦν χρόνῳ

Trinobi civibus, extra dictam urbem degens, letali vulnere accepto illico expiraverat. qui eum iugulaverat Callimanus, illius uxore ducta Bulgarorum principatum sibi quodammodo vindicasse visus est. sed Rosus Urus cum exercitu Trinobum aggressus filiam huius Michaelis consortem recuperat: quidam enim Callimanum ex loco in locum aberrantem antea trucidarant. cum vero herede legitimo Bulgarorum principatus destitueretur, proceres in consilium conveniunt, eliguntque Toechi filium Constantinum, ut sibi ipsis imperet; et ut speciosas regnandi causas haberet ac hereditario iure regnum possidere videretur, legatos ad Imperatorem Theodorum misere, ut filiam suam maiorem, cui nomen Irene erat, in matrimonium Constantino Toechi concederet, quae illi legitima copularetur, tanquam quae esset Asani Ioannis, qui antea Bulgaris imperarat, neptis, ideoque ad talem dominatum pertineret. sed quando Toechi Constantinus alio eoque legitimo matrimonio vinciretur, uxorem a viro separatam ad imperatorem Theodorum deducunt. sic se res Bulgarorum habebant, sic Theodorus imperator pacem recuperat: sic etiam tranquillitatem uterque aucupatur.

74. Post haec Theodorum imperatorem morbus gravis invasit. morbo medicinam facere medici non poterant; frustraque remedia omnia, quae malo

τις ἄλλη θεραπεία ἀπείρηκεν. ἐν οὐκ ὀλίγῳ γοῦν χρόνῳ τῇ νόσῳ κατεξετασθεὶς καὶ τὸ σῶμα ἅπαν κατασκελετευθείς, ἐν τῷ τέλει λόγον μετανοίας ἐν ἑαυτῷ προσλαβὼν τὸ μοναδικὸν ὑπεισῄει σχῆμα. ὡς δὲ οἱ τὰ κατ᾽ αὐτὸν ἀκριβῶς τεθεαμένοι μοι διηγήσαντο, καὶ ἐξομολόγησιν ἐπεποιήκει ψυχῆς ἀξίαν γενναίας καὶ μεγαλόφρονος. τὴν γὰρ εὐαγγελικὴν μιμησάμενος πόρνην, τὸν τῆς Μιτυλήνης ἀρχιερατικῶς προϊστάμενον εἰς τὴν τῶν αὐτοῦ σφαλμάτων ἐξαγορείαν μετακαλεσάμενος ἔμπροσθεν τῶν αὐτοῦ ποδῶν πίπτει πρὸς τοὔδαφος, καὶ δακρύων ἀπλέτοις ῥεύμασι τὴν γῆν ἐν ᾗ κατέκειτο ἔπλυνεν, ὥστε καὶ πηλὸν γεγενῆσθαι ἐκ τούτων, καθὼς οἱ κατιδόντες ταῦτα σαφῶς ἡμῖν παρεστήσαντο, καὶ P 85 τὸ "ἐγκατέλιπόν σε Χριστέ" συχνῶς ἐπεφώνει, τοῖς τῆς ἐξαγορείας λόγοις τοῦτο συμπαραπλέκων. ἐκεῖνος μὲν οὖν οὕτω βιώσας καὶ μήπω ὅλους τέτταρας ἐνιαυτοὺς αὐτοκρατορήσας· κατὰ Νοέμβριον γὰρ ἄρξας ἐν Αὐγούστῳ μηνὶ τὸ τέλος ἔσχηκε τῆς

τῇ νόσῳ κατεξετασθεὶς καὶ τὸ σῶμα ὅλον κατασκελετευθεὶς τὸ μοναδικὸν ὑπεισῄει σχῆμα, καὶ ἐξομολόγησιν ἐπεποιήκει ψυχῆς γενναίας καὶ μεγαλόφρονος, τὴν εὐαγγελικὴν μιμησάμενος πόρνην, τὸν τῆς Μιτυλήνης ἀρχιερατικῶς προϊστάμενον εἰς τὴν τῶν αὐτοῦ σφαλμάτων ἐξαγορίαν μετακαλεσάμενος, καὶ ἔμπροσθεν τῶν αὐτοῦ ποδῶν πίπτει πρὸς τοὔδαφος, καὶ δακρύων ῥεύμασι τὴν γῆν ἔπλυνεν, ἐν ᾗ κατέκειτο, ὡς καὶ πηλὸν γενέσθαι ἐκ τούτων, καὶ τὸ "ἐγκατέλιπόν σε Χριστέ" συχνῶς ἐπεφώνει, τοῖς τῆς ἐξαγορίας λόγοις τοῦτο συμπεριπλέκων. ἐκεῖνος μὲν οὖν οὕτω βιώσας καὶ μήπω ὅλους τέσσαρας ἐνιαυτοὺς αὐτοκρατορήσας· κατὰ τὸν Νοέμβριον γὰρ ἄρξας ἐν Αὐγούστῳ μηνὶ τὸ τέλος ἔσχηκε τῆς ζωῆς. ὁ μὲν οὖν νεκρὸς αὐτοῦ ἐν τῇ τῶν Σωσάνδρων ἀπεκομίσθη μονῇ, καὶ ἐτάφη ἐκεῖσε ὅπου καὶ ὁ βασιλεὺς καὶ πατὴρ αὐτοῦ. τετελευτηκὼς δὲ τρία καταλελοίπει παιδία, ἓν μὲν ἄρρεν τοὔνομα Ἰωάννην, θήλεα δὲ δύο, τὴν Θεοδώραν καὶ Εὐδοκίαν. τὰς ἑτέρας γὰρ δύο αὐτοῦ θυγατέρας ἀνδράσι συνέζευξεν, τὴν Εἰρήνην τῷ τοῦ Τοίχου υἱῷ, τὴν δὲ Μαρίαν τῷ τοῦ ἀποστάτου Μιχαὴλ υἱῷ Νικηφόρῳ, ἥτις καὶ ἐν τῷ καιρῷ τῆς τοῦ πενθεροῦ ἀποστάσεως τὸ κοινὸν ἀπέδοτο χρέος.

succurrere posse videbantur, tentata sunt. longo itaque tempore noxa conflictatus, et corpus omne exsiccatus, prope finem in animo suo dedit poenitentiae locum, et monasticum habitum induens, quemadmodum res illius sedulo ac curiose intuiti mihi narrarunt, confessionem peccatorum animo generoso ac magnifico dignam absolvit; quippe evangelicam aemulatus meretricem, Mitylenensem archiepiscopum pro delictorum confessione accersens, ante illius pedes in solum obvolutus lachrimarum indesinenter fluentium rivis terram, in qua iacebat, conspersit, adeo ut ex illis lutum concinnatum sit. sic qui illa conspexere plane nobis affirmarunt; et saepe illud "deserui te Christe" inter confessionis verba immiscens inclamabat. ita ille aetate peracta, nondum quattuor integros annos potitus mortem obit: principium enim regnandi Novembrem, Augustum finem vitae fecit. cadaver illius in Sosan-

ζωῆς. ὁ μὲν οὖν νεκρὸς αὐτοῦ ἐν τῇ τῶν Σωσάνδρων ἀπεκομίσθη μονῇ, καὶ ἐτάφη ἐκεῖσε ὅπου καὶ ὁ βασιλεὺς καὶ πατὴρ αὐτοῦ. τετελευτηκὼς δὲ ὁ βασιλεὺς Θεόδωρος τρία κατελελοίπει παιδία, ἓν μὲν ἄρρεν τοὔνομα Ἰωάννην, δύο δὲ θήλεα, τήν τε Θεοδώραν καὶ Εὐδοκίαν. τὰς γὰρ ἑτέρας δύο αὐτοῦ θυγατέρας
B ἀνδράσι πρὸ τούτου συνέζευξε, τὴν μὲν πρώτην τὴν καὶ Εἰρήνην καλουμένην τῷ τοῦ Τοίχου υἱῷ, καθάπερ ἔφημεν, Κωνσταντίνῳ, τὴν δὲ ἑτέραν τὴν καὶ Μαρίαν ὠνομασμένην τῷ τοῦ ἀποστάτου Μιχαὴλ υἱῷ Νικηφόρῳ, ἥτις καὶ ἐν τῷ καιρῷ τῆς τοῦ πενθεροῦ ἀποστασίας τὸ κοινὸν ἀπέδοτο χρέος, ὡς μέν τινες ἔφασκον, ὑπὸ τοῦ συζύγου Νικηφόρου τυφθεῖσα πολλάς, ὡς δὲ ἔνιοι ἔλεγον, φυσικῷ περιπεσοῦσα νοσήματι.

75. Ὁ μὲν οὖν υἱὸς τοῦ βασιλέως Θεοδώρου ὁ Ἰωάννης πάνυ ἀφῆλιξ ἐτύγχανεν ὢν ἐν τῷ καιρῷ τῆς τελευτῆς τοῦ βασι-
C λέως καὶ πατρός· οὔπω γὰρ τελείων ἐνιαυτῶν ὑπῆρχεν ὀκτώ. ὁ δὲ πατὴρ τούτου καὶ βασιλεὺς διαθήκην πεποίηκε, τάχα μὲν ὡς

13 D: Ἦν δὲ ὁ υἱὸς αὐτοῦ οὔπω τελείων ἐτῶν ὀκτώ. ὁ δὲ πατὴρ αὐτοῦ διαθήκην πεποίηκεν τάχα μὲν ὡς ἐπὶ τῷ παιδί, τῇ δ' ἀληθείᾳ ἐπὶ τῷ πρωτοβεστιαρίῳ αὐτοῦ τῷ Μουζάλωνι Γεωργίῳ· τοῦτον γὰρ διετίθετο τὸ κράτος ἔχειν, μέχρις ἂν ὁ τοῦ βασιλέως υἱὸς εἰς ἥβην τελείαν ἀφίκοιτο. καὶ προὐβησαν ἐπὶ τούτοις προστάξει τοῦ βασιλέως ὅρκοι παρὰ τῶν ἐντυχόντων τῷ τότε. ἀλλ' οὔπω τριταῖος ἦν ἐν τάφῳ ὁ τοῦ βασιλέως νεκρός, καὶ ὡς ἀπὸ κοινοῦ συνθήματος συνδραμόντες πάντες οἱ ἐκεῖσε (στράτευμα δὲ ἦν ἱκανὸν) καὶ οἱ πρὸς βασιλέως κεκακωμένοι ἄνδρες εὐγενεῖς, ὁ Στρατηγόπουλος Ἀλέξιος, οὗ τὸν υἱὸν τετύφλωκεν, ὁ Τορνίκης Κωνσταντῖνος, ὃν εἶχε δέσμιον, ὁ Φιλῆς Θεόδωρος, ὃν τετύφλωκεν, ὁ Ζαγαρομίτης Γεώργιος, ὃν ἐκράτει, οἱ τέσσαρες υἱοὶ τοῦ πρωτοβεστιαρίου τοῦ Ῥαοὺλ καὶ αὐτοὶ καθειργμένοι, Νικηφόρος ὁ Ἀλυάτης, οὗ τὴν γλῶσσαν ἐξέτεμεν, αὐτοβοεὶ πρὸς τὴν Σωσάνδρων μονὴν κατὰ τοῦ ἐπιτρόπου πρωτοβεστιαρίου καὶ τῶν αὐταδέλφων αὐτοῦ ἐντὸς τοῦ ἱεροῦ βήματος ξίφους ἔργον τούτους ἐποίησαν. καὶ τὸν βασιλέα ἔσκωπτον ὅτι ἀνδραρίῳ οὐτιδανῷ τὴν Ῥωμαίων ἀρχὴν ἐνεπίστευσεν.

drorum monasterium delatum, ubi imperator et pater illius antea, humatum est. fato functus imperator Theodorus tres reliquerat filios, masculum unum nomine Ioannem, feminas duas Theodoram et Eudociam. namque alias duas, antequam ipse mortem obiret, viris nuptum dederat, primam, cui et Irene nomen erat, Constantino Tocchi filio, ut diximus, alteram Mariam nuncupatam defectoris Michaelis filio Nicephoro; quae tempore defectionis soceri de medio excessit, ut quidam asserebant, a marito Nicephoro multis verberibus coercita, ut vero alii, naturali morbo extincta.

75. Theodori imperatoris filius Ioannes in obitu imperatoris patris puer impubes erat et adhuc tenellus, octo annos neque eos integros natus. ideoque pater illius ac imperator testamentum fecerat, ut quidem videbatur, pro

ἐπὶ τῷ παιδί, τῇ δ' ἀληθείᾳ ἐπὶ τῷ πρωτοβεστιαρίῳ τῷ Μουζάλωνι Γεωργίῳ· τοῦτον γὰρ ἡ διαθήκη ἐποίει τῶν Ῥωμαϊκῶν ἁπάντων πραγμάτων κύριον, ὥστε τὸ κράτος ἔχειν ἁπάσης τῆς τῶν Ῥωμαίων ἀρχῆς, μέχρις ἂν ὁ τοῦ βασιλέως υἱὸς εἰς τελείαν τὴν ἡλικίαν ἀφίκοιτο. καὶ προὔβησαν ἐπὶ τούτοις προστάξει τοῦ βασιλέως καὶ ὅρκοι παρὰ τῶν ἐντυχόντων τῷ τότε. ἀλλ' οὔπω τριταῖος ἦν ἐν τάφῳ κείμενος ὁ τοῦ βασιλέως νεκρός, καὶ ὡς ἀπὸ κοινοῦ συνθήματος συνδραμόντες πάντες οἱ ἐφευρεθέντες ἐκεῖσε D Ῥωμαῖοι — στράτευμα δὲ ἦν ἱκανὸν συνηγμένον ἐκεῖσε, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ οἱ πρὸς τοῦ βασιλέως κεκακωμένοι ἄνδρες εὐγενεῖς καὶ τῆς πρώτης τυγχάνοντες τάξεως, ὧν εἷς μὲν ὑπῆρχεν ὁ Στρατηγόπουλος Ἀλέξιος, οὗ τὸν υἱὸν Κωνσταντῖνον τετύφλωκεν, αὐτὸν δὲ καθεῖρξεν, ὁ Τορνίκης τε Κωνσταντῖνος, ὃν μέγαν πριμικήριον ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης εἶχεν καὶ πρὸς τοῦ βασιλέως υἱοῦ καθωσίωτο, ὁ Φιλῆς Θεόδωρος τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ αὐτὸς ἐξορωρυγμένος, καὶ ὁ Ζαγαρομμάτης Γεώργιος, ὃν πρωτοβεστιαρίτην μὲν ὁ βασιλεὺς ὠνόμασεν Ἰωάννης, ὁ δὲ υἱὸς αὐτοῦ παρακοιμώμενον πρῶτον τιμήσας μετὰ βραχὺ καθωσίωσε, Νικηφόρος τε ὁ Ἀλυάττης, ὃν πρὸ βραχέος ἐπὶ τοῦ κανικλείου τετιμηκὼς ὕστερον τὴν γλῶτταν ἐπ' οὐδεμιᾷ αἰτίᾳ ὁ βασιλεὺς ἐκτεμὼν καθ- P 86 ωσίωσεν, ἄλλοι τε πολλοὶ τῶν χρησίμων καὶ ὀνομαστῶν ἀνδρῶν, οἳ τοῖς στρατιώταις ξυνιόντες καὶ ἅμα συνδραμόντες καὶ ἐπὶ τῇ τῶν Σωσάνδρων συνανιόντες μονῇ κατὰ τοῦ πρωτοβεστιαρίου καὶ ἐπιτρόπου καὶ τῶν αὐταδέλφων αὐτοῦ αὐτοβοεὶ ἐφώρμησαν·

filio, re autem vera pro Georgio Muzalone protovestiario. hunc enim testamento Romanarum rerum omnium moderatorem ac dominum iustituerat, ita ut penés eum Romani imperii totius esset summa, quoadusque imperatoris filius ad perfectam aetatem pervenisset. mandata imperatoris eorum qui tunc aderant iureiurando confirmata sunt. sed nondum tertius dies, postquam imperatoris cadaver tumulo conditum est, decurrerat, et tanquam ex composito quicunque illic comperiebantor Romani, cum ibidem non exigua militum manus commeasset, concurreutes, necnon qui ab imperatore noxa atque incommodis attriti fuerunt nobiles et primae condicionis homines, inter eos et Strategopulus Alexius, cuius filium Constantinum oculis spoliaverat, ipsum carceri constrinxerat; Constantiuus Tornices magnus ab imperatore Ioanne primicerius constitutus, sed ab eius filio privatus; Theodorus Philes obcaecatus et ipse; et Zagarommata Georgius, quem imperator Ioanoes protovestiaritem crearat, filius vero illius paracoemomenon elegerat, sed quem non diu post dignitate illa exuerat; Nicephorus Alyattes paulo ante praefectus canicleii factus, postmodum nullam ob causam ab imperatore lingua imminutus, officio etiam absolutus; et plerique alii viri opportuni ac celebres cum militibus coufusi festinanter ad Sosandrorum monasterium, ubi protovestiarius sede locata iusta demortui imperatoris faciebat, properant,

ἐκεῖσε γὰρ εἶχε τὴν σκηνὴν ὁ πρωτοβεστιάριος, καὶ τὴν ὁσίαν τοῦ τεθνηκότος βασιλέως ἐπλήρου. γνοὺς οὖν ὁ πρωτοβεστιάριος τὴν ἔφοδον τοῦ λαοῦ ὥρμησε τοῦ ναοῦ ἐξιέναι· ἔνδον γὰρ ἦν τῆς B *θείας μυσταγωγίας τελουμένης ἐπακροώμενος. ἀλλά τινες τῶν τῆς βουλῆς ἐκείνης συμπαρόντες αὐτῷ, δείσαντες μὴ ἐξιὼν καὶ ἐποχηθεὶς ἐντρέψῃ καὶ πρὸς ἑαυτὸν ἐφελκύσηται τὸν λαὸν κἀντεῦθεν καὶ αὐτοὶ φωραθεῖεν, πρὸς ὁρκωμοσίας ἑτέρας ἐχώρουν. ἤδη γὰρ τοῦ βασιλέως πρὸς τὰς ἐσχάτας ὄντος ἀναπνοὰς Θεοδώρου, καὶ τῆς διαθήκης εἰς ἐπήκοον πάντων ἀναγνωσθείσης αὐτοῦ, ὀμνύουσιν ἅπαντες τὰ διατεταγμένα τῷ βασιλεῖ φυλάξαι ἀπαραποίητα. εἶτα καὶ μετὰ τὸ ἀποβιῶναι πάλιν ὀμνύουσιν ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς. τρίτον οὖν ἤδη διὰ τὰ προειρημένα ὅρκοις καὶ συνθή-* C *καις ἐμπεδωθέντες πείθουσι τὸν πρωτοβεστιάριον συνίστασθαι τοῦ ναοῦ, σὺν ἅμα τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ Ἀνδρονίκῳ, τὴν τοῦ μεγάλου δομεστίκου ἀξίαν τετιμημένῳ, καὶ τῷ πρώτῳ αὐτοῦ ἀδελφῷ, ὃς καὶ πρωτοκυνηγὸς τετίμητο. ὡς δὲ τὸ πλῆθος εἶδον γυμνοῖς τοῖς ξίφεσι κατ' αὐτῶν χωροῦντας, ἐντὸς εἰσῄεσαν τοῦ ἱεροῦ βήματος, καὶ τὴν παναγῆ περιπτυξάμενοι τράπεζαν ἐκεῖσε ξίφους ἔργον γεγένηνται, μηδὲ μετὰ τὸν φόνον οἶκτον λαβόντων τῶν φονευτῶν· τοιοῦτον γὰρ τὸν θυμὸν ὁ λαὸς ἅπας ἐνεδέξατο κατ' αὐτῶν, ὥστε καὶ μεληδὸν διατεμόντες αὐτόν, μᾶλλον δὲ κατὰ* D *ἄρθρα, ἢ καὶ σμικρὰ τῶν σαρκῶν διελόντες τεμάχια ἕκαστος τὸ οἰκεῖον τμῆμα κρατῶν τῆς ἐπιθυμίας ἐνεφορήθησαν. καὶ ταῦτα μὲν τοιοῦτον ἔσχε τὸν τρόπον.*

et adversum protovestiarium ac tutorem illiusque fratres non sine clamore irrumpunt. quare protovestiarius cognita multitudinis irruptione templo, in quo divinae mystagogiae sacrum audiebat, egredi conatur. sed quidam consilii ac facinoris fautores, qui cum eo erant, timentes ne suo exitu equo insidens multitudinis animos illectos sibi consociaret, indeque ipsorum perfidia propalaretur, ad novum iusiurandum adiguntur. nam cum Theodorus imperator extremum spiritum ageret et illius testamentum omnibus audientibus percurreretur, universi sese iureiurando ad omnia imperatoria mandata sine illa immutatione conservanda constrinxerant. praeterea postquam animam efflavit, pro iisdem sacramentum iterarunt. tertium propter iam dicta novo iureiurando et pactionibus adstricti protovestiario suadent, ut una cum fratre suo Andronico, magni domestici munere insignito, et maiore alio fratre, qui protocynegus erat, mordicus templo adhaeresceret. sed multitudinem strictis ensibus adversum se irruentem intuiti sese in sacrarium conferunt, et immaculatam amplexati mensam obtruncantur, cum neque post necem parricidarum animos ad misericordiam allexissent. tantoque populus furore insaniit, ut eo membratim diviso sive potius in articulos aut minutissimas carnis particulas discerpto, quicunque proprium frustum manu tenens pro libidine exsaturati sint. et haec quidem sic evenere.

76. *Οἱ δὲ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ πλήθους οἵ τε τῶν ἐν τέλει καὶ οἱ τῶν στρατιωτικῶν ταγμάτων σὺν τοῖς καὶ τοῦ ἱεροῦ καταλόγου (συμπαρῆν γὰρ αὐτοῖς καὶ ὁ πατριάρχης καὶ τῶν ἐπιφανεστέρων ἀρχιερέων τινὲς) σκέψιν ἐπεποίηντο περὶ τῶν κοινῶν πραγμάτων, τίς ἂν εἴη ἄξιος τὴν τούτων οἰκονομίαν λαβεῖν καὶ κρειττόνως τῶν ἄλλων διευθετήσασθαι. οὐ γὰρ προσῆκον ἔκριναν τὴν τῶν Ῥωμαίων ἀρχὴν τοσαύτην οὖσαν ὑπὸ βρεφυλλίου ὀπωριζομένου ἢ καὶ ἀστραγαλίζοντος διευθύνεσθαι, ἀλλ' ἔκριναν χρεὼν εἶναι τὸν δυνάμενον τὴν τῶν Ῥωμαίων σώζειν ὁλκάδα ἐπὶ τῶν οἰάκων καθῆσθαι βασιλείων, πολλῶν μὲν ἐναντίων πνευμάτων καταπνεόντων* P 87 *αὐτῇ, ἀλλεπαλλήλων δὲ κυμάτων καταβομβούντων καὶ ταραττόντων, καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν ἐπὶ μεγάλου τυγχάνουσαν κλύδωνος, καὶ κυβερνήτου δεδεημένην γενναίου πρὸς τὸ ὑπεράνω γενέσθαι τῶν ἐπελθόντων ταύτῃ δεινῶν. αὐτίκα γὰρ τὰ μὲν ὁμοροῦντα τοῖς Πέρσαις ταῖς ἐφόδοις ἐθορυβοῦντο ὑπὸ τῶν ἐπερχομένων κατὰ Περσῶν Ταχαρίων· οὔπω γὰρ εἰς τελείαν εἰρήνην ἀπεκατέστησαν, οὐδὲ εἰς ξυμβιβάσεις καὶ συμφωνίας βεβαίας ξυνήεσαν. καὶ τὰ ἐν δυσμῇ μέχρι καὶ αὐτοῦ τοῦ ποταμοῦ Ναξιοῦ, ὃν καὶ Βαρδάριον ὁ πολὺς καλεῖ λαός, ὁ ἀποστάτης Μιχαὴλ ὑφ' ἑαυτὸν* B *ἐποιήσατο, καὶ τὰ ἐν αὐτῇ πολίχνιά τε καὶ φρούρια παρεστή-*

1 D: *Καὶ οὕτω συνελθόντες ἅμα τῷ ἱερῷ καταλόγῳ καὶ τῷ πατριάρχῃ σκέψιν ἔθεντο τὸ τίς ἂν εἴη ἄξιος περὶ τὴν κοινῶν πραγμάτων διοίκησιν. ἠρωτοῦντο γοῦν οἱ Ῥωμαῖοι, εἶτα Λατῖνοι, εἶτα Σκύθαι, καὶ πάντες τὸν Κομνηνὸν Μιχαὴλ τὸν Παλαιολόγον ἐπέλεγον καὶ τοῦ παιδὸς ἐπίτροπον εἶναι καὶ τῶν κοινῶν διοικητήν. καὶ ὡς ἐν ὀλίγῳ ταινίᾳ δεσποτικῇ αὐτὸν ἀναδοῦσι, καὶ μετὰ μικρὸν εἰς βασίλειον ἀνήχθη περιωπήν.* 10 *βασιλείων] τῶν βασιλείων?*

76. Verum ex Romano populo tum in dignitate constituti tum militarium cohortium ductores, et cum eis sacri senatus principes, quibuscum una et patriarcha et celebriorum archiepiscoporum plerique, de rebus publicis consultarunt, quisnam earum administrationem in se suscipere dignus atque idoneus haberetur et aliis melius imperio consulere posset. haud enim conveniens esse existimarunt, Romanum imperium, maiestate ac dignitate tantum, a puerulo, qui vel fructibus allici poterat vel talis adhuc luderet, gubernari: sed necessarium esse iudicarunt eum clavum tanti imperii tenere et gubernacula rei publicae tractare, qui tutam a naufragio navim adversariorum ventorum vi impetitam, variorum fluctuum strepitu turbatam ac fere obrutam, et ut verbo expediam, ingenti tempestate periclitantem, ideoque gubernatore generoso atque accommodo ad eam ab imminentibus opprimentibusque miseriis conservandam indigentem, conservare posset. statim enim Persarum confinia ab irruptione adversus Persas cóncurrentium Tachariorum, cum non adhuc stabili amicitia firmarentur neque ad certam pactionem ac concordiam convenissent, notabilius turbabantur; et in Occidente ad Naxium flumen, quem plebs Bardarium vocat, defector Michael omnia occupaverat, et in ea regione oppidula et castra sibi addixerat adeo, ut ea

σατο, καὶ ἀφόβως τούτων ἦρχε καὶ ἀκινδύνως ἐδέσποζεν. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἑτέρα τις προσδοκία τοὺς πολλούς, μᾶλλον δὲ τοὺς ἐχέφρονας ἔθραττε, τὰς ἐπιγαμβρίας φημὶ τοῦ ἀποστάτου Μιχαήλ· τόν τε γὰρ ῥῆγα Σικελίας Μαφρέ, καθὼς προειρήκαμεν, τῇ ἑαυτοῦ θυγατρὶ Ἑλένῃ συνέζευξε, καὶ κῆδος δὲ ἄλλο ἐπὶ τῇ θυγατρὶ αὐτοῦ Ἄννῃ μετὰ τοῦ τῆς Ἀχαΐας πρίγκιπος ἐπεποίητο. ἦν δὲ καὶ ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει τὸ τῶν Λατίνων γένος, ἐχθρὸν
C καὶ αὐτὸ τυγχάνον Ῥωμαίοις, ἐν οἷς καὶ βασιλεύων ὁ Βαλδουῖνος ἐτύγχανεν. οὕτω μὲν οὖν τῶν πραγμάτων δυσχερῶς εἶχεν ἡ τῶν Ῥωμαίων ἀρχή, ἐζήτουν δὲ ἄρα οἱ προύχοντες τὸν καλῶς αὐτῶν προστησόμενον. ξυμπάντων δὲ οἱ ὀφθαλμοὶ πρὸς τὸν Κομνηνὸν Μιχαὴλ ἀφεώρων, οὗ πολλάκις ὁ λόγος ἀπεμνημόνευσεν. ἐπειδὴ δὲ ἔδει καὶ ἐρωτήσεις γενέσθαι πρὸς τὸν λαόν, ἵνα σχοῖεν σφῶν αὐτῶν ἀπόπειραν τῆς βουλήσεως καὶ γνοῖεν ἑκάστου πρὸς ὃν ἔχει οὗτος ῥοπήν, αἱ πεύσεις κατὰ γένη καὶ κατὰ τάξεις ἐγένοντο.
D καὶ πρῶτον μὲν ἠρωτοῦντο οἱ Ῥωμαῖοι, καὶ ἁπαξάπαντες ὁμοθυμαδὸν ὡς ἐξ ἑνὸς στόματος τὸν Κομνηνὸν Μιχαὴλ ἐθέλειν εἶναι ἔλεγον τῶν Ῥωμαϊκῶν πραγμάτων κηδεμόνα καὶ φροντιστὴν καὶ ὡς οἰκεῖον δεσπότην ἔχειν αὐτόν. καὶ τὸ Λατινικὸν δὲ φῦλον ἐρωτηθὲν οὐ πολλῆς ἐδεήθη τῆς ἀποκρίσεως, ἀλλ' εὐθὺς τὸν Κομνηνὸν Παλαιολόγον τὸν Μιχαὴλ ἐζήτουν καὶ οὗτοι ἀρχηγὸν ἁπάντων τελεῖν. ἐπεὶ δὲ καὶ τὸ Σκυθικὸν ἤροντο γένος, οὐ βαρβαρικῶς ἀπεκρίνοντο ἀλλὰ καὶ λίαν Ἑλληνικῶς τε καὶ συνετῶς, καὶ οὐ κρείττονα ἄλλον εἰδέναι δυσχυρίζοντο εἰς τὸ ἄρχειν ἁπάντων τοῦ

sine ullo metu teneret et discrimine potiretur. praeterea et alia suspicio plurimos, sed prudentes potissimum, augebat, defectoris Michaelis inquam generi. namque Manfredo Siciliae regi, ut praenarravimus, filiam Helenam matrimonio coniunxerat, et aliam affinitatem ex filia sua Anna cum Achaiae principe contraxerat. quin etiam Cpoli Latina gens Romanis adeo inimica, quam Baldoinus sustinebat, insederat. hac ratione Romanorum imperium graviter aegrum vehementerque undique laborans qui probe regeret, proceres investigare. omnium nihilominus oculi in Michaelem Comnenum, cuius saepe meminimus, ferri. verum cum de hoc populus etiam expostulandus esset, ut cuiusnam ille sententiae esset ipsi experirentur, et in quem magis animis propenderet cognoscerent, interrogationes secundum genera et ordines institutae sunt. et primum quidem Romani sciscitantur. illi universi confertim, unoque ore, non alium praeter Michaelem Comnenum Romanarum rerum tutorem ac curatorem, et eum veluti dominum proprium agnoscere se velle fatebantur. cum ex Latina natione quaereretur, non multa expectatione opus fuit, tanquam quae subito Michaelem Palaeologum omnium summum principem postulavit. cum Scytharum quoque genus percontarentur, non barbare sed Graece admodum prudenterque respondit, et Michaele Comneno praestantiorem, cui summa imperii dedi deberet, se te-

Κομνηνοῦ Μιχαήλ. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ὁ ἱερὸς κατάλογος, ἐπεὶ τὸν Κομνηνὸν ἑώρα Μιχαὴλ πρὸς τὸ ἀντιλαβέσθαι τῶν Ῥωμαϊκῶν πραγμάτων οὐ μικρῶς δυσχεραίνοντα, ἀλλ' οἷον κατοκνοῦντα καὶ ἀναβαλλόμενον τὴν ἐγχείρησιν καὶ τάχα καὶ ὡς αἰτίαν τιθέντα τὸν πρὸ βραχέος προβάντα ὅρκον ἐπὶ τῷ τοῦ βασιλέως Θεοδώρου παιδί, οὐ μόνον ἀγράφως αὐτῷ συνεχώρουν τῆς πράξεως, ἀλλὰ P 88 *καὶ ἔγγραφον ἐξέθεντο τόμον, ἐν ᾧ σὺν τῷ πατριάρχῃ οἱ ἀρχιερεῖς πάντες ὑπογεγράφασι, διαλαμβάνοντα ὡς οὐ μόνον ἐν τῷ ἀδεκάστῳ βήματι τοῦ Χριστοῦ οὐχ ὑφέξει λόγους τοῦ πράγματος, ἀλλὰ καὶ στέφανοι θειότεροι τούτῳ πλακήσονται ἕνεκα τοῦ εἰς σωτηρίαν ἐληλυθέναι τοῦτον τοῦ χριστωνύμου λαοῦ. οὕτω μὲν τὸν τοῦ Κομνηνοῦ Μιχαὴλ λογισμὸν ἀποτινάξαι τὴν δειλίαν φρονίμως, καὶ ὡς δέον ἦν, ἀπειργάσαντο,* (77) *καὶ οὕτω μὲν καὶ ὁ Κομνηνὸς Μιχαὴλ τὸν ἀγῶνα τῆς βασιλείου αὐλῆς ὑπεισέδυ. καὶ πρῶτα μὲν ἐν τῷ δεσποτικῷ τοῦτον ἀνήγαγον ἀξιώματι, καὶ ται-* B *νίαν δεσποτικὴν τῇ τούτου περιτιθέασι κεφαλῇ. μικρόν τι πάνυ χρονικὸν παρῆλθε διάστημα, καὶ ἑκὼν ἄκων εἰς τὴν βασίλειον*

13 D: *Ἐπεὶ δ' ἀπὸ τῶν μεγιστάνων ὁ Καρυανίτης ἦν, ὃς καὶ φόνον κατεψηφίσατο τῶν Μουζαλώνων, τοῦτον ὁ βασιλεὺς Μιχαήλ, ἵνα μή τι νεωτερίσῃ, ἐν εἱρκτῇ ἔθετο. ὁ δὲ ἀποδρὰς περὶ τὰ τῶν Περσῶν ᾤχετο, κατασχεθεὶς δὲ ὑπὸ τῶν Τουρκομάνων πεφόνευται. ἐναπολέλειπτο δὲ ἀπὸ τῶν περιωνύμων ὁ Ἄγγελος Ἰωάννης ὁ πρωτοστράτωρ, ὃς κατὰ τὴν δυσμὴν ἦν. τοῦτον πέμψας ὁ βασιλεὺς ἤθελεν ἀγαγεῖν, καθ' ὁδὸν δὲ βέλει τρωθεὶς ἐτεθνήκει. ὁ γὰρ βασιλεὺς τὸν αὐτάδελφον αὐτοῦ μέγαν χειροτονήσας δομέστικον, καὶ τὰ στρατεύματα παραδοὺς αὐτῷ, εἰς δύσιν ἐκπέπομφε κατὰ τοῦ ἀποστάτου Μιχαήλ. ὡς δ' ἀνηγορεύθη, σεβαστοκράτορα εἶναι τοῦτον πέπομφεν. συνῆν δὲ αὐτῷ καὶ Στρατηγόπουλος Ἀλέξιος καὶ ὁ πρωτοβεστιάριος Ῥαοὺλ Ἰωάννης. τετίμηκε δὲ καὶ τὸν Στρατηγόπουλον μέγαν δομέστικον, καὶ τὸν ἐξ ἑτέρας μητρὸς αὐτάδελφον αὐτοῦ Κωνσταντῖνον Καίσαρα τετίμηκε καὶ εἰς τὰ τῆς Παφλαγονίας ἔστειλε μέρη.*

nere neminem contendebant. quin immo sacer senatus Michaelem Comnenum multo nisu rerum Romanarum administrationem detrectantem, procrastinantem atque deludere provinciam conantem, et forte etiam non multum ante tempus de Theodori imperatoris filio sacramentum causantem, patriarcha et caeteri omnes praesules non tantum voce, sed scripto etiam tomo, in quo ea continebantur, tantum abesse ut pro tali conatu apud iustum iudicem Christum rationem redderet, ut coronis divinioribus potius coronandus esset, quod in salutem Christiani populi accessisset, suadebant, atque facultatem similia in se recipiendi concedebant. sicque ut Comnenus Michael metum animo pelleret, prudenter sane, et uti necesse erat, effecerunt. (77) Ita Michael Comnenus imperatorii dominatus certamen adiit. et primum quidem eum despotica dignitate exornant: mox taenia etiam despotica caput coronant. nec multum temporis processit, et ipse volens nolens,

ἀνήχθη περιωπήν, πολλὰ πρὸς τῶν προυχόντων ἐκβιασθεὶς, καὶ οἷς τὰ κοινὰ τῶν πραγμάτων ἔμελε· καὶ γὰρ ἐπὶ τῆς βασιλικῆς ἀσπίδος οἱ τῶν ἐν τέλει καὶ οἱ ἄλλοι τῶν στρατευμάτων κρείττους ὄντες καθίσαντες βασιλικῶς ἐπευφήμησαν. ἐπεὶ δὲ ἔδει καὶ βασιλικῷ διαδήματι τοῦτον στεφθῆναι, ἐπὶ τὴν προκαθημένην πόλιν τῶν Βιθυνῶν ἀφίκετο Νίκαιαν, ἔνθα παρὰ τοῦ πατριάρχου Ἀρσενίου τὸ βασιλικὸν ἐταινιώθη διάδημα. ἐπεὶ δὲ ἀπὸ τῶν τοῦ C βασιλέως Θεοδώρου ἐκκρίτων δοκούντων εἶναι καὶ μεγιστάνων ὁ Καρυανίτης, ὃν καὶ πρωτοβεστιαρίτην ἐκεῖνος προέβαλεν, ἐσώζετο, ὃς καὶ τῶν προειρημένων τοῦ τε πρωτοβεστιαρίου καὶ τῶν αὐταδέλφων αὐτοῦ φόνον εἰργάσατο (ἐκεῖνος καὶ γὰρ τῷ τότε τὴν Ῥωμαϊκὴν στρατιὰν ἐπεκράτει), τοῦτον ὁ βασιλεὺς Μιχαὴλ, ἵνα μή τι νεωτερίσῃ, ἐν εἱρκτῇ ἔθετο. ὁ δὲ ἀποδρὰς ἐπὶ τὰ τῶν Περσῶν ᾤχετο, ὑπό τινων δὲ Τουρκομάνων κατασχεθεὶς ἐσκύλευται μὲν τὰ αὐτοῦ καὶ αὐτὸς δὲ πεφόνευται. ἐναπολέλειπται δὲ D ἀπὸ τῶν μεγάλων καὶ περιωνύμων ὁ Ἄγγελος Ἰωάννης, ὃς καὶ πρωτοστράτωρ ἦν καὶ κατὰ τὴν δυσμὴν διῆγεν, ἔχων ὑφ᾽ ἑαυτὸν οὐ σμικράν τινα μοῖραν τῆς στρατιᾶς. τοῦτον μετὰ τὸν πρωτοβεστιάριον ὁ βασιλεὺς ἐφίλει Θεόδωρος, κἀν ταῖς τιμαῖς καὶ πᾶσιν ἄλλοις ἁπλῶς τὰ δευτερεῖα ἔφερεν· εἰς ὃν ὁ βασιλεὺς ἀπέστειλέ τινας τῶν αὐτοῦ εἰς αὐτὸν ἀγαγεῖν, καθ᾽ ὁδὸν δὲ δειλίας οὗτος βέλει τρωθεὶς ἐτεθνήκει. οὗτοι μὲν οὖν ἦσαν οἱ πρόκριτοι τῶν ἐκείνου καὶ οἱ πρώτιστοι τῶν ἐν ἀξιώμασιν, οἱ δ᾽ ἄλλοι ἀνθρώπια

13 περὶ vulgo.

vi ab eminentioribus, et quibus res publicae curae erant, adactus ad imperatorium culmen ascendit. etenim imperatorio scuto, qui in dignitate, et alii cohortium celebriores, collocatum acclamationibus prosequuntur, et imperatorio diademate coronandus ad reginam Bithynarum urbium Nicaeam proficiscitur, in qua a patriarcha Arsenio corona imperii decoratur. quando vero ex iis qui apud Theodorum imperatorem selectiores esse ac praecipui videbantur, Caryanites protovestiarii dignitate ab eo decoratus reliquus erat, qui iam dictorum protovestiarii et fratrum illius necem patraverat et tunc temporis Romanam militiam gubernabat, ne quid novi attentaret, in carcerem a Michaele imperatore intruditur. ille fuga sese surripiens ad Persas commeat, sed a quibusdam Turcomanis interceptus rebus spoliatur et ipse de medio tollitur. e principibus etiam et magni nominis viris Ioannes Angelus, munere protostrator, in Occidente aetatem agebat, non exiguae militiae partis praefectus. hunc post protovestiarium imperator diligebat Theodorus, illique in honoribus aliisque omnibus plane secundas tribuebat. eum ut ad se duceret, quosdam e familiaribus imperator miserat: sed inter eundum metu obrutus expiravit. hi itaque inter eos qui in dignitatibus erant et praecipui apud eum habebantur, primas sine controversia ferebant. caeteri

ὑπῆρχον οὐ πολλοῦ λόγου ἄξια· διὰ ταῦτα καὶ ὡς καταπεφρονημένοι παρείθησαν. ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς Μιχαὴλ πρὸ τοῦ βασιλικῶς στεφθῆναι τὸν αὐτάδελφον αὐτοῦ Ἰωάννην τὸν Κομνηνόν, μέγαν χειροτονήσας δομέστικον καὶ τὰ Ῥωμαϊκὰ τούτῳ παραδοὺς στρατεύματα, εἰς τὰ δυτικὰ μέρη κατὰ τοῦ ἀποστάτου Μιχαὴλ P 89 ἐκπέπομφε. συνεξαπέστειλε δὲ αὐτῷ καὶ τὸν Στρατηγόπουλον Ἀλέξιον καὶ τὸν Ῥαοὺλ Ἰωάννην τὸν τοῦ πρωτοβεστιαρίου Ῥαοὺλ πρῶτον υἱόν, σὺν τοῖς δὲ καὶ ἄλλους στρατηγεῖν εἰδότας καὶ μάχαις ὡς δέον συμπλέκεσθαι. ἐπεὶ δὲ ἀνηγορεύθη καὶ βασιλεὺς ὁ βασιλεὺς Μιχαήλ, τὸν μὲν αὐτάδελφον αὐτοῦ τὸν Κομνηνὸν Ἰωάννην σεβαστοκράτορα τετίμηκεν, ἐξαποστείλας αὐτῷ ἐν τῇ δυσμῇ ὄντι τὰ τοῦ ἀξιώματος σύσσημα, τὸν δὲ Στρατηγόπουλον Ἀλέξιον μέγαν ἐτετιμήκει δομέστικον, τὸν δὲ αὐτάδελφον αὐτοῦ Κωνσταντῖνον ἐξ ἑτέρας ὄντα τούτῳ μητρὸς τῷ τοῦ Καίσαρος τετίμηκεν ἀξιώματι καὶ εἰς τὰ τῆς Παφλαγονίας ἔστειλε μέρη, τὰς ἐκεῖσε B πόλεις καὶ τὸν στρατὸν ἐπισκεψόμενον καὶ τὰ φρούρια.

78. Ἐπεὶ οὖν ἐγκρατὴς τῶν βασιλικῶν σκήπτρων ὁ Κομνηνὸς γεγένηται Μιχαήλ, πάντας μὲν τοὺς ἐξ ὁποιασδή τινος αἰτίας κατασχέτους ὄντας ὑπὸ τοῦ βασιλέως Θεοδώρου ἢ καὶ ἀλ-

17 D: Καὶ ἦν χαρὰ ὡς ἐκ σκοτομήνης εἰς φέγγος ἢ ἐκ κλύδωνος εἰς γαλήνην ἢ ἐκ χειμῶνος εἰς ἔαρ ἢ ἐκ λαίλαπος εἰς νηνεμίαν ἢ ἐξ ἀθυμίας εἰς ἡδονήν. οἱ δ' ἐν πόλει Λατῖνοι καὶ ὁ ἐν αὐτῇ βασιλεύων πρεσβείαν ἔστειλαν πρὸς τὸν βασιλέα ἀπὸ Θεσσαλονίκης ποιούμενοι ζήτησιν, ἵνα δοίη ταῦτ' αὐτοῖς καὶ πᾶσαν τὴν ἄλλην χώραν ἕως τῆς Κωνσταντίνου. ὁ δὲ βασιλεὺς ἀστειότερον πρὸς σφᾶς ἀπελογήσατο, ὡς ἐν Θεσσαλονίκῃ ὁ ἐμὸς πατὴρ ἡγεμονεύων ἐτεθνήκει· ὡς οὖν πατρίδος θέλω ἄρχειν αὐτῆς. ταῦτ' ἀκηκοότες οἱ πρέσβεις ὑποκνηστιῶσαν ἔσχον τὴν ἀκοήν, καὶ "παραχώρησον ἡμῖν ἐκ τῶν Σερρῶν" αὐτῷ ἔφησαν. καὶ ὃς "ἐκεῖ πρῶτον ἡγεμονεύειν ἠρξάμην, καὶ οὐ χρεὼν ταύτην καταλιπεῖν με." οἱ δὲ "καὶ δὸς ἡμῖν ἐκ τοῦ Βολεροῦ τὰ μέχρις ἡμῶν." καὶ ὃς "πολλάκις"

leves homunculi, nulla consideratione digni, ideoque tanquam nullius sortis homines negleximus. igitur imperator Michael antequam regio more coronaretur, fratrem germanum suum Ioannem Comnenum magnum domesticum constitutum Romanis illi concreditis agminibus in occiduas partes adversus Michaelem defectorem dimittit, et illi Alexium Strategopulum, Ioannem Raulum, primum protovestiarii Raulis filium, aliosque militiam doctos et cum adversario congredi, uti par est, gnaros socios adiungit. Michael ipse imperator acclamatus fratrem suum germanum Ioannem Comnenum sebastocratorem fecit, et ad eum in occiduis morantem dignitatis insignia transmisit. Strategopulum Alexium magnum domesticum creavit, et alterum fratrem Constantinum, ex alia ortum matre, Caesaris munere decoratum in Paphlagoniam amandavit, ut urbes iu ea exercitum oppldaque inviseret.

78. Sed cum regendi potestatem sibi asseruisset, omnes ex quacunque causa ab imperatore Theodoro custodiae mancipatos aut quomodolibet ne-

λως παρεωραμένους ἀνερρύσατό τε καὶ ἀνεκαλέσατο, καὶ δωρήμασιν ἁδροτέροις τούτους ἐδεξιώσατο. ἀλλὰ καὶ ἁπαξαπλῶς πρὸς πάντας φιλοτιμότερον ἐχρήσατο τῇ ἀρχῇ, ἀφειδῶς ἐπιχέων τούτοις τὰ χρήματα. καὶ ἦν ἰδεῖν τὸ τῶν Ῥωμαίων πλῆθος, κἂν οἱουδή τινος ἔτυχε τάγματος κἂν οἱασδή τινος τύχης καὶ C ἐπιτηδεύματος οἱουδή τινος, πολλῆς τῆς ἡδονῆς ἐμφορούμενον καὶ ἐπιχαῖρον τοῖς πράγμασιν. ὥσπερ γάρ τις ἐκ σκοτομήνης βαθείας εἰς καθαρώτατον ἡλίου φέγγος ἐπέλθῃ ἢ καὶ ἀπὸ κλύδωνος εἰς γαλήνην ἢ ἐκ χειμῶνος εἰς ἔαρ ἢ εἰς νηνεμίαν ἐκ λαίλαπος, κἀκ τῆς πολλῆς ἀνίας μεταμειφθείη εἰς ἡδονήν, οὕτως ἅπαντες ἐπεγάννυντο καὶ ἐσκίρτων ὑφ᾽ ἡδονῆς, τῆς προτέρας ἐπιλελησμένοι ἀλγεινοτέρας καὶ πικρᾶς διαγωγῆς. οἱ μὲν οὖν ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει Λατῖνοι καὶ ὁ ἐν αὐτοῖς τάχα βασιλεύων Βαλδουῖνος πρεσβείαν ἔστειλαν πρὸς τὸν βασιλέα, ὑπέρογκά τινα ζητοῦντες D καὶ ἀτόπων ὄντα ἐγγύς· καταφρονητικῶς γὰρ διατεθέντες πρὸς τὸν βασιλέα ὡς νῦν τῆς ἀρχῆς ἁψάμενον βαρείας τὰς ζητήσεις ἐποίουν. καὶ πρῶτον μὲν ἤρξαντο ἀπὸ τῆς πόλεως Θεσσαλονίκης ποιεῖσθαι τὴν ζήτησιν, ἵνα παράσχῃ ταύτην τούτοις ὁ βασιλεὺς καὶ πᾶσαν τὴν ἄλλην χώραν ἄχρι καὶ τῆς Κωνσταντίνου αὐτῆς. ὁ δὲ βασιλεὺς τῶν τοιούτων ἀκροασάμενος ἀστειότερον πρὸς σφᾶς αὐτοὺς τὸν ἀπόλογον ἐποιήσατο, ὡς ἡ πόλις αὕτη πατρίς μου οἷον

φησὶν "ἐκεῖσε ἐθήρευσα, καὶ οὔ μοι κέκριται ἄξιον ἀφεῖναι τοῦτον τὸν χῶρον." "τί οὖν ἡμῖν δίδως;" οἱ πρέσβεις ἀντέφησαν. "ἐγὼ μὲν" ἔφη "οὐδέν. ἀλλ᾽ εἴπερ τὴν ἐξ ἐμοῦ λαβεῖν θέλετε εἰρήνην, ἐθέλω τοὺς ἐν Κωνσταντίνου Λατίνους πρὸς τὴν Ῥωμαίων τελεῖν ἀρχὴν μερίδα μὲν ἐκ τοῦ κομερκίου ἡμίσειαν, κἀκ τοῦ χρυσοφητείου ὡσαύτως. εἰ δ᾽ οὖν, ἀλλ᾽ ἔστω μάχη."

7 γάρ] γὰρ εἰ?

glectos liberavit et revocavit et munificentioribus donis cohonestavit, et ut rem in paoca conferam, erga omnes dominatione splendidius usus est, et large effuseqoe pecunias distribuit. tum Romanorum multitudinem, cuiuscunque illa ordinis, cuiuscunque generis aut instituti foisset, multa exultare laetitia et rebus secundis gaudere, intueri omnes poterant. quemadmodum enim, dum quis e densissimis tenebris in purissimum solis iubar emergens, aut e tempestate in tranquilla aut ex hieme in vernum aut ex procella in quieta accesserit, aut etiam ingentem moerorem in gaudium transmotavit, laetitia differtur, ita omoes voluptate quadam perfundi et gaudio cumulari atque exilire, miserrima deterrimaque prioris vitae ratione e pectore oculisque amota. Latini, qui Cpoli erant, et Balduinos illorum moderator ad imperatorem legatos praetumida quaedam et pene absurda quaeritantes miserunt. contemptius namque erga imperatorem, tanquam qui tum primom imperium assumpserat, affecti immoderatis postulationibus orgebaot; et ab ipsa Thessalonica initium facientes, ut eam sibi et reliquam omnem regionem Cpolim usque imperator concederet, poscebant. his auditis imperator responsum lepidum sane neque iuvenustum dedit. eam scilicet urbem sui pa-

τυγχάνει· ἐκεῖσε γὰρ ὁ ἐμὸς πατὴρ ἡγεμόνευεν, ὃν καὶ ὑμεῖς οἴδατε τὸν μέγαν δομέστικον. ἀλλὰ καὶ ἐν αὐτῇ οὗτος τὸ ζῆν ἐξεμέτρησεν, καὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐκεῖσε τέθαπται. πῶς οὖν δέον ἐστὶ ταύτην τὴν πόλιν ἔξω τῆς ἐμῆς τυγχάνειν ἀρχῆς; ταῦτα ἀκηκοότες οἱ πρέσβεις ὑποκνηστιῶσαν ἔσχον τὴν ἀκοήν, ὡς τάχα τινὰ P 90 τῶν ζητουμένων παράσχῃ τούτοις ὁ βασιλεύς, καὶ μεταβαλόντες τὸν λόγον "οὐκοῦν" ἔφησαν, "ὦ βασιλεῦ, παραχώρησον ἡμῖν ἐκ τῶν Σερρῶν αὐτῶν κατασχεῖν τὰ λοιπά." καὶ ὁ βασιλεὺς "οὐδ' αὐτήν μοι προσήκουσαν ποιεῖσθε τὴν ζήτησιν. πρώτως γὰρ ἐν αὐτῇ πρὸς τοῦ μακαρίτου βασιλέως τοῦ θείου μου ἡγεμονεύειν χώρας ἠρξάμην, καὶ πρώτως ἐν αὐτῇ ἐστρατήγησα, καὶ φιλῶ τὸν τόπον ὡς σύνηθες ἔδαφος. οὐ χρεὼν γοῦν οὐδὲ ταύτην τὴν πόλιν καταλιπεῖν." εὐχερῶς γοῦν οἱ πρέσβεις ἐκ τόπου μετεπήδων εἰς τόπον, καὶ μηδὲν ἔχοντες, εἰ καί τι λάβοιεν, ἀγαπᾶν ὡς κερδή- B σαντες, καὶ "ὦ βασιλεῦ" ἀντεῖπον, "καὶ δὸς ἡμῖν ἐκ τοῦ Βολεροῦ τὰ μέχρις ἡμῶν." καὶ ὁ βασιλεὺς "ἐν τούτοις τοῖς τόποις πολλάκις ἐθήρευσα, καὶ σχεδὸν τὸ καλῶς χρᾶσθαι ταῖς θήραις ἐν τούτῳ μεμάθηκα, καὶ οὔ μοι κέκριται ἄξιον τοῦτον ἀφεῖναι τὸν χῶρον, ἔνθα καὶ πάλιν ἀγαπῶ θηρεύειν καὶ ἄγραις ζώων ἐφήδεσθαι." "τί γοῦν ἡμῖν δίδως;" ἀντέφησαν οἱ πρέσβεις τῷ βασιλεῖ. "ἐγὼ μὲν" ἔφη ὁ βασιλεὺς "οὐδέν. ἀλλ' εἴπερ ἐθέλετε τὴν ἐξ ἐμοῦ εἰρήνην λαβεῖν (καλῶς γάρ με ἐπίστασθε, καὶ τὴν ἐξ C ἐμοῦ μάχην ξυνίετε, ἡνίκα τὴν ἡγεμονίαν Βιθυνίας καὶ Ταρσίας

14 ἠγάπων interpres.

triam quodammodo esse; in ea patrem suum, quem ipsi optime noverant, magnum domesticum principatum obtinuisse; in ea vitae finem fecisse, in eaque cadaver illius sepulturae mandatum. quomodo itaque ea urbs extra potestatem meam fuerit? audiunt legati: adhuc tamen pruritu aurium aliqua concessurum imperatorem sperabant, et mutata oratione "igitur" aiunt "imperator, concede nobis ab Serris ipsis reliqua possidere." et imperator "neque iuste neque decenter haec postulatis. primum enim in ea a beatae memoriae imperatore patruo meo loci dominatum habui, illic dominationis meae exordia, illic militiae prima incunabula; et loco tanquam familiari solo delector. haud itaque erit operae pretium illum amittere." legati de loco in locum facili negotio sermonem convertere, et cum nihil haberent, si quid impetrassent, eo contentos esse, ac si victoriam fuissent consecuti. et "o imperator" excipiunt, "saltem nobis e Bolero ad nostra permitte." tum imperator "illis in locis saepissime venationi operam dedi, et venationibus non male uti in illis apprehendi. indignum itaque videtur locis illis renuntiare, ubi rursus venationi incumbere gestio et ferarum capturis animum oblectare." "quid igitur nobis donas?" legati imperatori responderunt. "ego quidem" infit imperator "nihil. sed si pacem ex me habere concupiscitis (bene namque me nostis, et quid pugnando valeam; iamque satis didicistis cum Bithy-

εἶχον, ὅπως ὑμῖν οἶδα μαχέσασθαι), ἐθέλω τοὺς ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει Λατίνους πρὸς τὴν τῶν Ῥωμαίων τελεῖν ἀρχὴν μερίδα μὲν τὴν ἐκ τοῦ κομμερκίου αὐτῶν, τὴν ἀνάλογον ὡσαύτως εἰσόδον. εἰ ταῦτά μοι παρασχεῖν ὑποσχοίητε, εἰς εἰρήνην συνέρχομαι. εἰ δ' οὖν, ἀλλ' ἔστω μάχη, ἥτις σὺν θεῷ φάναι μᾶλλον λυσιτελήσει Ῥωμαίοις." οὕτως καταισχυνθέντες οἱ τῶν Λατίνων πρέσβεις ἄπρακτοι πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν ὑπενόστουν.

79. Καὶ πρὸς τὸν ἀποστάτην δὲ Μιχαὴλ ἐστείλατο πρεσ-
D βείαν ὁ βασιλεὺς διὰ τοῦ Φιλῆ Θεοδώρου τοῦ πρὸς τοῦ βασιλέως Θεοδώρου τετυφλωμένου. καὶ ἡ πρεσβεία πρᾳεῖα καὶ πολλὰ ὑπενδιδοῦσα τῶν προσηκόντων ἄστεων καὶ χωρῶν· παρεχώρει γὰρ τῷ ἀποστάτῃ ὁ βασιλεύς, πρὸς ἀγάπην ἐφέλκων αὐτόν. ὀλίγα δὲ ἄττα ἀνεκαλεῖτο, καὶ οἷα οὐκ ἦν εἰκὸς παριδεῖν. ἀλλ' ἦν ὁ ἀποστάτης πρὸς τὰς ἀκροάσεις σκληρὸς καὶ πρὸς τοὺς λόγους ἀπόκροτος· οὐ μόνον γὰρ τὴν πρεσβείαν οὐ κατεδέξατο, ἀλλὰ καὶ τὰς ἀποκρίσεις οὐ προσηκούσας ἐποιεῖτο. ἐφύσα γὰρ αὐτὸν οὐ μόνον τὸ ἐπὶ τῷ ῥηγὶ τῆς Σικελίας τῷ Μαφρὲ κῆδος, ἀλλὰ καὶ τὸ ἐπὶ τῷ πρίγκιπι τῆς Ἀχαΐας τῷ Γουλιέλμῳ· ἤδη γὰρ καὶ τὴν τοιαύτην ἀγχιστείαν πεπλήρωκεν. ἐντεῦθεν μεγάλα τε ἐφρόνει καὶ

8 D: Καὶ πρὸς τὸν ἀποστάτην δὲ Μιχαὴλ ἐστείλατο πρεσβείαν διὰ τοῦ Φιλῆ Θεοδώρου, πολλὰ ὑπενδιδοὺς τῶν προσηκόντων ἄστεων καὶ χωρῶν. ἀλλ' ἦν πρὸς τὰς ἀποκρίσεις σκληρός· ἐφύσα γὰρ αὐτὸν οὐ μόνον τὸ τῷ ῥηγὶ Σικελίας Μαμφρὲ κῆδος, ἀλλὰ καὶ τὸ ἐπὶ τῷ πρίγγιπι Ἀχαΐας τῷ Γουλιέλμῳ. ὁ δὲ βασιλεὺς πρὸς τὸν ῥῆγα Σικελίας τὸν Μαμφρὲ τὸν τοῦ ἀποστάτου γαμβρὸν πρέσβεις ἔστειλε διὰ τοῦ ἐπὶ τοῦ κανικλείου Νικηφόρου τοῦ Ἀλυάτου, ὃν καὶ κατεῖχε μεθ' ἑαυτοῦ ἐγγύς που δύο ἐτῶν. καὶ πρὸς τὸν πρίγγιπα Ἀχαΐας διεπρεσβεύσατο· ἀλλ' οὐδὲ οὗτος εἶξε.

niae Tarsiaeque rerum potirer, quanam ipse ratione bello confligam), volo Latinos, qui Cpoli sunt, Romano imperio eam ex tributo partem persolvant quae introitibus proportione respondeat. haec si praestare annueritis, pacem compono. sin minus, pugnam edico, quae deo auspice, ut ita dicam, multo Romanis utilior erit." his Latinorum legati confusi Cpolim infecto negotio remeant.

79. Ad Michaelem etiam defectorem legatum imperator Theodorum Philem, ab imperatore Theodoro luminibus orbatum, mittit. legatio lenis erat, tanquam quae ex pertinentibus ad se urbibus ac oppidis pleraque cederet; quae defectori imperator, eum secum concilians permittebat, parva vero admodum repetebat, quae haud decorum videbatur ab eo negligi. sed durus atque inexorabilis defector oblatis sermonibusque magis induruit; qui non modo legationi locum non dederat, sed in responsionibus etiam indecore admodum se gesserat. inflaverat namque animos non solum cum Siciliae rege Manfredo, sed etiam cum Gulielmo Achaiae principe contracta affinitas: iam enim et hoc quoque matrimonium absolverat. hinc horrendum turgere et

ὑπέρογκα διελέγετο. ἔνθέν τοι καὶ ὁ Φιλῆς Θεόδωρος πολλὰ τοῖς λόγοις ἀνιαθεὶς καὶ βαρυαλγήσας ταῖς ἀποκρίσεσι πρὸς τὸν βασι- P 91 λέα ὑπέστρεφε, τοῦτο πρὸς τὸν ἀποστάτην εἰπών "οἶδα μὲν ὡς ἀνοηταίνεις, καὶ διὰ τοῦτο φθέγγῃ τὰ μὴ προσήκοντα. ἀλλ' ἴσθ' ὡς τάχος πειραθήσῃ βασιλικῆς ἰσχύος καὶ Ῥωμαϊκῆς δυνάμεως, καὶ γενήσῃ μετάμελος, ὅτε οὐδέν σοι τὸ ὄφελος." ταῦτ' εἰπὼν πρὸς τὸν βασιλέα ἀφίκετο, πολλὴν καταγνοὺς τοῦ Μιχαὴλ ἀβελτηρίαν, ὅτι μηδὲ μικράν τινα ἠβουλήθη βασιλέως ἀξίωσιν ἀποπλήσασθαι, μηδὲ τὸν Χαβάρωνα Κωνσταντῖνον ἀπολῦσαι καὶ B ἐμὲ αὐτὸν τὸν ξυγγράφοντα, τὸν μὲν ὡς συνανατεθραμμένον τῷ βασιλεῖ καὶ πολλάκις συνημιλλημένον στρατιωτικοῖς ἐπιτηδεύμασιν, ἐμὲ δὲ ὡς εἰς κῆδος τῷ βασιλεῖ ξυνελθόντα καὶ τῆς συζύγου γοερὸν ἀναβοώσης, τῶν ποδῶν προκυλινδουμένης τοῦ αὐτοκράτορος, καὶ ταῦτα πλείους τῶν εἴκοσι τῆς εἱρκτῆς λελυκότος τοῦ βασιλέως, οὓς ἐν τῷ κατὰ τὰ Βοδηνὰ πολέμῳ ζωγρίας ὁ βασιλεὺς εἵλετο πρὸς τοῦ βασιλέως Θεοδώρου ἀποσταλείς, ὧν ἔνιοι καὶ προσγενεῖς ὑπῆρχον τῷ ἀποστάτῃ, οἱ δ' ἄλλοι κρείττους τε ἐν στρατιᾷ καὶ τῶν ἐκ γένους περιφανῶν. οὕτω μὲν τὰ τῆς πρεσβείας προέβη τῆς πρὸς τὸν ἀποστάτην· ὁ δὲ βασιλεὺς καὶ πρὸς C τὸν ῥῆγα τῆς Σικελίας τὸν Μαφρὲ τὸν τοῦ ἀποστάτου γαμβρὸν πρεσβείαν ἔστειλε διὰ τοῦ ἐπὶ τοῦ κανικλείου Νικηφόρου τοῦ Ἀλυάττου, ὃν καὶ κατεῖχε μεθ' ἑαυτοῦ ἐγγύς που δύο ἐτῶν· πῶς γὰρ ἂν εἶχε καὶ πληρῶσαί τι τῶν βασιλέως βουλημάτων καθάπαξ τῷ ἀποστάτῃ Μιχαὴλ συνδεθεὶς καὶ εἰς φαντασίαν μείζονος κέρδους

satis tumide ratiocinari. propterea Theodorus Philes sermonibus illius cordi suo dolens, et illius responsis animo discruciatus, ad imperatorcm regreditur, illud defectori fassus. "tc stulte agerc sat novi, idcoque loqueris indecora. sed scias vclim te quam citissime robur impcratorium ac Romanam virtutem cxperturum; ct duceris, dum nulli usui erit, pocnitentia." his dictis ad regem rcvertitur, stultitiaa non modicae Michaelem incusans, quod na lcve quidem imperatoris postulatum explcverit, vcl saltem Constantinum Chabaronem, et me, qui haec scribo, servitute liberaverit, eum tanquam qui cum imperatore enutritus fuisset, sacpeque militaribus industriis concertasset, ma vero vcluti affinitate cum imperatora coniunctum, quando et uxor lacrimabili gemitu ad pedes imperatoris provolveretur. sed praecipue quod imperator ab imperatore Thcodoro missus plerosque bello apud Bodanos confecto vivos, quorum aliqui sangulne coniuncti erant cum defectora, alii ex exercitu magis spectabiles et genere illustriores, a carcere liberasset. et hoc modo legatio ad defectorem transmissa se habuit. imperator praeterea ad Manfredum Siciliae regem, defectoris gencrum, ob eandem causam Nicephorum Alyatem canicleo pracfcctum legatum misit, ab eoque per duos fere annos detentum. et quanam illc ratiunc cx lis quae quam eupidissime expctebat imperator, semel Michaeli defectori colligatus, et potiora ac utiliora animo

κρατηθείς; ὁ δὲ βασιλεὺς πρὸς τὸν πρίγκιπα Ἀχαΐας διεπρεσβεύσατο· ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνος τῷ κήδει τῷ πρὸς τὸν ἀποστάτην τεθαρρηκώς, καὶ πολλὰ ἐκ τούτου προσγενήσεσθαι αὐτῷ προσδοκῶν, D *εἰς οὐδὲν τοὺς λόγους ἐτίθετο.*

80. *Ὁ μὲν οὖν βασιλεύς, ὡς προέφημεν, τὸν αὐτάδελφον αὐτοῦ σεβαστοκράτορα ἐν τῇ δυσμῇ κατὰ τοῦ ἀποστάτου ἐκπέμψας, καὶ τούτῳ τὰς δυνάμεις ἐγχειρίσας καὶ τοὺς αὐτῶν στρατηγούς, προσέταξε κατευθὺ τὴν πορείαν ποιήσασθαι, μέχρις ἂν τῷ τοῦ ἀποστάτου ἐντύχῃ στρατεύματι. ὁ μὲν οὖν σεβαστοκράτωρ Ἰωάννης κατὰ τὸ προσταχθὲν ἐποίει, ὁ δὲ ἀποστάτης Μιχαὴλ μετὰ τῆς συζύγου αὐτοῦ καὶ τῶν οἰκείων περὶ τὰ τῆς Καστορίας μέρη ἐστρατοπέδευεν. ἄφνω δὲ ἐπῆλθε τούτῳ βοὴ ὡς τὰ Ῥωμαϊκὰ στρατεύματα τὰ τῶν Βοδηνῶν τέμπη διαβάντα κατ᾽ αὐτὸν χωροῦσιν. οἱ μὲν οὖν ἀκούσαντες τῆς φωνῆς καὶ πτοίαν οὐ μικρὰν ἐν ψυχῇ λαβόντες πρὸς δρασμὸν αὐτοί τε ὥρμησαν καὶ πάντας* P 92 *τοὺς ἑαυτῶν ἐκίνησαν. ἐπεὶ δὲ ἦν νὺξ καὶ οὐχ ἑώρα τις ὅπῃ φέρεται, πολλοὶ γεγόνασιν, ὥσπερ τινὸς ξίφους, ὁδοῦ ἔργον. καὶ ὁ*

5 D: *Τὸν δὲ ἀδελφὸν αὐτοῦ τὸν σεβαστοκράτορα κατὰ τοῦ ἀποστάτου ἐκπέμψας προσέταξε κατευθὺ τὴν πορείαν ποιήσασθαι, μέχρις ἂν τῷ τοῦ ἀποστάτου ἐντύχοι στρατεύματι. ὁ δὲ ἀποστάτης περὶ τὰ τῆς Καστορίας μέχρι ἐστρατοπέδευεν. ἄφνω δ᾽ ἐπῆλθε τούτῳ βοὴ ὡς τὰ Ῥωμαϊκὰ στρατεύματα τὰ τῶν Βοδηνῶν Τέμπη διαβάντα κατ᾽ αὐτῶν χωροῦσι. καὶ πτοίᾳ ληφθεὶς ᾤχετο, πολλοὶ δὲ καθ᾽ ὁδὸν ἐσίνοντο. καὶ ὁ Πετραλίφας δὲ Θεόδωρος, ὁ αὐτοκασίγνητος τῆς τοῦ ἀποστάτου συζύγου, τόπῳ ἐντυχὼν κρημνώδει σὺν τῷ ἵππῳ ἀπώλετο. συνεστάλησαν οὖν μέχρι τῶν Πηρηναίων ὀρῶν, ἃ δὴ διορίζει τὴν παλαιάν τε καὶ νέαν Ἤπειρον τῆς Ἑλληνίδος καὶ ἡμετέρας γῆς. ἐπεὶ δ᾽ οὕτω συνέβη, ἄδειαν ὁ σεβαστοκράτωρ δραξάμενος κατὰ τῶν ἄστεων ὥρμησεν. εἷλεν οὖν Ἀχρίδα, Δεάβολιν. καὶ πᾶσα δὲ ἡ περὶ τούτων χώρα, εἴτ᾽ οὖν Πρέσπα Πελαγωνία Σωσκὸς Μωλισκός, ὑπὸ τὴν Ῥωμαϊκὴν ἐγεγόνεισαν ἐπικράτειαν.* 13 *κατ᾽ αὐτοῦ?*

sibi fingens, efficeret? porro imperator et ad Achaiae principem legat: sed illo quoque propter affinitatem cum Michaele initam spei bonae plenus, et ex ea multa sibi commoda promittens atque expectans, sermones ac postulata imperatoris contempsit.

80. Igitur imperator, ut praenarravimus, consobrinum suum sebastocratorem in Occidentem adversus Michaelem defectorem misit, et copiis illi cum eorum ducibus concreditis recta iter ingredi iubet, quoad usque defectoris exercitui occurreret. sebastocrator Ioannes dicto audiens recta proficiscitur. per ea tempora Michael defector cum uxore atque familiaribus in Castoriae partibus castra locaverat. hinc subito rumor occupat Romanas copias Bodenorum Tempo praetergressas in eam penetrare. qui vocem audierant, metu non parvo in animo concepto in fugam sese ipsi coniicere, aliosque omnes in eandem ciere, et cum nox esset tenebrisque omnia obducerentur, quo pedem quisque moveret incompertum habere; hinc plurimi via aeque ac

Πετραλίφας δὲ Θεόδωρος ὁ αὐτοκασίγνητος τῆς τοῦ ἀποστάτου Μιχαὴλ συζύγου, θρασυτέρου ἐπιβὰς ἵππου, ἐπεὶ ἐνέτυχε κρημνώδει τόπῳ, αὐτός τε καὶ ὁ ἵππος καταβέβληνται καὶ ἄμφω ἀπώλοντο. συνεστάλησαν οὖν μέχρι τῶν οἰκείων ὅρων, εἴτ᾽ οὖν τῶν Πυρρηναίων ὀρῶν, ἃ δὴ διορίζει τὴν παλαιάν τε καὶ νέαν Ἤπειρον τῆς Ἑλληνίδος καὶ ἡμετέρας γῆς. ἐπεὶ δὲ ταῦτα οὕτως ἐπὶ τούτοις ξυνέβη, ἀδείας ὁ σεβαστοκράτωρ δραξάμενος, ἔρημον εὑρὼν τῆς ἐπικουρούσης τὴν χώραν δυνάμεως, κατὰ τῶν ἐν αὐτῇ B ἄστεων τὰς ὁρμὰς ἐποιεῖτο. καὶ πρῶτον μὲν ἀπῄει ἐπὶ τὴν Ἀχρίδα, ἣν καὶ ἀρχιεπισκοπὴν Βουλγαρίας οἱ πάντες οἴδασιν, ἔχων μεθ᾽ ἑαυτοῦ καὶ τὸν ἀρχιεπίσκοπον ταύτης τὸν Καβάσιλαν Κωνσταντῖνον, ὃς ἦν πρὸς τοῦ βασιλέως Θεοδώρου κατισχημένος. ὑφωρᾶτο γὰρ ὑπ᾽ αὐτοῦ μὴ ὀρθὸς εἶναι περὶ τὴν ἀρχὴν τὴν βασίλειον· οἵ τε γὰρ αὐτάδελφοι αὐτοῦ μετὰ τοῦ ἀποστάτου ἐτύγχανον Μιχαήλ, ὅ τε Ἰωάννης καὶ Θεόδωρος, καὶ ὁ μὲν Θεόδωρος συνηριθμεῖτο τοῖς ἐν αὐτῷ προύχουσιν, ὁ δὲ Ἰωάννης σχεδὸν τῶν αὐτοῦ πραγμάτων τὴν δεσποτείαν ἔφερε, τά τε κοινὰ διέπων καὶ C τὰ κατ᾽ οἶκον. διὰ ταῦτα, ὡς ἔφημεν, οὐκ ἐθάρρει ὁ βασιλεὺς Θεόδωρος τῷ ἀρχιερεῖ. ἀλλ᾽ ὁ βασιλεὺς Μιχαὴλ ἐλευθερώτερον τοῖς πράγμασι χρώμενος, καὶ θεῷ τὸ πλεῖον τῶν πραττομένων αὐτῷ ἢ καὶ τὸ πᾶν ἀναρτῶν, ἐλευθερίαν τῷ ἀρχιεπισκόπῳ δέδωκεν εἰς τὴν αὐτοῦ ἀφικέσθαι, καὶ συνείπετο οὗτος τῷ σεβαστοκράτορι. ἐπελθόντες οὖν εἰς τὴν Ἀχρίδα, ὡς ἔφημεν, ὁ μὲν

9 περὶ vulgo   21 τῷ Ἀρχιερεῖ Ἐπισκόπῳ vulgo.

ense vitam dispergere. Theodorus etiam Petraliphas, uxoris Michaelis defectoris frater, audentius equum calcans ubi loca praerupta obviam facta sunt, ipse et equus praecipitati vitam posuere. fugatique sunt ad proprios confinium terminos, sive montes Pyrrenaeos, qui veterem et novam Epirum a nostra Graecaque regione disterminant. cum haec ita evenissent, occasione sumpta sebastocrator auxiliarium cohortium praesidio regionem vacuam deprehendens in oppida, quae in ea erant, impetum facit. et primum quidem Achridam, quam Bulgariae archiepiscopatum esse norunt omnes, secum una et illius archiepiscopum Constantinum Cabasilam ducens, contendit. Cabasilas porro ab imperatore Theodoro erat seiunctus, tanquam qui suspectus illi foret non aequo in imperium animo esse. namque fratres illius Germani Ioannes et Theodorus cum Michaele defectore vitam agebant, Theodorus inter illius proceres connumeratus, Ioannes fere rerum universarum, publicarum nempe ac domesticarum, dominatum pro nutu agens ferensque. ob haec, ut diximus, Theodorus imperator non admodum archiepiscopo fidebat. verum enimvero Michael imperator magis libere ac ingenue res pertractans, et numini maximam ab ipso gestorum partem aut cuncta ascribens, archiepiscopo, qui tum sebastocratorem sequebatur, potestatem ad sua revertendi fecit. itaque cum Achridam pervenissent, ut diximus, sebastocrator militares ma-

σεβαστοκράτωρ τὰς πολεμικὰς μηχανὰς κατ' αὐτῶν ἐκίνει, ὁ δὲ
ἀρχιεπίσκοπος λόγοις ὑπενδοῦναι ὑπείληφεν. ἐν οὐ πολλῷ γοῦν
D χρόνῳ ἑάλω πρὸς αὐτῶν ἡ Ἀχρίς. ἐπεὶ δὲ τὰ ἐκεῖσε καλῶς ὁ σε-
βαστοκράτωρ διέθετο, ἐπὶ τὴν Δεάβολιν ὥρμησεν, καὶ τὸ τῆς
Δεαβόλεως ἄστυ μηχανήμασι παντοίοις πυραστήσασθαι ἐβεβού-
λευτο. καὶ ἔταξε ταῦτα, καὶ ἑλεπόλεις ἔστησε, καὶ μηχανὰς
παντοίας πεποίηκε, καὶ συνεχεῖς ἐφόδους διεπράττετο, καὶ παν-
τοίως τὴν τοῦ ἄστεως ἅλωσιν γεγενῆσθαι προείλετο. καὶ μὴν καὶ
κατὰ σκοπὸν αὐτῷ προέβη τὸ πρᾶγμα· πολλῶν γὰρ τῶν ἐντὸς
πεφονευμένων τοῦ ἄστεως, οὐκ ὀλίγων δὲ καὶ ταῖς βολαῖς ταῖς ἐκ τῶν
ὀϊστῶν πεπληγμένων, οἱ ἄλλοι μαλακισθέντες (φύσει γὰρ ὑπάρχει
τὸ δυτικὸν γένος πρὸς φυλάξεις ἄστεων μαλθακώτερον) καὶ τὸ
τοιοῦτον ἄστυ τὸ τῆς Δεαβόλεως τῷ σεβαστοκράτορι ἐνεχείρισαν.
καὶ πᾶσα δὲ ἡ πέριξ τῶν τοιούτων ἄστεων χώρα, εἴτ' οὖν Πρέ-
σπα Πελαγονία Σωσκὸς Μολυσκός, ὑπὸ τὴν ἐπικράτειαν τῶν
P 93 Ῥωμαϊκῶν δυνάμεων ἐγεγόνεισαν καὶ ὑπετάττοντο τούτοις. τοιοῦ-
τοι γάρ εἰσιν οἱ τῶν δυτικῶν οἰκήτορες, ῥᾳδίως πᾶσι τοῖς δυνα-
στεύουσιν ὑποπίπτοντες. ἐντεῦθεν τοὺς ὀλέθρους ἀποφεύγουσι
καὶ τὰ πλείω τῶν σφετέρων περιουσιῶν διασώζουσι. καὶ ταῦτα
μὲν ὑπῆρξεν ἔαρος ἐνισταμένου.

81. Ὁ δὲ ἀποστάτης Μιχαὴλ ἐπείπερ ἑώρα ἤδη

21 D: Ὁ δ' ἀποστάτης πάντα κάλων κινήσας τοὺς οἰκείους συνέλεξε, καὶ συμμαχίαν παρὰ τοῦ ῥηγὸς τοῦ γαμβροῦ αὐτοῦ προσελάβετο εἰς ἱππότας τετρακοσίους. ἕτερος δὲ τούτου γαμβρὸς ὁ Ἀχαΐας πρίγγιψ τὴν πᾶσαν αὐτοῦ στρατιὰν συλλεξάμενος δι' ἑαυτοῦ τὴν πρὸς τὸν αὐτοῦ πενθερὸν συμμαχίαν πεποίητο, ἄγων πλῆθος ἱππέων τε καὶ πεζῶν. συνήθροιστο γοῦν παμπληθὴς στρατιά, καὶ κατὰ τοῦ σεβαστοκράτορος Ἰωάννου τὴν ὁρμὴν ἐποιοῦντο. ὁ δὲ

chinas in eos movere, archiepiscopus sermone alliciendos esse existimare. nec multum post tempus Achrida potiti sunt. in ea rebus sebastocrator recte compositis Deabolim petit, cuius arcem omnibus machinis sibi adsciscere constituerat; quare tormenta admuvit, arietes instruxit, machinas omnis generis applicuit, et frequentibus irruptionibus infestans modis omnibus sibi oppidum expugnandum proposuerat. et sane eum spes non fefellit: multis enim oppidanis occisis, non paucis vero telorum ictibus confossis, reliqui demissis animis (natura quippe ad tutandas urbes occidua natio mollior existit) Deabolim non contemnendum oppidum sebastocratori dediderunt; et universa circa ea oppida regio, necnon Prespa, Polagonia, Soscus, Molyscus sub potestate Romanarum virium redactae Romanis obnoxiae factae sunt. occidentalium quippe partium incolae ita nati sunt ut omnibus praepotentibus facili negotio succumbant. hinc neces cladesque evitant, facultatibus suis maiori ex parte consulunt. et haec quidem appetente vere gesta sunt.

81. Verum defector Michael in extremum discrimen res suas iam prorumpere conspicatus, imperatoriis viribus obviam ire instituens, machinam

ὡς οὐκ εἰς καλὸν ἀποβῆναι μέλλει τούτῳ τὰ πράγματα, ἀντιστῆναι ταῖς βασιλικαῖς δυνάμεσιν ἐβεβούλευτο, καὶ πᾶσαν μηχανὴν καὶ πάντα κάλων, τὸ τῆς παροιμίας, κεκίνηκε. καὶ τοὺς μὲν οἰκείους ἁπαξαπλῶς συλλέγδην πάντας συνήθροισε, συμμαχίαν δὲ οὐ σμικρὰν B
παρὰ τοῦ ῥηγὸς Σικελίας τοῦ γαμβροῦ αὐτοῦ προσελάβετο· ἀπηρίθμηντο γὰρ οὗτοι εἰς τετρακοσίους ἱππότας, ὅπλοις ἐχυροῖς καταφράκτους καὶ ὑψαύχεσιν ἵπποις καὶ ἀγερώχοις ἐποχουμένους, ἕκαστος τούτων ἐκ τοῦ σφετέρου γένους ἐκκρίτων τυγχάνοντες. ἅτερος δὲ τούτου γαμβρὸς ὁ Ἀχαΐας πρίγκιψ τὴν πᾶσαν αὐτοῦ

στρατηγικῶς τοὺς ἀντιπάλους μετήρχετο. ἐκεῖνος μὲν γὰρ μετὰ τῶν καταφράκτων καὶ θώραξι κεχρημένων δυνάμεων τὰ ἐχυρώτατα τῶν τόπων ἐκράτει, τοὺς δ' ἐλαφροτέρους κατὰ τῆς πεδιάδος πρὸς τοὺς ἀντιπάλους ἀνθίστασθαι προστετάχει. καὶ οὗτοι οἱ μὲν ἐκ Σκυθῶν οἱ δὲ ἐκ Τούρκων, ἕτεροι δὲ ἐκ Ῥωμαίων, οἷς μᾶλλον ἡ τοξεία τὸ ἐπιτήδευμα, οἳ καὶ μακρόθεν τούτους τοῖς βέλεσιν ἔπληττον. ἤρξαντο μὲν οὖν ἐκ τόπου οὗ Βορίλα Λόγγος τὸ ὄνομα, καὶ οὔθ' ἡμέρας ἀνέτους βαδίζειν αὐτοὺς παρεχώρουν οὔτε νυκτός· συνερρήγνυντο γὰρ αὐτοῖς ἡμέρας μὲν ἐν τοῖς τῶν ἵππων ποτοῖς. συνέπιπτον δὲ τούτοις καὶ καθ' ὁδόν, καὶ ταῖς ἁμάξαις καὶ τοῖς φορταγωγοῖς ὑποζυγίοις προσπελάζοντες ἐκ τῶν παρ' αὐτοῖς φορτίων ἐσκύλευον ὑποχωρούντων τῶν φυλασσόντων. τοῦτο δὲ πολλάκις πεποιηκότες εἰς θάρσος κατὰ τῶν ἐναντίων οὐ μέτριον ἐληλάκασιν, ὥστε καὶ χεροὶ χεῖρας ἐμβαλεῖν κἀξ αὐτῶν σκυλεύειν τὰ προστυχόντα. οὕτω τὸ τοῦ ἀντάρτου Μιχαὴλ συνέσταλται στράτευμα, βίᾳ καὶ μόγις Στανὸν καὶ Σωστὸν καὶ Μωλυσκὸν παραμείψαντες· ἔσπευδε γὰρ ἐς τὸ τοῦ Πριλάπου ἄστυ γενέσθαι, ὅπως αὐτὸ διασώσειαν. ἐκεῖ δὲ γεγονότες, ἐς οἰκίαν ἕκαστος διασκεδασθέντες βουλὴν βεβούλευνται τὸν περὶ ψυχῆς τρέχειν. καὶ ὁ μὲν ἀποστάτης μετὰ τοῦ υἱοῦ Νικηφόρου καί τινων νυκτὸς ἐποχηθέντες ἀπέδρασαν, ὡς δ' ἔγνωστο τοῖς λοιποῖς, καὶ αὐτοὶ πρὸς φυγὴν ἐτράποντο. τὸ μὲν οὖν Ῥωμαϊκὸν στράτευμα καὶ ὁ νόθος υἱὸς Ἰωάννης τοῦ ἀποστάτου τῷ σεβαστοκράτορι Ἰωάννῃ προσῆλθον καὶ τῷ βασιλεῖ τοὺς ὅρκους ἀπέδοντο, ὁ δὲ πρίγγιψ Ἀχαΐας καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ ἄλλος ἀλλαχοῦ διεσπάρησαν. καὶ ὁ μὲν πρίγγιψ κατὰ τὴν Καστορίαν ἑάλω ὑπ' ἀχυρματιᾷ τινὶ κρυβεὶς κἀκ τῶν ὀδόντων γνωρισθεὶς (εἶχε γὰρ τοὺς ἐμπροσθίους εὐμεγέθεις), καὶ δέσμιος ἀπήχθη τῷ βασιλεῖ. οἱ δὲ κρείττους τῶν πραγμάτων αὐτοῦ καὶ προσγενεῖς, οἵ τε Ἀσελδετουσί, ὁ τῆς Καρυταίνης Ἰοφρὲ καὶ ἄλλοι τῶν ὀνομαστῶν, οἱ μὲν κατὰ τὸν Πλαταμῶνα οἱ δὲ κατ' ἄλλο μέρος ἑάλωσαν. καὶ τὸ συμμαχικὸν στράτευμα τὸ ἐκ τοῦ ῥηγὸς Σικελίας σταλὲν ὑπὸ τεσσάρων κατεσχέθησαν, ὧν μὲν εἷς ἦν ὁ μέγας δομέστικος ὁ Στρατηγόπουλος, ὁ Ῥιμψᾶς Νικηφόρος, οἱ δὲ δύο τῶν ἀνωνύμων. καὶ τούτους ὡς δεσμώτας πρὸς τὸν βασιλέα ἔπεμψαν. 1 ὡς vulgo om 8 τούτων] τῶν?

omnem omnemque funem, ut proverbio fertur, movit; et proprium quidem militem plane universum in unum coëgit, addidit auxiliares copias, eas que non contemnendas, generi sui regis Siciliae, quae ad quadringentos equites armis fortibus circummunitos ac superbientibus et magnanimis equis insidentes (ex his singuli inter suos praecipui erant) numerabantur. alius etiam illius gener Achaiae princeps universo exercitu collecto per semetipsum socero

στρατιὰν συλλεξάμενος δι' ἑαυτοῦ τὴν πρὸς τὸν αὐτοῦ πενθερὸν συμμαχίαν πεποίηκεν. ἦγε δὲ οὗτος ἀπειροπληθὲς τὸ ὁπλιτικόν· ἔκ τε γὰρ τοῦ Φραγκικοῦ γένους ἐτύγχανε καὶ ἐκ τῶν οἰκητόρων Ῥωμαίων Ἀχαΐας τε καὶ Πελοποννήσου, ὧν οὗτος ἦρχεν· οἱ πλείους C δὲ τοῦ τῶν Λατίνων ὑπῆρχον γένους. συνήθροιστο γοῦν παμπληθὴς στρατιά, καὶ κατὰ τοῦ αὐταδέλφου τοῦ αὐτοκράτορος τοῦ σεβαστοκράτορος Ἰωάννου τὴν ὁρμὴν ἐποιοῦντο. ὁ δὲ (καὶ γὰρ εἶχε τὰς συμβουλὰς ἀγαθὰς ἐκ τοῦ αὐταδέλφου καὶ βασιλέως) στρατηγικῶς τοὺς ἀντιπάλους μετήρχετο. ἐκεῖνος μὲν γὰρ μετὰ τῶν καταφράκτων καὶ θώραξι κεχρημένων δυνάμεων τὰ ἐχυρώτερα τῶν τόπων ἐκράτει, τοῖς δὲ ἐλαφροτέροις τῶν ὁπλιτῶν, καὶ οἷς τὸ κινεῖσθαι ῥᾷον ὡς κουφοτέροις, τὴν κατὰ τὰς πεδιάδας μάχην πεποιῆσθαι πρὸς τοὺς ἀντιπάλους προστέταχεν. ἦσαν δὲ D οὗτοι οἱ μὲν ἐκ Σκυθῶν οἱ δὲ ἐκ Τούρκων, πολλοὶ δὲ καὶ ἐκ τῶν Ῥωμαϊκῶν φύλων, οἷς καὶ μᾶλλον ἡ τοξεία τὸ ἐπιτήδευμα. οὗτοι μὲν οὖν τοῖς ἐναντίοις προσβάλλοντες μακρόθεν τοῖς βέλεσιν ἔπληττον. ἤρξαντο μὲν οὖν ἐκ τοῦ τόπου οὗ Βορίλα Λόγγος τοὔνομα ξυμπίπτειν τοῖς ἐναντίοις. οὔτε γοῦν ἡμέρας ἀνέτως βαδίζειν αὐτοῖς παρεχώρουν οὔτε νυκτὸς ἠρεμεῖν. συνερρήγνυντο γὰρ αὐτοῖς ἡμέρας μὲν ἐν τοῖς τῶν ἵππων πότοις, εἴ πού τις μακρότερον ἀπήει τὸν ἵππον ποτίσαι. ξυνέπιπτον δὲ τούτοις καὶ καθ' ὁδόν, καὶ ταῖς ἁμάξαις καὶ τοῖς φορταγωγοῖς ὑποζυγίοις προσπελάζοντες ἐκ τῶν παρ' αὐτοῖς φορτίων ἐσκύλευον ὑποχωρούντων τῶν φυλαττόντων. τοῦτο δὲ πολλάκις πεποιηκότες εἰς θάρσος κατὰ

20 τοῖς μακροτέροις vulgo.

auxilium tulit. hic armatum agmen atque innumerabile e natione Francica et Romanis Achaiae et Peloponnesi, quibus ipse imperabat, incolis, licet potissimam illius partem miles Latinus compleret, lectum ducebat. amplissimo itaque exercitu comparato adversus Ioannem sebastocratorem imperatoris fratrem bellum apparabat; qui fratris sui imperatoris proficuis monitis ac consiliis innixus militari calliditate adversarios eludebat; cum milite quippe undequaque armato et thorace communito loca magis ardua detinebat: at leviori armatura indutum, et qui veluti agilior quocunque vellet expeditius se moveret, in planitie et agris cum hostibus confligere iusserat. pars eorum Scythae, alii Turcae, plerique etiam e Romana gente, quibus sagittandi peritia inerat. hi cum hostibus manus conserentes eminus telis ferire, et e loco, cui Borilae Longo nomen est, adversarios urgere; quibus ueque per diem iter sine molestia conficere neque noctu quiescere concedebatur. namque interdiu, dum equi aquatum ducerentur, confligere, siquis ad potandum equum longius processisset. illis etiam inter eundum congredi, et plaustris iumentisque onerariis propinquantes res, quas illi conducerent, nec custodibus renuentibus, rapere. atque id ubi saepius perpetrarunt, animis adver-

τῶν ἐναντίων οὐ μέτριον ἐληλάκασιν, ὥστε καὶ χερσὶ χεῖρας ἐμ-
βάλλειν κἀξ αὐτῶν σκυλεύειν τὰ προστυχόντα. τὸ μὲν οὖν τοῦ
ἀντάρτου Μιχαὴλ κἀκ τούτου συνέσταλται στράτευμα καὶ εἰς P 94
πτοίαν οὐ μικρὰν κατηντήκει· σχεδὸν γὰρ πᾶσαν σωτηρίαν ἀπη-
γορεύκει. βίᾳ γοῦν καὶ μόγις Σταννὸν καὶ Σωσκὸν καὶ Μολυσκὸν
παραμείψαντες (σκοπὸς γὰρ ἦν αὐτοῖς εἰς τὸ τοῦ Πριλάπου ἄστυ
γενέσθαι, ὅπως αὐτὸ διασώσειαν) ἐκεῖσε γεγονότες εἰς οἰκείαν
ἕκαστος διασκεδασθέντες βουλὴν τὸν περὶ ψυχῆς τρέχειν, ὅπως ἂν
εἶχεν ἰσχύος, βεβούλευται. καὶ ὁ μὲν ἀποστάτης Μιχαὴλ μετὰ
τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Νικηφόρου καί τινων ἄλλων μετρίων ἀνδρῶν, οἷς
καὶ εἴωθεν ἐμπιστεύειν τὰς αὐτοῦ πράξεις, νυκτὸς τοῖς ἵπποις B
ἐποχηθέντες ἀπέδρασαν, καλῶς τὰ τῶν ὁδῶν ἐπιστάμενοι. ἕωθεν
δὲ ἡμέρας ἤδη γεγενημένης, ὡς οἱ τῶν στρατευμάτων ἐγνώκασι
τὸν Μιχαὴλ ἀποδράντα, ἤδη καὶ αὐτοὶ πρὸς φυγὴν ἐτράποντο.
τὸ μὲν οὖν Ῥωμαϊκὸν στράτευμα καὶ οἱ κρείττους τῶν ἐπικρατούν-
των αὐτὸ καὶ ὁ νόθος τοῦ ἀποστάτου υἱὸς Ἰωάννης τῷ σεβαστο-
κράτορι Ἰωάννῃ προσῆλθον καὶ χεῖρας αὐτῷ δεδώκασι καὶ τῷ
βασιλεῖ τοὺς ὅρκους ἀπέδοντο, ὁ δὲ πρίγκιψ Ἀχαΐας καὶ οἱ μετ᾽
αὐτοῦ ἄλλος ἀλλαχοῦ διεσπάρησαν. καὶ ὁ μὲν πρίγκιψ κατὰ τὴν
Καστορίαν ἑάλω, ὑπὸ ἀχυρμιᾷ τινὶ κρυβεὶς κἀκ τῶν ὀδόντων τῶν C
τινὶ στρατιωτῶν γνωρισθείς (εἶχε γὰρ τοὺς ἐμπροσθίους εὐμεγέ-
θεις καὶ προβεβλημένους τῶν φατνωμάτων), καὶ δέσμιος ἀπήχθη
τῷ βασιλεῖ· οἱ δὲ κρείττους τῶν ταγμάτων αὐτοῦ καὶ προσγε-
νεῖς, ὅ τε Ἀσὲλ Δετουσί, ὁ τῆς Καριτανίας Ἰοφρὲ καὶ ἄλλοι τῶν

sus hostes ingentibus resumptis, re ad mucrones et manus adducta, obvia quaeque ex illis praedari. igitur defectoris Michaelis exercitus hac quoque ratione attritus est, timoreque non modico lacessitus de salute propria desperaverat. vi tandem et maximo suorum incommodo Stanum Soscum ac Molyscum penetrantes (nam illis in animo erat ad Prilapi oppidum, ut illi suppetias ferrent, proficisci), ubi ad ea loca pervenere, propriae quilibet opinioni servientes extrema quaeque tentare, et pro anima, ut dicitur, currere pro viribus instituerunt. interea defector Michael et filius Nicephorus cum nonnullis, sed valde paucis, quibuscum consilia sua et actiones communicare sueverat, noctu equis invecti viasque bene instructi sese repente abripiunt. mane ubi dies processit, milites Michaelis fugam cognoscentes una et ipsi in fugam impelluntur. Romanum agmen, et qui illud ducebant praestantiores, et defectoris spurius filius Ioannes sebastocratori Ioanni accurrentes se dedunt, et imperatori fidem sacramento obligant. princeps vero Achaiae sociique alius alio dispersi sunt. princeps apud Castoriam capitur sub palearum acervo absconditus, sed ex dentibus a quodam milite cognitus (namque dentes anteriores ingenti magnitudine prominebant) et colligatus ad imperatorem advehitur. agminum nobiliores affinesque Aseldetusi et Caritaniae

ὀνομαστῶν πλείους, οἱ μὲν κατὰ τὸν Πλαταμῶνα οἱ δὲ κατὰ ἄλλο μέρος ἑάλωσαν, καὶ δεσμῶται τῷ βασιλεῖ συναπήχθησαν. καὶ τὸ συμμαχικὸν δὲ στράτευμα τὸ ἐκ τοῦ ῥῆγος Σικελίας τοῦ Μαφρὲ τῷ ἀποστάτῃ ἀποσταλέν, ὡς εἰς τετρακοσίους, ὡς εἰρήκει-
D μεν, ἠριθμημένον, αὐτοῖς ὅπλοις, αὐτοῖς ἵπποις ὑπὸ τεττάρων ἀνδρῶν κατεσχέθησαν, ἀφ᾽ ὧν ὁ μὲν εἷς ἦν ὁ μέγας δομέστικος ὁ Στρατηγόπουλος Ἀλέξιος, ἅτερος δὲ ὁ Ῥιμψᾶς Νικηφόρος ἐκ Τούρκων ἕλκων τὸ γένος, ὀρθότατος δὲ γεγενημένος Χριστιανός· οἱ δὲ δύο τῶν ἀνωνύμων ὑπῆρχον. καὶ τούτους γοῦν δεσμώτας πρὸς τὸν βασιλέα ἐξέπεμψαν. τοιαύτην γοῦν νίκην οἱ τῶν ἡμετέρων ταῖς βασιλικαῖς συμβουλαῖς κατωρθώσαντο ὥστε τὴν αὐτῆς φήμην εἰς πάντα τῆς γῆς περιιέναι τὰ πέρατα· ὀλίγας γὰρ τοιαύτας νίκας εἶδεν ὁ ἥλιος. τηνικαῦτα γοῦν πάντα τε τὰ ἄστη καὶ πᾶσαν χώραν ὑφ᾽ ἑαυτοὺς πεποίηνται οἱ ἡμέτεροι.

82. Ὁ μὲν οὖν σεβαστοκράτωρ Ἰωάννης τὴν Θετταλίαν παραμείψας, καὶ τὰ ἐν αὐτῇ ἄστη τε καὶ φρούρια ὀχυρωσάμενος, περὶ τὴν νέαν Πάτραν ἐστρατοπεδεύσατο ἔχων μεθ᾽ ἑαυτοῦ καὶ

15 D: Ὁ μὲν οὖν σεβαστοκράτωρ Ἰωάννης τὴν Θετταλίαν παραμείψας περὶ τὴν νέαν Πάτραν ἐστρατοπεδεύσατο, ὁ δὲ Στρατηγόπουλος σὺν ἑτέροις τὰ Πηρίναια ὑπερβάντες ὄρη καὶ καταλιπόντες ἐν τοῖς Ἰωαννίνοις στράτευμα εἰς τοῦτον εἰς πολιορκίαν περὶ τὴν Ἄρταν ἧκον. κατέλιπον δὲ τὸν ἐκεῖσε λαὸν οὐκέτι εὐνοϊκῶς περὶ αὐτοὺς ἔχοντα· οὐ γὰρ καλῶς ἐχρήσαντο τούτοις. διὰ ταῦτα καὶ ἡ περιφανεστάτη ἐκείνη νίκη πρὸς τοὐναντίον κεχώρηκεν. ὁ δὲ νόθος υἱὸς τοῦ Μιχαὴλ Ἰωάννης κατὰ τῶν Λατίνων κεχώρηκε, καὶ τὴν Λεβαδίαν παραμείψας τὰς Θήβας ἐσκύλευσε, τὴν δ᾽ ἣν ὤδινεν ἀπιστίαν εἰς προὖπτον ἐξύφηνε, καὶ μετ᾽ ἄλλων ἀποδρὰς πρὸς τὸν ἀποστάτην πατέρα ἧκε, μεθ᾽ οὗ πλοιαρίοις ἐμβάντες τὰς διατριβὰς ἐν τῇ θαλάσσῃ ἐποίουν. ὅμως ἀνερρώσθη, καὶ περὶ Ἄρταν ἀφιγμένος, ἐπεὶ τοὺς πάντας οἰκήτορας προσκειμένους εὗρεν αὐτῷ, εἶδε δὲ καὶ τὸ τῆς Βονδίτζης ἄστυ παρὰ τοῦ μέρους τούτου κρατούμενον, συναγαγὼν πάντας τοὺς ἡμετέρους τῆς Ἄρτης ἐξήλασεν. ἀλλὰ καὶ τοὺς πολιορκοῦντας τὰ Ἰωάννινα. ὁ μὲν οὖν σεβαστοκράτωρ

Iophredus aliique illustrium plures, Platamone alioque in loco capti vinctique ad imperatorem conducuntur. auxiliaris item manus a Manfredo Siciliae rege defectori transmissa, ad quadringentos, ut diximus, numerata, cum armis et equis a quattuor hominibus, magno nempe domestico Alexio Strategopulo, Nicephoro Rimpsa, qui Turca origine, Christianis nomen dederat, quorum fidem ingenuissime coluit, et aliis duobus, quorum nomina tempus nobis invidit, debellata est. et hi quoque constricti vinculis ad imperatorem transportantur. hac victoria nostri imperatoriis consiliis potiti sunt, adeo ut fama illius ad ultima quaeque orbis terrarum penetrarit: neque enim tales victorias plures sol vidit. tunc porro oppida omnia et regionem universam nostri subegerunt.

82. Postmodum Ioannes sebastocrator Thessaliam praetergressus, et in ea oppidis ac castellis communitis, ad novam Patram, una secum spurium

τὸν νόθον υἱὸν τοῦ ἀποστάτου Μιχαὴλ Ἰωάννην. ὁ δὲ μέγας δομέστικος ὁ Στρατηγόπουλος Ἀλέξιος καὶ ὁ Ῥαοὺλ Ἰωάννης τὰ P 95 Πυρρηναῖα ὑπερβάντες ὄρη ἐπὶ τὴν Ἄρταν ἐχώρουν, καταλιπόντες ἐν τοῖς Ἰωαννίνοις στράτευμα μερικὸν εἰς πολιορκίαν τοῦ ἄστεως. κατέλαβον οὖν οὗτοι τὴν Ἄρταν, κἀκεῖσε γοῦν καὶ αὐτὸς τούτοις ξυντετυχήκειν, οἷς καὶ πρὸς ὀλίγας ἡμέρας συνομιλήσας, κᾆτα δὴ συνταξάμενος τῆς Ἄρτης ἐξῄειν, καταλιπὼν τὸν ἐκεῖσε λαὸν οὐκέτι εὐνοϊκῶς πρὸς τοὺς ἡμετέρους διακείμενον· οὐ γὰρ καλῶς οἱ τῶν στρατευμάτων τούτοις ἐχρήσαντο. διὰ ταῦτα καὶ ἡ περιφανεστάτη ἐκείνη νίκη τοῖς Ῥωμαίοις ἐπιλάμψασα ἐν οὐ πολλῷ τῷ χρόνῳ πρὸς τοὐναντίον κεχώρηκεν. ἀπῄειν οὖν ἐξ ὀρ- B θοῦ πρὸς τὸν σεβαστοκράτορα Ἰωάννην τὸν τοῦ βασιλέως αὐτάδελφον περὶ τὴν νέαν Πάτραν διάγοντα, καί τινας ἡμέρας μετ' αὐτοῦ διακαρτερήσας τῆς πρὸς τὸν βασιλέα φερούσης ἡψάμην. ὁ μὲν οὖν νόθος υἱὸς τοῦ ἀποστάτου Μιχαὴλ Ἰωάννης τῷ σεβαστοκράτορι ξυνὼν ἀποστασίαν μετὰ καὶ ἄλλων τινῶν ἐμελέτα· καὶ ἐπεὶ ὁ σεβαστοκράτωρ Ἰωάννης κατὰ τῶν Λατίνων κεχώρηκε καὶ τὴν Λεβαδίαν παραμείψας τὰς Θήβας ἐσκύλευε, τὴν ἣν ὤδινεν οὗτος ἀπιστίαν εἰς προὔπτον προὔφηνε, καὶ μετὰ καὶ ἄλλων τινῶν C ἀποδρὰς ἐπὶ τὸν ἀποστάτην Μιχαὴλ τὸν πατέρα αὐτοῦ ἀπῄει. ἐκεῖνος μὲν οὖν τῷ ἀθρόῳ τοῦ πράγματος ταραχθεὶς οὐκ εἶχεν ὅπῃ γῆς σταίη, ἀλλ' ἐν πλοιαρίοις ἐμβάντες αὐτός τε καὶ ὁ υἱὸς

Ἰωάννης καὶ Τορνίκιος ὁ πενθερὸς αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτοκράτορα ἐπανήεσαν· ὃν καὶ τῷ τῶν δεσποτῶν τετίμηκεν ἀξιώματι, τὸν δὲ Τορνίκιον τῷ τῶν σεβαστοκρατόρων, καὶ τὸν αὐτάδελφον αὐτοῦ Κωνσταντῖνον σεβαστοκράτορα κατωνόμασεν. ἀλλὰ καὶ τὸν Στρατηγόπουλον Ἀλέξιον δι' ἐπιστολῆς τετίμηκε Καίσαρα. 3 περὶ vulgo.

Micbaelis defectoris filium deferens, locat tentoria. magnus domesticus Alexius Strategopulus et Ioannes Raulus Pyrenaeos montes transeuntes Artam properant, Ioanninis militum manu ad obsidendum oppidum relicta. Artam itaque bi penetrarunt. in ea cum illis ipse quoqne in colloquium veni, et paucos dies qnotidianis congressibus versatus rebusque dispositis Arta egredior, cum multitudo illa non bene erga nostros afficeretur: milites enim non aequos se illis praebueraut. ideoqne victoria illa, quae Romanis illuxerat, omnium ore concelebrata, non diu post in contrarium dilapsa est. ipse recta via ad Ioannem sebastocratorem imperatoris fratrem, apud novam Patram agentem, profectus, et nonnullos dies cum eo moratus, iter ad imperatorem ingredior. filius spurius defectoris Michaelis Ioannes sebastocratori adsidens cum quibusdam aliis defectionem meditabatur; et dum sebastocrator Ioannes adversna Latinos progressus praeterita Lebadia Thebas praedarentur, quam secum conceperat, palam defectionem parturit, et cum quibusdam aliis sceleris consciis fuga arrepta ad defectorem Micbaelem patrem proficiscitur. ille re improvisa turbatus, ubi pedem figeret, nescire. sed naviculas ipse et filius

αὐτοῦ Νικηφόρος καὶ ἡ σύζυγος τούτου καί τινες τῶν αὐτοῦ τὰς διατριβὰς ἐν τῇ θαλάττῃ ἐποίουν, τάς τε νήσους τὰς πέριξ καταγώγιον εἶχον, Λευκάδα δηλαδὴ καὶ τὰς τῶν Κεφαλήνων. ἀλλ' ἐπεὶ ὁ τούτου νόθος υἱὸς Ἰωάννης πρὸς αὐτὸν ἀπῄει καθὰ δεδήλωται, ἀνερρώσθη τῆς ῥαθυμίας, καὶ τὸν ὄκνον ἀποσεισάμενος
D ἐπὶ τὴν Ἄρταν ἐβάδιζε. κἀκεῖσε δὴ ἀφιγμένος, ἐπεὶ τοὺς πάντας οἰκήτορας προσκειμένους εὗρεν αὐτῷ, εἶχε δὲ καὶ τὸ τῆς Βονδίτζης ἄστυ παρὰ τοῦ μέρους τούτου κρατούμενον, συναγαγὼν τοὺς ἐκεῖσε εὑρισκομένους τοὺς ἡμετέρους τῶν ὁρίων τῆς Ἄρτης ἐξήλασεν. ἀλλὰ καὶ τοὺς πολιορκοῦντας τὰ Ἰωάννινα μακρὰν τῶν Ἰωαννίνων πεποίηκεν. οὕτω μὲν οὖν ἀρχὴν κακῶν τὰ τῶν Ῥωμαίων εἴληχε πράγματα, καὶ τὰ καλῶς ταῖς βασιλικαῖς συμβουλίαις γεγενημένα ταῖς τῶν στρατηγούντων ἀνηκοΐαις καὶ ἀταξίαις εἰς τὸ μηδὲν σχεδὸν ἢ καὶ πάνυ σμικρὸν κατηντήκασιν. ὁ μὲν οὖν αὐτάδελφος τοῦ βασιλέως ὁ σεβαστοκράτωρ Ἰωάννης καὶ ὁ πενθερὸς αὐτοῦ ὁ Τορνίκιος Κωνσταντῖνος τῆς μάχης ἐξιόντες εἰς τὸν αὐτοκράτορα ἐπανέζευξαν περὶ τὴν Λάμψακον ὄντα καὶ τὰς διατριβὰς ἐκεῖσε ποιούμενον. τὸν μὲν οὖν σεβαστοκράτορα Ἰωάννην ὁ βασιλεὺς τῷ τῶν δεσποτῶν τετίμηκεν ἀξιώματι, ἀντίχαριν οἷον τῆς νίκης τούτῳ διδούς, καὶ ἵνα τοῖς μαχομένοις τούτῳ προσ-
P 96 ώποις ἀντισταθμίζοιτο, δεσπότης πρὸς δεσπότας μαχόμενος· τὸν δὲ πενθερὸν αὐτοῦ τὸν Τορνίκιον Κωνσταντῖνον μέγαν πριμμικήριον ὄντα τῷ τῶν σεβαστοκρατόρων τετίμηκεν ἀξιώματι. ἀλλὰ καὶ τὸν αὐτάδελφον αὐτοῦ Κωνσταντῖνον ἐκ Καισάρων σεβαστο-

13 ἀταραξίαις vulgo.

Nicephorus et uxor et ex familiaribus quidam conscendentes in mari moras trahere, et circa insulas, Leucada nempe et Cephalenem, divertere. sed quando illius filius spurius Ioannes ad eum, ut innuimus, accessit, exuta socordia segnitieque deposita animos assumens Artam contendere. eo appulsus cives universos in se propensos comperiens (sub dicione quoque sua ad illum diem Bonditzae oppidum remanserat), quos ibi offendit, simul collectis, nostros de finibus Artae expellit, et Ioannina obsidentes longius ab obsidione removet. sic denuo Romana res affligi coepit, et quae imperatoris adhortationibus prospere gesta fuerant, ducum inobedientia ac socordia in nihilum fere aut satis parum redacta sunt. interim imperatoris frater Ioannes sebastocrator et socer illius Tornicius Constantinus pugna dimissa ad imperatorem Lampsaci eo tempore moras trahentem remeant. imperator sebastocratorem Ioannem despotarum dignitate adornavit ob victoriam partam remunerans, et ut ea dignitate personis, quibus cum bella gesserat, despota cum despotis confligens exaequaret. socerum vero illius Constantinum Tornicium, magnum primicerium, sebastocratoris munere insignivit. sed et fratrem illius Germanum Constantinum ex Caesare sebastocratorem indigitavit. et in his

κράτορα κατωνόμασεν. ἐν τούτοις δὲ τὰ τῶν σεβαστοκρατόρων διέφερον, ἐν οἷς ὁ μὲν αὐτάδελφος τοῦ βασιλέως τοῖς κυανοῖς πεδίλοις ἐγκεκολλημένους εἶχε καὶ χρυσοῦφεῖς ἀετούς, ὁ δὲ Τορνίκιος γυμνὰ τούτων τὰ πέδιλα ὑπεδέδετο. ἀλλὰ καὶ τὸν Στρατηγόπουλον Ἀλέξιον μέγαν δομέστικον ὁ αὐτοκράτωρ τετιμηκὼς δι' ἐπιστολῆς τετίμηκε Καίσαρα, διαπόμπιμον αὐτῷ τὴν τιμὴν χαρισάμενος. καὶ ταῦτα μὲν οὕτω ξυνέβη. B

83. Ὁ δὲ βασιλεὺς παραχειμάσας ἐν τῇ Λαμψάκῳ, ἔαρος ἐπιλάμψαντος κατὰ τῆς Κωνσταντίνου κεχώρηκεν· ἅπασα γὰρ ἦν αὐτῷ σπουδὴ καὶ ἅπας σκοπὸς τῆς τῶν Λατίνων χειρὸς ἀναρρύσασθαι. ἐπῆλθε γοῦν κατὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως οὐ τοῖς στρατεύμασι τεθαρρηκὼς (οὐδὲ γὰρ ἦγεν ἀξιόμαχον στρατιὰν εἰς τοιαύτης πόλεως πολιόρκησιν) ἀλλὰ λόγοις τοῖς τοῦ ἐξαδέλφου αὐτοῦ, οὗ τὸ ὄνομα Ἀσέλ, ἐξηπατημένος· ἠπάτα καὶ γὰρ τὸν βασιλέα, ὡς αὐτὸς ἐν τῷ τείχει τῆς πόλεως τὴν οἰκίαν ἔχει καὶ πύλας ἔχει παρ' αὐτοῦ δεσποζομένας, δι' ὧν δύναιτ' ἂν τὰ τοῦ C βασιλέως στρατεύματα ἔνδον τῆς πόλεως ἀψοφητὶ καὶ δίχα μάχης εἰσαγαγεῖν. καὶ ἐπιστεύετο λέγων ταῦτα· τό τε γὰρ συγγενὲς φαντασίαν ἐδίδου τοῦ ἀληθεύειν τὸν ἄνθρωπον, καὶ τὸ πλειόνων δωρημάτων τε καὶ τιμῶν [τε] ὑποσχέσεις ἐνωμότους λαβόντα Φράγκων . . . ἐν τῇ τοῦ πρίγκιπος Ἀχαΐας μάχῃ, καὶ προσδοκή-

3 ἐγκεκολλαμένους vulgo 4 ἐπεδέδυτο vulgo. vide p. 15 d, 56 c.
8 D: Ὁ δὲ βασιλεὺς ἔαρος ἐπιλάμψαντος κατὰ τῆς Κωνσταντίνου κεχώρηκεν. ἐπῆλθε γοῦν κατ' αὐτῆς τῷ ἐξαδέλφῳ αὐτοῦ Ἀσὲλ ἐξηπατημένος ὑπισχνουμένου ταύτην παραδοῦναι αὐτῷ, καὶ ἐν τῷ Γαλατᾷ ἐστρατοπεδεύσατο, καὶ τὸ τοῦ Γαλατᾶ ἐμάχετο φρούριον. ἀπιόντι οὖν ἐκεῖθεν πρέσβεις ἐκ Λατίνων ἦκον περὶ ἀγάπης, καὶ γέγονε χρόνον ἕνα.

sebastocratores differebant: nam imperatoris frater in ceruleis calceis aquilas auro contextas deferebat, Tornicius nudo hisce insignibus calceo utebatur. quinimo et Alexium Strategopulum, magnum domesticum antea condecoratum, per epistolam Caesarem instituit, missiiem illi dignitatem elargitus. et haec quidem ita evenere.

83. Imperator cum Lampsaci hybernasset, appetente vere Cpolim commeat: uamque quamcupidissime appetebat, omnesque suos eo referebat conatus, ut Latinorum e manu in libertatem Cpolim vindicaret. hinc profectus est adversus Cpolim, non copiis fretus (neque enim tantum exercitum, qui similem civitatem obsidioue posset cingere secum ducebat) sed consobrini sui, cui nomen erat Aseli, sermonibus deceptus. ille etenim mala fraude imperatorem eludebat, se inquiens penes urbis moenia aedem habere, portasque in sua potestate esse, per quas imperatoris copias iutra urbem sine strepitu et sine pugna quiret intromittere. his sermonibus sibi in dicendo fidem conciliabat. affinitas enim et muneribus ac honoribus eum auctum fuisse, et adversus Achaiae principem pugna multa incommoda passum, multis bonis ac

σας δεινὰ μάλιστα ηὐμοιρήκει πολλῶν ἀγαθῶν, ὅτε καὶ τὰς τοιαύτας ὑποσχέσεις τῷ βασιλεῖ δέδωκε καὶ τὰς πρὸς αὐτὸν ἀντεδέξατο. τούτοις οὖν, ὡς ἔφημεν, ἐλπίσας ὁ βασιλεὺς κατὰ τῆς D Κωνσταντίνου ἐπῄει, καὶ ἀντιπέραν τοῦ βορείου κέρως τῆς πόλεως ἐν τῷ τόπῳ τοῦ Γαλατᾶ κατονομαζομένῳ ἐστρατοπεδεύσατο, καὶ τῷ μὲν δοκεῖν τὸ τοῦ Γαλατᾶ ἐμάχετο φρούριον, τῇ δ' ἀληθείᾳ κρύφα πρὸς τὸν Ἀσὲλ ἔπεμπεν ὅπως τὰς ὑποσχέσεις πληρώσειεν. ὁ δὲ πρὸς κέρδος ἑώρα, οὐ πρὸς ἀλήθειαν· ψευδεῖς γοῦν ἐποιεῖτο τὰς ἀποκρίσεις, ἄλλα ἐπ' ἄλλοις προφασιζόμενος. ἐπεὶ γοῦν ἱκανὸς παρερρύη χρόνος καὶ οὐδὲν ἤνυεν, ἀλλὰ καὶ τῆς στρατιᾶς ὁπλισθείσης καὶ νυκτὸς ἀπιούσης καὶ τῇ οἰκίᾳ τούτου προσεγγισάσης (τοῦτο γὰρ ἐκεῖνος γενέσθαι διεμηνύσατο), τότε ψεύδεσθαι πεφώραται φανερῶς. καὶ ἐπεὶ οὐκ εἶχέ τινα εὔλογον ἀπολογίαν ποιήσασθαι, τὴν αἰτίαν εἰς τὸν ἄρχοντα τῆς πόλεως ἔθετο· "ὑπε- P 97 τόπευσε" γὰρ εἴρηκεν "οὗτος ὡς οὐ καλόν ἐστι τὰς κλεῖς με τῶν τῆς πόλεως κατέχειν πυλῶν, καὶ διὰ ταῦτα εἴληφε ταύτας αὐτός, καὶ διὰ τοῦτο ἔγωγε περὶ τὸ ἔργον ἀδυνατῶ." ἐπεὶ οὖν καθαρῶς τὴν τοῦ ἀνθρώπου ἀπάτην ἐπεγνώκει ὁ βασιλεύς, ἐξῄει τοῦ τόπου. καθ' ὁδὸν δὲ τρεῖς πρέσβεις εἰρήνην αἰτοῦντας πρὸς τὸν βασιλέα οἱ Λατῖνοι πεπόμφασιν. ὁ δὲ βασιλεὺς πεποίηκε ταύτην, εἰς ἐνιαυτὸν δὲ καὶ μόνον ἕνα, ἐν στενῷ κομιδῇ ἐπισφίγξας τούτοις τὰ πράγματα.

84. Διαπεράσας γοῦν ὁ βασιλεὺς τὸν Ἑλλήσποντον τὰ

23 D: Ἧκεν οὖν εἰς Πηγάς, εἶτα πρὸς Νύμφαιον ἧκε καὶ περὶ Κλαζομένην, οὗ ἧξε καὶ ὁ σεβαστοκράτωρ Τορνίκιος, καὶ δι' ὄχλον γέ-

gratiis affluenter abundasse tunc, cum imperatori ea promissa dederat aliaque ab imperatore ipse receperat, hominem vera dicere suadebant. igitur his fidens imperator in Cpolim arma movet, et ex adverso Borealis cornu urbis in loco Galata vocato castra metatur. et, ut quidem videbatur, Galatae oppidum oppugnabat, re tamen vera clanculum per internuntios Aselem sollicitabat ut fidem solveret suam. ille ad lucrum, non ad veritatem inhians, fallacibus ac captiosis responsionibus alia atque alia confingens rem protrabebat. verumtamen cum tempus diutinum procederet ipseque nihil efficeret, immo etiam armatis cohortibus noctuque progressis illius ad domum appropinquatum fuisset (id enim ille, ut fieret, denuntiarat), tum mendacio fallere et vera confundere palam deprehenditur. et cum ipse responsionem, qua obiectis fieri satis posset, haud haberet, crimen in urbis principem referebat: "neque enim decorum illi videbatur penes me," aiebat ille, "claves urbis esse, ideoque eas abstulit, et ego opus perficere nequeo." sic fraude hominis plane detecta imperator loco egreditur. in itinere tres legati a Latinis ad imperatorem missi pacem petunt; quam illis imperator non uno amplius anno concessit, cum res eorum in extremum iam discrimen adduxisset.

84. Igitur imperator Hellespontum trans abiit, et Pegarum partes, ubi

τῶν Πηγῶν κατέλαβε μέρη, κἀκεῖσε τὰς διατριβὰς ἐποιεῖτο. ἐπεὶ δὲ ὁ τοῦ θέρους παρῄει καιρός, ἀλλά γε δὴ καὶ ὁ τῆς ὀπώρας ἐρ- B ρύη, τῶν τοιούτων ἀπάρας χώρων πρὸς τὴν ἐξ ἔθους τοῖς βασιλεῦσιν οὖσαν ἀνάπαυσιν, ἐξ ὅτου τῆς Κωνσταντίνου γεγόνασιν ὑπερόριοι, κατηντήκει τὸ Νύμφαιον. ἐμὲ δὲ πρὸς τὸν ἄρχοντα τῶν Βουλγάρων Κωνσταντῖνον πρέσβιν ἐκπέπομφεν. ἀπῄειν γοῦν πρὸς αὐτόν, καὶ διεβίβασα μετ' αὐτοῦ ἡμέρας τινάς· ἔτυχον γὰρ τότε καὶ ἑορτάσιμοι τοῦ Χριστοῦ ἡμέραι, ἥ τε τῶν γενεθλίων καὶ ἡ τοῦ βυπτίσματος, ἃς οἱ τῶν Βουλγάρων ἄρχοντες λαμπρύνονται μάλιστα, καὶ ἐβούλετο ὁ τῶν Βουλγάρων ἄρχων τότε Κωνσταντῖνος σφίσιν αὐτοῖς συνεῖναι κἀμὲ καὶ θεατὴν γενέσθαι τῶν τελου- C μένων. τὰ προστεταγμένα μοι γοῦν πληρώσας τοῦ Τρινόβου ἐξῄειν, καὶ πρὸς τὸν βασιλέα ἀπῄειν ἐν τῷ Νυμφαίῳ διάγοντα. ἐκεῖσε γοῦν ὁ βασιλεὺς παρεχείμασε, καὶ ἐπιλάμψαντος ἔαρος τοῦ Νυμφαίου ἐξῄει, τὴν λαμπρὰν τῆς ἀναστάσεως τοῦ κυρίου ἡμέραν προεορτάσας ἐν τῷ Νυμφαίῳ. ἡμέρας δέ τινας ἐν τοῖς Φλεβίοις διαβιβάσας, ἐπὶ τόπον οὕτω πως ἐπονομαζόμενον Κλυζομένην ἀπελθὼν ἐπήξατο τὰς σκηνάς. ἐκεῖσε καὶ γὰρ εἰώθασιν οἱ βασιλεῖς τοῦ Νυμφαίου ἐξιόντες χρονοτριβεῖν καὶ τὸ πλέον τοῦ D ἐαρινοῦ παραμείβειν καιροῦ· ὅ τε γὰρ τόπος πεδιὰς ἅπας καὶ χόρτον προβεβλημένη πολλοῖς ἀρκοῦντα τοῖς ἵπποις, κατάρρυτος

γονε τῷ βασιλεῖ διὰ τὸν πατριαρχεύσαντα Ἀρσένιον, ὁ γὰρ πατριαρχικὸς ἐχήρευε θρόνος, τοῦ πατριαρχεύσαντος Νικηφόρου, ὃς ἀπὸ τῆς Ἐφέσου εἰς τὸν πατριαρχικὸν μετετέθη θρόνον, ἀπάραντος τῶν ἐνθένδε μηδ' ὅλον ἐνιαυτὸν διαρκέσαντος. ὁ δὲ Ἀρσένιος προεκλήθη ἀπὸ τοῦ βασιλέως Θεοδώρου, ὃς ἔχθραν ἔσχε κατὰ τοῦ βασιλέως, καὶ ἀνήχθη αὖθις Ἀρσένιος. 9 οἱ vulgo om 17 περὶ vulgo.

moras trahebat, occupat. cum vero aestas praeterlapsa fuisset necnou autumni tempus excurrisset, inde discedens ad quietem imperatoribus de more, ex eo quo Cpoli extorres tempore oberrabant, destinatam, Nymphaeum pervenit. me porro ad Constantinum Bulgarorum principem legatum mittit. abii, et cum eo per aliquos dies versatus sum. namque ea tempestate festi dies Christi natalium ac baptismatis, quibus Bulgarorum principes magnificentiam ostentant, celebrabant.r; ideoque Bulgarorum princeps Constantinus, ut cum eis tunc oculatus eorum quae fiebant spectator adessem, cogebat. mandata itaque mibl imposita executus Trinobo exeo, et ad Imperatorem tunc Nymphaei cunctantem, in quo et hibernaverat, me confero. ineunte vere ille Nymphaeo egreditur, prius ibidem laeto ac splendido resurrectionis dominicae die concelebrato. et dies aliquot Phlebiis egit; inde ad locum Clyzomenem dictum veniens tentoria collocat: namque ibi Nymphaeo exeuntes tempus conterere et veris plerumque agere imperatores sueverant. campus undique planitie excurrit, agro fertili atque herboso, qui plurimis equis

δὲ τυγχάνει καὶ ὕδασιν, ἐγγὺς δὲ αὐτοῦ καὶ κώμας ἔχει πολλὰς καὶ πόλεις, ἐξ ὧν δαψιλῆ καθειστήκει τὰ ζωαρκῆ. ἐκεῖσε γὰρ ὄντος τοῦ βασιλέως καὶ ὁ σεβαστοκράτωρ ὁ Τορνίκιος ἐκ τῆς Νικαίων ἐπιδεδήμηκε, καὶ δι' ὄχλου τῷ βασιλεῖ γέγονε διὰ τὸν προπατριαρχεύσαντα Ἀρσένιον. ὁ γὰρ πατριαρχικὸς ἐχήρευε θρόνος, τοῦ πατριαρχεύσαντος Νικηφόρου, ὃς ἀπὸ τῆς Ἐφέσου εἰς τὸν πατριαρχικὸν μετετέθη θρόνον, ἀπάραντος τῶν ἐνθένδε πρὸς τὰ οὐράνια, μηδὲ εἰς ὅλον σχεδὸν ἐνιαυτὸν τοῦ πατριαρχικοῦ ἀπολαύσαντος θρόνου. ὁ δὲ Ἀρσένιος οὗτος ἦν προβεβλημένος εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον πρὸς τοῦ βασιλέως Θεοδώρου, ἀνὴρ καὶ εἰς λόγον καὶ εἰς πρᾶξιν πανευφυέστατος, καὶ λόγον μάλιστα τὸν ἐκ φύσεώς πως προβαλλόμενον· τοῦ γὰρ ἐκ παιδείας μικρόν τι
P 98 μετέσχεν. ὀλίγα γάρ τινα τῶν ἐγκυκλίων φιλοσοφήσας τοῦ μὴ δοκεῖν παντάπασιν τῶν τοιούτων ἀπείρως ἔχειν μηδὲ ἀγνοεῖν ὧν ὑπεριδεῖν ἐδοκίμασε, τῷ βέλει τοῦ πρὸς θεὸν ἔρωτος τρωθεὶς τὴν ψυχήν, πᾶσι τοῖς κατὰ κόσμον, ὧν οὐκ εὐχερῶς ἔχουσιν οἱ πλείους ἀφίστασθαι, χαίρειν εἰπὼν τὸν μονήρη βίον προείλετο. οὗτος τὴν αὐτοκρατορικὴν ἀπεπλήρου στεφηφορίαν τῷ βασιλεῖ· ἐπεὶ δ' οὐχ ἑώρα τοῦτον τοῖς ἑαυτοῦ θελήμασιν ὑπεικόμενον, δύσνους περὶ τοῦτον ἐγένετο, ἔχων ἐν ταὐτῷ συνίστορας τὸν Σάρδεων Ἀνδρόνικον καὶ τὸν Θεσσαλονίκης Μανουὴλ τὸν καὶ Ὀψαρᾶν λεγό-
B μενον. ἀλλ' ὁ μὲν Σάρδεων, ὅτε ὁ βασιλεὺς κατὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐστρατοπεδεύσατο καὶ ἐγγὺς ταύτης τὰς ἐπαύλεις

2 γὰρ] γοῦν?

alendis suffecerit, aquis irriguo, et multorum vicorum ac urbium vicinitate, unde vitae necessaria affluenter suppeditantur, peropportuno. in eo cum esset imperator, sebastocrator Tornicius Nicaea accedens pro expatriarcha Arsenio moleste imperatorem rogat, patriarchale siquidem solium Nicephoro patriarcha, qui in patriarchale culmen ex Ephesino metropolita ascenderat, ex terreno ad coelestia promoto, cum nec integro anno patriarchatui praefuisset, sessore destituebatur. Arsenius ab Imperatore Theodoro in patriarcham fuerat electus, vir et verbo et opere quam dexterrimus, et sermone praecipue, qui natura inditur; namque qui eruditione comparatur, parum omnino degustaverat. etenim cum nonnulla ex encycliis philosophatus perdidicisset, ne horum penitus inexpertus haberetur, neque ea ignorare, quae ipse negligere sibi in animo proposuerat, videretur, telo divini amoris corde saucius, rebus terrenis omnibus, a quibus se avelli aegre plerique sustinent, contemptis, monastico instituto nomen dederat. hic Imperatoria corona imperatorem condecoraverat: sed eum suis votis minime obtemperantem conspicatus, iniquior cum eo inimicitias exercuit. neque ab eo abhorruerat Andronicus Sardensis et Manuel Thessalonicensis, cognomine Opsara. sed Sardensis quando imperator Cpolim castra movit et prope eam sedem locavit,

ἐποιεῖτο, τότε τὰ τῶν μοναχῶν ἐνεδέδυτο ἄμφια ὑπὸ τοῦ Φιλαδελφίας Ἰωαννικίου. ὡς γὰρ συχνῶς διηνώχλει τὸν βασιλέα ἐπιδημῆσαι τῇ Παφλαγόνων (ἐκεῖθεν καὶ γὰρ ὥρμητο), τὸ στρεβλόνουν τοῦ ἀνδρὸς ὁ βασιλεὺς ἐπιστάμενος οὐκ εἴα τοῦτον ἐπὶ τὰ ἐκεῖσε μέρη ἀφῖχθαι· σκοπὸς γὰρ ἦν αὐτῷ τὰ τῶν Παφλαγόνων πάντα διαταράξαι τῇ πρὸς τὸν βασιλέα δυσνοίᾳ. ὁ βασιλεὺς δὲ δικαιότατον πρὸς τοῦτον ἐποίει τὸν λόγον, ὡς μητροπολίτης κεχειροτόνησαι Σάρδεων, οὐκέτι γε μὴν Παφλαγονίας, καὶ δεῖ σε τοῖς C τῶν Σάρδεων ἐμφιλοχωρεῖν μέρεσι κἀκεῖσε καὶ διατρίβειν καί σου ποιμαίνειν τὸ ποίμνιον. ἐπεὶ οὖν ἐγνώκει ἀμετάπτωτον εἶναι τὸ βασιλικὸν βούλημα, μὴ ἔχων ὅ τι καὶ δράσειε, τὸν μονήρη βίον προείλετο. ὁ δὲ Θεσσαλονίκης Μανουὴλ ἄκων ἐξιὼν τῆς Νικαίας περί που τὰ ἐγγὺς ἐκείνης διέτριβεν. ὁ δὲ πατριαρχεύσας Ἀρσένιος καὶ αὐτὸς ἐξιὼν ἐκεῖθεν ἔν τινι σεμνείῳ ἑαυτὸν καθείρξας διῆγεν. ἐντεῦθεν συνελθόντες πάντες οἱ ἀρχιερεῖς ἐπὶ τὴν Λάμψακον, ψήφῳ πάντων καὶ προσταγῇ βασιλέως ὁ τῆς Ἐφέσου πρόεδρος Νικηφόρος εἰς τὸν πατριαρχικὸν ἀνήχθη θρόνον. ἀλλ' οὗτος, D καθάπερ εἰρήκειν, μήπω ἐνιαυτίσας τὸ βιοῦν ἐξεμέτρησε. τότε γοῦν ὁ σεβαστοκράτωρ Τορνίκιος τῇ φιλίᾳ τοῦ Ἀρσενίου προσκείμενος ἠνάγκαζε τὸν βασιλέα τὸν Ἀρσένιον εἰς τὸν πατριαρχικὸν καὶ αὖθις θρόνον ἀναγαγεῖν, θαύματά τινα καὶ τεράστια παρὰ τοῦ Ἀρσενίου ἐνεργούμενα διηγούμενος, καὶ πράγματα διηνεκῶς προυξένει τῷ βασιλεῖ, πατριαρχεύειν τὸν δύσνουν αὐτῷ βιαζόμενος.

4 περὶ vulgo.

ab Ioannicio Philadelphiensi monastico pallio induitur: ille enim continuo, et non sine molestia imperatoris animum sollicitabat, ut proficiscendi sibi daretur facultas Paphlagoniam, unde ipse ortum ducebat; sed imperator distorta hominis sensa apprime callens, ne in eas partes abiret, impediebat: animo enim proposuerat propter eas quas cum imperatore simultates exercebat, res Paphlagonum perturbare. verum imperator aequissimo eum sermone lacessit. "Sardium, non Paphlagoniae metropolitatum tenes: Sardium ideo partes invisendae, quibus continuo consuescere debes, ibique immorando greges tibi commissos pascere." igitur ubi imperatorem inexorabilem vidit, cum quid ageret ipse nesciret, monasticum vitae institutum complexus est. Thessalonicensis Manuel invitus Nicaea egressus in locis adiacentibus vitam ducebat. Arsenius item expatriarcha et ipse inde exiens in monasterium se intrusit. hinc universi praesules Lampsacum convenientes suffragio omnium mandatoque imperatoris Ephesinum antistitem Nicephorum in patriarchale solium invehunt. sed hic, ut iam dixi, neque per annum integrum cathedram moderatus e vivis excessit. tunc sebastocrator Tornicius Arsenio impense deditus imperatorem urgebat, ut Arsenium iterum in patriarchalem sedem promoveret, et mira quaedam ac portentosa Arsenii facinora in medium afferens continuo imperatorem ad molestiam usque exorabat, ut sibi minime ae-

ἀλλ' ὁ βασιλεὺς ἑκὼν ἄκων τῇ τοῦ σεβαστοκράτορος συμβουλῇ ξυντιθεὶς εἰς τὸν πατριαρχικὸν καὶ αὖθις θρόνον ἀνήγαγε τὸν Ἀρσένιον. καὶ οὕτω μὲν τὰ ἐπὶ τῷ Ἀρσενίῳ.

85. Ὁ δὲ βασιλεὺς τὸν Στρατηγόπουλον Ἀλέξιον τὸν Καίσαρα μετὰ στρατευμάτων τινῶν οἰκονομήσας ἐπὶ τοῖς δυτικοῖς ἐκπέπομφε μέρεσι, τοῖς ἐκεῖσε οὖσι τῶν Ῥωμαίων ὑπεναντίοις ξυν-
P 99 ελθεῖν εἰς μάχην, παραγγείλας ὡς ἐν τῷ διέρχεσθαι, ἐπεὶ τὰ τῆς ὁδοῦ τῆς ἐκεῖσε φερούσης πλησίον ὑπῆρχε τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἔφοδόν τινα κατὰ ταύτης ποιήσασθαι καὶ μέχρι τῶν πυλῶν αὐτῆς ἐπιδραμεῖν τὰ στρατεύματα, ὡς ἂν πτοία παρ' αὐτῶν τοῖς οὖσιν ἐντὸς Λατίνοις ἐγγένηται. ἐγένετο δὲ τῷ τότε καί τι ξυμ-

4 D: Ὁ δὲ βασιλεὺς τὸν Στρατηγόπουλον Καίσαρα πέμπει τοῖς δυτικοῖς μέρεσι, παρήγγειλε δὲ τῆς Κωνσταντίνου ἀποπειράσασθαι. ναῦς οὖν τότε μεγίστη ἐκ Βενετίας εἰς τὴν Κωνσταντίνου ἀφίκετο καὶ ποτεστάτος, ὃς παροτρύνας τοὺς ἐν Κωνσταντινουπόλει Λατίνους ἐν τριήρεσι καὶ πλοίοις καὶ λεμβαδίοις καὶ δρόμωσι κατὰ Δαφνουσίας χωρῆσαι. καὶ γέγονεν οὕτως, καὶ κεκένωτο ἡ πόλις ἀνδρῶν, τῷ βασιλεῖ ταύτης Βαλδουΐνῳ μετά τινων μετρίων φυλαττομένη. αἴφνης οὖν ὁ Καῖσαρ τῇ Κωνσταντινουπόλει ἐπῄει, ἔχων καὶ ἄνδρας τινὰς ἐκεῖθεν ὄντας καὶ ἀκριβῶς εἰδότας τὰ κατ' αὐτήν. καὶ μαθὼν ὀπήν τινα περὶ τὰ τείχη χωροῦσαν εἰσιέναι ὁπλίτην ἐκεῖ ᾔει. εἰσῆλθεν οὖν διὰ ταύτης ἀνήρ, καὶ ἕτερος, καὶ ἄλλος, καὶ καθεξῆς μέχρι τῶν ιε'. ἔτι δὲ καὶ πλείους ἄλλοι εἰσιόντες εὗρον ἕνα περὶ τὰ τείχη φύλακα, ὃν ἀναβάντες ἔξω τῶν τειχῶν ἔρριψαν, καὶ πελέκεσι τὰς πύλας ἐκμοχλεύσαντες ἐλευθέραν τὴν εἰς αὐτὴν εἴσοδον ἐποίησαν τῷ στρατεύματι. οἱ δ' ἐντὸς τῷ αἰφνιδίῳ κατασεισθέντες, ὡς εἶχον ἕκαστος, τὴν ἑαυτοῦ σωτηρίαν ἐπραγματεύοντο. καὶ ὁ Βαλδουΐνος περὶ τὸ μέγα παλάτιον ἐχώρησεν. οἱ δὲ περὶ Δαφνουσίαν ἀπιόντες Λατῖνοι καὶ ὁ ποτεστάτος, ἐπεὶ μὴ κατὰ αὐτῶν τι δρᾶσαι ἴσχυσαν, πρὸς τὴν πόλιν ἐπανεζεύγνυον· ἀντελάβετο γὰρ κἀκείνων θεός. καὶ πλησιάσαντες εἰς τὴν πόλιν ὥρμησαν εἰσελθεῖν. ἀλλὰ τὰ Ῥωμαϊκὰ στρατεύματα τοῦτο γνόντες πῦρ ταῖς οἰκίαις τῶν Λατίνων ἐνέβαλον περὶ τὸν αἰγιαλὸν κειμέναις, καὶ ἐνέπρησαν ταύτας, πρῶτα Βενετίκων, εἶτα τῶν ἄλλων γενῶν, ἃς Κάμπους ὠνόμαζον. ὡς δ' εἶδον τοῦτο Λατῖνοι λαβόντες ἐντὸς τῶν τριήρεων ὅσους ἠδύναντο, καὶ μιᾶς εἰς τὸ μέγα παλάτιον χωρησάσης καὶ δεξαμένης τὸν Βαλδουΐνον, ὑπεχώρησαν. οὕτω μὲν ἡ Κωνσταντινούπολις προνοίᾳ θεοῦ ὑπὸ Ῥωμαίων ἐγένετο, Ἰουλίου ἄγοντος κε', οὔσης ἐπινεμήσεως δ' καὶ ἀπὸ γενέσεως κόσμου ἔτους ὄντος ͵ϛψξθ', ὑπὸ Λατίνων κρατηθεῖσα χρόνους πεντήκοντα ὀκτώ.

quum, etiam invitus, in patriarcham eligeret. sic imperator volens nolens, sebastocratoris consiliis loco dato, ad patriarchalem dignitatem Arsenium rursum evehit. et haec quidem de Arsenio ita se habuere.

85. Imperator Strategopulum Alexium Caesarem copiis aliquibus fultum in occiduas partes mittit, ut cum Romani nominis hostibus confligeret, monens sub ipsa profectione, quando via, per quam esset incedendum, prope Cpolim erat, in eam irrumpere et ad portas ipsas conducere agmina, ut timor Latinis incuteretur. evenit vero tunc temporis, ut tale quid, ita providente

βῆναι προνοίᾳ θεοῦ. ἐπεὶ γὰρ ναῦς μεγίστη κοίλη Λατινικὴ ἐκ Βενετίας εἰς τὴν Κωνσταντίνου ἀφίκετο, καὶ νέος ἐν ταύτῃ ἐξουσιαστὴς παρεγένετο, ὃν καὶ ποτεστάτον ἐπονομάζουσιν, ἀνήρ, ὡς ἐφάνη, δραστήριος καὶ θρασύτερος εἰς τὰ μάχιμα, τοὺς ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει Λατίνους παροτρύνας εἰς μάχην, καὶ ξυμβου- [B] *λεύσας ὡς δεῖ καὶ ἡμᾶς μὴ μόνον ἐντὸς ὄντας τῆς πόλεως τὴν πόλιν καὶ ἑαυτοὺς φυλάττειν, ἀλλὰ καὶ κατὰ Ῥωμαίων τι δρᾶν, ὡς ἂν μὴ πάντῃ καταφρονητικῶς ἐν τοῖς καθ' ἡμῶν διατίθωνται. ἔπεισεν οὖν αὐτοὺς εἰσιόντας ἐν ὅσαις εἶχον τριήρεσι καί τισιν ἑτέροις πλοίοις, λεμβαδίοις οἷον καὶ δρόμωσι, κατὰ τῆς νήσου Δαφνουσίας χωρῆσαι, εἴ πως δυνηθεῖεν αὐτὴν παραστήσασθαι καὶ σκύλων εὐμοιρῆσαι τῶν ἐξ αὐτῆς. κεκένωται οὖν ἡ πόλις ἀνδρῶν, καὶ ἦν γυναιξὶ καὶ νηπίοις καὶ τῷ βασιλικῶς τάχα ταύτης κατάρχοντι Βαλδουΐνῳ μετά τινων μετρίων ἀνδρῶν διεξαγομένη καὶ τηρουμένη. αἴφνης οὖν ὁ Στρατηγόπουλος Ἀλέξιος ὁ Καῖσαρ* [C] *νυκτὸς ἐπιὼν τῇ Κωνσταντίνου προσήγγισεν. ἐπεὶ δὲ μεθ' ἑαυτοῦ εἶχε καὶ ἄνδρας τινὰς ἐξωρμημένους τῆς πόλεως καὶ ἀκριβῶς εἰδότας τὰ κατ' αὐτήν, καὶ πυνθανόμενος αὐτῶν ἐμεμαθήκει ὀπήν τινα εἶναι περὶ τὸ τεῖχος τῆς πόλεως δι' ἧς ἀνὴρ ὁπλίτης δύναιτ' ἂν ἐντὸς εἰσελθεῖν, μηδ' ὅλως μελλήσας τοῦ ἔργου εἴχετο. καὶ εἰσῆλθε διὰ ταύτης ἀνήρ, καὶ ἐπηκολούθησεν αὐτῷ ἕτερος, εἶτα ἐκείνῳ ἄλλος, καὶ οὕτω μέχρι τῶν πεντεκαίδεκα, τάχα δὲ καὶ πλείους ἄνδρες ἐντὸς εἰσῆλθον τῆς πόλεως. ἐπεὶ δὲ περὶ τὸ τεῖχος ἕνα εὗρον τὸν ἐμπεπιστευμένον τὴν φυλακήν, τινὲς ἐξ αὐτῶν*

deo, contingeret. navis maxima Latinorum Venetiis Cpolim appulit; cum ea iuvenis auctoritate potens, quem illi potestatem vocant, accessit, vir, nt effectus comprobavit, factiosus et in pugnas audacior. is Latinos, qui Cpoli erant, ad inenndam pugnam concitat, haud decornm esse dictitans, eos qui in urbe essent, urbem seqne tutando tempus conterere, sed aliquid etiam adversus Romanos machinari debere, ne nos illi adeo contemptim conterant et pro nihilo ducant. suasit itsque in triremes, quotquot haberent, alisque navigia, lembadia nempe ac dromones, ingressos in Daphnnsiam insulam pergere; quam si in potestatem redigere forte potuissent, nae illi spoliis locupletarentur. urbs igitur hominibus vacua, mulieribus ac infantibus et forte tunc imperanti Balduino cum exigua aliornm manu gubernabatur et custodiebatur. interea improviso Caesar Alexius Strategopulus noctu adveniens in eam impetum fecit, et cum viros secnm haberet nunnullos ex urbe fugitivos et rerum illius apprime gnaros, ex iisque sciscitans cognovisset foramen urbis muris inesse, per quod armatus miles introire posset, nulla mora operi incumbit. et per illud quidam ingreditur, quem sequitur slius et iterum tertius, et hac ratione quindecim et forte plures viri urbem ingrediuntur. iu ipso muro queudam, cui custodia demandata erat, compertum, muro conscenso arre-

D ἀναβάντες καὶ τῶν ποδῶν λαβόντες ἔρριψαν ἔξω τῆς πόλεως. οἱ δ' ἄλλοι ἀξίνας ἐγχειρισάμενοι καὶ τοὺς μοχλοὺς τῶν πυλῶν διαρρήξαντες ἐλευθέραν πεποίηνται τὴν εἰς τὴν πόλιν εἴσοδον τῷ στρατεύματι. οὕτω μὲν οὖν ὁ Στρατηγόπουλος Καῖσαρ καὶ οἱ σὺν αὐτῷ πάντες Ῥωμαῖοι καὶ Σκύθαι (ἐκ τῶν τοιούτων καὶ γὰρ τὸ ὑπ' αὐτὸν συνεκεκρότητο στράτευμα) ἐντὸς τῆς πόλεως ἐγεγόνεισαν. οἱ δ' ἐντὸς τῷ αἰφνιδίῳ κατασεισθέντες τοῦ πράγματος, ὡς εἶχον ἕκαστος τὴν ἑαυτοῦ σωτηρίαν ἐπραγματεύετο. καὶ οἱ μὲν ἐπὶ τὰ σεμνεῖα ἐβάδιζον καὶ μοναχικὰ ἐνεδέδυντο ἄμφια, ὅπως τὸν φόνον ἐκφύγοιεν, γυναῖκες δὲ εἰς ὀπὰς τοίχων συνεστέλλοντο καὶ εἰς στοὰς σκοτεινὰς καὶ ἀποκρύφους ἐκρύπτοντο. ὁ δὲ τῆς πόλεως κατάρχων Βαλδουῖνος ἐπὶ τὸ μέγα παλάτιον ὥρμησεν. οἱ δὲ ἐπὶ τὴν Δαφνουσίαν ἀπιόντες Λατῖνοι καὶ ὁ μετ' αὐτῶν ποτεστάτος, μηδέν τι τῶν γινομένων γνωρίσαντες, ἐπεὶ μὴ κατὰ τῆς
P 100 νήσου Δαφνουσίας ποιῆσαί τι ἴσχυσαν (ἀντελάβετο γὰρ ἐκείνων θεός), παλίνδρομοι πρὸς τὴν πόλιν ἐπανεζεύγνυον. μέχρι μὲν οὖν τοῦ ναοῦ τοῦ ἀρχιστρατήγου τῶν ἄνω δυνάμεων Μιχαὴλ ἐλθόντες, τοῦ περὶ τὸν ἐν Ἀνάπλῳ διακειμένου, οὐδέν τι ὅλως τῶν γεγενημένων ἐμεμαθήκεισαν· ἐκεῖσε δὲ ἀφιγμένοι καὶ ταῦτα μαθόντες εἰς τὴν πόλιν ὥρμησαν ἐπελθεῖν. ἀλλὰ τὰ Ῥωμαϊκὰ στρατεύματα τοῦτο γνόντες πῦρ ταῖς οἰκίαις τῶν Λατίνων ἐνέβαλον παρὰ τὸν αἰγιαλὸν κειμέναις, καὶ ἐνέπρησαν ταύτας, καὶ πρῶτα μὲν τὰς τῶν Βενετίκων, εἶτα τῶν ἄλλων γενῶν, ἃς καὶ Κάμπους
B κατωνόμαζον. ἐπεὶ δὲ εἶδον τὴν πόλιν πυρπολουμένην οἱ τῶν Λατίνων, τὰς παρειὰς ταῖς χερσὶ τύψαντες, καὶ λαβόντες ὅσους

9 περὶ vulgo.

ptum pedibus extra muros proiiciunt, alii strictis securibus et portarum vectibus disruptis in urbem introitum liberum exercitui aperiunt. hac ratione Caesar Strategopulus et cum eo Romani universi ac Scythae (ex his enim copiae conflatae erant) urbem ingressi sunt. cives re improvisa perculsi, ut quisque poterat, saluti suae consulere. hic quidam monasteria petere, et monasticum habitum, ut cladem evitarent, induere. mulieres in murorum foramina coniici, et in cellis obscuris reconditisque abscondi. civitati imperans Balduinus in magnum advolare palatium. qui vero Daphnusiam abierant Latini, et cum illis Potestas, eorum quae gerebantur plane ignari, cum nihil adversum Daphnusiam perpetrare potuissent (opem enim illis tulerat deus), retrogressi in urbem contendere, et in supernarum virtutum principis Michaelis templum in Anaplo situm conveniunt, adhuc eorum quae patrabantur nescii. at ubi eo commigrassent, certiores redditi in urbem gressus festinant. id Romanae copiae audientes, igne in Latinorum domos prope littus adiacentes immisso, eas corrumpunt, et ante alias Venetorum aliarumque deinceps nationum, quas Campos vocant. Latini incendiis urbem inflammari

ἠδύναντο ἐντὸς τῶν τριήρεων αὐτῶν καὶ τῶν λοιπῶν πλοίων, ὑπανεχώρησαν, μιᾶς τριήρεως εἰς τὸ μέγα παλάτιον ἀπελθούσης καὶ ἀναδεξαμένης τὸν Βαλδουῖνον ἐν χρῷ τῆς ζωγρείας γενόμενον. καὶ ταῦτα μὲν οὕτω ξυνέβη, καὶ ἡ Κωνσταντίνου προνοίᾳ θεοῦ καὶ αὖθις ὑπὸ χεῖρα τοῦ βασιλέως τῶν Ῥωμαίων ἐγένετο κατὰ λόγον δίκαιόν τε καὶ προσήκοντα, Ἰουλίου εἰκοστὴν καὶ πέμπτην ἄγοντος, οὔσης ἐπινεμήσεως τετάρτης, καὶ ἀπὸ γενέσεως κόσμου ἔτους ὄντος ,ϛψξθ', ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν κρατουμένη χρόνους πεντήκοντα καὶ ὀκτώ.

86. Περὶ γοῦν τὸ Μετεώριον τότε σκηνουμένου τοῦ βασιλέως C ἐξαπίνης φήμη τις νύκτωρ τὰς τῶν πολλῶν περιεβόμβησεν ἀκοάς. ἡ δὲ φήμη παρὰ παιδαρίου τινὸς αὐταδέλφης τοῦ βασιλέως τῆς ὀνομαζομένης μὲν Εἰρήνης, διὰ δὲ τοῦ μοναδικοῦ σχήματος μετονομασθείσης Εὐλογίας, ἐκ τῶν τῆς Βιθυνίας μερῶν παρ' αὐτὴν ἀφικομένου, ὃς καθ' ὁδὸν ἐμεμαθήκει παρά του τῶν Ῥωμαϊκῶν στρατευμάτων ἁλῶναι τὴν Κωνσταντίνου. ὡς εἶχε γοῦν τάχους ἡ τοῦ βασιλέως αὐτοκασιγνήτη παρὰ τὸν βασιλέα ἀφιγμένη καταδαρθάνοντα τοῦτον εὗρε, καὶ ἠρέμα πως ἐκίνει αὐτὸν τῇ χειρί, ὅπως ἄν γε καὶ ἐγρηγορήσειεν, ἰσχυροτέρᾳ τῇ φωνῇ D ὑπολέγουσα ὡς κατέσχες, ὦ βασιλεῦ, τὴν Κωνσταντινούπολιν. καὶ πολλάκις τοῦτο εἰρήκει, καὶ ὁ βασιλεὺς ἐπέμενε μηδέν τι πρὸς ταύτην ἀνταποκρινόμενος. ὡς δὲ τὸν λόγον μετέβαλε καὶ εἰρήκει "ἀνάστηθι, βασιλεῦ· ὁ γὰρ Χριστὸς ἀπεχαρίσατό σοι τὴν Κωνσταντινούπολιν," τῆς κλίνης ἀναστὰς καὶ τὰς χεῖρας εἰς οὐρανὸν

15 ὡς vulgo.

conspicientes, genis manibus diverberatis, quotquot habere potuerunt ex suis in triremes et alia navigia assumptis, retro cessere. ex triremibus una in magnum palatium progressa Balduinum in maximo discrimine et extremo pene periculo, iam iamque vivum capiendum, recepit. et ita ea res evenit, et Cpolis, ita deo annuente, rursum sub potestate Romani imperatoris iure et merito venit, vigesima quinta mensis Iulii, indictione quarta, anno ab orbe condito 6769, postquam hostes ea potiti fuissent annos quinquaginta octo.

86. Ea tempestate imperator castra Meteorii disposuerat, noctuque ex improviso rumor quidam inter multorum aures perstrepuit. rumor a servulo quodam sororis imperatoris Irenes, sed propter monasticum habitum Eulogiae nominatae, e Bithyniae partibus ad ipsam profecto, qui in itinere audierat a Romanis copiis captam esse Cpolim, sparsus fuerat. illa propere imperatorem conveniens somno sopitum invenit; quare manu eum placide movere, et ut excitaret, altiore voce proloqui, "tenes, o imperator, Cpolim." saepius hoc repetiit: imperator immotus stans non respondebat. veruntamen cum illa sermone mutato dixisset "surge, imperator: Christus tibi Cpolim

ἀνατείνας "τοῦτον μὲν" ἔφη "τὸν λόγον, ὦ ἀδελφή, καὶ αὐτὸς δέχομαι. ὃν δὲ λόγον τὸ πρῶτον εἶπες, ὡς τῆς Κωνσταντίνου κεκράτηκα, οὐδαμῶς ἀποδέχομαι· πῶς γὰρ ἐκ τοῦ Μετεωρίου ἐγκρατὴς γενοίμην τῆς Κωνσταντίνου; ἀλλ' οὐδὲ στράτευμα κατ' αὐτῆς ἀξιόλογον πέπομφα. τὸ δὲ ῥᾴω ταῦτα εἶναι θεῷ καὶ αὐτὸς ξυνομολογῶ, καὶ θᾶττον ἂν τὰ μικροῦ καὶ ἀδύνατα τοῖς οἷς ἂν βούλοιτο παρασχεῖν καθέστηκε δυνατός." ταῦτ' εἰπὼν τοὺς ἐν
P 101 τέλει πάντας ξυνήθροισε, καὶ ἐπυνθάνετο εἰ ἀληθῆ δοκεῖ σφίσιν αὐτοῖς τὰ παρὰ τῆς φήμης. καὶ οἱ μὲν συνέθεντο τὰ τῶν λόγων ἐπαληθεύειν, καὶ μάλιστα οἷς ἡ τῶν Λατίνων ἔξοδος ἀκριβέστερον ἐπεγνώσθη· ἔνιοι δὲ τὸν λόγον ἦγον ἐν ἀμφιβόλοις, οἷς οὐκ ἐν γνώσει τὰ τῆς ἄνω προνοίας καθέστηκε κρίματα, ὑπολογιζόμενοι καὶ τὸ πρᾶγμα τῶν δυσχερεστάτων τε εἶναι καὶ μὴ ῥᾳδίως κατορθουμένων. ἐν τοῖς τοιούτοις μὲν λόγοις τὸ τῆς νυκτὸς παρῄει διάστημα· ἐπεὶ δὲ ἡμέρα ἐπέφωσκεν, ἐλπὶς μὲν ἦν πᾶσι τὸν διακομίζοντα ἀληθῆ ἀφικέσθαι πρὸς τὸ στρατόπεδον, ἀλλὰ καὶ τὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης παραδεδραμήκει διάστημα, καὶ οὐδεὶς
B τοιοῦτος ἀφίκετο. ἤσχαλλον γοῦν αἱ τῶν ἁπάντων ψυχαὶ καὶ ἠδημόνουν, καὶ μάλιστά γε τοῦ βασιλέως. ἀλλὰ νυκτὸς ἐπιούσης ὁ τὴν ἀγαθὴν ἀγγελίαν διακομίζων ἐλήλυθεν καὶ σαφῶς εἰρήκει περὶ τοῦ ἔργου, ὅτιπερ τὰ τῶν Ῥωμαίων στρατεύματα μετὰ τοῦ Καίσαρος Στρατηγοπούλου ἐντὸς τῆς Κωνσταντίνου διάγουσιν. καὶ πάντα ὡς ἔσχεν ἀπήγγειλεν.

87. Ἀπάρας γοῦν ὁ βασιλεὺς τοῦ Μετεωρίου μεθ' ἡδονῆς

elargitus est," lecto assurgens manibusque in coelum extensis "hunc" ait "sermonem, soror, et ipse amplector, sed quem primum dixeras, me Cpoli potitum, nullo pacto excipio. quanam enim ratione, qui Meteorii sum, Cpolim devicerim? qui nec tantas copias ad eam debellandam adornavi. sed haec numini facillima esse et ipse fateor, citiusque ac commodius ea etiam, quae fieri haud posse videntur, quibus ipse voluerit, concedere potens est." dixit, omnibusque qui ibi in dignitate erant convocatis, an vera ea esse illis viderentur quae fama circumferrentur, interrogat. quidam annuere, rumorem vera nuntiare, et potissimum ii quibus Latinorum exitus exquisitius compertus fuerat. alii dubitare et in ambiguo ponere, qui divinae iudicia providentiae non accurate tenerent, ratiocinantes rem e difficillimis esse et ex illis quae non ita facili negotio peraguntur. in his sermonibus noctis spatium evigilatum est: ubi dies coepit, spes omnes tenere ab exercitu, qui vera referret, adventurum. at illius etiam diei intervallum consumitur, et horum nihil annuntiatur. anxii itaque omnes trahere cum animo suo et angi, et praecipue imperator. veruntamen nocte ineunte bonus internuntius accessit, planeque facinus fatetur, Romanum militem cum Caesare Strategopulo intus Byzantium sedem locasse, et cuncta modo quo evenerant narrat.

87. Igitur imperator Meteorio exiens, mirandum in modum suo bono

ὅτι πολλῆς τὴν Κωνσταντίνου φθάσαι διὰ τάχους ἐπέσπευδε, δεδιὼς μήποτε ἐκ τῆς Δαφνουσίας οἱ Λατῖνοι ὑπονοστήσαντες καὶ τῆς πόλεως ἐντὸς γενόμενοι μάχην κατὰ Ῥωμαίων στήσαιεν κρατεράν C*, καὶ πολλῷ πλείους τῶν Ῥωμαίων ὄντες τῶν τείχων ἔξω βάλλουσι. ἀλλὰ ταῦτα μὲν οὐ ξυνέβη, ἀλλ' ἐκεῖνοι μὲν τὸ ἀθρόον τὰς ψυχὰς κατασεισθέντες προὔλαβον ἀποδρᾶναι, καθὼς ὁ λόγος φθάσας ἐδήλωσεν, ὁ βασιλεὺς δὲ τὴν πορείαν ἐπέτεινεν. ἐπεὶ δὲ καὶ τοὺς τοῦ Καλάμου βουνοὺς παρημείψαμεν καὶ τῆς Ἀχυράους ἐγγὺς ὁ βασιλεὺς ἐπήξατο τὴν σκηνήν, τότε δὴ καὶ τοῦ Βαλδουΐνου τοῦ τάχα βασιλικῶς τῆς Κωνσταντίνου κατάρχοντος τὰ βασιλικὰ διεκομίσθησαν σύμβολα· ταῦτα δὲ ἦν καλύπτρα Λατινικὴ τὸ σχῆμά καὶ μαργάροις πεποικιλμένη καὶ ὑπὲρ κεφαλῆς λιθίῳ κοκκίνῳ, πέδιλά τε κοκκοβαφῆ, καὶ σπάθη σηρικὸν κοκκοβαφὲς ἐνδεδυμένη προκάλυμμα. τότε* D *δὴ καὶ ὁ πολὺς λεὼς τὰ τῆς ὑποθέσεως ἐπεπίστευτο· τὸ γὰρ μεγαλεῖον οὐκ εἴα τοῦ πράγματος εὐχερῶς πιστεύειν τοῖς λεγομένοις. ἔσπευσεν οὖν ὁ βασιλεὺς πρὸς τὴν κίνησιν. ταχυτέρας γοῦν καὶ μακροτέρας ἐποιεῖτο τὰς μεταβάσεις. ἐγγίσαντι γοῦν τῇ Κωνσταντίνου τῷ βασιλεῖ κατὰ νοῦν ἐπῄει θεοπρεπεστέραν μᾶλλον ἢ βασιλικωτέραν τὴν εἰς τὴν Κωνσταντίνου ποιήσασθαι πάροδον. καὶ τὸν τρόπον ἐσκέψατο, ὅπως ἂν γένοιτο ὁ δὴ διὰ λόγων εὐχαριστηρίων πρὸς τὸν θεὸν καὶ φωνῶν εὐκτηρίων ὑπέρ τε βασιλείας καὶ ἱεραρχίας ὑπέρ τε τῆς πόλεως καὶ τῶν αὐτῆς οἰκητόρων καὶ τοῦ ταύτης πληρώματος. ἐπεὶ δὲ ἐζήτει τὸν τὰς εὐχὰς συγγράψασθαι μέλλοντα, τὸν φιλόσοφον Βλεμμίδην πρὸς τοὔργον ἐπινύξαι βεβούλητο. μακρὰν δὲ ἦν ὁ ἀνήρ· ἀμφὶ γὰρ τὴν Ἔφεσον τὰς διατριβὰς ἐποιεῖτο. εἰς*

5 τὸ] *διὰ τὸ?* 13 *περικάλυμμα?*

gaudens, Cpolim celerrime festinabat, metuens ne Latini Daphnusia revertentes et urbem introgressi pugna magna cum Romanis confligerent et numero superiores extra muros eiicerent. sed haec minime contigerunt, quippe qui re subita atque improvisa animos deturbati fugam praeripuere, ut supra enarravimus. imperator iter sollicitabat, et Calami colles emensus prope Achyraum castra posuit. tunc Balduini Cpoli imperantis regia insignia allata sunt. haec autem erant operculum Latino more efformatum, unionibus interstinctum, in vertice saxulo rubeo renidens; cocco tincti calcei, et ensis ex serico rubro tegumentum indutus. tunc multitudo etiam rem ita fuisse persuasa est, quandoquidem facinoris magnitudo ne temere adeo dictis fides adhiberetur efficiebat. imperator loci mutationes longiores et velociores percurrens viam celeravit. Cpoli appropinquans animo agitare coeperat accessum ad urbem deo magis convenientiorem quam regi instituere, et modum, quo id ita fieret, excogitavit: per sermones nempe qui gratias deo referrent, et voces pro imperio sacerdotio urbe et cultoribus universis supplices. sed precationum scriptorem conquirens philosophum Blemmidam ad opus decreverat. verum vir ille longe aberat: Ephesi namque aetatem agebat. quare

P 102 ἀργίαν δὲ τὰ τοῦ πράγματος ἔπιπτεν. ὁ δὲ βασιλεὺς μελλήσειν οὐκ ἤθελε πρὸς τὴν εἴσοδον. ἐδυσχέραινε γοῦν ἐπὶ τούτοις. ἀλλ' αὐτὸς τὸ δυσχερὲς διελυσάμην τῷ βασιλεῖ. "εἰ μὲν" γὰρ ἔφην, "ὦ βασιλεῦ, ὡς ἐξ ἁγίου ἀνδρὸς βούλει τὰς εὐχάς, ὥσπερ ἐθέλεις, γενέσθαι σοι, οὐκ ἔχω λέγειν· εἰ δὲ ἐξ οἱουδή τινος, δυναμένου δὲ συγγράφειν προέλοιο τὴν βούλησιν ἐκπεπλῆσθαί σοι, ἰδού σοι αὐτὸς τὴν θέλησιν ἀποπλήσαιμι καὶ τὰς εὐχάς σοι συγγράψαιμι." ἔδοξε κρεῖττον τοῦτο τῷ βασιλεῖ, καὶ τῆς ταχινῆς εἰσόδου τὰς ὑπ' ἐμοῦ ποιηθησομένας προείλετο. ἐγὼ μὲν οὖν εὐθὺς ἡψάμην τοῦ ἔργου, καὶ οὔπω ἡμέρα παρῆει ὅλη καὶ νύξ, καὶ δέκα B πρὸς ταῖς τρισὶν συνεγραψάμην εὐχάς, ἑκάστην οἰκεῖον ἔχουσαν τὸν σκοπόν.

88. Κατέλαβε γοῦν ὁ αὐτοκράτωρ τὴν Κωνσταντίνου. τεσσαρεσκαιδεκάτην ἦγεν τότε ὁ Αὔγουστος. εἰσελθεῖν γοῦν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν οὐκ ἠθέλησε τὴν αὐτὴν ἡμέραν, ἀλλὰ τὰς σκηνὰς ἐν τῇ μονῇ τοῦ Κοσμιδίου ἐπήξατο, τῇ ἄγχι διακειμένῃ τῶν Βλαχερνῶν. ἐκεῖσε γοῦν διανυκτερεύσας ἕωθεν ἀναστὰς τὴν εἰς Κωνσταντινούπολιν εἴσοδον ἀπειργάσατο τρόπον τοιοῦτον. ἐπεὶ δὲ ὁ μὲν πατριάρχης Ἀρσένιος οὐ παρῆν, ἔδει δὲ ἄρα τῶν τινὰ C ἀρχιερέων τὰς εὐχὰς εἰς ἐπήκοον ἐξειπεῖν, ὁ τῆς Κυζίκου μητροπολίτης Γεώργιος, ὃν καὶ Κλειδᾶν κατωνόμαζον, ἐπλήρου τὴν χρείαν, καὶ εἰς ἕνα τῶν πύργων τῶν τῆς Χρυσείας ἀναβάς, ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ καὶ τὸ τῆς θεοτόκου ἐκτύπωμα τὸ οὕτω πως ἐκ τῆς μονῆς παρωνομασμένον τῶν Ὁδηγῶν, εἰς ἐπήκοον ἁπάντων ἀπεστομάτισε τὰς εὐχάς. ὁ μὲν οὖν αὐτοκράτωρ τὴν καλύπτραν

res nimis differri ac procrastinari videbatur, cum tamen imperator ingressum impense admodum acceleraret, propptereaque animo angebatur. sed ipse ardua imperatori complanavi. nam "o imperator" dixi, "si a sancto viro preces hasce conscribi exoptas, quid dicam ipse non habeo: si a quocunque, qui tamen scribere possit, voluntati tuae satisfactum iri putas, ipse ego tibi quae concupiscis efficiam et preces componam." id ut melius probatur imperatori, et ut ingressus celer esset, a me componendas aliis praetulit. ipse statim opus aggredior. et nondum integer dies et nox excurrerant, et tres, et decem precationes conscribo, qualibet proprio argumento locupletem.

88. Imperator decimo quarto Augusti die Cpolim pervenit; neque illo eodem die urbem introit, sed apud Cosmidii monasterium prope Blachernas tentoria locat.' ibi cum pernoctasset, postero die Cpolim hoc apparatu ingreditur. et cum patriarcha Arsenio absente precationes illae omnibus audientibus a praesule recitandae essent, Cyzici metropolita Georgius, quem Clidam cognominabant, quae necessaria erant supplevit: nam in unam ex aureae portae turribus ascendens, secumque deiparae imaginem ex monasterio Hodegorum gestans, omnibus audientibus precationes recitavit. interim imperator capitis tegumento regio deposito flexisque genibus in terram provolvi-

ἀποβαλὼν καὶ γόνυ κλίνας ἔπεσε χαμαί, καὶ πάντες δὲ οἱ σὺν αὐτῷ ὄπισθεν αὐτοῦ ἐπὶ γόνυ κατέπεσον. ἐπεὶ δὲ ἡ πρώτη τῶν εὐχῶν ἐκτετέλεσται καὶ ὁ διάκονος ἐσήμηνε τὴν ἀνέγερσιν, πάντες ἀναστάντες τὸ κύριε ἐλέησον, εἰς ἑκατὸν ἀριθμήσαντες, ἐπεβόησαν. καὶ τούτων τετελεσμένων πρὸς τοῦ ἀρχιερέως καὶ αὖθις D ἑτέρα τις ἐξεφωνήθη εὐχή. ὡς ἐν τῇ πρώτῃ γοῦν, καὶ ἐν τῇ δευτέρᾳ γεγένηται, καὶ οὕτω πως διωπέπρακται μέχρι καὶ συμπληρώσεως τῶν ὅλων εὐχῶν. ἐπεὶ γοῦν οὑτωσί πως τὰ τῆς ἱεροπραξίας ταύτης γεγένηται, θεοπρεπῶς μᾶλλον ἢ βασιλικῶς τὴν τῆς Χρυσείας πύλην εἰσῆλθεν ὁ βασιλεύς· πεζὸς γὰρ ἐβάδιζε, προήρχετο δὲ τούτου τῆς θεομήτορος ἡ εἰκών. μέχρι μὲν οὖν τῆς τοῦ Στουδίου μονῆς ἀπελθών, ἐκεῖσε τὴν εἰκόνα καταλιπὼν τῆς ὑπεράγνου μητρὸς τοῦ θεοῦ, ἐπιβὰς τοῦ ἵππου ἐπὶ τὸ τῆς σοφίας τοῦ θεοῦ ἀφίκετο τέμενος. ἐκεῖσε γοῦν τῷ δεσπότῃ Χριστῷ προσκυνήσας, καὶ τὰ εἰκότα τούτῳ εὐχαριστήσας, ἐπὶ τὸ μέγα κατηντήκει παλάτιον. ἐν εὐφροσύνῃ γοῦν καὶ θυμηδίᾳ πολλῇ καὶ ἀπλέτῳ χαρᾷ τὸ Ῥωμαϊκὸν τῷ τότε γεγένηται πλήρωμα· οὐδεὶς γὰρ ἦν ὁ μὴ σκιρτῶν τε καὶ ἀγαλλόμενος καὶ μικροῦ δεῖν τῷ πρά- P 103 γματι ἀπιστῶν διὰ τὸ ἀπροσδόκητον τοῦ ἔργου καὶ τὸ ὑπερβάλλον τῆς ἡδονῆς.

Ἐπεὶ δὲ ἔδει καὶ τὸν πατριάρχην ἐντὸς γενέσθαι τῆς Κωνσταντίνου, μετὰ παραδρομὴν τινῶν ἡμερῶν λόγοις καὶ τῇ παρὰ τούτων πειθοῖ εἰσῆλθε, καὶ ὁ βασιλεὺς εἰς τὸ ἱερὸν ἀπῆλθεν ἀνάκτορον, τὸ τῆς μεγάλης σοφίας τέμενος, ἵν᾽ ἐγχειρίσῃ τὴν

13 περὶ vulgo.

tur, omnesque qui cum eo erant post eum in genua procumbunt. sed precationum prima finita, diaconus indixit ut assurgerent. omnes stantes, "domine miserere" centies nomerantes acclamarunt. his finitis a praesule rursus alia precatio enuntiatur. itaque ut in prima, ita in secunda et in aliis factum est, et sic deinceps usque ad integram precationum omnium recitationem sacris precationibus ceremoniisque fine posito, deo magis convenientius quam regi, portam auream imperator ingreditur: pedes imperator praeeunte dei matris imagine proficiscebatur. ad Studii monasterium ventum est. eo in loco immaculatissimae dei matris imagine relicta, equum conscendens ad sapientiae dei templum pervenit, et Christo domino adorato, gratiisque uti par erat relatis, ad magnum palatium appellit. exultatione itaque et ingenti laetitia et inenarrabili gaudio Romanorum omnis sexus repletus gestiebat. namque qui non saltaret vel ludibundus exiliret nemo erat, tantae rei assensum vix praestans propter improvisum opus et superaffluentem voluptatem. quando vero et patriarchae ingrediendum erat Cpolim post nonnullorum dierum excursum, sermonibus suasionibusque adductus introit imperator in sacram regiam, magnae sapientiae sacrarium, ad cathedram pontifici consignan-

καθέδραν τῷ ἀρχιερεῖ. καὶ συνήθροιστο μετὰ τοῦ βασιλέως καὶ τῶν ἐν τέλει πάντες καὶ τῶν ἀρχόντων οἱ πρόκριτοι καὶ πᾶσα πληθύς. ὁ βασιλεὺς δὲ τῆς χειρὸς τοῦ πατριάρχου ἐπιλαβόμενος B *"ἔχεις" φησὶ "τὸν θρόνον σου, δέσποτα, καὶ οὗ τινὸς ἐκ μακροῦ ἐστέρησαι. νυνὶ τῆς καθέδρας ἀπόλαυε." καὶ οὕτω μὲν καὶ ἐπὶ τῷ πατριάρχῃ τὰ τοῦ βασιλέως ξυνέβη.*

89. *Ἐγένετο δὲ τότε καί τι τοιοῦτον, ὃ μὴ παραδοῦναι γραφῇ τῶν οὐ δεόντων ἐλογισάμην. λόγον ἐπὶ τῇ ἀναρρύσει τῆς Κωνσταντίνου συνεγραψάμην. καὶ ὁ σκοπὸς τοῦ λόγου κατὰ τὰς ἀρχὰς εὐχαριστία ἦν πρὸς θεὸν τῆς πρὸς Ῥωμαίους τούτου ἀγαθουργίας καὶ τῆς εὐσπλάγχνου κηδεμονίας καὶ ἀντιλήψεως, συν-* C *ανεκεράννυτο δὲ τῷ λόγῳ καὶ εὐφημία πρὸς τὸν βασιλέα εὐχαριστήριος. ἡ δὲ ἐπὶ τέλει τοῦ λόγου ἀξίωσις συναναγορευθῆναι τῷ βασιλεῖ καὶ πατρὶ τὸν βασιλέως πρωτογενῆ παῖδα, τὸν Κομνηνὸν Ἀνδρόνικον. τοῦτο ἐλάνθανε τοὺς πολλούς, καὶ μάλιστα τῶν ἐν τέλει, οἷς καὶ οὐ κατὰ γνώμην ὑπῆρχε τὸ πρᾶγμα. οἱ μὲν προύχοντες τῶν ἡμετέρων, ὅ τε δεσπότης Ἰωάννης ὁ τοῦ βασιλέως αὐτάδελφος καὶ ὁ πενθερὸς τούτου ὁ σεβαστοκράτωρ Τορνίκιος (ὁ γὰρ Καῖσαρ Στρατηγόπουλος, καὶ εἰ παρῆν ἐν τοῖς τοιούτοις, οὐδ' ὅλως εἶχε περὶ τούτων φροντίδα), τὸν σκοπὸν ἀγνοοῦντες καὶ τὴν ἀξίωσιν τοῦ προβλήματος ἠνάγκασαν τὸν βασιλέα ἐπ' ἀκροάσει γενέσθαι τοῦ λόγου. ὁ δὲ βασιλεὺς ἐδυσχέραινεν· ἤδη γὰρ μεσημβρινὰς τὰς ἀκτῖνας ὁ ἥλιος ἔβαλλε, καὶ ὁ τοῦ ἀρίστου παρῄει καιρός.*

dam. cum imperatore omnes in dignitatibus constituti et patriciorum praecipui et plebs universa accurrerat. ibi imperator manum patriarchae continens "tene" inquit "thronum tuum, domine, et a qua tamdiu aberrasti, cathedra fruere." sic etiam patriarchae ab imperatore provisum.

89. Ea tempestate accidit, quod non alienum a narratione mea esse ducens hic scripto consignabo. orationem de recepta Cpoli composueram. orationis argumentum, circa principium gratiae deo pro beneficentia erga Romanos et misericorde suo auxilio ac patrocinio redditae: inerat et orationi praeter imperatoris praeconia ad eundem gratiarum actio; sub calce adhortatio ut Andronicus Comnenus primus imperatoris filius cum imperatore et patre in administratione advocaretur. hoc multos et potissimum dignitatibus praeditos, quibus non ex sententia res successisset, fugiebat. at ex nostris, qui primas obtinebant, Ioannes nempe despota imperatoris frater, et socer illius sebastocrator Tornicius (nam Caesar Strategopulus, licet adesset, de his omnino nullam curam suscipiebat), propositum ignorantes et postulata problematis, imperatorem ad orationem audiendam compulere. imperator aegre ferebat: iam enim sub meridie solis radii ingruebant, et prandii hora abierat.

THEODORI DOUSAE

ET

LEONIS ALLATII

IN GEORGIUM ACROPOLITAM

NOTAE.

THEODORI DOUSAE
ET
LEONIS ALLATII
IN GEORGIUM ACROPOLITAM
NOTAE.

Plurima hic sunt, benevole lector, cum in sermone tum in argumento libri, quae virum etiam πάνυ ἵστορα remorari possint, ex utriusque nimirum insolentia. insolentes in sermone voces, res plurimum abstrusae. difficultatis illius in causa sunt antiquitas, novitas, peregrinitas. quae tria sermoni vitium, rei obscuritatem adferre solent. sermoni vitium a vocibus vulgaribus et a saeculi phrasibus accedit; rem obscurat historiae varietas, quae et non parum hic distorta est et implexa. sane accuratiorem temporum et rerum distinctionem desidero. sed quemadmodum illo aevo omnium rerum et imperii confusio erat distractioque et quasi chaos quoddam nationum, ita etiam existimo hanc historiam. quae tamen ne semper cum tineis certaret et opimum pabulum blattis praeberet, manum admovi extergendis illis sordibus et obscuritatibus explicandis. quodsi non omnia, quorum equidem imparem me fuisse libens profiteor, aliquid me tamen assecutum spero. quae me fefellerunt in tanta obscuritate, excusabit facile quisquis humanus est. prodit itaque (quod felix faustumque sit et utile rei publicae literariae) mea opera studioque nunc primum ex pulvere situque erutus et vindicatus Georgius Logothetes, auctor neutiquam aspernandus et meliore (Hercules!) fato dignissimus, qui rebus gestis quas memoriae prodit non interfuit solummodo, sed plerumque et praefuit; quod non obscure alibi ipsemet indicat. quid pluribus opus est? quanti suo aevo habitus sit, ostendit qui eum propius novit, maximi nominis et dignitatis vir Gregorius Cyprius, prae-

claro illo et pene invidendo elogio, quod operi praefiximus. ut taceam titulum logothetae, quae summa fuit apud Graecos imperatores dignitas; de qua mox infra quaedam dicturi sumus. Dousa.

Tit. *ΛΟΓΟΘΕΤΟΥ*] Logothetes auctoris nomen proprium possit videri. sed est officii Palatini nomen; unde haud scio an nomen proprium, quamvis pereunte officio, in familia permanserit. quae autem fuerint Logothetae partes apud imperatorem, ex Curopalate seu Georgio Codino petas licebit, cuius extat elegantissimus et accuratissimus de officiis Palatii Cpolitani et magnae ecclesiae libellus. vide et Iohannis Meursii Glossarium Graecobarbarum, ex quo disces variis fuisse dignitatibus nomen hoc appositum. erat e Palatinis (ut ecclesiasticos praeteream) ὁ λογοθέτης τοῦ γενικοῦ, id est aerarii. erat et ὁ τῶν οἰκειακῶν, qui alias κουράτωρ. erant praeterea ὁ τοῦ δρόμου, τοῦ στρατιωτικοῦ, τῶν ἀγελῶν, τῶν σεκρέτων, qui postremus Nicetae Choniatae in Manuele Comneno lib. 7 etiam καγκελλάριος dicitur. inter omnes autem excellebat ὁ μέγας λογοθέτης, eiusque munus circa mandata bullasque imperatoris et alia (quae functio quaestoris est) occupari. quae cum singula diligentissime ab amico illo nostro praestantissimo explicata sint et notata, supervacuum esse duxi ea hic repetere, cum ad satietatem illinc haurire quisque possit. quaedam etiam haud protrita suppeditabit summus iureconsultus Iac. Cuiacius ad lib. 10 codicis Iustinianei tit. 30, qui est *de discussoribus*, id est, I. C. interprete, *logothetis:* et *discussores* ait esse veluti *cognitores et disceptatores rationum fiscalium ab aliis tractatarum* vel *etiam rationum publicarum.* Novella Valentiniani de Indulg. reliq. refert *discussores in provincias plerumque proficisci ambitione et suffragio potius quam merito vel electione certa, et ingressos statim expetere cohortales atque etiam scholares.* exhibet ibidem vir summus lib. 4 ex lib. 56 Basilicon, quae exulabat. cuius capita praecipua haec sunt: *non mitti in provincias discussorem sine auctoritate principis; discussis apocham sacram vel a discussore dari; sumptus solatiaque discussorem sive logotheten habere ex publico, nihil capere a collatoribus.* discussor in Novella Valentiniani i. d. *inspector* vocatur. sed frequentius λογοθέτης dicitur. Procopius lib. 2 de bello Gothico: ἦν δὲ Ἀλέξανδρός τις ἐν Βυζαντίῳ τοῖς δημοσίοις ἐφεστὼς λογισμοῖς· λογοθέτην ἑλληνίζοντες τὴν τιμὴν ταύτην καλοῦσι Ῥωμαῖοι. in vetustis glossariis *discussor* alias redditur τράκτωρ στρατιώτης, alias λογοθέτης. quo autem munere ex iis omnibus noster Georgius functus sit, haud satis mihi hactenus compertum est. quare illud in medium relinquo, erudito lectori investigandum. discutiendum itidem doctioribus relinquo unde *Acropolites* dicatur. *Acropolis* Libyae urbs et Aetoliae apud Stephanum Ethnographum. Iberiae Asiaticae etiam urbs Dioni

lib. 37. diversae aliae item Acropoles. *Acropolis* quoque arx Atheniensium: Athenae enim in tres partes sive regiones distinctae olim et divisae, *Acropolin Astu* et *Piraeeum portum*. hinc nonnemo fortassis satis putet constare auctorem hunc fuisse Athenis natum. aliis aliter videbitur. DOUSA.

p. 3 v. 1. Veteres fere omnes ac recentiores historici id ex animo accurarunt, ut ante alia lectoribus historiae, et praecipue quam ipsi tum scriberent, utilitatem miro verborum apparatu proponerent, et quasi illice blanda aeque ac impulsoria legentium animis pellectis, ad sui lectionem vehementius inflammarent: utilitate enim videtur omnia probare; ideoque non incongrue Ovidius 2 de Ponto,

ipse decor recti, facti si praemia desint,
non movet; et gratis poenitet esse probum.
nil nisi quod prodest, carum est. en detrahe menti
spem fructus avidae, nemo petendus erit.
at reditus iam quisque suos amat, et sibi quid sit
utile sollicitis computat articulis.

idque cum alii fuse abundanterque peregerunt, ait hic auctor nolle se nunc eadem iterare, ne videatur eandem cantilenam canere. nec alia ratione suam exorsus est historiam Polybius. prooemium hoc inscio editum est a compilatore, licet fere omnia in eandem sententiam efferantur, quem edidit Dousa, ut quilibet ex se animadvertet. nos tamen codicem nacti absolutiorem, praefationem illam in compilatione exhibuimus, quam ex eo exscripsimus fere eandem cum hac nostra. ALLATIUS.

p. 5 v. 8. Tacitus Annal. 1: *sine ira et studio, quorum causas procul habeo.* et 1 Histor. *sed incorruptam fidem professis, nec amore quisquam et sine odio dicendus est.* veritas historiae quanti facienda sit, fuse cum alii pertractarunt tum Georgius Pachymeres in prooem. histor. p. 12 11 sqq. ALL.

ib. v. 11. τοῦ μὴ λήθης βυθῷ ἦν ὁ χρόνος] Pachymeres p. 12 5 et Ioannes Cinnamus p. 4 1. ALL.

ib. not. v. 6. ἐγγελυμένα] ita vitiose ms, quo unico usi sumus. scribendum ἐγγεγλυμένα. DOUSA.

ib. v. 13. τῆς Κωνσταντίνου] Cpolis et ab aliis scriptoribus, antequam caperetur a Latinis, id est Italis Gallis et Belgis, πόλις πόλεων καὶ βασιλέων ἑστία, felix ante alias et regina urbium dicta est, nomenque propter excellentiam urbis et Novae Romae meruit. nam Byzantium vetus nomen nemo paulo humanior ignorat, situmque eius, nempe ad Bosporum Thracium, imperii Occidentis quondam (et etiamnum hodie, si ita Turcorum tyrannidem nominare liceat) caput. haec augusta et regia urbs, veteris Romae (quae et septicollis uti haec ἑπτάλοφος Graecis) aemula, mundi miraculum, orbis epitome ac re-

rum domina, tum temporis in flore suo non immerito Martialis versibus compellari potuit

terrarum dea gentiumque Roma,
cui par est nihil et nihil secundum.

enimvero hoc Iudaeus scriptor testatur, Beniamin (inquam) Tudelensis in Itinerario suo, ubi se Cpolim venisse et inter alia urbis admiranda vidisse Blachernas ad littus maris, opus imp. Emmanuelis, scribit. *in eo,* inquit, *loco vidi res narratu incredibiles. deferuntur enim in illud Palatium quotannis tributa, quibus turres implentur coccinea purpureaque veste et auro, ita ut nullibi terrarum par structurae atque divitiarum exemplum inveniri possit. affirmatur autem ipsius solius civitatis vectigal, ex foris portu ac mercatorum tributo collectum, ad viginti milia aureorum in singulos dies accedere.* vixit hic auctor ante 400 et quod excurrit annos. Nicetas Choniates non uno in loco nobilissimam hanc urbem mire praedicat, sortemque eius iam a Latinis captae deplorat: vide imprimis elogium urbis in Alexio Duca Murzuflo. habet in κειμηλίοις suis Bonaventura Vulcanius V. C, optime de litteris Graecis meritus, Gregorii Cyprii patriarchae Cpolitani descriptionem et encomium illius urbis, Emmanuelis praeterea Chrysolorae epistolas, quibus veterem et Novam Romam inter se accuratissime comparat. extantque vulgo Petri Gillii de topographia Cpoleos et de illius antiquitatibus doctissimi commentarii, uti et de Bosporo Thracio. imaginem vero huius amplissimae civitatis videre qui volet, adeat is academiae Lugduno-Batavae bibliothecam, ubi Turcica Cpolis in tabula 11 circiter pedes oblonga manu Melchioris Lorichii felicissime delineata visitur. de eadem non pauca etiam in epistolis et itinerariis suis memoriae produnt amplissimus Augerius Busbequius et ornatissimus frater meus Georgius Dousa, qui annis superioribus, dum vita deusque sinebant, Cpoli cum esset, ex Georgii Cantacuzeni, viri magni et imperatorio stemmate oriundi, bibliothecae mss codicibus sic satis instructae servitute Georgium Logothetam nostrum redemit; cuius primae editioni, lector, si aequum te ac faventem sensero, communicabo tibi post non visas hactenus et a multis expetitas Ioannis Zonarae epistolas theologicas, rarum mihique carum opus. quibus et alia fortasse succedent, reliqua mihi adhuc ex libris mss, quos secum P. M. frater meus Cpoli advexit. caeterum viri illustris Hesychii Milesii elegantissimus libellus de rebus patriis Cpoleos, quem recens amicus noster Ioannes Meursius Graece et Latine primus vulgavit notisque eruditissimis illustravit, non est sane praeterenndus, quinimo ambabus manibus amplectendus. videatur etiam hic eodem titulo conscriptum opusculum elegans Georgii Codini, origines Cpolitanas complectens, quod frater meus Georgius Heidelbergae olim in linguam Latinam ex Graeco traustulit, et

postea ab amicis ibidem typis descriptum est, iterato deinde editum notisque eruditissimis auctum opera eiusdem Meursii. Dousa.

p. 5 v. 13. Cpolis laudes et encomia passim ubique prostant; in cuius laudibus Graeci fere omnes et Byzantini praecipue multiloquaces merito habiti sunt, et garrisse adeo ut neque caput neque pes sermonis unquam comparuerit. in tantam urbis felicitatem addam et ego nonnulla, quae quia non edita et rara, ideo gratiora curioso lectori accedent. Aimonius Sophista Orat. Eucharist. in Iulianum imperatorem inter alia: *σὲ δὲ οὐδὲ νῆσον, οὐδέ τινα πόλιν, ἃς οὕτω καλοῦσιν ἄνθρωποι, ἀλλ' ἤπειρον ὅλην ὀλίγου δεῖν πόλιν ποιήσασαν, τίς ποιητὴς ἢ λογοσυνθέτης οὐκ ἂν εἰκότως ὑμνήσειεν; θαυμάζομέν σου καὶ τὰ λοιπὰ πάντα. σὺ μὲν γὰρ Εὐρώπης ἀρχή, σὺ δὲ καὶ πέρας καθέστηκας, σὺ δὲ καὶ Ἀσίας τὴν ἴσην μοῖραν κεκλήρωσαι. σοὶ μὲν Πόντος κύμασιν ἵσταται, ἐκ σοῦ δὲ Αἰγαῖος γεννᾶται. σὸς δὲ καὶ γείτων ὁ μέγας Βόσπορος, πορθμὸς πάσης μὲν ποιήσεως πάντων δὲ λόγων ἀγώνισμα, ὥσπερ οἶμαι καὶ προμαντευόμενος ὡς καὶ διογενῶν βασιλέων φύσιν κόλποις τοῖς ἑαυτοῦ τιθηνήσαιτο· λέγεται γὰρ Ἰὼ τὴν Ἰνάχου κρίσει Διὸς εἰς βοῦν ἐκ παρθένου τὴν ἑαυτῆς φύσιν ἀμείψασαν νήξασθαί τε ταύτην τὴν θάλασσαν καὶ δοῦναι τῷ πορθμῷ κλῆσιν τῆς τότε τύχης τὸ σύμβολον. τὸ δὲ σὸν μέγεθος ἢ κάλλος τίς ἂν ἢ μεγέθει λόγων ἢ κάλλει κατὰ τὴν ἀξίαν ὑμνήσειεν; ἀρξαμένη γὰρ ἐκ μέσου* etc. Constantinus Porphyrogenneta orat. de translat. reliquiarum divi Ioannis Chrysostomi: *καὶ καυχήσεως στέφανος τῆς ὑποδεξαμένης μεγαλοπόλεως. οὐ γὰρ ἔδει τὴν τοσούτοις εὐθηνουμένην καλοῖς καὶ τοσούτοις ἐναγλαϊζομένην ἀγάλμασιν ἀρετῆς οἷον ἠκρωτηριάσθαι περὶ τὸ καιριώτερον καὶ τὸν οἰκεῖον περιῃρῆσθαι κόσμον.* et *ναὶ τέκνα πολιτείας εὐγενοῦς τε καὶ φιλοσέμνου, τῆς εὐδαίμονος πόλεως εὐτυχέστατα θρέμματα, καὶ γεννήματα τῆς τιμώσης τὰ τίμια λόγοις καὶ πανδήμοις ἑορταῖς τε καὶ πανηγύρεσιν.* Constantinus Manasses lib. 2 Odoeporici:

ὦ γῆ Βυζαντίς, ὦ πόλις τρισολβία,
ὀφθαλμὲ τῆς γῆς, κόσμε τῆς οἰκουμένης,
τηλαυγὲς ἄστρον, τοῦ κάτω κόσμου λύχνε,
ἐν σοὶ γενοίμην καὶ κατατρυφήσαιμί σου.
σὺ καὶ περιθάλποις με καὶ διεξάγοις
καὶ μητρικῶν σῶν ἀγκαλῶν μὴ χωρίσαις.

auctor vitae Ioannis Acatii: *ἤνεγκε μὲν ἡ πασῶν πόλεων ἡγεμονὶς αὕτη, ἥγε τῷ πάσας μὲν πανταχοῦ τῆς παντοδαπῆς καλλονῶν εἴδεσιν ὑπεραίρειν πάντας εἰς εὐφημίαν κινεῖ, οὐδὲν δὲ ἧττον ἐξ ὧν ηὐμοίρησε μὲν τὴν ἀρχὴν οἰκιστὴν καὶ ἀρχηγέτην τὸν ἀοίδιμον ἐν βασιλεῦσι, τὸν κρηπῖδα εὐσεβείας Ἕλλησι καὶ βαρβάροις καταβαλλόμενον ἐπιγράψασθαι, εὐμοίρησε δὲ τοῖς κορυφαίοις τῶν ἀποστόλων ὀρέξαι μὲν χεῖρα φιλόξενον, ὁδὸν δὲ οὐκ ἀγεννῆ τῷ θείῳ τεμεῖν κηρύγματι, ἐνταῦθα μάλιστα τοῦ Βυζαντίου, ἔνθ' ὁ νῦν*

ἐπαινούμενος τὸ στάδιον ἑαυτῷ τῶν ἄθλων ἐπήξατο. αὐχεῖ δ' ἐντεῦθεν μαρτύρων μήτηρ καὶ τροφὸς ὀνομάζεσθαι, ᾗ πᾶσα μὲν γῆ καὶ θάλασσα ὑπήκοος, πᾶσα δὲ ἤπειρος καὶ γῆ νησιῶτις πανταχόθεν ὡς ἀπὸ κύκλου ῥέπει πρὸς κέντρον βασιλείοις ἑπομένη νεύμασιν, ἀφ' ἧς σοφία καὶ δικαιοσύνη πᾶσα πάσαις πηγάζει ψυχαῖς. πάντων δὲ πρακτέων ἰσμὸς θεμιστεύεται, τὰ μὲν ἐς ψυχὴν ἐν θεοῦ μοίρᾳ, τὰ δ' ἐκτὸς ἐν τάξει πατρὸς εὐφυῶς τεταγμένης, καὶ ὡς ἔπος εἰπεῖν ἀντὶ κοινοῦ χρήματος ἅπασι τοῖς ὁμοπίστοις τελούσης. ἣν εἴ τις ποιητῶν θαυμάζων ἐτύγχανεν, εἶτα πρὸς τοῖς ἄλλοις ἐγκωμίοις καὶ θεόδμητον ἐτόλμησε προσερεῖν καθάπερ τὸ Ἴλιον δεδομῆσθαι μυθεύεται, μόλις ἂν ἔτυχε τῆς ἀξίας, ἧς ἀγοράς τε καὶ μαρτύρων ἑστίας καὶ ναῶν κάλλη, καὶ περιβόλοις, καὶ τ' ἄλλα τοῦ παντὸς εἴδη κόσμου, καὶ μεγέθοις ὑπό τε φύσεως καὶ τέχνης κεκοσμημένα, τίς ἂν ἐξῆς, εἰ μὴ στόματα δέκα καὶ γλώσσας καθ' Ὅμηρον ἐσχηκώς, δύναιτο καταλέγειν; ὅπως μὲν τὰ κατὰ τὴν χώραν γεωργίαις κοσμοίη, καὶ τῶν τε ὑπαρχόντων ἐπικαρπίας καὶ ἑτέρων κτῆσιν παντοδαπῶν διδοίη, ἐν ᾗ παίδων τροφαὶ καὶ παιδεία κατὰ νόμον Χριστιανοῖς πάτριον, καὶ ξένων ὑποδοχαί, καὶ θεραπεῖαι ἀνδρῶν εὐαγῶν κατὰ τὰς θαυμασίας μάλιστα διατάξεις τῶν ἱερῶν μαθητῶν, ἐν ᾗ παντοδαπαὶ δι' ἔτους τῶν ὡρῶν πρόσοδοι ἑορταί τε καὶ πανηγύρεις καὶ θυμηδίαι φέρουσαί τινα τοῖς πένησι ψυχαγωγίαν. ἔτι δ' ἐκκλησίαι καὶ νόμοι καὶ δικαστήρια, καὶ ὅσα δὴ καθ' ἕκαστον ἐν πόλεσιν ἑτέραις ἔστιν ἰδεῖν, ἐνταῦθα εὕροι τις πάνθ' ὁμοῦ τὰ πανταχοῦ γῆς σπάνια. ὥστ' ἐοικέναι τήνδε τὴν πόλιν κοινῷ τινὶ τῆς γῆς ἐργαστηρίῳ, μᾶλλον δ' ἐνταῦθα ἐστὶ τὸ κοινὸν ἀνθρώπων ἐμπόριον καὶ ἡ κοινὴ τῶν ἐν γῇ φυομένων διοίκησις. πρὸς ἣν ἄγεται πάνθ' ὅσα πολλαχόθεν ταῖς ὥραις φύεται, τὰ μὲν ἐκ τῆς πέραν ἠπείρου, τὰ δ' ἐκ θαλάττης, τὰ δ' ἐκ τῶν ἄνω καὶ κάτω Μυσῶν, τὰ δ' ἐκ τῆς Σκυθῶν ἐρημίας παραδόξως εἰπεῖν, καὶ Θεμισκύρας τοῦ τῶν Ἀμαζόνων πεδίου. καὶ ὡς ἔπος εἰπεῖν πάντα πανταχόθεν, τὰ μὲν δὴ ὁλκάδων, τὰ δὲ δι' ὀχημάτων, τὰ δὲ τρόποις παντοδαποῖς, ὡς εἰς κοινὸν καταγώγιον συρρεῖ, ὥσπερ τοὺς ποταμοὺς ὁρῶμεν αὐτομάτως συνιόντας εἰς θάλατταν. ἔνθ' ἰδεῖν ἔστιν, ὡς οὐκ ἄλλοθι τοὺς οὐχ ἧττον κτήμασιν ἐγγείοις ἢ ναυτικοῖς ἰσχύοντας. τοῦ γε μὴν λιμένος θέσιν τε καὶ κάλλος καὶ μέγεθος, καὶ ὡς εὖ μὲν τῶν ὅρμων καὶ νεωρίων, εὖ δὲ νεωσοίκων ἔχει καὶ τῆς ἄλλης κατασκευῆς καὶ χρείας καὶ τῆς ἐξ ἄκρων εἰς ἄκρα διαβάσεως, ὥσθ' ὁλόκληρον ὡς ἀληθῶς θάλασσαν ἐξεῖναι, μὴ λιμένα καλεῖν, ἔνθ' εὐχερὴς μὲν ὁ ἔκπλους, εὐχερέστερος δ' ὁ κατάπλους. ἔνθα γαλήνην βαθεῖαν εὑρεῖν ἔστιν κἂν ταῖς θυέλλαις καὶ καταιγίσιν, ὅτε καὶ τὰ τῆς γῆς θεμέλια κλονεῖσθαι δοκεῖ. ταῦθ' ἅπαξ πάντα κἂκ τοῦ παρήκοντος εἰπόντας ἐνίους ἀποχρώντως ἔχειν σφίσιν ἡγεῖσθαι ἀνδρῶν ἂν εἴη λίαν ῥᾳστωνευομένων πρὸς τὰ καλά. ὡς ἐκ πάντων τῶν γε εἰρημένων συμβαίνειν τὴν βασιλίδα τήνδε τῶν πόλεων περιττῶς ἀμφοτέρωθεν κεκοσμῆσθαι, τοῦ τε λαχεῖν τῶν ἄλλων διαφερόντως

ἑστίαν καὶ θῶκον τυγχάνειν βασίλειον καὶ νίκην ἀνελέσθαι κατὰ πασῶν, καὶ τοῦ διὰ πάσης τῆς τ' ἔνδον τῆς τ' ἐκτὸς ἀρίστης καὶ ἀλέκτου κατασκευῆς τε καὶ τῶν ἄλλων πλεονεκτημάτων ἐκνικῆσαι καλλίστην καὶ ἡγεμωνικωτάτην εἶναι τῶν πόλεων ἁπασῶν. τό γε μὴν πάνθ' ὑπεραῖρον ἀπείροις μήκεσι πρόσχημα, καὶ ἡ κοινὴ τῶν εἰς Χριστιανοὺς τελούντων φιλοτιμία, ὀφθαλμοῖς τε κόρον οὐκ ἔχον θαῦμα, ὥστ' εἶναι τοῖς ὁρῶσι καὶ μόνον μείζοσιν εὐθὺς τὴν γνώμην ἐντεῦθεν γίγνεσθαι, ὁ νεὼς ἕστηκεν οὗτος μεσσηγὺ γαίης, ποιητὴς ἂν εἶπε, καὶ οὐρανοῦ ἀστερόεντος, κατὰ τὴν Ὁμηρικὴν ἐπὶ γῆς μὲν βαίνουσαν εἰς δ' αἰθέρα φθάνουσαν ἔριν. Ἄτλας τίς ἄλλος ἕῳος, οὐκ οὐρανὸν κατὰ τὸν ἑσπέριον τὸ δοκοῦν ποιηταῖς κίονος ἀνέχων τρόπον, ἀλλὰ τὴν ὑπ' οὐρανὸν πρυτανεύων διὰ τῆς ἐνοικούσης αὐτῷ χάριτος καὶ δυνάμεως, ὥς ποθ' ὁ κατὰ Παλαιστίνην τὸ Ἰουδαίων φῦλον πρὶν εἰς ἡμᾶς τὴν ἐκεῖ χάριν κατὰ θεοκτονίας μεταπεσεῖν ἔκτισιν. ὃν πολλοὶ μὲν ὕμνησαν ἱδρύσεως καὶ μεγέθους καὶ κάλλους ἀραρότως καὶ ὁλοκλήρως ἔχοντα, πολλοὶ δ' ἐθρήνησαν οὕτως αἴσχους καὶ πτώσεως, ὡς νῦν ὁρᾶται; φεῦ, ἔχοντα. προλέγω δ' ὅτι καὶ πλείους ὑμνήσουσιν, ἡνίκα ἂν ὁ κόσμος αὐτῷ καὶ ἡ πρὶν ἀξία καὶ κατάστασις εὖ ποιοῦσ' ἐπανέλθῃ. ὃν χωρὶς τῶν ἄλλων πολλῶν καὶ μεγάλων, τῶν τε λελεγμένων καὶ παρειμένων, μόνον εἰς εὔκλειαν ἐξαρκεῖν ἡγούμενος τῇ τῶν πόλεων βασιλίδι οὐκ ἀπὸ οἶμαί γε τῆς προσηκούσης δοκιμασίας ἐκπέσοιμι. ἐνταῦθα φὺς καὶ τραφεὶς καὶ παιδευθεὶς ὁ τῷ ὄντι χρυσοῦς Ἰωάννης ἐς τοσοῦτον ἤλασεν ἀρετῆς. tantam urbem neque ferro neque armis neque hostium vi et impetu ob sui magnitudinem pulchritudinem caeterasque dotes oppugnari unquam posse existimabant. eam licet saepius et adversariorum machinis et civilibus seditionibus mire oppressam, et paucos ante annos militi Italo praedam datam, ut ita dicam, vidisset Iosephus Bryennius, qui sub Manuele vivebat, tamen aeternam illi felicitatem exterorum hominum vi nunquam interrumpendam divino praesagio, quod utinam ita fuisset nec experientia eum mentitum fuisse demonstrasset, oratiuncula in D. Virginem eucharistica praedicere sibi autumat, quam in opere nostro de perpetuo utriusque ecclesiae Occidentalis atque Orientalis consensione editam leges. All.

p. 5 not. v. 7 ab im. *ἵνα τὴν ταύτης κάραν*] haec tota periodus luxata est et distorta: sensus quidem commodus inde elici potest, sed verba corrupta sunt. cuius loci medicinam, ut et aliorum quamplurimorum in hoc libello, in aliud tempus differre et felicioribus ingeniis relinquere quam tricas nectere Tellenas consultius putamus. Dousa.

ib. not. v. 3 ab im. *καθ' Ὅμηρον*] cum haererem ac dubitarem an hic locus in Homero extaret, opportune subvenit *ὁ θαυμάσιος* Daniel Heinsius, nostrum et Musarum decus incomparabile, monuitque Hesiodi esse, *Ἔργων β*, ipso fine:

φήμη δ' οὔτις πάμπαν ἀπόλλυται, ἥν τινα πολλοὶ
λαοὶ φημίξουσι. θεός νύ τίς ἐστι καὶ αὐτή.

ad cuius exemplum Famam etiam deam vocavit Virgilius 4 Aeneidos:

haec passim dea foeda virum diffundit in ora. Dousa.

p. 6 v. 1. Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ] res gestas Alexii et Isaacii Angelorum fratrum, et quomodo Isaacium Alexius imperio pulerit obcaecaveritque, fuse prosequitur Chouiata in Alexio et Isaacio, quem vide. All.

ib. v. 2. Ἀγγέλων καὶ ἀμφοῖν ὀνομαζομένων] hinc Ἀγγελώνυμοι κασίγνητοι, ἀδελφοὶ nuncupantur a Chouiata lib. 3 in Alexio Comneno; et alibi saepius Ἀγγελωνυμία. All.

ib. v. 3. Ῥωμαίων] *Romanorum* appellatione accipit, quemadmodum et multi alii eius aevi scriptores, Cpolitanos Graecos. et *Romania* pro imperio Orientali in usu est, quia imperii caput Cpolis *Nova Roma* appellata est. Roma utique duplex statuitur in constitutionibus imperialibus, una vetus Italica, altera nova, id est Cpolis, quam veteris et antiquae Romae praerogativa laetari impp. voluerunt, lib. 6 C. de sacrosanct. Eccles. l. 40 C. de Episcop. et Cler. l. 4. de operib. public. l. ult. C. in quib. caus. pign. l. ult. C. de temporibus in integ. Zonaras aliique infiniti auctores cum νέαν Ῥώμην dicunt, Cpolim intelligunt. quod notum est. Dousa.

ib. v. 4. κατέβαλε μὲν] accidit id anno domini 1195. imperasse autem Isaacium Nicetas ait annos 9 menses 7. post quem Orientis 58 imperator factus Caesar Alexius 3 Angelus Pius Felix Augustus, qui imperavit annos 8 menses 3 dies 10. venit in Italiam Alexius (puer forte duodecim annorum) imp. Isaacii Angeli, caeci et captivi ac imperio deiecti filius, auxilii a Latinis sive Occidentalibus contra tyrannidem Alexii patrui petendi causa, anno 1201. Romanae sedis tum pontifex erat summusque antistes Innocentius III. de tota hac re inter alios videndus Nicetas et Vincentius Bellovacensis spec. histor. lib. 30 cap. 64. quo in loco Vincentius patrem pueri *Conrezas* prodigiose vocat, itemque cap. 90 et 91 *Thursath,* et cap. 101 *Thursac.* peccavit nempe ipse aut librarii eius propter imperitiam linguae Graecae vulgaris. scribendum *Kur Isac,* Κῦρ Ἰσαάκ. idem mendum est apud veterem chronographum regium, magistrum Rigordum Gothum, de Gestis Philippi Augusti Francorum regis, ad annum 1201, ubi legitur *Conzerac.* quin immo in ipsis epistolis Balduini imp. et H. comitis Sancti Pauli, apud Godefridum Colon. S. Pantaleonis monachum, ad annum 1201, ubi *Tirsachius* scriptum est. non minus imperite apud Antoninum archiepiscop. Florent. legitur volum. 3 tit. 19 cap. 2 § 1 *Chorean* pro κῦρ Ἄγγελος. truncata huiuscemodi vocabula multa posterioribus Graecis usitata. τὸ κῦρ pro κύρος aut κύριος, *dominus,* propriis

nominibus praeponi solitum, Martino Crusio in Turco-Graecia et Ioanni Meursio in Glossario Graeco-barbaro notatum. Authos, qui liber est linguae vulgaris Graecae: ἐβασίλευσεν εἰς αὐτὸ τότε ὁ κῦρ Κωνσταντῖνος ὁ Παλαιολόγος. sic κυρά pro κυρία, *domina*, dicebant. atque hinc Iacobus Philippus Bergomas liberandus ab insigni hallucinatione, an mendo? lib. 12 Chronici, ubi de Montisferrati marchionatus primordiis circa annum 985 agit eiusque marchiones recenset, ait Emmanuelem Cpolitanum imp. Reinerio Montisferratensi uxorem dedisse filiam suam nomine *Curamariam*. atqui Nicetae lib. 6 scribitur Maria Emmanuelis F. collocata fuisse marchioni Montisferrati, imberbi adhuc adolescentulo, ipsa trigesimum aetatis annum iam egressa. ergo *Curamaria* haec est Κυρὰ Μαρία, *domina Maria*, unde ignobile et inauditum illud nomen detortum. et quod monstrosius, ex hac *Curamaria* alii *Cunariam* fabricarunt pudendo errore. sed huiuscemodi hallucinationibus plurimi neoterici vulgo implicantur, qui ad hoc exemplum castigandi sunt. sed haec obiter monuisse sufficiat. ad historiam quod attinet, legendi praeter Nicetam, Rigordum, Godefridum S. Pantaleonis monachum Colon. in annalibus ad annum 1203, quos dixi, ex recentioribus Blondus Flavius Decad. 2 lib. 6 et de Gestis Venetorum, M. Antonius Subellicus Histor. Venet. lib. 8, Platina in vita Innocentii III, Paulus Aemilius Histor. Gal. lib. 6, et Petrus Iustinianus Venet. multa ibi de navigatione Latinorum sive Occidentalium cum Alexio puero Cpolim versus, de Alexii impii fuga, de urbis expugnatione et Murzufli tyranni de Tauri columna praecipitatione, de obitu impp. Isaacii et filii Alexii, de imp. Balduino Flandro; quae circa annum 1202 et 1204 peracta sunt. expugnatam autem urbem invenio, ea parte qua regia est et templum S. Sophiae, duabus navibus colligatis et ad murum admotis, *Paradiso* et *Peregrina* nominatis, apud Vincentium lib. 30 cap. 91, ex epistola (ut videtur) ipsius Balduini imp. extant quippe de hoc bello duae epistolae satis prolixae apud Arnoldum Lubecensem Chron. Sclavor. lib. 6 cap. 19 et 20. scribitur in una de prospera Cpolim navigatione, de imperatore superato, de imp. Isaacio custodia educto, de illustris filii eius Alexii in ecclesia S. Sophiae coronatione, de gratitudine eius erga Latinos, et alia. item in altera imp. Alexium perfidia Graecorum seductum, ne promissa faceret, a Murzuflo Duca necatum, et latera costasque eius clava ferrea confractas esse; nec multo post dominum Isaacium, a quo filius dicebatur fuisse seductus, diem clausisse extremum, Murzuflum occupasse tyrannidem. inde 5 eidus Apriles, sexta feria, Latinos navali praelio infeliciter cum Graecis dimicasse: sed pridie eidus, secunda feria post passionem domini, conscensis muris in urbem irruisse; imperatorem, qui non procul a muris steterit in tentoriis armatus, conspecto hoste sta-

tim fugisse; Latinos magna caede facta urbem invasisse. postridie Murzuflum iterum repugnantem victum esse; tum plenam victoriam Latinis obtigisse, et inaestimabilem praedam abactam equorum auri argenti gemmarum et pretiosarum vestium. *si inter singulos* (inquit) *victoriam partiamur, quilibet ex nostris non pauciores quam centum obsedit et vicit. nobis non victoriam usurpamus: a domino est factum istud; et est mirabile in oculis nostris.* addit a certis delectis die dominica *misericordias domini* imperatorem electum esse, sequentique dominica *iubilate deo* ingenti omnium applausu sublimatum. ibidem hoc titulo usus, *Balduinus dei gratia fidelissimus imperator Cpolitanus, a deo coronatus, Romaniae* (ita apud Arnoldum est legendum) *moderator et semper Augustus, Flandrensis et Hennegoviensis comes.* has epistolas legere volenti in mundo est Arnoldus Lubecensis abbas, continuator Helmoldi Sclavorum chronographi, ipso lib. 6 fine. prior inscripta est *excellentissimo Dn. Othoni, dei gratia Romanorum regi et semper Augusto,* posterior inscribitur *universis Christi fidelibus, archiepiscopis, episcopis et abbatibus, primoribus, praepositis, decanis, caeterisque ecclesiarum praelatis ecclesiasticisque personis, baronibus, militibus, sarziantis omnique populo Christiano.* atque eadem haec repraesentatur etiam in Annalibus Godofridi monachi, ceu missa Adolfo Coloniensi archiepiscopo. conferant quibus otium et lubido est, mutuaque opera eam restituant. legitur ibidem et alia epistola, quam Henricus (qui aliis Hugo) Sancti Pauli comes Henrico duci de Lovanio, id est Brabantiae, misit. quam vide; et plura si voles, adhibe Gunthermn monachum coenobii Parisiensis in Alsatia, qui historiam hanc captae Cpoleos ex ore Martini abbatis sui, qui expugnationi et victoriae interfuit, fuse descripsit, editam nuper ex membranis ab Henrico Canisio Noviomago I. C. Antiquae lectionis tomo 5 part. 2. DOUSA.

p. 6 v. 9. φυγήν τε μηχανησάμενος] Alexius obcaecati Isaacii filius ab Alexio patruo a custodia eductus, libertate et licentia utens, quidquid aliter narret Blondus Decad. 2 lib. 2, Alexium contra protostratorem exiturum ad Democraniam sequitur. is, nec abnuente patruo, cum Pisano quodam de fuga consilio inito, ubi navigandi opportunitatem captasset, ad Hellesponti Auloniam fertur, et Athyrae commorans per scapham navis ad navem grandem pervehitur. conatus in eo capiendo Alexii patrui frustra omnes fuere: nam ille coma in orbem rasa et Latina veste induta, et in turba magna obversans, inquisitores latuit. Choniata in Alexio Comneno lib. 3 p. 710 12. Alexii in custodiendo Isaacio fratre excaecato negligentiam non sine periculo notat. quid ergo nugatur Blondus Histor. decad. 2 libro 6? *frater erat Alexius, aetate minor, cum quo indulgentissime agebat, adeo ut nihil sibi ad summam administrationis praeter im-*

peratorium deesset nomen; eumque a Turcis sua temeritate captum imperator magna vi pecuniae impensa redemerat. qui pessimo vir ingenio piissimum indulgentissimumque fratrem dolo captum excaecatumque trusit in carcerem, eademque impietate Alexium nepotem, Isach genitum, annos duodecim agentem, nisi fuga elapsus fuisset, excaecare aut interficere quaesivit. perductus in Siciliam Alexius puer a sorore Irene recipitur et Philippo marito commendatur, ut patri suo pro virili opem ferat simul et imperio et oculis privato, et fratrem quoque iuvet exulem et extorrem. his ille praemunitus literis ad summum pontificem et regem Alemaniae Philippum progreditur, a quibus classium praefectis, qui ad Palaestinam contendebant, commendatur, ut eum, si fieri posset, in patrium imperium restituerent. et exceptus humanissime pepigit et sacramento firmavit ea se praebiturum quae vix ad exitum perduci poterant: nam praeter pecuniarum acervos auxilium contra Sarracenos cum Romanis militibus et quinquaginta triremibus promisit, et Latinorum religionem amplexus privilegiorum Romani pontificis eiusque in Orientali imperio auctoritatis restitutionem pollicetur, *promittens*, verba sunt Innocentii papae epistola ad Alexium imperatorem Cpolitanum, puer nempe Alexius, *quod tam in subsidium terrae sanctae quam in expensis et donativis eis magnifice responderet, paratus etiam in omnibus et per omnia nostris stare mandatis, eo quod sacrosanctam Romanam ecclesiam vellet iuxta posse suum modis omnibus honorare, ac ea efficere quae nostrae forent placita voluntati.* sic ille Cpolim conducitur. id cum resoisset Alexius patruus, ipse quoque legatos ad pontificem misit, qui proponerent Christianorum exercitum in subsidium terrae sanctae destinasse suas regiones invadere et contra Christianos arma movere; sui muneris esse ut eos a tali proposito revocaret, ne eorum manus Christianorum sanguine foedarentur et dei offensam incurrerent; ne Alexio filio Isaacii, qui contra imperium lapidem omnem movebat, opem praestaret, cum imperium illud non successione sed electione confortaretur, et Alexius, prius quam pater eius esset imperator, natus esset, neo poterat sibi iu imperio ius aliquod vindicare. quid ad haec responderit summus pontifex, ex eiusdem literis ad eundem Alexium, quas perperam nonnulli ad Isaacium referunt, videri potest.

p. 6 v. 12. ἐπεὶ δὲ τῷ τότε] classis Veneta ab Erico Dandulo Venetiarum duce, hominum omnium Graecis infensissimo, deducta. Ubertus Folieta Genuens. Histor. lib. 4: *Michael Palaeologus sese navalibus opibus, quibus eo tempore omnino carebat, muniendum ratus adversus Venetos perpetuos Caesarum Graecorum hostes, quorumque in Graecis expellendis magna pars operae fuerat, quique complures urbes ac loca imperii tenebant, in opem Genuensem confugit.* expeditionis sooii adiun-

guntur Bonifacius marchio Montisferrati, Flandriae comes Balduinus, comes Sancti Pauli Ericus, comes Pleae Doloicus, et alii complures, tradit Choniata, audaces bellatores et statura suis hastis propemodum pares. navium toto triennio Venetiis fabricatarum, nec non equitum, et militum numerum habes apud eundem Choniatam, Andream Dandolum Hist. Venet. lib. 10 cap. 3 et alios. plura ducum nomina apud Iacobum Meyerum in Annal. Flandricis, anno 1203. ALL.

p. 6 v. 16. ἦν δὲ ὁ τούτους συναθροίσας] maligne admodum noster Acropolita causam Cpolitanae expeditionis in Romanum pontificem, ut in eum Graecorum odia excitet, coniicit; quam magis ingenue in Venetos et eorum ducem Dandulum, Graecis, ut diximus, infeusissimos, alii referunt. Danduli machinas et artes, quibus classem illam instruxit, Choniata minutatim narrat. alienum pontificis Innocentii animum ab ea expeditione, quam summis conatibus procurabat marchio Montisferrati Bonifacius, satis nobis indicant eiusdem Innocentii ad Alexium literae et auctor illius actorum. *ipse vero*, marchio, *de Francia per Alemanniam transitum fecit, ubi cum Philippo duce Sueviae, qui se regem gerebat, dicebatur habuisse tractatum, ne Alexium sororium suum, filium videlicet Isaacii quondam Cpolitani imperatoris, cuius sororem ipse Philippus duxerat in uxorem, a foedo captivitatis ergastulo fugientem reduci faceret Cpolim ab exercitu Christiano ad obtinendum imperium Romaniae. de quo cum idem marchio ad summum pontificem accessisset, coepit agere a remotis. sed cum intellexisset ipsius animum ad hoc non esse directum, expeditis negotiis ad crucis officium pertinentibus ad propria remeavit.* vide de hac eadem re Annales doctissimos Oderici Raynaldi ad annum 1203, qui pluribus Romanum pontificem a Graecorum calumnia liberat. ALL.

ib. v. 20. ἐτύγχανον γὰρ ἁδραί] suntque in hanc maxime formam foedera constituta: *reductus in patriam Alexius, imperatorque aut solus aut cum patre, si superstes inveniretur, constitutus, Graecanicam ecclesiam et religionem Romanae ecclesiae aut catholico ritui subiiceret. pro damnis insuper, quae tam Venetis quam Francis ubique constitutis Hemanuel imperator pridem intulerat, triginta milia auri marchas dissolveret. principibus vero expeditionis navali impensae satisfaceret, in qua erant Venetis obligati.* Blondus Decad. 2 lib. 6 et Sabellicus Ennead. 9 lib. 5: *moverunt ducum animos pueri lacrimae et tenera aetas, cui facile favor conciliatur, sed magis praemia quae promittebantur: nam praeter caetera spes praetendebatur fore ut si Alexius cum patre imperium recuperasset, Cpolitana ecclesia Romanae subiiceretur.* ALL.

p. 7 v. 5. πνεύμασι φοροῖς] Choniata p. 717 15. ALL.

ib. v. 8. μάχαι κατὰ χέρσον] vide Choniatam ibidem. ALL.

p. 7 v. 11. τὰ πάντα χαίρειν ἐάσας] nam post pugnam detrectatam, et malo genio in fugam impellente, in palatium reversus cum Irene filia et decem auri centenariis, cum alio ornatu imperatorio ex pretiosis gemmis et perspicuis margaritis, sub primam noctis vigiliam Debeltum contendit. Choniata p. 723 24. All.

ib. v. 13. Δαβὶδ φυγὼν] Regum lib. 1 cap. 23 v. 13: καὶ ἀπηγγέλη τῷ Σαοὺλ ὅτι διασέσωσται Δαβὶδ ἐκ Κεϊλά. *nuntiatumque est Sauli quod fugisset David de Ceila et salvatus esset.* et lib. 2 cap. 15 v. 14. fugit ab facie Absalomis, omnesque suos, quos Hierosolymis habebat, ut fugiant hortatur; quo spectat inscriptio Psalm. 3. Dousa.

ib. v. 14. τὴν γυναῖκα] de uxore ne verbum quidem Choniata; tantum advectae secum filiae meminit, quam tacuit noster Acropolita. unde vero hausit Blondus lib. 6 Decad. 2 Historiae? *ad eum tumultum in urbe concitum Alexius patricida territus, nocte concubia fugiens, ingentem thesaurum, quod postea rescitum est, apud Hirenem filiam virginem in monasterio defossum reliquit.* et Sabellicus Ennead. 9 lib. 5: *Venetis in muros accedentibus et in urbem irrupturis adversa vi Graeci resistunt. aegre urbs prima die est defensa. nocte, quae deinceps secuta est, Alexius imperator, desperatis rebus, uxore et liberis relictis, occulte fugam occupat, magno auri pondere apud Irenem filiam, unam ex sacris virginibus, humi defosso.* All.

p. 8 v. 2. Ἰταλῶν ἀπαιτούντων] postulabant enim auri centenarios quinquaginta statim numerandos, et adiiciebantur condiciones durissimae, tolerabiles tamen nec omnium difficillimae, quibus captivitatis periculum imminebat ac publicum exitium. All.

ib. v. 8. τῶν ἱερῶν κειμηλίων] consilium Isaacii secutus est Alexius filius, sacrosancta profanans et templa invadens, ut nec sacris imaginibus parceret, quarum ornatum abreptum imaginibus ipsis humi proiectis et sacra vasa ab iisdemmet templis rapta et conflata ut vulgare aurum et argentum hostibus dabat. gentilium ea fuit opinio, ad conservandam rem publicam templa deorum nonnunquam denudare licere. Seneca Controv. 4: *pro re publica plerumque templa nudantur, et in usum stipendii dona conflantur.* Nerva ut impendia contraheret, sacrificia non pauca sustulit. sed parum nobis quid gentiles senserint. Christiani Christianam, veram nempe doctrinam amplectimur, et denudationem templorum similem, si necessitas, quam leges praescribunt, defuerit, et auctoritas pontificis concedentis, detestamur. Graeci licet suis semper et in omnibus supparasitarentur imperatoribus, rapinam hanc summis etiam maledictis, non sine indignatione lacessere. Nicetas de Isaacio Angelo et Alexio filio p. 729 8. quocum conferre iuvabit quae Anna Comnena nar-

rat lib. 6: *οὐκ ἔλαθε δὲ τοῦτον — πρυτανεύεσθαι παρεκελεύσατο.* All.

p. 8 v. 14. *ὃν πρωτοβεστιάριον*] Choniata p. 745 7. All.

ib. v. 14. de *protovestiarii* dignitate vide Glossarium Meursii in *Βεστιάριον.* differebant autem dignitate et munere *protovestiarius* et *protovestiarites,* cuius infra auctor noster meminit. vide ibi. Blondus de Gestis Venetorum Alexium hunc non recte *protonotarium* facit. quod tamen amanuensis aut librarii mendum videri potest, cum Decad. 2 lib. 6 aliter sit, et *protovestiarium* diserte legamus. Dousa.

ib. v. 16. Alexius cognominatus *Murtsuphlus* Graeco vocabulo ob coniuncta et veluti oculis imminentia supercilia. Nicetas in Isaacio Angelo et Alexio F: *μόνος δ' ἐκ πάντων ὁ Δούκας Ἀλέξιος, ὃς ἐκ τοῦ συνεσπᾶσθαι τὰς ὀφρῦς καὶ οἷον τοῖς ὀφθαλμοῖς ἐπικρέμασθαι πρὸς τῶν συνεφήβων ἐπωνόμαστο Μούρτζουφλος.* forte *Μούρτυφλος.* varie autem hoc nomen apud historicos vulgo concipitur. in epistola Balduini imp. apud Godefridum Monachum *Morchuflus,* apud Vincentium Bellovacensem *Morculphus* et *Marculphus,* et sic in chronico Altissiodorensi. Blondo de Gestis Venetorum est *Murtilus,* eidemque Decad. 2 lib. 6 *Murtilus, velut aliqui habent scriptores, Morchulfus,* Paulo Aemilio *Myrtius vel Murzuphlus,* Gunthero Monacho in Historia Cpolitana *Murtiphlo,* cum interpretamento *id est flos cordis.* Dousa.

ib. v. 20. *βούλευμα ἐπαίνου ἄξιον*] cum pro his in apographo ipso in contextu legeretur *ἀτόπημα,* quod nos in versione sequuti sumus, additumque in margine esset *βούλευμα ἐπαίνου ἄξιον,* quod videtur Graeculi cuiusdam sive hominis otiosi commentum, id ipsum perperam in contextum ab operis receptum est. quod monitum volui, lector, nescius ne esses. Dousa.

p. 9 v. 8. *ἑάλω*] ne tantopere decantatam Byzantii oppugnationem expugnationem et excidium non sine taedio concinnamus, vide auctores qui de ea scripsere, inter alios Nicetam, qui fuse et non sine lacrymis oculatus ipse testis prosequitur. Dorotheus Monembasiensis in synopsi Historiarum: *καὶ τότε ἔστειλεν ὁ βασιλεὺς ἤτοι ὁ ῥῆγας τῆς Φράντζας γράμματα νὰ πᾶσιν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, καὶ νὰ ἀφήσουν τὸ ταξίδη τῶν Ἱεροσολύμων. καὶ ἔτζη ἐπῆγαν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ εὔγαλαν τὰ φουσάτα τῆς στερεᾶς, καὶ τὰ κάτεργα τῶν Βενετίκων τοῦ πελάγου ἀπέξω ἀπὸ τὰ τοιχεῖα. καὶ ἔδωκαν μέγαν πόλεμον καὶ φοβερόν, καὶ μὲ ταῖς λουμπάρδαις ἔκαμαν χαλαστρίαις τὰ κάτεργα, καὶ ἐμπῆκαν οἱ Βενέτικοι εἰς τὴν πόλιν πρῶτα ἀπὸ τοὺς ἄλλους. καὶ τότε ἐμπῆκαν τὰ φουσάτα τὰ ἄλλα, καὶ ἔβαλαν παντιέρες ἤτοι φλάμπουρα εἰς τὰ τοιχεῖα, καί με μεγάλαις χαραῖς ἔπαιξαν ταῖς τρουμπέταις καὶ τὰ ἄλλα παιγνίδια. καὶ ὡς ἐκυρίευσαν οἱ Φράγκοι τὴν πόλιν, ἐγύρευσαν τὸν βασιλέα καὶ δὲν τὸν ηὗραν.* nullae hic

ad oppugnandam Cpolim summi pontificis literae. totum hoc negotium regis Franciae fuit. quomodo vero Veneti primi ante alios ingressi Byzantium dicuntur? cum res civium apud summum patrem gereretur vitaque eorum in dubio esset, pactionibus saepe confusis, Venetiarum dux Ericus Dandulus cum imperatore de pace acturus triremi iuxta Cosmedium appellit. eodem et imperator equo advehitur. dum de pace et condicionibus disputatur, Latinorum equestres copiae ex superiore loco subito erumpentes laxis habenis imperatorem petunt, ut vix equo converso periculum effugerit et comitum eius aliqui caperentur. exinde maximae hostiles naves, in quibus paratae erant scalae caeteraque instrumenta ad oppugnandum necessaria, recta ad moenia accedunt et occupant. ex Choniata. All.

p. 9 v. 9. ἔτους μὲν ὄντος] Acropolita noster facit annum 6711: namque decimo mensis Maii in urbem appulere, continuarunt obsidionem menses undecim, quare 11 mensis Aprilis urbem ingressi sunt. nam si 58 annos eam tenuere Latini, et anno 6769 recuperarunt Graeci, si demas occupatae numerum, qui remanent erunt anni 6711. Choniata in die mensis concinit, in anno non item, tanquam qui anno uno auctior sit: ait enim eam captam anno 6712. ex quibus corrigendus est idem Choniata in Balduino: δεκὰς μὲν οὖν ἐπὶ δυάδι τοῦ Ἀπριλλίου μηνὸς ἐνειστήκει, τῆς ἑβδόμης ἰνδικτιῶνος τοῦ ἑξακισχιλιοστοῦ ἑπτακοσιοστοῦ (legitur ὀκτακοσιοστοῦ) δωδεκάτου ἔτους, καὶ ἡ βασιλὶς πόλις πρὸς Λατίνων κεχείρωται. et alio quoque loco πέμπτην ἄγοντος καὶ εἰκοστὴν τοῦ Μαρτίου μηνὸς τῆς τότε τρεχούσης ὀγδόης ἰνδικτιῶνος τοῦ ἑξακισχιλιοστοῦ ἑπτακοσιοστοῦ (legitur ὀκτακοσιοστοῦ) τρίτου καὶ δεκάτου ἔτους. All.

ib. v. 13. ἀπὸ κλίμακος] Choniata p. 721 21 et 753 14. All.

ib. v. 14. ὅσα μὲν οὖν] malorum infortuniorum ac caedium, quibus in clade illa Cpolitana ac Orientalis imperii humanum genus, sed Graecorum potissimum afflictum est, post dei omnia disponentis providentiam et in peccata hominum nunquam non sontium saevientis humanitatem, causam Graeci Latinis, quorum saepius alias furorem et immanitatem experti fuerant, attribuunt, Latini Graecorum perfidiae et apostolici culminis odio. Latinisne an Graecis fides in hoc negotio habenda est? Latini dicent sibi: nam Graeci eloquentia omnia invertunt, homines fallaces et leves et ad nimiam assentationem eruditi, profitentes quemadmodum causa inferior dicendo fieri superior posset, otiosi, loquaces, contentionis cupidiores quam veritatis; quibus, ut finiam, iusiurandum iocus est et testimonium ludus. Graeci sibi fidem praestandam esse contendunt. quae ipsi de Latinis dicunt, ut fidem elevent, non hic congeram. Graecis de Latinis loquentibus fidem nullam esse asseverabunt Latini: contra Graeci nul-

iam Latinis de Graecis. sic par pari redditur. res itaque haec in obscuro latebit, nec quisquam veritatem inveniet? minime vero. recurrendum est ad communem iudicem, qui momentis rationum ab utrisque auditis sine partium amore aut odio pronuntiat. is fuerit summus pontifex Innocentius, qui in re gravissima rationibus ponderatis, addito etiam spectatissimorum hominum consilio ad marchionem Montisferati datis literis ita deliberavit: *vos nullam in Graecos iurisdictionem aut potestatem habentes a puritate voti vestri timere declinasse videmini, dum non contra Sarracenos arma movistis, non intendentes ad recuperandam Hierusalem sed Cpolim occupandam, terrenas opes caelestibus divitiis praeferendo. illud quoque longe gravius reputatur, quod quidam nec religioni nec aetati nec sexui pepercerunt, sed fornicationes adulteria et incestus in oculis omnium exercentes non solum maritatas et viduas, sed etiam matronas virgines deoque dicatas exposuerunt spurcitiis gartionum. nec imperiales suffecit divitias exhaurire ac diripere spolia maiorum pariter et minorum, nisi ad ecclesiarum thesauros, et quod gravius est, ad ipsarum possessiones extendistis manus vestras, tabulas argenteas de altaribus rapientes, et violatis sacrariis cruces icones et reliquias asportantes, ut Graecorum ecclesia quantumcunque persecutionibus affligatur, ad obedientiam apostolicae sedis redire contemnat, quae in Latinis non nisi perditionis exempla et opera tenebrarum aspexit, ut iam merito illos abhorreat plusquam canes. tu vero contra iurisdictionem et potestatem indebitam, vel potius usurpatam, apostolicae sedis legati consilium allegasti, tanquam ex eo vobis licuerit cum praefato adolescente ad instituendum sibi Cpolitanum imperium proficisci* etc. ista vel similia ad alios eorum scribens summus pontifex repetit: *ecce quod cum moerore referimus et rubore, unde videbamur hactenus profecisse, deficimus, et angustamur, unde credebamus potissimum dilatari: quomodo enim Graecorum ecclesia quantumcunque persecutionibus affligitur, ad unitatem ecclesiasticam et devotionem sedis apostolicae revertetur, quae in Latinis nonnisi perditionis exemplum et opera tenebrarum aspexit, ut iam merito illos abhorreat plusquam canes? illi etenim qui non quae sua sunt, sed quae Iesu Christi quaerere credebantur, gladios quos exerere debebant in paganos, Christianorum sanguine cruentantes, nec religioni nec aetati nec sexui pepercerunt, incestus adulteria et fornicationes in oculis omnium exercentes, et tam matronas quam virgines etiam deo dicatas exponentes spurcitiis gartionum. nec suffecit eisdem imperiales divitias exhaurire ac diripere spolia principum et maiorum, nisi ad thesauros ecclesiarum, et quod gravius est, ad ipsarum possessiones extenderent manus suas, tabellas argenteas etiam de altaribus rapientes et inter se confringentes in frusta, violantes sacraria et cruces et reliquias asportantes* etc. cum autem tabularum ar-

gentearum mentionem fecerit Innocentius, non erit abs re, quod de tabula sive ara templi sanctae Sophiae comminiscitur Dorotheus Monembasiensis, ad posterorum memoriam recensere. inter etiam alia sacra ac pretiosa donaria a Venetis aliisque erepta rem quoque commemorat hoc modo: *καὶ οὐ μόνον ταῦτα ἐπῆραν, ἀμὴ καὶ τὴν ὑπερθαύμαστον καὶ ἐξάκουστον ἁγίαν τράπεζαν τῆς αὐτῆς ἁγίας Σοφίας, τὴν πολύτιμον καὶ ὡραιοτάτην εὔγαλαν ἀπὸ τὸν ναόν, καὶ τὴν ἔβαλαν εἰς τὸ καράβη. καὶ καθὼς ἔκαμναν ἅρμενα καὶ ἐπήγεναν εἰς τὴν Βενετίαν, ὢ τοῦ θαύματος, πλησίον τῆς νήσου τοῦ μαρμαρᾶ ἄνοιξε τὸ καράβη, καὶ ἐπῆγεν εἰς τὴν θάλασσαν ἡ ἁγία τράπεζα, καὶ ἐβούλησεν, καὶ εἶναι ἐκεῖ ἕως τὴν σήμερον. καὶ τοῦτο εἶναι φανερόν, καὶ τὸ μαρτυροῦν οἱ πάντες, διό τις ὅλο τὸ μέρος ἐκεῖνο, ὅταν κάμνη φουρτοῦνα, ἡ θάλασσα ὅλη κάμνη νύκτα φοβεράν, εἰς δὲ τὸν τόπον, ὁποῦ εἶναι ἡ ἁγία αὐτὴ τράπεζα, εἶναι γαλήνην, καὶ δὲν ταράσσεται ἡ θάλασσα, καὶ ὑπηγένουν τινὲς ἐκεῖ μὲ περάματα, καὶ λαμβάνουν ἀπὸ τὴν θάλασσαν ἐκείνην, ὁποῦ εἶναι ἡ ἁγία τράπεζα, καὶ μυρίζει θαυμασιώτατα, μυρωδία ἀπὸ τὸ ἅγιον μύρον ὁποῦ ἔχει, καὶ τῶν ἄλλων χρωμάτων.* sed de hoc fides sit penes auctorem. ALL.

p. 9 v. 18. *τἄλλα πάντα ὁπόσα μαχαίρας ἔργον*] unde ergo habuit sua Blondus? *sed dante ingenium necessitate,* cives *convocatos in solemnem pompam sacerdotes secuti sunt inermes, et crucibus iconisque ad fidem comparandam praemissis, tenentes murum armatos, veniam supplices oraverunt, qua facillime impetrata, portis undique patentibus, Latini nominis multitudo undique est ingressa. quiete urbi data proceres in consilio decreverunt* etc. ALL.

ib. not. v. ult. *οἱ ἅγιοι τρεῖς παῖδες*] Hebraeos pueros intelligit iussu regis Nabuchodonosor in ardentem fornacem immissos,

quos olim Babylonicum per ignem
cantantes stupuit tremens tyrannus,

ut cum Prudentio loquar Peristephan. Hymn. 10. *illi* (Ambrosio referente lib. 10 cap. 82) *ardentem ignem innoxio videre tactu circa membra sua pasci.* et de iisdem D. Hieronymus in epistola ad Innocent. de muliere septies icta: *huc huc mihi trium exempla puerorum, qui inter frigidos flammarum globos hymnos edidere pro fletibus; circa quorum saraballa* (i. braccas et crurales) *sanctamque caesariem innoxium lusit incendium.* Nazianzenus Homil. in Cyprian. lib. 4 epist. 6 et de duplici martyrio, Sedul. lib. 1. omnium gravissime Christianus noster Horatius Apotheosi, v. 197:

fare age quem videat Babylonis ab arce tyrannus,
inuocuas in flammas procul inspatiantem,
calcantem rapidos inaudustis fratribus ignes etc.

extat historia haec trium puerorum in fornace Babylonica apud

Danielem cap. 3. caeterum illa in vulgata editione *et ambulabant in medio flammae laudantes deum et benedicentes domino,* cum Azariae oratione quae sequitur, fidei et humilitatis plena, usque ad finem cantici puerorum, in Hebraeis voluminibus non haberi testis est D. Hieronymus, qui ea de Graeca Theodotionis editione transtulit. notat idem ad Azariae illam orationem, *benedictus es domine deus patrum nostrorum, et laudabile et gloriosum nomen tuum in saecula, quia iustus es in omnibus quae induxisti super nos et super civitatem sanctam patrum nostrorum Ierusalem; quia in veritate et in iudicio induxisti omnia haec propter peccata nostra,* notat, inquam, in commentario, *quando diversis premimur angustiis, ex toto cordis hoc loquamur affectu; et quidquid nobis acciderit, iuste nos sustinere fateamur, ut compleatur in nobis illud quod scriptum est:* exultaverunt et laetatae sunt filiae Iudae in omnibus iudiciis tuis, domine. *Psalm.* 96. hoc pie agit hic, si quid video, Georgius noster Logotheta. Dousa.

p. 10 v. 5. *ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς*] Debeltum fugisse tradit Choniata. All.

ib. v. 8. *Ἀλέξιος δὲ ὁ Δούκας*] *Πολυομίλητος ἐκ πρώτης τριχός, καὶ ῥυηφενὴς εἰς κοίτας δεικνύμενος, καὶ δύο κουριδίους ἀλόχους παρὰ δίκην ἀποπεμψάμενος*, Choniata. All.

ib. v. 9. cum Nicolaum Canebum adolescentem seditiose Byzantii inaugurassent et Isaacius animam ageret, Alexius Bonifacium marchionem accersit, quibus visum est Latinas cohortes in palatium admittendas, quibus Canebus submoveretur. id cum nuntiassent Ducae Murtzuphlo, cum multis suis cognatis, et spadone fisco praefecto sibi conciliato, defectionem, quam iam animo fovebat, exclusit: namque intempesta nocte Alexium puerum adit, aitque cognatos eius, bipenniferos barbaros, pluresque alios in foribus esse ad eum ob initam cum Latinis familiaritatem et amicitiam obtruncandum. sic puerum territum complexus per portam plerisque ignotam in tentorium, quod in palatio habebat, quasi liberaturus perducit, et compedibus iniectis in teterrimum carcerem coniicit, et sibi insignia imperii sumit, nec non ab aliis imperator de more consalutatur; nec multo post a satellitibus suis Canabum captum custodiae tradit. Alexio deinceps puero bis venenum propinavit, quod cum ille tum aetatis robore tum antidotis, quibus utebatur, vicisset, eum laqueo tandem praefocat, mense imperii sexto, die octavo. Blondus de gestis Venetorum: *et puerum Alexium, quem datum bis venenum non occiderat, eliso gutture manu propria necavit.* Sabellius Ennead. 9 libro quinto: Murtzuphlus *est itaque, quod maxime optabat, consecutus, ut pars una multitudinis eum praefectum urbis, altera belli ducem, tertia imperatorem declararit. ipse ab ea declaratione confestim satellitum propinquorumque caterva stipatus sese*

ex publico proripuit in Alexii domum, ac puerum, quem antea veneno petitum necare non potuit, eliso gutture propria necavit manu, homo tam perfidus quam ingratus; peperitque summum Isaacii beneficium, summam ingratitudinem. hic, ut videtur, Sabellius Alexios confundit. namque Alexius Murtzuphlus Alexium Isaacii filium neci tradidit. beneficia tamen Isaacii collata Alexio non Murtzuphlo fuere, sed Alexio fratri, quod et ipse Sabellius supra videret, de Alexio puero Isaacii filio sermonem habens: *qui Isaachium patrem, cuius beneficio magno auri pondere fuisset olim a Turcis redemptus, atque ita humane tractatus ut quamvis multo minor natu esset, vixerit tamen semper cum eo imperante ex aequo, subita vi oppressum privasset luminibus, privatum artissime vinxisset, vinctum in foedum ac tetrum carcerem coniecisset.* addit Balduinus epist. ad Innocentium: *nocte igitur insequenti dominum suum latenter laqueo suffocat in carcere, cum quo ipso die prandium sumpserat Iudae, et clava ferrea, quam tenebat in manu, latera morientis et costas inaudita crudelitate confringit, casuque vitam, quam laqueo extorserat, confingit ereptam; ac imperiali sepultura concessa propalatum omnibus scelus funeris honore dissimulat.* scias quoque, lector, praeter historici fidem a nonnullis notari Guntherum appellare Murciphlum tyrannum, cuius consilio Alexii pater antea obcaecatus et in carcerem coniectus fuerat, cum eo temporis Murtzuphli nulla esset apud imperatorem auctoritas, et praecipui illius facinoris auctores censeantur Theodorus Brana, Georgius Palaeologus, Ioannes Petraliphas, Constantinus Raulus et Michael Cantacuzenus. All.

p. 10 v. 13. τρεῖς γὰρ] Chouiata p. 673 17. Ge. Phranza lib. 1 cap. 1 praeter historiae fidem duas Alexium Comnenum imperatorem filias generasse scribit, *quarum natu grandiorem Irenem vocabulo purpurea induere sandalia iussit, quod illam, et cui desponderetur, successores et haeredes post obitum suum fore constituisset* etc. exscripsit ex Gregora lib. 4. Volateranuus lib. 23 non minora turbat ab aliis scriptoribus dissentiens: *Alexius Murtzuphlus cognomento, ut est auctor Acropolita, filiam Annam Theodoro Lascari locavit; fugatusque deinde, uti diximus, a Gallis una cum coniuge Euphrosyna et genero fuit.* Acropolites, quem ipse laudat, non ait Alexii Murtzuphli filiam Annam Theodoro Lascari locatam, sed Alexii imperatoris Isaacii fratris filiam: nam agens de filiabus huius Alexii, *ἡ δὲ δευτέρα*, scribit, *ἐκαλεῖτο Ἄννα, εἰς ἣν Θεόδωρον τὸν Λάσκαριν ἐπεγάμβρευσεν.* nullusque est inter scriptores Graecos qui in hoc ab Acropolita dissentiat. quis porro aequo animo ferret, dummodo in rebus Graecis omnino ieiunus non sit, Euphrosynam uxorem eiusdem Alexii Angeli, Isaacii fratris, uxorem dici Murtzuphli, cuius Eudocia Alexii Angeli memoratur? All.

p. 10 v. 14. *despotae* nomine, quod in hoc libello saepius occurrit, in aula Cpolitana vocabantur filii fratres generi imperatoris, sebastocrator, Caesar et patriarchae. sed κατὰ ἐξοχὴν ita dictus fuit imperii successor, filiorum natu maximus. nonnunquam et aliis principibus amicitiae aut affinitatis ergo deferebant. quae omnia accuratissime Meursius observavit in Glossario. Dousa.

ib. v. 18. *κράλης rex.* idem quod Polonorum lingua *Crol.* τὸν κράλην Σερβίας Nicephorus Gregoras non semel nominat. et ὁ κράλης Οὐγγρίας in sancito quodam patriarchae anonymi apud Leunclavium in iure Graeco-Romano. *κράλαινα regina* Gregorae lib. 7 et κραλίτζα in Chronico Cpolitano ms apud Meursium. Nicetas in Alexio Comneno lib. 3 tertiam eius filiam nomine Eudociam, ipso adhuc Andronicum fugiente et Palaestina apud Ismaelitas oberrante, ab Isaacio patruo (non patre, uti Logotheta) Stephano filio Neemani Triballorum principi desponsam scribit. *Triballi* igitur et *Servii* iidem. *Serbi* Plinio sunt gentes circa Maeotim. iidem cum *Sorabis* Ortelio videntur. *Serbi* Cedreno sunt circa Dalmatiam, quos dicit quoque *Scythas* vocari. *Serviam* Dardanos habitasse scribit Volaterranus et Cuspinianus. *Dardania* Ptolomaeo Orosio et aliis Europae regio, quae *Mysia mediterranea* vocatur in codice. Illyriae pars est Aeliano in Variis et Nicolao apud Stobaeum. Σερβία habet Sophianus. *Triballi* Moesiae inferioris populi sunt Plinio Ptolemaeo et Straboni, qui eos dicit ad insulam Danubii Peucen pertingere. hos et *Scythas* quidam vocant. *Servii* dicuntur a Niceta; sed *Bulgares* a Laonico Chalcondyla Sophiano Lazio et aliis. de *Serviis* adi Pandectas Turcicas Leunclavii cap. 37. Dousa.

ib. v. 18. ἐπί τινι δὲ πάθει] rem prosequitur accuratius Niceta lib. 3 de Alexio Comneno, tertiam filiam Eudociam, cum adhuc Andronicum fugeret et apud Ismailitas et in Palaestina aberraret Alexius, Isaacium fratrem Stephano Neomanis filio, Triballorum principi despondisse, qui post exiguum tempus in Papyrio monte monachus fit; filium illius eodem nomine Stephanum, paterni principatus domina Eudocia declarata, eam sibi iunxisse ex eaque filios suscepisse; postmodum divulso queremoniis amore, cum alter alteri incestuosos amores obiiceret cresceretque in dies dissidium, Stephanum, sive conficto sive vere obiecto adulterii crimine, Eudociam sola tenui interula, eaque undique praecisa, ut vix pudendas partes tegeret, ignominiose, quo libitum esset abire concessisse; fratrem Stephani Volscum eius inhumanitate obiurgata orasse ut deposita iracundia, et generis Eudociae habita ratione, clementius ageret et famae suae consuleret, sed cum ingenium illius implacabile movere non posset, ipsam Eudociam, ut dignitas eius postulabat, Dyrrhachium perducendam curasse, patrem Alexium certiorem redditum, filiam lectica aliisque ornamentis muliebribus missis, in aedem suam

recepisse. haec Byzantium reversa post captam urbem Alexio Murtzuphlo, qui duas uxores praeter fas omne repudiarat, ut eam sibi adiungeret, nupserat; sed Murtzuphlo demum luminibus orbato, Larissae in Thessalia Leoni Sguro in matrimonium a patre Alexio datur. nota Triballorum principem dici a Choniata, quem noster Acropolita cralem Serviae nuncupat. ALL.

p. 10 v. 22. ἀπέδρα καὶ οὗτος ἐκεῖθεν] Choniata praeter Eudociam filiam imperatoris secum conductam, Euphrosynam quoque Alexii Angeli uxorem lembo impositam secum duxisse narrat in Murtzuphlo, cum duos menses et dies sexdecim imperasset. Sabellius Ennead. 9 lib. 5: *Alexius ubi urbem una ex parte captam videt, cum uxore ac pellicibus magnaque vi auri intempesta nocte Byzantium reliquit.* ALL.

p. 11 v. 5. ἐντὸς οὖν τοῦ λουτῆρος] Choniata causam se nescire ingenue fatetur. ALL.

ib. v. 16. Ἀλέξιον εἰς τὴν Κωνσταντίνου ἀπήγαγον] namque non multo post excaecationem a Latinis Ducas comprehensus Byzantium reducitur, et in iudicium adductus pro sui defensione afferebat se patriae proditorem occidisse et poenis commeritis afflixisse; neque se unum id fecisse, sed reliquos illius cognatos. verumtamen Latini, repudiatis omnibus, capitis hominem condemnant novo et inusitato supplicii genere: nam in altissimam columnam, quae in Tauro est, perductum praecipitant. is aliquamdiu in pedes descendens, deinde in caput subversus et humi allisus miserabiliter interiit. sic Choniata a nostro non dissidens. paulo aliter narrat Dorotheus Monembasiensis: οἱ δὲ Φράγγοι ἔταξαν μεγάλα χαρίσματα, ὅποιος τὸν παραδώσει τὸν βασιλέα, καὶ μετὰ χαρίσματα τὰ πολλὰ τὸν προύδωκαν τῶν Φραγγῶν· καὶ αὐτοί, ὡς ηὗραν τὸν βασιλέα, ἐχώρηκαν πολλά, καὶ ἐδιελογίζουνταν τί θάνατον νὰ τὸν δώσουν, καὶ ἔξη ἤσανε τοῦ Λέοντος τοῦ σοφοῦ οἱ χρησμοί, εἰς τὴν κολώναν τὴν γλυπτήν, ὁπού εἶχε πολλὰς προφητείας περὶ τῆς βασιλίδος τῶν πόλεων, καὶ κατὰ τὸν χρησμὸν ἐκρέμασαν αὐτὸν εἰς τὴν κολώναν, καὶ καθὼς ἔκαμεν αὐτὸς Ἀλεξίου τοῦ βασιλέως, ἔτζη καὶ χειρότερα ἔπαθεν. et qui ab eo exscripsit Matthaeus Cigala in synopsi historiae. hunc imperasse Nicetas ait menses duos et dies sexdecim, ut verosimile est, Monembasiensis et Cigala annos duos et dies viginti: καὶ ἐβασίλευσε χρόνους δύο ἡμέρας εἴκοσι. nescio tamen undenam hauserint hi nebulones. ALL.

ib. v. 19. de Tauri columna, qua regione urbis fuerit, vide P. Gyllium de topographia Cpoleos lib. 3 cap. 6. DOUSA.

ib. v. 21. εἰς Θεσσαλονίκην ἀφίκετο] ex qua postea marchione ad Halmyrum fortunae suae respondentem locum habitatum missus est. Choniata: ὁ δὲ δὴ φυγὰς βασιλεὺς εἰς ὄψιν τῷ Μαρκεσίῳ ἐλθών, ἄρτον μετρητοῦ καὶ κοτύλης κεράσματος, τὰ τῆς βασιλείας ἀνταλλάττεται σύμβολα, καὶ εἰς χῶρον τῇ τύχῃ φερώνυ-

μον, Ἅλμυρος ὁ χῶρος κικλήσκεται, τὰς διατριβὰς τελέσων ἐκπέμπεται διὰ Εὐφροσύνῃ τῇ ὁμευνέτιδι. quod antea de Isaacio illius fratre dixerat iussu Alexii: βίον ἀγρότην ἀντλοῦντα, οἴνῳ τε καὶ σίτῳ μετρητῷ, ὡς τὸν τυχόντα ἰδιώτην διαζῶντα. addit Gregoras lib. 1 eumdem, dum in Thracia vagaretur, a Montisferrati marchione captum, et opibus quas secum ferebat spoliatum, nudumque dimissum, longo tempore circa Achaiam et Peloponnesum oberrasse: tandem Balduino a Bulgaris capto ab eodem marchione una cum coniuge ad Alemaniae principem mittitur: καὶ τὸν δυσπραγῆ ἐν βασιλεῦσιν Ἀλέξιον, καὶ τὴν τούτου σύνευνον Εὐφροσύνην διαποντίους τῷ τῶν Ἀλαμανῶν ἐξέπεμψεν ἄρχοντι. φεῦ, φεῦ τοῦ καινοῦ τοῦδε καὶ ἀνηκούστου παρὰ Ῥωμαίοις ἀκούσματος, εἰπεῖν δὲ καὶ ἀθεάτου εἰς δεῦρο θεάματος. vide quae sequuntur de Alexio cap. 8. Villarduinus ait una cum coniuge a marchione missum fuisse captivum ad Monferratum; in qua re narranda non omnes conveniunt. ALL.

p. 12 v. 1. ἄδειαν δεδώκασι] non statim initio captivitatis urbis, sed post captum Balduinum, si Nicetae credimus p. 834 13. ALL.

ib. v. 6. ὁ λόγος] cap. 5. ALL.

ib. v. 16. τὰ πέριξ Προύσης] paruere nempe tum temporis Theodoro Prusaei, Nicaeenses, Lydi, Philomolpi, Smyrnaei, Ephesii et interiecta oppida; qui etiam longis navibus fabricatis plerasque insulas postea subegit. Gregoras pag. 13 14. ALL.

ib. v. 19. τὸν Περσάρχην] Iconii nempe Chaichosroem, cum quo pacem fecit, et socero illius Manueli Maurozomae partem imperii concessit, Chonas scilicet Nicetae historici patriam, et quae in Phrygia est Laodiceam, et alia loca quae fluvius Maeander amfractu suo amplectitur, donec in mare inmergatur. ALL.

p. 13 v. 5. πατριάρχης] patriarchae summa erat in ecclesia Orientali dignitas, ut in Occidentali pontificis Romani. vide Gl. Meursianum, nunquam sine laude nominandum, in πατριάρχης. Iohannes vero hic Camaterus patriarcha Cp. ex diacono et chartulario factus est Alexio imperio, praefuitque ad captam usque a Latinis urbem, annis 5 mensibus 8 diebus 7. post urbem captam Didymotichum (opidulum Thraciae, in promontorio, ad Hebrum fluvium, qui illud ambit, situm, *Dimotuc* vulgo) secessit; ubi cum supervixisset annos 2 menses 2 dies 14, diem suum obiit. videatur Catalogus sive Notitia patriarcharum Cpolitanorum apud Leunclavium Iuris Graeco-Romani lib. 4, et Nicetas in Balduino Flandro. DOUSA.

ib. v. 5. Καματηρὸς Ἰωάννης] hunc ante excisam Cpolim sua sponte urbe egressum Didymotoechum petiisse praeter Acropolitam alii quoque narrant. quid ergo nugatur Ephraemius Byzantinus, qui eum a Latinis tradit eiectum?

— τούτου Ξιφιλίνου,
θανόντος, ἐγκαθίσταται θρόνῳ
ὁ Καματηρὸς εὐεπῆς Ἰωάννης,
ἴδρις σοφίας παντοδαπῆς καὶ λόγων,
ἐπήβολός τε δογμάτων τῶν ἐνθέων,
ἐκκλησίας ὢν λευΐτης χαρτοφύλαξ.
ἐφ' οὗ παρεστήσαντο Λατῖνοι πόλιν,
ὃς ἐξελαθεὶς δυστυχῶς πρὸς Λατίνων
θρόνου πατρίδος τῆς ἐμῆς Βυζαντίδος
οἰκεῖ Διδυμότοιχον εἰς ἄστυ φθάσας,
ἔνθα θανὼν ἔλιπεν ἥλιον φάος.

de illius morte Niceta p. 837 2. All.

p. 13 v. 10. Μιχαὴλ ὁ Αὐτωριανός.] Onufrius Panvinius Historiorum poter in Chronico Ecclesiastico, ad annum 1206: *Michael IV Autorianus a Graecis in schismate post obitum Iohannis Camateri, contra Thomam Maurocenum Venetum* (a Latinis electum) 99 *Cpolitanus patriarcha creatus, sedit in Asia annos quinque menses sex.* scribendum tamen in Logotheta Meursio nostro videtur ψ. δ. π. Μ. ὁ Σαυριανός. ecce, inquit, in Notitia patriarcharum: ἐπεὶ ὁ πατριάρχης οὗτος (loquitur de Iohanne Camatero, et ei Michaelem Saurianum statim subiicit) ἐν Διδυμοτείχῳ ἐτελεύτησεν, ἐχήρευεν ὁ θρόνος χρόνον ἕνα μῆνας δέκα, εἶτα ἐγένετο πατριάρχης ὁ μέγας σακελλάριος, κῦρος Μιχαὴλ ὁ Σαυριανός, ἐν τῇ ἀνατολῇ προβληθεὶς παρὰ τοῦ βασιλέως κυροῦ Θεοδώρου τοῦ Λασκάρη, καὶ ἐκάθισεν εἰς Νίκαιαν. qui locus cum hoc Logothetae debet conferri. Dousa.

ib. v. 10. de hoc Michaele, quemadmodum et de aliis Nicaenis patriarchis ad recuperatam a Graecis Cpolim, egimus in opere nostro de perpetua consensione utriusque ecclesiae tum Occidentalis tum Orientalis, lib. 2. All.

ib. v. 12. ὃς καὶ τὸν δεσπότην] unde itaque habuit sua Monembasiensis? ὁμοφώνησαν ὅλοι μίαν βουλήν, καὶ ἐψήφισαν βασιλέα Θεόδωρον τὸν Λάσκαριν τὸν γέροντα, καὶ ἔτζη εὐτρέπισαν τὸν βασιλικὸν θρόνον, ὁποῦ τὸν ἐπῆραν ἀπὸ τὴν πόλιν, καὶ ὅλα τὰ βασιλικὰ φορέματα καὶ τὴν κορώναν, καὶ παλλάτιον βασιλικὸν ἔκαμαν, καὶ εὐτρέπισαν αὐτό. καὶ ἔτζη ἐπῆραν αὐτὸν τὸν ὑποψήφιον βασιλέα, καὶ ἐπῆγαν ἐν τῇ μητροπόλει Φιλαδελφίας, ὅτι ἔκαμαν τὸν θρόνον τοῦ βασιλέως, καὶ ἐκεῖ ἐκαθέζετον. καὶ ἐφόριε δὲ τὴν βασιλικὴν κορώναν καὶ τὰ βασιλικὰ φορέματα, καὶ ἐστέφθη ὑπ' αὐτὸν τὸν μητροπολίτην τῆς Φιλαδελφίας βασιλέας. All.

ib. v. 13. ὁ Λάσκαρις] Niceta p. 828 1. All.

ib. v. 15. οὔτε γὰρ Ἰταλοὶ] progressus Latinorum in Oriente adversus Graecos et in illis partibus propagatum imperium tum ab Erico Balduini fratre tum a Petro Plancio fuse prosequitur Nicetas in Balduino, ex quo tibi pete, si lubet. All.

ib. v. 17. ψικίου καὶ Αἰγαίου.] sic diserte codex ms.

lege *'Οψικίου*, quemadmodum noster postea. vel certe *ψίκιον* truncate dixerunt pro *'Οψίκιον*, ut *μοῦλτον* pro *tumultu*, et multa talia, quae passim in Glossario observavit doctissimus Meursius. *θέματος τοῦ 'Οψικίου* meminit etiam Zonaras Annal. tom. 3 in Constantino Copronymo: *provinciae Obsicii* vertit Hieronymus Wolfius. at *θέμα* (quod erudite, ut omnia, docet Meursius) primitus pro legione accipiebatur, quae provinciae alicui imposita. hinc Glossarium vetus H. Stephani: *legio τάξις, θέμα.* postea ipsae provinciae translato nomine ita appellari coeperunt; quod multis exemplis probat clarissimus Glossographus. quod autem *θέμα 'Οψικίον*, et quo mundi climate fuerit, disces ex Constantino Porphyrogenneta Them. Orient. 4; quem aureolum libellum debemus V. C. Bonaventurae Vulcanio, ut eiusdem auctoris Occidentalia themata Frederico Morellio, regio apud Gallos interpreti. Dousa.

p. 13 v. 18. haec *Βοάρις* cum nuspiam terrarum mihi occurreret, corruptum esse vocabulum indicavi et emendandum *Βάρισπε*; ad quam emendationem mihi Nicetas facem praeluxit in Manuele Comneno lib. 2: *πόλις κατὰ τὴν τῶν Αἰγαιοπελαγιτῶν χώραν τειχίζεται, Βάρη καὶ Αὐλωνία παρωνύμως ἐς ἔτι ὀνομασμένη.* *Baris* ergo ad Aegaeum Pelagus urbs, quae et *Aulonia*, circa Hellespontum alicubi. Dousa.

p. 14 v. 5. *Θεόδωρος*] Theodorus cognomento Mangaphas, patria Philadelphiensis, aetate Isaacii Angeli Comneni regnum affectans, primum eius urbis plebem audacissimam sibi conciliat et iureiurando adstringit, Lydisque omnibus ad defectionem impulsis regium nomen usurpavit et argenteam monetam cum imagine sua percussit. derisa initio defectio fuit. cum postmodum augesceret, nihil cunctandum ratus Isaacius hominem Philadelphiae obsidet. cum diuturna obsidione urbem ad deditionem compellere non posset, paciscitur iis condicionibus ut Theodorus depositis regni insignibus, privatim agat civesque ei pareant ut prius, et obsidibus acceptis Byzantium revertitur. non multo post Basilius Batatzes plurimos Mangaphae coniuratos largitionibus corrupit, effecitque ut urbe pelleretur; qui ad Chaicosroem Iconii Sultanum profugus auxilia contra Romanos non impetravit, obtinuit tamen ut Turci liberi, qui arcu et pharetra freti Romanos praedabantur, asciscerentur. sic non parvis copiis contractis Phryges Laodicenses nec non Colossenses innumeris cladibus affecit, mancipiis civium suorum et iumentis abductis, areis aestivo tempore incensis, et obviis quibusque hostilem in modum tractatis. Michaelis quoque archistrategi templum, opus maximum et celeberrimum, incendi passus est. postmodum ad Sultanum rediit: sed imperator largitionibus impetravit ut ille desertus a Sultano ac proditus ad se mitteretur, ea tamen condicione ut defectionem nec capite nec mutilatione laesioneque ullius

membri lueret. qua de causa ad diuturnum carcerem est damnatus. cum displicuisset Sultani fratribus, qui regnum cum eo diviserant, quod hominem profugum et supplicem pecuniae causa Romanorum imperatori prodidisset, iracundiam eorum placuit. namque aiebat pacificationis ergo illum remisisse, non prodidisse; et hominem vagum in patriam restituisse, ut nec ipse alios neo ipsum alii prosequerentur. hic Errico circa Adramytium agenti arma infert, et inexpectato superventu et multitudine primum quidem terrorem incutit, sed Errico, cum Martis alea tentanda videretur, ante alios et per mediam hostium aciem cum suis perrumpente dissipatur: nam Graeci equites ad primam Latinorum impressionem et hastarum directionem concitatis equis fugientes, pedestres ordines hostibus trucidandos reliquerunt et spoliandos. ex Niceta. ALL.

p. 14 v. 8. *Παφλαγονίας δὲ πάσης*] David siquidem et Alexius fratres, Manuele Andronici tyranni Romanorum filio nati, alter Ponti Heracleam et Paphlagoniam occupaverat, alter Alexius Oenaeum et Sinopem urbes et Trapezuntem. sed quomodo expeditionem Lascaris in Davidem Latinorum auxiliis fultum susceperit eumque debellaverit, disces a Niceta in Balduino. ALL.

p. 15 v. 2. *τοῦ μὲν ἐκ Φλάντρας*] capta Cpoli, cum designationem imperatoris suffragiis esse committendam decretum esset, ex Francis et Longobardis quinque, alii sex dicunt, ex Venetis totidem lectis iudicibus, plurium suffragiis sors imperii Balduino Flandriae comiti obtigit, quod plerique putant Danduli fraude et solertia factum esse, qui cum ob caecitatem excluderetur, imperium penes eum esse voluit qui hilarioribus esset moribus et ingenio minus ambitioso: sed quod potissimum fuit, ut privatus imperatoris designati principatus quam remotissimus esset e Venetorum dicione, ne si qua controversia cum illo incidisset, plures copias subito ex suo territorio arcessere aut Venetos fines commode invadere aut incursionibus vexare posset, quae omnia in expedito esse Bonifacio Marchioni ex Longobardia notat. his Dandulus Bonifacium Marchionem repulit, Balduinum praetulit, cuius ditionis limites tantum a Venetis distare noverat, quantum Venetiae a Graecorum provinciis disterminarentur. pactiones inter eos initas Innocentius non omnes laudavit, quasdam etiam reprobavit. vide quoque Gregoram lib. 1. hinc, lector, agnosces quam insulse recentiores et infimi nominis scriptores, Dorotheus Monembasiensis et Matthaeus Cigala, Venetis, inter quos synopses suas historiarum pessime concinnarunt et ediderunt, supparasitentur, qui scribunt Venetos imperium Cpolitanum tenuisse, *λαβόντες τὴν βασιλείαν οἱ Βενέτικοι τῆς Κωνσταντινουπόλεως*, et quod insulsius est, per annos quinquaginta sex vel, ut tradunt, sexaginta et menses octo, additis etiam diebus tredecim,

gubernavisse: *ὥρισαν δὲ τὴν Κωνσταντινούπολιν οἱ Βενέτικοι χρόνους νς', ἄλλοι λέγουν ξ', μῆνας η' καὶ ἡμέρας ιγ', καὶ ὡς ἂν εἶχαν τὴν Κωνσταντινούπολιν οἱ Βενέτικοι.* All.

p. 15 v. 5. *τὰ ἐξ ὅλου πρὸς τὸ ὅλον*] auctor vitae Innocentii: *totum quidem havere, quod in civitate inventum fuerit, a quolibet duci debet et poni in commune eo loco quo fuerit ordinatum; de quo tamen havere nobis et hominibus Venetis tres partes debent solvi, pro illo havere quod Alexius quondam imperator vobis et nobis solvere tenebatur. quartam vero partem nobis retinere debemus, donec fuerimus in ipsa solutione coaequales. si autem aliquid residuum fuerit, debemus per medietatem inter vos et nos dividere, donec fueritis apacati. si vero minus fuerit, ita quod non possit sufficere ad memoratum debitum persolvendum, undecunque fuerit prius havere acquisitum, ex eo debemus dictum ordinem observare, salvis tamen victualibus, quae debent observari et dividi tam vestris quam nostris aequaliter, ita quod utraque pars possit inde congrue sustentari. quod autem residuum fuerit, partiri debet in alio havere iuxta ordinem praenominatum. vos etiam et homines Veneti libere et absolute absque omni controversia per totum imperium habere debetis omnes honorificentias et possessiones, quas quondam consuevistis habere tam in spiritualibus quam in temporalibus, et omnes rationes sive consuetudines, quae sunt in scripto et sine scripto.* ex pactis et conventionibus de praeda dividenda. All.

ib. v. 8. *Θεσσαλονίκης*] de Thessalonica Ioannes Tzetzes Chil. 10 v. 175, Historia 316. Ioannes Stauracius de miraculis S. Demetrii: *Θεσσαλονίκη πόλις δὲ αὕτη περιφανὴς καὶ λαμπρά, καὶ Μακεδόνων μὲν κορυφή, Θετταλίας δὲ πάσης ὑπεριδρυμένη καὶ ὑπερέχουσα, οἷς τε παντοδαπαῖς ὀλβίζεται χάρισι καὶ οἷς εἴδεσι καλῶν ἁπάντων ἐναγλαΐζεται.* eandem in oculis curioso aspectu ponit Ioannes Cameniata, non infimi temporis scriptor, de excidio Thessalonicensi c. 4—6. All.

ib. v. 9. *τὴν δηλωθεῖσαν Μαρίαν*] Choniata in Balduino p. 792 2. All.

ib. v. 13. *ἣν καὶ ἐς Κόρινθον*] Alexius enim a septentrionalibus littoribus, ad quos fuerat a marchione transmissus, avulsus in Thessalica Tempe pervenerat, ac filiam Eudociam Sguro in matrimonium collocarat. Nicetas in Balduino.

ib. v. 14. Sgurus Nauplio ortus vi magis quam voluntate popularium principatum tenuit a patre susceptum, non sine sanguine imperans. turbulentis temporibus Argos dolo, Corinthum latrocinio cepit, et Athenas cum navibus et exercitu per Isthmum traducto adoritur. illius conatus leni oratione Athenarum praesul Michael Choniata reprimere tentat, sed frustra. tandem suorum saluti fortiter consulens militari prudentia grassatorem arcet. Sgurus iram suam in eam urbem extimulat cuius arcem expu-

gnare non potuit; quare villas incendit, greges armentaque rapit. et post dies aliquot soluta obsidione Thebas oppugnat et capit; et Thermopylis superatis, per Oetam montem descendens, Larissae cum Alexio imperatore coniungitur. cum postea marchio in Graeciam transitum tentaret, ipse Thermopylarum angustias et imminentem eis montem, aliaque loca quae Graeciae aditum intercludunt, custodiebat. sed Graecorum ignavia in illis a marchione superatus locum cedere cogitur; et aliis etiam cladibus fractus cum Argos et finitima oppida occupata esse cerneret a marchione, in Acrocorintho veluti in antro et in spelunca se abdit, in arduo monte sito ac fere inexpugnabili, vir inhumanus ac efferus, cladibus urbium, hominum caedibus et populorum direptionibus summopere gaudens, qui nec patriae suae Nauplio pepercit, et Nicolaum Corinthiorum archiepiscopum, cum quo reconciliatus fuerat, inter epulas effossis oculis primum, postea de rupe praecipitavit.

p. 15 v. 20. ἦν γὰρ οὗτος τότε μέρους τινὸς τῆς παλαιᾶς] Blondus de gestis Venetorum ridicule satis *pariter Goffredus de Villa Gallicus, qui in Achaiae principatu Dominico de la Dosa successerat.* et *Michael Comenos Graecus nobilis cum Peloponeso, nunc Morea dicta, per fraudem Venetae reipublicae obedientiamque spoponderunt.* All.

p. 16 v. 6. σουλτάνον] quid id nomen est? Cinnamus p. 14 10. All.

ib. Ἰαθατίνην] Gregoras lib. 1 p. 17 8. All.

p. 17 v. 3. πρεσβεία πρὸς τοῦ σουλτάν] Gregoras ex Acropolita sua habuit p. 17 15. All.

ib. v. 6. ἐταράχθη] Gregoras p. 17 21. All.

ib. v. 14. θαρσαλέως γοῦν] Gregoras p. 18 10. All.

ib. v. 19. Μαιάνδρου] Anna Comnena Alexiados lib. 14: ποταμὸς δὲ ὁ Μαίανδρος περὶ Φρυγίαν, σκολιώτατος ποταμῶν ἁπάντων, καὶ καμπὰς συνεχεῖς ποιούμενος.

p. 18 v. 9. ἦν δὲ ἅπαν] Gregoras p. 18 15. All.

ib. v. 12. ἐγγύς που γοῦν γενόμενος] namque die tertio superat montis Olympi angustias, quae in maximam porrectae longitudinem Bithyniam et Phrygiam utramque disterminant, illa versus septentrionem decliuante, his versus Meridiem et austrum sitis; quo die undecimo cum pervenisset, Caystrum traiicit, tam longum iter tam brevi dierum intervallo emensus. All.

ib. v. 15. Δύσπιστον ἐκείνῳ] Gregoras p. 18 24. All.

ib. v. 16. ὁ σουλτὰν] Gregoras p. 19 12. All.

ib. v. 18. ἐμπίπτουσι γοῦν] Gregoras p. 19 24. rarum fortitudinis, rarum virtutis bellicae exemplum! o animos aeternitate dignos, quam sibi ipsi sua morte peperere! o corpora cedro digna! o plagas illas stellis ipsis illustriores! ὢ τῆς φύσεως περισσότεροι! mori potuerunt, vinci aut pedem referre non potuerunt. All.

p. 19 v. 2. Gregoras p. 20 13. All.

ib. v. 15. *καὶ οἱ αἰφνηδὸν*] Gregoras tamen p. 21 2 ait caput sultani amputasse Theodorum, idque hasta in altum elatum barbaris exercitibus ostendisse. All.

ib. v. 19. *τοῦτο τοῖς Ῥωμαίοις*] Gregoras p. 21 4. All.

ib. v. 22. *προσελάβετο δὲ*] Gregoras p. 21 15. All.

p. 20 v. 2. *Εὐφροσύνη*] erat virili animo mulier, ab ipsa natura dicendi suavitate et lepore ornata, ad praesentia optime administranda et ad futura providenda solertissima, aliis rebus teterrima pestis: praeter enim exquisitum ornatum et luxum regium, et in mutando recepto statu et rebus novandis, quibus maritum superabat, ingenio impudicitiae probro atque infamia maritum dehonestabat. haec itaque limites transiliens et superiorum Augustarum instituta contemnens imperium in duos principatus divisit: neque enim imperator quidquid erat libitum mandabat, sed illa etiam pari auctoritate quae visa erant peragebat, imo aliquando pro sua libidine illius iussis intercedebat. in legationibus audiendis duo pretiosa solia coniungebantur, et illa marito cum magno splendore ac pileo gemmis et perspicuis margaritis ornato assidebat, et torques pretiosissimos de collo suspendebat. aliquando etiam in aliis palatiis seiuncti per vices adorabantur, subditis ab imperatore ad illam salutandam transeuntibus et genua submissius flectentibus. nonulli etiam imperatoris consanguinei, qui summos magistratus gerebant, imperatricis splendidas et altas lecticas tanquam mancipia subibant. ex Choniata in Alexio Comneno lib. 1. All.

ib. v. 5. *τοῦ τῆς Παφλαγονίας*] vide supra c. 7. All.

ib. v. 11. *Ἰσαακίου τοῦ Κωνσταντίνου*] hic, defuncta uxore, Belae Ungariae regis filiam nondum annos decem natam per legatos ambit. sumptus nuptiarum, ne fisci pecunia in simili celebritate minueretur, ab urbibus et provinciis affatim exigit: sed Auchialo finitimas praesertim afflixit et Haemi montis accolas, οἳ Μυσοὶ πρότερον ὠνομάζοντο, νυνὶ δὲ Βλάχοι κικλήσκονται, ait Choniata. hi prius etiam Romanis infensi, per causam abacti pecoris et alias vexationes aperte deficiunt. auctores defectionis fuere Petrus et Alanus fratres. ne tamen sine causa res novas moliri viderentur, apud Cupressos imperatorem adeunt, rogantque ut legionibus Romanis aversarentur, et praedium exigui reditus in Haemo monte sibi assignaretur. re non impetrata, ut contempti, defectionem domum reversi minantur, et potissimum Asanus homo audacior, qui eo ipso tempore ob impudentiam Ioannis sebastocratoris iussu colaphis impingitur. contumelius etiam irretiti homines isti nefarii gravissimum in Romanos incendium suscitarunt. Bulgari rei difficultate perterriti ab eo conatu abhorrebant. hinc fratres, ut popularibus metum adimerent, sub Demetrii martyris nomine templum aedificant, in quo

multos coegerunt qui daemoniacos exquisite exprimerent, et furore acti proloquerentur libertatem Bulgaris deum concedere, Christi martyrem Demetrium neglecta Thessalonica et Romanorum consuetudine ad ipsos pervenisse, adiuturum ad opus. tum ao si maiori spiritu inflarentur exagitarenturque, maioribus vocibus clamitarent iam armis Romanos invadendos, captos omnes ad unum inclementer occidendos, pace et pretio repudiatis. his tota gens concitata ad arma cucurrit, et ex initio defectionis, quae auspicata fuerunt, animis magnis coustabiliuntur, deum libertati suae favere. All.

p. 20 v. 18. τὸ δὲ Βουλγάρων φῦλον] Gregoras lib 2 p. 26 17. All.

ib. v. 20. ἀνδραποδισμῶν τε καὶ ἁλώσεων] quae mala Bulgari in Graecos et eorum regiones intulerint variis excursionibus, aliis atque aliis ducibus, et vastitatem provinciarum, fuse narrant omnes Graecorum historiae, donec a Basilio Bulgaroctono tandem fusi ac debellati sunt, unde illi nomen Bulgaroctono fuit. All.

ib. v. 22. de Basilio Bulgaroctono praeter nostrum Acropolitam agit Gregoras libro secundo, Zonaras, Cedrenus, Ioannes Tzetzes in Chiliad. reliqui fere omnes historici Graeci. de eius cadavere et sepultura Georgius Pachymeres lib. 1 p. 124 13. porro Basilium in eodem templo sepultum tradit Cedrenus: ταφῆναι δὲ παρεκάλεσε τὸν ἑαυτοῦ ἀδελφόν, ὃν καὶ διάδοχον κατέλιπε τῆς ἀρχῆς, ἐν τῷ κατὰ τὸ Ἕβδομον ναῷ τοῦ εὐαγγελίστου καὶ θεολόγου. ὃ δὴ γέγονεν. All.

p. 21 v. 3. Ἀσὰν] defectionem Bulgarorum, expeditionem in eos Isaacii imperatoris admodum infelicem, et damna illata Romanis fuse prosequitur Choniata. All.

p. 22 v. 3. πυραμὶς erat pileus acuminatus instar pyramidis, Orientalium principum gestamen; cuius postea iterum Georgius meminit: καὶ τὰ μὲν ἐρυθρὰ πέδιλα ἀπεβάλλετο, καὶ τὴν περιμάργαρον πυραμίδα, ἃ βασιλικὰ σύμβολα. hoc, adhibito in cousilium viro consultissimo ac Byzantinarum rerum peritissimo I. Meursio, didici ex duobus illis auctoris nostri locis. idemque docetur in Glossario Graeco-barbaro iteratae editionis, iisdem firmatum exemplis. quibus tertium adde ex Niceta in Andronico Comneno lib. 2: τρέπεται πρὸς φυγήν, καὶ τὸ φοινικοβαφὲς πέδιλον τοῦ ποδὸς ἀφελιξάμενος, καὶ τὸ ἀρχαῖον αὐτῷ περιφύλαγμα τὸν σταυρὸν ὁ θεοβλαβὴς ἀποτραχηλισάμενος ἐκεῖ που, καὶ πῖλον βαρβαρικὸν τῇ κεφαλῇ περιθέμενος, ὃς ἐς ὀξὺ λήγων πυραμίδι εἴκασται, τὴν βασιλικὴν εἴσεισιν αὖθις τριήρη. vocat barbaricum pileum acuminatum et fastigiatum in metam instar pyramidis. non absimile genus pilei, aut idem forte, videtur fuisse τοῦφα, cuius meminit in Basilio Porphyrogenito Zonaras Annal. tom. 3 quem triumphantem incessisse vult ornatum recta tiara aut tupha,

τιάρα ταινιωθεὶς ὀρθία, ἣν τοῦφαν καλεῖ ὁ δημώδης. subdit: *a typho nimirum et superbia quam in animis gestantium excitat.* quae originatio utcunque nonnemini placitura sit fortassis, mihi certe displicet. apage, apage nugas nugacissimas. sed et *tufae* inter signa muta militaria, qualia sunt aquilae dracones vexilla flamulae etc., de quibus Vegetius lib. 3 C. V in emendata V. C. Petri Scriverii editione. Henricus Huntindoniensis Hist. Anglor. lib. 2: *ubique ante regem* (Edwinum) *vexilla gestabantur; nec non per plateas illud genus vexilli quod Romani* tuffam *vocant, Angli* tuf *appellant, ante eum ubilibet ferri solebat.* idem habetur in Venerabilis Bedae Hist. lib. 2 c. 16, unde manifesto desumpsisse videtur Huntindoniensis iste Henricus. Dousa.

p. 22 v. 5. τὸν βασιλικὸν σταυρόν] intelligit (quod etiam a Meurslo habeo) crucem sphaerae terrestri impositam, quam sinistra manu imperator gestabat. qua re id nimirum innuebat imperator, fidei in Christum crucifixum beneficio orbis terrarum imperium se potitum esse. primusque ita in Augusteone effingi se Iustinianus curavit post aedificatum augustissimum S. Sophiae templum; et ab illo mox reliqui imperatores. refert Codinus in originibus Cpolitanis et Suidas v. Ἰουστινιανός. haec Meursii nostri coniectura est, cuius Mantisam vide ad librum de Luxu Romanorum cap. 8. de globo imperatorio Isidorus Originum lib. 17, qui eius usum atque originem ad Augustum refert his verbis: *pilam in signa constituisse fertur Augustus propter nationes sibi in cuncto orbe subiectas, ut magis* (legendum puto *imagine*) *figuram orbis ostenderet.* huic pilae Constantinus Magnus imp. crucem addidit, teste Nicephoro lib. 7 cap. 49 et aliis. videndus amplissimus Caesar Baronius, ecclesiasticorum annalium scriptor nobilis, anno 325. quo optimus imperator significare voluit orbem a Christo crucis virtute triumphatum esse. exemplum Constantini globum cruciferum manu tenentis sequuti sunt reliqui imperatores. vide passim nummos. sed imperatores non modo in globo imperatorio ferebant crucem, sed et solam absque globo. quod varia auctorum loca, statuae et nummi probant. et Graeci, quando cum hostibus confligendum erat, signum crucis secum in aciem efferre et hostibus invictissimi propugnaculi vicem obiicere solebant. etiam Bulgarorum regi prodeuuti in hostem crucem praelatam Cedrenus auctor est. Conradus a Liechtenau abbas Uspergensis in Chron. anno 1101: *referebat mihi venerabilis abbas Gerardus, qui tunc crucem dominicam semper lateri regis contiguus praeferebat.* sed loquitur hic de Christianorum bello adversus Mahometanos. Guilielmus Tyrius lib. 21 cap. 21 et 22 et lib. 22 cap. 26 docebit principes proprium quendam habuisse sacerdotem, qui in expeditionibus ex officio crucis signum ferret, quem ille *vivificae crucis baiulum* appellat. ist est *primarius sacerdos Palatii* Cedreno in Constantino Leonis F. et hoc signum

crucis pretiosius, maioreque cultu honore ac reverentia suspiciebatur et religiosius observabatur, si inclusas haberet primae crucis particulas. nam S. crucis lignum per partes (ut ait D. Cyrillus Hierosolymitanus episcopus Catech. 4, 10 et 13) de monte Calvariae sparsum est ac totum terrarum orbem replevit. eiuscemodi cruces non paucae passim occurrent antiquorum monumenta evolventi. tale hoc fuisse mihi persuadeo quod auctor noster *τὸν βασιλικὸν σταυρὸν* appellat, salvo tamen cuiusvis iudicio. vide Iacobum Gretserum S. I. theologum, qui hoc omne crucis negotium exactissime atque uberrime tribus tomis persequitur. quibus lectis opinioni meae subscribere ac calculum adiicere lectorem candidum nulla erit invidia. DOUSA.

p. 22 v. 11. *ζώνης αὐτῆς*] ad zonam virginis deiparae quod attinet, eius quoque *καταθέσια* Graeci celebrabant prid. kal. Septembres. Menologium clare in mense Augusto: *εἰς τὴν λα' τὰ καταθέσια τῆς τιμίας ζώνης τῆς ὑπεραγίας θεοτόκου.* et in Novella Manuelis Comneni de feriis: *καὶ ἡ λα' τοῦ Αὐγούστου διὰ τὴν τῆς τιμίας ζώνης τῆς ἀχράντου θεοτόκου κατάθεσιν·* suggessit amicissimus mihi Meursius Menologium Graecorum ex bibliotheca et interpretatione Guilielmi Sirleti cardinalis, Aug. die 31: *commemoratio pretiosae zonae sanctissimae dei parentis Mariae, repositae in venerabili eius aede, cum zona ipsa relata est, ab episcopatu Zelae sub Iustiniano imp. et factum miraculum per impositionem pretiosae zonae super reginam Zoem, coniugem Leonis imp.* DOUSA.

ib. v. 16. *αὐτοῦ δὲ τῶν Ῥωμαΐκῶν*] namque Graecorum imperium non minora infortunia sub Alexio sustinuit quam antea sub Isaacio sustinuerat, quae narrat Choniata in Alexio. ALL.

ib. v. 18. quae sit *Protostratoris* dignitas, quod munus, unde melius liquidiusque constare possit, nullum luculentiorem auctorem quam amicum nostrum Iohannem Meursium tibi nominare possum. videatur eius Glossarium, an thesaurum dicam? in *πρωτοστράτωρ.* DOUSA.

p. 23 v. 1. ***τὸν δὲ Πέτρον*] Petrus praeterea auream corollam capiti imposuit et pedibus coccineos calceos induxit, ut imperialibus insignibus popularibus suis spectabilior ac dignior appareret. ALL.**

ib.* v. 3. *Περισθλάβα*] Anna Comnena Alexiad. lib. 7: *πόλις δὲ αὕτη περιφανὴς περὶ τὸν Ἴστρον διακειμένη, ποτὲ μὲν οὔτ' ὄνομα τοῦτο ἔχουσα βαρβαρικόν, ἀλλ' Ἑλληνίζουσα ἀπὸ τῆς προσηγορίας μεγάλη πόλις καὶ οὖσα καὶ λεγομένη. ἀφ' οὗ δὲ Μόκρος ὁ τῶν Βουλγάρων βασιλεὺς καὶ οἱ ἐξ ἐκείνου γενόμενοι, καὶ προσέτι Σαμουὴλ ὁ τελευταῖος τῆς Βουλγαρικῆς δυναστείας, καθάπερ Σεδεκίας τῶν Ἰουδαίων, τῆς ἑσπέρας κατέδραμον, σύνθετον ἐκτήσατο. τὴν προσηγορίαν ἀπό τε τῆς Ἑλληνικῆς σημασίας, μεγάλη

ἐπονομαζομένη καὶ τὴν ἀπὸ τῶν Σθλαβογενῶν ἐπισυρομένη τάξιν μεγάλη Περισθλάβα πανταχόθεν τούτοις φημιζομένη. All.

p. 23 v. 8. non *Ibanus* sed *Ibancus*, *Ἰβαγκός*, apud Nicetam semper, et quodam loco *Ἰβαγκὸς ὄνομα τῷδε, σημαίνει δὲ ἡ λέξις τὸν Ἰωάννην.* rectius arbitror *Ibanus* sive *Ivanus*, id est *Ivan*, *Iwan*, *Iohan*. Dousa.

ib. *τοῦ πρωτεξαδέλφου*] Ibancus (sic Ioannes a Blachis dicitur) natura et moribus Asano similis et intima familiaritate couiunctus clam cum uxore Asani sorore consuescebat. id ubi comperisset Asanus, principio uxorem accusare et propter facinoris dissimulationem capitis damnare. sed verbis uxoris deterritus iram a muliere in Ibancum transfert, eumque statim intempesta nocte ad se accersit. Ibancus accessum differt, Asanus sollicitat. tandem causa cur vocaretur Ibancus cognita, gladio sub veste occultato accinctus ingreditur. Asanus nihil moderati in eum cogitans, ad primum eius aspectum efferatus, ensem quaerit. Ibaucus facinus occupat et ense iu iuguine infixo Asanum occidit. inde elapsus statim ad couscios se confert, et caede indicata cum eis cousilium defectionis iuit. All.

ib. v. 9. *ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ*] Petrus post necem Asani non multum summa rerum potitus est; qui nec morte naturali, sed miserabiliter a quodam populari coufossus vitam finit; et principatus Bulgarorum ad Ioannem tertium fratrem transit. ita Choniata. Acropolita tameu hic noster aliter. Ioannes non parvo tempore apud Romanos obses fuerat, cum imperator Isaacius secundum Mysis arma retulisset: sed fuga elapsus domum redierat. Gregoras: *ὁ γάρ τοι τοῦ πρώτου Ἀσὰν ἀδελφὸς καὶ διάδοχος Ἰωάννης.* All.

ib. v. 12. *πολλῶν τε τοῖς Ῥωμαίοις αἴτιοι*] Asano et Petro fratribus spoliandis infestandisque Graecis immanior; cuius res gestas videre est in Choniata. All.

ib. v. 15. *τῆς Μακεδονίας*] quomodo Itali Macedoniam et Graeciam reliquam sibi subegerint, narrat Choniata in Balduino. All.

ib. v. 17. *τὴν πόλιν Ἀδριανοῦ*] Adrianopolis obsidionem et Ioannis machinas prolixius narrat Choniata in Balduino. de hac urbe auctor vitae Athanasii patriarchae Cpolitani: *οὗτος ὁ μέγας τὴν ἀρετὴν καὶ σχεδὸν παντὶ τῷ κόσμῳ διαβόητος Ἀθανάσιος πατρίδα μὲν ἔσχε τὸν Ὀδρυσὸν πόλιν ἀρχαίαν τε καὶ ἐπιφανῆ, οὐ μόνον παντοίοις βρίθουσαν τοῖς ἔξωθεν ἀγαθοῖς, ἀλλὰ καὶ πάσαις ἀρεταῖς κομῶσαν καὶ πάσης ἀγαθῆς παιδείας ὑπερέχουσαν ἐργαστήριον, ἐξ Ὀρέστου μὲν τοῦ πρώτως αὐτὴν ἀνεγείραντος κληθεῖσαν Ὀρεστιάδα, ἐξ Αἰλίου δὲ τοῦ Ἀδριανοῦ τοῦ πολλοῖς ὕστερον χρόνοις πλατύναντος καὶ κοσμήσαντος καλουμένην Ἀδριανούπολιν, ἥτις ὅσοις περιρρεῖται παντοίοις πάντοθεν ἀγαθοῖς καὶ ποταμοῖς πρὸς τούτοις ἀένναα ῥέουσιν, ἔξεστι τῷ βουλομένῳ κα-*

ταμαθεῖν ἐκεῖ δὴ καὶ φοιτήσαντι. de eadem Ioannes Tzetzes Chiliad. 8 versu 951. ALL.

p. 23 v. 19. τὴν Φιλιππούπολιν] Choniata in Balduino Flandro p. 829 1. ALL.

ib. v. 20. in hoc ἀνδραποδισμῷ τῶν Ῥωμαίων et miserabili direptione urbis Philippopolis (quae ab Alexandri Magni patre nomen accepit et incunabula) antiqui scriptores cum Logotheta consentiunt. inter caeteros testis αὐτόπτης Godefridus Ville-Harduinus, mareschallus Campaniae, V. N: ait enim Iohannem Asanum pulso Reinerio (an Renato) de Utrecht, qui eius urbis principatum a Balduino imperatore acceperat, ipsam hanc urbem contra fidem datam funditus evertisse, inque incolas plusquam barbarica rabie saeviisse, interemptis crudeliter archiepiscopo proceribusque, ac caeteris in servitutem abductis. DOUSA.

p. 24 v. 13. χουφότερον] Choniata p. 812 20. ALL.

ib. v. 16. Βαλδουῖνον] Choniata p. 814 3. sic vinculis oneratus longo tempore Ternobi fuit. cum autem Aspietas ad Latinos defecisset, Ioannes vir astutus et dolore in dies ingravescente pene in rabiem actus, Balduino educto e carcere pedes a genibus et manus a brachiis securi amputari, deinde ipsum in vallem praecipitari iubet; ubi tertio demum die esca volucrum miserabiliter expiravit. hinc patet quantum fallantur ii qui Balduinum fatali morte decessisse aut in bello interfectum tradunt. et quantum garrit Dorotheus Monembasiensis, qui eum in Oriente post tredecim annos cum pugnaret adversus Theodorum Lascarim defunctum scribit: καὶ ἐσύναξαν φούσατα πολλά, καὶ ἐπῆρεν αὐτὰ ὁ βασιλεὺς ὁ Βαλδουῖνος, καὶ ἐπέρασεν εἰς τὴν ἀνατολήν, καὶ ἐπῆγεν εἰς τὴν Φιλαδέλφειαν, καὶ ἐπολέμα μετὰ τοῦ βασιλέως τῶν Ῥωμαίων, καὶ ἐμάχετον δεκατρεῖς χρόνους, καὶ ἐκεῖ ἀπέθανεν, καὶ τινὲς μὲν λέγουν ὅτι ἀπέθανε τὸν κοινὸν θάνατον, ἄλλοι δὲ λέγουν ὅτι εἰς τὸν θάνατον ἐσκοτώθη. Sabellius quoque de eius morte varia tradit lib. 6 Ennead. 9: *Balduinus, qui post Byzantium a Gallis et Venetis captam fuerat imperator declaratus, intra annum quo fuit imperio potitus vita decessit. sunt qui scribunt ad Hadrianopolim victum in hostium potestatem venisse atque in vinculis morte consumptum, alii Byzantii aiunt fato defunctum.* addit Choniata lectissimos Latinorum equites et hastis vibrandis celebres eo in conflictu cecidisse, et Pleae comitem Lodoicum; callidissimum malum et omnium Romanarum cladium primum auctorem, Venetiarum ducem Dandulum, clade exercitus ex fugientibus cognita, statim conversis fraenis in castra properasse et Byzantium rediisse, intestinis fuga tot parasangarum ruptis et scroto in immensum tumefacto. Gregoras lib. 1 p. 15 21. Ephraemius Byzantius in Chronico:

ὁ δ᾽ ἀσμένως δέδεκτο πρεσβείας λόγους,
καὶ συμμαχικὸν Σκυθικὸν λαβὼν στίφος,

ἐπεισπεπτωκὼς Ἰταλῶν στρατῷ λάθρα
τοῦτον τροποῦται καὶ νικᾷ κατὰ κράτος.
ζωγρεῖ τε καὶ σφῶν κράτωρα Βαλδουῖνον,
κομῶντα πολλαῖς ἀρετῶν νεανίαν,
μάλιστα πασῶν σωφροσύνῃ καὶ δίκῃ,
ὥς φθὰς προϊστόρησεν ἀνόπιν λόγος·
ὅνπερ καθείρξας μακρὰν ἐν τῷ Τρινόβῳ,
δράσας τε δεινὰ μυρία κακοτρόπως,
πέρας καθυπέβαλεν οἰκτρῷ θανάτῳ
κατ' ἠλιβάτων κατακρημνίσας τόπων.

quemadmodum itaque nomen Danduli apud Graecos inauspicatum atque infame habitum est, ita Balduini, quamvis eorundem hostis, gloriosum; cuius etiam vires atque imperium ob amissam libertatem oderant, mores atque ingenium exosculabantur. Graecorum de eo praeconia digna quae lapidi sepulcrali incidantur hic ascribam. Choniata p. 790 14. et Ephraemius in Chronico:

ἔκ τε Φραγγίσκων Βενετίκων Λωμπάρδων
ἐπιλεγέντες εὐγενεῖς ψηφηφόροι
εἰς ἄνακτα χρίουσι τῆς Κωνσταντίνου
Βαλδουῖνον κόμητα χώρας τῆς Φλάντρας,
νεανίαν κάλλιστον, ὡραῖον φύσει,
φιλευσεβῆ τε καὶ φιλόχριστον λίαν,
πρᾶϋν, ἱλαρόν, σωφρονέστατον μάλα,
μερίδα καὶ μέλλοντι διδόντα βίῳ,
πολλῶν ταμεῖον ἀρετῶν θεοδότων,
μάλιστ' ἐραστὴν σωφροσύνης καὶ δίκης.
ὃς εἶχε δὶς κήρυκα τῆς ἑβδομάδος
τορὸν βοῶντα μὴ καθεύδειν μηδένα
τῶν βασιλείων ἔνδοθεν καθ' ἑσπέραν,
μηδὲν νομίμῳ γυναικὶ συνημμένον,
πόρνῃ δ' ἀθέσμως συμβιοῦν ᾑρημένον.
ἦν καὶ φύλαξ νόμων τε δίκης τ' ἐννόμου,
γυναικὶ προσχεῖν οὐ θελήσας οὐδ' ὅλως,
μηδ' ἂν μέχρι βλέμματος ἐμπαθῆ θέαν,
ὅσον περ ἀπῆν τῆς συνεύνου τὸν χρόνον. ALL.

p. 24 v. 15. nota fatum Balduini imp. a Scythis captus vivusque in hostium potestatem venit, ac primo Iohanni Bulgarorum regi, mox carceri traditus, modico tempore post miserabili exitu periit, circa annum 1205. fuitque Cpoli interregnum anni unius et mensium quattuor, morte imperatoris non prius explorata, quae ita contigit teste Niceta. captus diu Ternobi fuit: cum autem Aspietes ad Latinos defecisset, Iohannes rex propterea vehementissime exacerbatus aestuansque ira, et dolore in dies ingravescente pene in rabiem actus, Balduino educto e carcere pedes ipsi manusque amputari, deinde truncum in profundam vallem praecipitari iubet, ubi tertio demum die esca volu-

crum miserabiliter exspiravit. haec Nicetas. alii in carcere membratim dissectum tradunt, quod uxori Iohannis regis matrimonii imperiique sui consortium, si ope eius liberaretur, obtulisse per illam procacem reiectamque falso accusaretur. Matthaeus Paris non Bulgariae reginam, sed puellam quandam nobilem fuisse dicit, uti infra videbimus. quibus pro corollario addit noster Logotheta, quod ab aliis praetermissum est, barbarum capiti illius in conviviis illusisse, cranio videlicet maximi principis poculi vice abusum. neque tamen hoc ipsum categorice adstruit: ait enim ὥς φασί. utcuuque tamen hoc in medium relinquendum sit, de nece ipsius Balduini ne dubitatur quidem. quid igitur sibi volunt illi qui eum post longam peregrinationem et captivitatem carcere eductum sospitem ac incolumem in patriam rediisse volunt? scio repertum fuisse quendam Balduino non absimilem, qui se imperatorem et comitem Flandriae Hannoniaeque mentiretur. nullo namque non tempore inventi sunt qui infimo loco nati mendacio se conati sunt clarissimis inserere familiis. hoc exemplo Pseudo-Balduini, quia nobile est, non gravabor hic, tamen etsi paulo longiuscula sit historia, fide veterum chronographorum adscribere. darem primum locum Alberto abbati Stadensi, qui circa illa tempora vixit. cui succederet deinde Godefridus Sancti Pantaleonis monachus Coloniensis in diligentissimis, quos nuper Marquardi Freheri beneficio accepimus, annalibus sub gestis anni 1225. possem et alios his adiungere, praeclaros quidem et fide dignos, sed stili infaceti homines. sed horum sordibus omissis audiamus potius saeculi nostri

florem illibatum populi suadaeque medullam,

Iustum Lipsium. is in Monitis et exemplis politicis lib. 2 c. 5 num. 8 rem narrat. nonnihil fidei tenebrioni isti ac impostori dedisse videtur Matthaeus Paris, scriptor eius temporis, in Historia maiore, ad annum 1224. adde auctarium Aquicinctinum ad Sigeberti Gemblacensis Chronicon, nuper ab Auberto Miraeo canonico Antverpiensi publicatum. Iacobus Meyerus, Iohannis Iperii (qui anno 1294 vivere desiit) Chronico aliisque vetustissimis Flandriae monumentis et annalibus inspectis, interceptusne sit Balduinus in praelio an occisus parum constare scribit, nunquam posthac inventum. de nebulone Balduinum mentiente vide ipsum ad annum 1225. Christianus Massaeus in Chronico ad annum 1201 captum Adrianopoli imperatorem ab adversariis et abductum in Syriam tradit. ita variant auctores. Dousa.

p. 25 v. 1. οἱ γοῦν ἀπολειφθέντες] Choniata p. 814 11. All.

ib. v. 2. φῶτα hic superfluum possit videri, et e glossula in contextum irrepsisse; cuius sententiae auctorem habeo Meursium, ex cuius Glossario haec, quae unice huc faciunt, deprompta sunt: τὸ λαμπρόν *ignis*. Constantinus in Tacticis: θέλων

μετακινῆσαι ἐκ τοῦ ἀπλήκτου αὐτοῦ ἐποίησε τοῦτο οὕτω, καὶ ἧψε λαμπρὰ πολλά. Glossae Graecobarbarae: *τόπος ὅπου ἅπτουσι λαμπρὸν ἤτοι πῦρ.* pro eodem *τολλαμπρόν* (quod est *τὸ λαμπρόν*) exstat in Turco-Graecia Crusii. sed de voce plus satis. simile autem stratagema legitur apud Livium 21 32, Annibalis, cum superato Pyrenaeo saltu ad Alpes pervenisset et montanos Gallos debellaret. leguntur apud eundem huiuscemodi stratagemata alia, ignibus in castris etiam vacuis accensis ad fallendos hostes. nam ad ignem nocturnae in castris vigiliae agebantur; cuius rei crebra mentio passim in lectione veterum occurrit: Horat. Od. 10 lib. 1; Virgil. 2 Aeneid.; Stat. Papin. Thebaid. lib. 4, lib. 8 et lib. 12; Propert. Eleg. 4 lib. 4, Tacitus aliique historici. vide Homerum sub finem 8 Iliad. nocturnum signum castrense ignis, diurnum fumus. notavit Scholiastes Homeri ad Iliad. 18. pyrasque incensas lego ad speciem maioris exercitus apud Nicetam in Alexio Comneno Porphyrogenito. sed et in militia ignium alius usus, nempe pro litteris; quod elegantissimus Lipsius observavit de Milit. Roman. lib. 5 dialog. 9. Dousa.

p. 25 v. 13. *μὴ ἔχων τὸ ἐμποδών*] Gregoras lib. 1 p. 16 4. vide etiam Choniatam in Balduino. All.

ib. v. 18. *ἐκ βάθρων αὐτήν*] Anna Comnena Alexiad. lib. 14. All.

p. 26 v. 8. *Βουλγαροκτόνον*] de bello Bulgarico et Basilii imp. triumpho circa annum 1016 consulendus Zonaras Annal. tom. 3 in Basilio Porphyrogenito. meminit et Nicephorus Gregoras. Dousa.

ib. v. 9. *καταντήσας καὶ αὐτῆς*] minutatim omnia refert Choniata in historia et Ioannes Stauracius de miraculis S. Demetrii martyris. All.

ib. v. 11. *ἔδοξε γὰρ αὐτῷ*] hunc fuisse S. Demetrium martyrem Thessalonicensium patronum refert Ioannes Stauracius de miraculis S. Demetrii: *τότε δὴ τότε ἀωρὶ τῶν νυκτῶν εἰς τέλος θεὸς τὴν ἑαυτοῦ τῆς ἐκδικήσεως ῥομφαίαν ἐστίλβωσεν καὶ ὑπέθηξεν ὡς ἐν θηγάνῃ τῷ ζήλῳ τοῦ μάρτυρος. καὶ αἴφνης ὁ ἄγρυπνος τῷ ὄντι φύλαξ καὶ πολιοῦχος ἡμῶν καὶ μέγας τοῦ μεγάλου βασιλέως στρατιώτης Δημήτριος ἔφιππος ἐφ' ἵππου λευκοῦ τῷ Βουλγαράνακτι φαίνεται, καὶ καιρίαν ἀκοντίζει παραχρῆμα τὸν ἄθλιον. ὁ δὲ μέγα παραυτίκα ἀνακραγὼν κατεβοᾶτο τοῦ ἀρχιστρατήγου τῆς στρατιᾶς αὐτοῦ Μαναστρᾶ ὡς δῆθεν τρωθεὶς ὑπ' αὐτοῦ· τοῦτον γὰρ ἐδόκει ὁρᾶν ἱππαζόμενον, ᾧπερ εὐγενεῖ καὶ λευκῷ ἵππῳ ἱππάζετο, τῆς σκηνῆς ἔνδον γενόμενον, καὶ λόγχην ἣν περιέφερε τῇ καρδίᾳ τούτου ἐμβάψαντα. καὶ αὖθις κατεβοᾶτο τούτου καὶ πολλάκις, ὡς καὶ αὐτὸν ταῖς κραυγαῖς θορυβηθέντα καὶ ἀναπηδήσαντα τῆς στρωμνῆς (ἐν γειτόνων γὰρ ἦν αὐτῷ ἡ σκηνή) εἰσελθεῖν καὶ ἰδεῖν καὶ φανῆναι, καὶ ἀκοῦσαι ὡς σύ με πρὸ βραχέος ἔφιππος τῷ λευκῷ σου ἵππῳ γενόμενος ἐνταῦθα κατέσφαξας δό-*

ρατι. καὶ τὸν γενέσθαι περιδεᾶ, καὶ εἰπεῖν "μή σύ γε βασιλεῦ· συμπάθησον, οἴκτειρον. οὐκ ἔστι τοῦτο, οὐκ ἔστι. φάσμα σοι γέγονεν, οὐκ ἀλήθεια." ἐκεῖνος εἰς βάθος δεξάμενος τὴν πληγὴν ἐστροβεῖτο δεινῶς, ἐκέκραγε καὶ ἀνωλόλυξε. νύσσεται οὖν τὴν κοιλίαν εὐθύς, καὶ ῥοῦν ἱκανὸν ἀκραιφνεστάτου αἵματος κάτωθεν ἀποῤῥεῖ, ὅπως ἂν βαφῇ ὁ ποῦς σοι, Δημήτριε, αἵματι τῶν ἐχθρῶν σου ὑπὲρ τῆς σῆς τῆσδε πόλεως. καὶ ἄρχεται ἤδη λειποψυχεῖν. ταῦτα ἰδὼν ὁ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ ἀρχιστράτηγος Μαναστρᾶς, ᾗ τάχους εἶχεν, ὕπτιον τοῦτον ἐπιβιβάσας προτροπάδην φεύγει, καὶ κλέπτων τὴν σωτηρίαν μεθ' ὅσου τάχους ὑποχωρεῖ, καὶ μετ' αὐτοῦ καὶ σὺν αὐτῷ ἅπαν ἐκεῖνο τὸ μυριοπληθὲς στρατολογικόν, οὕτω ταχέως ὡς εἰ καὶ Βορεάδαι τινὲς κατὰ τοὺς θρυλλομένους τούτους ἐδίωκον· φόβος γὰρ αὐτοῖς καὶ τρόμος ἐπῆλθε κατά τινα ξένην ἀντιπερίστασιν. ἀλλὰ γὰρ οὐκ εἰς μακρὸν τούτῳ τὸ ζῆν, ἀλλ' αὐθημερὸν πρὸς ἡλίου δυσμὰς κατὰ τὸ ἐν ταῖς ἱστορίαις ζῶον μονήμερον θνήσκει βιαίως οὕτως ὁ ἄθλιος τῆς οἰκείας κακίας καὶ ματαιότητος δρεψάμενος τοὺς καρπούς, μέχρις αὐτοῦ τρυγίου τὸ κόνδυ τοῦ θυμοῦ ἐκπιὼν καὶ τὸ τῆς ὀργῆς κυρίου ποτήριον, καὶ μεμεθυσμένου θείου ξυροῦ εἰς πεῖραν ἐλθών. ἐπεστράφη γὰρ ὁ πόνος αὐτοῦ εἰς κεφαλὴν αὐτοῦ, καὶ ἐπὶ κορυφὴν μὲν ἡ ἀδικία αὐτοῦ κατέβη, εἰς βόθρον δ' ὃν εἰργάσατο πέπτωκε, καὶ μία μαρτυρικὴ βολὶς εἰς ἐκδίκησιν ἤρκεσε τῶν πολλῶν ἐκείνου κακῶν, καὶ αἷμα ἐξέχεε δίκαιον τῶν ἐγκάτων αὐτοῦ πολλῶν αἱμάτων ἀδίκων ἀντίπονον. in codice Vaticano 163 in margine historiae Choniatae legitur: οὗτος ἐστὶν ὁ ἀσεβὴς Σκυλοϊωάννης ἐπικληθεὶς ὕστερον, ὃν ἀνεῖλεν ὁ μέγας Δημήτριος προδήλως κατὰ τῆς Θεσσαλονίκης ἐπιστρατεύσαντα, ὡς ἐν τοῖς ἐκείνου θαύμασιν ἀναγέγραπται. et infra ἀσεβέστατε ἀνθρώπων Σκυλοϊωάννης Βούλγαρε, καὶ ποῖος θὴρ ἀγριώτατος τοιαῦτα εἰργάσατο; μὴ εὕροι ἡ μιαρά σου ψυχὴ τὴν τυχοῦσαν ἄνεσιν ποτέ. All.

p. 27 v. 2. ὁ δὲ Μιχαὴλ] causas quoque addit Gregoras lib. 1 p. 13 18. All.

ib. v. 21. ἐπηύξησε τὴν αὐτοῦ ἀρχήν] Gregoras lib. 2 p. 25 22. All.

p. 28 v. 4. ἔνθα καὶ Πέτρον] anno 1216 Honorio III. pontif. Rom. Petrus hic Cortenaeus ex comite Antisiodorensi factus imperator Cpolitanus, eadem hac pagina dicitur in praelio confossus occubuisse. at Antonius Bonfinius (Rer. Ungar. Decad. 2 lib. 7) tradit ipsum in Theodori Dyrrachini tyranni carcere diem suum obiisse, Iole interim sive Iolanta imperium eius administrante. alii in Thessaliae saltibus praeter iurisiurandi religionem et fidem interceptum scribunt, et toto biennio in tetro squalidoque carcere fatigatum ac pene enectum tandem obtruncatum esse anno 1221. Dousa.

ib. v. 6. ἀνηγορευμένον πρὸς τοῦ πάπα] Latini scriptores rem aliter narrant, ferunt siquidem defuncto Henrico imperium

ab iis qui Cpoli erant delatum fuisse Andreae Ungariae regi vel socero illius comiti Petro Antisiodorensi, de quo statim Andreas pontificem Honorium III certiorem reddidit. Petrus tamen potioribus suffragiis vocatus e Galliis Romam cum uxore et filiis et alio comitatu advolat, et ab Honorio diademate cingitur in ecclesia S. Laurentii extra muros, ne quid iuris Orientale imperium in Occidentale comparasse videretur, et ne Cpolitani patriarchae viribus inungendi Orientis imperatoris detractum videretur. Honorius epistola ad patriarcham Cpolitanum: *nos autem licet id pluries denegassemus eisdem, ne quis posset quemvis de superfluo suspicari, quod in ecclesiae Cpolitanae praeiudicium faceremus, quia timebatur a multis ne, si sic a nobis confusus abscederet, non solum sibi sed universo imperio grave dispendium immineret, condescendentes tandem ipsos sine tuo vel alterius praeiudicio vel contemptu in ecclesia B. Laurentii foris muros urbis duximus solemniter coronandos.* et ut maior auctoritas negotio accederet, comitem illi dedit Ioannem Columnam tit. S. Praxedis. All.

p. 29 v. 2. ἔργον μεγαίρας γενέσθαι] hoc quoque aliter narrant scriptores Latini, qui scribunt non armis sed proditione et perfidia a Theodoro Comneno captum: nam cum in via foedus cum Theodoro iniisset, invitatur a Theodoro, et in convivio tum ipse tum legatus capiuntur, reliquis fugatis aut prostratis, et carceri mancipantur. leguntur ad eundem Theodorum Honorii epistolae, quibus eum tanti facinoris accusat, hortaturque ut legatum sedis Apostolicae et Petrum eximat vinculis et solutos sinat; et ni pareat, minas gravissimas incutit. et liberâsse postmodum legatum pontificium compertum est. de Petro quid actum sit, silent historici. dubium itaque est an in vinculis e vivis excesserit an libertati restitutus fuerit. certe imperio redditus non est. Richardus de S. Germano in Chronico, nunc primum a doctissimo Ferdinando Ughello in Italiae sacrae tom. 3 edito, anno 1217: *Petrus Altissiodorensis comes in Cpolis imperatorem electus est. Romam veniens cum consorte sua ab Honorio papa apud S. Laurentium extra muros urbis in imperatorem et imperatricem coronantur. qui regnum intrantes et se Brundusium conferentes cum honesto militari exercitu, ibi dominum Ioannem de Columna Card. in Cpol. legatum venturum expectant, cum quo infausto satis omine navigio transfretantes ad portum Dyrrachii pervenerunt. qui pravo ducti consilio, imperatrice eos per mare praeeunte ad civitatem Byzantium, obsidere, et expugnare praeviderunt Dyrrachium, et cum viris non proficerent aut viribus suis, ab obsidione civitatis ipsius digressi sunt. qui errantes per devia et condensa silvarum a Graecis intercepti sunt, de quibus nonnulli in ore gladii perierunt, nonnulli vero capti sunt et carcerali squalore una cum ipso imperatore consumpti. ipse etiam cardinalis captus est et detentus.* hic miscet omnia et tur-

bat Blondus de gestis Venetorum. *Ioannes nunc imperator Venetis promiserat, si ab eis qui a Cpoli detulerunt cum habito a pontifice exercitu Cpolim deportaretur, Dyrrachium eis recuperare, quam urbem Theodorus Epirotes furto dolisque surripuerat. debellaturus autem Dyrrachium imperator hinc Iolem uxorem, inde cardinalem Columnam Cpolim iussit accedere, inchoataque est obsidio, et oppugnationes per dies fere singulos intentatae. sed urbem veteri muro, quem Venetus instaurasset, munitam Theodorus milite abundans ex Epiro fideli facile defensabat, adeo ut imperator potiri desperans sibi constituerit abeundum. et quia mediterraneas Macedoniae urbes invisendi desiderio tenetur, petitam inter solvendam obsidionem a Theodoro fidei publicae securitatem accepit. secundum quam scripto sibi datam ad Aretae amnis portum extensionem in Macedoniae littora primam fecit. inde ad nemorosa Tempe delatus, cum ad montium saltus pervenisset, in silvis tectorum structas a Theodoro duce insidias incidit, et abductus in teterrimum carcerem est coniectus.* primum hic Ioannem Hierosolymorum regem cum Petro Altissiodorensi confundit. res Petri, et quidquid Petro acciderat, Ioanni tribuit. Iole fuit uxor Petri, non Ioannis, soror Balduini primi. Theodorus Michaelis frater eidem Michaeli in principatu successit, quem armis et virtute bellica auctiorem reddidit. Iole tantum navigio Byzantium transfretavit: cardinalis Columna eiusdem Petri, uti laborum comes, ita et carceris fuit. leguntur etiamnum litterae Honorii III ad eundem Theodorum et alios, quibus sollicitat sub poenis etiam gravissimis Theodorum ut Apostolicae sedis legatum e custodia dimittat, alios ut factam iniuriam vindicent et liberationem procurent. ut dicta aliorum historicorum praeteream, qui nec bello pugnasse cum Theodoro Petrum et legatum affirmant, sed exoratos a Theodoro, etiam promissis expensis ad ipsum Byzantium, per illius dicionem iter arripuisse et in convivio captos carceri fuisse mancipatos, reliqua multitudine, quam secum ducebant, profligata. Chronicon Fossae novae, Iordanus, Ricardus de S. Germano, et alii. liberet in his fidem suam Blondus, si potest, si vult sibi fidem in aliis haberi. Raphael quoque Vollaterranus Theodorum hunc Epiri principem, qui Petro Altissiodorensi insidias struxit, cum Theodoro Lascari Graecorum imperatore confundit; narratque Petrum non carceri mancipatum, sed ab eodem in convivio obtruncatum. Sabellius Ennead. 9 lib. 5: Petrus Altissiodorensis ab Honorio pontifice *imperatoriis insignibus ornatus cum Ioanne Columna supremi ordinis antistite retro abiit: mittebatur is in Pannoniam ad arma in Turcos comparanda. ubi vero Brundusium ventum est, imperator Venetis navibus cum uxore et liberis exceptus in Dalmatiam transmittit, Ioanne antistite ad comparandum bellum praemisso. ipse conatus est Dyrrachium Theodoro, qui Epirum*

obtinebat, adimere. gerebat ipse pro imperatore Graeciae, Veneti aliquando antea instauraverant, illa ex improviso suo insederat praesidio. Veneto itaque nomini gratificaturus imperator, tum quia imperii aemulum infense oderat, aliquando Dyrrachium frustra oppugnavit. Theodorus interim pacis studium assimulans, Antisiodorensi insinuatus, ex hoste brevi fit hospes. imperatorem itaque comiter invitatum medio convivio obtruncat, neque foedus nuper ictum neque hospitalia iura reveritus. alii circa nemorosae Thessaliae loca, quae Tempe vocant, insidiis a Theodoro exceptum scribunt, atque in potestatem redactum in vinculis asservatum. ALL.

p. 29 v. 9. *ἐπὶ τῷ υἱῷ παραδίδωσι*] Belae 4 eius nominis Ungariae regi, Andreae 2, cui ex Hierosolymitana expeditione cognomen *Hierosolymitani* adhaesit cuiusque hic mentio fit, filio uxor fuit Maria, testantibus Uugarorum aunalibus, quam imperatoris Graecorum filiam fuisse affirmant; Anton. Bonfinius decad. 2 lib. 7. qui nomen patris exprimeret, praeter Eliam Reusnerum, vidi neminem. hic in Genealogico dicit fuisse Emmanuelis imp. filiam; in quo fallitur. ex Logotheta Mariam (Belae 4, ut opinor, coniugem) clare Theodori Lascaris fuisse filiam discimus. quare castigandus hic eius error, aliorumque fortassis, qui ipsum sequuntur aut quos ipse duces habet. DOUSA.

ib. v. 10. *Ἄννην*] *Εἰρήνην* scribendum statim praecedentia et mox sequentia satis manifesto ostendunt, ut pluribus opus non sit ad vulgatam scripturam redarguendam ac convincendam. DOUSA.

ib. v. 13. *Ἰωάννην τὸν Δούκα τοῦ Βατάτζη*] Ioannes Baptista Egnatius, Cuspinianus et alii hunc Iohannem, *Ducam Batatzem* cognomento, corrupte Iohannem *Diplobatazium* vocant. DOUSA.

ib. v. 16. *ἠγάγετο δὲ ἐξ Ἀρμενίων*] huius Gregoras non meminit, qui scribit demortua prima uxore secundam duxisse sororem Roberti imperatoris Cpolitani p. 21 20. ALL.

p. 30 v. 10. *μέχρι καὶ αὐτοῦ τοῦ Νυμφαίου*] multa de expeditionibus Latinorum in Oriente narrat Choniata in Balduino. ALL.

ib. v. 19. *Νεοκάστρων*] Anna Comnena lib. 14. ALL.

ib. v. 22. *Μολδία καὶ ὀψίκια*] de themate *Obsequii* supra quaedam attulimus in notis; *Μολδία* videtur *Moldavia*. DOUSA.

p. 31 v. 4. *Ἐρρῆς*] Balduini frater post mortem Balduini tenuit et gubernavit imperium Cpolitanum annum unum et menses quattuor absque imperatorio titulo: nemini enim, ita referente Niceta p. 847 7, popularium suorum regni inaugurationem condonare voluerunt, nisi Balduini morte explorata, quod summopere laudans Choniata in suos Graecos invehitur. ALL.

p. 31 v. 8. τὸ δὲ κοινὸν πλῆθος ὡς οἰκεῖον] Ephraemius in Chronico

μεθ' ὃν κατάρχει Λατίνων τῶν ἐν πόλει
κλῆσιν Ἐρρῆς σύναιμος ὢν Βαλδουΐνου,
ἀνὴρ ἱλαρός, εὐμενὴς ὑπηκόοις,
πρὸς δὲ στρατηγὸς εὐσθενής, τολμητίας
ὀξύρροπός τε πρὸς μάχας ἀντιπάλων,
καὶ στρατιώτας γεννάδας ῥωμαλέους
Ἕλληνας ἄνδρας συντεταγμένους ἄγων,
ἐπίλεκτον φάλαγγα καὶ νικηφόρον. All.

ib. v. 11. ἐν γὰρ τὸ τῶν Λεαντίνων ἄστυ ὥστε καὶ σήτει φαγεῖν κατηνάγκασεν] corruptus locus. sensum qualemcunque expressimus. in quo tamen nobismet ipsis non satisfecimus. neque etiam amicis. quorum princeps Dusarumque ac Musarum amor, Petrus Scriverius, aliud suspicatus latere adhibuit familiarissimum sibi communemque amicum nostrum Danielem Heinsium; cui viro quid Graecae, quid Latinae debeant litterae, limatissimi eius ingenii immortales foetus summorumque ac eruditissimorum hominum de illo iudicia abunde testantur, et sentiet maximo cum emolumento posteritas. is coniectura ex tempore nata, et divina prorsus (ita me deus amet) divinatione, depravatissimum hunc locum ita interpolandum dixit: ἐν γὰρ τῷ τῶν Λεαντίνων ἄστει οὐ μόνον σπάνις ὕδατος τοὺς φυλάσσοντας ἐξέκαυσε, λιμός τε, ὥστε σκυτοφαγεῖν κατηνάγκασεν ἀπὸ ἀσπίδων καὶ ἐφεστρίδων αὐτῶν. hoc est: *in Leantinorum quippe oppido haud tantum aquae penuria praesidiarios urgebat ac fames, adeo ut clypeorum et sagorum coria manderent, verum etiam* etc. vel ad verbum *adeo ut clypeis ac sagis coria manducare cogerentur.* de cuius lectionis veritate ne dubita. Dousa.

p. 32 v. 6. λεγάτος vox Latino-Graeca, *legatus.* quae vox et apud alios Graecos scriptores occurrit. vide Glossarium Meursii. Dousa.

ib. Πελάγιον] fuit hic Pelagius episcopus cardinalis Albanus, legatus in Syria et Aegypto, ubi obiit, sub Honorio 3 pontif. Rom. presbyter cardinalis tituli, sive ecclesiae S. Praxedis. vide Onufrium Panvinium et Alfonsum Ciaconium in pontificum et cardinalium historia. Iacobus de Vitriaco Acconensis circa illa tempora episcopus in epistola ad Lothariugos suos, de captione Damiatae: *igitur nonis Novembris, salvatore mundi regnante, domino Petro Albanensi episcopo apostolicae sedis legato solenniter vigilante, anno gratiae* 1219 *capta est Damiata.* Petrum hunc eundem cum Pelagio credere quid vetat? an non et sic rescribendum? Pelagii Albanensis episcopi ac legati diserte meminit in eadem historia Oliverius scholasticus Coloniensis epist. ad Engelbertum archiepisc. Colon. et Matthaeus Paris Anglus in historia maiore ad annum 1219. aliique scriptores

consentiunt, tam veteres quam recentes; ex quorum numero videantur Paulus Aemilius Histor. Gallor. lib. 6 et Ubbo Emmius Rer. Frisicar. lib. 8, recentes quidem ambo sed elegantes et accurati scriptores. verum Ubbo noster variare auctores in pontificii legati nomine annotat, quosdam Pelagium, quosdam Columnam ingerentes, Blondus Histor. Decad. 2 lib. 7, Bonfinius Rer. Ungar. Decad. 2 lib. 7, et alii cardinalem Columnam hic agnoscunt. Cuspinianus (Platinam in vita Honorii 3 sequutus) in Petro Antisiodorensi imp. Cpolitano: *est tum Iohannes cardinalis de Columna legatus declaratus (ab Honorio pontifice) ad Asiae res reformandas, cum copiis ab Innocentio excitatis.* de Pelagio Anonymus historiae Orientalis et captae Damiatae scriptor apud Vincent. Bellovacens. Spec. Histor. lib. 31 cap. 138: *Damiata multis laboribus capta et per annum vel amplius a nostris possessa, postmodum Pelagio cardinali et legato Templariis et Hospitalariis totoque exercitu Christianorum, excepto rege Hierusalem Iohanne, qui ob quandam discordiam inter ipsum et legatum motam ab exercitu recessit, a Soldano per infortunium captis et graviter afflictis, reddita est paganis.* discordiae huius fomitem an fontem, nisi fallor, satis liquere existimo ex historia Pauli Aemilii, quem vide loco supra citato; et ex eo Meyer. ad annum 1221. Dousa.

p. 32 v. 6. Pelagius cardinalis Albanensis episcopus legatus ab Innocentio III Cpolim mittitur, summa auctoritate instructus, ut Graecos, qui Latinis parebant, a schismate abduceret atque ad ecclesiae sinum revocaret. narrat hoc idem Sabellicus Ennead. 9 lib. 5: *Henricus imperator Christianae pietatis observantissimus se adiutorem praebuit Romani pontificis, legato ad hoc Byzantium misso, ut Graecos subigeret ad Romanae ecclesiae ritum suscipiendum. vix ea res moveri coepta est, cum seditio ingens civitatem invasit, Graecis reclamantibus imperatoris officium esse arma curare, non sacra; satis superque a se datum, qui suam passi essent ecclesiam Romanae subiectam renuntiari. Henricus relictis cum sua pertinacia Graecis ad imperii constitutionem convertitur.* id tamen non Graecorum pertinacia, sed legati imprudentia et nimio in rebus exequendis ardore factum esse, colligi potest ex aliis quoque huiusce Pelagii actionibus. nam *plerique omnes*, ut narrat Spondanus anno 1221 num. 19, *Damiatae amissionis dedecus in Pelagium reiiciunt, qui contra omnium militarium ducum sententiam, ipse earum rerum inexpertus, alienissimo tempore vi censurarum adversus sultanum castra movere inconsulte coegerit, et tantum non ignavissimae morti vel turpissimae servituti florentissimum Christianorum exercitum obiecerit, quo vel tum universam Syriam et Palaestinam, et commodiori tempore etiam Aegyptum et Babylonem totumque Orientem subiugare facillimum fuisset.* nec minus hac

sua legatione asperius functum fuisse, adeoque neque apud imperatorem ueque apud Graecos aliquid profecisse tradit idem Spondanus anno 1213 num. 24. All.

p. 32 v. 7. *ἐρυθροβαφῆ*] ex rerum Latiuarum iguoratione factum est ut Acropolita, quod ex more illius gentis esset, ad fastum et insolentiam traheret. quis enim nescit rubra indumenta et reliqua cardinalium supellectilis rubro colore infici. non tamen inde sequitur, quicunque apud eam nationem rubris utuntur vestibus, cardinales esse, ut nugacissime argutatur Zacharias Gergenus in sua Catechesi, qui cum vidisset papam in sede deferri ab hominibus rubris amictis vestibus, inconsiderate et plane ridicule enuutiavit *papam cardinalium quattuor humeris subvehi satellitio stipatum, τὸν βαστάζουσι τέσσαρες καρδινάλεις μὲ δορυφόρους.* All.

ib. v. 15. *τὸν πάπαν πρῶτον ἀρχιερέα*] nempe iam olim de primatu contentio fuit inter Romanum pontificem et patriarcham Cpolitanum; quam decidit Iustinianus et Romae Cpolim subiecit. patet ex Novella 131. fecit idem Phocas rogante Bonifacio Pontifice; de quo Paulus Warnefridus de Gest. Longobard. lib. 4 cap. 37. Romanusque pontifex semper primatum asserere studuit, reclamante licet et multum repugnante patriarcha, donec sub Balduino Flandro capta urbe fugatoque patriarcha Graeco, Venetoque Thoma Mauroceno (primo ex Latinis patriarcha) electo, *Orientalis ecclesia, cuius olim metropolis erat Cpolis, cum imperatore et universo imperio eius capiti suo Romano pontifici, sicut fuit antiquitus renodata, Romanae ecclesiae sese esse filiam recognosceret; ipse etiam patriarcha huic aspirans operi et applaudens, se dignitatis suae pallium a summo Romano pontifice recepturum promitteret.* verba sunt Henrici (qui Meyero est Hugo) comitis de Sancto Paulo, ex epistola scripta Cpoli, quam annalibus suis inserit Godefridus monachus; qui extat Rerum Germanicarum tomo Freheriano primo. haec acciderunt anno 1203. sed statim, ut videtur, dissiluit haec concordia, iugumque Occidentale detrectarunt Orientales. quo nomine haec ad ipsos a pontifice Romano videtur instituta legatio, de qua insignis Logothetae locus. sed Pelagius legatus surdis cecinit, favente Cpolitanis imperatore Henrico Balduini fratre. quanquam anno 1215, tempore Concilii Romani, *Orientalis ecclesia, quod antea inauditum fuit, se subditam Romanae ecclesiae exhibuit. nam Cpoli duo in patriarcham electi Romam venerunt, quos ambos papa consilio cardinalium deposuit, et tertium substituit et investivit et ad sedem propriam remisit.* refert idem monachus in Annalibus. Dousa.

ib. *τούτου τὴν μνήμην ἐν ἱεροτελεστίαις ἐκφωνεῖν*] hac de re, nempe ut in sacris hymnodiis Graecorum papae Ro-

mani mentio fieret et memoria coleretur, diuturna, ut et de primatu (de quo iam diximus), contentio fuit inter ecclesiam Romanam et Cpolitanam, duravitque ea ad tempora Michaelis Palaeologi, sub quo composita controversia illa unitaeque ecclesiae, etsi neque ista unio perseveravit. haec tria tum paciscebantur, primo ut a Cpolitanis in hymnodiis papae Romani cum quattuor patriarchis mentio fieret, secundo ut liceret cuivis Romam veterem tanquam maius tribunal provocare, tertio ut papae Romano in omnibus deferretur principatus. auctores Nicephorus Gregoras Histor. Byzant. lib. 5, Georgius Phranza Chronici Orientalis lib. 1 cap. 6, Georgius Pachymerius in Excerptis Histor. lib 5, aliique. sed non steterunt postea hoc pacto Graeci, et pontificis memoriam dedignati sunt: idcirco monet Palaeologos in epistola cardinalis Bessarion, inculcatque τὸ μνημόσυνον τοῦ πάπα. vide eruditissimum Meursium in Glossario voce πατριάρχης, et in notis ad epistolam illam Bessarionis Graeco-barbaram, una cum illustris Hesychii opusculis nuper editam et doctissime explicatam. Dousa.

p. 33 v. 9. de monachis et hieromonachis distincte suis locis notavit edecumata quaedam idem doctissimus amicus noster in Glossario. vide in ἱερομόναχος et μοναχός. Dousa.

ib. v. 16. τούτου δὲ τελευτήσαντος] Henrico succedit Robertus, vir non adeo fortis et acris et magni animi dux. Ephraemius in Chronico

τούτων κατάρχει Ῥομπέρτος Βυζαντίδος,
πράγμασι κοινοῖς μαλακῶς κεχρημένος
μετ' Ἐρρῆν κατάρξαντα τὸν τεθνηκότα
Ἀρεῖον ἄνδρα καὶ πάνυ ῥωμαλέον. All.

ib. ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ῥομπέρτος] quod auctor hic dicit Robertum Henrici fratrem fuisse, id vero falsissimum est. imo nepos fuit ex Iolanta sive Yolanthide, sorore ipsius (filiam quoque perperam vocat Io. Baptista Egnatius et Cuspinianus) nupta Petro Cortenaeo comiti Auxerrae sive Antisiodorensi, qui et ipse imperator fuit et cui successit Robertus. aliud egit itaque Logotheta, si ita scripsit. nam supra disertis verbis dixit Petrum ex Iolanta Balduini sorore propagasse Philippum Robertum et Balduinum, Robertumque ac Balduinum ipsi in imperio successisse, cedente ultro Philippo maximo natu. aberravit igitur hic eius mens, an manus? nisi culpa haec reiicienda sit in librarios; de quo me amicus meus summus, antiquitatis illustrandae et historiae vindicandae studiosissimus, Petrus Scriverius submonuit, nempe hic scribendum ὁ ἀδελφιδοῦς αὐτοῦ, id est nepos ex fratre vel sorore, vel forte ὁ ἀδελφόπαις pro eodem. vide Eustathium Pollucem aliosque lexicographos. Constantinus Manasses

in opere historico versibus politicis concepto vocat Iustinum τὸν ἀδελφόπαιδα Iustiniani:

ἔνθεν τοι μέλλων τελευτᾶν καὶ γῆθεν μεταβαίνειν
ἐπὶ τὸν ἀδελφόπαιδα βλέπει τὸν Ἰουστῖνον.

elige utrum malis. sane evidentissimus error (Scriverii verba sunt) in loco tam conspicuo tolerari non debet. DOUSA.

p. 33 v. 17. Ῥομπέρτος] videtur Robertus hic in imperio administrando fuisse tenerior, amoribusque et otio indulsisse. cui opinioni Paulus Aemilius subscribit lib. 7, ubi verba eius sic habent: *Robertus Altissiodorensis Graecorum Augustus virginem nobilitatis Byzantiae formosissimam, sed quae desponsa iam fuerat Burgundioni cuidam iuveni florentissimo, sibi matrimonio consociavit, matre puellae autore, laetaque his multo splendidioribus nuptiis. laetitia in necem vertit. Burgundio iniuria magis irritatus quam Caesaris nomine deterritus, manu coacta in domum socrus irruptione facta, novam nuptam auribus desectis, truncis naribus deformavit, anum mari proximo mersit* etc. tragicum hoc exemplum etiam Ioan. Baptista Egnatius, Cuspinianus aliique commemorant, ita ut videatur Robertus fuisse Veneris quam Martis studiosior. sane hoc loco noster paucis eius indolem moresque denotat quasi degenerantis a virtute maiorum. Balduinus 1 ita se gessit, ut ipsis ab hostibus Latini nominis praeclarissime laudatus sit. nam hunc Nicetas ita commendat: *vir erat pius et modestus, ne impudico quidem aspectu mulierem intuitus, quamdiu ab sua coniuge a'fuerat* (in hac parte vel ipsi Scipioni praeferendus). *vacabat divinis laudibus, necessitatibus conflictantes sublevabat. suae sententiae adversantes aequo animo audiebat. et quod maximum est, bis qualibet hebdomade vesperi proclamari iubebat ne quis in suo Palatio cubaret, qui alienam mulierem attigisset.* rebus humanis valedixisse perhibetur Robertus anno 1228, imperii annis 7 vixdum expletis. DOUSA.

p. 34 v. 7. nota Acropolitam unum filium masculum octennem Theodoro tribuere ex Armenia uxore susceptum, Gregoram p. 24 3 nullum illum habuisse asserere. ALL.

ib. v. 13. ἔτη δεκαοκτώ] Gregoras p. 24 1. ALL.

ib. v. 16. μοιχείας] elegans sane et quantivis pretii divinatio Scriverii nostri, legentis μάχας. cui suae emendationi hunc Nicephori Gregorae locum apponebat, Rom. Histor. lib. 2 cap. 1: ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς Θεόδωρος ὁ Λάσκαρις ὀξὺς μὲν ἦν τὴν ὁρμὴν καὶ ἀνυπόστατος, καὶ πλείστας μὲν προκεκινδύνευκε μάχας, πλείστας δ' ἀνώρθωσε πόλεις καλλίσταις οἰκοδομαῖς καὶ πολλοῖς ἀναλώμασιν, ἀνασοβῶν καὶ ἀναχαιτίζων διὰ τούτων τὴν τῶν Λατίνων ὁρμήν. *imperator vero Theodorus Lascaris celerrimus fuit atque invictus, et plurimis praeliis spectatus, plurimasque urbes pulcherrimis aedificiis magnisque sumptibus ad retardandum et*

repellendum Latinorum impetum instauravit. elogium prorsus idem quod tribus verbis extulit Logotheta. Dousa.

p. 34 v. 17. *περὶ τὰς μάχας ὀξὺς θυμοῦ τε*] Gregoras lib. 2 p. 24 6. All.

p. 35 v. 6. de hisce patriarchis, Manuele Maximo Michaele Theodoro, Cpolitanis, Nicaeae tamen sedentibus, diximus nonnulla in opere nostro de perpetua utriusque ecclesiae, Occidentalis et Orientalis, consensione, ex quo lector petat, si lubet. All.

ib. v. 9. *Κωπᾶς*] in Notitia patriarcharum *Κουπᾶς* dicitur. Dousa.

ib. *μετ' ἐνιαυτοὺς ϛξ*] Notitia patriarcharum tradit vixisse tantum annum 1 menses 4 dies 3. Dousa.

ib. v. 10. *Μάξιμος μοναχός*] hic antea praeerat monasterio *τῶν Ἀκοιμήτων*, ut est in Notitia patriarcharum. Dousa.

ib. v. 13. *μῆνας ϛξ*] Notitia patriarcharum tradit menses 8. Dousa.

ib. v. 14. *ὁ Μανουήλ*] hic est Manuel Charitopulus in Notitia patriarcharum. Dousa.

ib. v. 18. *Βορίλα*] dixit supra ut occupaverit Bulgarorum imperium, c. 13. All.

ib. v. 19. de fuga Ioannis Asani filii supra agit Acropolita c. 12 et 13. All.

p. 36 v. 13. de purpureis imperatorum calceis vide quae Meursius fuse in Glossario, in *τζάγγαι*. meminerunt passim Nicetas et Cantacuzenus. vide et Zonaram in Nicephoro Botaniata et Alexio Comneno. ex Procopii loco, quem vir clarissimus in Glossario adducit, videmus eos ad genua usque pertigisse. hinc Ville-Harduinus: *Morchufles caucha les heuses vermoilles.* et quemadmodum idem amicus ille noster ibidem docet ex Iohanne curopalate in Tzimisce, habebant quoque ius huiusmodi calceorum reges Bulgariae, qui videntur imperatores appellati fuisse. quo nomine ac titulo Asanum Bulgarum cohonestat Hungariae rex Andreas 2, cognomento Hierosolymitanus, in epistola ad Honorium 3 pontif. Rom. *huius intentionis studio, ut securum peregrinationis, divino fulti consilio, pararemus transitum, filiam* (Mariam) *Comnini Theodori Lascari filio nostro* (Belae 2) *duximus in uxorem. eodem etiam animo inter Azen Bulgariae imperatorem, mediante nostra filia, matrimonium celebravimus.* cuius loci me commonefecit Scriverius noster, ut et notae sequentis, Logothetam nempe nostrum Bulgarum semper *βασιλέα* nominare, pari titulo cum imperatoribus Cpolitanis, cum abstineat in aliarum regionum dominis, nec alio nomine quam regis aut principis dignetur. *τῆς Οὐγγρίας ῥήξ, Σικελίας ῥήξ, Ἀχαΐας πρίγγιψ.* Iohannem etiam *τὸν ῥῆγα* vocat, cum Hierosolymorum, uti et nos eum vulgo vocamus, regem intelligeret. quippe

vocabulo *βασιλεύς* quiddam amplius et maius significare voluit quam nos voce *rex* significare consuevimus. et quanquam Graeci regem *βασιλέα* dicunt, nihilominus eodem vocabulo imperatorem etiam Romanum et Augustum exprimunt; vix unus et alter veterum *αὐτοκράτορα* appellant. quamobrem quoties in hac historia vox *βασιλεύς* de Bulgarorum rege et Graecorum principe occurrit (occurrit autem passim), non *rex* sed *imperator* reddenda est. in quo (fatendum est) negligentiores quam par erat fuimus. sane Bulgarus *βασιλεύς* appellatus iam ab antiquo et Nicephori Phocae tempore: constat ex Luitprandi legatione ad illum ipsum imperatorem instituta circa annum 968. *cum*, inquit, *Christophori filiam Petrus Bulgarorum vasileus coniugem duceret.* notanda quoque quae ibidem leguntur: *de imperiali vestro nomine magna sumus contentione fatigati: ipse enim vos non imperatorem, id est βασιλέα sua lingua, sed ob indignationem ῥῆγα, id est regem, nostra vocabat. cui cum dicerem, quod significatur idem esse, quamvis quod significat diversum.* vide praeterea Glossarium Meursii in *βασιλεύς* et *ῥήξ*. Dousa.

p. 36 v. 14. *πορφυρίδα τε*] ex Acropolita videtur excerpsisse sua Gregoras p. 26 6. All.

ib. *Κωνσταντίνου τοῦ Μεσοποταμίτου*] fuit huius apud Isaacium Angelum imperatorem summa familiaritas. Choniata p. 591 22. Alexio vero illius fratri et ante principatum invisus et post eum parum gratus, quod plurima in Romana re publica movisset et omnia conturbasset, artibus tamen Euphrosynes Alexii uxoris Alexio reconciliatus, summa rerum ad illam devoluta, caeterorum auctoritas et cognatorum quoque imperatoris potentia elanguit; et qui dudum ab imperatore pro nihilo putabatur, nunc omnia poterat, et erat unus instar omnium; unus omnia recte statuere, unus omnium moribus se accommodare, omnia omnibus pro dignitate posse tribuere existimabatur, et ab imperatoris latere non discedebat. qui vero potentia exciderant, aegre ferebant, tum cognati imperatricis, Andronicus Contostephanus, cui Irene illius filia nupserat, et frater illius Basilius Camaterus; qui bilem suam contra imperatricem evomuerunt, et imperatori ad Occidentem abituro plura referunt: se plus Alexium diligere, e cuius salute propria quoque salus pendebat, quam Euphrosynem citra ullam verecundiam in turpissima facinora delabentem et adulteriis thalamum inquinantem. nam cum quo impudenter concumbit, eum etiam ad imperium evectum velle. quare potentia mulieris restringenda, amator e medio tollendus, ne posthac simile piaculum admittatur. dictis indignatur graviter imperator, et post Batatzii adolescentis caedem, regiis spoliatam vestibus in Nemetarium, muliebre monasterium circa Ponti fauces situm, imperatricem abduci iubet. post sex menses Euphrosyne delatorum novis conatibus et Constantini Mesopotamitae

artibus revocata, maiorem quam antea potentiam obtinuit, et maritum a se abalienatum miris blanditiis reconciliavit. Constantinus vero Mesopotamita illius aetatis vertumnus et homo callidissimus et versutissimus ob dominae reditum magis ac magis insolescebat, cum posset omnia apud imperatorem. hinc caniclei officium, quod ab Isaacio obtinuerat ac rursus offerebatur, ut suo fastigio inferius renuit, sed ex lectore diaconum se creari voluit, ut dignitates etiam ecclesiasticas contrectaret. simulat deinde se imperatori non amplius operam navaturum: neque enim permittere canones eundem et deo sacra facere et civilibus negotiis implicari. quare cogitur patriarcha Xiphilinus ut Mesopotamitae, simul et deo et imperatori, et templo et palatio siue fraude canonum inservire liceat, privilegio concedat. nec multo post Thessalonicae pontifex designatur. verumtamen cum cupiditati suae nullum modum statueret, sed vellet laeva templum dextera palatium tenere, fratres suos tanquam clavos et vectes inserebat, ac potius velut inaures de utraque imperatoris auricula suspendebat, ut si quando ecclesiasticis conventibus interesset, nullum dictum aut factum ignoraret, nec quisquam locum suum se imprudente occuparet. Thessalonicam profectus et vix solio collocatus summa cum festinatione Byzantium rediit, et uno digito regebat omnia. sed his cum fieret omnibus exosus, aulicorum criminationibus apud imperatorem impetitus de fastigio illo rerum deturbatur; nec excutitur tantum palatio, sed pontificatu etiam deiicitur, et qui malis artibus ad primarias functiones ecclesiasticas usurpandas pervenerat, primariorum conatibus de solio deiicitur. et hoc modo Mesopotamita Constantinus et duo eius fratres ab administratione rei publicae et ecclesiae removentur, et alii succeduut. ALL.

p. 36 v. 18. Δημήτριος] hunc archiepiscopum Iacobum vocat Pachymerius Histor. lib. 2. ALL.

ib. v. 19. τὸ βασιλικὸν περιτίθησι σχῆμα καὶ διάδημα] praeter honorem illum de quo iam verba fecimus, quod Bulgarorum princeps βασιλεύς appelletur, legati quoque eius omnium gentium legatis praeponebantur; quod ex Luitprando liquet. cuius totum ea de re locum hic adscribam: *cumque indignans abire vellem, Leo coropalates imperatoris frater et protoasecretis Simeon pone me sequuntur, haec latrantes: cum Christophori filiam Petrum Bulgarorum vasileus coniugem duceret, symphona, id est, consonantia scripta iuramento firmata sunt, ut omnium gentium apostolis, id est nuntiis, penes nos Bulgarorum apostoli praeponantur, honorentur, diligantur.* praeterea Bulgariae archiepiscopus αὐτοκέφαλος supremum in ecclesias suas ius habebat, neque patriarchae Cpolitano aut ulli alii subiectus erat. fidem faciunt Theophylactus in epistol. et Balsamon in

Privileg. patriarch. vide Meursii Glossarium in αὐτοκέφαλος. hactenus de privilegiis Bulgarorum. pergamus. Dousa.

p. 36 v. 20. αὐτόνομος] de autonomia archiepiscopi Bulgariae plura diximus in syntagmate nostro de perpetua utriusque ecclesiae, Occidentalis et Orientalis, consensione lib. 1. All.

p. 37 v. 1. σεβαστοκράτορας μεγάλους τε δομεστίκους] de his dignitatibus consule Glossarium Meursii in σεβαστοκράτωρ et δομέστικος. Dousa.

ib. v. 2. ὀφφικίων] vox iterum Latino-Graeca, ὀφφίκιον *officium*, qualis supra ὁ λεγάτος *legatus*, et infra κομμέρκιον *commercium*, μποτεστάς *potestas*, et caetera suis locis annotanda. vide Glossarium Meursii. Dousa.

ib. v. 16. οἱ σεβαστοκράτορες] historiam fuse prosequitur Gregoras p. 25 1. All.

ib. v. 22. ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς] hinc pelluntur ineptiae pene aniles Volaterrani, quas ille maximas agit lib. 23: Ioannes Batatzes *apud Zacynthum imperii titulum extra patriam annos triginta quattuor tenuit. huic filius Theodorus Lascaris nomen avi materni referens fuit. quem Ioannes e vita decedens Michaeli Palaeologo, viro in armis strenuo, quo duce et administratore utebatur, commendavit. ille expulsis Latinis, pupilloque luminibus orbato et in carcerem coniecto, imperium sibi per nefas vindicavit.* Batatzes Nicaeae imperium tenuit et administravit, non Zacynthi, quem oculis suis, dum imperio potiretur, vidit, nec intueri licuit. nunquam Batatzes Michaeli Palaeologo Theodorum commendavit, neque Theodorum filium Ioannem, sed Theodorus moriens filium suum Ioannem Georgio Muzaloni et Arsenio patriarchae. obtruncato deinde Muzalone filius Theodori Ioannes ab Arsenio et universo senatu Michaeli Palaeologo commendatus est. falsum est praeterea Batatzem Michaele Palaeologo duce et administratore usum fuisse, quod verissimum fuerit de Andronico Palaeologo Michaelis patre. qui tandem luminibus orbatus est a Palaeologo, non fuit ipse Theodorus, sed filius Theodori Ioannes, quo ille pupillo decesserat. hunccine hominem tantis delectatum esse nugis in paucissimis verbis? All.

ib. Michael hic archistrategus, cui in Poemaneno a Iohanne Batatze Graecorum imp. templum exstructum dicit Logotheta, est Michael archangelus, cuius apud Graecos multa veneratio est magnoque in honore eius memoria. hunc τοῦ ἀρχιστρατήγου nomine afficiunt Graeci quasi principem Angelorum et caelestis militiae ducem. Michael Glycas Annal. part. 4: *quoniam imp. Basilius Michaelem illum temulentum interfecerat, placandi dei causa multis per urbem locis novas aedes Michaeli principi copiarum caelestium duci exstruxit.* Emmanuel imp. Novella de feriis: *feriamur,* inquit, *sexta Septembris,* ὅτι ἐν

αὐτῇ τὸ ἐν Χώναις τοῦ ἀρχιστρατήγου Μιχαὴλ θαῦμα τερατουργεῖται, *quia illa die commemoratio agitur miraculi, quod a Michaele archistratego Chonis patratum est.* vide Menologia Graecorum hoc die et octavo Novembris. huius festivitatis cum alii tum Zonaras tom. 3 Annal. meminit in Isaacio Comneno. templorum numini eius dedicatorum et Michaelis nomine nuncupatorum cum alii multi tum Cedrenus in Basilio Macedone meminit, monasterii τοῦ ἀρχιστρατήγου ad Bosporum alicubi Nicephorus Gregoras lib. 5 cap. 1. videndus et Nicetas lib. 7 de imp. Manuelis gestis, item lib. 3 vitae imp. Isaacii Angeli, aliique passim. fuit et inter imperatoris flammeola, Codino curopalata teste, unum archistrategi nomine dictum, ab imagine videlicet τοῦ ἀρχιστρατήγου τῶν ἄνω τάξεων Μιχαήλ. vide, et interpretem corrige. DOUSA.

p. 39 v. 9. τριήρεις τε κατεσκεύασε] haec fusius narrat Gregoras p. 28 20. ALL.

p. 42 v. 15. Πετραλίφα] meminit quattuor fratrum Petralipharum, oriundorum ex Francorum gente, Nicetas sub Manuele Comneno libro 2. DOUSA.

ib. v. 20. Σταγείρας] Choniata Isaacii Angeli lib. 3. urbium ac regionum nomina in alia atque alia mutata certum est et indubitatum apud omnes. plurima alii suis notis vel commentariis adnotarunt. nos in eruditorum gratiam, eorumque potissimum qui recentiorum Graecorum historias legunt, exscribemus hic schedulam nobis Venetiis ex ms Graeco codice per virum fide doctrina officio et religione praestantissimum, Angelicum Aprosium Vintimilliam, transmissam; ut scias cui debeas hoc, qualecunque sit, eruditionis munusculum. περὶ ἐπωνυμίας πόλεων καὶ τόπων. Ἀμαὶ πόλις ἡ νῦν Χρυσούπολις. Ἀπία ἡ νῦν Κορώνη. Ἀπολλωνία ἡ νῦν Ἱερισσός, ἥτις καὶ Ὄλυνθος ἐλέγετο. Ἄργος Θετταλικὸν ἡ νῦν Λάρισσα. Ἀσία ἡ Ἔφεσος. Πτολεμαῒς ἡ Φιλαδέλφεια. Ἀχαΐα ἡ νῦν Πάτρα. Βοιωτία ἡ νῦν Λιβαδία. Βεριούπολις ἡ νῦν Στρούμιτζα. Βελεντιούπολις τὸ νῦν Βελεβούσιον. Ἐλισσὸν ὁ Ἐλασσών. Ἐπίδαμνος τὸ νῦν Δυρράχιον. Εὐρώπη ἡ δύσις πᾶσα. Ἡράκλεια ἡ νῦν Πελαγωνία. Θεούπολις ἡ νῦν Προῦσα. Θέρμη ἡ Θεσσαλονίκη, καὶ Ἠμαθία. Ἰλλυριοὶ οἱ Ἀλβανῖται. Ἰλλυρικὸν τὸ νῦν Κάνικον καὶ ἡ Σέρβια. Κετιαῖοι οἱ νῦν Μακεδόνες. Κιλικία ἡ Ἀρμενία. Κίλιξ ὁ Ἀρμένιος. Κολοσσαὶ αἱ Χῶναι. Ὀδρυσὸς καὶ Ὀρεστία ἡ νῦν Ἀδριανούπολις. Ὀρθαγορία ἡ νῦν Μάκρη. Ὀλυμπία ἐν Ἀρκαδίᾳ. Πήδασος ἡ νῦν Μεθώνη, ἧς πλησίον Χερρόνησος, ἥτις καλεῖται Πύλος, ἡ πατρὶς Νέστορος, νῦν Ἀβαρῖνος. Πύδνα τὸ Κίτρος. Ποτίδαια ἡ νῦν Κασσάνδρεια, ἤτοι ἡ Βέρροια. Ῥοδόπη ἡ Φιλιππούπολις. Σίρμιον ἡ νῦν Οὐγγρία, πρώην δὲ Γήπεδον. Φωτικὴ ἡ νῦν Βελᾶ. Ἑλλὰς ἡ νῦν ὀνομαζομένη Πελοπόννησος. Εὔβοια ἡ Εὔριπος. adde etiam ex Anna Comnena Μονόλυκος ποταμὸς ὁ νῦν

Βαρηνός. Λιχνῖτις λίμνη ἡ νῦν Ἀχρίς. Τέμπη αἱ νῦν Κλεισοῦραι. Κρηνίδες ἡ νῦν Φιλιππούπολις. Τριβαλλοὶ οἱ νῦν Σέρβοι. Choniata *Κολωνία ἡ νῦν Τάξαρα. Σαρδικὴ ἡ νῦν Τριαδίτζα. Τόππη ἡ νῦν Ἄκε.* Ioanne Stauracio *ὄρος τὸ Ἄθως τὸ νῦν Ἅγιον ὄρος.* Ioanne Tzetze *Μαίονες οἱ νῦν Βούλγαροι.* Pachymerio *Τοχάριοι οἱ νῦν Ἀτάριοι.* Ioanne Lydo *Ἀνακτορία ἡ νῦν Μίλητος. Ὑποπλάκιος Θῆβαι τὸ νῦν Ἀτραμμύτιον.* Georgio Acropolita *Εὖρος ὁ νῦν Μαρίτζα. Ναξειὸς ποταμὸς ὁ νῦν Βαρδάριος.* Nicephoro Gregora *Ταινάρια ἄκρα ἡ νῦν Μαίνη.* All. *)

p. 43 v. 19. *μέγας ἑταιρειάρχης*] de hac dignitate vide Glossarium Meursii in *ἑταιρεία καὶ ἑταιρειάρχης*. Dousa.

p. 44 v. 4. *μέχρι καὶ τῶν πυλῶν τῆς Κ.*] Gregoras p. 27 16 et 28 5. All.

ib. v. 18. *ὁ μὲν οὖν Ἄγγελος*] brevius Gregoras p. 28 9. All.

p. 45 v. 12. *τῇ σημαίᾳ τὸν ἔγγραφον ὅρκον*] pleraque similia exempla apud alios historicos invenies, quibus cognoscitur rem male cessisse periuris: neque enim fidem frangit homini, qui iureiurando foedus et pacta constabilita amolitur, sed deo, qui has iniurias pulchre ulciscitur. cf. Nicephorus patriarcha in Breviario historico p. 24 D ed. Lupar., de Iustiniano filio Constantini. All.

p. 46 v. 9. *τῆς μεγάλης Βλαχίας*] Thessaliae nempe montana, quae magna Blachia dicebantur. Nicetas in Balduino p. 841 13. hinc illius regionis accolae *Μεγαλοβλαχῖται* vocantur a Pachymerio lib. 1 cap. 30. All.

ib. v. 20. *παρὰ Ῥωμαίων ἐφιλεῖτο*] hinc plures eiusdem laudes et praeconia apud Graecos posteriores. All.

p. 47 v. 5. *νεωτερισμοῖς χρᾶσθαι πεφώραται*] Acropolita non statim post pugnam excaecatum fuisse a Bulgaro Theodorum, sed domi postquam illum excepisset humanissime, cum Theodorus post etiam accepta beneficia res innovare deprehensus esset. Gregoras l. l. rem videtur aliter narrare. et Richardus e sancto Germano in Chronico: *eodem mense Aprili in Graecorum imperio factum est praelium inter Graecos, in quo Comnenus captus est et utroque lumine orbatus.* All.

ib. v. 22. *ὁ ἀδελφὸς*] Balduinum fratrem Roberti facit Acropolita, Matthaeus Parisius in Histor. Anglic. filium. in eo concordant eum fuisse puerum nec ferendo oneri parem. sic quoque historici Latini. All.

p. 48 v. 13. *ξυνέθετο γοῦν ὁ ῥὴξ*] Richardus a S. Germano in Chronico: anno 1231 *rex quondam Hierosolymitanus apud Reate ad papam vadit, de cuius assensu obtinet ut cum filio imperatoris Cpolitani de filia sua contrahat, et ipse sit curator*

*) cf. Bandur. animadvers. in Constantini Porphyrog. de them. l. 1 p. 10.

imperii, donec in maiori constitutus aetate perveniat ad legitimam. mare apud Venetias intrans vadit collato exercitu Cpolim. All.

p. 49 v. 8. *δύο ἐνιαυτοὺς*] hoc duorum annorum intervallo Ioannem regem in Galliis exercitum comparasse et in Italiam se ad pontificem contulisse Reate, tandem Venetiis copias imposuisse navibus et Cpolim applicuisse, scribit Gregorius Nonus in Regestis. All.

p. 50 v. 7. *τῆς ἐγκυκλίου*] Anna Comnena lib. 5 Histor. *τοῖς προϊσταμένοις τὴν ἐγκύκλιον παιδεύεσθαι παιδείαν*, et *ταῦτα δὲ λέγω ἀχθομένη διὰ τὴν παντελῆ τῆς ἐγκυκλίου παιδεύσεως ἀμέλειαν.* encycliam eruditionem improprie hic Grammaticam intelligit noster Acropolita, licet alii aliter exponant. cf. Tzetzes Chiliad. 2 v. 522. All.

ib. v. 21. *ὁ ῥὴξ*] de hac voce Glossarium Meursii in *βασιλεύς* et *ῥήξ*. Dousa.

p. 52 v. 15. *ἐγεννήθη γὰρ αὐτῷ*] eadem prosequitur Gregoras p. 29 15. caetera conveniunt. intersunt tamen inter Gregoram et Acropolitam: nam in Gregora legati ex Bulgaris veniunt, in Acropolita ab imperatore mittuntur; in Gregora filia Bulgari Helena decennis est, in Acropolita novennis. All.

p. 53 v. 8. *Θεόδωρος*] legi nescio quid huius Theodori, sed memoria non suggerit quodnam illud fuerit: ad res tamen mathematicas spectasse suspicor. All.

p. 54 v. 3. de Blemmide pluribus alibi egimus. edita sunt illius Philosophica et Logica, et orationes duae de processione spiritus sancti per me in Latinum versae. multo plura sunt in bibliothecis. penes me sunt eiusdem oratio, *ὁποῖον δεῖ εἶναι τὸν βασιλέα*, et historia de sancto Paulo et aliis patribus, qui in Latro monte solitariam vitam egerunt, elegantissime et ad antiquum succum conscripta. in Vaticana legitur eiusdem *λόγος ὃς ἐπεστάλη τῷ βασιλεῖ, βασιλικὸς κληθεὶς ἀνδριάς· ἔστι δὲ καὶ μονασταῖς καὶ παντὶ σπουδαίῳ λυσιτελής.* principium: *νόμος ἀρχῆθεν συμβαίνων τοῖς πράγμασι τοὺς ὑπηκόους εἰσφέρειν τῷ βασιλεῖ.* All.

p. 55 v. 1. *ὁ Τρινόβου ἀρχιερεύς*] Acropolita *ὑπὸ τὸν Κωνσταντινουπόλεως τελῶν*, Gregoras *τῷ τέως ὑπὸ τὸν ἀρχιεπίσκοπον τῆς πρώτης τελῶν Ἰουστινιανῆς.* et consentit Ephraemius in Chronico:

τῷ τηνικαῦτα ποιμενάρχης Τρινόβου,
τῷ Βουλγαρίας ὑποκείμενος θρόνῳ,
οὐκ οἶδ' ὅπως κέκριτο συνόδου κρίσει
θεσπίσματί τε τοῦ κρατοῦντος Αὐσόνων
τιμὴν πατριάρχου γε καὶ κλῆσιν ἔχειν,
κήδους τινόντων τῶν κρατούντων οἱ χάριν.

Acropolita memoriae lapsu vel parum rebus ecclesiasticis intentus

haec de Ternobi episcopo scripsit. de Ternobi autonomia nos etiam alibi. Ternobum porro omnium Haemi urbium munitissimam et praestantissimam dicit Choniata, in montis vertice sitam, firmis circumdatam moenibus. ALL.

p. 55 v. 9. τὴν δυτικὴν] Gregoras p. 30 6. ALL.

p. 56 v. 15. ἔφημεν] cap. 31. ALL.

p. 58 v. 8. Σκυθῶν] cum Ioannes Ducas rerum potiretur, maxima Scytharum multitudo ab Hyperboreis effusa ad Caspium mare descendit, et eorum duce Sitziscane defuncto filii eius Chalaus et Telepuges exercitus dividunt. Chalaus Caspium et Iaxartem fluvium ad Septemtrionem relinquens per inferiorem Asiam descendit: Telepuges limitibus imperii sui constitutis meridiem versus Caucasi cacuminibus et deinceps mari Caspio, per Massagetarum et Sauromatarum regionem proficiscitur, subigitque gentes omnes quae Maeotidem paludem et Tanaim accolebant. deinde Tanai superato adversus Europaeas gentes multas ac varias et ex iisdem Scythis ortas impetum facit, quae impressione illa perterritae mutandas sibi sedes censuerunt: neque enim illis satis fiduciae ad resistendum erat, sed omnes et gentes et urbes trepidabant et velut spicae in area terebantur. unde et hi Scythico bello desperato pellibus palea plenis pro ratibus usi cum uxoribus et liberis Istrum transierunt, nec brevi tempore in Thracia oberrarunt, idoneam sibi coloniam quaerentes, decem milibus haud pauciores. ex Gregora. ALL.

ib. v. 9. de Tartarorum colluvie et barbarie varii varia scripserunt, Haithonus Armenius in Orientali historia, Marcus Paulus Venetus in itinerario, Alexander Gagninus in Sarmatia Europaea, et complures alii. omnium luculentissime Vincentius Beluacensis in Spec. Histor. lib. 31 et 32 ex Simone de Sancto Quintino et Iohanne de Planocarpi; quaedam etiam ex historia Tartarorum. hos Vincentii auctores secutum video Ant. Bonfinium Rer. Ungar. Decad. 2 lib. 8, ubi statim in initio de mirandis Tartarorum moribus nonnulla praemittit, Ungarorum gesta cum ipsis bella post commemoraturus. illic vide, si fortasse ulla tibi lubido est cognoscendi bipedes nequissimos, homines, ut ita dicam, non homines, aut potius magna parte belluas, si vera sunt quae de iis vulgo traduntur ab illis qui aut ipsi gentem viderunt, aut a fide dignis ea quae referunt accepere. DOUSA.

ib. v. 12. Εὐῤον] Ἕβρον legendum aut saltim intelligendum videtur amicissimo nostro Scriverio. et sic aliquoties infra, et apud Nicetam. adhibe tabulas Ptolemaicas, Mercatoris item atque Ortelii praestantissimorum geographorum lucubrationes. DOUSA.

p. 60 v. 2. ὁ ἐπὶ τῆς τραπέζης dignitas in Byzantinorum imperatorum aula non postremo loco habita est, ut apud Curopalatem legimus. Witichindo est *mensae ministrator*, aliis *dapifer*.

quem dapiferatus honorem seu praefecturam mensae iam tum sub Constantino Magno ita distributis officiis institutam et Russiae principi assignatam, ut alia aliis, testatur Nicephorus Gregoras lib. 7 cap. 8. vide V. C. Marquardi Freheri Origines Palatinas parte 1 cap. 15 renovatae editionis, et Meursii Gloss. in *Δομέστικος*. Dousa.

p. 60 v. 15. *τῆς τοῦ θεοῦ ἀντιλήψεως*] non arma, sed dei gratia est quae pugnat. Gregoras p. 83 19 de Alexio Strategopulo. All.

p. 63 v. 14. *ὁ μέγας Χαρτουλάριος*] de hac dignitate consulatur Glossarium Meursii. Dousa.

p. 65 v. 4. *παρεσπόνδει*] cf. Anna Comnena lib. 7. All.

p. 67 v. 17. *θνήσκει*] mortis causam, quam hic tacuit Acropolita, narrat Gregoras p. 44 7. All.

ib. v. 18. *σωφρονική τε καὶ ἀρχική*] Irenes et Ioannis Ducae pietatem aliaque ad pios usus opera prosequitur Gregoras ibidem. de hac eadem Pachymerius in Historia. All.

p. 68 v. 18. *καλέσασα τοῦτον μωρόν*] Anna Comnena Histor. lib. 2: *καὶ ἡ θατέρου ἄτερον οὐκ ἐλάνθανε σχέσις. καὶ εἰς ἔργον οὔπω τὰ τῆς γνώμης ἀπέβαινεν, ἐνθέν τοι καὶ μωρὸν καλέσας αὐτὸν ἐπυνθάνετο λέγων, τί ὧδε ποιήσων ἥκεις;* All.

p. 70 v. 10. *τούτους γὰρ πρὸ βραχέος*] Gregoras p. 37 4 brevissime. All.

p. 71 v. 18. *ὁ πρωτοσέβαστος*] adi Glossarium Meursii in hac voce: facies operae pretium. reliqua autem quae hic commemorantur dignitatum nomina et functiones idem amicus noster longe doctissimus suis locis accuratissime explicat. quem virum quotiescunque nomino, si eum debito honore encomiisque ab exquisita et excellenti eruditione repetitis non afficiam, scito quia illa nomen ipsum praefert causam esse. Dousa.

p. 72 v. 17. de purpureis imperatorum crepidis, an ocreis? supra egimus; item de tiara et pileo ad exemplum pyramidis in altum surgente et acuminato. de quo nunc audiendus Nicephorus Gregoras sub finem historiae suae, in Naenia: *de capitis porro tegumento, apud superiores imperatores moris erat ut aetate provectiores aulici proceres pileis turbinatis* (*καλύπτραις πυραμίδος ἐχούσαις σχῆμα*) *serico tectis uterentur, pro dignitate cuiusque.* atque haec imperii symbola haberi subdit Logotheta. quod et insinuat Iohannes Cantacuzenus Histor. Rom. sive Byzantinae lib. 1 cap. 5, ubi pileum istum *συνεκδοχικῶς* lapidem appellat, cum in apice pilei lapis visendae magnitudinis ac incomparabilis pretii spectaretur. Graece est *τὸν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς λίθον.* et lib. 4 cap. 37 *λίθῳ κεκοσμημένος πῖλος*, notante V. C. Iacobo Pontano S. I., cui illum auctorem praestantissimum, hactenus ignotum, luce nuper donatum, ut et Georgii Phranzae Chronicon, debemus. sed Latine tantum, quod unice dolemus.

de sandaliis imperatoriis idem Cantacuzenus lib. 2 cap. 14 et lib. 3 cap. 27. videndus etiam Leunclavius in Pandecte Historiae Turcicae. praetor Graeciae historicus, quem saepe vir magnus producit, ait *recepta Cpoli venisse in manus Graecorum imperatoria Balduini II symbola, quae quidem haec fuerint, καλύπτρα formae Latinis usitatae et unionibus distincta, cum lapillo rubri coloris in vertice capitis* (eius hic meminit Logotheta), *calciamenta cocco tincta, gladius vagina de coccinei coloris serico facta vestitus.* coniunge haec cum iis quae a nobis supra de pileo et calceis rubris annotata sunt. Dousa.

p. 73 v. 21. *παρὰ τῶν Ταχαρίων*] Chalaus Sitziscanis filius, ut supra diximus, superatis Tanaidis fontibus Europam devastavit. alter Sitziscanis filius Telepuges Caspiis angustiis superatis, Sogdiana a tergo relicta, Bactrianis et Oxosogdo flumine ad radices magnorum montium progressus cum exercitu hibernat. montes quod una continenti serie cohaerent, unum veluti montem conflant, et Taurus dicitur, qui Asiam universam mediam dividit, incipiens ab occasu proxime Aegaeum mare, et Asiam secans ad subsolanum ventum, iuxta Oceanum sese terminans. vere maximorum gregum aut armentorum instar montium cacumina superant, et populos subiectos invadunt, et Indiam penetrant, quanta in utraque Indi ripa patet; qua subacta in Arachosiam et Carmaniam iter convertunt, et gentibus illis facile devictis ad Chaldaeos et Arabes perveniunt. deinde ad Babylonios et Assyrios transgressi Mesopotamiam occupant, et loci amoenitate allecti errores finiunt. tertio anno Iaxarte fluvio traiecto Asiam inferiorem sibi vindicant, nec tum quieverunt, sed tribuni alio atque alio missi Persas primum et Parthos et Medos subigunt, deinde Armeniam maiorem ascendentes Colchidem et finitimam illi Iberiam excurrunt. praedia postmodum amoenissima, et delicatissimi agri, quibus illi summopere delectati sunt, effecere ut, quam animo iam possidebant, Asiam interiorem excurrerent, et imperii sui limites littoribus maris terminarent. gentibus tamen, quas inviserant, annua tributa imposuerunt, et pro sua libidine quidvis in illas decernunt. tandem Assyriorum Persarum et Chaldaeorum moribus exculti, patrio numinis cultu contempto ad eorum religionem inclinarunt, illorumque mores et instituta rebus in omnibus secuti sunt. hi Musulmanos, quos alii Turcas vocant, eo tempore pugnis et excursionibus assiduis acriter hostiliterque divexabant. All.

p. 74 v. 12. *σωτηριώδες τοῦτο φάμενος τυγχάνειν ἀμφοῖν*] Gregoras p. 41 1. All.

p. 76 not. v. 3. *τοῦ πατριάρχου Γερμανοῦ καὶ Μεθοδίου*] etiam Onuphrius Panvinius in Chronico Germano patriarchae successorem facit Methodium hoc nomine 2. Nicephorus Gregoras tamen lib. 3 cap. 1 et 2 Germanum habuisse successorem

scribit Arseuium monachum, illum ipsum puta, cuius Logotheta infra meminit et Manuelem Arseuium vocat, monachum Apollonia accersitum, unoque die diaconum sacerdotem ac patriarcham factum. idem in notitia patriarcharum, quantum colligere possum (nam ea post Manuelem Charitopulum philosophum lacera est et interrupta) Arsenius Autorianus appellatur. sedit Germanus in throno iuxta Onuphrium annos 17 menses 6. catalogus ms patriarcharum Gretzero citatus annos tantum 17 habet. Dousa.

p. 77 v. 22. *τῆς μονῆς τοῦ Βηρός*] Choniata p. 595 4. All.

p. 80 v. 10. *Δραγωτᾶν*] ita ms exemplar. malim tamen quemadmodum post sequitur, ut sit *ὁ Δραγωτᾶς*. *Dragotes* sive *Dragutes* nomen proprium viri etiam alias occurrit. Dousa.

p. 81 v. 14. *ὁ Λιτοβόης Νικόλαος*] Choniata p. 564 11 meminit cuiusdam Litoboës militis in exercitu Ducae sebastocratoris, qui ex barbarica cohorte ducem nactus alia via sine ulla noxa Ducam servavit in clade Isaacii a Blachis accepta. All.

p. 84 v. 9. *τῷ τῆς Ῥοδόπης ὄρει*] Anna Comnena lib. 14: *κατὰ γραμμὴν παράλληλον κεῖται τῷ Αἵμῳ.* All.

p. 87 v. 16. *κατὰ τὸν κωμικόν*] Chremylus ad Carionem servum in Pluto apud Aristophanem: *ἀλλ' οὔ σε κρύψω· τῶν ἐμῶν γὰρ οἰκετῶν πιστότατον ἡγοῦμαί σε καὶ κλεπτίστατον.* All.

ib. v. 20. *ἐγώ φησιν*] eodem astu Iuvenius Celsus promeritas poenas, quod adversus Domitianum coniurasset, effugit. vide Dionem in Domitiano. All.

p. 88 v. 4. *ἀσκὸν διαφυσήσας*] simile quid legi in vita S. Theodori Studitae a Niceta Alexii filio perpetratum, tanti patris infortuniorum miserto. en verba. *ἔγνω καὶ ταύτην τοῦ δικαίου τὴν παρρησίαν ὁ βασιλεὺς καὶ τὸ ἐν ἅπασιν ἀταπείνωτον. ἀμέλει καὶ αὐτὸν πάλιν ὡς εἶχεν ὁρμῆς τὸν Νικήταν πρὸς τὸν ἅγιον πέμπει, πληγὰς νῦν σφοδροτάτας ἐντεῖναι αὐτῷ παρακελευσάμενος καὶ κατὰ μέρη καὶ μέλη ταῖς μάστιξι διαξᾶναι καὶ ὅλον αἰκισμῶν θεῖναι ὑπόπλεων. οὗ καὶ τὸν ὅσιον καταλαβόντος, ὅτου τε ἥκοι χάριν ἀναγγείλαντος, ὁ δὲ τοῦτον ἅμα τῷ λόγῳ τὸν χιτῶνα σὺν εὐθυμίᾳ ψυχῆς ἀποδυόμενον καὶ τὰς σάρκας πρὸς τὸ μαστίζεσθαι εὐτρεπίζοντα. "τοῦτο γάρ μοι" φησὶν "ἐκ πολλοῦ καὶ ἐφετὸν καὶ προσδόκιμον." ἀλλ' ὁ συμπαθὴς ἐκεῖνος ἀνὴρ καὶ αὐτόχρημα ἐλεήμων, ὡς μόνον ἴδοι τὰς τιμίας ἐκείνας σάρκας γυμνάς, ἃς καὶ χρόνος καὶ νηστεία ἐσχάτως ἐξέτηξεν, ἐκλάσθη ὅλως καὶ τὴν ψυχὴν ἔπαθε, μηδὲ προσχεῖν ὅλως μηδὲ ψαῦσαι ταύταις τὸ καθόλου τολμήσας, πολλοῦ γε καὶ δὴ χερσὶν αἰκίσαι ἢ μάστιξιν. ὅθεν καὶ σοφόν τι ἐν ἑαυτῷ βουλευσάμενος, ὡς ἂν καὶ τὸ παρὰ βασιλέως δόξῃ ἀφοσιοῦν καὶ τοὺς συνόντας λάθοι, ὡς τετυφὼς εἴη τὸν ἅγιον, προβάτου δορὰν ἐνεγκὼν καὶ ταύτην ἐπὶ τῶν ὤμων θεὶς τοῦ ἀνδρός, κατὰ ἐκείνης, ὡς εἶχε, τὴν τῶν μαστίγων ποιεῖται καταφοράν, τὸ*

μόνος καταλειφθῆναι μετὰ μόνου προοικονομησάμενος διὰ τὴν περὶ τὸν ἄνδρα, φησίν, αἰδῶ καὶ τὴν τῶν σαρκῶν ἔκτηξιν. ἵνα δὲ καὶ ῥανίδας ὑποδεικνύειν ἔχῃ τοῦ ἀπὸ τῶν πληγῶν αἵματος, αὐτὸς ἐκεῖνος, ὦ γνώμης εὐγνώμονος, τὸν οἰκεῖον αἱμάσσει βραχίονα σιδηρίῳ ἐκκεντήσας, καὶ τὸ ἐκεῖθεν ῥεῦσαν τὴν μάστιγα ἐπιβάψας, οὕτω ταύτην ἐξελθὼν δείκνυσιν σαρκὶ φοινιχθεῖσαν καὶ αἵματι, αὐτὸς δῆθεν ἀσθμαίνων καὶ ὑποκρινόμενος τὸν κατάκοπον, καὶ εὐλογηθεὶς παρὰ τοῦ ὁσίου ὁ θεοφιλὴς οὗτος, καὶ εὐχαῖς ταῖς αὐτοῦ προπεμφθεὶς ὁδοῦ εἴχετο, μισθὸν οὕτως ὑπερφυᾶ καλλίστου ἔργου δεξάμενος. ALL.

p. 88 v. 13. quomodo S. Demetrius sit Thessalonicae κηδεμὼν et πολιοῦχος, inter alios pluribus explicuit Ioannes Stauracius de miraculis S. Demetrii. et Nicolaus patriarcha monodia de excidio Thessalonicensi: ποῦ μοι, Δημήτριε μάρτυς, ἡ ἀήττητος συμμαχία; πῶς τὴν σὴν πόλιν ὑπερεῖδες πορθουμένην; πῶς ὑπὸ σοὶ πολιούχῳ ἡ ἐχθροῖς ἄβατος, ἀφ᾽ οὗ χρόνου ταύτην ἥλιος ἐθεάσατο, τοσούτων κακῶν εἰς πεῖραν ἐγένετο; πῶς τῆς τῶν δυσσεβούντων ὀφρύος ἠνέσχου κατορχουμένης τῆς ἱερᾶς προστασίας; πῶς ὑπέμεινας ταῦτα καὶ διεκαρτέρησας; ALL.

p. 90 v. 19. πεπλούτηκεν εἰς εὐτυχίαν] hoc maxime improbatum est a Ge. Phranza lib. 1 c. 5: *hoc maxime modo imperium ad Michaelem ex Palaeologis imperatoribus primum pervenit, quod utinam ne unquam pervenisset.* ALL.

p. 91 v. 8. φιλόσοφος] corrigendum hic animadvertit Meursius, ὁ Φίλης. eius mentio pluries in hac historia. atque huius sine dubio gentilis est ille Philes cuius exstat *historia animalium.* quae sententia est illius doctissimi viri, quem modo nominavi. DOUSA.

ib. v. 16. ἐκεχειρίαν] cf. Ioannes Tzetzes Chil. 2 v. 58 de significatione huius nominis. ALL.

p. 92 v. 19. ὁ Γαβαλᾶς] repugnante licet scripto codice legendum ὁ Γλάβας, uti mox infra diserte perscriptum est. DOUSA.

p. 94 v. 16. ἱππαγωγούς] cf. Ioannes Tzetzes Chil. 6 v. 329. Suidas: ἱππαγωγὸς ναῦς ἡ τοὺς ἵππους, καὶ τοὺς ἄνδρας ἄγουσα. ἱππηγὸς dicitur a Polybio. idem in ῥῦμα. ex hoc monstrum facit Sabellius *Hippagenes*, Ennead. 9 lib. 5: *quae habuit centum viginti arcilia: sic enim dicunt Veneti navigia ad convehendum equos; Graeci Hippagones vocant.* ALL.

p. 95 v. 11. μετὰ τοῦ δεσπότου] exactius Gregoras p. 47 13 — 49 4. ALL.

p. 99 v. 11. παραχειμάσας οὖν] Gregoras p. 49 4 — 7. ait reditum parasse, quod ibi nollet hibernare.

ib. v. 22. ἐς Φιλίππους ἐπήξατο] Gregoras p. 49 7 — 21. et mirum sane Gregoram iudicium adeo celebre, quo forte Graecia et dignitate personarum et probationum veritate et iudicum

frequentia nullum vidit illustrius, adeo obtruncasse deartuasseque ut neque pes neque caput in eo appareat. Ge. Phranza temere confundit omnia, qui iudicium hoc sub Batacio factum sub Theodoro illius filio ponit. *quae res eum in suspicionem captati imperii, cui per id tempus Theodorus Lascaris iunior praesidebat, per calumniam vocavit.* secundo, quaestioni praefuisse, cuius tum apud imperatorem plurimum valebat auctoritas, Arsenium patriarcham cum aliis iudicibus. et tamen Arsenius post illud iudicium ex Apolloniade accitus in patriarchatum evectus est. tertio, episcopus, qui illi suadet ut consilii sui conscios ediceret, etiam iureiurando promittit illos solos ex legibus poenas daturos, Michaelem ab omni supplicio immunem ac liberum abiturum. et hoc fuit praeter sententiam imperatoris; et episcopus promittit nunquam postea observanda. quarto, probationem ferri candentis Michael ad probandam suam innocentiam poscit. *quodsi hoc non est satis, obsecro te, domine, hoc mihi da, ferrum in camini flammas coniectum et etiam atque etiam vehementerque candens manibus complectar, prunasque in sinum immittens, sperans deum, qui tres pueros in camino ignis liberavit, et oculum illum omnia contuentem semperque vigilem, qui scrutatur renes et corda, quique novit nec cogitasse nec concepisse me de quibus interroges, illaesum, si ei placuerit, ab adustione servaturum.* hoc vero merum mendacium est: semper enim ab huiusmodi ferri candentis experimento abhorruit, palamque edixit se ut Romanum legibus Romanis, non barbaris, quando ille mos barbarorum erat, iudicandum esse. quinto, ineptissime ab episcopo deterretur Michael ab illa probatione, cum episcopus ille ad eam suaderet, qui comperta postea Michaelis mente verba illa protulit. cum itaque omnia confundat et mutilet pro libidine Phranza, nos eo neglecto ex aliis scriptoribus rem adeo singularem illustrabimus. Henricus quoque Spondanus in Continuatione Annalium miro anachronismo, ut semper solet, hoc idem iudicium sub Theodoro ponit, sub quo affectasse imperium Michaelem Palaeologum scribit. ALL.

p. 100 v. 1. *Νικόλαος*] Nicolai huius quoque mentio fit supra loco nimisquam corrupto. *μαγκλαβίτης* nihil aliud est quam custos ad aulae ianuam, clava armatus, quam *μαγκλάβιον maniclavium* appellabant. vide Glossarium Meursii in *μαγκλάβιον* et *μαγκλαβίτης*. DOUSA.

ib. *κατεῖπε πρὸς τὸν βασιλέα*] saepe alias etiam in suspicionem affectati imperii sub hoc Batacio venisse Michaelem Palaeologum habeo ex Ge. Pachymere lib. 1 cap. 7, qui ibidem exponit quomodo Batacius securitatem sibi parabat. ALL.

ib. not. v. 7. *ἡ διὰ μύδρου ἀπόδειξις*] ferri candentis experimentum ad innocentiae probationem nota etiam Graecis ea

tempestate in usu fuisse. Georgius Pachymerius lib. 1 Historiae Graecae testatur *se adolescente nonnullos massam ferream candentem manibus citra noxam sustulisse, atque ita innocentiam suam per miraculum testatam reddidisse.* et diu post haec tempora adhuc *ferrum ignitum ab illaesa muliere contrectatum* scribit Cantacuzenus Histor. Byzant. lib. 3 cap. 27. Dousa.

p. 100 not. v. 11. *Φειδίας καὶ Πραξιτέλης*] novum mihi hoc semper visum fuit Phidiam Praxitelemque, duos nobilissimos statuarios ac caelatores, magorum ac praestigiatorum loco haberi. si non nugatur Graeculus, profecto velim doceri quid sibi velit et quo alludat auctor. Dousa.

p. 101 v. 15. *Καλλιμάνου ἀδελφή*] Pachymerius, ut supra, non hasce cum Thamare Callimani sororis nuptias, sed cum filia Michaelis despotae secreta sponsalia suspicionem affectati imperii movisse tradit. All.

p. 102 v. 5. de purgationibus per monomachiam et ferrum candens vide doctissimas et eruditissimas Martini Delrii disserta- tiones, et Sixtum Senensem Biblioth. lib. 2 in fine. sunt a sacris canonibus damnatae et interdictae sub poenis gravissimis. All.

p. 103 v. 4. *ἡ διὰ μύδρου ἀπόδειξις*] mirum quid in hoc ipso genere de muliere adultera sed poenitente, et episcopo Didymotichensi commemorat Ioannes Cantacuzenus Histor. lib. 3 cap. 27. addam ipso tempore Lascarium hanc purgationem ferri candentis maxime fuisse in usu, ut oculatus testis refert Pachymerius lib. 1 (p. 33 2—14). et nota *καὶ εἶδεν ὁ γράφων ἡβῶν τῷ τότε ὑποστάντας τινὰς τοιαῦτα, πλὴν ἀλωβήτως ἀπαλλάξαντας τὸ θαυμάσιον.* pyrae eversae probationem in homicidio apud Cyprios lego apud Theodorum Prodromum de Rhodanthes et Dosiclii amoribus lib. 1. All.

ib. v. 13. *ὁ τῆς Φιλαδελφέων*] hic est Phocas Philadelphiensis episcopus, quem cum Arsenio patriarcha videtur confundere Phranza. All.

p. 107 v. 6. *ὁ Μανουήλ*] non ergo Arsenius, ut Phranza. Gregoras: *ὅμως ἔδοξεν ὅρκοις αὐτὸν βεβαιώσαντα* etc. verba habes superiori capite. sed magis distincte et accurate Pachymerius p. 22 8. All.

p. 108 v. 7. *καὶ ὁ βασιλεύς*] Gregoras p. 49 21. All.

p. 109 v. 2. *γεγονὼς ἄφωνος*] Gregoras p. 50 6. All.

ib. v. 4. *ἐφόλβιον*] corrigendum censet Meursius *φόλβιον*, barbara et peregrina voce, herbam significante. de qua sic in Glossario: *φόλβιον herbae genus.* Demetrius Cpol. Hieracosophii lib. 2 cap. 1: *φολβίου βοτάνης, κόστου, σμύρνης ἀρρενικῆς, στάχους Ἰνδικοῦ.* occurrit illic pluries. videturque *beta* esse, quae Italis *foglia molla*. Scriverio vero nostro aliter videtur, qui legendum putat, levissima mutatione *β* in *κ*, *ἐφόλκιον*, ut dicat

medicos scarificationem cucurbitularum pedibus adhibuisse, et *ἐφόλκιον* sive attractorium quoddam medicamentum scarificationi iniecisse et applicasse ad eliciendum sanguinem, cui rei *εὐφόρβιον* aptum etc. Dioscorides Aesclepiadesque alii videntor. de morbo autem imp. Io. Ducae Batatzis Nicephorus Gregoras lib. 2 cap. ult. Dousa.

p. 109 v. 15. *τοῖς τοιούτοις ἐπεχωρίαζε*] Gregoras p. 50 8. All.

p. 110 v. 3. *τῷ ἐκεῖσε προσκυνήσῃ Χριστῷ*] in hac aegritudine Ioannis pietatem et nummorum in pauperes profusionem fuse enarrat Georgius Pachymerius (p. 70 8), qui a Christianis principibus omnino audiendus est. All.

ib. v. 14. *ἑξήκοντα καὶ δύο*] Gregoras p. 50 16. et nota annos vitae illius Acropolitam numerare sexaginta duos, Gregoram sexaginta: in annis imperii conveniunt, cum uterque tres et triginta imperii numeret. All.

ib. v. 18. *δαψιλεστέραν*] admirabitur non nemo quanam ratione eiusmodi imperatores, qui paulo ante reliquam regiam supellectilem hostibus cesserant et omnia sua amiserant, extorres, et non sine continuis illisque immensis sumptibus, nunc cum Bulgaris nunc cum Latinis nunc cum Christianorum hostibus, et quod maius cuipiam videri poterit, cum Graecis ipsis belligerantes, tot recolligere pecunias potuerint, ut larga etiam manu largitionibus et retributionibus, non familiaribus modo sed exteris, supra etiam imperatorum consuetudinem effusissimis providerint. cessabit omnino admiratio, si revocentur in memoriam quae Pachymerius de aerario Ioannis et Theodori scribit p. 68 6. All.

ib. v. 22. *Ἄννης*] mortua namque Irene Annam Alemannam Manfredi Siciliae regis sororem uxorem duxit. Gregoras p. 45 7 et 91 22. Pachymerius lib. 3 p. 181 9 et infra p. 185 7. huius Annae postea imperium adeptus Michael Palaeologus maxime cupiens fuit. itaque inflammatus libidine ferebatur, ut neque pudor neque pietas neque hominum fama a cupiditate illa revocarint. mulieris castimoniam et artes et ipsius imperatoris conatus Pachymerius lib. 3 p. 181 14 sqq. expressit. All.

ib. v. 23. *Μαρκεσίνης*] rem fusius pertractat Gregoras p. 49 9 sqq. quae Gregoras de Nicephoro Blemmyda et exclusa Marcesina ab ecclesia tradit, videtur hausisse ex epistola encyclica eiusdem Nicephori, quae quia adhuc inedita est, quod sciam ipse, et digna sit quae ob pietatem et summam in Christianam religionem zelum teratur omnium manibus, hic exscribam Graece; quae est: *Νικηφόρου μοναστοῦ καὶ πρεσβυτέρου τοῦ κατὰ τὰ Ἠμάθια ἡσυχαστηρίου τοῦ Βλεμμύδου ἐπιστολὴ καθολικωτέρα καὶ πρὸς πολλούς, ὅτι ἡ ἀρχόντισσα ἡ Μαρκεσίνα, ἡ ἐξόχως ἐρωμένη τῷ βασιλεῖ καὶ διὰ τοῦτο πάντων ὑπερτεροῦσα, καὶ αὐτῆς τῆς Αὐγούστης πρωτεύουσα τυραννικῶς, εἰσέφρησεν ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς*

σεβασμία μονῇ τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ θαυματουργοῦ, ἐν ἐκείνῃ τῇ μονῇ τῷ τότε διαγόντων ἡμῶν, εἰσῆλθε δὲ καὶ πρὸς τὸν ναὸν τοῦ θεοῦ τελουμένης τῆς λειτουργίας, καὶ ἀπεκλείσθη παρ' ἡμῶν τῆς ἱερᾶς ἀκροάσεως καὶ ἀπεδιώχθη μετὰ αἰσχύνης, ὀδυρομένη τὸ γεγονὸς ἐπὶ αὐτῇ. πάλιν ἡμεῖς ἐν πνεύματι τολμητίαι, καὶ πάλιν ἡμῖν ἀπειλαὶ καὶ περιστάσεις καὶ κίνδυνοι. ἔτι τὴν κοσμικὴν ἐσμὲν σοφίαν ἀπαίδευτοι, καὶ στυγητοὶ διὰ τοῦτο καὶ ἀποτρόπαιοι. πάλιν ἀντιφερόμεθα ταῖς ἀρχαῖς, καὶ εἰκότως ἀπελεγχόμεθα δύσχρηστοι. μικρὸν τῆς τῶν δεινῶν ἐπιφορᾶς ἀνεψύξαμεν, καὶ ὁ Σατὰν ἤγαγεν εἰς ἡμᾶς τὴν ἀσελγῆ τε καὶ φαρμακόν, τῆς οἰκουμένης τὸ πρόσκομμα, τὸ παγκόσμιον σκάνδαλον μετὰ τοῦ αὐχένος καὶ τῆς ὀφρύος καὶ τοῦ φρυάγματος, τάχα μὲν καταπλήξων καὶ καταπαλαίσων ἡμᾶς ἤδη ταῖς τῶν ἀλγεινῶν ἐκδειματωθέντας καὶ προκατασεισθέντας ἐπαγωγαῖς (τοῦτο γὰρ ᾠήθη, πτωχοὺς τὴν διάνοιαν καὶ τὸν τῆς ψυχῆς τόνον παρειμένους εἰδώς), ὄντως δὲ τῷ μόνῳ σοφῷ τε καὶ ἰσχυρῷ κατασοφισθησόμενός τε καὶ ἐκνευρισθησόμενος. ἄθρους ἀκάθεκτος ἡ μαινὰς τῷ ἡμεδαπῷ σεμνείῳ προσέρραξε μετὰ βαρείας ὅσῳ καὶ σφοδρᾶς τῆς πομπῆς, ὀξύρρου δίκην χειμάρρου πολυμιγοῦς. ἑωρακότες αὐτὴν οἱ περὶ τὰς πύλας ἡμέτεροι, καὶ ὅσοι τῶν ἐντός, πεφρίκασι, διαπεφωνήκασιν. εἰσερρύη πανετοίμως καὶ εἰς αὐτὸν τὸν νεὼν τῆς θείας καὶ μυστικῆς ἐπιτελουμένης θυσίας ἡ ἐναγής. ἡμεῖς δέ, καὶ ταῦτ' ἐν ἀμηχανίᾳ γεγονότες τῷ ἀδοκήτῳ τοῦ πράγματος, ἀπείργομεν εὐθὺς τὴν μοιχαλίδα τῆς ἱερᾶς ἀκροάσεως, τῆς κοινῆς καὶ συμφώνου τῶν πιστῶν εὐχῆς τε καὶ ὑμνῳδίας. ἀποτροπιαζόμεθα τὴν ἀσχήμονα, τὴν ἐκτόπως τοῖς νόμοις τοῦ Χριστοῦ ἐνυβρίζουσαν καὶ τὴν ὕβριν δημοσιεύουσαν, ὅλαις ὁρμαῖς ἐξοστρακίζομεν τῶν ὁσίων τόπων τὴν βέβηλον, περιδεεῖς μὲν ὄντες τῇ ἀσθενείᾳ τῆς σαρκὸς καὶ ὑπότρομοι, τῷ τοῦ κυρίου δὲ κρατίστῳ φόβῳ τὴν ἄνθρωπον ἐκκρουόμενοι, καὶ τοῦ παρανομῆσαι τὸ θανεῖν μᾶλλον αἱρούμενοι, καὶ τὸ τῇ ἀκοινωνήτῳ συνεκκλησιάσαι τῶν ἀπευκταίων πλέον ἡγούμενοι τοῦ πικρῶς ἀπαλλαγῆναι τοῦδε τοῦ σκήνους, πληγὰς ἐν αὐτῷ καὶ καθείρξεις καὶ λιμώξεις, καὶ εἴ τι ἄλλο τῶν ἀπειλουμένων, ὑπενεγκόντες διὰ βίου παντός. τῶν μὲν γὰρ παρόντων ἀνδρῶν τὸ βιαιότατόν τε καὶ μονιμώτατον, μὴ περαιτέρω τῆς τοῦ δεσμοῦ διαρρήξεως ἐξισχῦσαν, τῇ ἐπικήρῳ συγκατεστράφη ζωῇ, μεγίστων ἀντιφιλοτιμησάμενον καὶ ἀκαταλύτων ἐπάθλων ἐσμόν· τὸ δ' ἀστοχῆσαι νόμων θεοῦ, καί τι τῶν θελγόντων τὴν αἴσθησιν προκρῖναι τῶν τοῦ κυρίου θεσμῶν, τὸ ἀπερρῖφθαι προξενεῖ ἐξ αὐτοῦ, πικρίαν ἀνύποιστον, αἰσχύνην ἀπέραντον. χρὴ μὲν οὖν ἡμᾶς τὴν ἐν προσευχαῖς ἀληθίζειν ἐπίκλησιν καὶ οἷα τέκνα τοῦ ἀγαθοῦ τὸ ἀγαθὸν ἐνεργεῖν, εἰ καὶ ὁ χοῦς ὑποσύρει, συντόνως ἀνθέλκειν ἑαυτοῖς πρὸς τὰ ἄνω διὰ τὴν πρὸς τὸν ὕψιστον πατέρα αἰδῶ, καὶ τὸ πολίτευμα ἔχειν, ὡς ἐν πατρίδι, ἐν οὐρανοῖς, ἔρρειν ἀφέντας πᾶν γεηρὸν καὶ πρό γε τῆς ἀναλύσεως, εἰ δὲ τῆς πρώτης οὐκ ἐφικνούμεθα τάξεως, πρὸς τὰς ἀνεκφράστους ἀπολαύσεις τέως ὁρᾶν αἳ δὴ βραβεῖα τοῖς ἐν ἀρετῇ κα-

μοῦσι προητοιμάσθησαν, καὶ πᾶσαν θλῖψιν ὑποφέρειν διὰ τὴν αἰωνίζουσαν εὐκληρίαν (οὐ γάρ ἐστιν ὅλως τοῦ νῦν καιροῦ τὰ παθήματα, κἂν ὁπόσα κἂν ὁποῖά ποτ' ἂν εἴη, πρὸς τὴν ἐλπιζομένην ἀντίδοσιν ἄξια), εἰ δὲ καὶ τῆς τῶν μισθωτῶν διαμαρτάνομεν ὁμηγύρεως, κἂν γοῦν τῇ ἐσχάτῃ μοίρᾳ τῶν σωζομένων ἐγκαταλέγεσθαι καὶ τῶν δεσποτικῶν προσταγμάτων ἀντέχεσθαι, δεδοικότας τὸ τῆς περιφρονήσεως ἐπιτίμιον, τὴν ἐν γεέννῃ κατάκρισιν, καὶ διὰ τοῦτο καὶ προκινδυνεύειν αὐτῶν, εἰ δεήσειεν, ἐπεὶ πόσης ἀνοίας ἐστὶ τὸ μικρῶν τιμωριῶν τὰς μείζους καὶ παυροτέρων βασάνων τὰς διαρκεστέρας ἀλλάξασθαι; καὶ μᾶλλον εἴπερ αἱ μὲν αἱ βραχεῖαι σωφρονίζουσι καὶ καθαίρουσι (τίς γὰρ ζήσας οὐχ ἥμαρτεν; ἀπὸ ῥύπου δὲ τίς καθαρός); αἱ δὲ λάχος εἰσὶν ἀναφαίρετον. ὥσπερ γάρ τις ὁπωσοῦν ἐπταικὼς ἐκλογῆς ἑαυτῷ προκειμένης κολάσεων, εἰ τῶν τήμερον κουφοτάτων, μετρίων ἴσως τινῶν ῥαπισμῶν, προέλοιτο τὰς ἐπιπονωτέρας εἰς τὸ ἑξῆς, οἷον στρεβλώσεις, ξέσεις, μελῶν ἐκτομάς, ἀφρονέστατος κρίνοιτ' ἂν δικαίως καὶ ἀλογώτατος, οὕτως ὁ τῶν ἄρτι προελόμενος δυσχερῶν τὰς ἐσομένας ἀλγηδόνας ἐν αἰῶνι τῷ τῆς ἐκτίσεως, ὅταν ἑκάστου τὸ ἔργον ὁποῖόν ἐστι δοκιμάσῃ τὸ πῦρ, ἀνοητότατός τε καὶ ἀθλιώτατος. παραπλησίως καὶ ὁ τὴν τῶν ἀνθρώπων ἀπάτην ὑπὲρ τὴν τοῦ θεοῦ δόξαν ἠγαπηκώς. καὶ οὗτος γὰρ ὄντως τετύφλωται, καὶ σκιᾶς ἐπειλημμένος ἢ νηὸς ἴχνους ἐν ὕδασιν οἴεταί τι ἔχειν οὐδέν. ἐπείτοιγε εἰ φιλοδοξῇ, ζητείτω δόξαν τὴν ἀληθῆ τε καὶ μένουσαν, μὴ τὴν ψευδομένην καὶ παραρρέουσαν, ἀνθρώποις προσκείμενος καὶ θεῷ ἀφιστάμενος. ὁ γὰρ ἀνθρώποις σπεύδων ἀρέσκειν οὐκ ἔστι δοῦλος Χριστοῦ, καὶ οἷς πάντες ἄνθρωποι λέγουσι καλῶς, τούτοις ὁ ἀληθὴς λόγος ἀποκληροῖ τὸ οὐαί, κἂν οὐχ οἱ πολλοὶ τῆς ἴσης γνώμης ἡμῖν. ἀλλὰ μήτ' ἐν πονηρευομένοις παραζηλοῦν διδασκόμεθα, μήτε τοὺς τὴν ἀνομίαν ποιοῦντας ζηλοῦν, κἂν οὗτοι πατέρες εἶεν, ἀφιέναι προσῆκον αὐτοὺς καὶ ἀκολουθεῖν ὀπίσω Χριστοῦ, τῶν ἰχνῶν αὐτοῦ δεδράχθαι, τῶν αὐτοῦ δικαιωμάτων ἐξέχεσθαι· μὴ οὕτως γάρ τις ποιῶν ἄξιος οὐκ ἔστι Χριστοῦ. τοῖς τοιούτοις ἐπειγόμενοι λογισμοῖς ἀπελαύνομεν παραυτίκα τῶν θείων σηκῶν τὴν ἀνόσιον, οὔτε τὸν ἅγιον ἄρτον τῇ ἀναιδεῖ καὶ ἀκαθάρτῳ δοῦναι τολμήσαντες, οὔτε μὴν ἔμπροσθεν τῆς καλινδουμένης τῷ τῆς μοιχείας βορβόρῳ τοὺς λαμπροὺς βαλεῖν καὶ μαργαρώδεις λόγους τῆς ἱερᾶς τελετῆς. ὅθεν ἐν κυρίῳ καρτεροῦμεν τὰ ἐπερχόμενα. cuius sententia per me in Latinum conversa edita est a doctissimo Odorico Raynaldo Annalium tomo 14. hic Spondanus anno 1255 num. 16 mira oscitantia Nicephorum a Blemmyda dividit: *cum pellex eius quaedam, quae maiori pompa quam ipsa Augusta incedere consueverat, ab ingressu templi Blemmydae prohibita ab eius abbate Nicephoro magnae virtutis atque auctoritatis viro* etc. sane hic abbas Nicephorus a Blemmyda deiectus non est. All.

p. 111 v. 19. *φημισθεὶς αὐτοκράτωρ*] quamvis enim imperium iure haereditario ad Theodorum Lascarim veniret, quia

is a patre vivente non appellatus fuerat imperator, eo defuncto communi totius exercitus consensu ac nobilium omnium ac procerum concursu imperator salutatur: constabat enim Ioannem nemini omnium nisi filio imperium relinquere voluisse, quod et plus esset in liberos et nemini alteri id destinaret. quare autem filium vivens nullo modo designare voluerit, pluribus prosequitur Gregoras lib. 3, qui subdit: ἀνηγορεύετο δ' ὕστερον παρ' ἑκόντων τῶν ὑπηκόων ἁπάντων καθεσθεὶς ἐπ' ἀσπίδος κατὰ τὸ ἐν τούτοις ἐπικρατοῦν ἔτος. All.

p. 112 v. 7. ἐχήρευε τοῦ πατριαρχοῦντος] Gregoras p. 55 3. All.

ib. v. 11. πολλοῖς ἐπὶ τῷ Βλεμμύδῃ] Gregoras p. 55 7. Acropolita Manuelem vocat patriarcham demortuum, Gregoras Germanum: sed de his nos alibi egimus. All.

p. 113 v. 7. μοναχόν τινα] Gregoras p. 55 13. All.

ib. v. 13. ἐν μιᾷ ἑβδομάδι] huius ordinationem per hebdomadam absolutam, uti non ita usitatam in ea ecclesia, narrat Acropolita, de qua nos egimus in tractatu de ordinationibus Graecorum. All.

p. 114 v. 4. ἐξορμήσας] Gregoras lib. 3 p. 55 23. All.

ib. not. v. 6. μνίκα] ita contracte καὶ ἐπικεχυμένως scriptum in manu exarato codice, quod in versione resolvendum putavi in Μελένικον, *Melenicum.* de quo dubitari non oportet. est autem Μελένικος civitas non longe a Thessalonica. Georgius Cedrenus in Basilio Bulgaroctono, qui circa annum 1010 imperavit, dicit imperatorem ἐλθεῖν εἰς τὰ Ζαγόρια, ἔνθα τὸ λίαν ὀχυρώτατον ἵδρυται φρούριον ὁ Μελένικος, *venisse ad Zagoria, ubi in longe munitissimum castellum nomine Melenicum confugerint Bulgari, in saxo situm ac praecipitiis ac vallibus altissimis undique cinctum.* Ζαγορὰ ἡ Μυσία *Mysia*, ubi Haemus mons, ut est apud Nicetam. Dousa.

p. 130 v. 2. Βατκούνιον] Nicetas Βακτούνιον scribit. Dousa.

ib. not. v. 4. πρωτοσέβαστον καὶ πρωτοβεστιάριον] de his dignitatibus consulendum esse Glossarium Meursii supra monuimus. Dousa.

ib. not. v. 5. μέγαν στρατοπεδάρχην] quantae dignitatis fuerit *magnus stratopedarcha*, ostendit idem Meursius in exactissimo opere. item quis *magnus domesticus* et *protostrator*, quae officii nomina mox subsequuntur, nullibi melius quam ibi disces. Dousa.

ib. not. v. 6. πρωτοβεστιαρίτην] differebant dignitate et munere ὁ πρωτοβεστιάριος et ὁ πρωτόβεστιαρίτης. clarum, ecce, ex hoc loco, et annotatum iam ante ex Codino V. C. Iohanni Meursio. vide Glossarium in βεστιάριον. Dousa.

p. 131 v. 21. πολλὴν συλλεξάμενος στρατιάν] Gregoras lib. 3 p. 56 9. All.

p. 132 v. 6. *τὸν Περσάρχην*] Gregoras p. 56 4 ait foedus cum Turcis, quod pater percusserat, renovasse. ALL.

p. 133 v. 12. *καὶ ἦσαν ὅπλοις κατάφρακτοι, οἱ δὲ Σκύθαι κοῦφοι ὁπλῖται*] Romanos milites induxit etiam supra gravi armatura munitos et propterea inhabiles, contra Scythas levibus armis expeditos succinctosque, ubi Balduinum a Scythico equitatu circumventum captumque scribit. Herodianus lib. 7, in expeditione quadam Maximini adversus Germanos, hoc eodem pene eum militiae genere usum tradit: *μάλιστα δὲ οἱ ἀκοντισταὶ καὶ οἱ τοξόται πρὸς τὰς Γερμανῶν μάχας ἐπιτήδειοι δοκοῦσιν, ἐπιτρέχοντές τε αὐτοῖς κούφως οὐ προσδοκῶσι καὶ ἀναχωροῦντες ῥᾳδίως: caeterum iaculatores sagittariique gerendo adversus Germanos bello magnopere idonei videntur, siquidem expediti hostem opprimunt incautum, facileque rursus in tutum se recipiunt.* iaculatores hos domo Mauros Osrhoenos Armeniosque et Parthos fuisse, ibidem auctor innuit. eodem militiae seu malitiae genere Balduinus imperator a Scythico equitatu circumventus oppressusque videtur. DOUSA.

p. 134 v. 1. *ἐμεμαθήκεσαν γάρ*] Gregoras p. 56 13. ALL.

ib. v. 8. *ὁ μὲν τῶν Βουλγάρων*] Gregoras p. 56 16. ALL.

p. 135 v. 22. *πόλιν κινουμένην*] et ante Theodorum Anna Comnena Alexiad. lib. 13: *καὶ ἦν φοβερὸν θέαμα ἐκεῖνο τὸ σύνταγμα καθάπερ τι πόλεως τεῖχος ἀλλήλοις συνηρμοσμένοι.* lib. 15: *καὶ εἶπες ἂν ἰδὼν πόλιν τινὰ ἔμψυχον πεπυργωμένην πορεύεσθαι κατὰ τὴν εἰρημένην ἐκείνην κινουμένην σύνταξιν.* ALL.

p. 141 v. 5. *ὁ Σεπτέμβριος ἐφεστήκει μήν*] Gregoras p. 57 8. ALL.

p. 142 v. 21. *ὁ Μιχαὴλ ὁ Κομνηνὸς*] Gregoras p. 57 19. ALL.

ib. v. 22. *ὁ μέγας Κονόσταλος*] *magnus comes stabuli. Κόντος* (Italorum *conto*, et *conte* Gallorum) *comes*, *σταῦλον* et *σταῦλος* sive *στάβλος* Graeco-Barbaris *stabulum*. est igitur *Κοντοσταῦλος* sive *Κονοσταῦλος* (ita melius quam *Κονόσταλος*) qui Italis *contostabile*, Gallis *connestable*. *ὁ μέγας Κονοσταῦλος* non postrema dignitas in Palatio Graeco fuit. consule Meursium in Glossario. DOUSA.

p. 143 v. 3. *ἐταράχθη*] Gregoras p. 57 23. ALL.

ib. v. 13. *ὅτι περ*] Gregoras p. 57 24. nec diversa sunt quae Phranza commemorat. ALL.

ib. v. 16. *ταῦτα ἐκεῖνος ἐμάνθανε*] Pachymeres lib. 1 c. 9. ALL.

p. 146 v. 5. *τοῦτον ἐδέξατο*] Gregoras lib. 3 p. 58 15. Pachymerius p. 25 18. ALL.

ib. v. 20. *τὸν Κομνηνὸν εἰς ἡγεμόνα*] Gregoras p. 58 19. ex Gregora sua habuit Phranza lib. 1 c. 2. ALL.

p. 147 v. 8. *ἀνὴρ δέ τις*] Gregoras p. 59 3. ALL.

p. 147 v. 9. Ἀμήρας] apud Cedrenum Nicetam Zonaram aliosque Graecos eius notae scriptores Ἀμήρας saepissime occurrit. etiam apud Latinos. ex iis unum solummodo producam, quia res tanti non est. Sigebertus Gemblacensis ad annum 647: *Persa quidam simulans se velle adorare Haumar amiram Saracenorum, infixo in ventrem eius gladio peremit eum.* item ad annum 766: *Constantinus imperator et Habdallas amiras pari vaesania in orthodoxos desaeviunt.* est autem *amira* Arabico vocabulo praefectus *imperium obtinens.* hinc *amiravisus* sive *amiravissus* apud scriptores expeditionum Hierosolymitanarum. apud quos, ut et in vita Sancti Ludovici, *admiratus* invenies, apud alios *ammuratus*, item *almuratus* et *amiraeus.* in Ottone Frisingensi est *admiraldus* ad annum 1101: *ab Alexio Memphaeorum regi seu admiraldo praesentati.* aliique recentiores *ameras* pro Turcico imperatore usurpant. et arabum principibus *amerae* appellationem prae caeteris semper arrisisse docti annotarunt. hinc et apud plerosque Europaeos *amiral* pro thalassiarcho seu praefecto maris. vide viri magni notas in Curopalatem, et Meursii Glossarium in ἀμηρᾶς, ἀμηραῖς, ἀμηράλιος et ἀμηραδία. Dousa.

ib. v. 18. *Πελάρπακις* est *Beglerbegus* apud Turcas (quos hic Persas vocat Logotheta), dignitatis nomen satis notum. *Beglerbegi* significat ἄρχοντες ἀρχόντων, *domini dominorum;* et ipsi *Bassae* appellati. in ms Chronico Cpolitano apud Meursium Μπεγλερμπεῖς scribitur; et saepe ibi occurrit. vide Glossarium. praetor Graeciae historicus, Leunclavio saepius laudatus, *Πεκλάρπακις* scribit, et dicit *Beglerbegorum officium respondere dignitati vel officio maximi stratopedarchae* (idem hic innuit Logotheta), quem nunc *Generalem campi* vocare solemus. vide incomparabilis viri Pandecten Histor. Turc. cap. 14, ubi et *emires* exponit. Dousa.

p. 148 v. 16. *ὁ τατᾶς τῆς αὐλῆς* nomen dignitatis in aula Cpolitana, cuius meminit Codinus, de vestimentis eius et ornatu. sed nullum munus suo tempore fuisse scribit. non satis liquet an huius Tatae mentio fiat in depravata veteri inscriptione Graeca, quam haec nobis meditantibus suggessit multiiugae lectionis vir mihique amicissimus Petrus Scriverius: *ΕΤΕΙΜΗΣΑΝ. ΤΑΤΑ. Ν. ΟΙ. ΓΟΝΕΙΕ. ΒΑΤΑΚΗΣ. ΚΑΙ ΑΠΟΦΗ. Κ-ΓΥΝΒΑΒΕΙΣ. ΜΝΗΜΗΣ ΧΑΡΙΝ.* extat in *Caraler* in Galatia, producitque ex schedis Busbequianis V. C. et de republica litteraria optime meritus Ianus Gruterus, Inscription. p. 1128 2. Dousa.

p. 149 v. 18. *κατὰ ταῦτα δὲ καὶ τὰ τοῦ Δυρραχίου*] cf. Anna Comnena Alexiad. lib. 12 et 13. All.

p. 150 v. 16. *τοὐντεῦθεν εἰς ἀποστασίαν*] Gregoras lib. 3 p. 56 2 ieiune admodum. fusius Pachymerius lib. 1 c. 30. All.

p. 154 v. 6. *ὁ δὲ Κομνηνὸς*] Gregoras p. 56 10. ex Gre-

gora sua hausit Phranza lib. 1 c. 2. cf. Pachymeres lib. 1 c. 9 p. 25 21. All.

p. 154 v. 14. τοὺς αὐτῷ καὶ στράτευμα] Pachymeres lib. 1 c. 10 p. 26 9. All.

ib. v. 19. Ἄξιόν, non Ἀξειὸν neque Ναξειὸν scribendum nota ex Ioannis Tzetzes Chil. 10 v. 186. All.

ib. Ναξειὸν ὀνομάζουσι] certa est et liquida emendatio nostri Meursii, qui legendum monuit Ἀξειόν. nam veteribus Bardarius fluvius Ἄξιος dicebatur. testis Zonaras Annal. tom. 3 in Basilio Porphyrogenito. de Axio fluvio Nicetas lib. 3 de rebus gestis Isaacii Angeli, et multa Nicephorus Gregoras lib. 8. hunc Iohannes Tzetzes, ut est apud Ortelium in Thesauro Geographico, *Bardare*, Sophianus *Vardati* vocat. corrigendus in hac re insignis Theophylacti locus in Epist.: θάτερον δὲ τὸ τοῦ γείτονος ποταμοῦ, ὃν ἡ παλαιὰ μὲν καὶ Ἑλληνὶς Ἄξιόν, ἡ νέα δὲ καὶ βάρβαρος ὀνομάζει Βαρδάριον. perperam in ms ὀνομάζει Βαρανοάριον. quod observatum quoque sagacissimo Meursio. vide Glossarium in Βαρδαριῶται. Dousa.

p. 155 v. 9. ὁ δὲ Σκούτερις] quid? an *Scuteris* hic nomen proprium, an scribendum Σκουτέρης; Σκουτέρης sive Σκουτέριος officii nomen. ferebat scutum ac labarum imperatoris, Codino teste. quem vide, ut et Meursii Glossarium in hac voce et in διβέλλιον. marchionis dignitatem habuisse docet Gregoras lib. 7. meminit cuiusdam *Glabae Scuterii* Cantacuzenus lib. 3 cap. 69. Dousa.

p. 156 v. 10. Θεόδωρος] Pachymeres p. 26 20 vocat Manuelem. All.

p. 162 v. 7. ἐπεὶ δὲ ἐναπελείφθη] Gregoras p. 60 12. All.

ib. v. 10. ἵνα δὲ καὶ εὐπρόσωπος] Gregoras p. 61 2. et nota, quam Acropolita imperatoris filiam vocat Irenem Constantino Toecho nuptam, a Gregora vocari, non sine memoriae lapsu, Theodoram; quod etiam infra inculcat p. 63 6. namque Theodora, quemadmodum et Eudocia, innuptae remanserant. nota etiam Pachymerium Histor. lib. 1 p. 35 22 tres tantum illi filias tribuisse. All.

ib. v. 22. νόσῳ] Gregoras p. 61 18. morbi illius naturam exprimit Pachymerius lib. 1. All.

p. 163 v. 2. κατὰ σκέλη τεσθείς] dedi manuscripti codicis scripturam. lege κατασκελετισθείς, et infra τοῦτο συμπεριπλέκων. huius loci emendatio debetur elegantissimo et ingeniosissimo Heinsio nostro. Dousa.

ib. v. 3. τὸ μοναδικὸν] paulo ante obitum, ut scribit Gregoras p. 61 22. nec dissentit Phranza lib. 1 cap. 3, ut alii viri principes et imperatores, et ex vulgo quicunque in ea natione pietatem cultumque divinum colere videri volunt, imminente morte facere suevere. paulum enim antequam vita excedant,

quare vero id agant, fuse alibi diximus, monachorum habitum induunt. nugantur itaque Theodorus Monembasiensis et eius stolidissimus exscriptor Matthaeus Cigala, qui aiunt eum in Sosandrorum monasterio monachum factum pie admodum vixisse tandemque mortem obiisse: καὶ βασιλεύει ὁ υἱὸς αὐτοῦ Θεόδωρος χρόνους δ'. καὶ εἶδε τὸν κόσμον καὶ τὰ τοῦ κόσμου, ὅτι εἶναι μάταια, καὶ ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ εἶναι αἰώνιος. ἄφησε τὴν βασιλείαν καὶ ὑπῆγεν εἰς τὴν μονὴν τῶν Σωσάνδρων, καὶ ἔγινε καλόγηρος, καὶ εὐαρέστησε τῷ θεῷ διὰ τῆς ταπεινώσεως. καὶ ἐκεῖ ἀπέθανεν. ALL.

ib. v. 5. ἐξομολόγησιν ἐπεποιήκει] Gregoras brevius p. 61 24. ALL.

ib. v. 6. τὴν εὐαγγελικὴν μιμησάμενος πόρνην] Lucas evangelista cap. 7 v. 37: καὶ ἰδού, γυνὴ ἐν τῇ πόλει ἥτις ἦν ἁμαρτωλὸς etc., *peccatricem* appellans prostitutae pudicitiae mulierem. cuius resipiscentia in exemplum passim adducitur. haec γυνὴ ἁμαρτωλὸς est Maria Magdalene, soror Lazari. vide Caesaris Baronii Annal. Ecclesiast. ad annum Christi 32 n. 16 et seqq. DOUSA.

ib. v. 13. ἐκεῖνος μὲν οὖν οὕτω βιώσας] mores Theodori tanquam illi infensus tacet Acropolita. audiamus, si placet, ex Pachymere p. 36 6. ALL.

p. 164 v. 1. τῇ τῶν Σωσάνδρων μονῇ] monasterium hoc Sosandrorum Magnesiae deiparae virginis nomine ipse imp. Iohannes exstrui fecit, teste Gregora lib. 2 cap. 11; eundemque sepultum inibi dicit cap. ult. eiusdem libri. DOUSA.

ib. v. 15. Acropolita octo annos nondum absolutos, Gregoras sex annos natum refert p. 62 22. Phranza Gregoram sequitur. Pachymerius lib. 1 p. 35 23 novennem facit. hinc erroris arguitur Flavius Blondus, qui duos Theodoro filios dat, eorumque tutorem Michaelem Palaeologum ab eodem constitutum refert, lib. 8 Decad. 2 Hist. *et forte tunc accidit Theodorum Vattari* (Batatzium vel Bataccium vel Vatacium dicere debuit) *Graecorum, ut appellabant, imperatorem mori, duobus filiis superstitibus, quibus pueris Michaelem Palaeologum sibi affinitate coniunctum testamento dederat tutorem.* et infra: *Michael Palaeologus tutor crudelissimus pueros fidei suae sub affini nomine ab eo, qui eum extulerat, commendatos, cum interfecisset, imperium assumpsit.* in his postremis verbis alius Flavii error prehenditur: Michael enim filium unicum Theodori Ioannem excaecatum occlusumque in Nicetiatorum castro custodiisque circummoenitum magna diligentia asservavit. Pachymerius lib. 3 p. 191 11. vide de hoc eodem Ioanne occaecato Gregoram lib. 4, Phranz. lib. 1 c. 5, et alios. immo Ioannes hic Theodori filius, qui interfectus a Michaele asseritur, post Michaelem ipsum superfuit; cumque post Michaelis obitum Andronicus F. imperans sua

praesentia honoravit, beneficiis ac muneribus cumulavit, pro paterno scelere exoravit, et veniam impetravit. Pachym. de Andron. Michaelis F. p. 103 16. Blondum sequitur Sabellicus Ennead. 9 lib. 6: *reliquerat Theodorus Michaelem cognomento Palaeologum filiis tutorem, fecitque ea res fidem Balduino et Venetis futurae pacis, si tutoris nomine contentus esset Palaeologus. sed homo vehementi spiritu multaque prudentia non solum Balduini opes fregit, sed evertit etiam funditus.* All.

p. 165 v. 1. *Μουζάλωνι Γεωργίῳ*] erat is non claro genere ortus, sed ob cognitionem rerum et ad omnia aptitudinem atque morum urbanitatem a puero in aulam imperatoriam ascitus, ut cum multis aliis aequalibus Theodoro imperatori collusor esset; qui ita se ad mores illius accommodavit, ut unus illi esset omnia faciens dicensque quidquid imperatori gratum erat. amor eorum crescente aetate concrevit adeo, ut apud eum iam imperatorem principem et auctoritatis et gratiae locum obtineret, solertissimus coniector, quod illi placeret, dexter negotiorum administrator et fidus arcanorum particeps; quas ob res celeriter protovestiarii dignitate ornatus uxorem ex imperatoria familia duxit. ex Gregora. vide etiam Pachymerium historiarum libro primo. quibus notabis monstrum et ἀνιστορησίαν Sabellici Ennead. 9 lib. 6: *sunt qui Gregorium Imisolum tutorem a Theodoro relictum scribant, quem sacris operantem Palaeologus interfecerat, recepta ad se puerorum tutela, quos pari iniuria ac nescio an maiore etiam sustulit.* Georgius in *Gregorium* evasit, Muzalon in *Imisolum*, obtruncatus ab exercitu et populo in *interfectum a Palaeologo*, puer unicus in *pueros*, obcaecatus in *sublatum*. quid de reliquis expectandum est? All.

ib. v. 2. *τοῦτον γὰρ ἡ διαθήκη ἐποίει*] Gregoras p. 62 19 Georgio addit secundum curatorem Arsenium patriarcham, quem tacuit Acropolita. neque diversus est Phranza. All.

ib. v. 6. *καὶ ὅρκοι*] Gregoras p. 63 10. All.

ib. *οὔπω τριταῖος*] Gregoras Pachymerius et Phranza tradunt fuisse perpetratum die nono, et forte omnes vera nuntiant. neque enim statim atque moritur imperator, sepulturae traditur. quare sex primis diebus funus illius curatum est, elatum, propositum populo, terrae tandem traditum, nono vero die ab illius obitu, tertio ab illius sepultura, Muzalones obtruncarunt. All.

ib. v. 8. *συνδραμόντες πάντες*] solemnitas exequiarum et frequens omnium concursus non merebatur tam indignum spectaculum. convenerant enim in templum patriarcha cum clero universo, matronae, omnes nobiles, ut de more lugerent et memoriam imperatoris celebrarent. aderant omnes principes, plebeii quoque non deerant, confluxerat omnis exercitus, non eadem omnes sententia, alii luctum praeferentes, alii necem spirantes,

et quod sane atrocius est, dum hymni concinerentur, vel ut Acropolita dicit, dum sacrosanctae missae sacrificium offerretur et cultus divinus perageretur. Gregoras p. 65 23. similia sunt quae narrat Phranza. ALL.

p. 165 v. 10. οἱ πρὸς τοῦ βασιλέως κεκακωμένοι] Pachym. p. 23 16, 24 6, 64 17, 65 7. ALL.

ib. v. 24. καὶ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ αὐτοβοεὶ] Gregoras p. 66 1. scriba hic ob similitudinem obtruncatus, ut id quoque obiter advertam, Theophylactus nuncupabatur, eratque affinis Georgii Pachymerii historici. audiamus ab ipso libro primo p. 59 12. ALL.

p. 166 v. 7. πρὸς ὁρκωμοσίας ἑτέρας] certe si usquam alias, hoc certe aevi Graecis hisce iusiurandum ludus est, et iurare saepius peierare fuerit, iurarunt siquidem proceres conceptis verbis ex sententia imperatoris, antequam ille moreretur, se omnia ad amussim servaturos quae ille in testamento praescripserat; deinde statim post eius obitum peierant. nam cum se cognosceret ob rerum novitatem proceribus invisum Muzalon, qui dignitatis illius fastigium aegre ferebant, cum multi essent ad quos simul et tutela pueri et imperii administratio magis pertineret, convocatis omnibus in curiam submisse eis collocutus, haud obstare subintulit se tum imperii administratione tum tutela pueri cessurum. proceres simul velut ex composito id recusarunt, iusque iurandum priore sanctius datur tum a nobilibus tum a plebe militari; sibique et familiae suae quilibet exitium imprecantur, ni quod iurassent sancte servassent, ac Muzalonis tutelam, imperatoris vero filio imperium insidiarum expers et inviolatum ad omnem posteritatem tuerentur. cum deinceps exercitus in ecclesiam rueret et timore percitus Muzalo elabi conaretur, iidem omnes simul, ne ille egrediens templo saluti suae provideret, denuo iusiurandum adiecerunt, velle se omnia tuta quae imperator praeceperat, et cordi sibi esse aeque ac propriam Muzalonis vitam. hinc non semel sed saepius se religione obstrinxeraut: et tamen cum res ipsa cogeret, sive vindictae studio sive odio sive neglectu, utinam non impulsu et adhortationibus iura divina atque humana violantes, necibus Muzalonum manus dedere. vide quae de his sacramentis et execrationibus praeter Acropolitam referunt Gregoras Phranza et Pachymerius. ALL.

ib. v. 17. τοῦ ἱεροῦ βήματος] quid fuerit βῆμα, vide Glossarium Meursii in πρόθεσις. DOUSA.

ib. τοῦ ἱεροῦ βήματος] Gregoras lib. 3 p. 65 19. paria sunt quae nobis dat Phranza: sed huiusce rei tragoediam multo melius ac fusius prosequitur Pachymerius lib. 1 p. 55 1. ALL.

ib. v. 20. τοιοῦτον γὰρ τὸν θυμὸν] causas tanti odii recenset Pachymerius lib. 1 p. 54 7. ALL.

p. 167 v. 3. trucidatis iam Muzalonibus, et inepto ad imperandum Ioanne immatura adhuc aetate, quaeritur ab omnibus

qui imperium regat, nutantem principatum sustentet, nec oneri cedat; nec aptior indicatur Michaele Palaeologo. vide Gregoram et Phranzam. Pachymerius quoque hisce fusius rem prosequitur. ALL.

p. 167 v. 6. οὐ γὰρ προσῆκον] de his omnibus vide Gregoram lib. 3, et qui Gregoram exscribit, Phranzam lib. 1 c. 3. ALL.

ib. v. 9. ὁλκάδα] navis optime confertur cum re publica seu imperio, gubernator cum principe, curae turbae negotia seditiones tempora dubia cum marinis fluctibus, cives cum vectoribus. Theophylactus Simocatta Mauric. hist. lib. 1 c. 1: χαλίνου λόγῳ τὴν ἐξουσίαν, φιλοσοφίᾳ τὸ κράτος οἰάκιζε. Cicero Epist. ad Q. Cornificium: *quamobrem, mi Quinte, conscende nobiscum et quidem ad puppim. una navis est iam bonorum omnium, quam quidem nos damus operam ut tutam teneamus: utinam prospero cursu. sed quocunque venti erunt, ars nostra certa non deerit.* et in Sextiana: *navis rei publicae fluitans in alto tempestatibus seditionum et discordiarum.* et in Pisonem: *qui maximis turbinibus ac fluctibus rei publicae navim gubernassem.* Choricius Sophista oratione peracta in Procopium Gazaeum: ὅμως ἀπῆλθεν ὁ Δημοσθένης, καὶ προσέτι βιαίῳ θανάτῳ, καὶ τὴν Ἀθηναίων τύχην σαλευομένην καταλιπὼν δίκην νεὼς περικλυζομένης ἀνέμων τε βίᾳ καὶ συγχύσει κυμάτων. ὁ δὲ τὴν ἐνεγκοῦσαν ἀφῆκεν εἰς ἀσφαλῆ τε καὶ μέγαν ὁρμιζομένην λιμένα τὸν ἱερέα. sed omnium optime atque elegantissime turbas ac seditiones rei publicae expressit Alcaeus: τὸ μὲν γὰρ ἔνθεν κῦμα κυλίνδεται, τὸ δ' ἔνθεν. ἄμμες δ' ἂν τὸ μέσσον ναῒ φορήμεθα σὺν μελαίνᾳ χειμῶνι μοχθεῦντες μεγάλῳ κάλων. πὲρ μὲν γὰρ ἄντλος ἱστοπέδαν ἔχει, λαῖφος δὲ πᾶν ζάδηλον ἤδη, καὶ λακίδες μεγάλαι κατ' αὐτό. χαλᾶσι δ' ἄγκυραι. (Alcaei fragmentum dedi ab Hermanno Elem. doctr. metr. p. 688). ALL.

p. 168 v. 11. ξυμπάντων δὲ οἱ ὀφθαλμοὶ] Gregoras p. 70 16. artes etiam ipsius ad occupandum imperium (neque enim soli aliorum lubentiae rem commisisset) fusius exprimit Pachymerius lib. 1. ALL.

p. 169 v. 15. καὶ πρῶτα μὲν] Gregoras p. 71 2. ex Gregora sua descripsit Phranza. Pachymerius nihilominus primum cum ad magni ducae officium evectum tradit lib. 1 p. 67 16. quomodo postea ex magno duca despotae dignitatem induerit, et tum adversorum tum favorabilium procerum sententias et concertationes in pleno senatu, ubi intervenerat et patriarcha et clerus, fusissime prosequitur Pachymerius lib. 1 c. 29. ALL.

ib. v. 16. μικρόν τι πάνυ] Gregoras p. 78 1. similia habent Phranza c. 4, Pachymerius p. 97 2. ALL.

p. 170 v. 6. ἔνθα παρὰ τοῦ πατριάρχου] Acropolita plurima in hoc negotio silentio praetermittit, ne invidiam suo conflet Pa-

laeologo. ea tamen ex aliis subministrantur, Gregora p. 78 3. nec diversa sunt quae scribit Phranza. All.

p. 170 v. 9. *ὁ Καρυανίτης*] Pachymerius p. 63 7. reliquos, si sibi adversari poterant vel suis conatibus impedimento esse, ut de medio tulerit, habeto tibi ex Pachymere p. 80 11. All.

p. 172 v. 7. *ἐκ σκοτομήνης βαθείας*] Pachymerius p. 97 16. All.

ib. v. 12. *οἱ μὲν γὰρ ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει Λατῖνοι*] Pachymerius p. 106 8. All.

ib. not. v. 5. *χρυσεψητεῖον* sive *χρυσοεψητεῖον* fornax in qua aurum coquitur et conflatur. Suidas: *χρυσοεψητεῖον, ἔνθα χωννεύουσι καὶ ἕψουσι τὸν χρυσόν.* Dousa.

p. 174 v. 3. *τῶν κομερκίων*] *commerciorum.* vox Latina tota *κομέρκιον* sive *κομμέρκιον*, *commercium.* vide Glossarium Meursii. Dousa.

ib. v. 17. *τῷ ῥηγὶ τῆς Σικελίας τῷ Μαφρέ*] Gregoras lib. 3 p. 71 21. Pachymerius p. 82 21. All.

ib. v. 18. *τῷ Πρίγγιπι*] iterum pura puta vox Latina, *Πρίγκιψ* sive *Πρίγγεψ princeps.* *τῶν Φράγγων ῥὴξ Francorum rex* etc. vide Meursii Glossarium. Dousa.

p. 175 v. 21. *κανικλείου*] *canicleí* praefectura erat magna valde dignitas Cpoli. vide omnino Meursii Glossarium, et adhibe Cantacuzenum lib. 1 cap. 14 et lib. 4 cap. 40. Dousa.

ib. v. 24. *μείζονος κέρδους*] Gregoras p. 72 3. All.

p. 176 v. 5. *τὸν αὐτάδελφον*] Gregoras p. 72 8. hinc colligitur Michaeli Palaeologo duos fuisse fratres, quamvis non ex eadem matre, Ioannem et Constantinum. Pachymerius: *ὁ μέντοιγε μέγας κονοσταῦλος τοὺς ἀδελφοὺς ἐπιστήσας νέους ὄντας καὶ συνετούς, ὧν ἅτερος μὲν Ἰωάννης, ὁ δὲ δεύτερος μετ᾽ ἐκεῖνον ὁ Κωνσταντῖνος ἐλέγοντο, ὀφφικίοις οὔπω σεμνυνομένους τὰς πρεπούσας ἑαυτῷ φυλακὰς καθίστη.* All.

ib. v. 9. *ὁ μὲν οὖν σεβαστοκράτωρ*] plura de his vide apud Gregoram lib. 3 c. ult. All.

ib. v. 14. *οἱ μὲν οὖν*] hostes Graecis ipsis longe plures erant. hinc ad militares artes animus advertitur. nam Graeci propius hostem castris motis mittunt hominem idoneum, qui hostiles exercitus concitet et conturbet. is noctu veluti transfuga cum Michaele Aetoliae principe congreditur. nuntiat illi magnum periculum impendere. illius generos Achaiae et Peloponnesi principem et Siciliae regem clam per legatos pacem Graecis largitionibus obtulisse. si salus sua sibi curae esset, antequam illa concordia iniretur, sibi prospiceret. Michael paucis suorum re indicata ante solis ortum fugit, eumque alii atque alii sequuntur: ita Michaelis milites omnes in fugam se vertere. mane socii fuga Michaelis cognita, cum causam consequi non possent et valde imminutum suorum numerum cernerent, in fugam se ver-

tunt, se a Michaele proditos esse rati; quos ita turbatos aggressi Graeci maxima ex parte caedunt, caeteros paucis exceptis vivos capiunt, inter quos Peloponnesi et Achaiae princeps fuit. aliam huiusce victoriae causam narrat Pachymerius p. 84 6, principem scilicet et illius equitum proceres Ioannis filii Michaelis uxoris amore captos animoque obsequentes vim inferre pudicitiae illius in animo habuisse. res Ioanni displicet, et aerumnam gravem repellere minatur. equites ridere et verbis etiam lacessere non desinunt. sic Ioannes principem trahit ad pugnam; dum pugnatur inter eos, a Graecis victoria stetit. Siciliae rex cum paucis suorum clam effugit. Iacobus Pontanus not. in c. 4 lib. 1 Phranzae mirum in modum in his nominibus sese implicat. exsolvamus eum. *ubi asteriscum reposui, scriptum est in Graeco* τὸν τῆς Σικελίας ῥῆγα Μαφρέ *Siciliae regem Manfredum. sequitur continenter* καὶ τὸν τῆς Πελοποννήσου καὶ Ἀχαΐας πρίγκιπα *et Peloponesi atque Achaiae principem.* Demendus est asteriscus, et verba ita ut iacent in textu reponenda, si veritatem historiae volumus. similia Gregorae verba supra posuimus cap. 79. sequitur Pontanus: *Manfredus Friderici secundi ex pellice filius et Siciliae rex, quomodo potuit esse gener despotae Epiri et a Michaele Palaeologo capi, quem Carolus Galliae rex in praelio interfecit, ut narrat Thomas Fazellus rerum Sicularum Decad. 12 lib. 8, equidem non video.* viderunt qui rem accuratius examinarunt. an ita arduum fuerit despotam Epiri Manfredo Siciliae regi et Peloponesi et Achaiae principi Gulielmo filias suas collocasse in matrimonium? et tamen collocavit, si Acropolitae Gregorae Phranzae fides adhibenda est, et sane adhiberi debet. adde etiam Pachymerio p. 82 21. en itaque quomodo Manfredus Siciliae rex et Peloponesi princeps generi Michaelis fuere. sed Manfredus interfectus fuit a Carolo. quid tum? non potuit antequam interficeretur, uxorem ducere et gener Michaelis esse? narret quidquid velit Fazellus, oculatis ipse testibus magis credo. addit Pontanus, omnino fugit ratio protovestiarium, et alium nominare voluit aut debuit. sed hoc probandum erat, et ratio pro protovestiario stat, nec alium nominare voluit aut debuit, si mentis non desipiebat. All.

p. 178 v. 2. ἑάλω] Pachymerius lib. 2 p. 106 16. All.

p. 179 v. 5. in equitum numero multum inter se distant Acropolita et Pachymerius. Acropolita non ultra quingentos agnoscit, Pachymerius ad tria milia extendit. All.

ib. v. 9. τὴν πᾶσαν αὐτοῦ στρατιὰν] Pachymerius τὸν δέ γε πρίγκιπα ὅλον εἶχε σὺν τοῖς στρατεύμασιν. All.

p. 181 v. 12. ἔωθεν δὲ] Gregoras p. 74 21. All.

ib. v. 16. ὁ μὲν οὖν νόθος υἱὸς] de hoc Ioanne Pachymerii verba supra adduximus. All.

ib. v. 18. ὁ δὲ πρίγκιψ Ἀχαΐας] quomodo postea occupata

Cpoli a Graecis dimissus fuerit, refert Pachymerius p. 86 15. Gregoras lib. 4 p. 79 22. tres tantum urbes recenset. All.

p. 184 v. 18. τὸν μὲν οὖν σεβαστοκράτορα] Gregoras p. 79 11. All.

p. 186 v. 4. ἀντίπεραν τοῦ βορείου] Gregoras p. 80 20. de hac re pluribus agit Pachymeres lib. 2 c. 19. All.

p. 187 v. 3. τὴν ἐξ ἔθους] Gregoras p. 81 12. All.

p. 188 v. 11. πανευφυέστατος] Gregoras Arsenium usu rerum et imperii administratione nec cum fossore quidem conferendum tradit p. 66 19. All.

ib. v. 22. ἀλλ' ὁ μὲν Σάρδεων, ὅτε ὁ βασιλεύς] hoc idem pluribus narrat Pachymeres lib. 2 c. 17. All.

p. 190 v. 7. παραγγελίας] Gregoras p. 83 8. All.

p. 191 v. 3. μποτεστας] vox mere Latina, *potestas.* dignitatis genus, Italicum *podesta.* sed et priscis Latinis nomen officii et magistratus. Iuvenalis Satyr. 10:

praetextam sumere mavis,
an Fidenarum Gabiorumque esse potestas?

Suetonius in Claudio: *atque etiam per provincias demandavit.* apud alios scriptores Graeco-barbaros dicitur ποτεστάτος. vide Glossarium Meursii. quod et ipsum non multo post auctor noster usurpat. Dousa.

ib. v. 10. Δαφνουσίας] Gregoras p. 85 4. Daphnusiae meminit Nicephorus patriarcha Cpolitanus in Breviario historico (p. 44 A ed. Lupar.). in codicis antiquissimi margine, in quo erat Apoplus maris Euxini sine nomine auctoris, diversus ab eo qui est Arriani, adnotatum erat Ἀπολλωνία ἡ νῦν Δαφνουσία. All.

ib. v. 17. ἄνδρας τινὰς ἐξωρμημένους] Gregoras p. 84 15. rem distinctius narrat Pachymeres lib. 2 c. 27. Phranza aliter lib. 1 c. 4. vesane itaque nimis Sabellicus Rerum Venet. Decad. lib. 10 in fidem Graecorum oblatrat, quam sine aperto mendacio laedere non potuit, narrat siquidem quosdam Graecos, rerum praesentium pertaesos, cum Palaeologo per fidos nuntios egisse ut certa noctis hora cum quibus sibi videretur copiis adesset: fore ut in urbem receptus sine ulla caede rerum potiretur. Palaeologum occasionem minime negligentem silentio noctis cum expeditissimis copiis ad urbem accessisse, quas per accessa ab hostibus loca, ne quid illi praesentire possent, moenibus admotas, caesis portarum vigilibus proditores in urbem sine alia maiore caede acceperunt. Balduinum et Pantaleonem Iustinianum antistitem ad primum captae urbis tumultum excitos, cum necessariis pretiosissimisque rebus, quas nocturna illa trepidatione exportare potuerunt, ad Euripum se trepide recepisse, ubi navem ingressos continua navigatione in Euboeam esse delatos. et illi concors Blondus Flavius lib. 8 Decad. 2: *inita itaque coniura-*

tione Palaeologus de recipienda urbe per idoneos est admonitus. classe igitur imperatoria, quae omnes asportaverat Latinorum nervos in Pontico iam agente, adveniens exercitu Palaeologus, refracta a coniuratis porta, nocte concubia est admissus. Balduinus vero imperator et Pantaleo Iustinianus patriarcha, navigio derepente cum suis omnibus et rapta supellectile ad Euripum sese profugi receperunt. audiatur etiam denuo Sabellicus Ennead. 9 lib. 6: *sed dum ille,* Balduinus, *extremam vim formidat, domestica opprimitur, urbs vacua a paucis Palaeologo prodita est.* et *sunt qui dicunt eum abfuisse, quum hosti tradita est: sed sive affuit, cum hostis in urbem receptus est, sive in castris fuit, satis constat, Byzantium proditione amissum.* Alexius Strategopulus et non Michael Palaeologus Cpolim capit. quomodo enim qui Nicaeae et Peritheorii commorabatur, Cpolim capere potuit? et sane si per Graecos de recuperanda Cpoli fidem certam habuisset, gloriosam adeo provinciam non demandasset Alexio, sed ipse per se ad similem triumphum accessisset, ut fecerat anno superiori, quo verbis Aselis fretus exercitum in Galatam duxerat ad expugnandum illud oppidum, ut videbatur, re tamen vera, ut Byzantium occuparet, deceptus nihilominus promissis Aselis, re infecta, Nicaeam revertitur. adde eundem Michaelem non misisse Alexium ad occupandam Cpolim sed ad debellandum Michaelem defectorem, et cum prope Cpolim exercitus esset ducendus, dedisse in commissis Alexio non ut caperet, sed ut tantummodo pertentaret et Latinis timorem incuteret. Pachymeres lib. 2 p. 138 6. quomodo postea Alexius urbem ceperit, fuse narrant eorum temporum σύγχρονοι scriptores, Acropolita Pachymerius et forte Gregoras, quorum dicta praeponenda sunt Sabellici et Blondi somniis. Balduinum cum rebus necessariis et pretiosissimis fuga ad Euripum appulisse, credat quicunque eiusdem atque Sabellicus et Blondus felicis cerebri est. qui enim necessaria et pretiosissima deferre secum potuit, qui ornamenta imperii et dignitatis insignia et carissima quaeque hostibus praedam reliquit? All.

p. 191 v. 19. ὀπήν τινα] Gregoras p. 85 13. All.

ib. v. 21. εἰσῆλθε διὰ ταύτης] Gregoras p. 85 19. All.

ib. v. 23. κάμπους] G. Codinus in libello de rebus patriis Cpoleos, quem frater meus Georgius P. M. de Graeco in Latinum transtulit, cuius statim in principio notarum meminimus, hic in fine nobis ad explicationem huius loci prae caeteris advocandus est: ποιήσας (inquit) οὖν ὁ αὐτὸς βασιλεὺς (Theodosius Iunior) ἱκεσίαν καὶ λιτὴν εἰς τὸν κάμπον τοῦ τριβουναλίου μετὰ τοῦ πατριάρχου Πρόκλου. his adde Diaconum: *ut timentes Byzantii extra civitatem, in loco qui Campus dicitur, essent perseverantes,* et caetera, quae in notis ad Codinum eximiae eruditionis et diligentiae vir Iohannes Meursius annotavit. Dousa.

p. 192 v. 7. οἱ δ' ἐντὸς τῷ αἰφνιδίῳ κατασεισθέντες] Pachym. p. 147 3. All.

ib. v. 12. Βαλδουῖνος] Pachymerius p. 144 11. All.

ib. v. 13. Ποτεστάτος] Pachymerius p. 162 17. All.

ib. v. 14. μηδέν τι τῶν γινομένων] Gregoras p. 86 13 dicit eodem die ad eos, qui Daphnusiam obsidebant, de capta Cpoli famam allatam. neo videtur dissentire Pachymerius p. 145 8. All.

ib. v. 21. πῦρ ταῖς οἰκίαις] Gregoras et Phranza statim in ipso ad urbem ingressu, antequam qui in Daphnusiam abierant reverterentur, Caesarem Byzantium incendisse narrant, Acropolita post reditum Latinorum ex insula Daphnusia. illi quattuor in locis urbem incensam, eamque flammis circumdatam; Acropolita ignem immissum in Latinorum aedes prope littus iacentes, quas Campos appellabant. idque factum consilio cuiusdam Ioannis, qui fuerat famulus Balduini, tradit Pachymerius p. 146 1. All.

ib. v. 24. ἐπεὶ δὲ εἶδον] Gregoras p. 86 13. All.

p. 193 v. 2. μιᾶς τριήρεως] Gregoras p. 86 10 scribit Balduinum cymba arrepta fuga salutem quaesiisse. All.

ib. v. 4. καὶ ταῦτα μὲν οὕτω ξυνέβη] Phranza: *tali modo urbs ampla illa et urbium imperatrix auxilio dei omnipotentis et Caesaris peritia solertiaque militari ab Italorum Latinorumve manibus vindicata, ad Romanos tandem post annorum novem et quinquaginta, mensium trium, dierum quattuor intervallum rediit.* cum Acropolita consentit Pachymerius: ἐν ὀκτὼ μόνοις πρὸς τοῖς πεντήκοντα ἔτεσι κατεχομένης τῆς πόλεως τοῖς ἐχθροῖς. All.

ib. v. 12. ἡ δὲ φήμη] Pachymerius lib. 2 c. 29. All.

p. 194 v. 1. τοῦτον μὲν ἔφη] Gregoras p. 86 21. et nota Gregoram hic dicere captam Cpolim a viris octingentis, cum supra dixisset eam captam a Caesare, cum ne milenarium quidem exercitum adduceret, nec ullas machinas ad deiiciendos muros paratas haberet. Pachymeres p. 151 16. brevius haec eadem Phranza. All.

ib. v. 19. νυκτὸς ἐπιούσης] Phranza: *sed postquam nuntius alter etiam cum litteris a Caesare ipso conscriptis supervenit, iis visis dubitationem a se amovit, deoque gratias egit, et patriarcha totoque senatu assentientibus propter victoriam adeo admirabilem et facta Caesaris ingentia, quibus Romanum imperium amplificasset.* Pachymeres p. 152 15 ait eodem die, quo capta est Cpolis, allatas etiam fuisse litteras Caesaris. All.

p. 195 v. 1. τὴν Κωνσταντίνου φθάσαι] Gregoras p. 87 11. Pachymerius lib. 2 c. 31. All.

ib. v. 9. τοῦ Βαλδουΐνου τοῦ τάχα] seriem imperatorum Latinorum in Byzantio disposuit Gregoras p. 85 ima. All.

p. 196 v. 13. *κατέλαβε γοῦν*] Pachymeres p. 160 4. ALL.

ib. v. 18. *τὴν εἰς Κωνσταντινούπολιν εἴσοδον*] belle admodum haec omnia Gregoras. ALL.

ib. v. 20. *ὁ τῆς Κυζίκου*] Pachymeres p. 160 16. ALL.

p. 197 v. 11. *τούτου τῆς θεομήτορος*] Pachymeres lib. 2 c. 31. Gregoras lib. 4 p. 87 14. idque ante Michaelem post Iustinianum et Heraclium primus omnium imperatorum egerat Ioannes Comnenus, si fides adhibenda est Ioanni Cinnamo Histor. lib. 1. ALL.

ib. v. 13. *περὶ τὸ τῆς σοφίας τοῦ θεοῦ ἀφίκετο τέμενος*] multa de hoc templo a Iustiniano extructo dixere Graeci et Latini, omnia tamen infra dignitatem: molimina enim omnium in dicendo opus superabat. ipse Michaelis Pselli facundissimi scriptoris in idem templum terrae motu quassatum disiectumque monodiam adhuc ineditam, dignam tamen quae legatur ab omnibus, dabimus, ut meus ms codex tineis exesus madoreque lacerus suppeditabit. non erit iniucundus labor inter lacrimas. *εἰς τὴν τῆς ἁγίας Σοφίας σύμπτωσιν. ἦν ἄρα καὶ συμφορὰ συμφορᾶς καὶ πάθος πάθους καὶ λύπη λύπης καὶ οἰμωγῆς οἰμωγὴ καὶ θρῆνος θρήνου μείζων τε καὶ ἀργαλεώτερος. καὶ τὰ μὲν ἄλλα τῶν παθημάτων, ὅσα καὶ μνῆμαι φέρουσι, πόλεων κατασκαφάς, ναῶν ἐρημώσεις, οἴκων ἐρειπώσεις, ἀγαλμάτων συμπτώσεις, * στάσεις, ἀπαγωγάς, αἰχμαλωσίας ἐγνώκαμέν τε καὶ οἴδαμεν. εἴδομεν ἃ οὐκ ἠλπίσαμεν οὐδὲ προσεδοκήσαμεν, οὐκ ἄν ποτε εἰς νοῦν ἀνετυπώσαμεν, καὶ οὗ μεῖζον κακὸν οὐκ ἦν ἰδεῖν * καὶ οὗ προαποθανεῖν πάντως ἂν ἠνέγκατό τις. τί τοῦτο; τὸν κόσμον ἡμῶν, τὸν οὐρανόν, τὸν ἥλιον, τὴν σκέπην καὶ καταφυγὴν ἡμῶν, τὴν ἐλπίδα, τὴν μόνην ψυχαγωγίαν, τὴν μόνην ἀντίληψιν, τὸ ἔρεισμα, τὸ ἱλαστήριον, τὸν περικαλλῆ νεών, τὸν ἀσύγκριτον οἶκον, ὃν ᾠκοδόμησεν ἡ Σοφία ἐπὶ τῷ ἑαυτῆς ὀνόματι, καὶ οὗ ὑπήρεισε τοὺς ἑπτὰ στύλους ἐκείνους, ὑπὲρ οὗ καὶ ἑαυτῆς ἔσφαξε θύματα καὶ τὸν κρατῆρα ἐκέρασεν. ὢ τοῦ πάθους, ὢ τῆς συμφορᾶς. ὢ τοῦ μεγέθους τῶν κακῶν, ὢ τῆς Ἰλιάδος. τίς οὐκ ἂν καὶ τὴν γλῶτταν ἐνδώκῃ ὥστε μὴ εἰπεῖν; τίς οὐκ ἂν καὶ ἑκὼν ἐμπνιγείη πρὶν ἐκλαλῆσαι; τοῦτον ἐκεῖνον ὃν ὁ θεὸς ἐξελέξατο, ᾧ ἐπεφοίτα, ᾧ μᾶλλον εἰπεῖν ἐνεδήμει, ᾧ ἠρέσκετο, ᾧ ἐπετέρπετο, εἰς ὃν ἀπέκειτο τὰ τιμιώτατα, τὸ μῦρον, τὸ χρίσμα, τὸ βασιλικὸν λέγω καὶ ἱερατικόν. εἴπω τὸ παράδοξον, τὸ τοῦ θεοῦ σῶμα καὶ αἷμα; ἐν ᾧ ἐθύετο οὗτος. τίς εἰπεῖν τολμήσει τὸ γεγονός; τίς ἐνέγκῃ ψυχὴ προενεγκεῖν τὴν φωνήν; οὗτος ὁ διώνυμος, ὁ περιβόητος, ὁ ἄσυλος ἔπεσεν οἴμοι. ἔπεσε σεισμῷ κλονηθεὶς καὶ βρασμῷ γῆς τιναχθείς. καὶ ὁ ἐπιβλέπων ἐπὶ τὴν γῆν καὶ ποιῶν αὐτὴν τρέμειν οὐκ ηὐδόκησεν, οὐκ ᾐδέσθη ἄρα, οὐκ ἠλέησε πίπτοντα· πρὸς σὲ γὰρ ὁ λόγος, ναὸς τοῦ θεοῦ, καὶ χῶμα γενόμενον καὶ διαλυόμενον, καὶ πρὸς αὐτὸν πάλιν κονιορτὸν αἰρόμενον καὶ ἀναφερόμενον, οὐκ ἀπεστράφη, οὐ κατενύγη ἐπὶ σοὶ ὁ εὔσπλαγ-

χνος. ἄθυτος διὰ τοῦτο ἔσται καὶ ἀκαλλιέρητος, καὶ διαμενεῖ ἀμελῴδητος καὶ ἄψαλτος καὶ ἀπροσφώνητος καὶ ἀπροσαύδητος, ἀνθ᾽ ὧν οὐκ ἔπαθέ τι ἐπὶ τῇ συντριβῇ σου, ἀλλ᾽ ἔθηκε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὡς στερεὰν πέτραν, ἵν᾽ εἰδῇ καὶ αὐτός, εἰ καὶ νῦν ὡς ἔοικεν ἐπιλέλησται, ἵν᾽ ἀνθρωπίνως εἴπω καὶ περιπαθῶς, ὡς ἄνθρωπός τε ἐγένετο καὶ τὰ σωματικὰ ἀνεδέξατο. ὑμεῖς δὲ οἱ υἱοὶ Σιὼν οἱ τίμιοι, οἱ λειτουργοὶ καὶ ἱερεῖς καὶ θύται τοῦ μεγάλου καὶ καινοῦ θύματος, καὶ εἴ τι ἕτερον ἐν διακόνοις καὶ ὑποδιακόνοις τοῖς αἴρουσι τὰ σκεύη καὶ καθαίρουσι καὶ μελουργοῖς καὶ μελῳδοῖς καὶ ψάλταις σύστημά τε καὶ πλήρωμα, οἳ ὡς Ἰερεμίας φησὶ τὰς ὑψώσεις τοῦ θεοῦ ἐν τῷ λάρυγγι περιφέροντες, ποῦ νῦν μετετέθητε; ποῦ νῦν ἀθροίζεσθε; πῶς ἐστράφη εἰς πένθος ἡ χαρὰ ὑμῶν; πῶς αἱ ἑορταὶ εἰς θρῆνον; οὐ καλὸν ἦν ὑμῖν καὶ ὅσιον, ὡς καὶ ἐμοὶ καὶ πᾶσιν ἔδοξε, προαποθανεῖν, ἢ συνθανεῖν τῷ συμπτώματι; ἐπεὶ δὲ ὁ θεὸς ζῆν ἡμῖν ἔδωκε καὶ ἐγκατάλειμμα ἡμᾶς ὑμῖν ἐγκατελέξατο, ζητῶ, ποῦ τὸ ἱερὸν ὑμῶν κάθηται νῦν ἢ ἵσταται σεμνολόγημα; ποῦ ἡ συνέλευσις; ποῦ ἡ συζήτησις τῶν γραφικῶν ῥητῶν; τί περὶ τῆς συμφορᾶς ἐκείνης φιλοσοφεῖτε, περὶ εὐδοκήσεως, περὶ παραχωρήσεως, * νομίας, περὶ τῶν ἀνεφίκτων ῥημάτων; εἴ τις ἐδόθη ὑμῖν ἢ ἀπεκαλύφθη λόγος, εἴπατε, καὶ μὴ ἐάσητε μόνῳ τῷ ἀποσπάσματι τοῦ ἱεροῦ προσανέχειν. οὐκ ἔστιν ἐν τῷ καιρῷ τούτῳ * ἄρχων καὶ προφήτης καὶ ἡγούμενος, οὐδὲ ὁλοκαύτωσις, οὐδὲ θυσία, οὐδὲ προσφορά, οὐδὲ θυμίαμα * πῶς τῷ καρπῶσαι ἐνώπιόν σου, καὶ εὑρεῖν ἔλεος. ἀλλ᾽ ὑμεῖς μὲν καὶ σώζοισθε, καὶ ἴδοιτε τὴν νέαν Ἱερουσαλὴμ ἀναγομένην τε εἰς ὕψος καὶ ἀνακαινιζομένην, καὶ ταῖς εὐχαῖς συγκάμοιτε, καὶ δοξασθήσοισθε ἐν αὐτῇ, καὶ λαμπρυνθήσοισθε. σὺ δὲ ἥλιε καὶ σελήνη καὶ ἀστέρες, ὑμεῖς ποῦ ποτὲ ἄρτι φαίνεσθε; ποῦ νῦν αὐγάζετε; ποῦ τὰς ἀκτῖνας ἀνίσχοντες πέμπετε; ποῖος ὑμᾶς οἶκος ἀρτίως ἐκδέχεται ἢ ἀποδέχεται; τίνι ἀντιλάμπετε; ποίῳ ἔργῳ σεμνύνεσθε; τίς ἰδεῖν ὑμᾶς ἄνω βλέπων ἐθέλοι; τίς οὐχὶ μᾶλλον ἐν σκότει κύπτων διαπορεύεται καὶ φῶς ἀποστρέφεται; οὐκ ἔδει σε περιβαλέσθαι σκότος τὸ πένθιμον ἐκείνου τούτου ἤδη δεύτερον, ὦ φωστήρων ἄριστε καὶ μέγιστε ἥλιε; οὐχὶ σὲ πανσέληνε κωνοειδεῖ τινὶ σκιάσματι ὑποδραμεῖν καὶ ὑποκρυβῆναι ἢ ἐκλεῖψαι; ἀλλ᾽ οὕτω παρείδετε τὸ γεγονὸς ὡς ἀγέννητον; καὶ ποῦ δοξασθήσεσθε; ἐγὼ γοῦν πολλάκις ὑμᾶς εἶδον ἐν τῷ σελασφόρῳ ἐκείνῳ ναῷ, καὶ ἰδὼν ἐθαύμασα, καὶ τὴν αἰτίαν ἠρεύνησα δι᾽ ἣν τοῦτο ὑπέστητε, καὶ τὸ τοῦ νῦν κάλλος ναοῦ αἴτιον ἔμαθον τῆς διατριβῆς ἐκείνης. καίτοι δυσέρωτας ὑμᾶς ᾤμην εἶναι καὶ ἀνέρωτας. ποτὲ δὲ καὶ δι᾽ ὅλης ἡμέρας ἐφάνης, ἥλιε, συμφιλοχωρῶν ἐκεῖσε καὶ στρεφόμενος καὶ λάμπων, καὶ ἑκὼν οὐκ ἀφίστασο, ἢ μεθίστασο, τὴν διάδοχόν σου σελήνην φέρων. καὶ τοῦτο ἐγὼ βλέπων ἐλογιζόμην, ὅταν καὶ γίγαντα καὶ νυμφίον ἐκ τοῦ παστοῦ ἐξερχόμενον ὁ μελῳδὸς Δαυὶδ σε προανεφώνησε. προεῖδε γάρ σε κἀκεῖνος τοῦ παμφαοῦς ἐκείνου ναοῦ ἐρῶντα, καὶ ἐπῇδέ σοι ταῦτα. καὶ νῦν τοῦ-

τον οὐκ ἐκτράπης πίπτοντα, δι᾽ ὃν ἧς μείζων, δι᾽ ὃν ἐνδοξότερος, δι᾽ ὃν φαιδρότερος ἔσῃ. καὶ σὺ πάντως εὐδόξαστος ταπεινωθήσῃ μικρὸν καὶ στυγνάσεις ἐπὶ τῷ πτώματι, ἵνα μάθῃς ἀλλοιωτὸς αὐτὸς καὶ τρεπτὸς γεγονὼς καὶ φθορᾷ ὑποκείμενος. οὗτος δὲ εἰ μὲν ἀναστήσεται ἢ συντελεσθήσεται καὶ καλλωπισθήσεται, οὐκ ἐμὸν εἰδέναι· τὸ δὲ ἐμὸν εἰ ἐπιβιώσω, εἰ εἰσέλθω, εἰ εἴδω, εἰ προσκυνήσω, εἰ θεοκλυτήσω, θεοῦ ἄρα τοῦτο, κἀκεῖνο εἰδότος. ALL.

p. 197 v. 21. ἐπεὶ δὲ ἔδει καὶ τὸν πατριάρχην ἐντὸς γενέσθαι] Gregoras lib. 4 p. 88 16. ALL.

p. 198 v. 23. ἤδη γὰρ μεσημβρινὰς] Pachymerius p. 161 3. ALL.

INDEX GRAMMATICUS.

INDEX HISTORICUS.

LIPSIAE,
EX OFFICINA B. G. TEUBNERI.